Gotena Epe Agaa

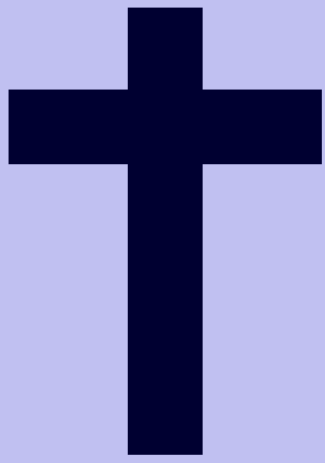

Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea

Gotena Epe Agaa

Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and The New Testament in the West Kewa Language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: West Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

First edition © 1973 The Bible Society in Australia
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
faa531d0-f958-545a-ad6f-3ea7c18ff313

Contents

FRT 1
Ripimae Agaa 2
Rut 11
Ol Provep 15
Eklisiatis 54
Matyu 63
Mak 104
Luk 128
Jon 171
Kogono 200
Rom 237
1 Korin 256
2 Korin 275
Galesia 287
Efesus 294
Filipai 301
Kolosi 306
1 Tesalonaika 311
2 Tesalonaika 316
1 Timoti 319
2 Timoti 325
Taitus 329
Filimon 332
Hibru 334
Jems 350
1 Pita 356
2 Pita 362
1 Jon 366
2 Jon 372
3 Jon 373
Jud 374
Kudiri 376

Gotena Epe Agaa

The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long Niugini

Gotena Epe Agaa
The New Testament and Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes in the West Kewa language of Papua New Guinea [kew]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2004 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2004 by The Bible Society in Papua New Guinea in cooperation with The Wycliffe Bible Translators, U.S.A.

First edition, © 1973 The Bible Society in Australia

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait
Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long *http://tokplesbaibel.org.* Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**
Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.
Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *http:// creativecommons.org/ licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode.*
Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Gotena Epe Agaa

Go Buk-na Bi[tab]Rudu Bi[tab]Pes Naba

Ripimae Agaa

12

Adaa Aa-me Abram Yasa.

1 Adaa Aa-me Abram-para lalo: Nena kantri-para nena onaa-para nena apaa amenu page gimoa. Neme watoade supara paina. 2 Neme nemadare ruru adapu maralalua. Goa pua ne ma-epealua. Nena biri ma-adaayalua. Ne madaare onaa adaapu ma-epealua. 3 Ne epea paliminuri nimu page epea palua. Ne waea paliminuri nimu page waea palua. Ne madaare go suna onaa rayo ma-epealua. 4 Abrame-me Adaa Aa-na agaa pagoa ame-na si Lot rapu pisipi. Nipu mali 75 patinaloa Aran su gimoa pisa. 5 Nipu-na ore Sera-para ame-na si Lot-para nipuna kogono onaa para oyae rayo-para Aran su-para kabisimi oyae rayo page mea pisimi. Gore nimu mo Kenan supara polalo pisimi. Goa pua nimu pua opapaisimi. 6 Abrame mo Sekem su-para ipua More adaa repena oak regepea pisa. Go raburi Kenan onaare go su-para asimi. 7 Adaa Aa Abram piri ipua lalo: Go suri nena madu ma-ralalide onaa katoa. Go pare Adaa Aa nipu piri ipisa rabu aana reke meda wariasa. 8 Go pare aemeare nipu nare ipula nane rudu Betel regepea pua sele ada go pare pisa. Betel nare pabala nane asa. Aire nare opala nane asa. Goa pua Adaa Aa-na aana reke meda warimea Adaa Aa-na bi loa lotu sa. 9 Go pare awa Abram nipu puamama pua Negep opapasa.

Abram Isip Pisa Raburi Nipuna Orere Baani Sa.

10 Go raburi go su-para reae adaa pabisada, Abram no Isip ata pisa. Gore mo reae ora adaa pabisa pulu. 11 Nipu Isip regepea ipisipi raburi, ore Sarai-para lalo: Nere ora epe ona meda yade. 12 Isip onaame ne adoa goa teme gore nipuna ore teme. Goa pua niri talimi pare nere pa maaalimi. 13 Goa peaga na baani lape. Go rabu nimumi ni waru surubalimi. Neme goa te rabu ni rabameali.

14 Abram Isip ipisa raburi Isip onaame mo ona epe ona meda adisimi. 15 Go raburi Pero-na kogono surube aanumi adoa, nimumi epe ona meda adoa ipulumalo Pero pua lakisimi. Gore nipu Perome mo ona pua meatepa loa nipuna ada-para aainasa 16 Abram-re Serana baani kone isapulu Abram waru surubisa. Go rabu Abram nipu mena sipisipi-para doki mena para gawanu meme menanuna ru wai lapona page, kemele menanu-para kogono onaa page kasa.

17 Goa pisa pare Adaa Aa-me yaina igi wae meda Pero-para nipuna onaa piri popenasa. Gore Pero-me Abram-na ore misa-pulu goa pisa. 18 Go rabu Pero-me Abram-para ipuloa lalo: Na ore yade lore akolo nalae pae? 19 Akepeada na baani epa laeya? Goane ni meawadega abiare nena ona wala mea. Goa pua mea pu. 20 Go rabu Pero-me nipu-na kogono aanu-para loa apo repaya-para nipuna oye rayo page nipuna epapenane wala pena pua rapatepa sa.

13

Abram-para Lot Lapo Kanan Apupaisipi

1 Go rabu Abram Isip awa wala Negep pisa. Ore-para nipuna oyae rayo page mea pisa. Lot page nipu rapu pisa. 2 Go raburi Abram-re gawana page gol silpa lapona page amonaki meda asa.

3 Oropere Negep gimoa Abram nipu sumeda-para puamama pua Betel epa opapasa. Nipumi abaripia sele ada Betel-para Ai lapona rikirana pisaya. 4 Go parere aana reke meda ririnane warisade pare. Gore Abram-me go pare Adaa Aa-na bi loa lotu sa.

5 Lot nipuna ruru-para nipuna kogono onaanu page Abram rapu pamisimi. Nipumi page gawa sipisipi meme menanu page adapu punisa. 6 Su regepesa pulu nipu lapo padane-para ape awi naisa. 7 Go su-parare Kenan ruru-para Peris ruru page asimi. Go rabu Abram-para Lot lapona mena surube aanumi ratu yawala-pasimi.

8 Go rabu Abram-me Lot-para lalo: Sana rikirana ratu nayawapana, sare aaraya yapulu sana kogono aanumi page ratu nayawena. 9 Suri dina apo iyada, abia sare apupapana rana-paliade nanere meania. Medane ne palidare gore medanere ni pono.

10 Lot-me adamonisa pare mo Jordan suri paune ipa segene su epe meda isa. Adaa Aa-na maapumi adesa. Go suri Soar regepea isapulu Isip sumi adesa. Go raburi Adaa Aa-me Sodom Gomora lapo ambi natiaina. 11 Mo aa lapo apupaisipi pulu Lot-re nare ipulanane isa Jordan awaro paune suna pisa. 12 Abram Kenan su-para aisa raburi Lot-re Sodom ada kagure regepea nipuna sele ada mo Sodom awaro paune suna pisa. 13 Go rabu Sodom onaanumi waeanu waru pisimi, goa pua Adaa Aa-para page waea waru pisimi.

14 Lot aba penaloa Adaa Aa-me Abram-para lalo: Apo ayepare awa iniminipa, goa pua nare opea nane page, pabea nane page sula popea lapona page ada. 15 Apo adae su rayo, ne para nena madu maralalide ruru repara gudiayato. 16 Neme nena maralalide onaare, dorupa maralalua. Goa pua

dipiaperupa page maralimi. 17 Apo surayo
abi pua ada, go nepamuae su rayo ne gialo.
18 Gore Abram-me nipuna sele ada yoko-
ria Hebron pua, mo Mamre repena oak puti
regepea pua pisa. Goa pua Adaa Aa-na
aana reke meda warisa.

14

Pa Aa Mudununa Kina, Abram-me Lot Pane Misa.

1 Go raburi Amrapel Sina-na aamudu-
para, Ariok Elasa-na aamudu-para,
Kedolaoma Elam-na aamudu-para, Tidal
Goim-na aamudu alare, 2 nimumi Bera
Sodom-na aamudu-para, Bisa Gomora-na
aamudu-para, Sinap Adma-na aamudu-
para, Semeber Seboim-na aamudu-para,
Bela (abiare Soar teme) gona aamudu-para
go ruru ala rapu yada pula pisimi. 3 Go
adare supuna yadapi aanuri, Sidim awaro
paune suna kiritasimi. Go parere abiare
Aipa Ipa teme. 4 Yada abi napi aware
Kedolaoma-na rolopara mali 12 pirisimi.
Wala malinare nimumi agaa napagesimi.
5 Wala mali meda popenalomea
Kedolaoma rapu ralasimi aa mudununi
yada pua pumea go ruru wini pisimi.
Repaim ruru Estorot Kanaim aisimi-para,
Susi ruru Am adare-para pati page, mo
Em ruru awaro paune su Kiriataim pati
page, 6 mo Or ruru so Seir rudu pati page,
ora pua mo kapune suna rugi Elparan pua
pabo tu kiritisimi. 7 Goa pua nimumi wala
pereketua En Mispat pisimi (go suri abiare
Kedes teme). Goa pua aamudu malapu-na
rurumi Ameleke-na su ada luabu pabotu
rubisimi. Nimumi mo Asason Tama su-
para pati Amori ruru page pabo rubisimi.
8 Go rabu Sodom Gomora lapo-para,
Adma-para, Siboim-para, Bela nipuna
bi meda Soa-para, go aamudununa
yadapi aanumi, yada roborobo maga-ari
ipua, Sidim awaro paune pare kiratawa,
9 Kedolaoma Elamana aamudu-para, Tidal
Goimana aamudu-para, Amrapel Sinana
aamudu-para, Ariok Elasana aamudu aala
rapu yada pisimi. Gore nimu aamudu
malapu rapu aamudu supu rapu yada
pisimi. 10 Go raburi mo su Sidimire
awaro paune kolta mi naaku adapu isa.
Sodom Gomora lapona yadapi aanu-para
nimuna aamudunu page pogola pisimi.
Medalomare mo kolta mi naaku para
lopisimi. Medalomare so rudu rudu pogola
pisimi. 11 Mo aa mudu mala-na yadapi
aanumi Sodom Gomora lapona oyae rayo
mea pisimi. 12 Abram-na amena si Lot page
go Sodom su-para aisa pulu, nipu para
nipuna oyae rayo page mea pisimi.
13 Aa meda pogola pisa aamere, Hibru
aa Abram apo remaa rayo epa lakesa. Go
raburi Amorait aa meda Mamri-na repena
puti para Abram rapu epa asa. Mamri
para nipuna ame Esko-para Ane lapo, nimu
Abram rapu upasimi. 14 Go rabu amena si
Lot iyanumi mea puamelo pagisa raburi,
nipumi nipuna ruru para asimi yada pape
aanu para madini aanu page 318 yasa.
Goa pua mo iyanu nimu Dan adare pua
ratu kiritisimi. 15 Go ribare Abram-me
nipuna aanu epa rumasa. Goa pua yadaa
isimi. Go yada wini pua Damaskas regepea
ae adare Oba regepea pua ratu kiritisimi.
16 Abram-me apo mea pisimide oyae rayo-
para Amena si Lot-para ona-repa para pa
onaanu page rayo wala mea ipisa.

Melkisadek-me Abram Maepeasa.

17 Abram-me mo Kedolaoma rapu
ralasimi ruru pabo ruboa ipisa raburi,
Sodom-na aamudumi Abram mo Save
awaro paune pare madaata ipisa. Abiare
go parere Aamuduna Awaro Paune su
teme. 18 Gote Adaa Aa mudu-na miru irae
aa pris Melkisadek-me bret wain lapo mea
ipisa. Nipuri Salem-na aamudu. 19 Nipumi
Abram maepeata-awa goa sa: Su yaa lapo
warini Gote Adaa Aa Mudu-me ne ora
maepeaina. 20 Nena iyanu nena kipara
mea giaa Gote Adaa Aa Mudu ora so mada
pena. Go rabu Abram-me mo mea ipisa
yaenu rayona 10 ap Melkisedek kasa.
21 Mo Sodom-na aa mudumi Abram para
lalo: Oyae rayore nena meainaga niri onaa
komea giaina.
22 Gore Abram-me mo Sodom-na aa
mudu para lalo: Neme Adaa Aa, Gote Adaa
Aa Mudu, su yalapo warisa Gote-para ora
lalo: 23 nena nonapi yaere neme ogeda
page namealua gore neme lalo: Abram
ma-ama yaisu tepulu. 24 Ni yae meda na-
mealua pare na aanumi aba nameya yaenu
komea meano, go page nirapu puame aa
repo Ane-para Eskol-para Mamre aalana
komea nina iyanu rapu yada pamega go
repare kalaina.

15

*Gote-me Abram Para Onaa Adapu Mar-
alawa Kenan Su Page Gialualo Agaa Ro-
gasipi.*

1 Goanu aba pinaloare, adea-podena
Gote-na agaa gupa ipisa: Abram, pala
naomape. Niri nena ralubi yade, Neme
nere oyae waru gialua.
2 Gore Abram-me lalo: O Adaa Aa mudu
neme niri ake gialiya? Niri naki meda
namadu idega, Ninaa oyae rayore Eliesa
gode Damaskas aame mealia. 3 Gorabu
Abram-me lalo: Niri nogo-naki meda na-
genede, goa pea pulu nina oyae rayore
nina kogono aame rayo mealia. 4 Gorabu
Adaa Aa-na agaa gupa ipisa: Nena oyae
go aame namealia, pare nena madilide

nakimi, nena oyae rayo mealia. 5 Nipu amanane mea pua goa sa: So yaa-para adasa, mada dipialiri so ubakedonu dipia. Gorabu goa sa: Neme maralalide onaare gorupa ralalimi.

6 Abram-me Adaa Aa-na sa agaa kone rulasa. Gorabu, Adaa Aa nipu redepone aa sa.

7 Wala Adaa Aa-me nipu-para goa sa: Niri ora Adaa Aa, neme ne Kaldia suna Ur piri mea epawadere, go su ora ne gudiyatalo pawade.

8 Gorabu Abram-me lalo: O Adaa Aa mudu, neme go su na yaadelore akepu mada makualuaya?

9 Gore Adaa Aa-me nipupara lalo: Ni piri mena gawa meda para meme mena waipara, sipisipi yadapu meda page rayo mali repo pati mea ipu, yaa puluma lapo page mea ipu.

10 Abram-me mo yaenu rayo Gote piri mea ipua, lapolapolo loralapata pua rikirana pora masawa amupisa. Yalapo komea goa napi pa isa. 11 Gorabu yaa itayamame nolalo riya ipisimi pare, Abram-me ratu rubebe pisa.

12 Nare pabola popesa raburi, Abram nipu u adaa meda patisa. Gorabu nipu adaa riba medame rigitaniasa rabu pala omesa. 13 Gorabu Adaa Aa-me nipu para lalo: Neme go piare waru makuape, neme maralalide onaare ada medanini kimisu onaanurupa awalimi, goapua nimuri go alimide su ada onaana slav* kogono pae onaa alimi. Go onaana kogonore mali 400 rupara radapi kogono pualimi. 14 Goa palimide su adarenuri neme page nimu keda waru katoa, wala orope nimu gima epalimi raburi, nimumi oyae adapu mea epalimi. 15 Go yapare nere lo kumana rupara awa omali. 16 Nena ruru onaare go su-para abi naepalimi. Akoloya Amor onaame waea pa palaeme. Nimuna waea waru palaina loare pane ratu rubalua. Go rabu nena rururi kaara maala popenaloa nimu wala epalimi.

17 Nare paboa riba saraburi, miru yawapalae repenagaa sosopene-para paa meda page pata paa rupa roriaa ipua mena paaki lapona rikirana popesa. 18 Goyapinare Gote-me Abram rapu agaa rogasa. Goapua lalo: Nena rururi go su kalalo, go ipa Isip pua mo ipa Yupritis rupara 19 abia go suri Keni onaa-para, Kenis onaa-para, Kadmon onaa-para, 20 Et onaa-para, Peris onaa-para, Repaa onaa-para, 21 Amori onaa-para, Kenan onaa-para, Gigasi onaa-para, Sebus onaa-para, gonu pimi suri ne gialo.

16

Ega-me Abram-na Naaki Madiasa

1 Abram-na ore Sera nogo-naaki na madiasa. Yapare nipuna kogono pae, Isip nogo Ega asimi. 2 Gore Sera-me Abram para lalo: Adaa Aa-me ni nogo-naaki na geadega na kogono nogo rapu patalipina. Nipu mada nina ruru madaa maopaina. Abram-me Sera-na sa agaa ratisa. 3 Abram-me nipu Kenan mali 10 awa ore Sera-me nipuna kogono pae Isip nogo Ega mua aani ore maaulainalo kasa. 4 Abram Ega rapu patisa, goa pua naaki pada pirisa.

Nipu naaki pada pirisa makuawa nipuna surube onana rolo para napiri agaa napagisa. 5 Gore Sera-me Abram-para lalo: Go adalo kedare neme adape keda rialo. Nina kogono nogore nena kina sawade, goa pua abiare nipu naki pada pilo makuawa nina agaa na pagea. Adaa Aa-me ne-sana rikirana rumaina.

6 Abram-me lalo: Nena kogono nogore nena kina iya. Nena kone-para paliare pape, gore Sera-me Ega udipa pisa pulu nipu pogola pisa.

7 Adaa Aa-na Ensol-me Ega mo ipa repaapara su kapune pare adesa. Go ipare mo Sur pora paginane popea. 8 Gore Ensol-me lalo: Ega, Serana kogono nogo, apara awa, wala apara polalo pi? Nina surube ona Sera pogola pulu.

9 Gore Adaa Aa-na Ensol-me nipu goa lakesa: Nena surube ona Sera piri wala pua, nipuna agaa pagape. 10 Ensol-me lalo: Nena rururi ma-adayalua, goa pua dipiape rupa page maralimi.

11 Adaa Aa-na Ensol-me wala lalo: Nere naki pada-pi pulu naki madiali. Nipuna biri Ismael lape, akoloya, Adaa Aa-me nena re-e pagade. 12 Nipuri kira mena raa yana rupa alia. Nipu onaa rayo rapu yada-kepealia rabu onaa rayome nipu yada-kepealimi, goa pua nipuna onaa rayo gimua agurapo alia.

13 Ega-me Adaa Aa go bi kasa: Akoloya ni Ade Gote. Nipumi lalo: Abiare ni adea Gote-re adalo. 14 Go ipa-na biri, Bia La Roi* teme, abia page go ipare Kades para Bered lapona rikirana popea.

15 Ega-me Abram-na naki madiasa, goa pua Abram-me, Ega-me madiasa nakina biri Ismail sa. 16 Abram-na mali 86 patinaloa Ega-me naki madiasa.

17

Gote-me Abram Kagaa Bi Kasa.

* **15:13:** Slav-re kogono yoto nai, pama kogono pae onaa, nimu bi-naiya. Gore nimuna surube onaana rolo para pimi.
* **16:14:** Bia La Roi-na biri niana ada-agaanare ni ade Gote tema

1 Abram-na mali 99 patinaloa, Adaa Aa
nipu piri ipua lalo: Ni Gote purina-re ya-
pulu oroyalo nina rolo-para pirape. Goa
pua epeanu pape. 2 Nina rogae agaa ner-
apu ora palua, goa pua nena onaa maaday-
alua.
3 Go rabu Abram nipu suna adaneawa
kubuniasa, go rabu Gote-me nipu-para lalo:
4 Go rogatepa agaana papeare go lapatoda
nere ruru adapuna aara pirali. 5 Nere abi-
are Abram pida wala nateme, nena biri abi-
are Abraham teme, akoloya nere abia onaa
adapuna aara maapiralua. 6 Ne madare ini
adapu etalia. Goa pua ruru adapu pitimi
pare medalomare aa mudu pitimi. 7 Go
rogatepa agaare oroyalo salia. Goa pua
ne sana rikirana page, gome madu saliade
nogo nakinuna rikirana page, nimina Gote
pitua. 8 Go Kenan onaana su ne abia go
kimisu ipua epaa ayere, neme nepara nena
orope madusalide nogo naki walo diayawa,
niri nimina Gote pitua.

Yogane Rugulapena Rogae Aaga.

9 Goa pua Gote-me Abraham-para lalo:
Nere neme goapa toadare waru ratape
nepara nena ruru orope epaliminu page,
neme go rogatepa agaa waru pagoa
ratalepape. 10 Nerapu agaa gupa rogato.
Nena ruru orope epaliminu page, Nimi
goa pipape. Aa naki rayona yogane
puduri rugutapape. 11 Ora rayona yogane
puduri rugutapape. Go robore sana roga
i-agaana robo. 12 Naki rayore yapi 8
popenaloare, yogane puduri rugulatepape,
orope maralalimide rayona page komea
goa pipape. Pa ruru para kaboria epe
onaana sinuna page kogono aanuna sinu
page. 13 Nena adare-para madininu page
kaboria epenuna page go rayona yogane
puduri ora rugulatepape. Go robomere
nina, nimi rapu rogae agaare (pa sama
lama palia). 14 Yogane na ruguteade
aanakinuri nina ruruda diaga ratu rubape,
gore nina rogae agaa ruguta.
15 Gote-me Abram para wala lalo: Nena
ore Saraina, bi rado ma-ato, abiare nipuna
biri Sarah lape. 16 Nipu neme maepealua,
goa pua nena naki mada madialia. Nipu
neme maepealua pulu nipu mada ruru
adapu epalimi. Aa mudunu page nipu
mada opalimi.
17 Go rabu Abram-me kubuniawa, Gote
adaa bi kasa, nipume giri-loa kone gupa isa.
Gorupa mali 100 pope yomagae-na naki
madiata pae? Sarah page mali 90 yadega
naki mada madialia pae? 18 Gore Abram-
me Gote para lalo: Nena lae-are Ismael
mada na palipae?
19 Go rabu Gote-me lalo: E, yapare, nena
ore Sarah-me nena naki mada madialia,
goa paliaga, nipuna biri Aisak lape. Nina
rogae agare nipurapu palua, go rogalipade
aagare orope maralaliade ruru rapu page
pa sama lama palia. 20 Nena si Ismail-
para page, nena laedea pagawade. Nipu
page neme epea palua. Nipu nogo-naki
page adapu katoa, neme ne madare ruru
adapu page maralaina toa. Nimu aamudu
12 page piralimi, goa pua neme nipuna
rururi puri waru pabenatoa. 21 Go yapare
nina rogae aagare Aisak rapu rogalua, mo
mali medana Saraha-me madialiade naki
rapu. 22 Gote-me Abraham rapu aaga lo
kirituare nipu pisa.
23 Ora go yapinare Abraham-me nipuna
si Ismael para, nipuna adarupara madini
naki rayo para moneme kaboria epe-naki
rayo page nipuna adarepara asimi aanaki
rayona yogaene puduri rugulaisa. Gote-me
lakisade rupa. 24 Abraham nipuri mali 99
patina loa, yogane pudu rugusa raburi, 25 si
Ismael-re mali 13 patina loa. 26 Abraham
para si Ismael lapore meda rabu go yap-
ina yogane pudu rugusipi. 27 Go raburi
Abraham-na su-ada para asimi aa naki
rayopara pa su medapara kaboria ipisa
aa nakinuna page rayo nipu rapu yogane
rugusimi.

18

Kimisu Aa Repo Abraham Adola Pisimi

1 Adaa Aa Abraham piri wala ipisa,
mo Mamre-na adaa repena puti regepea
narepame riripu waru pisa pulu Abra-
ham nipuna sele ada poragape para pirisa.
2 Abraham-me adasaisa pare aa repo pa go
pare reka aina adisa. Nipumi nimu adoare
sele ada gimoa aloma madari pua alu pua
kubunaisa.
3 Nipumi lalo: Naa adaa aanu, epea
pamega, nimi nina ada nagimoa pulupape.
Ni nimina kogono aa. 4 Ipa aba mea gula
epono, goa puare nimina age aba rade-
peano go ada repena repara kitu piramina.
5 Neme nimina nape eta meata pono, goa
puare puri mua nimina polalo pame nane
palimina. Nimi naa adanane epamenada
rana piaga nimina eta managolano. Ni-
mumi lalo: Mada, nena laeare paina.
6 Gore aipapulu Abraham nipu Sarah
piri sele adapara pisa. Nipumi goa-pua
sa: Aipapulu plawa 20 kg ora epede
waru adaapu managola, pereke-yoa bret
waria ira. 7 Wala aipapulu nipuna gawa
menanu aisimi para aloma pisa, goa pua
epe pena apa ae yandapu mena meda pua
mua nipuna kogono aa epa kaloa aipapulu
managolatepa sa. 8 Mo gawa mena aba
risa raburi gawana midi para gawana adu
ipame warini eta-para mo gawana adu ipa
medaloma mea ipisa. Goa pua mo kimisu

aa repo epa kasa. Go eta nala pirinare, nipu repena repara suruba adoaisa.

9 Nimumi lalo: Nena ore Sarah akepa? No sele adapara no piada-sa.

10 Go rabu mo aa medame lalo: Ora godina ne piri para wala malina epalua, nena ore Sarah-me naki meda madu saba piralia.

Gore Sarah-re nimuna masanane sele ada poragape para pirua pagaba pirisa. 11 Abraham para Sarah lapore onagae yomagae lapo pirina. Sarah nogo-naki page madiape ai nai rabu. 12 Sarah-me nipuna agurapo pirua giri loa, goa kone isa. Niri aba ora onagaesi yade, nina adaa aa page ora yomagaesi yande pare ni mada go padane para patape rana salia pae?

13 Go rabu Adaa Aa-me Abraham-para lalo: Neme lalo agaanare Sarah-me giri akolo tapae: Niri onagae yadega neme naki meda madialua yapae? 14 Yae meda Goteme papeare mada napaliaya? Wala malina apo epalua lawade raburi Sarah-me naki mada madu saba-piralia.

15 Sarah palame omisa pulu yagaa loa: Giri nalawadesa. Nipume lalo: Giri laedega yagaa nalapesa.

Abraham-me Sodom Ada Kagure-para Ae Onaa Nataina Sa.

16 Mo aa repo polalo rekesimi rabure nimumi Sodom adaniasimi. Goa pua Abraham-me nimu pulumi rupa adoa rapatalo nimu rapu puamama pisa. 17 Go rabu Adaa Aa-me lalo: Neme pulalo pi-are Abraham-re kudiri palua pae? 18 Abraham-me maralaliade rururi adayoa puri komeada pabalimi, goa pua nipu madare go suada rayo epeama palia. 19 Neme nipu aba mada-misu pulu nipumi nipuna nogonaki-para nipuna adare para aeme onaa rayo mana tea. Neme katoa agaa ratinaloa nimumi epea pua ni epe kone gina. Goa pua Adaa Aa-me Abraham-me maralaliade rurunu page palua siade aonuri ora palia.

20 Gore Adaa Aa-me lalo: Sodom Gomora supara pimi onaame peme wae-yaenuna, agaa ora adapu epeada. 21 Ni gopara pulu, nimuna peme waea adola, goa pua ora yapalo nabipa adaluame.

22 Gore aa lapo Abraham gimoa Sodom adarena poranini pisipi. Adaa Aa-re Abraham aisa pare pa aisa. 23 Go rabu Abraham nipu Adaa Aa regepea ipua lalo: Neme epe onaa para wae onaa rayo taliya? 24 Go adare para epe onaa 50 pitimire, neme nimu page wae onaa rapu pa taliya? Neme mogo epe onaa 50 niminawa go adare pa inateya? 25 Nemere epe onaa-re, wae onaa tala-arare nataliya? Mo wae onaa me pemea madaa, epe onaa rada nanena, neme goa napaina. Nere onaa rayo rumae aa yade pulu; epea ora paina.

26 Adaa Aa-me lalo: Epe onaa 50 piralimidare gore pana bina natalua.

27 Gore Abraham-me nipu wala lorapisa: Adaa Aa, neme wala rana lapopa agaa mealo. Niri taaga para do lapo rupa yade. 28 Goa peaga 45 epe onaa piralimiri mo 50 ma-epapena supu diayaliare pa taliya?

Neme 45 adaluare, gore nataluasa.

29 Rana repopa wala Adaa Aa para goa sa: Gore 40 ama yaliare, gopage pa taliya?

Adaa Aa-me lalo: 40 piralimi-dare gimalua.

30 Abraham-me lalo: Adaa Aa neme ratu na yawape, wala agaa meano, gore 30 yaliare, ake paliya?

Adaa Aa-me lalo: Neme yada na palua 30 piralimi da page.

31 Abram-me lalo: Ratu na yawape neme ne wala apo agaa mealoga. Pa 20 komea yalia-dare ake paliya?

Nipumi lalo: 20 komea piralimi page natalua.

32 Abraham-me wala lalo: Adaa Aa neme ni ratu na yawape, pare neme ne ranakomea wala agaa mealo. Gore pa 10 ama yaliare ake paliya?

Nipumi gorupa abusa: Ora 10 ama yalia page na talua.

33 Gore Adaa Aa-me Abraham rapu agaa lo kirituare nipu pisa, go rabu Abraham nipu page ada pisa.

19

Lot-para Nipuna Repa Pogola Pisimi.

1 Aebore mo Ensol lapo Sodom pua opapaisipi. Gore Lot-re adarena kerepo para pirisaya.* Nipumi nimu adoare, rekataboa nimu madata pisa, goa pua iniaga su kaloa ma kubunaisa. 2 Na adaa aa lapo, nipumi lalo: Nipina kogono aana adapara kitumu, age radepe, patalipina. Goa pua ribarekore nipina palipina.

Dia nipumi lalo: Mo onaa kiritaemede amaa patalipa.

3 Lot-me ora dia loa puri pabisa pulu nipuna adapara pisimi. Nipumi eta managolaisa, bret page ist nai irua nisimi. 4 Nimu u pena patulalo pala pirinare Sodom adare para asimi aa rayo, oge adaa rayome ada epa kutapu sabasimi. 5 Nimumi Lot yasimi: Go riba epapede aa lapore ake pape? Amaa nia piri mea ipu, niame nipu pake namona.

6 Lot nimu adolalo amaa pulawa poragape waru moganiasa. 7 Goa pua lalo: Dia

* **19:1:** Adaa adaanuri ada-rena kerepo para pirala pisimi rupa Lot-re Sodom ada-rena kerepo para pirisa.

na adami aanu go wae-yaere na palimina.
8 Adalepa, niri nogo lapo, aa rapu abi napati madu ide. Nipu amaa mea epono goa pua nimina rana ratalimina. Go aa lapore yae meda na palimina. Nina ada epape pulu neme nipu ora rabamealua.

9 Nimumi talo: Pane popa a. Goa pua nimumi lalo: Apo aare pa epa ae aa yade, goa pua abiare nipumi nia surubaluame pana. Aa lapo mada pulaa-pamaare, ne madaa ora waea waru pumuna. Nimumi Lot pane orolo paisimi, goa pua pora gape atubitua rupara odobatalo pisimi.

10 No rupara pirisipide aa lapome Lot yolorua pora-gape agolaeme garula sasipi.
11 Goa pua nipume mo pora-gape para asimide aanu, oge adaa lapo ratana ini marubu paama pisipi. Goa pisa pulu nimumi pora gape adape rupa marisimi.

12 Mo aa lapome Lot-para lalo: Go para nena onaare meda aeme? Nena siwanenu page, gonuna siwanenu page, o pa nena onaanu page go ada kagure-para meda aeme? Aipapulu pua lamu-mua, pane pogola pulupa. 13 Ake peada ya, go su adare apo pabo tu rubalepada. Go adare-para aeme onaame peme waeare ora adata pulu, Adaa Aa-me go adare pabotu rubaponalo sa mea reparia.

14 Go rabu Lote-me wane lapo mulalo pi akua lapo laketa pisa. Nipumi pua lalo: Go su aipapulu gimoa pane pogola baini sa, Adaa Aa-me go ada kagure pabo rubolalo pia! Gore akua lapome pa makirata kone isipi.

15 Riba rekore mo Ensol lapome, Lot aipapulu ma rekaisipi. Nipumi goa sipi: Aipapu tapa! Go aeme nena ore para wane lapo page. Gore go ada kagure talawa nimi talia.

16 Lot-me aipapu na sa raburi, mo Ensol lapome kimina misipi, ore wane lapona ki mina mua aipapulu adarena amanane mea pisipi, gore Adaa Aa-me nimu odome omesa. 17 Nimu ama mea ipuare, mo aa medame goa sa: Pogola pulupa! Goa puare wala napereketua adalepape. Mo paune pare palimi rabu page kitu na piralepape! Nimi omalimiga so rudu rudu pogola pulupa.

18 Naa Adaa Aa-laapo, sogo rudu rudure ora dia. 19 Niri aba raba meape-de, go page ni epe kone sua raba meapede pulu, rana sogo rudu rudure pope-ai nasala, pena pulano apo yaeme ni mealia pulu, ni omalua. 20 Mogo ayaa oge adare parare mada palua. Ni pogola go para pono, gore ora oge adaresiya? Goa palua rabu ni mada epealia.

21 Nipumi lalo: Madaga apo lae adarere natalipa. 22 Goa peaga mogo para aipapulu pogola pulupa, nimi go para abi nape alimina yada napalua. Goane go adarena biri Soa† teme.

23 Lot Soa opapaisa raburi nare aba raa ipisa. 24 Go raburi Adaa Aa-me yapara pirumea repena sula yai rupa Sodom Gomora lapona mea repaisa. 25 Nipumi go awaro paunena asa su ada luabu rayo iru rubisa, go adare para asimi onaa rayo para emaapu page iru rubisa. 26 Lot-na ore pereketua adamonesa rabu nipu aipaa ana ausa.

27 Wala yapipure Abraham aba ribareko rekataboa mode pare pisa, aba Adaa Aa rapu agaa sade pare. 28 Nipumi Sodom Gomora lapo adaneasa pare apode awaro paune su rayo page miru kapukapu ropatisada adisa, go mirure adaa repena ropati rupana adisa.

29 Gote-me mo ada kagure iru rubalaawa nipumi Abraham-me sa agaa niminasa. Goa pua nipumi Lot pane mupawa nipu ae adare luabu iru rubisa.

Lot-na Wane Lapo Nipuna Aara Rapu Patisipi

30 Lot-para nipuna wane lapo Soa gimua so pore-para pua asimi. Nipu Soa ape pala omisa pulu, nipuna wane lapo rapu ana apeda meda para asimi. 31 Yapi medame, mupa nogome nipuna aki para lalo: Sana aapare yomagaesi, goa pua saa rumape aa page meda dia. Gore ona rumapeare abade su rayona pia yapulu. 32 Goa pea pulu sana aapare ipa waini nena lapana, goa pua sa nipu rapu patapana, goa pua niana ruru same aapa-rapu maralapana.

33 Go ribare nipuna aapa ipa waini nenasipi, goa pua mupa nogo araa rapu pua patisa. Nipuna wane nipu rapu epa patua reka pisare namakuasa.

34 Wala yapi medame mupa nogome orope nogo para lalo: Ni abala ribare apa rapu patawade. Abia ribare nipu ipa waini wala nena lapana, goa pua ne aaparapu patalipina, goa puare niana ruru, sana aaparapu wala maralapana. 35 Go ribare nipuna araa ipa waini wala nena loa wane orope nogo araa rapu pua patisa. Nipuna wane orope nogo epa patua reka pisa page namakuasa.

36 Lote-na wane laporata aara rapu awa naki pada pirisipi. 37 Mo mupa nogome naki madua nipuna bire Moab‡ sa. Nipuri abia Moab ruru-na ara pia. 38 Wala orope

† **19:22:** Soa bina rere oge ada-resi. ‡ **19:37:** Moab bina re-re aapa-na si. § **19:38:** Ben-Ammi bina re-re aakuana si.

nogome page naki madisa, goa pua Ben-Ammi§ lo bi maaisa. Nipu page Amonite ruru-na aara pia.

20

Abraham Gera Pisa Rabure Ore Sarah-re Bani Ma-aulaisa.

1 Abraham-me Mamre su gimoa Negep supara pisa. Nipu Kedes para Sar lapona rikirana pua asa, goa pua nipu Gera ogesi pua awa. 2 Ore Sarah-re, nina bani yade sa. Gera-na aa mudu Abimalek-me Sarah pua meatepa loa nipu misa.

3 Rana meda riba Abimalek piri Gote epana ipumea nipu para lalo: Nere omali. Gore apo meaede onare aa aba pe ona yade.

4 Abimalek nipu mo ona piripara abi na pisa, goa pua nipumi lalo: Adaa Aa waea napi onaare pa taliya? 5 Nipuna bipa ni laagiade: Sarah-re nina bani lade. Oname page nina bani lade. Neme waea kone nasawa, epea pikone sawa.

6 Gore Gote-me wala epana ipua goa sa: E, gore pa epea pi kone saede, pare ne mo onarapu naa pataedere, ni repara waea palilo neme ma-parude. Goane mo ona naa oraina-laawade. 7 Abiare apo ona nipuna ani wala kalape, gore nipuri nina agaa lae aa yade, goa pua nipumi nena beten lalia, goa palia rabu ne epe rupa ali. Go yapare nipu na katedare, ora ria-lalo ne page nena onaa page rayo omalimi.

8 Wala yapipu aba ribarekore Abimalek-me nipuna kogono aanu yasa, mo nipuna adisade yae luabu lakelo kiritisa raburi, nimumi pala waru omisimi. 9 Go rabu Abimalek-me Abraham-para ipuloa lalo: Nemere niare akepae pae? Neme neparare waea meda napawade, gore neme kedare nipara naa onanu piri apo mea epaena? Neme nipara paenare napapea paena. 10 Abimalek-me Abraham agaamisa: Goare nemere akena rena pae? 11 Abraham-me lalo: Nina bipa goa lawa, Go adare para Gote pala na-omeme ada kone sawa. Onaame nina ore nimu mulalo niri talimi kone sawa. 12 Ora riare nipuri nina bani page yade, sana-aapare komea yapare amare rado rado; goyapare nipuri abiare nina ore yade. 13 Go raburi Gote-me nena aapana su anda gimapu saraburi, neme nipu-para goa su: Nena lo-pu robare ni gupa giape, palipade suluabu parare, niri na bani yade lape.

14 Go rabu Abimalek-me sipisipi para gawa para kogono aa onanu page Abraham epa kasia, goa pua nipuna ore Sarah page wala nipuna kasa. 15 Abimalek-me lalo: Na suri ogepu apo naiyada, nena rana paliapara ape. 16 Sarah parare goa sa: Nena baniri neme mone ini (tausen) kina go kalaloda.* Go piamere nepara nena rurunu rapuri agaa meda na salia lalo, nerapuri agaa ora ogesida page ora na salia.

17-18 Gote-me Abimalek-na rurupara ona nogo rayore nogo naki na madinasa. Akoloya, Abimalek-me Abraham-na ore Sarah nipu misada. Gore Abraham-me Gote repara beten paisa. Go rabu Gote-me Abimalek-maepeasa, ore para nipuna kogono nogonu page, goa pua nimumi nogo naki wala madisimi.

21

Sarah-me Abraham-na Naki Meda Madiasa

1 Abiare Adaa Aa-na rana Sarah-repara nipuna sarupa wala pisa, ora mo Adaa Aa nipuna palua sia rupa ora goa pisa. 2 Sarah-me naki pada pirua Abraham-na naki yomagae dina madiaisa, gore ora mo Gote-me madiali sa dina madisa. 3 Abraham-me nipuna Sarah-me madiaisa nakina biri Aisak lo bi ma asa. 4 Aisak nipu yapidi (8) popisa raburi Abraham-me yogane mo Gote-me pipape sarupa ruguta pisa. 5 Abraham nipu mali 100 popenaloa nipuna si Aisak madisa.

6 Sarah-me lalo: Gote-me ni giri malasa, go rabu onaa rayome page go rema pagoa giri nirapu teme. 7 Nipumi wala lalo: Apimi Abraham-na naki madiawa adu katea sa pae? Goyapare nipuna naki yomagae rana apo madiarude.

Abraham-me Ega-para Ismael Lapo Ratu Rubisa.

8 Aisak adayoa agina adu adawasa, go rabu adu adawaisa yapinare Abraham-me adaa eta meda iraisa. 9 Goyapare Sarah-me adisapare Ega mo Isip oname Abraham-na madiasa nakimi giri giri lala pirisa, 10 go rabu Sarah-me Abraham para lalo: Apo ona-re pakogono ona yadega si-rapu pane raturuba, go kogono onana si-mi naa oyae rayore na si Aisak rapu mada na rumalipiga.

11 Go agaa-mere Abraham lokeda waru risa, gore nipuna si mada kone mapirasa pulu. 12 Yapare Gote-me nipupara lalo: Neme go naki para apo slav kogono ona lapopara lo-keda ogepu rubape. Goa peaga Sarah-me tea pagape. Apo ma ralali sude rururi gore Aisak mada para sude. 13 Neme mo kogono onana si madare ruru adapu warialua, akoloya nena si yada.

* **20:16:** 1,000 Silva mone-na kendare abiare K14,000 rupa.

14 Wala riba-rekore Abraham-me eta-
para ipa lapo noria pua Ega na pasana
mariasa. Goa pua naki agiaya rapasa.
Nipu aagiaya pua Besiba su kapune-pare
opopawa pua pamudipiasipi.
15 No madisipi ipa diasa-raburi, mo naki
repena-re meda-para ma-pirasa. 16 Goa
pua ogeda mo-pare nenepu pua pirisa, mo
naki omaala adape yada, gimoa pua re lala
pirisa.
17 Gote-me mo nakina re lalaina pagesa.
Gote-na Ensol-me yaa-para awa Ega yasaa:
Ega, akepeada lae? Neme pala naomape,
Gote-me nena sina re pagade. 18 Nena
naaki pua mua kimi mea ipu. Gore
ne madare neme onaa adaapu maralama
pena toa.
19 Gorabu Gote-me agina ini rupaina sa
rabu nipumi ipa naaku meda adesa. Gore
nipumi mo ipa meme mena yogane pe-para
norua naki-mi nenalo pua kasa.
20 Gote nipu go naki-rapu pirisa-pulu
adayabisa. Nipu mo su kapuni-pare aware
yaa-yapa piapena makuae aa aisa. 21 Nipu
mo Paran-su kapune pare aisa raburi,
nipuna aagi-mi Isip ona meda yoto kasa.
22 Go yapinare Abimelek-para, yadapi
aanuna Surube aa Pikol lapome Abraham-
para lalo: Gote-re nena oyae meda
pulalope-para ne rapu pia. 23 Abiare ni
Gote-na ini-agaana goa napalualo lapawa
ni-na makirape, o nina nogo-nakinu page,
o gonumi madialimide page. Neme ne epea
pawadeane epaa-aye adare page, epea
paluaga neme ni ora epea pape.
24 Abraham-me lalo: Neme ora palua-sa.
25 Gore Abraham-me nipuna ipa-naaku
Abimelek-na Kogono aame misa rabu
Abimelek rapu agaa lalapasipi. 26 Gore
Abimelek-me lalo: Goa panare apimi
panapalo marea-sa. Ni aba nalagiaede
pare, wala abia go pogolasatoda.
27 Gore Abraham-me mena sipisipi-para,
mena gawa-para, meapua Abimelek pua
kasa rabu, nipu lapo upasipi 28 Abraham-
me sipisipi mena wai 7 kuta meda-para
meamaisa. 29 Go rabu Abimelek-me Abra-
ham gupa agaa-misa: Apo mena sipisipi 7
kuta rado para ainalaere, akolo-pi?
30 Nipumi lalo: Go mena sipisipi neme
meainalo pi, goa pali rabu mo ipa-naku
neme awesade kone ina.
31 Goa-peada go suri Besiba* teme,
akoloya go-pare nipu lapona agaa aba
rogaeisipi.
32 Abimelek-para yadapi aanuna aa
mudu Pikol lapo nipu Wala Pilistia-nuna
Su-para pisipi. 33 Abraham-me Tamariks
repena-wai Besiba poaisa. Go pare-re
nipumi Adaa Aa-na bi loa lotu Sa, go
Gote-re oroyalo kagaa pia-loa. 34 Goa
pua Abraham mo Pilistia aanuna Su-para
adalupu pa awaisa.

22

Gote-me Abraham Kotisa.

1 Yapi medaloma popena loa, Gote-me
Abraham kotisa. Gote-me nipu-para lalo:
Abraham! Abraham-me lalo: Ni go ayoda.
2 Go rabu Gote-me lalo: Nena si, nena si
komea, Aisak, neme kone mapiranedere
mo Moria su-para pulupa. Neme watoade
pore medana iru madiayae miru pua irape.
3 Ribarekore Abraham rekataboa nipuna
donki mena managolaisa. Nipumi Aisak-
para, nipuna kogono aalaapo lamuripinisa.
Nipumi iru madia yape miru irape repena
mada rekepuare, nipu Gote-me pope sade-
para pisa. 4 Repopa yapinare Abraham-
me, mo polalo pisade su pua ada monesa.
5 Nipuna kogono aalaapo-para lalo: Donki
mena-rapu ado atepape, naki sare mogo
pare popona. Gote adaa-bi pua kaloa wala
epopona.
6 Abraham-me iru madia yae miru irape
repena kapuri, si Aisak mariawa, repena
ega-para, rai napi lapore nipuna ki-para
ripinisa. Goa pua nipu komeapara pua-
mama pisipi. 7 Aisak-me araa Abraham-
para lalo: Apa? Abraham-me lalo: Na si
akeya? Aisak-me lalo: Mo repena ega-para
repena kapu lapore go ripinitipa ga, mo
iru madiayae miru irape mena sipisipi ra?
8 Abraham-me lalo: Naa si, apo iru madi-
ayape miru irape mena sipisipiri, Gote-me
managolalia. Goa pua nipu padane-para
pisipi.
9 Gote-me lakesade-para ipisipi raburi,
Abraham-me ana reke meda go-para
waria, repena kapu ana rekena isa. Goa
puare sina ki alapo rogawa, so ana rekena
musawa repena kapu mada saniasa isa.
10 Goa pua, nipuna ki ridulawa, rai napi
mua si awolalo pisa. 11 Go rabu Adaa Aa-
na Ensol-me soyapara awa yasa: Abraham!
Abraham!
Nipumi lalo: Go ayoda.
12 Apo naki mada ki napirape. Nipu
mada yae meda napape, abiare makuato,
ni Gote mada kone mapirarina, gore nena
si padane yade kone nasaede. Ni pagulalo
paede.
13 Abraham-me adasaisa pare sipisipi
mena meda repena pala ubura ipara ima
mapalaga tabaisa. Nipumi mo sipisipi pua
mua si polo-para iru madiayae miru mea
irisa. 14 Go rabu Abraham-me go suri:
Adaa Aa-me Managolae sa. Gore abia page
go pore-re Adaa Aa-me managola-walialo
gupa pateme.

* **21:31:** Besiba teme-re agaa rogae ipa.

15 Adaa Aa-na Ensel-me soyapara awaa
rana laapopa Abraham yaloa lalo: 16 Adaa
Aa-me lalara nerapu agaa rogato, akepea-
daya gore neme goa padeane, nena si
ora naa loma naki padane pida nalade.
17 Neme ne ora maepeawa, nena mar-
alalide rururi, uba kedonu yaapara ayade
rupa page, ipa mu rupa page maralalua. Go
maralalide rurumiri iyanu pabo-tu rubua,
nimuna adarenu page nimu minabalimi.
18 Nena maralalide onaa madare, go su
rayona onaa rayo maepealua. Gore neme
na agaa pagaede pulu.
19 Abraham nipu wala nipuna kogono aa
laapo asipi pare wala ipua Besiba nimuna
padane para pisimi. Goa pua Abraham
Besiba pua asa.

Rut
Aba-Ripia dipiape agaa:

Go buk-na remare ora epe remaa meda ia. Aa mudunu asimi dina pia. Rut-re Moap oname Israel ruru aa meda pisa. Nipu Moap ruruna suna aasipi pare Rut-na aani omesa raburi Rut-mi aanina agi surubua nipuna supara pisa rabu ratamea Judia supara pisa. Rut nipuri Israel onaana Gote-na rolopara pirisa. Oropere Rut nipu aa meda pua king David-na aaya ipisa gore nipu Israel ruru-na epe aa mudu (king).

Go remaa dipiali-raburi neme go ona Rut raname waru omali. Ririnane Rut-re Gote na agaa napage ona yapare nipuna loromba rayo Israel-na Gote kaloa aya page kasa. Rut nipuna pisao rayomere Gote na rekena iagaa rayo Israel onaa kasare ratisa. Nimimi Gote ora raaname waru omalepape. Go page nimina yagonu raaname omalepape. Go buku-miri raarane ae onaame page Gote na puri mua nipuna ruru-para mada epalilo lapaaya. Goa pali raburi Israel onaa medalomana peme aanu page mada rabuaniaali.

Rut-na ruru Moap omesimi

1 Agaa Pagoa rumaae aanumi Israel su surubisimi raburi reae ada meda pabisa. Betlem aa medare nipu Juda aa-ga pa ogepu yapina Moap supara aata pisa. Go aa-re nipuna ore-para si lapo page pisimi. 2 Go aana biri Elimalek pare orena biri Naomi yade. Si lapona biri Malon-para Kilion lapo. Pirisimi nimuri Eprata ruru gore Juda ruruna Betlem supara aawoa pisimi. Nimu Moap aata pisimi.

3 Go yapare Elimalek omesa raburi Naomi nipu si lapo raapu pirisa. 4 Orope naaki lapome Moap ona lapo misipi. Go ona lapona biri Opa-para Rut lapo pirisipi. 5 Gore Malon-para Kilion lapo page omesipi. Abiare Naomina aani-para si lapo page omesipi-pulu agurapo aasa.

Rut-me Naomi epea pisa

6 Naomi-mi remaa gupa pagesa: Adaa Aame nape eta nipuna onaa kaloa epe raana kalalo pagesa. Go rabu nipuna aaya lapo raapu Moap su gima polalo managolasimi. 7 MoJudanuna su-para Naomi-para aaya lapo page pisimi pare pora pa pulawa.

8 Naomi-mi nipu goa lakesa: Nipi wala nipina ada pua nipina ama lapo raapu pua aatepape. Nipimi ni page na si lapo aba omapede page epea pisipide-pulu Adaa Aame page nipi epea mada palia. 9 Adaa Aame nipi rabamealia rabu nipi page aa pua epe-rupa mada aalipi.

Naomi mi ona lapo para patalepape sa rabu nipumi re ora waru sipi 10 pare nipumi gipia loa nena onaana ada baina sipi.

11 Yapare Naomi-mi lalo: Diaga nipina ada palipina sa. Akepeada nipimi ni ratamea epalipiya? Dia. 12 Niri onagae yade. Ni aa meda wala mada na-palua. Nipina adaa wala palipina. Go page neme abia go ribaa aa meda pua naaki madialua rabu 13 nipimi surubaawa go aa mada napalipi. Gore nasurubalipi nipi pa aanu meda palipina. Adaa Aa-me ni waea pisapulu, nipi page odo waru pia.

14 Rut Opa lapo upia re wala sipi. Opa-me Naomi patape loa pisa pare Rut-ri Naomi raapu pa aisa.

15 Go rabu Naomi-mi Rut goa lakesa: Ada, nena akini nipuna onaanuna ada pua nimuna makirae gote-nuya wala mo pulada. Ne page wala pulupa.

16 Gore Rut-me agaa gupa abusa: Ni ne minarepaawa ora pulo rutu natape. Ne palide suparare ni page pamuapana. Ne aali-parare ni page aawapana. Nena onaare nina onaa page yalia. Nena Gotere nina Gote page yalia. 17 Ne omaliparare ni page omaluada rogaalimi. Yae medame saa naruguna lapana. Neraapu go rogaato agaada mabebola taluadare Adaa Aa-me ni mabebola talia. Omape yaeme ne saa rugulala paina. 18 Rut nipu Naomi raapu polalo agu rapesa-pulu nipu agaa wala meda nasa.

19 Goa pua nipu lapo Betlem pua pelapasipi. Naomi nipu Betlem pua opopasipi rabu go ada repara piri onaa reko oyasimi. Go rabu go ada piri ona medame goa sa: Gore Naomi ya?

20 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Nimimi nipara Naomi bi wala natapape. Nipara bi Mara tapape. Akoloya? Gote puri rayona reme ni waea pisada lalo. Goa peaga ni kone wae mi ona-yapulu niparare Mara-ya tapape. 21 Ni go supara pa aaru raburi oyae adaapu waru oraaru pare Ada Aame ni wala mea epaa raburi oyae meda wala nasaayo. Ni kedaa ma-adasa rabu ni radaa ne.

22 Go remaare Naomi Moap su gimoa epena remaa yade. Rut Moap ona raapu nipuna ayaa ona pua nipu Betlem opopasipi. Gore rais bali ini napeyoa kereape yapi dina ipisipi.

2

Rut-me Boas-na maapu eta asapisa

1 Boas-re Elimalek-na ruru-para ada aa pirisa. Nipuri Naomi-na abana aanina ruru aa.

2 Yapi medame Rut-mi Naomi-para goa
sa: Niri maapu-para aanumi ponatu amu
peme rais balina ini kereta pulu. Ko-
gono aanumida mada temedare gore nimu
raapu aawa rais madiaa palua. 3 Gore
Rut maapu-para mo kogono aanu ratamea
pua rais bali-na ini pua makiroatasa. Go
maapuri Elimelek-na ame Boas-na maapu
kone na-isa. Boas-me Rut epea pisa.
4 Boas-me Betlem su gimoa nipuna ko-
gono aanu piri epa pelapaawa go-rupa epe
naarepa sa. Adaa Aa nimi raapu pirina sa.
Gore nimumi nipuna agaa gorupa abusimi:
Adaa Aa-me ne maepeaina.
5 Go rabu Boas-me surube aa gupa agaa
misa: Go ona inumakua-re ane ruru nogo
ya?
6 Surube aame go-rupa abusa: Naomi
raapu epape ya pare pa ruru nogo
meda yade. Nipu Mopa gimoa epape-
ya. 7 Nipumi ni agaamea apo aanu raapu
pamua bali ini kiratano la. Nipu ora ribaa
reko ripima kogono pua kitu ogesi go epa
mealada.
8 Go rabu Boas-me Rut gupa lakesa: Go
nogo, naa agaa paga. Ne wala maapu
meda-para napope. Dia pa go maapuna
balina ini keraina. Nena kogono ona-
repa raapu kogono paina. 9 Kogono pimi-
rupa adoa nimu raapu aape. Nina kogono
aanu aba lakeloa ne waru surubalepapelo
lakelawa. Ipa nala paliare apo no imiga
nola pope.
10 Rut-me rumu pegepua suna kubuni-
aawa Boas-para goa lakesa: Niri pa ada
meda ona yadega akepeada neme ni adoa
epea pi?
11 Boas-me agaa gupa abusa: Nena aani
omenaloa nena aaya-para paeyade-a rayo
aba pagawa. Ni makuaayo. Nena ama
aapanu-para nena adare page gimaeyade.
Goa pua nina onaanu raapu epa aaye. 12 Ne
Gote piri epaena Israel-na Adaa Aa nipumi
ne surubenalo. Gore nipumi nena pae epe
aunu aba ada-pulu ne epe yoto gina.
13 Gore Rut-me Boas-na agaa gupa abusa:
Neme ni ora epea waru pi. Niri nena epe
kogono onanu nonapida dia pare neme ni
epe agaa kuma pi lage rabu go-me nina pu
robaa ne piri mea epea.
14 Eta nape raburi Boas-me Rut wala goa
lakesa: Ne go-pare ipua bret meda epa mua
wain-para pataawa naa.
Go rabu Rut nipu kogono ona meda
raapu pirisa. Go rabu Boas-me repena
egaana irini bali medaloma kasa. Mea nisa
rabu Rut-na robaa rubisada medaloma pa
isa. 15 Rut-me eta no kiritua balina ini
medaloma kirata isa. Go rabu Boas-me
nipuna kogono aanupara goa sa: Nimi
apo radala pira ia balina iniri Rut-me
mea kirata ina tapape. Nimimi nipu ratu
nayawalepape. 16 Nimimi balina rogorogo
medaloma ma lopatepape. Nipumi mea
kiratainа nimimi nipu naratu rubalepape.

Rut-me mo pisa-o rayo Naomi pua lakesa

17 Rut-me rais balina ini amaa kirita amu
pala pirina naare pabola popesa. Maki-
raata suare ini rada rada malaawa napere
kirita isa. Nape iniri ten kilo popesa. 18 Rut-
me adare-para mea pua aaya pua wasa.
Naare-palu nisade etana purapina page
aaya pua kasa.
19 Go rabu Naomi-mi Rut gupa agaa misa:
Abiare balire aapara meae? Nere kogono
akepiane aana maapu-para pae? Ne adoa
kone saana aare Adaa Aa-me nipu epea
pina.
Go rabu Rut-me agaa gupa abusa: Abiare
ni Boas-ne aa-na maapu kogono pawa sa.
20 Gore Naomi-mi lalo: Adaa Aa-me go aa
ora ma-epeaina sa Adaa Aa nipuna palua
ne-are aba omeme onaa page pa pimi onaa
mada page ora pea: Naomi-mi wala goa sa:
Go aare niana yapi mada ora niana ruru
yade.
21 Gore Rut-me goa sa: Boas-me nipara
wala goa la. Nere nipuna kogono onanu
raapu kogono pua bali kirata sape kogono
dia yalia rabu pua gimaina la.
22 Naomi-mi lalo: Ora lae Aaya. Gore
neme aa medana maapu-para kogono pali
raburi go aa-na kogono aa-numi ne wae-
anu palimi. Goa peaga Boas-na kogono
onanu raapu kogono paina.
23 Rut-me Boas-na kogono onanu raapu
kogono paama pua bali-para wit lapo po
kiritisa. Goa pua Rut nipu aaya raapu pa
aasa.

3

Boas-me Rut epea pisa

Naomi-mi Rut-na aa asapasa

1 Naomi-mi Rut gupa lakesa: Aaya pa-
gae. Neme ne surubape aa meda asapano
pae? Ne suruboa waru ado aata pea-
rupa. 2 Abiare paga go aa Boas nipuna
kogono onanu raapu kogono paayadere
ora nina yapi ria yade. Abia go ribaare
rais balina yo kininu waritimi-para kogono
palia. 3 Gore ne pua wel sada-nupara epe
maninanu maraaawa nena yogane ipaa
pua radepeape. Goa pua nipuna kogono
palia-para pope. Gore nipuna ini aga-nare
napope. Dia pare nipu eta ipanu aba no
kiritina-lape. 4 Nipu u patula paliare pua
patala-para waru adape. Pua nipuna aa-
nane blaket pua musaawa age regepea pua
patape. Orope neme goa papelo lagialia.
5 Rut-me agaa gupa abusa: Epeta. Neme
nena agaa rayo ratalua. 6 Gore Rut-me

Naomi-mi mo sade-rupa balina ini yo ada warini-para rekoa pisa.

Boas-me Rut raba mealua sa.

7 Boas-me eta ipanu mada noare nipuna lo robaa epesa. Nipu u patala pisa-pulu rais-bali ubura i regepea pua patisa. Gore Rut pawa pua blaket pua musaawa Boas-na age regepea pua patisa. 8 Riba Boas nipu pereke tisa pare ona meda nipuna age regepea go epaa patisa rabu nipu pogolasaasa.

9 Go rabu nere api-ya palo agaa misa. Rut-me lalo: Ni Rut nena kogono ona meda yade. Nere Elimelek-na yapiga neme ni raba mua surubape.

10 Boas-me pagoa Rut-para agaa go-rupa abusa: Na wane Adaa Aa-me ne ora epea pina. Abia neme go piare nena aaya-para paeyade epea rayo page rabuaniate. Ogegeaa-re adapu aeme pare medalomare oyae imi medalomare na imi. Go yapare neme goanu meda palua kone nasaena. 11 Abiare naa wane pala naomape. Neme nena teare rayo palua. Ora lae. Niri nena aanina yapi medaa yapulu ne surubape kogono palua. Onaa rayome nere epe ona yana kone salimi. 12 E abiare ora lae. Niri nena aanina yapi meda yapulu neme ne mada surubalua. Go yapare aba ririnane aya aame go kogono rayo palia. 13 Abiare ne go-pare aape. Ekeraa yapipuri go aa-na kone adola palua. Ne surubalua teadare mada pare dia teare gore neme ne surubalua. Neme ora lalo Adaa Aa-me makuaaya. Abiare wala abi pata.

14 Gore Boas-me wala goa sa: Onanumi ne go-para epaenalo namakuaaena. Gore Rut wala Boas-na age rolopara wala patisa. Gore yapi abi naneaina pisa-pulu oname na-adesimi.

15 Wala Boas-me Rut-para lalo: Laplap meda mea ipua suaama epaa rabola sa. Rut-me goa pisa rabu Boas-me bali medaloma koyaasa. Bali-na kedare 20 kilo popisa. Boas-me minasaawa ma-riasa rabu Rut-me ria pisa. Boas nipu wala adare-para pisa.

16 Rut ada pua opapasa rabu aayame lalo: Aaya apore ora neya? Go rabu Rut-me Boas-me goa palo rayo lakesa. 17 Rut-me lalo: Boas-me lalaara nena aaya piri pa napainalo bali medaloma rumaawa mea gia.

18 Gore Naomi-mi lalo: Aaya ogeda pa adoa. Apo aare pa napiralia. Diaagaa pamu maredepo yalaara pia. Paliare saa na-adepa.

4

Boas-me Rut misa

1 Oropere Boas adare-na poragape-nane onaa kiritae-pare pua pirisa. Mo aba lade aa Elimelek-na medapara pati repera ipasa. Boas-me adami Aa ya loa go pare ipua epa pira. Nin go pare pua pirisa.

2 Boas-me aa mudunu (10) mua gupa lakesa: Nimi epa piralepa. Gore nimu epa pirisimi. 3 Nipumi nipuna yapi medagupa lakesa: Naomi-ri Moap gimoa wala epade pare sana yapi Elimalek-na sudere medame kabenalo rapata. 4 Goa lagialua-me lawade. Neme kabali-dare gore go aa mudunu-para pa aanu medaloma go epa pimi-nuna ini agaana kabaina. Nere ora aba repara yapi yade pulu neme kabainalo lawade. Nakabaliri gore ni lagi.

Gore mo aame lalo: Kabalua sa.

5 Boas lakesa apo Naomi-para Rut lapona su kabalidare apo Moap ona Rut page meape nena ore pirina. Goa pua go suri mo omesade aana ruru repara ina.

6 Mo aa nipumi lalo: Gore apo yaere na yapare naa naakinu raapu page pa naki meda raapu nina yaenu pa narumalua. Ni apo su na kabalua pare goa peaga abiare nena iya.

7 (Abare Israel ruruna oyae meda kabapenare go page oyae ropo ropo papenare gore goa pala pisimi. Aa medame nipuna age ada koyo rua meda kalala pisimi. Israel onaame agaa rogaa penare goa pala pisimi.)

8 Go rabu mode aame Boas gupa lakesa: Go suri nena kabaina. Goa loa nipuna age ada koya paawa Boas kasa.

9 Oropere Boas-me aa mudunu-para pa onaa medaloma-para goa sa: Nimi rayome adalepa Abare Naomi-para Elimelek-para Kilion-para Malon aalana oyae rayo sarude. Go yapare abiare go oyae raayome neme apo kabaloda. 10 Agaa meda wala lano. Rut page na ore pirinalo go mealoda. Rut-re mo Moap ona Malon-me mua pirina omesade. Rut mealua rabu Malon-na su ruginiri nipuna ruru-para ina. Gore go ome aana onamere nipuna bi pa oroyala niminaina. Abia nimi apo piare royome apo adalemeda.

11 Onaa rayome talo: E Goa rayo apo adoa makuatema-da. Aa mudunu-mi lalo: Go onare abia nena ada-para epena gore Adaa Aa-me nipu ma-epeaina. Goa pua Resel-para Lea lapo-rupa ma-epaina. Niaa Israel ruruna aaya lapo rupa pirina. Nere Eprata ruruna adaa aa pirua Betlem suna adaa bi ina. 12 Adaa Aa-me nipi nogo naaki adaapu gialia. Goa pua Peres ruru-para Juda-para Tama-na sinu rupa alimi.

13 Gore Boas-me Rut misa-pulu Adaa Aame nipu epea pisa. Rut naaki pada pirua naaki meda madisa. 14 Gore onanumi Naomi gupa lakesimi: Adaa Aa-na bi minasaamina. Abiare ne naaki meda apo giade. Go naakiri nena aaya naki yapulu

nipumi ne mada surubalia. Nipumi go
Israel ruruna adaa bi mada mealia. 15 Aaya
neme raana omae-pulu neme page nipu
raaname waru ome. Gore neme naaki
seven (7) madu i lae pare go nena aaya
ona raana ome-rupa mada raana na omola
pae. Go abia madu sae naakimiri ne waru
suruboa onagae pirali rabu epe-rupa su-
rubalia.
16 Gore Naomi-mi naaki mua repara mea
saba pirisa. 17 Go ada onanumi goa simi:
Naomi-ri naaki saba pia simi. Mo naakina
biri Obet lo bi ma-asimi. Oropere Jesina
aaraa pirisa. Jesi-ri Devit-na Aara pirisa.

Kin Devit-na ruru gupa
18 Gore Peres na ruru pua Devit mada lo
kirutu:

Peres-re Esron-na aaraa pirisa.
19 Esron-re Ram-na aaraa pirisa.
Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa.
20 Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa.
Nason-re Salmon-na aaraa pirisa.
21 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa.
Boas-re Obet-na aaraa pirisa.
22 Obet-re Jesina aaraa pirisa.
Jesi-re Devit-na aaraa pirisa.

Epe-rupa Piru Redepo Yape-na Agaa Mana (Ol Provep)

Ririna adaape aalu agaa

Israel onaa nimu epe agaa-para epe kone saape kone madaa ranaame omoa go agaa ora epeta kone isimi. Gore mo Israel supara piri makuae aanumi penaa aa ogegeaa ona inumakuanu mogeasimi.

Gore ora epe-rupa piru redepo yape-na rere mogo (tisa) mogeaae aanumi nimu agaa mana waru tema rabu epealia kone isimi. Go buk-na remaame ta-rupare epe kone akepu yapalo aba rumaa adamina. Goa puare epe-rupa pirapena re page Adaa Aa maada kone rulaawa epe-rupa piru redepo yape page go agaame agu mada lagialia.

Go buku madaare niaana onaa nogo naaki, niaana ruru-nu raapu page epe-rupa pirape-rupa wata. Epe agaa adaapu iare gore kogono-pu ruru rado onaa raapu page epe-rupa pirape kone meaa watea. Gore ona inumakua aa ogegeaa rabameape agaa iyare agaa narasu paake pupitagi nanoa epe kone ratua pirape kone luabu iya. Goa puaare niaana bipa niaana bi rabuaniaawa onaa naara pimi-nu rabamua epeanu pamina.

Agaa to medaloma madaare Gote-na pora medaloma mea wata. Gore medalomare mo makuae aanu niaa epe-rupa piramonalo niaa mana lagi agaa iya. Goa puare agaa rayo go buku madaa tu sua niaa lageme.

Robo (1-9)

Epe redepone koneme niaa rabamua epe-rupa mapopaaya.

Go Buk-mi onaa rado rado adaapu rabamealia.

1 Go buk madaare Devit-na si Israel onaana aa mudu king Solomon-me go epe agaa tu isa. Goa pua onaa epe-rupa pirinalo tu isa. 2 Go Epe agaa-me niaa epe kone gua niaa maredepo yalia. Go agaa rayo waru adalima rabu niaa epe kone sua epe pora ratape-rupa mogealia. 3 Go buk madaa iya agaa pagoa adoa ratalima rabu onaa rayome peme-rupa epe kone mua ratalima. 4 Go yapare aa medaloma kone rudu yalia rabu go buku madaa kone mua nimu epe kone mada mealimi. Goa pua ogegeaa medaloma epe kone mealimi-pulu epe pora mada pamualimi. 5-6 Go buk madaare aa medalomame epe kone ratinalo makuae yae mogealia-pulu epe-rupa makuaalimi. Go buk-miri niaa saa agaa page, mada-mi agaa page paga-i agaa page lagialia rabu makuae aanu-na epe pora adoa makuaalima.

7 Go yapare neme epe makuae yae meda mulalo paliri neme Adaa Aa madaa kone aba rulape. Aa medaloma epe kone naimiri nimu epe makuae yae meape gimeme.

Ogegeaanu mogeape agaa mana

8 Nogo naaki nimimi-ri nimina ama aapa laapo-na agaa waru pagoa ratalepape. 9 Nimuna agaame ne epe aa ma-aulalia. Gore epe raguna adipemede-rupa mada adipali.

10 Nogo naaki-nu paake pupitagi ne aanumi nimi omeme pua wae-para mea palimi waru adalepape. 11 Go piaene wae aanumi gupa teme: Go naaki ne aipapulu ipu. Abia niaame aa meda tamina. Niaame pora-nini suruboa aanu medaloma tu-maomamina. Nimu epe aanu epalimi page, pina pa tu maomamina. Gore niaana kone-me niminaalima yae rayo pa pamina. 12 Niaame nimu ora aipapulu tu-maomawa. Onaa omeme robona tu maomaina. Goa palima rabu mo onaa rogaaeme tapa-para rogaaeme-rupa pamina teme. 13 Go aanuna oyae luabu muare niana ada rubitabena samina. 14 Ne niaa raapu goanu pamina lo epaliri oyaenu adaapu mua nena ada-para rubina saina teme. 15 Go naaki pupitagi ne aanumi ne-para goa temere, nimuna agaa napage gimape. Nimuna go waea kone naratamea pope. 16 Aanuri nimu waeagu peme. Goa pua oroyalo nimumi pa onaanu agu turubebe pape kone imi. 17-18 Onaame oroyalo pupitagi noalimiri nimu wae yoto mealimi. Gore yapa lokeme nipuna maa-para ope poga marayade-rupa nimuna bipa ope neme. Yaanuri ini rua, poga imi rabu adoa nimu mo poga mada naroaeme. 19 Go yapare mo pupitagi neme aanumiri, go kone na-i ope nape kone sua pupitagi pa noaeme. Gore nimu paake meme oyaenumi, nimu ma-oyatalia.

Onaame epe pora naratalimiri kedaa adaapu mealimi.

20 Epe konena porare ona meda-me poranini aawa page maket-nini aawa page onaa yaloaaya-rupare epe kone go-rupa epea. 21 Nipu adaa ada kagurena pora kerepopara aawa page onaa adaapu kiritae-pare awa page yaloa agaa ta-rupa mada pea.

22 Nimi kone rudu ta onaa page, oroyalo gupa agu mada piralimi ya? Nimi maeyae onaanumi epe kone namealimiri pa ero agaa agu teme. Arabu nimimi go wae

kone gimalimi ya? 23 Nimina wae yaenu
gimaliminalo neme agaa puri pane lagialo.
Naa agaa pagalimiri neme epe kone epe
pora watoa rabu nimi epealimi. 24 Neme ni
piri ipulupa loa yaato pare nimimi oroyalo
gimoa naepeme. 25 Nimimi na epe agaa
pagoa nina kone ratalepa to pare agaa
rasua epe agaa gimeme. 26 Go peapulu
kedaa adaa medaa nimi madaa epaliare
neme page nimimi peme-rupa adoa gi-
malua. Nimi wae-rupa piralimi page neme
giri laawa gimalua. 27 Nimi madaare kedaa
adaa poripu puri pane epeade-rupa epalia.
Kedaa page radaa pi yaenu epalia raburi
adaa poripu magomawae-rupa epalia-ga
adalimina.

28 Kedaa epalia raburi ni ipu loa yateme
pare ni mada naepalua. Goa pua nimimi
ni asapu piralimi pare nimimi ni mada
na-adalimi. 29 Nimimi Adaa Aa-na epe
kone rolo-para pirape gimeme-pulu nimi
gimalua. 30 Nimi naa epe agaa rasua neme
nimi ma-redepo yatalo-pe rabu agaa rasua
gimeme. 31 Goa pea-pulu abiare nimina
peme waea luabuna yotore nimina bipa
mada mealimina. 32 Epe kone na-imi on-
aame ni maasa rilaeme. Goa peme-pulu
nimu alupalimi. Goa pua nimuna bipa
maeyaawa waea rayo nimumi makuaema
kone imi. Go koneme nimuna bipa oyalimi.
33 Go yapare onaa medaloma naa agaa
pagoa ratalimiri nimu epe-rupa piralimi.
Goa palimiri nimu madaa wae kedaa epalia
rabu nimu epe-rupa pirua mogo wae yaenu
madaa na-adalimi.

2

*Epe Pora Rateme Onaa Epe-rupa Piral-
imi*

Robo 2

1 Nogo naakinu nimimi naa agaa waru
pago ratua, nimina kone-para waru nim-
inaatepape. 2 Epe makuae-yae waru mua
teme agaa rayo waru ratua epe naaki nogo
mada piralimina. 3 Epe konena agaa ne
madaa epena go agaa meape. Gore onaa
yateme rabu pimide rupa mada piralimina.
4 Aa medame kalai-pu kogono pua no su
runane pagaa i gol aana mulalo kogono
radaa pina pea-rupa epe kone mulalo-re
radaa pina kogono go-rupa pape. 5 Neme
goa rayo pali-dare neme Adaa Aa-na kone
rayo mada adasali. Goa paliri neme Gote
page nipu kone waru rulaaye.

6 Gore akolo ya? Aa adaa nipuri ora
oyae rayona re yade. Nipumi epe kone
gua makuae yae page oyae rayo nipumi
niaa guaaya. 7 Adaa Aa nipuna agaa pagoa
rateme onaanuri wae yae epe yaenu page
adoa rumaeme. Goa peme-pulu Adaa Aa-
me nimu waru suruboa wae-para nalopena
epe-rupa pirina tea. 8 Gote-me nipuna
agaa pogoa rateme onaanuri nipuna su-
rube kuta runane mapiraaya. 9 Nogo naaki
nimi epe kone adoa ratalimi-dare epe pora
luabu adoa pamualimi. Epe agaa rateme
aanu medaloma page epe kone rumaawa
epe pora mada mea watea.

10 Goa pua epe kone adaapu nena robaa-
para rubialia rabu raana-me omali. 11 Epe
kone ratali raburi epea luabumi ne raana
gua ne madaa rubia kuma gialia. 12 Goa
pua waea peme aanu-para agaa wae-rupa
teme aa-nu raapu medaa-para napirape.
13 Go aanu nimu epe pora gimoa wae rib-
aane pora ratua waea puaeme. 14 Gore
nimu wae pora ratulalo pedo pu rana
omoaeme. 15 Go aanuna konere pugu pua
bebolo maeya tea.

16 Gore aa medana oreme omeme pua
paake nape kone salia-dare epe kone aba
go agaa-para epalia. Goa palia raburi
neme mogo onana kone adoa mada gimali.
17 Go piaene onamere abade ona inumakua
pirua aani raapu ki mua pirisipide-agaa
gimoa waea pape kone mualia. Gore Gote-
na ini agaa madaa ora lalo loa misipide
agaa page gimea. 18 Go rabu neme go
ona rata mea pali-daare neme aba ome
onaa ratamea pe. 19 Go ona adola peme
aanu nimu oro yalo epe-rupa pirape pora
gimoa wae pora ratulalo peme-pulu epe
pora narateme.

20 Epe pora ratamea pope kone sali-
dare neme epe pora ratua mada niminaali.
21 Epe aanuri go su-ama oro yalo epe pora
ratua pa piralimi. 22 Go yapare Gote-me
waea pi aanu nimu ratu talia. Gore onaame
nimuna maapu-para etaa wae mea rasu
rubeme-rupa nimu mea rasu rubalia.

3

*Epe Koneme ne epe-rupa pirape yae mea
watea.*

1 Go naaki neme ne agaa mana lagialo-ga
waru pagape. Kone narugulape pare oro
yalo neme go agaa waru pagoa ratape.

2 Neme go agaa mana pagoa ratali raburi
ne go suamaa oro yalo eperupa pirali. Goa
pua ne redepone porana aawali. 3 Neme
aa meda raapu adapua aawape page aa
meda lorobaa kalape kone page waru sua
aape. Go agaa luabu nena kone-para mea
sua nena maa-para epe kulubu oyae ma-
imi-rupa madaa masaape. 4 Neme goa pali-
daare onaa luabumi ne raana omoa nena
palide kogono epeta teme. Goa palimi rabu
Gote-me page ne raaname omalia.

5 Neme Aapa Gote madaa kone ora waru
rulaawa eperupa piraina. Neme nina bipa
makuae yae madaa epe-rupa aalua kone
nasape. 6 Neme oyae luabu pulalo paliri
Adaa Aa madaa kone aba rulaawa pape.
Go rabu nipumi ne epe redepone pora mea
watea.

7 Neme nina makuae yaere ora waruada pe kone nasape. Neme Adaa Aa madaa
kone rulaawa nipuna rolo-para pirua waea
napape. 8 Neme goa pali-daare ora epealia.
Neme yaina omoa marasini nemede rabu
to yogaene raba mealade-rupa mada go epe
pora ratali rabu ne epe-rupa mada aali.

9 Nena maapu-para eta meda napeyoa
poralia raburi mua Adaa Aa nipu repara orapi-lo kalape. Goa pali-daare go
madaa Adaa Aa nipu adaa bi mada mealia.
10 Orapi-loa pa kate rabu Adaa Aa-me nena
maapu-para eta nape yae ora waru maopaalia. Goa pua nena ada-para eta oyae
luabu rulatabalia. Goa pua nena waini-pe
page rubia koya-pape palia.

11 Go naaki, Adaa Aa-me ne raba mulalo
oyae meda palia-dare, neme ratu nayawe
nena lo-robaa maepeape.
12 Gore akoloya? Adaa Aa nipumi
raaname omea onaa-re maredepo yaaya.
Niaana aapanumi nimuna nogo naakinu
kone rulaawa suruboa maredepo yaemerupa mada pea.

13 Aa medame go epe kone-para makuae
yae lapo mealia-daare nipu pedo pinawa.
14 Gore akolo ya? Ora epede silva gol page
epe kone-me rabuaniaaya. 15 Mone yoto
adaa pea aana gol page, pa oyae medaloma
neme ora epeta kone sua raaname ome
yaenu page rabuniaaya. 16 Epe kone agu
suali-dare ne epe kone oro yalo sua oyae
page adaapu sua go su-amaa adaalu-pu
mada piruaawa onaanumi nena bi minasaalimi. 17 Epe koneme nena pu robaapara raana waru gua go su-amaa adaalupu pirape yae page ora ma-epeaalia. 18 Epe
koneme-re onaa epe-rupa piraama pope
kone mea gialia. Gore oro-yalo kagaa piraama laama popena paa kato nona piane
repena-rupa aalimi.

19-20 Adaa Aa nipuna epe kone sua go suyaa laapo ripima warisa. Nipumi su-para
ipa raku-inaloa moae kobere yaa madaa
masaawa yai malopaaya.

21 Naa si neme gimali-ga waru adoa
epe kone-para makua yae lapo waru irulu saabape. 22 Goa pea epe kone-para
epe makuae yae laapomere ne oro yalo
piraama laama pope kone gua epe pepenarupa pua aawali. 23 Goa pua ne epe pora
pamuali rabu oyae medame nena àà mada
na-aawalia. 24 Ne u-patulalo pali rabu ne
oyae meda pala na-omali. 25-26 Gore neme
Adaa Aa madaa kone waru puri paboa
rulali-dare iaa-numi ne tulalo yada salimi page nimuna agona-para ne mada naodobali. Wae yapi-di meda waea palimide
aanu madaa opopalia rabu ne napogola
sali. Go piaene yapi-di nimu madaa yaiporipu laapo epea-rupa mada epea.

27 Aa meda oyae rudu yaliada agaa
mealiare oyae adaapu saina kalape. Dia
yaliare nakalape. 28 Nena adami aame oyae
agaa mealia rabu katalo paliri, pa ogesi-da
puaa adoaa nalape. Ekera wala epali rabu
gialua-ga lo gorupa nalape.

29 Nena adami aanu ne raapu re-para
pimiri, ne nimuna adami aa kone imi-ga
nimuna kone nama-oyaape. 30 Aa medame
ne-para waea napalia-dare go aa nipu
raapu yada-yada napipape.

31 Nena kone mo yada pi aanuna pearupa maeyaawa nimumi go peme-a luabu
naratape. Goa pua nimumi pamualimi
pora rayo gimape. 32 Adaa Aa-me wae kone
imi aanuri gimea-daa lalo. Goa pea pare
Adaa Aa nipumi epe pora ratua epe kone
imi aanu page nipuna epe pu-robaa kata.
Goa pua nimu waru surubea.

33 Adaa Aa-me gupa ta: waea peme aanu
luabu nimuri, nimuna ona nogo naaki luabu raapu alupalimi ta. Go yapare Adaa
Aa-me epe redepone onaare nipuna ona
nogo naaki oyae luabu epe-rupa suruboa
raba mealia rabu epe-rupa piralimi ta.
34 Aa medame aa yagonu-para ero agaa
teme-daare, Gote-me go aa nipu page ero
agaa tea. Pare aanu medaloma epe konesua ae aanuri Gote-me nipuna epe kone
luabu abutea. 35 Epe kone imi aanu-ri onaa
luabumi epe bi kateme. Go yapare kone
wae-imi aanuri nimuna bipa nimuna bi
ma-oyatalo peme.

4

Nimimi epe kone-para makueyae lapo mealepape

1 Go nogo naaki nimimi nina agaa waru
pagalepa. Ni nimina aapa-ga, nimimi
ni madaa epe kone mealepape. 2 Agaa
neme go lagialo-re epeta-ga, nimimi
narubalepape. Pa yae kone sua rubalimi
raburi nimi omalimi.

3 Nina amame naaki meda abi namadini
ni komea madu isa-pulu, nipumi ni madaa
raana omea. 4 Gore ni oge naaki pirano

aapa nipumi ni agaa mana gupa lagisa. Nina agaa nena kone-para waru mea sua go agaa ratape sa. Goa pali rabu ne ora epe-rupa piru diayali sa. 5 Neme epe kone mua kone-para mea rubina lape. Neme naa agaa mea rubebe pua kone narugulape. 6 Dia neme epe kone nagimape. Go agaame ne epe-rupa surubalia rabu ne ora epe aa pirali. 7 Gore neme aba ripia mealiare epe kone ora riri-nane meape. Neme oyae medaloma meaayo kone saliri epe yaere epe kone yade. 8 Neme epe kone raaname omoa irulu sabaali raburi, go epe kone-me ne adaa bi gialia. Go rabu ne ora epe aa pirali. 9 Goa pua nena aalu mada king aa mudu medana raguna nona piene adipua aali.

Pora laapo ia

10 Go naaki neme nina agaa pagoa ratali rabu ne go su-amaa oro yalo adaalu-pu piruali.

11 Neme ne epe pora mea waloa epe pora-nini painalo maredepo yaayo. 12 Gore ne go pora ratua paali rabu oyae medame mada nama-oyaalia. 13 Ne oroyalo pirama lama pope agaa-re, nina agaa ya-pulu ratali rabu go-para ia agaame ne waru surubalia.

14 Neme wae aanuna agaa gimoa nimuna pulalo palimide-anu page gimape. 15 Neme go pora gimoa pogola pua su-adaalu meda-nane pope. 16 Gore mo waea puaeme aanumi waea meda napalimiri, nimu u-mada napatalimi. Nimumi waea palimi-daare, nimu u mada patalimi. 17 Wae kone-para wae pora ratua aa yagonu ma-oyapere pupitagi ne aanu nimuna eta-ne yae-rupa noaeme.

18-19 Wae aa luabu nimuna ini-para ribaa waru ta-pulu, nimuna àà koyatimi awolalo palia page mada na-adalimi. Go yapare epe-rupa redepoya piri aanuna porare nimu naare yapi-pu roa paa putalade nona piane-pare piralimi.

20 Go naaki nina agaa nena aane-para penaloa waru pagape. 21 Neme go agaa puri paloa kone-para mea sua waru irulu makuabape. Go agaa kone rugulaliri ne oyali. 22 Neme naa agaa pagoa ratali rabu go agaame ne epe-rupa pirama pope pora mea gialia. Goa pua go agaa-me ne ora epe redepoya mapiraalia. 23 Epe koneme ne maredepo yatalo nena kone-para epaliare, ipa naaku-para yokoa epeade-rupa epea. Oroyalo nena pora pamuape page nena kone wasupa luabu waru maredepo yaawa pamuape. 24 Neme yaa agaa na-lo wae yaenu page ora gimape. 25 Neme inimini na-pi mo ne palide pora waru adoa go pora ratape. 26 Nena kone ora epe-rupa redepo yaaina nena pora epe-rupa adoa ratua pamuape. 27 Neme mo epe pora pamuaaridere na-kone rugulape. Dia-ga ne popoke-nane puala wala koya-nane epala napape. Goa pua neme wae yae luabu gimapena pora adoa ratape.

5

Neme aa medana ore nayolape

1 Naa si neme ne ora epe agaa gua ne makuae yaenu page gua epe pora mea watalo pi. 2 Nena te agaa page epe-rupa te rabu nena te agaa luabu makuae aa-me ne nona-piane pagalimi. 3 Neme goa paliri akolo yapae? Ona medame aani gi-moa ne ogeyaliari epe omeme pua rede-pi agaa medaloma lagialia-re nipu yolainalo goa palia. 4 Go rabu neme nipuna agaa pagoa nipu yote-daare orope go yaere wae yae yaana kone sali. Goa paliri etaame onaa imu apetabalade-rupa page wae rero pi marasini mea noa pirimi adalia. 5 Go piaene oname ne wae onaa omeme sunane mea palia. 6 Go piane ona nipuri epe pirama-lama pope supara pope kone nan-iminaaya. Dia nipu go wae pora yade kone page na-ia. Nipu pa wae pora kuruape mada pamuaya. Goa pua nipu pa bebo-laaya.

7 Go naaki neme go agaa nagimi waru pagoa ratape. 8 Go piane ona nipuna ada poragape-para page nape. Nipu pakeaawa ne yolamonea aape. Goa pua nipu ora gimape. 9 Neme go onana kone adoa ratali raburi nena epe bi gimali. Nipuna aanimi ne lo-robaa mada nagialia. Dia ne pena ogegeaa aina tumaomalia. 10 Ne epe-yae meda mealua loa kalai-pu kogono pu su piralide yae, wala aa medame nipu mealia. 11 Ne yaina adaa omoa uni kebo-agitua re loa ada-para suaawa omali. 12 Go rabu neme gupa te: ni ora maeyaarude-ga akolo pawa pae te? Aa medalomame ni maredepo yaawa agaa wariaina la-pede pawaaya te. 13 Neme nina mogeriae aanuna agaa rasua napagawa-rupa loali. 14 Abia ni onaa luabuna ini agaa madaa oyoa yala polalo te.

15 Nere nena ona raapu waru epe-rupa pirua pa aa medana ipa naaku-para na-pua nape. Goa pua nena ona raapu agu-patape. Aa meda nipuna ipa raana-para agu raapo nea-rupa nena agu raapo gupa nape. 16 Neme go onanu raapu nogo naak-inu pa madua minarepali-dare, orope go nogo naakinumi ne mada naraba mealimi. Goa palimi-ga nena ona padaneme nena nogo naaki ora nena madu saina lape. 17 Neme paake naaki madu rubebe pualiri

oyalia. Goa pua nena nogo naaki luabu pa onaanu raapu bebolo pitimi.

18 Nena ona-re nena ipa naaku rubita-
rupa ya-pulu, Gote-me nena ona raaname
omoa nipi raita epe agaa mana salia rabu
epe-rupa pitipi. 19 Gore ora epe nape nanea
ya-pulu oro yalo yalo ne rana gua nipuna
epea luabu madaa ne ora raaname omalia.
Goa pua rana waru omoa oro yalo nipuna
adu mada page rana waru omape.

20 Go naaki neme oro yalo kone adaapu
sua aa medana ona paake yolape mada
kone penaloa nipuna adu oraape madaa
ali-ga waru adape.

21 Adaa Aa-me niaame pema yae luabu
page niaana ima kone luabu page aba adea-
ga makuaawa aape. 22 Aa nipuna pea
wae pupitagi luabumi nipuna maa-para
ope poga sua maraaya. Nipuna go pupitagi-
mi nipu mea adia konaa mada roaawa wae-
rupa omolalo pea.

23 Go piaene aa nipuna bipa nipuna
raana narabuaniaawa nipuna pea wae
yaeme nipu adia maeyane aa-rupa pia. Goa
puaaya-pulu nipuna bipa go pea pupitag-
imi nipu tumaomalia.

6

Oyae medaloma gimaape kone

1 Go naaki aa medame pa aa medana
rudu mua, nipuna bipa abula-peawi
nasalia rabu neme na-abulaliri go kone
epe-da dia. 2 Go koneme nena bipa ope
poga sua nena maa-para ope aawa adibaya.
Goa pea-pulu ne go rudu palia agaame ne
adialia. 3 Go naaki ne wae yaeme adini
rolo-para pirali-daare go wae yae luaburi
abi gimape. Ne mogo wae aa-na pupitagi-
na rolo-para napirape. Neme mogo rudu
te agaa madaa yala poloa nagime. Ne pua
mo palua te agaa lapaina yala napone abi
pua agaa pua mupape. Goare ora aipapulu
pape. 4 Ne u-ogeapu patu-piruae aipapu-
loa abi pope. 5 Nena maa-para aba aaya
ope poga aipapulu esepe rubape. Gore
yaa-maitame nipu poga i-para pakeaawa
naroalade-rupa pakeape.

6 Nimi ki-aa rakepea gi madini aanu
nimiri neme agaa gupa lagialo. Nimi mo ini
rubu-pi aame rakutanu-me pea aba adoa
kone makuae aa-rupa piralepa.

7 Rakutanu nimuna aa mudu page
nimuna surube aa page meda napimi. 8 Go
yapare nimuna eta adaapu suaaya raburi
eta diayalia rabu mea nolalo pa mea kirita
suaeme.

9 Goa peme-ga nimi ki-aa rakepene aanu
nimiri pa u-patu pirape mada raana waru
pea pae? Nimi go ki-aa rakepene aanuri aa-
rabu u rekataboa aalimi yapae? 10 Nimimi
goa teme: niaa u ogesida pataluame pima
pare wala ogesida kitu mua rekalima teme.
11 Nimimi goa palimi-daare nimina oyaenu
aipapulu diyalia rabu aa naara piralimi.
Paake ne aanumi nimina oyae paake meme
rabu diatade-rupa pa alia.

12 Wae aanu nimimi yaa agaa ora waru
temede. 13 Nimuna wae aa yagonumi
adenalo gupa peme. Ne makirate rabu
kimi page àà-me page inimi robo page
sua nimuna waea pape agu mea wateme.
14 Oro yalo nimumi waea pape madaa kone
rulaawa aanu medaloma kone wae ma-
saaeme. 15 Goa peme raburi nimu kedaa
adaa aipapulu meme rabu go kedaa wala
ma-epeape-rupa kalai pua omalimi.

16 Adaa Aa-me pupitagi ne kone ipa kere-
popu (7) peme-a luabu madaa-re nipumi
raana na-omea.

17-19 Wae pupitagi ne-para aa yago meda
adoa go aare pinawa kone imiapara,
yaa agaa temena. Go page re-para aa
yago meda re-nai madaa pama tumao-
maeme. Nimumi waea pape madaa
agu kone mapiraeme-para, waea pape-
para pupitagi neme. Wae pupitagi
pape madaa kone mapiraeme-para
koso madaa yaa agaa adaapu teme. Go
page nimuna amenu rapu agaa rado
rado loa wae-kone masaeme.

Aa medana ore nayolape

20 Go naaki neme nena ama aapa laapo-
na agaa pagoa ratape. Nipumi tepe agaa
narasalepape. 21 Neme nipuna agaa kone-
para mea sua oro yalo ratape. Go konere
nena maa-para maasape kulubu-rupa ma-
sua pirali rabu ora epealia. 22 Ne pora pa-
mulalo pali rabu go agaa-me epe pora mea
watea. Ne u-patali rabu page go agaa-me
ne surubalia. Ne u-patua rekali rabu page
go agaame epe kone wasupa gua surubalia.

23 Nena ama aapana agaare laba paame
pora mea watade-rupa mada ne pora mea
watea. Nena ama aapa lapome ne go agaa
lagialipi rabu go su-amaa epe-rupa aawape
pora mea watepe. 24 Nipuna agaa-me ne
rabamealipi rabu, ona wae-me ne kotulalo
mada na-epalia. Aa medana oreme epe
redepi agaa lagialia page napagape.

25 Neme go onana epenape-nane to
madaa epaame naomape. Go rabu nipumi
paake nalipinalo ne adoba saliaga nipu
aae repara napope. 26 Gore aa medame
paake aa rume ona raapu paake nalia-dare
adaa yoto nakaloa pea. Gore pa oge etana
yotosi peade-rupa mada kata. Gupa yapare
aa medana ona raapu paake pupitagi no

patalipi-daare adaa yoto waru rubalia. Goa pua nipuna bipa nipuna kone wasupa page tumaomalia.
27 Gore neme repena egaa ako-para mea pagali raburi nena ma-raalide seti mada naralia ya? 28 Go page repena egaa ralaina àà-me rabua talimi raburi nimina àà page mada naralia ya? 29 Padane go-rupa aguri ne aa medana ore raapu paake pupitagi no patalipi-daare neme adaina kone ianu palimi.

30 Gore aa medame page nipu reaeme omoa aa medanuna maapu paake-nea raburi, go maapure onaa-me go aa nipu abi natemede. 31 Go yapare nimumi go paake-ne adasalimi rabu nipu koso laawa adialimi rabu oyae adaapumi abutea. Gore nipuna ada-para i oyae luabu ma-diayape-rupa madame abutea.
32 Go yapare aa medame mo aa medana ore raapu patua nipumi paake yotea-dare go aa nipu waea adaape pea. Aa medame pupitagi nalia-dare nipuna bipa nipu ma-oyaaya. 33 Gore aanumi nipu tua yala mapolaawa aape teme rabu oroyalo yala pola aalia. 34 Aa medame aa medana orenu raapu paake no pataliare onaa luabumi go aa ratu yawalimi. Go-rupa aguri mo aani nipumi go aa nipu radaa nena tua waea palia. Go aa nipu ogesi-da odome omape-re ora mada dia. 35 Goa pua rono lore-nalo mone adaapu aani kate-pare mada namealia.

7

1 Go naaki neme nina agaa waru pago ratua nena kone-para mea saape. 2 Nina agaa pagoa ratali rabu ne oroyalo epe-rupa mada piruali. Nina agaa-re nena ini surube-rupa waru surubape. 3 Nina agaa nena kone-para oroyalo waru inaloa aape. Oroyalo kiaalo nena-ki madaa mapiraae-rupa mada pirinalape. 4 Epe kone-para epe makuae yae lapo rata nena kone-para inaloa aape. Gore nena baani-para epe aa yago raapu aatede-rupa mada aape. 5 Aa medana ore-me ne ogeyoa nipu raapu paake napana tea raburi epe kone ne raapu oro yalo piralia-pulu ne goa mada napali. Goa pea-pulu neme go onana agaa mada gimali.

Aani piri ona medalomana waea

6-7 Yapi medame nina ada-para pirua widua-para ini penaato pare no pora-nini ogegeaanu pamuaeme. Gore nimu epe kone page makuae yae page yada ora na-i madaa pama pamuaeme. Goa peme pare aa padane-ma nipu ora maeyaaya. 8 Ogegeaa nipuri ona ora wae piri medana ada pera-pera pamea. 9 Gore naare pabola penaloa ribaa yolalo popea.

10 Mo ona nipuri pora pami onanumi pemede-rupa pepena pua nipumi mo ogege aame adena kone ia. Goa pua mo-aa puaa mada lamu mea. 11 Go onare nipu ora wae pupitagi ne ona yalo nipuna ada-para page epe-rupa napia. 12 Oro yalo nipu makete-nini page pora-nini pamualaina pua nipuna ada-para page epe-rupa napia. Aa agu asapala pirina pea. 13 Neme adesu pare go ogege aa i rulu ripinaawa nipumi nunu lalaina adesu. Goa pua mo oname nipuna ini agaa-para adabaa sua goa sa.

14 Abiare nina ada-para agu raapo pirua opa kalape yaere meda iya-daa sa. 15 Goaene nina ada gimoa ne asapula epawa. Goa pawa-pulu abia ne go epa adalo-da. 16 Goa pua ne patape yapara page aba rabolo saayo. Go yapara rabolo saayo pare nena adipu patape yakopi laplap page epe pepena pubae saayo. Go epe u-patape yaenuri mo Isipi supara mea-epe yaenu saayo. 17 Neme go nena u-patape epe bet madaare paura epe kaapi yae luabu koyoa saayo.

18 Goa pea-ga abiare saana bana. Goa puare raapa palaawa rabialo tu patua yapi malaapana. Goa pua raana adaape mea-pana. 19 Ninaa aaniri pala naomape. Nipu su adaalu meda-para naepope-rupa pisa. 20 Gore akoloya nipumi mone ora adaa-pupe mea pisa-pulu sarara laapo pope-naloa orope epalia. Goa pua abia go akua epola pola raapu raapu-para epalia.

21 Go oname epe rede pi agaa luabu loa mo ogege aa nipuna lo-robaa ora waru marekaaya. 22 Mo aa nipumi mo omeme agaa pagoa mo onana ada-para ratamea pea. Gore mo mena gawa ti ada-para mea pemede-rupa mada mea pea. Go page maeyae aa opeada patinalo mea pemede-rupa mada mea pea. 23 Go aa nipuri koyati pua sua nipu aawalia kone na-i. Pa yaa-madaa biya pua mo poga madaa puaa roayade-rupa mada pea. Gore yaa nipu poga sabae-para roalua kone na-i. Pa biyaa pea-rupa mada pea.

24 Go naaki nina agaa madaa-re aane waru lobapa-inaloa waru pagalepape. 25 Nimimi go piaene ona rata mea popere nimina lo-robaa ora aipapulu narekena tapape. Goa pua nipuna kone gimape. 26 Gore akolo ya? Aa adaapu go onana kone ratua luabu taala-pupa yabeme. 27 Go ona nipuna ada-para pope porare, aa tapa-para pemede pora-rupa ia. Go yapare nimi go pora ratalimiri nimi aipapulu aba omeme onaanuna su-para palimi.

8

Epe kone nipuna pi kogono lapedepeta

1 Epe redepone konere ona meda
rekaawa onaa yaata-rupa madaa. 2 Nipu
so pore madaa pora kepaa-kepaa pea
pare aawa yolaaya. 3 Gore nipu adaa ada
kagure-na pora kerepo-nane aawa nipumi
gupa yaloa lala aaya.

4-5 Neme onaa nimi luabu yalalo: Nimi
kone na-i onaa luabu kone waru kegena
mealimina. Nimi aanu kone waru na-imiri
ipua kone waru epaa mealepa. 6 Neme
epe redepi agaa go lagialo madaa-re, aane
waru lobapa ina pirua pagalepape. 7 Neme
wae agaa luaburi gi waru pea-pulu neme
oro yalo ora agaa riaa laguaayo. 8 Neme
yaa-agaa natopare go to agaa luabu ora
epe agaa riaa lagialo. 9 Epe kone sua
makuae yae waru meme aanumiri neme to
agaa-na re-re waru makuaeme. Goa pea-
ga go agaa ora riae yade kone sua waru
makuatepape. 10 Nina agaa-me mone mena
sekere puri pane yae luabu rabuaaya-pulu
neme epe kone luabu nimi mogeano waru
pago piralepa.

11 Nina bipa niri ora epe kone epe yae
luaburi ni yade. Neme gol mone oyae
luabu page nimimi raana omeme yae lu-
abu page rabuaawa ora puri na-ia tode.
12 Ni epe konena pora pamuape-rupa waru
makuaayo. Goa pua ora epe pora pamuape
page ni yade. 13 Aa meda nipu Adaa Aa-
na agaa pagoa rataliare wae yaenu pape
gime-omea. Neme gimi ome yae-re, aa
medame nimuna bi minasaawa waea pea
kone luabu-ri gime ome. Waeanu adaapu
pua yaa agaa teme aanu page ora gipea.
14 Onaanu epe kone kaloa epe kogono pa-
pena kone page luabu neme mada gialua.
Nina bipa niri epe kone yade. Goa pua adaa
puri luabuna aaraa page ni yade.

15-16 Adaa ada kaguare luabu surubenalo
aa mudu luabu page king-nu page neme
mapiraayo. Goa pua lo waria go onaa
luabu epe-rupa surubenalo epe kone neme
kaato. 17 Onaa medame ni adalua kone
saliare ni mada adalia. Onaa medalomame
ni raaname omalimiri neme page nimu
raaname waru omalua. 18 Neme onaa adaa
bi kaloa oyaenu page ora adaapu kaato.
Mone oyae luabu waru kaloa epe kone pora
luabu kurinaloa onaanu luabu waru raba
mealua.

19 Neme kaato yaemere epe puri pane
gol aana page aana silipa page ora rabua-
niaaya. 20 Oro yalo neme epe redepone
kone luabu ratu-aayo. 21 Ni raana omeme
onaana yaere adaa stua-para kago imi-
rupa kirita saayo. Goa pua mo akore kirita
i ada-para rulatabena saayo.

22 Ora abade Adaa Aa-me oyae luabu
warisa raburi ririnane ni aba mapiraasa.
Goa pua wala oropere oyae luabu warisa.
23 Ora abade Adaa Aa-me su yaa lapo
page oyae rayo abi nawarini aawa ni
aba waria mapiraasa rabu ni aba pirisu.
24 Adaa Aa-me ipa ogenu page adaa ipa
solowaranu page abi nawarini rabu ni
aba pirisu. 25 Adaa porenu page oge
porenu page abi nawarini rabu ni aba
pirisu. 26 Go rabu ni pirano-re Adaa Aa-
me su page abi nawarisa. Oyae luabu
page abi na-opena e maapu nape yaenu
page abi na-isa. 27 Yaa-me ipa solowara
mea kutapu isa rabu page Ni aba pirisipa.
28 So yaa madaa moae yaakoya page,
su-para ipa marakupitabasa rabu page,
ipa pa go su madaa adaapu mapopaawa
solowara mapiraasa rabu page ni aba
pirisu. 29 Nipumi suna-re warisa rabu
pirisu. Goa pua mo ipa solowara repa-repa
warisa rabu page ni pirisu. Goa pua ipa
solwara neme go su nakabulape loa agaa
mana lakesa rabu page, ipa neme go salo
robo nakabulape sa rabu page ni pirisipa.

30-31 Adaa Aa-me go yae luabu warisa
rabu niri go kogono rayo surubanolo
makuae aa mada mua mapirasa. Nipumi
warisa oyae luabu adoa raana waru pisa-
da neme nipu page raana omenalo kogono
pisu. Neme go-su adoa onaa pimi su madaa
page pedo waru pisu. Goa pisa-da neme
Adaa Aa-na ini agaa-na oroyalo raaname
omo aayo.

32 Epea-para epe kone lapo-me agaa
mone mone go-rupa ta. Go nogo naakinu
nimimi naa agaa waru pagoa nina kone
luabu waru ratalepape. Nimimi goa pal-
imiri epe raaname rubini onaa piralim-
ina. 33 Nimiri neme epe kone gianoloa
waru makuae yaeme rubini onaa piralim-
ina. Nimimi go agaa madaa masaa nari-
latepape. 34 Nina agaa pagoa ratalimi on-
aare nimi madaa raaname rubialia. Oroy-
alo nimi naa ada pora-gape para surubeme
rabu neme epe kone epe pora mea waato.
Nina poragape-para epeme rabu neme epe
agaa lage. 35 Onaame ni mealimi-daare
nimu kagaa pirape kone wasupa mealimi.
Goa pua Adaa Aa-me nimu repara epe
lo-robaa katea. 36 Goa peme pare aanu
medalomame ni namealimiri nimuna bipa
nimu bebo teme. Onaa-me ni raaname
naomalimiri, nimu omape madaa kone
mapiraawa peme.

9

Epe koneme onaa yaata

1 Epe koneme epe pora waatalo ada pigi
kerepo (7) pua ponoa awea. Gore nipumi
epe kone sua go ada pigi eto napape-rupa
awea. Go ada pigimi puri paloa ainalo pisa.
2 Yaa-yapa mena tua ipa waini rede waru-
pi managola sua eta nape reke page aba
managola-isa. 3 Nipuna kogono onanu ada
kagure-nini penaloa agaa puri palo pua
lalaatepa sa.
4 Nimumi gupa teme: Nimi mayae wae
kone i aanu luabu ipulupa. Nimi epe
kone mua epe redepone pora adalimina
ipulupa loa mo kogono onanumi yalaala
aaeme. 5 Eta page ipa waini epe rede-pi aba
managala ia-ga ipua epa nalepa. 6 Nimina
maeyae wae kone luabu gimoa epe kone-
para epe pora ratalimina ipulupa simi.

Aa laapome pepe-a

7 Gore neme aa meda maredepo yaat-
alo pali rabu nipumi nepara aakone sua
ero agaa-me abutea. Go page neme aa
wae meda epe agaa loa maredepo-yaatalo
pali-rabu, go aame ne tua nena yogaene
ma-oyaalia. 8 Goa palia-ga wae agaa ne
aa maredepo yaawa epe agaa lakelapere
gimape. Goa pua ne ora iaa aulalia. Neme
epe aa meda agaa mana laketalo pali-rabu
go aame ne raaname waru omalia. 9 Neme
epe kone i aa meda agaa lakeloa epe agaa
talo palipi-dare go aame ne raana omalia.
Goa pua nipuna kone page raaname ru-
bialia. Neme epe-aa kone kate rabu nipuna
makuae-yae page adaa-yalia.

10 Go yapare neme epe kone sua epe-
rupa pitua kone sali-daare, neme Adaa
Aa-na agaa aba meape. Gote nipu ora
epe redepo-yoti aa yade. Gore neme epe
makuae yae mealua kone sali-daare, Gote
nipu ora aba riri-nane kone mapiraawa
aba makuaape. 11 Epe kone-me ne go su-
amaa ora adaalupu mapiraalia rabu kris-
maali adaapu mada pirali. 12 Gore ne epe
kone meali-rabu nena bipa ne ma-epeaali.
Go yapare ne-da wae kone sua waea-pi
aa yaliare, nena bipa ne go ma-oyaawa
mabebolateda.

13 Ona meda nipu epe kone na-ia-pulu
nipu maeyaawa puri palo wae agaa loa
aa rumaape madaa yaaloaaya. 14 Nipuna
ada mo adare rupara aaya-pulu go adare-
na adaa pora kerepo-para aawa yaloa wae
agaa loaaya. 15 Onaa adaapu kogono pa
pulalo popeme raburi nimi ni piri-para
ipulupa loa yalala-aya.
16 Nimi aa luabu epe kone naimi-ga,
nimi maeyae aanu nina ada-para ipulupa.
17 Gore neme ipa meda paake mua nali
rabu go ipa kogaroa redepi ipa nali. Eta
meda page pake mua nali rabu, go eta page
rede waru palia. 18 Mo nipuna ada-para
ipulupa ta aanu-ri, nipuna ada-re matmat
nonapi ada yapare mo aanumi waru na-
ademe. Nimu kone waru na-imi-pulu ora
epe ona yaana kone imi. Go onana ada-
para peme aanuri nimu aba omoa nimu
ome aanu-rupa pimi pare pa aaema kone
sua nimumi waru na-ademe.

10

Solomon-na remaa (Robo 10.1–22.16)

1 Solomon nipumi epe-rupa pirape agaa
rudu-rudu medaloma tusua gupa-sa.
Nogo naaki medalomame epe kone sua
nimumi epe kone ratalimi-rabu agi
aaraanumi raana ora waru omalimi.
Go yapare nogo naakinumi wae pora
ratua pupitagi noalimiri, agi aaraa-
me page lo-robaa kedaa adaa ruaal-
imi.

2 Ne mone paake noa ama-aalidare, nena
go moneme ne epe-rupa naraba
mealia rabu ne epe-rupa mada na-
aali.
Go yapare neme epe pora ratua amaa
yali-dare ne na-rudute.

3 Adaa Aa-me nipu madaa kone rulaawa
pimi onaa, eta nape oyae luabu asa
pina kone na-ia.
Goa pea pare mo waeya peme onaa-re
nimu ama-yape, eta asapeme yaenu
asapinalo pora poaaya.

4 Ki-aa raakepea kogono napaliri, reaeme
omoa aa naara pirali pare neme puri
paloa kogono waru pali-dare, ne eta
page amo yape page ne oyae meda
na-rudu tea-pulu epe-rupa aali.

5 Kone waru i aamere eta napeta rabu mea
kirita suaaya.
Go yapare ki-aa rakepea kogono waru
napaliari nimina ona nogo naaki
reaeme omoa yaala polo aalimi.

6 Gote-me epe aanuri nipumi nimu waru
rabamuaaya.
Goa pea pare wae aa-me nipuna kudiri
agaa teme rabu onaanu medaloman
kone mabebola tea.

7 Gore aa epe meda omea raburi onaame
go aa-na epe kone niminaawa goa-da
pisade loa pedo waru peme.
Go yapare wae aanu meda omeme
raburi mo onaa luabumi go aa nan-
iminae aipapulu kone rugulaeme.

8 Epe kone-i aanumiri pa aa medame epa-ta
agaa page waru aina madu pageme.
Pare yaa-agaa loa agaa ipa rukini
ritimi aanuri nimu ora pa-rupa
oteme.

9 Epe kone sua epe-rupa piri onaare
redepone-rupa pirualimi.
Go yapare onaa waea palimidere,
nimuna peme wae yaenu kudiri-pu
na-i pename salia.

10 Yaa agaa ne aanumi pupitagi adaapu
neme pare pupitagi ne aanu nimu
yaa agaa adaapu loa waea peme-
pulu nimu bebolo talia.
Go pea pare aa medame agaa pename
loa onaa mada raba muaya.

11 Epe redepone aanuna agaa-re ora epe ipa
laipi kata ipa-rupa yade.
Go yapare wae aanuna kone pa
kudiripu sabaawa onaa mabebola
teme.

12 Lo-robaa wae-imi raburi wae-yae
maepaaya.
Goa pea pare aa yago meda raana
omea aamere wae yae luabu pe-
name ma-opaaya.

13 Redepone kone i aamere nipuna epe
redepone kone agu lapepedepeta.
Goa pea pare wae kone imi aanu
aipuya-me mea kudu teme.

14 Epe pora ratua epe kone imi aanuri
makuae yae waru mua aipapulu
nalapaeme.
Aa medame yaa-agaa teadare, wae yae
aipapulu gopara opapaaya.

15 Gore ada kagure kepo pua imi-rupare
amone aanu nimuna yaenumi nimu
kuta pua ora epe-rupa pimi.
Goa peme pare aa naara luaburi nimu
oyae ruduta-pulu nimu aipapulu be-
boloa oyalimi.

16 Redepone aa-me nipuna yoto-rupare, oro
yalo pirama-lama palia.
Go yapare wae aa-numiri waea adaapu
peme.

17 Go yapare aa medame nipu maredepo
yaina kone saliadare, kagaa pirape
supara palia.
Go yapare aa meda nipu namaredepo-
yaeme rabu rada-pia pea aare go epe
pora gimea.

18 Aa medame aa yago meda wae kone
saliadare, nipumi yaa agaa loa oro
yalo waea-pu rabuae aa pename go
aaya-da.
Go yapare aa medame aa yagona ma-
agaa paliare go aa nipu ora maeya aa
aaya.

19 Aa medame agaa adaapu loaalia-daare,
go aa nipuna agaame page wae-yae
yolo rialia.
Go yapare aa medame agaa adaapu
natea-dare, go aa nipu ora epe kone
su ayaa.

20 Epe redepone aana agaa-re epe aana
silipa-me adea.
Go yapare wae aanuna kone-re bebolo-
tea.

21 Epe redepone aa-na agaa-mere onaa
adaapu waru rabamea. Goa pea
pare onaa epe kone nasalimi-daare
go onaa nimu ora omalimi.
Akolo ya? Nimuna kone ora oyotea-
pulu nimu omalimi.

22 Go yapare Adaa Aa-me niaa oyaenu
pama gea.
Kedaa kogono-me oyaenu nagialia.

23 Epe kone naimi aanu nimu waea pape
mada raana waru omoa pupitagi
neme.
Go yapare epe kone imi aanuri, nimu
epea papena raana omoa epea peme.

24 Wae aanuri oyae luabu madaa paalame
omalimi rabu go wae yae luabu
nimu piri popalia.
Go pea pare epe kone rulae aamere
oyae luabu mada mealimi.

25 Gore wae yapi-di meda go wae onaa
repara popolalo palia raburi, gome
nimu ora madiayaalia. Gore ipa roa
oyae luabu kadepe ritade-rupa goa
palia.
Go yapare epe-rupa piri onaa-re nimu
puri palo eto napi piralimi.

26 Gore nena kogono pape aare kiaa
rakepene aa nameape.
Neme go kogono gi madini aa adali
rabu ne marasini ne rabu nena agaa-
para rero piade-rupa palia rabu ne
gimapalia. Go page nena ini para
miru pea rabu poke poke yalade
rupa palia.

27 Neme Adaa Aa-na pora kurua oro yalo
nipuna rolo-para pirali-dare, ne go
su-amaaa adaalupu pirali.

Go yapare wae aanuri go su-amaa adaalupu napiri ora aipapulu aba omalimi.

28 Adaa Aa-na agaa pagoa rati onaamere,
Adaa Aa nipuna pea kogono adokiritua raaname ora waru omalimi.
Go yapare wae aanuri pama surubama pua, nimumi epe yapi di meda mada na-adalimi.

29 Adaa Aa-me epe redepone onaare waru surubea.
Go yapare nipumi, wae onaare maoyalia.

30 Epe redepone aanuri nimuna ada kagure-para epe-rupa piruaeme.
Go yapare wae pupitagi ne onaare nimu go rupa napiruaeme.

31 Epe aanu nimu oro yalo epe kone sua epe pora rateme-pulu, nimu onaa luabu epe agaa lakelo-aeme.
Goa pea pare wae agaa teme aa luaburi nimu oyalimi.

32 Redepone aa-na agaare onaana aanepara rede warupea,
pare wae aa-na agaamere onaanuna lo robaa-para rero mapaeme.

11

1 Adaa Aa nipuna i robo kabula riri peme aanuri oyae waea-rupa rumaawa oyae yolateme.
Goa pea pare epea peme onaare raname omoa rumaape epe-rupa popenalo pea.

2 Nimuna bi minasaeme aanuri yala waru poteme.
Nimuna bi rabuaniaeme aanuri epe kone imi.

3 Ora epe aanuri nimu epe pora ora rateme.
Pare yaa agaa ne aanuri nimu yaa agaa adaapu teme rabu nimuna go yaa agaame wae yoto mea katea rabu nimu oyalimi.

4 Epe mone oyae adapu salipare go oyaeme ne omali rabu mada naraba mealia.
Go yapare neme epe kone sua epe pora ratu aali-dare ne go su-amaa page adaalupu pirua epe su page meali.

5 Epe kone imi aanu nimuna epe koneme epe pora mea wata rabu nimu epe-rupa pirua nimu epe kone sua epeanu peme.
Goa pea pare waea peme aanu nimuna peme wae yaenumi nimu malopaaya rabu nimu lopeme.

6 Epe redepone aanu nimuri nimuna epe kone maredepoyaya rabu nimu epe-rupa pimi.
Go yapare aanu oyae madaa omemepi kone sua wae pora ratulalo peme aanu nimu lopoa wae-rupa pimi.

7 Wae aanu nimuna purimi oyae luabu pa mealima kone suaaeme.
Pare orope nimu omalimi rabu nimumi epe yae meda mada namealimi.

8 Gore epe aanu madaa kedaa page wae yaenu meda epolalo palia-dare Adaa Aa-me nimu raba mealia-pulu nimu madaa wae yaenu mada naepalia.
Goa palia-pulu go wae yae luabu mo pupitagi noaaeme aanu madaa popena tea.

9 Go page mo wae aanu agaa teme rabu nimuna agaame onaa luabu maoyaatalo peme.
Goa palimi pare mo epe aanu nimuna peme-ame nimu rabamealia rabu nimu epe-rupa piralimi.

10 Epe aanu nimuna pirape yae puaa redepota raburi onaa nimu luabu ora raana omoa epe-rupa piruaeme.
Go yapare aa padaneme oroyalo waea puawa nipu omea rabu onaa luabumi epe ta kone sua raana omeme.

11 Epe redepone aanumi nimuna ada kagure-para epea peme rabu nimuna ada kagure page ora epe-rupa surubeme rabu epe-rupa aaya.
Go yapare wae pupitagine aanu mi waea pulalo peme rabu go teme agaame mo ada kagure page maoyaaeme.

12 Aa medame aa medana pi-lawa ero agaa tea-daare go aa nipu maeyae aa-rupa pia.
Pa pirua agaa adaapu nalainalo ora epeta.

13 Aanu medalomame maa agaa adaapu teme-pulu nimuna adami aanuna i kone page pa lapedepeteme.
Goa peme pare ora agaa ne aanumi nimuna adami aanu kudiripu i kone nalapedepe teme.

14 Gore mo gavman pimi aa mudunumi onaa luabu epe-rupa maredepoyawa

nasurubaliare go onaa rayo oyoa mo
kantri page oyalia.
Go yapare aanu adaapumi go aanu epe
kone epe agaa laketeme rabu epe-
rupa maredepo yawa epealia rabu
mo onaanuna kantri page epe-rupa
aalia.

15 Aa medame yano mua na-abutea rabu
neme abulalua te pare wala neme
na-abulali-daare ne orope kedaa
epalia.
Goa palia-ga ne ora epe-rupa pirano
kone sali-dare neme mogo yaenu lu-
abu masa rilaawa gimape.

16 Onaame medaloma nimu ora epe ona
loa adaa bi kana kone sua gupa
peme. Yapare pa pora pame ona
onaa medaloma mayala peme.
Kiaa rakepene aame mone mada
namealia pare kokono waru pe aame
oyae adaapu mealia.

17 Gore neme aa meda odome omoa nipu
rabamealiri go palideare nena bipa
ne-para wala pe.
Pare neme aa meda waea pali-daare
goame nena bipa ne page go maoy-
aaye yade.

18 Waea pi aanumi oyae meda mulalo
palimi-daare go yaeme nimu ora
mada naraba mealia rabu waru yae-
da nona napalia.
Go yapare aanu medaloma epeanu
palimi-daare nimu epe yoto meal-
imi.

19 Aanu medalomame puri paboa epe
kone ratalimiri gore nimu oro-yalo
piraama laama pope kone wasupa
mealimi.
Go yapare waea papena puri pabeme
aanuri nimu omalimi.

20 Adaa Aa-me oro yalo wae kone imi on-
aare ora waru gipia.
Go yapare epe-rupa aaeme onaare
raaname omea.

21 Gore ora ria wae onaare wae yoto meal-
imi
pare epe onaare mada wadialimi.

22 Gore ona meda ora epe pepena pualia
pare nipu kone wae sua pora pamu
agaa tea-daare nipumi pama tona
pepena paaya.
Gore mena ini-kadu madaa mere
mudiaawa pepena paawa punitimi
mena nonapi pia.

23 Adaa Aa-me onaa luabuna imi kone-
para pameme pora go rayo aba ado
kiritea. Epe redepone aanu madaare
epe kone luabu rubita.
Go pea pare waea peme onaanumi epe
oyaenu mealimi rabu onaa medalo-
mame nimu madaa wae kone imi.

24 Aa medaloma nimuna mone oyaenu
page aa medaloma raba mulalo
kateme. Pare nimuna bipa mo peme
kogonona yoto ora adaapu meme.
Wala aa medalomame onaa
rabameape kone niminawa yapare
wala gimeme. Nimuna mone oyae
waru adaapu pagaa imi pare wala
oropere go oyae luabu rudu ta rabu
nimu wala naara aanu-rupa aeme.

25 Aa medame oyaenu pa onaa kalawe kone
sua oyae ruma kata pare nipuna
bipa ora adaapu saayo kone sua
pama pea.
Go yapare neme pa aanu medaloma
rabameli-dare nimumi ne page
rabamealimi.

26 Reaa pabea rabu onaame eta kabolalo
agaa mealimi pare dia tea-dare go aa
nipu wae kone suaeme.
Go yapare aa medame nipuna eta on-
aame kabena tea-dare mo onaame
go aa nipu ora raaname omalimi.

27 Aa medame epe kone sua ora epe pora
ratualia-dare onaa rayome nipu
raaname waru omalimi.
Go yapare wae aa-me agu pualiare go
wae kedaa nipu madaa popalia.

28 Gore aame nina mone oyaeme ni waru
rabamealia kone saliare go aa nipu
repena yo kaapu-rupa ora alupalia.
Pare nipu epe redepone-rupa
aawaliare nipu kagaa repena maa
pula saayade-rupa opoa epe-rupa
piralia.

29 Go yapare aa meda nipuna ona naaki
ruruna oyae waru nasurubaliare
nipuna oyae luabu ora dia yalia. Goa
pua ora alupalia.
Goa palimi-ga epe kone imi aanu ko-
gono pa palimina.

30 Epe aana kone-re epe repena kagaa
laama pope repena aaya-rupa aalia.
Aa meda nipu ora epe kone sua
makuae aa pia raburi pa aanu
medaloma nipu raapu epa piruaina
kone ia.

31 Gore niaame aba adema. Epe-rupa pimi
aanuna pemeare nimu go su-amaa
pirua oyae adaapu epe yoto-rupa
mua pimi.
Goa pea pare wae aanu nimuna
wae yoto ora mealimi-ga nimu ora
pakealimi kone nasamina. Dia Adaa
Aa-me nimuna wae yaena yoto ora
katea.

12

1 Aa medaloma nimu ora epe kone madaa
raaname omoa pa aa medame mare-
depo agaame madaa page epealia
kone imi.
Go yapare aa medame nipuna pea wae
yae namaredepo yaena kone aamere
nipu ora maeyae aa-rupa pirua pea.
2 Gore aame epe pora ratua epe kone sua-
yare Adaa Aa-me go aa nipu epe lo
robaa kata.
Go yapare aa medame onaa para waea
paliare go aa nipuri Adaa Aa-me alu-
painata.

3 Gore aa meda waea pua epe-rupa napi-
ralia raburi go peame nipu mada
naraba mealia-pulu epe-rupa napi-
tia. Nipu puri pabo page napiralia.
Goa pea pare aa meda nipu ora epe
pora ratua piraliare repena pitaa su
runane pea-rupa mada yapulu aa
medame nipu mada narasu lopalia.

4 Aa medana oreme epeanu paliare mo
aani go pea kogono-me epe bi kata.
Go yapare mo aa nipuna oreme waea
rado rado adaapu pua aani page yala
mea kata. Go pua mo ona nipumi
peame wae yaina ipua mo aanina
uni rodaipa-para odobaawa yaina-
rupa mea kata.

5 Epe redepo ne aa-mere oro yalo epea pape
madaa raaname waru omea.
Go yapare wae kone sua waea pea
aamere oro yalo yala poloa onaana
kone mabebola pena wae pora mea
watalo pea.

6 Wae aanuna agaa-re aa medalomame
kudiripu yada sua aa yago tulalo
pemede-rupa kone imi.
Go yapare epe redepone aanuna agaa-
me onaa medaloma kedaa rua yaina
omeme rabameapena kone sua agaa
teme. Epe-rupa pirina kone sua agaa
teme.

7 Aa medame waea pualiare nipu oyoa ora
alupalia.
Goa palia pare epe redepone aanu-
nimuri epe-rupa oro yalo pa piral-
imi.

8 Aa meda nipu epe kone su aaliare onaame
go aa nipuna bi minasalimi.
Go yapare aa meda nipu wae bebone
kone saliare onaame go aa nipuna bi
mabebo laeme.

9 Aa meda bi waru na-i aa yapare kogono
aa meda nipuna ada-para ma-aaliare
epe ta.
Pare aa medame nipu adaa aa kone sua
naara aanu rabuaatalo kone ia-pulu
nipu naepeta rabu eta nape yaenu
page rudu neme pama pea.

10 Epe redepone aanumi nimuna mena
oyae luabu madaa odome waru
omoa epe-rupa surubeme.
Go yapare wae aanu nimuna mena
oyaenu page waru epe-rupa nasu-
rubeme.

11 Aa medame nipuna e maapu waru su-
rubaliare gore nipuna eta nape yae
waru salia.
Go yapare aa medaloma epe kone
naimiri nimu pama kalai pua ko-
gono pu sua epe ini meda namealia.

12 Wae aanu pupitagi noa oyae adaapu
wae-rupa meme. Goa pua nimumi
oyaenu madaa epame waru omeme.
Epe redepone aanu nimuna meme
yaenuri nimuna mo peme epe ko-
nena ini raloa meme. Goa pua ni-
mumi oyae ora adaapu imi.

13 Wae aa nimuna teme wae agaa-me
nimuna bipa nimu adita.
Goa yapare kedaa wae meda epe rede-
pone aanu madaa popeare nimuna
epe koneme nimu wala epe-rupa
rabamea.

14 Neme tede epe agaa-para nena epe pa-
mualide porame ne maepealia.
Goa pua ne epe-rupa piruali.

15 Kone epe-rupa na-imi aanumiri nimuna
pema oyae rayo ora epe ta kone imi.
Go yapare epe kone imi onaa agaa
mana laketeme rabu ora epeta kone
imi.

16 Epe kone naimi aanumi waea meda pu-
lalo peme raburi nimumi go madaa
ratu aipapulu yaweme.
Go yapare epe kone i aa meda ero agaa
teme raburi go aa nipu epe kone ia-
pulu pinawa kone sua gimalia.

17 Koso rabami aa epe yaliare agaa waru
eperupa tea.
Go yapare nipu agaa waerupa ne aa
yaliare nipumi koso ma-oyalia.

18 Aa medame kone waru nasua tea agaa-
me epe aa medana robaa-para maoy-
alia.
Goa palia pare epe redepone kone i
aa-me agaa tea-daare mo aana lo
robaapara epe kumaa waru katea.

19 Yaa teme agaa luaburi pa rudupu yap-
ina ia rabu aanumi kone rugulaawa
gimeme.
Goa pea pare ora ne agaa luaburi oro
yalo-yalo pa suaalia.

20 Aanumi waea peme rabu go pemeame
nimuna bipa nimu makiraeme.
Goa peme pare aa medame epe kone
sua onaa rabameano kone sua epea
palia-daare nipu page epealia.

21 Redepone aanumi pupitagi page ora
nanoa epe oyae mealimi.
Goa peme pare waea peme aanu-
miri nimumi wae pupitagi rado-rado
adaapu neme.

22 Yaa-agaa teme aanu luaburi Adaa aa-me
nimu ratu waru yawoa gimea.
Goa pea pare epe kone sua epea peme
aanu madaare raana omoa epe ta
kone ia.

23 Aa meda nipumi epe aanu puayare
nipuna epe kone epea luabu
aipapulu ratea.
Goa pea pare aa meda nipu epe kone-
nai pa wae-kone rubitabe aa nipumi
yaa agaa adaapupe madu koyoata.
Goa pea pare onaa luabumi nipuna
agaa pagoa go aa-re maeyae aa-rupa
pia teme.

24 Kogono radaa pina paliade aare nipu
puri mua mada pitea.
Goa palia pare kiaa rakepene aanuri
pama kogono aanu pitimi.

25 Go page aa medame oro yalo kone
adaapu su aalia-dare nipuna kone
oyo tua maeyae aa-rupa pitia.
Goa palia pare wae aa nipuna adami
aa-me epe agaa redepone laketea-
dare mo nipuna adami aa-me epe
kone lo robaa waru katea.

26 Epe redepone kone i aanumi nimuna
adami aanu epe pora mea wateme.
Go yapare mo wae aanu nimuna
adami aanu epe pora gimoa wae
pora para mea peme.

27 Kiaa rakepene aame yapa asa nola palia
pare mo yapa mada natalia.
Pare kalai pua kogono raadapi peme
aanuri epe-rupa riri-nane epope
aanu go yade.

28 Aa neme epe pora ratua aawaliri ne ora
epe-rupa oro yalo pirape yada mua
ne epe-rupa pirali.
Gore niaame go epe pora ratalimare
niaa omape yaeme page nami epe-
rupa oro yalo piralima.

13

1 Gore naaki medame epe kone saliare
nipuna aapana agaa waru pagea.
Agaa rasini naaki-mere pa aanumi
nipu maredepo-yaina kone na-ia.

2 Epe agaa ne aamere nipumi epe oyaenu
mualia.
Go yapare yaa agaa ne aanuri ni-
mumi rogaawa i agaa rasitimi. Goa
pua onaa luabu ma-oyape madaa
raaname waru omeme.

3 Aa medame nipu agaa abulu waru su-
ruboa epe agaa loa aaliare nipu
mada na-oyalia.
Go yapare wae agaa loaeme aanu nimu
oyoa beboteme.

4 Kiaa rakepene aanumi oyae adaapu
meawe kone sua aaeme pare ni-
mume go yae mada nameme.
Go yapare radaa noa kalaipu kogono
peme aanumi oyae adaapu meme.
Gore oyae adaapu nimuna raana
omeme-rupa meme.

5 Epe redepone aanu nimumi yaa agaa loa
makirape madaare gimi omeme.
Go yapare wae aanumi yala pia agu
pulalo peme pare nimu madaa yala
paala an-ia.

6 Aa-me epea agu paliare nipuna go peame
nipu surubea rabu epe-rupa piru-
aaya.
Goa pea pare wae-pupitagi neme aanu
nimu go wae yaena yoto mua wae-
rupa piralimi.

7 Aa riabo naara aa medalomame nimu
mone oyae adaapu sawe kone
madaa makirae kone suaeme.

Amope mone oyae ora adaapu i aanumi page go-rupa mo aa naaranumi imi kone sua aeme.

8 Gore wae aanumi amone aa tulalo palimiri nipumi mone oyae adaapu mogo aanu kaloa epe-rupa piralia.
Go yapare aa riabo naara nimuri oyae page naimi-pulu wae aanumi nimu nabebolaeme.

9 Epe redepo aanu nimuri laba paa roaya-rupa mada pimi.
Pare wae aanuri mo laba oyoa uduna repe-repe piade piaene pimi.

10 Pupitagi nape konemere go aa kone wae madaa yada ratu runane mea pea.
Go yapare aa yago medame nipu maredepo yaina kone ia aare epe kone sua waru makuaya.

11 Aa medame kogono napi pama awa ode mone mualiare go mone ora dia yalia.
Go yapare aa medame kogono pua mone pawa oge-ogepu mea kirita samama pua ma-adaa yalia-dare go mone ora adaa yalia.

12 Aa medame oyaenu meda mealua kone sua adaalupu suruboa namealiare nipu lo robaa kedaame omalia.
Goa palia pare nipumi go oyae mu minuare nipuna kone pu robaa-para page epe ta kone sua raaname omea.

13 Aa yago medame aa meda epe agaa epe pora waloa agaa mana laketalo palia rabu nipumi gimalia-daare go aa nipu oyalia.
Go yapare aa medame agaa maana teade waru pagalia-daare go aa nipu epe-rupa pirualia.

14 Epe redepone aa-na agaa ora epe ta-pulu ipa laipi epe-rupa oro yalo pirama lama pope ipa-rupa pia.
Go agaa-me aa rabamealia rabu epe-rupa pirua wae yae madaa pakealimi.

15 Gore aa medaloma epe kone saliamiri onaa medalomame nimu bi minasalimi.
Go yapare rogaa i agaa rasini aanu nimu wae pora ratua pamueme.

16 Aanu epe pora ratua epe kone salimiri epe kone aba sua oyae peme.
Go yapare wae-rupa agaa lo wae pora rateme aanu nimuna pemeanu luabu pename amaa mea watea. Goa pua nimuna maeyae kone pename amaa ia.

17 Gore agaa yaa loa makirae agaa perekepereke teme aanu nimu wae kedaa mea epope kone sua aeme.
Go yapare aame agaa mea ipua go agaa redepone onaa lakeloa epe-rupa rabamealia-dare epe-rupa pitimi.

18 Aa meda aa yagome nipu maredepoyaina kone na-i nipuna bipa nipu kone-kone sua aaliare nipu oyoa aa naara pirua ora wae-rupa piralia. Goa pua nipu yala polo aalia.
Goa palia pare aa meda nipu pa onaame maredepo yaina kone sua maredepo yaina teare go aa nipu onaa luabumi epe bi kateme rabu ada bi mealia.

19 Aa medame whose friend oyae meda mealua kone sua orope mealiare nipuna lo robaa-para raana adaa omoa pedo pedo adaa pua aalia.
Go yapare wae aanu nimumi nimuna wae yae gimae kone na-i pa pu aaeme.

20 Go yapare go aa nipu epe kone i aa raapu pora pamualiare go aa nipu page go aa-na kone mua nipu epe kone raapu pamualia.
Go yapare aa meda nipu wae kone i aa raapu pamualiare go aa nipu wae yaeme nipu mealia-pulu wae pupitagi-na rolo-para piralia.

21 Wae yaeme pupitagi ne aa nimu ora mulalo rapea.
Pare epe redepone aanu nimuri nimuna meme epe yaere nimuna yoto-rupa meme.

22 Epe aa meda nipu omea raburi nipuna sinu page nipuna oyae luabu nimu meme.
Go yapare wae aanumi oyae adaapu mea kirita imi yaenuri orope epe aanumi mealimi.

23 Naara pimi aanuna e-maapu-para eta nape oyae adaapu inalo
pare adaa aa mudunumi makirawa go eta nimu muaaeme.

24 Aaraame nipuna naaki pupitagi nalia rabu nipu ki paarame nataliare gore nipumi go naaki mana nata-pulu go naaki raname na-omea.

Go yapare araame nipuna naaki agaa
mana lakeloa maredepo yayaa-re
ora nipuna si kone ia.

25 Epe redepone aanuna eta ora adaapu
rulatabena imi.
Pare wae pupitagi neme aanu nimu
oro yalo reaeme omo-aaeme.

14

1 Epe kone ia oname nipuna ada-para page
epe kogono pea. Go koneme nipuna
nogo naaki onaa luabu raapu puri
mapabawa epe-rupa pimi.
Go yapare ona meda nipu epe kone
nasaliare nipuna bipa nipuna nogo
naaki ada oyae luabu ma-oyaawa
wae-rupa pitimi.

2 Epe konena pora ratua pia aamere Adaa
Aa-na surube rolo-para pia.
Go yapare yaa agaa ratamea pe aanu-
miri Adaa Aa-re ora epe yae-da dia
kone imi.

3 Epe kone na-imi aanuna agaa teme raburi
onaana ini agaana nimumi nimuna
bi minasae agaa oraa teme.
Epe kone i aa-na agaa ta rabu ora epe
ta-pulu nipu rabamea rabu epe-rupa
aaya.

4 Mena gawa su awoa e poape meda di-
ayalia raburi mo eta kirita i ada pa
pupaa salia.
Pare mo mena gawame e poalia raburi
e-maapu para eta ora adaapu sualia.

5 Koso raba mi aa-me koso ada-para epe
redepone agaa tea rabu mo kosome
ora ne agaa pagalia.
Go yapare nipu yaa-agaa ne aamere
mo ta agaa luabu yaa agaa tea.

6 Wae aakone ne aanu nimu epe kone
mulalo palimi-daare nimu epe kone
mada namealimi.
Go yapare aa nipuna kone epealiare
mo epe kone meape madaa kalai
napi pawa kumapi-rupa aipapulu
mealia.

7 Ne mo wae kone imi aanu raapu meda-
para napiri ne ora mopare yola-
moneape.
Gore nimumi ne epe kone meda mada
nagialimi.

8 Aa nipu epe kone sua nipuna eta no
pora pamea yae luabu ora epeta. Go
yapare aa meda nipu epe kone na-
iare nipuna bipa nipu makiraaya.
Gore akolo ya? Nipuna kone waru na-
ia-pulu nipu maeyae aa pia.

9 Epe kone na-imi aanu nimuna pulalo
peme yae rayo pa kone padane agu
sua peme.
Goa peme pare epe aanu nimuna bipa
epea agu peme. Goa pua nimu lo
robaa padane-para sua peme.

10 Aa nipuna bipa nipuna lo robaa-para ia
kedaa page raana page nipuna bipa
makuaya.
Goa pua wala aa yago meda mada
namea watea.

11 Wae aa nipuna ruru ona nogo naaki
luabu ora oyoa luabu dia yalimi.
Go yapare mo epe redepone aa-na ruru
ora puri waru mua nimu ora epe
ruru piralimi.

12 Aa medalomame gupa kone imi: Nimuna
pema yae rayo epe ta kone sua peme.
Go yapare nimumi pama pama pua
omalimi.

13 Niaame giri lo aalima page wae lo robaa
kedaa niaa mada nagimalia.
Raana omo pirape yapi-di rabu page lo
robaa kedaa ora mada na-dia yalia.

14 Wae aanu nimuna peme wae yae madaa
ini noa raana waru omeme.
Go yapare epea peme aanu nimu pedo
raana waru peme.

15 Aanu nimu makuae yae ogesi i aanumi
agaa ia-rupa luabu kone waru ru-
laeme.
Goa pea pare kone epe-rupa ia aame
nipuna lape agaa rayo waru kone
makuaawa ta.

16 Epe kone i aa nipumi nipuna kone waru
suruboa nipu madaa wae yae ora
naepena kone ia.
Wae aame re oyae rayo pa epeta kione
sua rayo pa palua kone sua pa pama
pea. Nipu wae aa yade kone page na-
ia.

17 Ratu yawe aanumi maeyawa ratu ora
aipapulu yaweme.
Onaa luabumi aa meda oro yalo
nipuna raana ratuaaya madaare
gimi omeme.

18 Aa medaloma ogesi makuawa nimu mo
maeyae aanuna kone rateme.
Go yapare epe aanu nimuna makuae
yaere nimuna alu-para epe pepena

peme raguname adea. Go aa nipuna
ia kone-re epe aaluna pepena yade.

19 Wae pupitagi aanu nimu mo epe aanu
pitimi-para pirua nimu rabamu eta
epe yaenu kanalo agaa lo piralimi.
Nimu odome omena kone sua pitimi.

20 Aa medaloma oyae rudu teme adape-
re gime omeme. Nimuna aapa ame
yalia page ora gimeme.
Amone aanu nimuna adami aanu
adaapu aawaeme.

21 Aa medame aa yago meda naara
mapiralia-re go aa nipu maeyawa
naarame pama pea.
Go yapare aa medame oyae ruduta
aanu madaa odome omoa titi
omalia-daare go aa nipu epe raana
mealia.

22 Aanumi wae yae oro yalo pumuna kone
sua pualimiri nimuna kone ota.
Go yapare aa medame epea peme
mada rana omoa onaame epe pora
ratina kone salia-dare epe kone go aa
waru kata.

23 Neme kogono waru radaa pina pali-dare
ne ora epe yoto meali.
Go yapare ne pa pirua agaa wariba
pirali-dare ne wae naarame omali.

24 Epe kone ia aa-na konere nimuna mone
yade.
Go yapare aa medaloma epe kone na-
imire nimu maeyae kone agu su
aaeme.

25 Gore aa medame koso raba mu agaa
epe-rupa teare mo kosome aa
tumaomaarina-re waea pana tea.
Go yapare mo koso raba meape agaa
epe-rupa nateare go aa nipu makira
agaa ne aa.

26 Aa meda nipu Adaa Aa-na agaa ratua
kumapi-rupa piraliare nipu oyae
meda palame na-omalia.
Goa pua nipuna nogo naakinu page
nimu luabu epe-rupa piralimi.

27 Adaa Aa-na agaa pagoa nipu ratapena
konere ipa laipi kagaa piraama lama
popena re yade.
Go kone i aanu madaa wae yaenu
naepalia. Go pua mo wae yaenu
epolalo palia page mada mapakealia.

28 Aa mudu king medame onaanu adaapu
surubaliare nipu adaa bi mea
kateme.
Go yapare mo aa mudu king nipumi
onaa ogepusi surubalia raburi nipu
adaa bi nasalia.

29 Aa meda nipu ratu aipapulu nayaweare
go aa nipu ora epe kone waru ia.
Go yapare ratu yawe aa maeyae kone
ora epe ta kone ia.

30 Aa meda nipu pu robaa kumapu pawa
ina pirualiare nipuna to yogaene
page epealia.
Go yapare aa meda nipumi wae agaa
loa oro yalo oyae epame omape kone
sualiare wae yaina go aa nipu madaa
pupua nipuna uni luabu mada mao-
paya.

31 Gote nipumi onaa raayo warisa-pulu aa
medame go aa nere ora aa naare wae
te-dare neme Gote page wae gote
yade te.
Go yapare Gote adaa bi katere naaranu
page epea pali.

32 Wae aanu nimuri nimuna peme wae
yaenumi nimu maoyaeme.
Goa peme pare epe-rupa pimi aanu
nimuri oyae meda page ake palua
pae kone na-i epe rupa aeme. Nimu
madaa omape yaeme mealia rabu
page kone rulae yae mada puri
paboa aalimi.

33 Kone epe waru na-imi aanu nimuna bipa
aba makuaeme. Makuae yae-para
epe kone lapore nimumi minalo su-
ruba pia pare nameme.
Go yapare epe kone imi aanu nimuna
minalo epe kone epe pora ratua oro
yalo muaeme.

34 Gore onaa luabumi epe kone sua epe
agaa ratalimiri go kantri epealia.
Go yapare nimumi wae-yaenu pa pala
pitimiri nimu yala adaa poteme.

35 Aa mudu king nimuna kogono aan-
umi epe kogono peme raburi nimu
madaa raana waru omea.
Kogono aanumi wae kogono peme
raburi mo aa mudu king nipu yala
mapaeme. Goa peme rabu king
nipumi nimu ratu yawalia.

15

1 Aa medame ne-para ronopi agaa meda
tea-dare nipuna agaa kumapimi ab-
ulape. Goa pali rabu nipuna ratu
yawe kone dia yalia.
Go yapare neme aa meda-para ero
agaa loa yala mapaliri mo aame

ratu adaa yawoa ne-para ratu waru yawalia.

2 Aa medame epe kone sua epe agaa teare nimumi go aa-na kone makuae yae ora epeta loa raana omalimi.
Go yapare aa meda epe kone na-imi agaa tea-dare go agaa re nai agaa ta.

3 Adaa Aa-me su luabu-para pea yae rayo ada makuaaya.
Nipumi epe aa wae aa luabu ado kiritea.

4 Aa medame epe agaa onaa luabu laketa rabu go agaa pageme onaa luabu nimu laipi kalape repena nonapina agaa pagalimi.
Go yapare aa medame onaa-para wae agaa-teare onaa luabuna kone ma-oyalia.

5 Aa meda nipu epe kone na-saliare nipuna aapana agaa rasita.
Goa pea pare pa aa medame nipu agaa loa maredepo yaina gimaliare go aa nipu ora epe kone mealia.

6 Epe aanu nimu luabuna ada-para oyae ora adaapu imi.
Wae aanu nimuna mone-me nimu kedaa ora adaapu mea kata.

7 Epe kone imi aanumi onaa luabu epe kone kateme.
Go yapare epe kone rudu teme aanu-miri goa page napeme.

8 Adaa Aa-me waea peme aanuna opa kateme yae luaburi ora gimea.
Pare epe redepone aanumi teme betene raana omoa pagea.

9 Adaa Aa-me wae aanumi peme yae lu-aburi ora raaname naomea.
Epe aanu nimumi agaa ratua peme rabu raaname omea.

10 Aa medame epe pora minarepaliare wae yoto mealia.
Aa meda nipu maredepo-yaina lape gimaliare nipu omalia.

11 Adaa Aa-me aba ome onaa luabu pimi-para ado kiritea.
Go su amaa onaa niaana ima kone page luabu ora waru aba ado kiritea.

12 Aakone i aamere pa aa medame nipu maredepo yaina kone ora na-ia.
Goa pea-pulu aa meda-para nipu epe kone gialepa natea.

13 Gore aa medana robaa-para epe kone saliare nipuna ini agaa-para epealia.
Go yapare aa meda nipuna ini agaa-para roke rialiare nipuna robaa-para ota.

14 Epe kone ia aamere puri palo kogono waru pua oyae meape madaa page makuae yae meape mada page ko-gono pea.
Go yapare wae kone i aamere maeyae agaa talo agu pea.

15 Aa meda nipu oyae rudu ta raburi oro yalo kone adaapu sua nipu wae-rupa piruaya.
Epe kone sua raana raana-me oroyalo ome aare epe eta nolalo peme rana mada omea.

16 Gore neme oge oyaesinu saa pirua Adaa Aa-na agaa pago ratua nipuna rolo-para piti-daare gore ne epe-rupa pirua kedaa riawa yaeme mone adapu i amope page rabuaniaaya.

17 Aa yago raana ome kone-re ririnane agaa go yade. Nena adami aanu raapu meda-para pirua padi raani no piral-imiri gore epeta.
Go yapare raana naome aanu raapu gawa midi no pimidi rabuaaye. Gore nimu raapu mena no piri nona palia.

18 Ratu yawea aamere mo aa meda page ratu mayawaya.
Go yapare epe lo robaa kumapu i aame aanu medaloma-na kone lo rabaa pawa ma-epeaya. Goa pua nimu lo robaa padane-para sua mapiraya.

19 Kiaa rakepene aamere nipu epe kumapi-rupa pirape yaere ota kone ia. Goa peapulu nipu pa raa rugulua pa-muaya.
Redepoya pia aa nipu oro yalo kagaa pirape yae epe ta kone ia. Gore epe poranini pamema-rupa madaa.

20 Epe kone i naakiri agi aarame raaname omepe.
Go yapare naakimi epe pora narataliare go naakimi agi aaraa gimaaya.

21 Epe kone na-i onaa-me maeyae kone ratape page pedo waru peme.
Go yapare epe kone ia aamere nipu oro yalo epe kone ratua epea pu aaya.

22 Neme kogono meda pulalo pali-dare aanu adaapuna kone aba meape. Goa pali raburi mo nena palide ko-gono luabu ora epealia.

Go yapare neme aa medana kone
namealiri nena kogono ini nama-
dialia rabu pama kalaipu kogono
pusali.

23 Aa medalomame agaa lo pitimi rabu riaa
lo kiritina loa neme epe agaa meda
te-daare go rabu ne page raana palia.

24 Epe kone i aare so madaa porana opasari
pea-pulu nipu epe-rupa pirape pada
puaa mealia.
Goa pea-pulu nipu no rolopara-ia po-
ranini pua ome onaana pada wala
napua mealia.

25 Aa meda nipuna bipa nipuna bi mi-
nasalia rabu Adaa Aa-me nipuna ado
bebo malalia.
Go yapare ona wasa aani aba omere
rabamealia. Aa medame go onana
su mada namealimi.

26 Wae kone luaburi Adaa Aa-na ini agaa
madaa pugu waru pea.
Goa pea pare epe redepoyoa rolo
ti agaa madaare nipuna ini agaa
madaa epetada raana waru omea.

27 Aa medame mone adaapu orayo kone
sua wae pora ratua mealiadare
nipuna ona nogo naaki-na rikirane
wae keda mea epea.
Aa medame nipu mone kanalo omeme
pi kone wae narataliare nipu epe-
rupa piralia.

28 Epe redepone aame kone aba waru nimi-
naawa aa medana agaa orope abuta.
Go yapare wae aa-me agaa aipapulu
talo pea raburi nipuna agaa wae
luabu pa ta.

29 Waeanu peme aanu nimuri Adaa Aa
raapu repara nae mopare yolam-
onea aeme.
Goa pua nipumi mo epe redepone aa-
nuna betene teme rubu aane loba-
paina pirua waru pagea.

30 Neme aa meda adali rabu ini agaa-
para esepea raaname omalia-dare
epe kone go ida.
Epe agaa remaa meda pagali rabu go
remaame nena to yogane ora puri
mapalalia.

31 Aa medame nipu maredepo yatalo palia
rabu aane luyapa ina pirua pagaliri
nipu epe kone sua makuaali.

32 Epe-rupa pirape madaa maredepo-yatalo
palimi rabu agaa rasua gimaliare
nipuna bipa nipu ma-oyaaya.
Goa pea pare aa medame nipu mare-
depo yatalo pea aana agaa pagoa
rataliare gore nipu epealia. Goa pua
nipuna kone page lobataboa nipuna
makuae yae page epealia.

33 Adaa Aa-na rolo-para awalidare epe
kone meape porana re go iada.
Nena bipa ne narabuniaawa epe pora
narataliri gore ne adaa bi mada
nameali.

16

1 Niaame oyae meda palima kone ima
yaere Adaa Aa-me epe ta-ga pipa tea-
da pamina.

2 Niaana pema oyae luaburi Gote-na ini
agaa mada redepo ta kone ima.
Go yapare Adaa Aa nipumi niana
kone waru mea ruma adoa rekepua
makuaaya.

3 Neme yae meda pulalo pali-daare Adaa Aa
nipuna ki-nane aba saape.
Goa pali rabu nipumi go yaenu luabu
ora ma-epealia.

4 Adaa Aa-me oyae luabu waria kogono
padane padane laatapu kata. Go-
rupa agu Adaa Aa-me waea peme
aanu page nipumi warisa.
Goa pua orope su yaa diayalia rabu
nimu koso loa alupaina tea.

5 Adaa Aa-me waea pua nimuna bi mi-
nasaeme aanu adape ora gime omea.
Adaa Aa-me nimi pa pupulupa pi-da
natea-ga waru adamina. Dia nimu
kedaa waru mea katea.

6 Aa medame Adaa Aa mada raana waru
omo nipu raapu pogatu piralipiri
gore Adaa Aa nipumi go aana wae
yae luabu mea rubalia.
Aa medame Adaa Aa-na agaa ratua
piralia raburi Adaa Aa-me pupitagi
naape kone namasalia. Goa pua
nipumi oyae luabu kone rugulalia.

7 Gore aame mo Adaa Aa nipuna raana
omea kone luabu ratua nipuna
iaanu raapu epe kone sua piralia-
rabu Adaa Aa-me rabamua epe onaa
raapu mapiraalia.

8 Neme oyae ogesi sa awa Adaa Aa ratulalo
pali-ri mo mone akore i mi onaa page
rabuawa wae pupitagi no aaya aa
page rabunialia.

9 Niaana pape yaenu mada kone penaloa pulalo pema
pare Adaa Aa nipumi niana pamulalo pema yae adoa maredepo yaaya.

10 King pia aa mudumi Adaa Aa-me laketa agaa onaame pagenalo laketa rabu pageme.
Koso pagoa mo agaa mea rumape raburi ora epe redepone koso pagoa mea rumaalia.

11 Adaa Aa-me oyae waru mua epe-rupa redepoya rumainalo kone raapu kata.
Goa pua nimumi onaanu makirari napinalo pea.

12 Aa mudu king piame wae pupitagi kone luabu gimoa epe redeponea pinalo peme.
Gore mo gavman pimi aanumi epea palimi raburi nimu puri mua eperupa pitimi.

13 King nipumi ora agaa ria-teme onaa raaname omea.

14 King nipumi aa meda raatu yawaliare go aa nipu tumaomalia.
Go yapare aa meda nipu epe kone i yaliare mo king nipu epe kone mealia rabu lo robaa maepealia.

15 Gore king nipumi aa meda epe lo rabaa kaloa epea palia-re nipumi epe kone sua go aa epe-rupa mapiraalia.
King-na peare yaa madaa i yai lopoa suamaa ope-yaenu eta kata-rupa mada pea.

16 Neme epe kone makuae yae luabu mealiri gol-para silva go yaenu luabu ora rabuaniaye.

17 Epe onaanumi wae yae ratape gimoa waru adoa pameme.
Aa medame nipuna pora waru adoa epe-rupa pamualiare nipu ora eperupa piralia.

18 Wae pupitagi noa nena bi minasaawa ne apiyapa te-daare ne wae-rupa malopaalia.

19 Gore aa meda nipuna bipa nipu naara kone sua nipuna bi rabuaniaawa pitiare pupitagi ne aanuna raana meme kone page rabuaaya.

20 Aa medame ne mana-teade agaa waru aina madu pagoa piraliare ne eperupa pirali.
Aa medame Adaa Aa madaa kone rulaliare nipu raana adaa mealia.

21 Aa numi makuaeme. Aa meda nipumi epe kone waru makuaalia-re mo teme agaa waru ruma adalia.
Gore nipumi epe kone sua agaa eperupa ne aa yaliare aanu luabumi nipuna agaa pagolalo raana waru omalimi.

22 Gore aa meda nipu epe kone i yaliare go aa nipu ipa laipi kagaa pirape yae mua piri aa-rupa piralia.
Wae kone imi aanu-ri nimuna go pemeame wae maeyae aa piralia. Goa pua nipuna bipa nipu ma-oyaalia.

23 Epe kone i aa nipumi kone aba rumaawa epe kumapi agaa orope teme.
Goa pea-pulu nipuna agaa pagolalo raana waru omoa pageme.

24 Epe agaa-re ora epe redepi alubi apaapara mena midi-lapome adea.
Nipu ora rede waru pua onaa luabu puri kata.

25 Aa medalomame nimuna pema yae luabu epeta kone sua pora pameme pare ota.
Goa pama-pama puare orope nimu omalimi.

26 Kogono peme nakinumi makuaeme.
Nimu kogono waru na palimare nimu eta diayalia kone sua kogono waru peme.

27 Wae au peme onaa luabu maoya tulalo pora rado rado asapeme.
Nipuna agaare repena sulaa ralae nona pua mo onaa luabu ma-oyaawa rabea.

28 Waea pi aame-re onaana rikiraane wae bomo agaa mea lopawa nimu yadayada waru mapaya.
Makirae agaa-ta aame nipuna adami aanu raapu yada makepeaawa rugulala paya.

29 Yadapi aa-mere nipuna adapi aa omeme pua wae pora-para yola pea.

30 Aa medame aa meda-para ini adupi adupi paliare neme mada makuali mo aa nipumi waea pulalo pea.
Aa meda nipu agaa na-teare nipumi waea pulalo pea. Gore mo nipuna ratu yawe kone muboa waea pulalo pea.

31 Yomagae nimuna kama iri adoa nimumi
aba makuaeme. Go yomagae aanu
nimumi ora epe kone su epe pora
rateme-pulu go kone mada kamaa
aya kone-imi.
Goa kone imi rabu nimu adaa bi meme.

32 Ratu ora aipapulu nayawea aamere nipu
epe kone sua pea. Go konere puri
paloa yada wini peme-rupa mada.
Aa medame nipuna bipa nipu waru
surubaliare ada kagure meda yada
naminabaeme-rupa mada pea.

33 Kaasa saadu teme aanu-miri akea palua
pae loa kone aba meme.
Go yapare Adaa Aa nipumi nimuna
kaasa saadu pemeare nimuna imi
kone-rupa abuta.

17

1 Aa medame nipuna ona naaki nogonu
raapu lo-robaa padane sua piral-
imiri nimumi eta ragota page pa sal-
imi.
Go-me mo adaa eta yawo neme onaa-
me pemea page rabuniaya.

2 Gore kogono naaki medame epe kone sua
kogono palia rabu nipuna surube
aana si-rupa piralia.
Mo surube-aana wae naaki nipu mo
kogono naaki-na rolo-para piralia.
Goa pua mo surube aa omalia rabu
oyae nipuna nogo naaki ruru raapu
rumaalimi.

3 Adaa Aa-me niaa wae aa yapae epe aa
yapae loa rumaa adolalo pea.
Gore golo silva yapame adolalo repena
egaa-para iritimide-rupa niaa epeta
pae ota pae lo adolalo pea.

4 Wae agaa lo ipa awaalae agaa teme
aanu nimumi mo nimuna wae agaa
lape mada aane luyapainaloa waru
pageme.

5 Gote-me onaa raayo warisa. Aa
medalomame naara aanu-para ero
loa wae agaa temere nimumi Gote-
para teme.
Aa medame aa yago medana kedaa
rialia rabu raname omalia-dare go
paliade pedome nipuna bipa nipu
wae yoto mealia.

6 Aa meda nipu ogae yalia pare nipuna
akuaa naaki-nu piralimiri raana
waru omalia.
Gore akolo ya? Gomere nimu adaa bi
kata rabu nogo naakimi nimuna agi
aaraanu raname omeme.

7 Epe kone sua agaa temere kone na-i aa-
nuna agaa-rupada nateme.
Ora agaa riaare yaa agaa teme aanuna
agaada dia.

8 Omeme pua waea pape madaa aa
medalomame mone oyae meme pare
nipumi aba adea.
Go monere ona rakia nonapiane
meapa yana kone sua nipuna raana
epea-rupa ratea.

9 Aa medame nipuna adami aanu raapu
epe-rupa pirano kone saliare nipumi
aba pisade pupitagi pename namea
salia.
Aa medame aba pisade wae yaenu
madaa agaa pamu teare mo aa nipu
ratu yawalia.

10 Neme epe kone i aa meda raapu agaa
maredo yaatalo palipiri agaa rana
padane te rabu nipumi makuae yae
aipapulu mealia.
Go yapare neme wae kone i aa mare-
depo yatalo pali-dare nipu kalaipu
ma-epeali. Goa pali pare nipuna
kone aipapulu na-epealia.

11 Waea pi aame-re yada papena agaa agu
marekaaya.
Goa pea rabu wae aa meda ipua nipu
radaa waru pina talia.

12 Neme mena-beana si ripina mua mea
epali rabu kiraa mena nipu poraa-
nia madaaliri ne epaa tu naalia-rabu
adaa radaa nali.
Goa palia pare aa meda epe kone nasua
waea pulalo pea aa poraa adali rabu
ne tu-nalia.

13 Gore nimumi aa meda epea pulalo paliri
go aame wala wae yaeme abutea
rabu oro yalo nipuna onaa nogo
naaki luabu wae-rupa pirualimi.
14 Aa medame ratu yawe kone marekaliare
ipa naaku robo sua ipa popenaloa
poaya-rupa mada.
Goa palia-dare nipu gimoa waea
naepalia rabu epealia.

15 Adaa Aa-me go kone laapo gimi omea.
Pupitagi ne aa pa pirina teme page
waeanu napi aa madaa pama kedaa
mea kateme page gimea.

16 Naaki meda epe kone nasaliare nipuna
aalu waeame regepe ta-pulu nipu
makuae yae mada namealia.
Gore mo aana alu regepetaga sukulu
kabape mone wala akolo mea epe-
naya?

17 Niaana adami aanumi oro yalo niaa
raaname omeme.
Goa pua kedaa ritima rabu niaana
kedaa rabamu ritalo nimumi man-
agola pimi.

18 Kone waru na-i aanumi aa medana yago
nimumi abulalima loa nimumi mada
na-abulape yapare pama yaa agaa
teme.

19 Waea pape madaa raaname omea
aamere wala yada pape madaa
raana omo yada marekaaya.
Go page aa medame nipuna bi mi-
nasaaliare go aa nipuna bipa nipu
omape yae asapea.

20 Aa medame oro yalo wae kone su wae
agaa agu teare nipu oro yalo epe-
rupa mada napitia.
Dia nipu wae-rupa agu pirualia.

21 Aa medana simi epe kone nasaliare oro
yalo aaraa nipu lo-robaa keda mu
aalia.

22 Lo robaa kuma pua raana piamere
marasini noa epe-rupa pimi-rupa
mada pia.
Go yapare aa meda nipuna kone oy-
aliare wae yainame mo aa nipu
ripinalia rabu uni-para yaina aawa
maadapalia.

23 Waea pi aa nipu koso pagape yapidi
medame pa laga taliare omeme pua
kabe reke mua koso maoyaalia.
Goa pua nipumi mo koso ma-oyaatalo
mone mua raaname waru omalia.

24 Waru makuae aamere epe kone page
epe pora waru ratea-pulu nipumi
makuaya.
Go yapare waea aame epe kone naia-
pulu oyae rado rado luabu pamu
yota.

25 Aame wae maeyae kone rataliare go
naakina agi aaraame lo robaa kedaa
adaa mua nimuna kone-para oyalia.

26 Koso epe-rupa ta aa-para koso kabena
temere gore naepeta.
Aa mudunumi epea palaina nimu wala
aipuyaame talimiri gore naepeta.

27 Makuae yae waru mea aamere nipu agaa
bebo nata.
Epe kone i aamere aipapulu ratu
yawape page gimea.

28 Epe kone na-i aamere agaa loralia.
Go rabu onaame go aare epe kone
waru-i aa-yana kone salimi.

18

1 Aa padane nipu ode aawaliare nipuna
bipa nipuna agu raapo kone-sua
awalia.
Aa medaloma nimu epe redepone kone
imi page pinawa kone ia.

2 Epe kone nasu epea napea aamere mo epe
pora epe kone meapere gimi omea.
Goa pua nipumi wae pupitagi pape
pora ratuaya.

3 Waea puaaya aamere aa yago medalo-
mare naepe ta-ga pinawa kone ia.
Goa pua nimuna bi ma-oyaawa nimu
yalaa waru ma-paaya.

4 Epe kone i aame agaa tea rabu nipuna-
ta agaa mada epe kone mealimiri go
agaa epeta-da pageme.
Gore ipa naaku-para rubini popaa koy-
apape peade-rupa mada pea.

5 Aa meda wae pupitagi noa koso madaa
aaliare go aana koso rabamu laata
ne napope.
Gore mo aa nipu koso mada nawini
pina rabuaatape.

6 Epe kone na-i aamere pa onaa raapu yada
agu pulalo pea.
Goa pua nipuna agaa pageme rabu
otada nipu page tulalo peme.

7 Kone waru na-i aa medame agaa tea-dare
nipuna go agaame nipu ma-oyaaya.
Gore nipuna maa-para yapa-lokena
pogaa mada sua maraawa nipu oma-
lia.

8 Aa medana maa agaa paema rabu go
agaa pagape madaa raaname waru
omeme.
Go agaare epe redepi-rupa meda ya-
pulu aipapulu pagoa eta mada mea
neme.

9 Wae kiaa rakepene aare nimuna bipa
nipu ma-oyaya.
Goa pua nimu kiaa rakepea wae-rupa
pimi.

10 Adaa Aa-re puri pabe ada-rupa aaya.

Epe redepone aanu nimu go adapara aloma puaa gopara pua piruaeme.

11 Amone aanu nimuna moneme nimu kutapua ora epe-rupa surubalia kone imi.
Mo ada kagure puri-palo aya-rupa mada kone imi.

12 Gore aa meda nipu pupitagi noa nipuna bi minasaliare orope nipu oyalia.
Nena bipa ne rabu aniawa epe pora narataliri ne epe adaa bi mada nameali.

13 Aane waru lobapaina pirua agaa aba waru pagoa orope agaa abulape.
Neme goa napaliri wae maeyae kone sua pe-pulu orope ne yala pote.

14 Aa meda nipu yaina omoa yapare kone puri paboa piraliare go yaina mada perekealia.
Mo aa nipuna kone oyaliare go aa nipuna kone wala akepua maepeaalia pae?

15 Aa meda nipumi epe kone sua nipumi oyae rado rado waru makuaatalo pea yae luabu waru makuaaya.
Go page aa medame agaa mana teme rabu nipumi aane lobapa ina pirua mogo agaa rayo waru pagea.

16 Gore neme adaa aa meda raapu agaa talo pali-daare neme nipu pa ode kalape yae meda aba ripinape.
Goa pali raburi neme nipu mada adali.

17 Aa meda nipu kosona ini-agaa madaa aawa agaa teare nipu koso wini pape nonapiaene agaa tea.
Go yapare pa aa meda agaa waru maredepo yainalo agaa mealia-dare go koso apimi wini palia palo marea.

18 Aa laapona rikiraane koso aapimi ora wini palialo abi nalapaeme raburi apimi wini palia pala marea teme.

19 Nena ame meda wae kone saliri nipumi go kone mea rogasua ne raaname na-omalia. Gore onaa medalome mo ada kagurena pora gape poaeme-rupa mada nimu runane pope-rupa maralimi.
Gore mo aa lapo nipu yada pape agaa loa ki namealipi. Nipuna lo robaa padane-para mada nasalipi. Adaa poragape garulaawa aana kerepo pora rugutade-rupa mada. Goa palipi-pulu nipu ada runane mada napalia.

20 Neme agaa epe-rupa loa redepone-rupa te rabu nena lo robaa-para raana waru palia.

21 Nena tede agaame onaa epe-rupa mapiraali. Nena agaame agu onaa maoyaawa onaa maepeaalia.
Goa pe-pulu neme epe agaa lape madaa raname omalimi ne epe-rupa mada pirali.

22 Neme ona meda rumali-daare gore ora epealia.
Goa paliri Gote-me page lo robaa gua epeta kone salia.

23 Naraame amope oyae pawa agaa mea.
Go yapare aamaame agaa puri palo loa abuta.

24 Gore aa meda nipuna adami aa adaapu aaliare go aa nipu oyalia.
Go yapare aa meda nipuna adami aa ora epe rado piaene meda alipiri go aa lapo nipu lo rabaa waru sua nipu lapo ameaya-rupa alipi.

19

1 Aa meda nipu oyae rudu yaliare nipu redepone aa yapulu yaa agaa loa wae pora pami aa rabuaniaaya.

2 Aa meda nipumi papea namakuaawa yapare pama kalaipu kogono paliare ini namadiaalia.
Aa medame kogono aipapulu palia pare go kogono ora epe-rupa mada napalia.

3 Gore onaa luabumi nimuna bipa waea pua nimumi Adaa Aa kedaa kaloa wala ratu yaweme.

4 Aa meda nipu mone adaapu saliare nipuna adami aa page adaapu aalimi.
Go yapare aa meda nipu mone nasaliare mo nipuna adami aanu adapu napitimi.

5 Gore aa medame yaa agaa loa koso teare nipumi wae yoto mealia.
Goa palia rabu nipu mada napogla palia.

6 Gore aa adaapumi aa mudu pimi aanu omeme waru peme. Goa pua nipumi nimu raana omenalo.
Oyae pama kane aanu raana omoa go aa nipuna adami aa kone imi.

7 Gore aa medaa nipu oyae diayalia rabu nipuna amenume page go aa

gimeme. Goa peme rabu nipuna adami aanumi page mo aa maasa rilaawa gimeme.
Nipu repara omeme-pi agaa-ta pare nipuna agaa ini namadini pa rasat-apa ia.

8 Aame nipuna bipa epe-rupa piralua kone suare epe pora-para makuae yae mulalo puri waru paloa epe kone meape madaa kogono palia.
Aame makuae yae mua epe konena pora rataliare nipuna epe-rupa pi-rape yae mua epe-rupa piralia.

9 Go yapare aa medame koso loa yaa agaa tea-daare nipuna tea yaa agaa mada wae yoto ora mealia.
Go piaene yaa agaa ne aare tumaoma-limi.

10 Epe kone na-ia aa nipumi mone oyaenu adaapu su aayare na-epeta.
Naara piri kogono naakimi mo aa mudu wala surubea page ora rado yade.

11 Epe kone i aa nipumi kone gupa ia. Nipu epe kone ia-pulu ratu ratu yawape kone aipapulu naia.
Goa pua aa medame nipu-para waea pea page gimea.

12 Gore mena kiraa-me e waru loa aa mudu king pia aa ratu waru yawea.
Go yapare ratu yawe onaa rabamu-lalo paliare yai ipua maapu-para eta naape yae ma-opaaya-rupa mada palia.

13 Naaki meda nipu epe kone nasaliare go naakimi nipuna aaraa kedaa waru mea kata.
Gore aa medana oreme ratu yawoa agaa adaapu loaliare nipuna ada runane itipata pabea-rupa tea.

14 Niaana aama aapanumi mone oyaenu rumaa gialimi
pare Gote nipumi epe kone i ona mea gialia.

15 Kiaa rakepene aanu nimu oro yalo pama piruaawa reaeme omoa u keme waru loa patala pu aaeme.

16 Aame Gote-na pora ratua epe-rupa pitiare naoyalia pare nipu ora epe-rupa piralia.
Go yapare aame Gote-na epe kone madaa masa rilaawa waea-nu paliare nipu omalia.

17 Gore neme aa naara meda odome-omoa oyae katalo pali-daare mo Adaa Aame ne madaa rudu ainalo pe.
Goa pali-daare orope Adaa Aa-me nena rudu go abutea.

18 Gore nena naakimi waea pua pupitagi naliare neme nena naaki mana lape. Mana te raburi nipumi epe pora ratalia.
Go yapare neme mana lake pupitagi pa nalaaina gimaliri gore nena naaki riaa omenawa kone sua pe.

19 Gore aa medame rono omoa nipumi waea paliare nipuna go wae yaena yoto mulalo pea.
Go yapare neme nipu rabamua nipuna kedaa mea riali-dare wala orope page nipu rabameaina kone agu sua palia.

20 Go yapare aa medame ne maredepo yawoa epe kone gina kone sali-dare orope ne epe kone waru meali.

21 Aame kone adaa pua sua oyae adaapu palua kone ia
pare Adaa Aa-me pina kone ia-rupa luabu mada palia.

22 Aanumi goa loa lo rogaa i agaa madaa puri palo aaeme. Gore naraa aa apere ota pare pa epeta.
Go aa epe-yaliare mo yaa agaa ne aa ora rabuniaaya.

23 Ne Adaa Aa-na rolo-para piralidare ne epe-rupa pirape yae mea gialia.
Goa palia rabu ne madaa wae yae meda na-epalia rabu ne oro yalo epe-rupa mada pirali.

24 Kiaa raakepene aa nipu ki arota-para pagoa pa pirualiare mo eta yawo i meape yala potea.
Go page kimi musaawa eta mea nape page yala potea.

25 Wae pupitagi ne aa aipuyame tali-daare kone waru na-i aame adoa mada makuaalia. Goa palimi rabu epe kone aba ratua palia.
Go yapare neme epe kone sua aae aanu maredepo yali rabu nimuna makuae yae ora madaa popalia.

26 Naakimi aara ratu yawoa nipuna agi ada-para pane rata saliare
mo nipuna onaa nogo naaki rayo yala mea kataa.

27 Naaki neme epe agaa waru gimaliri kone
nai pa maeyae aanuna kone ratua
ali.

28 Waea-pi aame koso witnes pulalo epaliri
go aa nipumi mo koso ma-oyapena
epea.
Go aa nipu mada waea luabu rubita.

29 Wae agaa lo wae pora pameme aanuri
nimu wae yoto mealimi.
Goa pua wae pora ratua pupitagi neme
aanu nimu aipayame kudu talia.

20

1 Aa-me ipa bia adaapu noa wae agaa
adaapu lo yada marekaawa agaa
adaapu tea.
Goa pua mo ipa biame nipu surubena
teare epe kone nasalia.

2 Aa mudu king nipumi ratu yawoa puri
pane agaa ta rabu onaa paala ma-
saaya. Gore mo kiraa mena laiyono-
me buai ta-rupa mada king-mi goa
pea.
King nipu raatu mayawaaliri nena ka-
gaa piraama lama pope kone wasupa
alupalia.

3 Aa medame yada pape kone gimaliare
nipu epe bi mealia.
Go yapare epe kone na-i aamere oro-
yalo yada pape agaa agu loaalia.

4 Kiaa rakepene aame eta wai poape yapi di
rabu maapu su naweare kiaa rakepe
pea.
Eta naape yapidi rabu naape awolalo
pea pare nipu e napoae aame
maapu-para pama asapula pea.

5 Aa-na konere ipa ini adaa naaku piade-
rupa mada yade.
Aa meda kone waru makuae aa yaliare
go kone ora so mada popea.

6 Aa adaapumi nimuna adami onaa
raaname omema lo gupa teme.
Go yapare aa medana adami aanuri
padane padane laatapu aalimi.

7 Gore aaraa ora epe kone sua epe pora
ritua piralia rabu nipuna sinumi
raana omalimi.

8 Gore aa mudu king nipumi koso pagolalo
pea raburi mo kaso ta epeme aanuna
kone waru adoa rumaaya.

9 Niri Gote-na ini-agaa mada ora epe rede-
pone aa awayolo aapimi mada tea
pae?
Goa pua neme wae yae meda napawa
teme?

10 Onaanumi oyae kabenalo pare aa
medame makirae agaa tea-daare
Adaa Aa-me go kone adoa rumaamina.

11 Niaame naakinu aba adoa rumaema
nipu epe naaki nipu wae naaki lo.
Go rupa agure niaana naakanuri aba
adoa makuaema.

12 Adaa Aa-me niaana ini mariayare oyae
adamonalo pisa aane ma-saare agaa
pagomonalo pisa-ga waru adamina.

13 Ne oro yalo u-pati aa yaliare mone oyae
diayalia rabu naara pirali.
Go yapare ne aipapulu rekoa kogono
pali-dare nena maapu-para eta oyae
adaapu sali.

14 Aa meda oyae kabolalo pea pare mo
yaena yoto ora adaa pea rabu
nipumi agaa adaapu ta.
Mo yae aba kaboria pua nipuna adami
aanu-para gupa pua ta. Go yaere
mone ogesi pe yae meda kaboa mea
ipulu ta.

15 Epe kone imi onaana agaa teme raburi
pa aa medalomana golo rabuaeme.

16 Gore aa medana yago nipumi pa aa
medana rudu abulalua agaa loa ya-
pare wala na-abuteadaare waea pea.
Gore nipumi epea go napea-daa.
Gore aa-me go piaene agaa meda
teadare neme oyae meda mo rudu
abune nona pina ora meape.

17 Yaa agaa loa mua ne etanuri rede pi eta
meda kone i pare oropere go paake
ne etare wae yae yana kone sali.
Go mea ne etare nena agaa peto-para
ipa mu-rupa kilulu tea.

18 Neme epe kone aba mealiri orope nena
palide kogono epealia.
Nena yada-lore aa raapu yada pulalo
pali-daare neme yada akepu palua
palo kone waru niminaawa pape.

19 Aa meda yago mada maa agaa pawa yaa
agaa ne aa raapu ne ada mua naape.
Goa pua neme kudiripi agaa meda
lakete rabu wala mo aa meda pua
lakeloa laame tea.
Aa go-rupa teadare gipia.

20 Aa medame agi aaraanu wae agaa teare
go aa nipu ora omalia.

Gore laba ribaane-para udinita-rupa mada palia.

21 Aa medame agi aaraa lapo pa pirina nipuna moae luabu aba mealiare go oyae luabu epe-rupa mada nasalia.

22 Aa medame ne-para wae paliare neme nipuna wae-yae abi na-abulape.
Dia Adaa Aa-me ne raba mealiaga nipu kone rulape. Goa paliri rabu nena kedaa luabu diayalia.

23 Aame oyae kabenalo ruma sua yaa agaa tere Adaa Aa-me go mada raaname naomea.

24 Adaa Aa-me pora luabu niaa go su-amaa pa piramona aba maredepoya saaya.
Go pora-re aapara pea palo niaa akepua mada makualiama yae?

25 Adaa Aa nipu Gote opa kalape yaere kone aba maarekawa sape.
Neme go opa kaloa aipapu te pare wala orope kone adaapu sali. Neme goa pali-dare nena bipa ne go mabebolaeyae.

26 Epe aa mudu king-mi waea peme onaana koso pagoa nimuna wae-yae adoa rumalia.
Goa pua nimu keda waru katea.

27 Niana kone wasupa Adaa Aa-me gisare wae oyae waru adoa rumaawa piramonalo laba paa-rupa niaa madaa mapirasa.
Gore epe yae gore wae yae lo mada rumawa ado kiritalima.

28 Go yapare king nipumi nipuna onaanu madaa epea agu pua odome omea.
Go paliadaare king nipu epe-rupa pirua nipu ora adaalupu pirualia.

29 Niaame ogegeaanuna puri ado epeta kone ima.
Goa page yomagaenu kama iri adoa nimu adaa bi kateme.

30 Aa medame wae palia rabu neme nipu aipuyame kudu tali rabu nipuna wae yae mada gimalia.
Goa pua nipu ora epe aa piralia.

21

1 Adaa Aa-me aa mudu king-na kone maredepo yaaya rabu king aa mudu nipumi Adaa Aa-na raana ratea.
Go rabu nipuna epe konere kuba rupara ipa-rupa popea.

2 Niaana pema yae luabu ora epeta kone ima pare Adaa Aa nipumi niaana ima kone luabu aba rumaa adea.
Goa pua nipumi niaana ima kone raayona re ado-kiritea.

3 Niaame epe redepone kone agu ratua Gote nipuna ini agaa madaa epe-rupa piruamina.
Goa palima-daare niaame opa katema yaenu page rabuaniaaya.

4 Waea peme aanumi aakone sua oro yalo wae pupitagi agu noa waeanu agu pulalo peme.
Oro yalo nimuna pirape yae oyoa wae yae rubini onaa pimi.

5 Kogono peme aanu nimumi epe kone waru sua kogono peme rabu oyaenu waru adaapu imi.
Go yapare kone waru nasua pa aipapulu bebo teme aanu nimu oyae diata yalia rabu wae-rupa pitimi.

6 Aa medame yaa agaa loa nipumi mone yoloa mu-aaliare gore nipu omape pora-para go pu aaya-da.
Go aa-na saliade oyaere moae aipapulu sua wala esepe tade-rupa mada yalia.

7 Waea pi aanu nimumi wala epea meda napeme.
Go peme waeame nimu luabu dia yalimi.

8 Wae kone i aamere wae pora agu ratea.
Go yapare aa medaloma epe kone iminumiri waea napeme.

9 Aa meda nipuna ada gaa-para pawa pirua ona-nogo naki raapu pawa piraliadaare epe ta.
Pare nipu agaa wae adaapu ne ona raapu piraliare oyalia.

10 Waea pape madaare reaeme omemarupa mada pea-pulu waea adaapu pape mada aa meda odome naomeme.

11 Epe kone naimi aanumi adenalo mo waea pupitagi ne aanu tu adialimiri mo rudu kone sua pimi aanumi adoa epe kone mealimi.
Goa pua nimuna makuae yae ora adaa yalia.

12 Adaa Aa-na kone ora redepone kone ia. Goa pea-pulu aanumi nimuna ada-para waea peme luabu Adaa Aa nipumi waru adoa makuaaya.

Goa peapulu Adaa Aa-me go aanu
nimu luabu maoya-talia.

13 Naraame-ome aanumi nimu rabaminalo
yatemede agaa napagali-miri orope
ne yatede agaa mada napagalimi.

14 Gore aa medame ne ratu yawaliare
neme oyae ode medaloma go aa nipu
kalape.
Ne kudiri pua ne naadalimi rabu
nipuna ratu mada dia yalia.

15 Gore onaanumi epe pora ratua epe
kone sua koso eperupa peme raburi
epe-rupa piri onaame adoa raaname
omoa pedo palimi.
Mo waea peme onaame goa adoa
nimuna lo robaa-para wae kone
meme.

16 Aa medame epe kone sape gimoalia
pare nipu omoa paliare aba omoa puaa
pimi onaa raapu puaa piralia.

17 Aa medame epe eta noa oro yalo ipa
waene noa raaname omo-aaliare
nipuna amo dia yalia.

18 Epe aanu madaa keda popolalo palia
pare wala pereketua mo pupitagi no
aeme aanu madaa alopawa popalia.

19 Gore aa meda eta oyaenu waru
naope-pare awaliare epeanu luabu
rabuaaya.
Goamere ona ratu yawo agaa adaapu
ne onanuna kone page rabuniaaya.

20 Epe kone su epe pora ratua piri aana ada-
para oyae ora epe-rupa pa su-aaya.
Go yapare wae kone su wae pora
pameme aanuna oyae diata rabu pa
piru-aaeme.

21 Go yapare aa medame aa yago raaname
waru omoa epe pora rataliare nipu
raana rubia adaa bi kateme-pulu
epe-rupa piralia.

22 Yada yame pi aanu epe kone katea rabu
ada kagure meda mada pabo tua
winipu mealimi.
Aanu nimuna ada kagure pape
ora puri pata-pulu nimuna ada
kagurena pape mada narasalimi. Mo
yada pi aanu yada pula palimi rabu
ada kagure pabo tu rubalimi.

23 Gore aa medame nipuna agaa-abulu
waru suruboa aaliare go aa nipu
madaa kedaa meda mada naepalia.

24 Wae pupitagi ne aakone su aame waea
pua aa yagonu-para page wae agaa
teme.
Goa pua oro yalo nipuna bi agu mi-
nasaatalo pea.

25 Kiaa rakepene aa nipu kogono napi pa
oyae meape madaa aaya.
Goa peapulu nipuna raana omea
koneme nipu tumaomalia.

26 Kiaa rakepene aame oro yalo oyae pa
meape madaa kone su pia.
Pare epe kone i aamere nipuna oyae pa
aanu katae.

27 Adaa Aa-me pupitagi neme aanumi
kateme opa re raaname na-omea.
Go yapare makirae konena opa epa
katemere gore Adaa Aa-me pugu pia
kone ia.

28 Gore koso-na yaa agaa tere go aa omalia.
Go yapare aa medana agaa waru re-
gena pagoa go pi aanumi go aana
agaa pagape madaa raana waru
omoa pagalimi.

29 Waea adaapu peme aanu nimumi epea
pema kone sua waea adaapu peme.
Goa pea pare epe redepone kone
imi aanu nimuna pora pamuapere
epena kone imi.

30 Pinawa ne ora epe kone makua yae i page
epe pora kurua oyae luabu sali pare
gomere ne mada naraba mealia.
Adaa Aa madaa kone mapirali-dare
pora mada pali.

31 Gore mo yada-pi aanu nimuna yada
pulalo nimuna ose mena maredepo
yaawa maaeme.
Pare Adaa Aa nipumi go yada-na puri
nakateare yada nawini palimi.

22

1 Gore onaame ne ora epe aa kone sua adaa
bi gialimi-daare gomere mone oyae
adaapu imi aanu page rabuaniaye.

2 Adaa Aa-me amo page naara onaa page
luabu nipumi warisa.

3 Epe kone sua redepone-rupa piri aame
waeanu nipu madaa epea rabu
nipumi pakeaaya.
Go yapare epe-rupa napimi aanuri
nimu pimi-para waeanu epea rabu
nimumi go kedaa mua mea ritimi.

4 Neme nena bi rabuaniawa ne Adaa Aa-
na rolo-para pirali-daare ne mone

oyaenu page adaapu sua epe-rupa pirali.

5 Aa malopawa ma-oyaya yaere wae pora pamua pea.
Aa meda nipu epe-rupa aapena nimi-naaliare waea pape pora pakeaya.

6 Nena nogo naakinu epe pora ratina agaa maana mogeape.
Goa paliri nipu go pora rataama pua nipu pua ogae yalia.

7 Mone imi aanumi naraame ome aanu nimumi kogono kaloa surubeme.
Aa medaloma yago meme-nuri mo yago meme aanuna kogono pama kogono pu saeme.

8 Gore aa medame pupitagi noa aa medaloma madaa wae yae nipu madaa epalia rabu nipumi pa aa meda-para wala waea meda mada napalia.

9 Adaa Aame mo pa piri aanu rabameme onaare oyae waru kata.
Gore akolo ya? Naraa piri aanu raba-mua oyae kateme-daa pea.

10 Waea pi aakone aanu luabu ratu talimi rabu mo aa nimuna pemeanu rayo dia yalia.

11 Aa medame epe agaa loa Gote-na ini agaa madaa epe-rupa aayare gore mo aa mudu king-na adami aa piralia.

12 Adaa Aa-me epe makuae kone luabu waru suruboa mo yaa agaa ne aa-nuna yaa agaa luabu rabuaniaya.

13 Kiaa rakepene aa nipuna ada-para pama pirua nipumi gupa ta.
Ni amaa palua rabu raa mena laiy-onme porania ni tu nalia ta.

14 Ona yolape kone saliri naaku-rupa lopo talia.
Gore Adaa Aa ratu onaa madaa yawaliare go naakupara mada lopalimi.

15 Nogo naakimiri maeyae aanu adaapu peme.
Goa palimi pare neme mo nogo naak-inu nimu aipuyame tua mana te-daare go palimide waeanu luabu mada gimalimi.

16 Aa medame naraanuna oyae mulalo waea palia-dare go page mo amo ne aanu oyae ode kateadare go paliame nipu aa naraa piralia.

Epe kone i aa-me agaa 30-pela redepona tua isa.
(Pro 22.17–24.34)

17 Abiare epe kone imi aanuna epe makuaeyae-para epe redepone yae luabuna agaa lagiano waru pagalepa.
18 Gore neme go agaa pagoa nena kone-para rubialia raburi neme mo onaa medaloma lakeloa mogeape.
Goa paliri nena lo robaa raana ru-bialia.
19 Nena bipa pagainalo go agaa apo lagialo-daa.
Goa pua neme Adaa Aa madaa puri paboa kone waru rulainalo pea.
20 Neme go agaa 30-pela epe redepona tisudere ora epe kone gua makuae yae meainalo gisude.
21 Goa pea-ga neme ora agaa luabu waru makuaaina.
Goa pua aa medalomame ne-para ora redepo ne agaa pua asapa teme-daare mada pua meali-ya?

1

22 Neme go aa naraanu pa ora naraanu yade kone nasape. Goa pua neme nimuna oyaenu page pa yoloa nameape.
Goa pua nimu koso talo epalimi rabu nimuna koso maoyaawa namabebo-lape.
23 Gore akolo ya? Adaa Aa-me nimu ad-abaawa surubalialo lalo.
Go page aa medame naraa aanu-para wae palimi-dare Adaa Aa-me nimu-na waea mada abutea.

2

24 Neme ratu repara yawo agaa pa yola piriri pi aanu raapu na ada mu aape.
25 Nimuna pemea ne mada palia rabu orope go waeanu-mi ne ma-oyalia.

3

26 Gore aa medame rudu mua nipuna bipa mada na-abutea-daare neme abu-lalua pi nalape.
27 Neme mo-rudu abutoa loa mada naabute-daare nena oyae luabu-para pati reke page madaa epa mealimi.

4

28 Nena akuanumi abade su robo isimi-rupare wala meda neme yola monea nasape.

5

29 Gore aa medame epe kogono paliare
nipu aa muduna kogono aa mada
piralia.
Go piaene aa-re pama bi na-i aa
medana kogono mada napalia.

23

6

1 Ne adaa aa meda raapu pirua eta no
pirali-daare ne pa mo gialia eta
madaa kone sua pirali.
2 Go page ne eta ora adaapu ne aa yaliare
nena lo robaa rabuaniaawa gimape.
3 Neme mo aa muduna eta madaa ora pea
kone nasape.
Neme mo eta madaa omeme pali rabu
aa adaa nipumi raana naome aanu
medaloma palilo lagialo.

7

4 Ne mone orae amo aa mudu pirano kone
sua kalai ogeapu pape.
Gore ne mada epe kone piralia-dare
goanu napape.
5 Neme mone adaapupe sali pare go mone
ora aipapulu dia yalia.
Gore mone nipu yaa-itaa madaa popaa
maawa riyaa palia rabu ne ipa ripi
ralia.

8

6 Oyaenu narumaae aa raapu eta padane-
para nanape.
Nipuna gialiade eta agu nolalo kone
nasape.
7 Go piaene aa raapu eta nali-dare mo
aame ne gupa lagialia. Eta ipa oyae
luabu apo ia-ga nena raana palia-
rupa aipapulu nabape tea.
Goa tea pare ora agaa-da nata ne eta
nali-rupare aba gupa nalialo nipuna
kone-para makuaaya.
8 Goa pua neme eta no kiritua aana pea
luabu ado kirituare mo mea nalide
eta luabu wala maaku ratu rubali-
ga mo tede omeme pi agaa page puri
napaloa ini namadialia.

9

9 Aa meda kone epe-rupa nasalia raapu
neme agaa nalape.
Neme epe agaa nipu lakete-dare go
agaa pa sa so lalia.

10

10 Ora abade su robo isimidere neme wala
yolamonea meda nasape.
Neme agi aaraanu aba ome onaana su
page nameape.
11 Adaa Aa-re amame padane-para madini
nona pi aaya-pulu mo nogo naakinu
rabamealia.
Goa pua nipumi puri adaa mua raba
mulalo puri waru paloa koso madaa
page rabamulalo pea.

11

12 Gore ne agaa mana lagialoga go agaa
mana waru pagoa makuape.
Nena aane waru luyapa-ina pagoa go
agaa waru makuaaliri epe yae rayo
waru makuaali.

12

13 Neme nogo naaki tua kuma mapape
madaare paalame naomape.
Neme agaa mana loa tali-daare nipu
na-omalia.
14 Dia neme goa pali raburi maredepo yali-
daa nipu ome onaana su-para mada
napalia.

13

15 Naakinumi epe kone-para epe makuae
yae mealimi rabu nena pu robaa-
para page ora epealia.
16 Neme nena epe redepone agaa pagape
madaare raana ora waru pea.

14

17 Neme waea peme aanuna pemea adoa
epame na-omape.
Oro yalo neme Adaa Aa madaa raana
omo pirua kone sape.
18 Neme go pora ratu pirali-dare nena
orope pirape yaere ora epeaalia.
Goa puare ne page ora aipapulu mada
na-omali.

15

19 Naa naakimi naa agaa pagoa epe kone
mea.
Goa puare nena pora pamuali-rupa
pawa adoa pamuape.
20 Nere ipa waini-para eta ora adaapu
neme aanu raapu padane-para na-
pamuape.
21 Ipa bia-para eta adaapu neme aanu nimu
ora naraa piralimi.
Go yapare aa medalomame pa ipa agu
noa u-patu piraliare nimu mamina
riripipape pi yamoa piralimi.

16

22 Nena aapame ne maopasa-ga nipuna
agaa waru pagape.
Nena aama page ogae yalia rabu ne ora
waru yae-da kalape.
23 Neme ora waru puri paloa epe kone-para
epe kogono pape-para epe makuae
yae meape madaa puri paloa kogono
pape.
Neme go epe kone narubape.
24 Gore aa medame epe kone sua epe
pora ratalia-daare nipuna aaraame
go naaki madaa raaname ora waru
omea.

25 Neme go agaa pagoa epe pora luabu
ratali raburi nena aama-aapame ne
ora epe ta loa adaa raaname omoa
pedo pedo waru palipi.

17

26 Go naaki neme nina kone ora waru adoa
naa agaa pago pirali-daare epe yae
luabu adaina.
27 Wae paake aa rume onare ipa naaku
meda-rupa yapulu go-para lopo-
ladere pua omaalimi.
28 Go piaene onanuri paake ne aanumi
pemede-rupa surubaeme-ga waru
adalepape.
Nimumi aa adaapu rumeme rabu aan-
inumi gimeme.

18

29 Aa apimi kedaa naloa nipuna bipa odo
omea pae?
Aa apimi agaa adaapu loa yada
marekaaya pae?
Aa apina to madaa rere pia pae?
Gore apina inipara ora ka-nea loa aya-
pae?
30 Go aanu luaburi oro yalo ipa bia-para
wain lapo noa maeyae aanu yade.
31 Mo wain nipu epe pepena pua ranapi
yae saliare nena kone-para ora mea
gi tea gimape.
Nena peto-para page mea nali rabu
rede-ora waru palia.
32 Wala ekeraa ribareko raburi paaka wae
medame onaa nalade-rupa mada
palia.
33 Gore nena kone luabu ora oyalia rabu
neme oyae rado meda ade nona
palia.
Neme goa pua makirae agaa adaapu te.
34 Goa pua ne pate raburi ipa sipi mo
solowara mada pulaina so sipina ini
kadu madaa piri nona palia.
35 Goa pua neme gupa te.
Ni tamede pare radaa napea te.
Gore akolo ni narekawa ipa meda wala
nanowaya?

24

19

1 Neme waea pi aanuna kone madaa
raaname na-omape.
Go waea pi aanu raapu pamuape page
gimape.
2 Nimu waea pape agu niminaaeme.
Goa pua nimumi oro yalo wae pupitagi
yada papena agaa agu teme.

20

3 Aa meda nipu epe kone su epe makuae
yae raapu piraliadare nipu ora epe
ada-rupa pu patea.
Goa pua nipuna ona nogo naaki raayo
puri paloa piralimi.
4 Go piaene aa nipumi yoto adaapu pe
yaenu kaboa nipuna ada-para maru-
bia salia.

21

5 Aa nipu epe kone sua epe makuae waru
rubina aaliare go aa nipu ora puri
pabe aa alia.
Goa pua nipuna ada kagure page puri
waru mapabalia.
6 King medame ada kagure medapara
piri king meda raapu yada pulalo
paliare mo epe kone sua makuae
aanu madaa kone aba mealiare goa
ora epelia.
Goa pua mo yada papena mana page
agaa aba waru minaawa yada waru
makuae aa adaapu salia-daare mogo
pulalo paliade yada ora nipumi
mada wini palia.

22

7 Epe kone-para epe makuae yae laapo-
re ora madaa ia-pulu epe kone na-i
aanuna kone luabu rabuaniaaya.
Go yapare aanumi agaa adapu teme
rabu agaa kone nasapimi aanuri pa
agaa loraawa piruaeme.

23

8 Waea pape mada agu kone niminaalia
aare nipu pupikagi nape aa yade
teme.
9 Wae kone imi aanuni oro yalo nimu
wae pupitagi nape kone agu
niminawaeme. Go pemea luaburi
waeana re luabu yade.
Aanumi ademe raburi nimu ora wae
aanu-rupa ademe.

24

10 Gore wae yapi-di meda ne alalia rabu
nena uni omapaawa ne ora puri
ogesi-da page meda ora nasalia.

25

11 Gore koso-me rumaawa aa meda wae
napea pare tumaomatalo palimimiri
neme go aa wala puaa raba meape.
12 Neme apo yaere niaana ya-daa dia pi
nalape. Adaa Aa-me ne ora waru
suruboa nena oyaenu page waru ru-
maa gu aaya-ga adape.
Goa pua neme go agaana re waru
makuape. Gore aanu rayo madaa
mo nimuna padane padane laatapu
pemeana yoto ruma katea.

26

13 Naa si nere epe redepi alumbi apaa nape.
Gore epe eta yapulu agaa-para rede ora
waru palia.

14 Gorupare neme waru makuaawa adape
epe kone-para epe makuae yae la-
pore rede pi yae meda mua oro yalo
pirali.
Neme go yaenu mealiri epe-rupa pirua
ne abi naomali.

27

15 Ne wae aa yaliare neme kudiripu pirua
epe aa medana ada-para nasuruba
pirape.
Goa puare nipuna oyaenu paake na-
pape.
16 Gore epe redepone aa wae yaeme mal-
opaaliare nipu oro yalo wala rekaa
pitia.
Go yapare wae pupitagi ne aanu lopal-
imiri nimu bebo teme.

28

17 Nena iaa medame kedaa rialia rabu
neme epe pia nalape.
Neme oyae meda madaa aa-kidipa
pitaawa lopolalo paliare gore neme
giri nalape.
18 Gore akolo ya? Adaa Aa-me neme go
palide-a adalia rabu mo iaa madaa
pape ronore wala ne madaa pina tea-
ga waru adape?

29

19 Neme mo waea pemea adoa kedaame na-
omape.
Neme goa pali raburi nena kone
mabebolalia. Goa pua mo palimide
aanu madaa page kone kedaa
nameape.
20 Dia go aanu nimu epe yae meda mada
na-adasalimi.
Nimu ora laba paa udinita-rupa mada
aipapulu omalimi.

30

21 Gore na si nere ora Adaa Aa-na rolo-para
page piru aa mudu king-na rolo-para
page pawa pirape.
Go rabu wae aanu rol0-para napimi-
pulu nimu raapu napirape.
22 Go piaene onaare nimu wae yae repara
repara aipapulu mealia.
Adaa Aa-para aa mudu king lapo-me go
piaene onaa-re ake piaene yoto katea
palo niaa namakuaema.

Epe Agaa medaloma

23 Epe kone i aanu medalomame go agaa
kiritaawa isimi.

Gore aa medaloma koso talo peme rabu
koso surube aame aa medaloma
rabamua medaloma maoyata pal-
imiri otaa.

24 Waea pi aa koso mada adialimi pare mo
koso pagoa rumae aame nipu na-
adini pa penatea.
Goa palia raburi ada kagure-nini
piri onaame go koso pagoa-rumae
aa nipu ero loa marakepeae agaa
adaapu teme.
25 Go yapare mo koso pagea aame waea pi
aanu adialepape teare nipu eperupa
pirua epe yaenu mealia.

26 Epe redepone agaame abutea-daare go
aare nena adami aa.

27 Neme aba ripia maapu poa su maredepo
yaawoare orope gopare ada paina.

28 Gore neme aa medana koso rabamua talo
palidare neme pama pupitagi nane
aa loa go aa narabameape.
29 Go page pa aa meda madaa neme abia
nipuna wae yae abutalo pi nalape.
Aba ni go aa-me waea pisa-da wala
abutalo pi nalape.

30 Ni pora pamua epe kone naiwae kiaa
rakepene aa medana e maapu pa mu
adawa.
31 Go maapu ripu wae-para itutu
medaloma page opea.
E-kepore aana-me pi yapare aba roba-
papepu lopisana.
32 Neme go maapu adoa kone adaapu mua
ni makuae yae ora waru meawa.
33 Wae kiaa rakepene aame goa teme:
Palainawa loa u ogeda pateme.
Goa pua ki arota-para pagoa kiaa rake-
pea pimi.
34 Nimumi goa peme rabu oyae luabu
aipapulu diayoa naraa onaa pirual-
imi.
Go rabu nimuna oyae luabu paake ne
aanumi mube nona palia.

25

Solomon-na epe agaa medaloma. (Sapta 25-29)

1 Gore Solomon-na agaa rudu rudu
medaloma go ia.
Hesikia mo Juda aanuna aa mudu pirisa
rabu nipuna pipaa ti aanumi go pi-
paa tu isimi.
2 Adaa Aa-me oyae-yae luabu nipuna kone-
para pagaa su pia. Goa pea nipu
adaa bi katema.
Goa pea pare aa mudu king-mi oyae
luabu kudiripu ia-da nipumi ade-
saatalo kogono kalai adaapu pea. Go
page niaame king-an bi minasaatalo
pema.

3 Niaame king-na ia kone luabu mada na-
ado kiritalima.
Gore go-rupa madaa niaame oyae lu-
abu so yaa-para ia page no ipa
solowara runane ia yaenu page
mada na-adema.

4 Aanumi aana silva irua ora ria mealimi.
Goa pua ora epe pelete mada warialia.
5 Go-rupa agu waea peme aanu ratu rubal-
imi raburi nimu mo king raapu
mada napiraalimi.
King-mi epea palia raburi mo ora epe
ada kagure puri paloa aalia.

6 Ne mo aa mudu king raapu aalidare ni
page aa adaa yade kone sua neme
aakone nai pawa aape.
7 Ne adaa aa piritalo palidare orope nipu
ipua ne epa ratalia rabu wae-para
pali.
Goa palia-ga ne pa aa naraanu raapu
pirua orope ne mo adaa aa-rupa pua
pira teme rabu pirita paina.

8 Neme waea paedelo aipapulu yaa agaa
mariaawa koso nalata pope.
Gore aa medamene adoa makirae koso
ne aa yade teare neme ake pali ya-
pae?

9 Nena adami aa raapu yae meda madaa
agaa talo pali-daare ne mo nipuna
ada-para pua agaa maredepoya
tapape.
Pare neme agaa kudiripi meda aba
pagaliri nalapedepeape.
10 Wala orope go agaa kudiripi lapedepeali
rabu go aame agaa pame lapedepe ta
teme rabu ne yala mapolalimi.
Goa pua ne madaa oro yalo wae kone-
su aalimi.

11 Go yapare aa medame agaa ora epe-
rupa meda lapedepealia raburi go aa
nipuna agaare golome warini piksa-
rupa madaa goa pua pepenare silpa-
na pepena pae nona palia.

12 Epe kone i aamere nipuna adami aa
maredepo yaya.
Goa pua mo nipuna adami aame
nipuna aa-na agaa epeta kone sali-
adare nipumi golome warini epe yae
meata-rupa la.

13 Go yapare agaa lama epaliade aame
nipuna surube aame tea agaa re-
depona lama epalia-daare nipumi
nimu raaname epe-rupa omena tea.
Gore aanumi nimuna maapu-para ipa
kogaare nemede-rupa mada meal-
imi.

14 Onaa medalomame oyae ode meda
katema loa wala nakatemere yai
naepe pa poripu-para moae epeade-
rupa mada agaa teme.

15 Gore neme agaa pawa kumupu loa nena
agaa napagolalo pi onaame page
wala pereketua raana omoa nena
agaa mada pagalimi.
Goa pali rabu aa adaanu page nimuna
kone mada perekealimi.

16 Gore neme alubi apaa medaloma repena
apaa-para ina adaliri nena etaa ne
robo-para nape.
Neme ora adaapu nano kone sua
adaapu nali raburi nena robaa rubia
maaku ratali.
17 Go page nena adami aa-na ada-para oro
yalo napope.
Nena adami aame ne gime omalia.

18 Aa medame nipuna adami aa-para pa
mariaa agaa teare etaa page rai
page repename temede-rupa nipuna
adami aa go tea.

19 Neme yaa agaa ne aa meda adalidare
wae yapi di rabu ni rabamina kone
salidare ne agaa odonalo pi aame eta
neade nonapi aa yalia.
Go page ke odonalo pi aame pora
pameme-rupa mada yalia.

20 Neme aa medana lo robaa kedaa ina piru
aalia rabu go aa rabamealua kone
sua neme rupa-yasa te pare mo aa
mada narabameali.
Go piaene aa-re poripu epea rabu seti
kolo rabua aipame rere madaa ki-
raawa peme-rupa mada yade.

21 Nena iaa meda reaeme omalia-daare eta
kalape.
Ipa nalame omalia page neme ora
kalape.
22 Neme goa pali-daare nipuna pea wae yae
mada yala mapolaeye goa pe-pulu
Adaa Aa-me ne epea palia.

23 Po ripumi yai mea epeade-rupa mada
maa agaa paeme koneme aa ratu
mayawaawa ini agaa-para oke rita.

24 Aa medana pa konemere ada masaa
pirita pea rabu nipuna onana wae
ratu yawe kone page rabuaaya.

25 Aa medame epe agaa su adaalu-para mea
epalia-daare go aa nipu ipa kogare
noa lo-roba kumapu-rupa tea.

26 Wae aa medame epe-rupa piri aa epaa
yolo bebolaalia-daare nipumi ipa
karerene-para wala emaagu piade-
rupa mada pea.

27 Gore aa meda alubi apaa adaapu no
mamalia-dare naepealia.
Aa medame nipu adaa bi kana kone
sua kalaipu kogono pualia-dare
naepeta.

28 Aa meda nipuna ratu yawea kone nam-
inabaliare gore aa medame nipu
rabunialia.
Gopiane aare adarena pape yokapa ia-
rupa mada aa yade.

26

1 Epe kone na-i aa meda adaa bi katare gore
na-epe ta.
Gore yai radaki raapu nare palu
loapeade-rupa mada yade. Eta
napeta rabu yai radaaki apaa lopea-
rupa mada yade.

2 Aa medame pupitagi nanalia pare Gote-
me go aa pa tina agaa tea-daare go
agaana ini mada namadiaalia.
Nimuna agaare yaanumi repena palaa
madaa napiralia pare pa biyaa
pamea-rupa mada yade.
Goa pea-pulu ini namadini agaa teme.

3 Aanumi ose-mena aipapulu penalo
aipuya unimi teme-rupa mada yade.
Gore dogi-menana agaa-para aeyane-
me pora epe-rupa ma-puaeme-rupa
peme.
Wae maeyae peme onaa goa napape
loa teme-rupa mada yade.

4 Aa meda nipu epe redepone kone nasalia-
daare nepara epe agaa meda natea.
Goa palia-ga neme nipuna agaa na-
abulape:
Neme nipuna agaa abute raburi wala
nipumi pea pali.

5 Epe kone nai aame ne-para wae agaa tea-
daare nipuna agaa abulape.
Na-abute raburi nipumi makua kone
ora epeta kone salia.

6 Kone waru na-i aa meda-para go agaa
laketa pu loa penatedare gore nena
ne bipa ne maoyaayawa nena ke
mea kepe rube nona palia.

7 Epe kone napiri aame epe agaa meda lano
kone sua tea-daare mogo tea agaa
epe-rupa mada natea.
Go agaare ke wae aa-na pora pamea-
rupa rado yade.

8 Epe kone nai aa meda aa mudu bi
kateme-daare nipumi etaa madaa
aana mapagaawa pitalo peme-rupa
mada peme.

9 Aa meda epe kone nasua nipumi epe agaa
meda pa lano kone sua tea-daare ipa
bia neme aanumi ope etolo etolo-ae
kimi ripinaae nona-palia.

10 Surube aame kone waru na-i aanu ko-
gono katalo paliare onaa adaapu ae-
para etaa mada pi moneaya.

11 Kone waru na-i aamere nipuna abade
maeyae-rupa wala maeyaaya.
Go peare yana-me maaku ratu ruboa
wala mea neade-rupa mada pea.

12 Aa meda epe kone nasaliadare niaame
nipu mada rabamua epe kone mo-
gealima pae? Maria.
Pare go aa nipumi oyae luabu
makuaayo kone salia-dare niaame
go aa agaa mana loa rabameape-
rupa mada dia.

13 Kiaa rakepene aa nipuna adapara pa
piruaawa nipumi gupa ta.
Mo pora mena laiyono aaya kone sua
pala omoa napea.

14 Kiaa rakepene aa nipumi nipuna ada
runane patua pereke pereke tupia
ada dua warini inisisi lego lego
malaawa runane piruaaya.

15 Kiaa rakepene aame eta aipapulu mea
nolalo nipuna ki pelete madaa ia.
Goa pea pare nipu mo eta minasaawa
agaa-para mea nape-rupare puri na-
ia.

16 Kiaa rakepene aame epe kone i aa (7)
kerepopu na kone rabuaayo kone ia.
Goa kone sua nipumi aakone waru ia.

17 Gore aa laapome yada yada pua ratu
yawalipi rabu aa medame nipu pua
rabamealia-dare go aa nipu yana
pupulaina aane pua ripinae nona pia
pea.

18-19 Aa medame nipuna adami aa makirat-
alo puare wala orope gupa tea.
Neme pa raapa agaa lawade ta.

Gore maeyae aame repena agaa lusu
ruboa etaane rubebe mada pea.

20 Repena kaapu repena ralae-para na-
iralimi raburi gore repena naralia.
Go page aanumi maa agaa natemere go
yaweme ratu dia yalia.

21 Repena kaapu waru iritimi rabu repena
ora waru reade.
Gorupare ada pi agaa ta aamere yada
agaa ora ma-adaayaya.

22 Niaame aa yago medana maa agaa
pame rabu go agaa pagape madaare
raname waru omema.
Go teme agaa-re epe ta kone sua epe
eta-rupa mea neme.

23 Aa medame epe-rupa awape agaa puri
paloa tea-daare ora yapare mo ko-
nena rere waea papena ta.
Gore sumi warini sosopen-rupa yapare
wala silipa golme warini nona ma-
paaeme.

24 Gore aa medame aa yaago meda raname
na-omaliare pa agaame makirae
kone sua nimu rana omana kone
inalo pea.
Nipu makinae kone sua pea.
25 Go piaene aanuna agaare nena aaneme
pagape mada ora rede waru palia
pare neme nipuna agaa madaa kone
narulape.
Gore akolo ya? Nipuna kone pu robaa-
para wae kone luabu pa rubitabea.
26 Nipuna pu lo robaa-para ia wae kone
raayo pagaa salia pare onaa luabumi
nipuna wae kone adoa makualimi.

27 Aa medame nipuna bipa nipu wae yaenu
pa pu aano kone sua paliare nipuna
bipa nipu otaa. Gore aa medame
koyati pa onaa awena kone sua ia
pare wala nipuna bipa mo koyati
patemede-rupa mada pea.
Gore aana agaare rudu madaa sone
mea pea pare wala perene ipua nipu
epa tea-rupa mada yade.

28 Aa medame aa yago meda yaa agaa
medaloma laketea-daare nipumi yaa
agaa loa onaa ma-oyape mada pea.
Aa medame oro yalo omeme pi agaa
teare gore aa yago ma-oyaatalo pea.

27

1 Neme aakone sua ekeraa goa palua loa
agaa meda narogaa sape.
Goa loa piraina abia paliare ne-daa
namakuae.

2 Gore aa medame nena bi minasaaliare
ora epeta pare nena bipa nena bi
naminasape.

3 Maeyae aanuna kone epe-rupa naimi-
pulu go imi koneme niaa kedaa adaa
meda geme.
Go epea kedaare ipa muna kedaa-para
adaa aana lapome adea.

4 Aa medaloma ratu yawoa wae pemenumi
onaa yago kedaa adaapu pa mea
kateme.
Goa pea pare oyae epame omoa kone
wae imi konemere ratu yawoa aa
meda-para wae kone imi kone luabu
rabuaaya.

5 Waea pi aa meda maredepo rabu ne yago-
rupa raana ome kone page kalo aaye.

6 Nena adami aanumi nimu raba meainalo
radaa ora waru mea geme palo
peme.
Pare mo nena yada-lore aanumi epea
pua ne makira teme.

7 Aa medame eta luabu noa pua nipuna
robaa-para rubita raburi alubi apaa
ora ota pare reame ome aame rero
pi eta nea rabu ora mada nalia.

8 Gore aa medame nipuna su ada gimoa
pa pora pamu aaliare yaame nipuna
piri-para gimoa pa riyaa pamuaya-
rupa mada pamea.

9 Waele-sada page ora epe wabala waele
luabu pema raburi niaa mada ora
epe ta kone sua pedo waru pema.
Go page niaana adami aanumi niaa
raana masaawa niaa rabameape
kone imi epe agaa loa epea pemede-
rupa mada yade.

10 Nena ona nogo naakinu-para nena
adami aanu masaa narilape.
Go page wae yae medame ne epaa mu-
lalo paliare gore ne rabamina nena
ame na-adola pope.
Aa meda ne raapu repara pirali-daare
go ame su adaalu-para aaya page
rabuniaaya.

11 Naa naaki neme epe kone luabu mua epe
pora luabu ratali-dare ne madaa epe
kone salua.
Goa pua aa medame nipara pa mariae
agaa teadare neme nipuna agaa
mada abutoa.

12 Epe kone i aamere gore nipumi ora go-
rupa makuaaya. Kedaa nipu mada

epolalo palia-daare gore nipumi aipapulu mapakeaalia.
Goa pea pare epe kone na-i aare gore mo pora wae i-para pea rabu page go wae yaeme nipu ora mea rabu ora aipapulu kedaa mu aaya.

13 Aa medame mo aa yagona rudu neme abulalua loa wala naabutea-daare gore nipu wea aa yade.
Go yapare mo nepara yaa agaa robali aame nepara rudu meda giaina tea rabu nipuna ta yaa agaa aba ade-ga neme mo rudu abuna kone sua oyae meda puri paboa meape.

14 Gore neme rui puri pabo loa nena adami aa-para ribaa reko te-dare nipu-para wae agaa temede-rupa mada te.

15 Aa medana ore agaa rado rado adaapu ne ona yaliare gore ada runane yai itipa-ta pogo pogo loatade-rupa mada pea.
16 Goa pea-pulu nipuna aanimi go agaa kone luabu magimaape-rupa mada dia.
Goa peare aame poripu page wabala pepenini page ripinaalua kone sua pemedea-pea.

17 Nimumi puri pane aeyane nepo papere wala aeyane yagome nepo peme.
Go peme-rupare aa yago medame mo aa yago rabamua epe kone masaaya.
18 Aa medame repenana ini etalia rabu go repenana ini raloa nalua kone salia-dare go repena ora waru surubalia.
Aa medame nipuna surube aa ora waru surubalia-daare go surube aame mo aa nipuna bi ora waru minasaalia.

19 Aa medame mo ipa ini-para adainaalia raburi nipuna ini agaa nipuna bipa adea.
Go-rupa aa medame nipuna pea rayo waru adoa rumaliare nipu gopiane aa yadelo makualia.

20 Gore aa adaapu omalimi page pinawa.
Mo aa tapa luabu mada narulata-balia.
Go-rupa mada nipuna kone-para ia yae luabu mada napu kiritalia.

21 Repena sulaame silipa golonu roa rakepeta.
Go rupa mada go aa-re epe aa yade wae aa yade lo aba ademe.
Epe aa yaliare nipuna bi minasaeme.

22 Gore neme epe kone nai aa puri palo tali-dare omolalo palia-rabu nipuna maeyae kone mada nagimalia.

23 Goa palia-ga nena mena sipsip-para meme mena luabu waru surubape.
24 Gore akolo ya? Nena mone-re ne raapu oro yalo mada nasapiti.
Mo aa mudu pia king-na ruru page oroyalo mada napitimi.
25 Nena maapu-para ripu adaalu opalia-dare ponoa nena menanu nena mea sape.
Goa pali rabu wala ripu kagaa opalia.
26 Goa pua orope nena meme mena mada yoto mua su kabaina.
Goa pua mo sipisipi mena iri pudi mua marape yae wariaina.
27 Goa puare nena mo meme mena adu ipaa muare nena nogo naaki ona raapu nape ipaa meaina.
Goa puare nena kagono onanu page mada kate.

28

1 Waea pi aanuri pama paala omo nimu pagola peme.
Goa peme pare epe kone i aanuri mena laiyano aaya-rupa puri aaeme.
2 Kantri meda-para piri onaame nimuna gavman senisi pulalo yada palimi rabu kagaa alopape aa mudu rado re-para alopatalo peme.
Go yapare aa mudu epeme surubolalo paliare ada kantri epe-rupa pa aalia.

3 Aa medame naraame ome aanu rabuni-aatalo palia-dare gore yai adaa ipua e maapu marateade-rupa mada pea.

4 Rekena i agaa rasitemere wae yae peme aanuna bi minasaeme.
Rekena agaa ratua pimi aanumiri waea peme aanu rabuaniaaeme.

5 Waea peme aanumiri epe porare ake piaene yapalo nimu ora na-ademe.
Goa peme pare aa medaloma Adaa Aa ratulalo peme onaare epe pora ademe.

6 Aa meda nipu oyae dia yaliare epe aa yaliare amo ne aame pea luabu rabuaaya.

7 Ogege-aame rekena i yaenu luabu ratua palia-dare epe kone ia.
Pupitagi noa yada yada pi aanu raapu aalia-daare nipuna agi aaraanu yala polo pitimi.

8 Aa medame mone rudu minaloa onaa
repara poropete adaapu waria
mealia pare mada nasaalia.
Dia, pare araanu rabameme aana ki-
nane palia.

9 Aa medame rekena i agaa narataliadare
Gote-me go aana beten napagalia.
Gote-me go betene pageare pugu waru
pugu pea-pulu mada napagalia.

10 Aa medame epe aa meda makiraatalo
paliare nipuna paliade waeame nipu
wala mapiraalia.
Go yapare aa meda nipu wae yae napi
pawa aaliade-daare Gote-me go aa
nipu epe epe yaenu mada katea.

11 Oyae adaapu i aanu nimu ora makuae
yae ima kone imi pare naraanu
kone waru sua amope aanuna kone
makuaaeme.

12 Epe redepone aanumi nimuna kantri su-
rubolalo peme raburi onaa luabumi
go aa madaa ranaame waru omeme.
Wae aanumi mo kantri surubeme
raburi onaame palaa omoa nipu
kaledeme.

13 Aa medame nipuna wae yae pawa
kudiripu pa ina kone sua piraliare go
aame epea napea.
Go yapare aa medame nipuna wae-yae
luabu lapedepealia-dare Gote-me go
aa nipu odome omoa raba mealia.

14 Gore aa medame Adaa Aa madaa kone
rulaawa piraliare nipu raana waru
omoa pirina.
Go yapare nipumi Adaa Aa-na agaa
rasua waeanu pu piraliare nipumi
waea kedaa mu-aalia.

15 Gore kantri surube aame waea pua
naaranu rabuaniatalo paliare nipu
ota.
Gore mo mena laion nipumi e-adaa
puri palo ta-rupa para mena beame
eta asapea-rupa mada ta.

16 Gore mo kantri-na surube aa nipu epe
kone na-i yaliare onaa luabu pa
rabua tua ma-oyatalia.
Go yapare adare surube aame onaa lu-
abuna oyae nayotea pare ma-oyaape
madaa gime omaliare nipu adaalupu
epe-rupa pa piralia.

17 Aa medame aa yago tumaomalia-dare
go aa nipuna tapa poaawa kedaa
mealia.
Goa pua nipu ora epe-rupa napiri oma-
lia.

18 Gore aa medame epe kone epe pora ratua
aaliare nipu epe redepoya piruaalia.
Pare waenupu aalia aare aipapulu oyo
tua alupalia.

19 E-poae aa yaliare nipuna maapu-para eta
ora adaapu su aalia.
Kogono radore waru na-i mada pama
to tu ruboa pu aaliare nipu wae-rupa
naraa pirualia.

20 Aa medame redeponea rataliare Gote-me
go aa nipu epea palia.
Aa meda nipu mone adaapu aipapulu
sano kone saliare Adaa Aa-me go
amope nipu epena kone na-ia. Dia
mo amope aa nipu kedaa waru
katea.

21 Na-epeta koso madaa aa meda rabamua
aa meda wala malopaliare gore ora
na-epe ta.
Goa pea pare aa medaloma waeanu
pulalo managola pimi pare mo nimu
omeme pua rabameape mone ogesi
kateme rabu epe-rupa giala kone na-
imi.

22 Aa meda nipuna yaenu o waru yoa aalia-
daare aipapulu amope alia.
Pare nipu orope aa naraa piralua kone
naia.

23 Gore neme aa meda maredepoyali
nipumi ranaame waru omalia.
Go palipide-a luabumi mo omeme
kone luabu rabuaniaaya.

24 Gore aa medame agi araana oyaenu
paake noa gupa ta.
Neme go oyaenu nameawa ta.
Paake nameawa ta agaare gupa aa
medalomame oyaenu ma-oyaame-
rupa mada yade.

25 Aa meda nipu oyae yoloa salua kone
saliare aa adapumi go madaa ratu
yawalimi.
Go yapare aa medame Adaa Aa madaa
kone rulaliadare go aa nipumi epe-
rupa pirua oyae adaapupe salia.

26 Aame nina makuae oyaeme nipuna bipa
madaa raba mealia kone ia pare
mada dia.
Go yapare aa medame epe redepone
kone ratu aliare go aa nipu epe-rupa
piralia.

27 Aa medame aa naraanu oyae pa ode kateare go aa nipu oyae mada narudutea.
Go yapare aa medame mo naraa onaa adoa oyaenu naruma kateare aa nipu ota teme.

28 Wae agaa lo wae pora rati aanumi kantri surubalimi-dare onaa nimu kalodoa piralimi.
Pare go wae aa mudunu omalimi raburi epe kone su epe pora rateme onaa nimu epe-rupa pirua surubeme.

29

1 Gore aa meda maredepo yatalo palimi pare nipu wala pa pala pitia raburi gore nipu ora aipapulu raba meape pora nasalia.

2 Epe redepone aa mudumi kantri surubeme raburi onaa luabumi raaname omeme.
Goa peme pare wae aanumi kantri surubeme raburi onaa luabuna lo robaa-para kedaa rua re teme.

3 Aa medame epe kone mulalo palia-daare nipuna aapa aba epe kone masaalia.
Go yapare aa meda nipu ona pake nama palia raburi nipuna mone oyaenu gopara pua rubea.

4 King-mi mo kantri epe-rupa surubaliare go kantri epe-rupa pa alia.
Aa mudu king nipumi onaa luabuna mone oyaenu luabu nipu gina kone sua surubalia-dare kantri maoyaalia.

5 Aa medame nipuna adami aa omeme pi agaa tea-dare nipuna bipa nipu raape kona ma-aya.

6 Gore aa medame ni oyae pa gina kone salia-daare nipuna bipa nipu roape kona maaya.
Go yapare aa medaloma epea peme aanu nimu raana raapu aawa yasa lo aalimi.

7 Epe redepone aanumi mo aa naaranuna kedaa ritimi adoa go madaa kone waru sua raba mu aaeme.
Epe yae wae yae lo waea peme onaame re ora waru namakuaawa pa puaeme.

8 Paake pupitagi ne aanumi mo taun-para piri onaa waea peme rabu lo robaa-para radaa mapaaeme.
Goa peme rabu mo epe kone redepoya imi aanumi nimu epe kone kateme rabu nimu lo robaa kuma mua epe-rupa pimi.

9 Gore epe kone i aame aa meda kone wae i aa koso latalo palia-daare go aa nipu ora epe kone naia.
Go aa nipuri pa ratu yawe kone agu sua nipumi wae agaa loa wae pora pamuape kone padane ia.

10 Aa yagonu tumaomaeme aanumiri epe redepoya pimi aanu adoa rana na omeme.
Go yapare mo epe redepoya pimi aanumi nimuna epe-rupa redepoya pimi aanu epe-rupa pirina kone imi.

11 Kone redepone na-imi aanu nimuna ratu yawe kone sua agaa teme rabu pename ta.
Go yapare epe kone imi aanumiri nimuna ratu yawe kone pa nimuna lo robaa-para ina nalapedepene gimeme.

12 Yaa agaa ne aanumi mo kantri surube aa muduna kogono paliare mo yaa agaa ne aanu kantri-na ofisa kogono go wae aa luabumi palimi.
13 Aa adaame onaa luabu ini maria aya nimumi oyae adenalo pea.
Adaa Aa nipumi mo naraa aanu page kaloa nimu rabuniaaae aa medaloma page kata.

14 Gore aa mudu king piraliade aame aa naraanuna epe redepone koso pagalia-dare oro yalo go ruruna king pa piruaalia.

15 Neme nena nogo naaki tua epe mana te-daare nipumi epe kone mua epe makuae yae page mealia.
Go yapare nogo naakimi oro yalo nipuna raana ratua aaliare nimuna agira yala polo ma-pitia.

16 Waea pi aanumi kantri surubalimi rabu mo palimide wae yaenu ora adaa yalia.
Go palimi rabu kantri surubalimi aanu nimu adaalupu napiralimi gore redepone aanumi adalimi gore ora peboteme.

17 Gore neme nena naaki epe agaa lakeloa pirali rabu nipumi nena agaa pagoa epe-rupa pitia-dare epe kone sua pirali.

18 Adaa Aa-me onaa epe agaa nakata pisa
yalore nimu kone rado rado sua
pirita peme.
Go yapare aame Gote-na agaa ratua
piralimiri raana raapu piralia.

19 Go yapare nena kogono aa-para agu
agaa te-dare neme nipu mada nama
epeali.
Pinawa neme agaa lakete pare nena
agaa mada naratalia.

20 Aa meda nipu epe redepone kone
nasaliare gore nipu epe kone minalo
marede yamina palo adamina.
Go yapare aa meda epe agaa naloa pa
mabebola teare gore wala maredepo
yalape-rupa maralia.

21 Nena kogono naaki ogesi rabu nipuna
kone meape yae kalamama pua yali-
daare oropere aa nona palia rabu
nena oyae rayo mealia.

22 Ratu ora aipapulu yawe aamere onaa aa
radonu page ratu mayawaya.
Goa pua mo ratu yawe aa nipu wae yae
adaapu pea.

23 Aa medame nipu ora aa ayo loa nipuna
aako tua bi minasaliare nipuna bi
mada rabuanialimi.
Aa medame nipuna bi rabuniaawa
aliare orope go aa nipu adaa bi
mealia.

24 Aa medame paake ne aa rabamealiare
go aa nipu page paake ne aa nona
palia. Go paliade yae amaa mea salia
raburi nipu koso loa mada adialimi.
Go yapare nipumi paga saliare Gote-
me nipu ma-oyalia.

25 Aa medame aa yagonu pala omaliare go
pala re ena agona-para nipu pua piri
nona pea.
Go yapare aa medame Adaa Aa mada
kone rulaliare nipu epe-rupa mada
piralia.

26 Aa adaapumi kantri rupara aa mudu
pimi aanu omeme pulalo pemere
nimu raana omena lo peme.
Goa peme pare Adaa Aa-me niaana
kone adoa niaana pemanu ora epe-
rupa rumaawa niaa rabamea.

27 Epe kone rulae aanumi waea peme aa-
nuna kone adoa raana na-omeme.
Go yapare mo waea peme aanumi epe
pora rateme aanu adape page raana
na-omeme.

30

Agu-na Epe Agaa Medaloma (Sapta 30-31)

1 Go agaare Jakina si Agu-me Itele-para
Ukal page lakesimi agaa remaa yade.
2 Agu-me Gote ni raapu an pirua niri aa-da
dia yade sa.
Goa loa niri kone-daa waru na-isa.
Nina konere ora wae sa.
3 Ni epe kone nasu ora ni oto pare Gote nipu
ora epe redepone aa yade.
Pare neme nipu na-ade.
4 So yaa-para aapi pua su-amaa wala ipisa
pae?
Go page po-ripu aapina kimi ripinaa
misa pae?
Go page so moae madaa aapimi ipa mapi-
raasa?
Goa pua laplap mada oyae sua aapimi
keapunisa?
Abia go ia su luabu apimi puri mapalaawa
robo ma-sasa?
Nipuna biri aapiya?
Nipuna si-ri aapi ya?
Go yaenuri nere makuae pae?

5 Oyae luaburi Gote nipuna saa rabu opesa.
Gote-na Agaare ora ria yade.
Goa pua nipu piri peme onaare nipumi
kepopu runane yawa surubea.
Gore mo etane epa aalialo ralubi
maditema-rupa mada nipuna agaa-
me niaa rigitaniaawa.
6 Nena agaa meda loare gore Gote-na agaa
yade pi nalape.
Gote-me orope ne koso lalia rabu go aa-
re waea pi aa yade teme.

7-8 Gote nere oyae laapo agaa mulalo pi-ga
neme go yae lapo giaina.
Oro yalo ni go su-amaa pirualua raburi
yaa agaa-para makirae kone luabu
gimanowa.
Neme niri amope-para aa naraa page
namapirainalo-pi.
Dia nina nape eta robo-para giape.
9 Neme oyae ora adaapu salua rabu ne
masaa rilawa.
Adaa Aa-nere aapi yapae toa?
Ni naraa piralua raburi neme paake
pupitagi noa waenu pualua rabu
nina Gote Adaa nena bi ma-oyaluada
go aaene lalo.

10 Neme surube aa piri pua kogono naakina
bi napua ma-oyaape.
Nipuna kogono aana bi ma-oyaali rabu
Gote lorapalia rabu nipuna Gote-me
ne talialo lalo.

11 Onaa medalome goa teme:

Gote-me nimina ama aapanu ma-
bebolatina teme.
12-13 Onaa madalomame nimu waea meda
napema teme pare nimu amulu
papubaaya-pulu Gote-na ini agaa
madaa nimuna pupitagi wae ia-daa
adea.
Onaa medalomame nimu ora epe ta
kone sua pa onaa meda otaa kone
imi.
14 Onaa medalomame naraa onaanu-para
waea agu pulalo peme.
Gore nimuna agaa abulu-para rai napi
eke aae ayaa-pulu nimumi mo naraa
onaana oya mulalo peme.

15 Yaapi nea paakana oge nogo laapo pia.
Nipuna biri gupa teme: Ni gi ni gi teme.

Oyae maala-me nimuna raana mada na-
pora poalia.
16 Pandanere aba ome aanuna tapa-para
aeme.
Laapore ore aani raapu patea pare
naaki padaa napia.
Repore sumi ipa adaapu mea pare ipa
waru name.
Maalare kone ia repena sulaame oyae
luabu rea pare naare nona pea.
Go yaere ora luabu madaa nanimi-
naata.

17 Gore aa medame orena ama page aaraa
lapona agaa rasini omalia rabu go
lapome nipu mada narogaalipi.
Go rabu yaa itaa-para yaa aroka roka
ipua ini epa rasu nabalipi.

18 Oyae ipa maala ora rado pi aaene yae ya-
pulu neme ora mada na-makuaato.
19 Pandanere yaa ita nipu so yaa madaa
awaya.
Laapore paakare nipu aana madaa
pamea.
Repore ipa sipi-ri adaa ipa solowara
madaa pameade.
Maalare aa-me ona raname omemede-
rupa pipi.

20 Oname nipuna aa gimoa rado raapu
patia raburi nipumi ipa mea radepe
rubua goa ta.
Neme yae meda napawade ta.

21 Go su-amaare yae maala wae kone ia-
pulu go sumi go kone adoa gime
waru omea pururu ora waru omea.
22 Go pemeare go-rupa:
Kogono naaki naara yapare wala king
kogono pea.
Aa medame kone nasua eta ora adaapu
nea.
23 Ona meda nipu aa nape pa piruaawa aba
ripia aame gime ona yapare orope
rumaeme.
Ona nipuna surube onana kogono
nipumi mulalo oyo moyo ari piralipi.

24 Go su-amaa yae maala raa-para pia pare
nimuna kone ora epeta:
25 Raguta puri na-ia pare eta dia yalia rabu
nape eta waru amupu imi.
26 Yapa wamea page aana-para pimi pare
nimu puri na-ia.
Goa peme pare nimuna adare aana
rulalo peme.
27 Oboro nipuna aa muduri napia pare
nimu uliri pua pameme.
28 Oge kaau niaame kimi ripinaawa meal-
imare ora yapare nimu aa mudu
king-na adapara pimi.

29 Oyae malare padane-para wata tina
pameme:
30 Kira mena me puri pabea-pulu pa kira
anune yaenu medaloma rabuaaya.
Nimu pora pameme raburi oyae meda
madaa paala meme.
31 Yaa kuta kosapeame nipuna aalu
musaawa pora pamea.
Lione mena ora aari oyae meda madaa
palame naomoa pare ora nipuna
puri rado aaya.
Meme mena yadaapunu page king
medame nimu mada natalimi.

32 Gore neme maeyae kone sua waeanu
pulalo paliri nena bi naminaasape
pare agaa gimoa yalame omape.
33 Gore neme mena gawana adu mua mea
pereke pereke te rabu bata mada
autea.
Aa medana ini kadu mataliri ratu
yawalia.
Gore yada rekalia.

31

King Lemuel-na agaa

1 Go agaa-re King Lemuel-na agaa. Agime
agaa mana loa epe kone minalo lakesa.
2 Nina naaki nere nina madiawa-pulu
neme ne raaname waru ome.
Neme Gote agaa misu rabu ni gisa-da
madisu. Neme ake lano ya?
3 Neme ona meda nayoloa money page
nakaloa nena puri dia yalia.
Gore akoloya king-nu ma-oyaeme-daa
go agaa lagialo.

4 Lemuel-yo king nimi ipa waini na-nape.
Nimumi bia nape kone nasalepape.
5 Gore nimimi ipa agu nalimi raburi rekana
agaa ruguloa mo aa naraanu-para
epea meda mada napalimi.

6 Pa bia-para waene lapo-re omape onaa-
para kedaa adaapu rini onaana nape
eta yade.
7 Go piane onaare ipa nalame omalimiri pa
nalimina.
Yapare nimu naraa pimi onaa oyae
rudu yoa kedaa riapere kone rugu-
laawa nalimina.

8 Kedaa madaa nariape kepele pi onaare
rabameape agaa lape.
Goa pua mo naraanumi koso teme
rabu raba meape-na puri waru
pabape.
9 Neme koso te rabu mogo onaanu epe-rupa
redepoya pagape.
Goa pua neme mo naaranu raba mua
surubape.

Redepone ona-na pea

10 Go yapare aame ona epe kone-i rumaat-
alo pe?
Ora yapare kalai pua asa palia. Go pi-
aene ona-na yotore gol-na yoto pea-
rupa mada yade.
11 Go piaene ona nipuna aanimi mo onana
pea luabu epea peada aba adea.
Goa pea-pulu ona-me nipu raba mealia
rabu mo aa nipu oyae ora adaapu
salia.
12 Go ona-me aani-para oro yalo epea agu
pea.
13 Nipumi laplap wariape ope adaapu page
pusua laplap adaapu wari pea.
14 Nimu luabumi eta ora adaapu waru imi.
Gore akolo-ya? Go oname eta ora su
adaalu-para mea epea.
Gore mo adaa sipi-numi eta madita
pemede-rupa mada mea epea. 15 Epe
onamere yapi abi nane aina eta
nipuna onaa raapu nape aba yawea.
Goa puare nipuna kogono onana pape
kogono robo su kata.
16 Mo puri pane oname su kabolalore su ora
waru adoa kabea.
Goa pua orope mone muare repena
waene maapu kaboa poaaya.
17 Nipu oro meda gime naomea oro yalo
puri paloa kogono puaaya.
18 Nipuna labana wiki ora waele waru ru-
bia epeta rabu laba waru roaaya.
Go laba roaina ribaa ruma rumane
nipuna pea bisinisi raayo pua epe ta-
daa adea.
19 Go piaaene oname ope waria nipuna
bipa laplap rabuta.
20 Gore nipumi mo naraa onaa adoa oyaenu
rudu teme rabulu kata.
21 Gore yai radaki adaa lopea rabu page
nipuna aani nogo naaki yada dia
kone ia.
Gore akolo ya? Nipumi mo laplap ora
epe pepena pi yae rabuta-pulu yada
dia kone ia.
22 Goa pua nipuna ada-para sape balaket
oyae page nipuna bipa rabuta-pulu
nimuna ada-para epeta.
Goa pua laplap kane-para yakopi
lapo rata mua nipuna yamape oyae
warita.
23 Gore mo adare-para piri aa mudunumi
nipu adaa bi kateme.
Nipuna aani page mo aa mudu meda
yapulu goa peme.
24 Oro yalo mo oname epe mamina waria
aako lete page waru warita.
Goa pea-pulu mo bisinisi peme on-
aame epa kabeme.
25 Nipuna mogo pea kogono madaa mo
ona ora epeta kone sua mo ona kone
mapiraawa go piane ona yade teme.
Go orope epaliade yaere nipu palame
naomea.
26 Nipumi onaa kogono mogeatalo palia-
dare pawasi agaa loa pea.
Nipuna ta agaa luaburi epe kone-para
makuae yae lapo ora waru rubita.
27 Nipuna ada-para oyae surubolalo palia
raburi gime na-omea.
Goa pua epe puri pane kogono pea.
28 Ora epeta ora epeta gore niaana ama
teme. Mo ona nipuna nogo naakimi
goa teme.
Nipuna animi ona-na bi ora waru mi-
nasaawa goa ta.
29 Niaana taun-para page niana oge
adarenu-nini page go piane ona
adaapu pimi:
Pare neme go ona luabu rabuaye teme.
30 Ona padaneme niaa epe rede pi agaa la-
gialia pare nipuna peare rado piane.
Ona ora epe yalia page pinawa. Nipu
oro yalo gorupa mada napitia. Goa
pea-ga niaame Adaa Aa-na rolo-para
pia onana bi minasamina.
31 Niame ona nipuna epe kogono adoa
nipuna epe kone page rumaawa
nipuna bi minasaeme.

Makuae Aa-me Nipuna Kone Lapedepeta Eklisiatis Aba Ririnane Agaa

Go buku madaare Tisaa makuae aa meda nipuna kone lapedepesa. Go makuae aa oyae luabu waru adoa pirua onaa luabuna kone rayo ado-kiritisa. Nipumi pora pamisimi-rupa luabu adoa onaa luabuna kone rudusa pulu nimuna pirape laipi ruduyo osa. Goa adoa onaa niaana pimaa luabu ora re naia pema lo go agaa tu-isa.

Gote-re onaa niaana kone wasupana re yapulu niaa onaame Gote nipuna ia kone naadema. Gotere onaa na laipi naa araa. Goyapare Gotena kone iya namakuaema. Kedapi agaa, pagape page kia marakepeya pare makuae Aame na gimalepape ta. Niame Goteme rudupu yapidi gea. Gote nipu madaa kone rulaawa go suaama oge yapidi rabu piramina.

Aa adaapumi Gotena agaa i buku-para ia agaa adoa nimu pogola saeme. Goyapare go buku-para ia agaa-me niaa gupa mea wata. Aa meda nipu wae kone rado radome maoya taliare nipu page Gotena ruru mada pitia. Go buku-mi kone wae su wae pora pami aanu ora adaapu rabamua nimu ora epe-rupa pimi. Nimu lo robaa kedaa ora adaapu sua waea peme aanu page epe-rupa raba mea. Makuae aame go buku tua ia dipia nimu rabamea-pulu nimu ode mada pitimi. Goa pua Gotena Epe agaa i buku adoa ratalimi rabu nimu ora waru raba mealia.

Oyae luaburi waru yae-da dia

1 King Devit-na si Jerusalem su aa mudu makuae aa pirua nipumi go buku madaa remaa tu isa.

2 Go makuae aame gupa sa: Oyae luaburi re naiapulu waru yaeda dia. 3 Niaame maali yalo kalaipua kogono pema yaena abulu ake mema pae? Kogono kalaipu pema rabu go-na ini ake mema pae sa? 4 Onaa omeme rabu kagaa nogo-naaki maaditimi mo omeme onaana pada gonumi meme sa. Go yapare go su-re pa gorupa agu pa suaya. 5 Naare raa ipua wala pabola popea gore wala ekeraa-nane wala epaa opeaa. Oro yalo naare epaa rala wala puala pua komome omea. 6 Poripu mo relapo* rayo nane maowa maowa pua wala pereke tua epea-nane pea. 7 Ipa luaburi mo solowara madaa puaa rubita pare ipa solowara abi narubita. Gore mo ipa nipu yokoa epea-para wala pua go ipa nipu wala solowara madaa wala epea. 8 Niaame go su-amaa ia yaenu mada kone mapiraawa yapare gime ora wala omema. Go maditima gi-re nalapedepetema. Niaame oyae luabu ado pa agaa luabu pa pagema. Pare go pema luabumi niaa mada narabamealia.

9 Ora abade oyae medaloma opesa yaenuri wala orope page wala opalia. Abade aanu mi oyae medaloma pisimiri wala orope page palimi. Go su-amaare kagaa yae meda wala naopalia. 10 Aa medalomame go yaere niaa naade kagaa yaelo gupa teme. Goyapare yae ora abade isa yae pa ina na-adoa gupa teme. Go yaere niaana amame niaa abi namadini rabu go yae isa. 11 Aa medalomame aba niaana akuanu pirisimi rabu isa yaenu madaa kone na-niminaeme. Oyae luaburi abia niaa go piramona epea pare go kone rumaa niminape page mareme.

Adaa Makuae yaere waru yae-da dia

12 Niri waru makuae aa yapulu ni Israel onaana aa mudu king pirua neme nimu surube. 13 Gore neme go su-amaa ia yae luabu adoa waru makualua kone sua re adesatalo pua adaa radaapi kogono pe. Gopea pare Gote-me go geaa kogonore ora adaa kedapi kogono yade. 14 Neme go suamaa ia yae luaburi ora aba ado kirite pare go oyae luaburi ora re naia. Aa medame poripu ratua ripinaatalo pea-rupa mada. 15 Oyae paaki paliare niaame wala maredepo yape-rupa madadia. Oyae meda nasaliare gore niaame mada nadipialima.

16 Ni adayoa makuae yae waru meawana kone sua mo Jerusalem supara pirisimi aa mudunu luabu rabuayo kone gorupa i. Ni makuae yae waru mua epe kone page waru i. 17 Neme ora abade epe kone-na re para maeyae kone para, eyaa kone para makuaeyae para nimuna peme kone rado rado mea makuatalo kalai pe. Pare neme poripu ratamea pe rupa mada. 18 Gore ora agaa riaa aa meda nipu amaa-yo makuae yae waru iare nipu madaa wae kone adaapumi ripinita. Goa puaa nipuna makuae yae ora adaa yalia raburi gore nipuna lo robaa kedaa page ora adaa yalia.

2

Pedo Pua rana Omoaeme Kone page re waru na-iya.

1 Neme epe kone sua pora pamuape madaa kalai waru pe. Nina koneme niminae yae luabu pu kiritalua kone sua pisu pare go pea re waru nai madaa pe. 2 Giri ne agaa-re maeyae kone meda madaa epeta kone sua pama pisuya. Goa pua epe pedo pi koneme niaa narabamea. 3 Epe kone-na re

* **1:6:** south and north

asapulalo neme kalai waru pe. Goa peada neme ipa waene noa epe kone mulalo kalai waru pe. Oge rudupu yapidi-na onaanu suamaa pimi rabu epe-rupa pirina kone sua asapuayo. Nimu ora epe pora mea walawe kone sua pe.

4 Neme adaa ada adaapu pua kogono adaapu pisude. Waene maapu page sasude. 5 Neme e-maapu adaapu sawa epe redepi repena ini medaloma wai poayo. 6 Neme go repena wai mada koyape ipa naaku page medaloma robo i. 7 Neme kogono onaa adaapu kabamua, naa kogono painalo mua kogono pina-to. Go kogono pae onaana si wanenu page luabu nina kogono onaa pina-to. Jerusalem supara pateme aanumi mena gawa sipisipi go neme punitu-rupa adaapu meda napunitimi. 8 Neme silpa golo page nina ada kagure luabu-nini mua pa kantri luabupara page me. Mo ada kagurena king rado rado pimi aanuna silpa golo-nu page luabu neme me. Mo onaanu page neme raana omanalo yasa lape adaapu teme. Raana omapena ona page adaapu rumaayo.

9 Neme go yaenu luabu mea suare ni adaa aa mudu pi. Abade mo Jerusalem supara aa mudu pirisimi aanu nimumi oyae go neme i-rupa meda na-isimi. Ni ora makuae aa go pirissu-rupa pa pi. 10 Nina konepara epea yaenu rayo nagimede dia. Neme oyae meda epame ome yaenuri gore ora meda. Neme aba pama pisude kogono madare raana waru omoa go ome raanare mo pe kogono-na yoto go yade. 11 Go yapare neme mo kalai waru pua pe kogono aba adano. Mo puayo kogono luaburi waru yaeda diayapulu re naiya. Gore aa medame poripu ratu ripinatalo pe nona pea. 12 Neme yae luabu pukiritega aa medame ni alopawa aa mudu king pitia-daare nipumi pa i kogono-re ake palia pae? Oyae meda neme napia meda mada napalia.

Epe kone-re payae meda nonapalia

Goa pea-daa neme epe konena pora page wae kone-na pora page adolalo pora asapuayo. 13 Neme kone go luabu aba ado kiritua goa kone i. Epe kone epeta, wae kone, bebo kone paa-me riba rabuaniaya. 14 Makuae aanumi pora waru adoa gore epeta gore ota loa waru adoa makuaeme. Goyapare maeyae aanumi ribaane pora waru rateme. Neme oyae meda ade, gore gupa: mo makuae aa nipuna kogono pu kiritea raburi maeyae aa-na konepara makuae aana kone lapo padane pea. 15 Maeyae aanu madaa popea konere ni madaa page gorupa epolalo pia kone i. Goa pea-ga nina makuae yae-me niri akea pua rabamealia pae? Go madare kone wala gorupa niminaayo. Go i kone luabu waepara pawana kone i. 16 Oropere onaa luabumi niaa kone rugulaawa gimalimi. Niaa maeyae aanu page makuae aanu page kone rugulaawa gimalimi. Omalimi rabu maeyae aa para makuae aa-laapo mada omalipi yade. 17 Goa pea-pulu go su-amaa ia yae luabumi ni kedaa waru mea geapulu nina kone wasupa-me gi waru pea. Aame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada yapulu su-amaa pema yae luabu re meda naiya.

Kalai Pema Kogono Luabu Re Meda Naiya

18 Neme go kalai pua pama epawade yae rayo gimaluame aba makuaayo. Gore ni alopaliade aame go yaenu rayo nipumi mealia. Goa peapulu go yae luabu mada ni gi ora waru pea. 19 Nina pada mealia aare makuae aame mealia pae maeyae aame mealia palo ni waru namakuaayo. Goyapare neme kalaipua radaa pina misude yaenu surbalia. Pare go kone luabuna re page ora meda naia. 20 Goyapare neme go kalapi kogono madaa lo robaa kedaa waru me. 21 Neme kogono pulalore nina epe kone para nina makuayae para kogono pape kina purimi mua salimi oyae-re, kogono napeme onaa katea.

Gore remeda naiya pulu gore wae yae ria. 22 Oroyalo niaame kone ora adaapu ima pare gome niaa epe yae meda meagea pae? 23 Niaame go su-amaa aema raburi niaa oyae madaa lo robaa kedaa adaapu mea gea. Goame ribaa niaa u patema rabu aalu kada-para kone kone adaapu mema. Go kone page ora re waru naia.

24 Niaame eta ipa noa niana pema kogonona rana omema. Go page neme ade rabu Goteme gea. 25 Gote-me niaa eta nagulapea-daare akea pula pema pae? 26 Onaa medaloma Gote raaname omeme onaare nipumi epe kone kalo makuayae kalo rana kata, goyapare wae yae peme onaare Goteme oyae kiritawa inaloa Gote para epea peme onaa kanata. Gore re meda naiya poripu ripinatalo ratamea pe rupa mada.

3

Gote-me Oyae Luabu Papena Yapidi Ia

1 Oyae luabu go su-amaa opeare
nipuna opape yapidina opea.
2 Gote-me niaa onaa go su-amaa madiape di gua wala omape di page gea.
Eta wai poape yapidi page gua eta naape awape yapidi page gea.
3 Gote-me onaa yaina maetape page aa tumaope yapidi page luabu nipumi saaya.

Nipumi oyae maoyaatua wala maepeape yapidi page nipumi ama pea.
4 Nipumi re lape yapi di page giri lape yapidi page nipumi ama saaya.
Odo omape di page yasa pawa lape di page saaya.
5 Nipumi onaa rapu patape yapidi page saaya rekena sua gimape yapidi page saaya.
Ona ripinape page ona naorape yapidi page saaya.
6 Oyaenu alupae asapape yapidi page oyae alupape yapidi page saaya.
Oyae waru amagepu sape di page saya oyaenu yolo rubape di page saaya.
7 Laplap marae riripia wala rabulape di page saaya.
Agaa lorape yapidi page agaa lape di page saaya.
8 Di mo robaa kalape ao para di mo ratu yawape ao saaya.
Yada pape page gimape yapidi page saaya.

9 Kalaipu kogono peme aanu nimuna meape epe yaere ake meme pae? 10 Gote-me niaa repara epenata kedaare neme aba ade. 11 Gote-me oyae luabu ora epe rupa openata. Nipumi niana kone marekaawa oyae raayo page abia opea yae abade opesa yaenu luabu makua adamonalo kone gea. Goyapare Gote nipuna pea luaburi abade page abia page niaame na-adape-rupa pisa. 12 Neme go mada kone padane sua epe redepota adoa pe. Go epeta konere gupa. Niaame go su-amaa pima raburi kone padane sua pedo waru pua piramina. 13 Eta ipa nalima raburi raana rapu awa namina. Goa palimadare Gote nipumi pa ode gi yae meda madaa rana ora waru omoa namina.

14 Gote nipuna peanu senisi napea-daa neme waru makuaayo. Dia go piane aure oroyalo pa su-aalia. Gote nipumi pulalo peare aa medame makibumawa mada napalia. Gote nipuna pea rayore medame naalopalimi. Gote-me go pisare onaa luabu nipuna rolo-para pirinalo pisa. 15 Abia go peayaenuri abade page opesa. Yaenu orope paliade-nu page abade pesa yaenu. Gote-me abade pisa yaenu diana kone naia. Dia go yaenu wala opena kone ia.

Onaa Luabuna Kone Na-Epeta

16 Neme ade rabu go su-amaa yae meda gupa iya. Onaame epe kone epe pora ratua apere gimeme. Dia nimumi wae pora ora rateme. 17 Goteme onaanu koso latalo palia raburi neme gupa kone saayo. Epea pi waea pi onaa raayo ado kiritua rumalia kone i yapi medame.

18 Gore Gote nipumi niaa ko tulalo pea kone i. Niaa aanu-ri pa yaa yapanu rupa yade. 19 Niaa aanuna diayape pora-re yaa yapana di iya-rupa mada yade. Yaa yapanu page omeme raburi niaa onaa-rupa mada omeme. Yaa yapanu page mena oyaenu komo meme-rupa niaa onaanu page komo mema. Go yaenu luabu mada kagaa pirape kone wasupa pia. Yaa yapa aarina kone wasupa-me onaana kone wasupa narabua niaya. Nipuna kone wasupa lapo rata pa yae meda rupa yade. 20 Gote-me su mua warisa-pulu nipu omalipi raburi gore nipu rata wala su autepe. 21 Aa medalomame gupa kone imi. Onaana wasare so yaapara pea raa yaa yapa mena aarinuna wasare no su-para pea kone gupa imi. Go yaena re luaburi aapimi makuaaya? 22 Neme ade pare aame nipuna pea kogono rana omape pora padane gore waru yae. Goamere ora rabuaya. Niaa omalima rabu orope ake palia lo medame mada lagialiaya?

4

Surube Wae Kone, Radapi Kogono Para, Yago Rana Omapea

1 Neme wala ade pare go yaana rolopara pimi onaada wae aurime surubea. Waeya pame onaa na re ipa adawa. Goa pea pare nimu rabameape aa page meda dia. Puripane gavman-me page nimu narabamea. Mo gavmanme wae aanu rabamua epe onaa gimea. 2 Neme onaa aba omemere epeta kone go-rupa i. Akoloya niaa go abi naome pa pima onaa-re keda radoradona rolo para pa pima-daa laalo. 3 Onaa medaloma go su-amaa abi namaditimi nuri nimu wini pina. Nimu go su-amaa peme wae yaenu luabu abi naademe-pulu ora epeta.

4 Onaame kalaipu kogono pua oyae medaloma waritimi neme ade. Gona rere nimuna adami aanumi oyae adaapu imi kone sua go kone mada peme. Goa pua nimuna adami aanumi adoa padanepara eperupa piramona kone sua maeyae kone mada peme. Gore aa medame poripu ripinatalo peme-rupa mada. 5 Kiaarakepea pimi aanupara gupa teme. Nipu maeyae aa pirua puri diayalia rabu omalia teme. 6 Pina-ga oyae ogesi mada page kone perekea lo robaa padanepara sua kogono pamina. Aame poripu ratu ripinatalo pea rupa pama kogono palialo lalo.

7 Neme re waru nai kone meda adesudere gore gupa. 8 Aa meda nipu ame-aaraa page na-piri nipu padane awaya. Nipuna si page napia pare oro yalo kogono agu pala pirina pea. Nipu oyae ora adaapu ia pare ogesi page namea. Nipumi mogo oyae mada kone sua oroyalo kogono puri paloa pea. Neme epe raana omape di page meda naia-ga akeaene kalae pe pae kone iya. Nipuna go oyaenuri apimi mealia loa

pea. Go piaene aana kone oyoa nipuna pulalo pea oyae luabu ini namadini oyalia.
9 Aa laapo piralipiri ora yapare aa padane agurapo piraliare ota. Aa laapome upayoa kogono palipiri nipuna kogono ora epealia. 10 Aa nipuna yago meda lopaliadare mo nipuna yago medame mada rabamealia. Pare aguraapo-ae aa madaa odo ora waru palia. Nipu rabameape aa meda diayalia. 11 Nipu upame omalipiri, padanepara patalipipulu nipu kekapu palia. Go yapare aa nipu agurapo pirualia raburi nipuna topara kekapu mada paliaya? 12 Aa padaneme iaa rapu yada mada pu patalia pae? Aa laapo raapure yada mada palipi. Pare aa padane rapu mada dia. Opeamape ipa repo kopatawa yoteme raburi puri adaape salia pulu go ope mada narugutea.
13 Epe aa naara meda king pitiadare pare epe kone meda nami kogono palia dare wae king pia. 14 Naaki nipu kalabus amanane ipua king epaa pia. Nipu naara naki madini yapare nipuna epe koneme mada surubalia.
15 Neme adalo pare king ogaeyoa omalia rabu ogege aa medame pada mua king piralia. Go suna pimi onaa luabumi go king-na rolopara pirua nipuna agaa pagoa ratalimi. 16 Go su-para pimi onaa luabu nipuna rolopara pitimi. Go onaa luaburi aa medame mada nadipi kiritalimi. Nipu omalia rabu orope piralimi onaame nipumi pisade kogono naniminaalimi. Go madaa page re meda naiya. Gore aa medame poripu ratu ripinatalo pea-rupa mada.

5

Gote para goa palua agaa pama na-lape

1 Gote nipuna ada-para polalo pali raburi mo nena peaa luabu aba waru adoa pope. Nena kone abi waru naade pa pali rabu mo opa katalo pali yaenu puri napatea. Gore kone waru nai aanumi peme-rupa mada pali. Go piaene aanumi Gote-na ini agaa madaa gore wae yae yade kone waru naimi. 2 Neme kone waru aba mua orope agaa laape. Neme Gote raapu agaa talo palidaare agaa waru makuawa lape. Gore akoloya Gote so yaapara pia aa-re puri adaa iya niaare puri nai onaa pima. Goa pea-ga neme Gote raapu agaa adaapu nalape. 3 Neme oyae mada kone adaapu mealidare epaa page palia. Goa pua neme pama agaa te raburi maeyae aanumi teme rupa agaa natapape. 4 Neme Gotepara ora goa palua loa agaa meda tedaare neme mo palide aure adalupu nasurubape. Mo agaa lo rogalipide yae madaa oyae meda napalire ne maeyae aa meda. Gote-me go piaene aanu raaname naomea-ga Gote rapu palua tede agaa-na ini ora mamadiape. 5 Neme Gote-para goa palua loa mo tedea napalidaare go peare naepeta. Gore nena tede agaa ratua ora palua kone nasalidaare neme goa palualo abi nalape. 6 Neme pama goa palua loa napali rabu ne sini meali. Neme Gotena kogono aa medapara goa palua tedaare gore mo miru irini aapara agaa aba ne kone aba waru nasua lawayade nalape. Gore Gote-me ne ratu akolo yawoa nena kalaipu-pe kogono luabu maoyatina ya? 7 Ne epaa adaapu pi aa yalia page pama re nai kogono pu i aa yalia page ne agaa ora adaapu ne aa yalia page ne Gote nipuna rolopara oro yalo waru piruape.

Mone Adaapu Saayo Kone Nasape

8 Gavman aanumi naraa aanu kedaa mea gialia rabu ne nareko-oyape. Nimuna koso epe redepoya napagoa nimu epe rupa pirape pora namea wateme-daare go konena rere gupa: Pepa tea aana pea kogono adoa nimuna peme yae madaa rumawa kedaa kateme. Go opisa pimi aanu nimuna surube aa so madaa piame adoa padane rupa keda katea. 9 Onaa su yoto meme yae, mo opisa pimi aanu-mi nimu page meme. Mone oyae opisa nimu mua mea rumawa nimu paake meme. Mo king pia aame page onaana mone oyae paake mea iya.
10 Gore aa medame mone adaapu sawe kone saliadaare nipu oroyalo mone rudune pitia. Mone rana omalia aare mone adapu nasalia. Mone adapu sali page eperupa mada napiti. Go page renaiya. 11 Aa medana oyaeyae mada mealiadaare nipuna adami onaa epaa rulatabalia. Goa pea rabu mo aa nipuna adami onaana inimi nipu ama adabapitimi. 12 Kogono aana u-re kumapu patea, nipu kogono kalai puae sua page, eta adapu nanoa page. Goyapare Amane aare oyaeyae adapu kone salapirinia u napatamea.
13 Neme go su-amaa waeyae meda iada ade yae-re gupa. Aa medame nipuna raana rabuaawa oyae nakabea. Dia nipuna mone oyae waru surubea. 14 Orope nipuna oyaeyae luabu pua diayatabea. Goa pua nipuna naakina oyae page ora diata.
15 Niaana amanumi niaa madisimi raburi oyae page namea epe pa ipisima. Go-rupa agu niaa omalima rabu oyae meda namea pe pamaa palima. 16 Gore adaa odopi a pupima. Niaa go su-amaa oyae meda namea epe pa epema-pulu wala omoa pope page pa go rupa palima. Go su-amaa pirua kalaipu pima kogonore aa medame poripu ratu ripinaya-rupa mada. 17 Go su-amaa pimaa raburi ribana rupara piriua aipapulu yaina omo, keda mu, raturatu yawo go na rupara pima. 18 Neme

abia makuatoyaere, onaame nimuna poaeme yaenu napena pedo palimiri epeta. Nimuna radapina peme kogono nare ado kaga pimi rabu. Goteme nipumi kane oyaenu.

19 Aa meda Gote-me mone oyaeyae adaapupe katea rabu nimu pedo rana omoa minalo kata. Nipuna kogono pedopu rana rapu minalo, go oyaeyae nuri Gotena manayaina sawa gea. 20 Gote-me go aa nipuna pirape yae madaa raana waru kata-pulu nipu ora epe-rupa pia. Goapeapare go aame nipu go suna rudupu pirape yana kone naniminaaya.

6

Su-amaa kagaa pirape re naia

1 Neme ade pare go su-amaa pimi onaame wae kedaa ritimidaa ade. Go kedare adape ritimi. 2 Gote-me Aa mone mena e maapu oyaeyae adaapu waru kata. Gorabu nipu oyae meda naruduta. Go yapare Goteme aa nipuna oyae madaa pedopu rana naomena teaa. Wala orope-re aa ruru rado medame nipuna go oyaenu mua pedo palia. Gore remeda naiya ora wae aa meda.

3 Gore aa meda nipuna naaki 100 maadu sua adalupu pirua, nipuna oyae mada pedo palia, nipu omalia rabu eperupa narogalimiri oyalia. Gore naaki meda agina robaa rupara omaliare gome rabuaniaaya. 4 Go piaene naaki nipuna bi meda naiya. Nipuna onaame page omea rabu kone rugulaeme. 5 Go naaki nipuri naarena paa page abi naadea. Nipu oyae page meda naade yapare nipu rogaeme rabu tapa-para kitu waru mua pia. Goa peapulu oge naaki agina robaa-para omea-me oyae adaapu sua omea aana bi rabuaniaaya. 6 Goa pea-pulu nipuna oyae madaa raaname naomea. Aa nipu maali adaapu 1000 o 2000 maali pirua omea pare mo agi-na robaapara omea naaki-me rabuaya. Niaa raayo omalima pare padane matmatpara palima.

7 Niaame eta napena kogono waru pema. Goa pema pare mo mema etame niana mada dia. 8 Mo makuae aame mo namakuae aare akeapua wini pea? Gore naara aa medame onaa luabuna ini agaa epea palia raburi gome nipu akepu rabamealia pae? 9 Niaame oro yalo meawe kone sua kone adaapu suaema yaenuri pinawa. Go ima kone page re meda naiya-ga gimamina. Aame po ripu ripinatalo aloma pea rupa mada. Go yapare niaame aba mema yaenu madaa raana waru omamina.

10 Oyae luabu pama ode-da naopea. Gote nipumi oyae luabu opena saa agaa ratua opea. Gote nipumi niaa aanuna ima kone luabu aba ado kiritea. Niaame Gote raapu udinona agaa mada natema. Gote nipuna purimi niaana puri luabu rabuayaga niaa pawa nipuna rolopara piramina. 11 Niaame agaa adalupu lo yoloalima pare goame niaa mada nawini palima. Niaame re nai agaa tema-pulu go agaa-me niaa narabamealia. 12 Niaa go su-amaa rudupu yapina pima. Gore naare ipua pabola popea rabu repena wasame rigitea-rupa mada pima. Goa pea-ga niaa go suna pirapere re ora waru naia. Niaame pora pamu eta no awape-rupare aapimi waru makuaya? Niaa omalima rabu go su-amaa paliade yae rayo aapimi makuaaya?

7

Epe Kone

1 Aa medalomame ne ora epeta temedaare gore ora waru epeta wele sada adaa yoto pea yae page rabuaniaaya. Niaa omema raburi amame niaa madita yapi di page rabuaniaaya.

2 Onaa omalimi rabu o-madaa piri-para palimi-mere gore eta adaa yawe para pema-rupa page rabuaniaaya. Akolo ya niaa luabu ora omalima. Goa pea-ga niaa go su-amaa pa pima raburi kone waru sua piramina.

3 Niaame oyae meda madaa lo robaa keda mealimare giri tema page rabuaniaaya. Gore niaana lo robaa kedaa mema raburi ini-agaa-para ribaa aba waru ta. Goa peamere go suamaa ima kone maredepo yapena epe pora mea wata.

4 Ne epe kone saliri onaa omeme rabu omadaa pirapere epe kone rapu mada pirali. Go yapare aa medaloma epe kone nai aa omadaa gimoa, nimu ranarana ipara aanu rapu peme.

5 Epe kone-i aanumi ratu yawalimiri ne maredepo-yatalo peme. Gore epea meda, pedopua rana omeme onaana udinona kone page rabuaniaaya.

6 Epe kone na-i aame girilalia daare go teme girina re naia. Gore gupa ititu repena ralaaya pare somada yawe eta naralia.

7 Aa meda nipu epe kone salia pare aa medana oyaenu pamu yoloa mealiadaare nipu maeyane aa-rupa meda. Goa pua aa nipumi omeme pua mone oyae pamu mealiadare nipuna sabariade epe kone maoeya teapulu oyalia.

8 Aa medame kogono marekaa pulalo paliare gore epeta. Go yapare nipumi go kogono luabu pukiritaliare epeare go peadaa.

9 Neme aa meda-para ora aba aipapulu ratu nayawape. Mogo ratu yaweme konere kone waru nai aanuna kone.

10 Neme gupa nalape. Abade yapi diri ora epe yade pare abia go yapi diri otapi

nalape. Neme gopiaene agaa te-daare ne epe makuaeyae naiya.

11 Go su-amaa piruaeme onaa luabumi epe kone salimiri epeta. Aaraanu omoa moae yae rumageme-rupa mada. 12 Epe kone-re mone-rupa ya-pulu niaa wae yapidi rabu page rabamea. Epe kone page makuae yaeme go mone-na puri rabuaya. Go epe kone makuae yaeme niaa ora waru raba mea.

13 Gote-me pisana oyae luabu madaa kone ora aba waru sape. Gote-me oyae meda paakipi-rupa warialo pisa-daare aapimi wala epe-rupa wariali pae? 14 Nena epe-rupa piti-daare gore epe-rupa pedopu piruape. Go yapare wae keda yapi di medame ne epaa mealia raburi gupa kone niminape. Goteme epe yapi di page wae yapi di page gea kone sape. Goa peaga wala orope epaliade yaenuri niaada namakuaema.

15 Nina laipiri waru yae-daa dia yapare ni go su-amaa pima raburi neme oyae rado rado adaapu ade. Aa medaloma epe pora rateme pare nimu page omeme. Aa medaloma wae pupitagi noaeme pare nimu go su-amaa adalupa pa piruaeme. 16 Goa pea-ga niaame go su-amaa epe redepone-aure ratua epe kone agu sape mada kone adaapu nasamina. Goa agu palima raburi niaana bipa niaa maoyaalima. 17 Gore niaa-me wae kone, wae pora ratape madaa, puripane kone ogeapu samina. Goa palima-daare niaana omape yae page marudu yaema. 18 Ne go kone laapo waru ruma adoa pora pamuape. Aa medame Gote-na surube yaena rolo-para pirinatedaare ora epealia.

19 Ada-re meda para aa ki laapo pegepu pirua go siti surubo alimiri go siti puri paloa aalia. Goa palia pare epe konena purimiri go ada kagure surubalimina puri page rabaualia.

20 Go suna epe aa meda naaya. Dia aa medaloma nimumi wae sini peme.

21 Neme onaa luabuna agaa napagape. Neme mo onaame teme agaa luabu pagalidare kogono naakimi nepara wae agaa tea. 22 Gore nena aba makuae, neme mo onaa medaloma-para wae agaa aba tede.

23 Neme oyae raayona re adesaato pame kalai pere ni makuae aa opolalo pe. Nina kone ruduta-pulu mada diasa. 24 Oyae luabu opeana re adasaatalo pua kalai waru pe. Gore niaa-me oyae mo-para ina page no rolo-para ina asapimide-rupa pe. Gore apimi mada adesaliya? 25 Goa pua nina uni radaa-pinaloa makuae kone rado rado adesatalo kalae waru pe. Go page neme wae pupitagi kone page maeyae kone adolalo page kogono radaa-pinaloa pe.

26 Asapua adawa raburi onanumi niaa kedaa waru mea geme-daa ade. Onaanumi niaa maroape kona yada waru ade. Nimuna ki-ri niaa adiape ope seneme ade aaeme. Goa peme pare aa meda nipumi Gote madaa kone waru rulaliare go sene-me aditalo pea page yolaapa ina mada pogola palia. Go seneme mo pupitagi neme aanu adialia napogola palimi. 27 Makuaae aa-me goa ta. Neme wae yae epe yae laapona re waru adolalo pawa kogono pe. Goa pe pare abiare re ona madaa asaa-daa waru adawa. 28 Neme ona epe asapawade pare meda ora naadawade. Aa ora adaapu papu papu pimi pare padane padane aanu medaloma epe pimi. Go yapare ona-re luabu ora wae pimi. 29 Gote-me onaa luabuna epe pora aba managolasaya-pulu nimumi kalai mada napalimi. Goa pea pare nimuna bipa peamea raayome nimu pope rupa radaa mapaeme.

8

1 Makuae aame oyae luabuna re waru makuaya. Goa peme-ga mo makuae aanuri aapimi mada rabualimi? Aa medana ini ribaa yalia-daare, epe paa pi kone sali aana ini agaa-para paa palia.

King-na Agaa Pagoa Ratape

2 Neme aa king-na agaa pagoa ratape. Neme mo Gote mada makuasua side agaa rataliri king-na agaa pagoa regenaape. 3 Ne king raapu pirali-daare nipu ora nagimape. Neme king raapu yada pu agaa tedaare gore neme puri waru paloa nalape. Gore king nipuna bipa rana ratua palialo lalo. 4 King nipumi aanu luabumi nipuna agaa pagoa ratalepa te-daare gore waru ratalepape. Neme go piare akolo pae lo mada na-agaa mealimi? 5 Aa medame kingna agaa pagoa rataliare go aa nipu ora eperupa pitia. Aa nipu wale puti piraliare nipumi papea luabu-para nare inimi pea kogono page waru makuaaya. 6 Niaa aanuna keda medaloma salia page pinawa, oyae rayo papena pora para nareini page iya. 7 Orope paliade yae luabu makuapere marea. Go paliade oyae luabu lagiape aa meda naaya. 8 Niaa omolalo pema rabu niaana wasaa-me niaa gimoa polalo pea raburi medame mada napora-poaliaa. Niaana omape yapi di epalia page medame mada napora-poalimi. Yada peme raburi mo yada surube aame wala gimoa pupulo mada namea rapalia. Wae pupitagi nea aame nipuna waea aba pea-pulu nagimalia.

Niaame Pedo Pape Kone Samina

9 Neme go ade yae rayore go suna pemeda na koneme makuayo. Yapidi

medamere, aa-yago rabuaniawa, waea-peme aanu rogaemeda ade. 10 Waeapi aa page rogaemeda ade. Wala ada pulawa mo siti para mo wae aa nipuna bi wala minasaere epeme. Gore remeda naiya da ade.

11 Waeapi aana rema amaa abi na epea raburi, mo onaame nimuna peme waea mada yala-poteme. 12 Waeapi onaa page sini peme onaa page abi naome adalupu pa aeme. Ni makuato Gote pala omeme onaa eperupa pitimi. Gore akoloya nimu Gote pala omeme pulu. 13 Gore akoloya, waea-pi aame Gote pala naomeapulu, nipu rapu mada napitimi. Gore nipu Gote-na su-rubena rolo-para napia-pulu nipu adalupu go su-amaa mada napiralia. 14 Go suna agaa medaloma teme pare re waru naiya. Oro medare mo epe redepoya piri aanumi wae yoto meme. Gore epe aanumi meape epe yoto wala wae aanumi meme-re neme lalo re meda naia peme.

15 Goa peme-daa neme epe kone epe ratapere epeta kone i. Niaame ratape epe pora meda naia. Goa pea-ga niaame ipa, etano pa epe raana raana pi-rupa awamina. Niaana pape kogono radaa pea pare niaa go su-amaa Gote-me mea gea yapi di raburi pawa epe-rupa pedopu piramina.

16 Neme aanumi ribaa page paa-para page puaemea adolalo kalaipu kogono pe. 17 Oyae raayo Gote-me pisaaya neme ado kirite pare niaame go su-amaa ia yae luabu-na re mada naado kiritema. Gore pinawa mo makuae aanumi go yae luabuna re ora aba ado kiritama teme page gore ora agaa-daa nateme. Nimumi go yaenuna re ora mada na-adasalimi.

9

Niaa Repara Oyae Luabu Epalia

1 Neme oyaenu madaa kone sua ade raburi gupa makuaayo. Gote-me mo epe aanu madaa pape aure page redepone aanu page pa aanu medaloma madaa papea page luabu aba adea. Nipu-mi oyae raana omape page raana naomape yapi di page Gote nipuna mada mea. Oyae medaloma orope ake paliare nia na-makuaema. 2 Go yapare niaa raayo madaa epa-pe yae meda ora ia. Gore niaa Gotena ini agaa mada epea palima page ora epe redepone aa palima page ora suku suku puti aa yalia page niaa waea pi aanu yalia page o Gote nipu repara epekaapi miru irini aa yalia page niaa epe miru nairini aa luabu yalia page epe wae aa luabu yalia page Gote madaa ora yadamakua loa agaa tea-de aa mada page yadamakua natea aa madaa page epalia. 3 Niaa go su-amaa pima onaa luabu mada gopiane yae rayo niaa piripara ora epea. Onaa luabu go su-amaa pima raburi wae yae niaa repara ora epea. Gore gupa wae kone-para maeyae kone luabu nimina robaapara rulatabea. Goa pea pulu nimu omeme. 4 Raa mena laion-aba omeamere papia yaname rabuniaya. Padane go-rupare mo papimi aanumi aba omeme aanu page rabuniaeme. Gore mo papimi aanumi nimu aba makuaawa niaare omalima kone imi. 5 Goa pea pare mo aba omeme aanu nimu oyae meda goa palia kone nasaapimi. Onaanumi nimu aba kone rugulaeme pare go onaa nimumi epe oyae meape mada pimi. 6 Onaa omeme raburi nimuna pupitagi epame omape kone page wae kone imi page oyae luabu omeme rabu diata. Goa pea-pulu go omeme onaa luabuna kogono go su-amaa meda naia.

7 Ne aipapulu ipa waine no lo robapara kuma pinaloa eta no raana aba meaina. Gote-me goa papere epeta loa aba ee lade. 8 Oroyalo neme pepena waru pua raana omoape. 9 Nena ore raapu rana omo eperupa piru pate page go suna re naiya. Ne go suna ape page re naiya. Goteme go suna apena yapidi geada pa goa pe. 10 Neme kogono meda pali-daare puri waru paloa go kogono ora pape. Gore akoloya ne omali raburi kogono pape page epe kone sape page ne makuaaeyae meape page ora mada nameali.

11 Neme go su-amaa oyae meda gupa ade. Aa meda alomaa pea pare oyae namea. Yada pi aanumi page nawinipeme. Epe kone sua makuae yae waru meme aanu page mone adapu nameme. Kogono radorado pu makuae aanu nimu adaa kogono nameme. Goa pua wae yapidi nimu madaa epea. 12 Adaa keda niaa madaa epolalo peare nadema. Kona maema rabu ya-yapa roalade rupa wae yapidimi niaa aipapulu ripinatalo agu rapea.

Epea Peme-para Waea Peme Lapo Rata

13 Neme yae meda peada ade. Go peare epe kone i aame pape kepele pia. Mo ade yaere go-rupa. 14 Oge siti meda aaya pare goparare onaa ora adaapu napimi. Gopara king meda nipu-na yada pi aanu rapu ipisimi. Gore mo yada pi aanumi mo oge siti kutapubasimi. 15 Goa peme pare mo oge siti-para aa naraa meda pirisa. Go aa nipu epe kone sua makuae yae page waru makuaya. Nipuna epe kone mada go oge siti paaya. Goa pisa rabu orope onaame mode aa naara-re wala kone rugulasimi. 16 Go konere niaa gupa go mea wata-daa. Epe konemere adaa puri page rabuaniaya. Go yapare onaa luabume gupa kone imi. Naara aa nipuna makuae-para epe kone page ora epe-daa dia teme. Goa loa mo aa naara-na agaa napageme.

17 Epe kone i aana agaa pagalima-daare
epeta kone samina. Go piaene aana agaa-
me rui loayaa aana agaa page rabuaniaya.
18 Epe koneme mo yada pape yaenu rabua-
niaya. Go yapare aa padane-me waea
meda pulalo paliadare nipumi oyae luabu
maoyaatalia.

10

1 Puna mo wabola pabo i pe runane pua
puaa omalia-dare wabola pugu waru palia.
Goa pea rupare oge kone wae odabaawa
epe kone i aana kone luabu maoyaatalia.
2 Epe kone i aame epea pulalo rapea. Go
wae kone ia aa madaare epe kone meda na-
patea. 3 Mo aa nipu poranini pamea rabu
page mo aa nipu aba ademe-pulu onaame
go aa nipu waeyaede kone makualimi.
4 Nena surube aame ne ratu yawalia-
daare nena kogono nagimape. Neme
waea adaape pua page pawa odo pabena
ali-daare nena aa mudumi nena waeyae
mearuba-alia.
5 Aa medalomame waea adaapu peme-
daa neme adoa gime. Go pemea wae
yaenuri aa mudunumi peme. 6 Mo aa
mudunumi kone epe-rupa nai aanu kogono
pama kateme. Mone adaapu sua amo
teme aanumi peme kogono ora naepeta.
7 Naraa piri kogono naakimi mena ose
madaa pirua pupulaina ade. Pare pa ko-
gono aanu pamuape rupare wala mo adaa
aa mudu nimu pamualaina ade.
8 Aa meda nipumi su naaku adaape
roboa saliare nipuna bipa go naaku-para
pabalia. Aa medame ana kepo ruguteа-
daare paakame nipu nalia. 9 Aa medame
ana polatua pereke-aliare aana-me nipu
mada nalia. Aame repena kobealiare go
repename nipu talia. 10 Aa meda nipuna
raigapi nepo-napi pa saliare gore nipumi
rai-eke naaya-pulu mo poalia repena waru
nanalia. Go yapare epe kone-i aame ko-
gono epe-rupa pea. 11 Aame paaka pawa
epe-rupa mapirape kone sua aliare epeta.
Go yapare paaka-me nipu wala nalia-daare
go makuae-yae naepeta. 12 Epe kone-i
aame agaa ora epe-rupa tedare ne epe bi
meali. Ne onaa raapu wae ero agaa tedare
nena bipa mabebolaali. 13 Go aa nipumi
agaa ripima talo pea raburi nipuna talo pea
agaa luabu ota. Nipuna agaa lo diayatalo
pea raburi go agaa maeyaane aame ne
nona pea. 14 Epe kone nai aamere agaa pa
tea. Gore orope paliade yaenu naniminae
pa agaa teme. Niaa omalima rabu palia
page namakuaema.
15 Kone nai maeyae aa nipuna ada pope
pora namakuawa kalai pama pea.
16 King meda pena naaki yalia pare
nipuna rurumi ribaa rekoa eta yawalim-
idare ada kagure para kedaa adaa salia.
17 Go yapare king medana simi king pirali-
daare go ada kagure-para piri aa mudumi
nimu eta yawalia page kepele palia. Gore
nimu maeyatalo-da napeme pare pa tona
puri mulalo peme.
18 Aa meda nipu gi madua nipuna ada
waru narigitaliare gore nipuna ada iti-
patame pabo talia.
19 Eta nape oyaenuri onaa, raana masape
mada peme. Ipa waini neme rabu onaa
lo robaa-para ora sae loa epeta kone inalo
peme. Goa peme pare mone-re kogono
raayo pape yae-para pema.
20 Nena pati ada robene-para pirua king-
para ero agaa nalape. Neme nimu-para
wae kone page nasape. Neme goa palide
adoa yaanumi mo aa pua laketea.

11

Kone Waru Sua Kogono Pape

1 Neme su adapu-para kogono waru pape
orope ne epe yoto adaapu meaina. 2 Go sua-
maa wae yapidi medaloma epalia. Nena
mone bisinisi adapu para saina 7-pela 8-
pela bisinisi pape-para mea paga sape.
3 So yaa madaa moae popa rubita raburi
go su-amaa yai lopea. Gore repena naare
pabala-nane robalia page naare ipula-nane
robalia page pa roba salia. 4 Ne e po
sua, poripu yai epena kone surubali pare
eta epe rupa nameali. 5 Gote nipumi
oyae luabu warisa. Goa pea pulu ag-
ina robaa-para naaki akepu inagi tea palo
niaa namakuaaema. Go-rupa agu Gote-
me pea yae luaburi niaame mada naado
kiritema. 6 Neme eta wai polalo paliri gore
medaloma aebo poa medaloma yapipu
poape. Go pea pare aebo poaede waru opea
palo yapipu poaede waru opala palo waru
naade. Gorupare yapipu poae-para aebo
poae lapo rata waru opalia.
7 Paa ora epeta pulu niaa naarena
paa adema raburi raana waru omema.
8 Niaame maali yalo go su-amaa piruaema
madaa raana ora waru omamina. Niaa
maali adaapuna go su-amaa piralima page
go madaa kone ora narugulamina. Niaa
aba ome onaana tapa-para ora maali adaa-
puna pirualima. Oyae luabu orope opali-
ade page waru yaeda dia.

Ogegeaana Agaa Mana

9 Nimi ona inumakuaa, aa ogegeaa-nuri
nimi pena ona inumakuaa aa ogegeaa
aaeme rabu pedopu raana omo aatepape.
Nimina rana ratua alimina yapare, Gote-
me nimi-na pemea luabu madaa koso
laliaga kone waru sua atepape.
10 Nimi ona inumakuaa aa ogegeaa pi-
rape yapi diri adaalupu-da naiya. Goa pea-
ga nimi kedaa mea gea yaere gimalepape.

Nimina to yogaene madaa kedaa mea gea yaenu page gimalepape.

12

1 Gote-me niaa luabu warisa. Goa peaga nimi pena ona inumakua aa ogegeaa a-wa Gote nipu madaa kone rutalepape. Nimu kone rugulaawa alimi rabu kone perekeape-rupa maralimi. Goa pua nimi padane padane latapumi gupa teme. Nina kone wasupame raana napia teme. 2 Go yapi dinare nimina ini-para riba tea rabu gupa teme. Akua naare uba kedonu page waru narea pare yai epope moae page waru nasala teme. 3 Go yapinare nimina ki page omapaawa puri nasalia rabu pururu yata aalia. Nimina ke page omapa-wa puri nasalia rabu pulu-pulu tala-alia. Go rabu agaa imaa padane padane-si aalia. Goa pua nimimi eta puri paloti mada nanalimi. Nimina ini page ribaa yalia rabu oyae waru naadalimi. 4 Nimina ane page poalia rabu adaalu pare awa temede agaa mada napagali. Goa pua gigau loalia page mada napagalimi. Goa pea pare nimi patalimi raburi yaa-agaa tea padane mada pagali. 5 Go raburi nimi pora-nini pamuape page so madaa pirape page palame omalimi. Nimina iri page kama-iri opalia rabu pora pamuape-rupa maralimi. Oyaeme page nimina lo robaa mada namarekaalia.

Goa pua nimi omali-mi rabu oroyalo piruape supara palimi. Go rabu nimina adare-para piri onaa-me odome omoa re yasa loalimi. 6 Goa palimi-ga nimi abi naome pa pirua Gote madaa kone rulatepape. Gore nimi laba paa udinitade rupa mada omalimi. Go page niaame ipa-no ritalo peme rabu sosopene-na igu apetaboa ipa pupubeade-rupa mada palia. 7 Nimina tore go su autea. Kone popo Gote nipuna gisa-pulu kone wasupare Gote nipu piri-para wala palia.

8 Makuae aame nipumi oyae luabu waru yaeda dia loare ogeda page naia ta.

Go Bukuna Agaa Lo Madiayae

9 Makuae aa nipu epe koneme rulatabisapulu onaa luabu go epe kone mogealia. Nipumi ora agaa ria-para saa-agaa page rumawa epere luabu buku-para mea tu isa. 10 Onaana anepara pagoa redeme omalimi loa buku-para popena sa. Goa pua ora agaa riaa uni mada polabaina loa tu isa. 11 Go makuae aanuna agaa-re rigi eke waru aayade-rupa mada. Gore mena pulubaene maredepo yaemade-rupa mada. Makuae aame go agaa buku-para mea kiritaawa tu saliare go agaa ora adaalupu suaalia. Gore nili tema rabu ripinaya-de rupa mada. Gote-re niaana surube aa pulu nipumi go agaa niaa luabu lagiala.

12 Nina naaki neme yae meda lagiano. Aanumi buku temere go kogono ora diayape kogono-da napeme. Neme go buku oroyalo ado pirali raburi nena to yogaene gi-palia. Goa palia-ga neme go gi-madini kone-re waru adape.

13 Agaa luabu madiaaya neme gupa talo pi. Niaa aanuna riri-nane palimare gorupa: Niaame Gote padanemana rolopara pirua nipuna pora ia-rupa luabu ratua pawa epe-rupa piramina. 14 Niaana puaema oyae luabu madaa Gote-me niaa adialia. Gore niaame kudiripi kone page wae kone page ima pupitagi oyae luabu pema yae mada niaa koso madaa Gote-me adialia.

Matyu
Ripia Agaa

Gote-na Epe Agaa Matyu-mi tisa agaare buk maalapuna riri-nane go ia-daa. Go agaamere Yesu go su amaa ipisana re lapedepe ta. Aba riri-nanere Maria-me Yesu madisa-na agaa ia. Goa pua nipuna kogono paa-mama pua nipu pua omesa-rupa go ia-daa. Gore nipu omoa wala rekesa. Rekoa page ora lobaasa pua yaa-para aba napisa. Dia, nipuna ruru-repaa piri-para wala pua agaa lakeloa yaa-para orope pisa.

Buk Matyu-ri ripia Yesu madisade madaa tua wala Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa remaa rayo go buk madaa ia. Go page Yesumi epe agaa pamu lakeloa onaa maepeaasa-na remaa rayo go buk Matyu-para ia. Remaa medalomare Yesu Galili gimoa Jerusalem penaloa nimumi nipu tu maomaawa repena polopeana tisimide pare nipu matmat gimoa wala rekesa.

Gore ada yae meda Matyu-mi waatalo pisare gore gupa: Yesumi epa pisa kogono rayore: Gote-na agaa lakene aanumi simi yaade aunu-para Gote-me goa palua sade agaa-para Gote-na buk madaa ia agaanu Yesumi maoraa yaya lo lagea. Gote-me Israel onaa nimu raba meape aa meda raapalua sa yaade aare gore Yesu yaade lo go buk-mi lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Maria-me madisa aa page nipuna akuanuna binu page go-para ia (1.1–2.23)
Jon-me onaa baptais mea sa (3.1-12)
Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa (3.13–4.11)
Yesu nipu Galili su pua kogono pisa (4.12–18.35)
Yesu Galili su gimoa nipu Jerusalem pua pisa (19.1–20.34)
Nipu Jersalem taun-para pua sarara padane pirisa (21.1–27.66)
Yesu tapa-para wala rekesa (28.1-20)

Yesu Krais-na akuanuna biri gupa maasimi
(Luk 3.23-38)

1 Go remaa madaare Yesu Krais-na akuanuna bi aba gupa teme. Aba ripiare Yesuna akua Devit pirisa. Devit-na akua medare Abraham pirisa.

2 Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa. 3 Juda-re Peres-para Sera lapona aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ram-na aaraa pirisa. 4 Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa. 5 Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa. 6 Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. Nipuna agiri abade Uria ona pirisa. 7 Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa. 8 Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa. 9 Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Hesekia-na aaraa pirisa. 10 Hesekia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa. 11 Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel onaanu nimu Babilon su-para kalabus ada mapataasimi.

12 Nimu Babilon su-para kalabus patisimi raburi akuanuna bi gupa maasimi: Jehoiakin-re gore Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re Serubabel-na aaraa pirisa. 13 Serubabel-re Abiut-na aaraa pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa pirisa. 14 Aso-re Sadok-na aaraa pirisa. Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa. Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa. 15 Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa. Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa. Matan-re Jekop-na aaraa pirisa. 16 Jekop-re Josep-na aaraa pirisa. Josep-re Maria-na aani pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesu nipuna biri Gote-na Mea Repae Aa (Mesaia) maasimi.

17 Gore abare Abraham-na ruru go pirisimi onaana epa-mama pua Devit madaare akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Abade Devit pirisa rabu epa-mama puare nimu Babilon kalabus ada mapataasimi raburi akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Gore mapataasimi onaana epa-mama puare Gote-na Mea Repae Aa madisa rabu go madaare akuana ruru 14-pela pa pirisimi.

Maria-me Yesu Krais madisa
(Luk 2.1-7)

18 Yesu Krais nipu madisa-na remaare gorupa: Nipuna agi Maria-re aba Josep-na rumaainalo mada misimi. Goa pisimi pare Josep nipumi abi narumaasa rabu Maria-me nipu madaa Holi Spirit-mi naaki padaa pa maraasa. 19 Go ona nipuna polalo pi aare Josep yapare nipu ora epe aa ya-pulu nipumi Maria yala namapolaano kone isa. Goa pisa-pulu nipumi kudiri pi kone sua

pawasi gimalua kone isa. 20 Josep nipumi
go kone pa niminaaba pirina upaame Gote-
na ensel meda adesa. Go ensel-me nipu-
para lalo: Josep nere Devit-na si. Nena ona
Maria meape paalame naomape. Paga, mo
robaa-para pia naakiri Holi Spirit-mi mapi-
raariade. 21 Nipumi naaki madialia rabu
nipuna biri Yesu lape. Gore nipumi onaa
rayona wae yaenu mea raakepe ruboa
nimu epe-rupa raba mua mapiraalia sa.
22 Gore Aa Mudu Gote-na agaa lakene aa
meda agaa lakesa-pulu go oyae rayo apo-
rupa ora pisa. Go agaa lakene aame abade
gupa sa: 23 Pagelepa, ona inumakua meda
aa raapu napatimi naaki padaa pirua naaki
meda madialia pare go naaki nipuna biri
Emanuel lamina sa. Go bina re-re gupa:
Gote-re niaa raapu piruaaya.
24 Josep nipu u patua rekesa rabu mo
Aa Mudu-na ensel-me lakesa agaa pagoa
nipumi go ona nipuna ore-rupa misa.
25 Pare nipuna oname naaki padaa pa pi-
rina nipu raapu u napatasipi. Go naaki
madisa rabu Josep-me bi Yesu lo lakesa.

2

Kimisu aanumi Yesu adola ipisimi

1 Maria-me Yesu Betlehem adaare-para
madisa. Go suri Judia su ru-nane aasa. Go
naaki nipu madisa raburi Herot nipu aa
mudu pirisa. Gore aba madinaloa uba kedo
madaa kone makuaae aanu medaloma mo
naare opa ipula-nane pirua Jerusalem su-
para ipisimi. 2 Epa opopaawa agaa gupa
misimi: Go kagaa naaki nipu Juda onaa-
nuna aa mudu pirape aare aa-para madia
ya? Niaana su-para pirua nipu madini su
waala uba kedo adoa epa amaa. Nipuna
bi minasaatalo. 3 Gore aa mudu Herot-
me go remaa pagoa pogolasaasa. Goa
pua Jerusalem su-para piri onaa rayo kone
adaapu isimi. 4 Goa pua Herot-me Gote-
na miru irae aa mudunu-para rekena agaa
maalape aanu-para makiritaasa. Nimu
kiritasimi rabu Herot-me agaa gupa misa:
Gote-na Mea Repae Aare aapina su-para
madia ya? 5 Gore nipu gupa lakesimi: Judia
su ru-nane Betlehem adaare-para madi-
aaya simi. Gote-na agaa lakene aame pepa
madaa gupa tu isa-ga pagape simi: 6 Nimi
Betlehem adaare-para piri onaanuri Juda
su robo ru-nane pimi. Gore Juda suna
aa mudununa kone madaa ora epe-rupa
pimi. Goa pea-ga nimina su-parare aa
mudu meda piralia. Go aamere nimi-para
Israel su-para piri onaanu-para surubalia.
7 Go tu isa agaa pagoare Herot nipumi
pawasi kaledoa mo naare ipula-nane piri
makuaae aanu ipulupa lo lakesa. Goa pua
go uba kedo opapariaade diri aa-rabu yaalo
agaa misa. 8 Go agaa mua sana nipumi
go makuaae aanu Betlehem adaare-para
wala rapaawa agaa gupa lakesa: Nimi
puare puri paloa go naaki waru asapula
pulupa. Nimimi aba adasaalimiri ni piri
wala epa lagialepape. Goa palimiri neme
page nipuna bi minasaata palua sa.
9 Mo aa muduna agaa aba pagoare nimu
pisimi. Go adoa ipisimi uba kedo wala epa
opoa puaa-mama puare mo naaki madu
saapiri ada masaa madaa pua aasa. 10 Mo
uba kedo wala adoare nimuna pu robaa-
para raaname ora waru omesimi.
11 Nimu ru-nane pua odobaawa simina
mo naaki Maria agiaaya pua adesimi. Go
rabu nimumi su adoa rumu koba pua
mo naakina bi minasaasimi. Nimuna
paus loboa epe kaa pi oyae medaloma pa
epa kasimi. Nimumi abu pi gol aana-
me warini epe yae-para paura epe kaa pi
yaenu-para epe kaa pi wabola nona piane
yae medaloma page epa kasimi. 12 Gore
upaame Gote-me nimu gupa lakesa-pulu
nimu Herot piri wala napisimina nimuna
pora rado meda mada pua nimuna ada
wala pisimi.

*Josep nipuna ona naaki-para Isip su-
para pisimi*

13 Nimu aba penaaloa Gote-na ensel-
me ipua upaame Josep gupa epa lakesa:
Nena naaki agiaaya mea pu no Isip su-para
pogola pulupa. Ne go su-para piraina wala
orope go su gimape yapi di epa lagialua.
Abiare Herot-me go naaki asapua tulalo
pia. 14 Gore Josep go agaa pagoa sana nipu
ruma rumane rekoa nipuna naaki agiaaya
mo Isip su-para mea pisa. 15 Josep nipu
mo Isip su-para pirina Herot omesa. Josep
nipu go su-para pisare Gote-na agaa lakene
aanu lakesa-pulu pa pisa. Buk madaa Gote-
na agaa lakene aa nipumi gupa tisaa-ya:
Nina naaki Isip su-para pirisa pare neme
yaasude tu isaya.

Herot-me nogo naaki rayo tamina sa

16 Gore abade mo naare ipula-nane piri
aanumi Yesu madini su Herot nalakeloa
pogola pisimi-pulu Herot-me nimu ratu
yawesa. Herot nipumi mo kimisu aanu-
para agaa misa rabu go aanumi mo uba
kedo opasade di lakesimi-pulu Herot-me
mo naaki madini di niminaawa tu mao-
maatalo pisa. Go raburi nipumi Betle-
hem su-para pirua maali laapo abi napati
naaki rayo tu maomaaina sa. 17 Go kone
madaare abade Gote-na agaa lakene aa
meda Jeremaia-me abade saa agaame gupa
lakesa: 18 Rama su adaare-parare agaa
meda pagoaeme. Go agaare nimumiri re lo
pirua odome omoaeme. Go rabu ona Resel-
me nipuna nogo naakinu madaa re loaaya.
Go rabu onaanumi go onaana pu robaa

namakuma paeme. Dia-ga nipuna nogo naaki omesimi-pulu nipu re lo piruaaya.

Josep nipuna ore raapu Isip su gimoa wala pisimi

19 Orope Herot aba omenaloa Aa Mudu-
na ensel medame Isip su-para ipua Josep
nipu upaame gupa epa lakesa: 20 Ne rekoa
nena naaki agiaaya mea pu nimina su Is-
rael su-para wala pulupa. Mo naaki tulalo
paade aare aba omaade. 21 Gore Josep nipu
rekoa nipuna naaki agiya mea pua Israel
su-para wala pisimi.
22 Gore Arkelaus-me nipuna aaraa Herot
alopaawa nipu Judia suna aa mudu pirisa.
Gore Josep-me go remaa aba pagesa-pulu
nipu go su-para pope paalame omesa.
Pare Gote-me Josep upaame agaa gupa epa
lakesa. Go nimu Galili su ru-nane wala
pisimi. 23 Nipu pua Nasaret adaare-para
pua pirisimi. Gore abade Gote-na agaa lak-
ene aanumi ora agaa gupa lo mapataasimi:
Nipuri Nasaret su-para piri aa simi.

3

Jon baptais-mi agaa lapedepe sa
(Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

1 Jon Batais ipua sana Judia su onaa
napiri rina su-nane epa aawa Gote-na agaa
lakelo aasa. 2 Gore nipumi lalo: Gote-
na Surube Suri aba re-para go epea-ga
nimina pupitagi nape kone gimalepa sa.
3 Abade Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me
Jon madaa agaa gupa sa: Aa medame onaa
napiri su-para aawa agaa gupa yaatea: Aa
Mudu nipuna poranu waru wari salepape.
Nipuna pamuape pora maredepo yatepape
sa.
4 Jon nipumi abade kamel menana iri
maraawa mena yoganeme warini aako
let-me rabuniaawa yamesa. Goa puare
nipumi mata-para alubi aapa-para asapu
no pirisa. 5 Go rabu mo Jerusalem su-
para Judia su rayo-para piri onaanumi ipa
Jordan repaa-para piri onaanu page Jon
nipu piri-para ipisimi. 6 Ipuare nimuna
waeanu lapedepe ne agaa lakesimi rabu
Jon-me ipa Jordan-para baptais kasa.
7 Yapare Jon nipumi Farisi aanu-para
Sadyusi aanu-para nimu baptais minalo
adesa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa:
Nimiri wae paakame madini aanu pimi.
Aapimi nimi gupa lagia ya? Gote-na orope
ratu yawape konere nimimi adobaawa pi-
ralimi. Go ratu yawe konere nimimi madaa
pogola palimi ya? 8 Nimimi epe kogono
pipape. Nimimi goa pua kone rulalimi-
daare ora kone rulae onaanu pitapape.
9 Nimina robaa-parare Abraham-re niaana
Aapa kone nasalepape. Neme nimi lagialo:
Go ia aana-re Gote-me Abraham-na sinu
mada ma-aulaalia. 10 Rai gaapiri repena re-
para aba apo ia-daa ini waru namadialiade
repenare pitaa poa repena sulaa-para mea
iralia.
11 Nemere nimi kone perekealiminalo pa
amaa baptais gialo. Pare orope epaliade
aa medamere Holi Spirit-na purimi repena
sulaa nona piane yae raapu baptais gialia.
Niri raba mi aa ya-pulu neme go aa-na
aariti esepea kege radepetalo palua pare
mada dia. 12 Nipuna lama saapia nipuna
kimi ripinua aaya. Goa pua mo wit-na ini
raapu ripu raloa go epe ininu agu mua
nipuna kiritape ada-para sulalo palia. Gore
wae ripuri aipapulu nauduni repena sulaa-
para mea iralia rabu pa roalia sa.

Jon-me Yesu baptais kasa
(Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)

13 Go raburi Yesu nipumi su Galili gimoa
ipa Jordan-nane ipisa. Nipu Jon piri pua
Jon-me baptais kanalo pisa. 14 Goa pisa
pare Jon-me Yesu gupa lakesa: Neme ni
baptais gialiri epe ta-ga akeane neme bap-
tais gialua pae? 15 Gore Yesumi nipu agaa
gupa abusa: Palaina abiare neme toade-a
pape. Niaame goa palimi-daare Gote-me
pamina ta rayo palima. Goa sa-pulu Jon-me
nipuna agaa ratisa.
16 Yesu nipu baptais aba mua aipapulu
nipumi ipa Jordan gimoa so repaa-nane
ipisa. Goa pua Yesumi gupa adesa: Yaa-
para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi
Spirit yaa puluma nona piane biyaa ipua
nipu madaa epaa pirisa. 17 Go rabu agaa
meda yaa-para gupa laniaasa: Gore nina si-
ga neme nipu madaa ora pedo waru pisa.

4

Satan-me Yesuna kone adolalo ko tisa
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu onaa
napiri su-para mea pisa. Go rabu Satan-
me nipu kone adolalo ko tisa. 2 Yesu nipu
raa-para yapi 40-pela pirua eta nanisa-pulu
reame omesa. 3 Go rabu Satan-me ipua
sana Yesu-para goa sa: Nere ora Gote-na
Si yaliare neme te rabu go aana-me bret
aunialoa mea na sa. 4 Go raburi Yesu
nipumi agaa gupa lakesa: Gote-na buk
madaa agaa gupa ia: Onaanumi bret agu
noa epe-rupa napirualimi pare Gote-na lagi
agaa rayo waru pagoare oro yaalo epe-rupa
pitimi sa.
5 Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so
epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore
nipu ora so lotu adaa masaa madaa lamu
pua goa lakesa: 6 Nere ora Gote-na Si yalia-
daare gore ne go lotu ada masaana aawa
su amaa epa pogolape. Gore Gote-na buk
madaa agaa gupa ia: Gote-me ne madaa
nipuna ensel-nu lakeloa ripinaatepa tea

rabu ne waru suruboa kimi ripinaabalimi. Goa pea-ga pogolali-daare aana-me page nena aa mada natalia sa. 7 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na agaa i buk madaare agaa meda gupa ia: Neme nena Mudu Gote-re kone adolalo nakotape ta.

8 Satan-me Yesu wala mea puare ora so pore medana eke madaa pua aaware su rayona i yaenu Yesu walabesa. 9 Gore nipumi Yesu gupa lakesa: Neme ni madaa rumu koba pua nina bi minasaali-daare go su amaa ia yae rayo ne gialua sa. 10 Go rabu Yesumi nipu goa lakesa: Satan nere pane pu. Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Nena Mudu Gote padane pia-ga nipu padanena bi minasaawa nipu padanena kogono pape.

11 Go raburi Satan-me Yesu nipu gimenaloa Gote-na ensel-numi nipu raba mula ipisimi.

Yesumi Galili su-para kogono ripima pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Yesumi Jon kalabus ada mapataarimi remaa pagesa-pulu nipu Galili su-para pisa. 13 Gore nipu Nasaret su-para napirisa pare Kaperneam su-para pua pirisa. Kaperneam suri ipa Galili ini repaa-para aasa. Go Kaperneam adaare-re Sebulun-para Naptali su lapona robo rikiraana aasa. 14 Gore aba Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me laama ipisa agaa ratua pa amaa ipisa. 15 Sebulun su-para Naptali su lapo-para piri onaanuri nimina su lapona porare mo ipa repaa-nane pua ipa Jordanna mone pane aina. Go su laapo-parare ora Galili su robo ru-nane aasa pare ruru rado onaa adaapu pirisimi. 16 Go su ribaanepara pirisimi onaanu nimumi epe adaa paa adalimi. Onaa rayore omape su ribaanepara piri onaanu nimi pimi-para paa ora epalia.

17 Go raburi Yesumi nipuna epe agaa ripima lakesa: Gote-na Surube Su ora repara go ipula-ga nimimi wae kone gimoa lo robaa perekealepape sa.

Yesumi aa maala ni rata mea ipulupa sa
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Yesu nipu ipa Galili ini repaa-nane pamuala aasa rabu nipumi ameaya lapo adesa. Go ameaya lapore Saimon Pita-para ame Andru lapome ena meape kogono pua agona pa amaa pisipi. 19 Gore Yesu nipumi lalo: Nipiri ni raapu baina. Go ena meapena-rupa nipimi onaa mealipinalo mogealua-ga ipulupa sa. 20 Gore nipu lapome aipapulu mo ena agona gimoa nipu raapu pisipi.

21 Nipumi wala ogesi-daa pua ameaya lapo meda adesa. Nipu lapore Sebedi-na si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna aaraa Sebedi raapu ipunu madaa pirua nimuna ena agona rabu lala pirisipi. Yesumi nipu lapo ipulupa sa. 22 Gore nipuna Aapa page mo ipunu page gimoa Yesu rata mea pisipi.

Yesumi onaa adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)

23 Nipu Galili su rayona pora pamula pisa. Goa puare nipumi Juda aanuna lotu adanu-para onaanu Gote-na surube suna agaa pamu mogeasa. Gore nipumi Gote-na Surube Su madaa epe agaa pamu lakeloa sana mo onaanu nimuna yaina rado rado maperekeaawa nimuna yogane maepeaasa. 24 Goa pisa-pulu nipuna bi so Siria su robo rayona piri onaanumi pago kiritisimi. Go onaanumi pago kiritaawa nimuna yaina rado rado-para radaame ome onaa page mea ria ipisimi. Nimuna yainare wae remo nimu madaa pirua maeya ne onaanu page pirua uni rayo oma pae page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi nimu rayo maperekeaa kiritisa. 25 Go rabu ora onaa adaapumi Yesu rata mea pisimi. Nimuna suri Galili-para adaare Dikapolis-para Jerusalem su-para Judia su robo runanepara ipa Jordan-na mone pane piri onaanu-para ora rayore agaa pagoa rata mea pisimi.

5

Yesumi rudu madaa aawa agaa mo onaa lakesa
(Luk 6.20-23)

1 Yesu nipumi mogo onaa adaapu adoa nipu so rudu madaa opasaawa pua pirisa. Go rabu nipuna disaipel onaanu padane-para epa pirisimi.

2 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa:
3 Nimi rayona robaa-para epe kone mulalo pirua niminaalimi-daare raana omo piralimina. Gote-na Surube Su nimimi ora mealimina.

4 Nimi rayome re lo pi-daare pedo pu piramina. Gore Gote-me nimina robaa-para kuma mapainaalo goa palimina.

5 Nimi rayome nimina bi rabuaniaalimiri gore pedo pu piramina. Gore nimiri Gote-me su rayo gialia.

6 Nimi rayome Gote-na epe kone padane mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eta rulatabenalo gialia. Goa pea-ga nimi pedo pu piralimina.

7 Nimi rayome onaanu odome omalimiri pedo pu piralimina. Gore nimi madaare Gote-me page odome omalia.

8 Nimi rayona robaa-para epeaaliare pedo pu piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.

9 Nimi rayome yada mapataalo palimi-daare Gote-me nimi ora naa onaanu tea.

10 Nimi rayome Gote-na pora kurua
kedaa rialimi-daare pedo pu piralimina.
Nimiri Gote-na Surube Su adalimi.
11 Gore nimimi naa ruru piritalo rata
mea epalimide rabu nimumi adoa nimi-
para ero agaa lo wae kedaa pi kone sua
yaa agaa medaloma teme-daare nimimi pa
raaname omalepape.
12 Nimina kone-para page raana waru
omoa pedo waru palimina. Goa pea-ga
nimi so yaa-para i yoto epe adaapu gialia.
Go wae konere nimumi aba Gote-na agaa
lakene aanu riri-nane aba mea kasimi.

Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

13 Nimi kone rulae onaanuri go su amaa
piri onaanuna rikiraane aipa-rupa pimi.
Goa pea pare mogo aipa-na rede aba dia
yaliare gore niaame ake palima rabu aipa
wala ma-rede palima ya? Go piane aipare
nipuna rede napea-pulu onaanumi mea
ruboa nipuna aame rabuaatalimi.
14 Nimiri go su amaa piri onaanuna paa-
rupa pimi. Goa pua adaare so rudu madaa
waritimi rabu onaa rayome go adaarena
paa waru ademe. 15 Go page onaanumiri
lam meda ewoa baket rolo-para nasalimi.
Dia, pare ora ada-para mudialimi gomere
ada ru-nane piri onaa rayo paa epe-rupa
mealimi. 16 Goa pea-ga nimina epe paame
pa onaanuna ini agaa madaa roalia-daare
nimumi nimina epe palimide kogono adoa
nimina Aapana bi minasaalimi.

Yesumi rekena agaa madaa agaa lakesa

17 Nimimiri neme Gote-na agaa lakene
aanuna agaa-para rekena agaa-para gimal-
iminalo ipisude kone nasalepape. Dia,
neme go yaenu mea rubolalo naipisu
pare apo rekena agaana re waatalo ipisu.
18 Neme ora nimi lagialo: Go su yaa lapo
ora dia yaliade rabu page Gote-na rekena
agaana oge tu saabae pepasinu page alu-
palia. Go rekena agaare ora pa saabaina
Gote-me oyae rayo kiritalia. 19 Goa pea-ga
onaa medalomame go rekena agaare oge
agaa meda kone sua onaanumi gimalimi-
daare mogo rekena agaa ogeme-ga Gote-
na Surube Su-para nimu page oge onaanu
mapiraalia. Pare onaa rayome mo rekena
agaa waru pagoa onaa medaloma pagenalo
mogealimi-daare gore so Gote-na Surube
Su-para page bi adaape salia. 20 Neme
nimi lagialo: Gore nimimi Gote-na agaa
pagoa nimina epe koneme kogono palimiri
mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi
aanu-para nimuna kogono maoge yalimi.
Goa napalimiri nimimi Gote-na Surube Su
madaa na-adalimi.

Ratu yawe kone
(Luk 12.57-59)

21 Niaana akuanumi abade pagesimi
yaade agaare gupa pagesimi: Aa meda
natu maomape tade. Pare aa meda tu
maomaliri koso pagape aa piri-para mea
palimi. 22 Pare neme abia nimi lagialo: Aa
medame nipuna ame-para ratu yawaliare
nipu koso pagape aa piri-para mea palimi.
Go page aa medame nipuna ame-para agaa
wae tea-daare kaunsil piri-para koso talo
lamua palimi. Gore aa medame ame-para
ne ora maeya ne aa yana tea-daare nipu mo
wae repena sulaa-para mea lo palia.
23 Goa puare neme Gote-para ora pi lape
eta mea yawo sua aana reke alta madaa
mea epali rabu neme nena ameme ne
madaa wae kone inare go kone aba mae-
peaape: 24 Gore nena mo rialide ofa mo
aana alta madaa pa yawo sape. Goa pua
nena ame piri wala pua mode agaa wae
wala pua maredepo yatepape. Go agaa aba
wari kirituare orope Gote mo eta mea pua
ora pi ta paina.
25 Gore aa medame ne raapu koso loa
agaa unini salia-daare pena pora-nia palipi
rabu epe kone sua agaa maredepo yaawa
pulupape. Goa napaliri go aame ne
aipapulu koso pagape aa piri-para mea
palia. Goa puare mo aame ne plisman-
nu mea katea. Goa puare nimumi ne mea
pua kalabus ada mapataalia. 26 Neme ora
ne lagialo: Nena koso kabape mone rayo
mada na-abulu kiritaliri gore neme mo
kalabus ada mada nagimali.

Ona paake aa paake neme-na agaa

27 Yesumi goa sa nimimi go agaare aba
pagesimide sa: Neme ona paake nayolape.
Neme aa paake narumaape temede sa.
28 Go agaa aba pagesimide pare neme nimi
wala gupa lagialo: Gore aa medame ona
meda adalia pare nipumi go ona paake
lamualua kone salia-daare go konemere
mo ona aba paake yota.
29 Go pea-ga nena ini popo ki-naneme
wae yaenu adoa pulalo paliare neme go ini
rasua rubape. Goa pua nena ini padane
rasu rubali rabu nena to yogane rayo wae
su-para namea lopalia. 30 Go page nena
popo ki-naneme ne wae yae mulalo paliare
go kiri kepe rubape. Goa pua nena ki
padane aaware nena to yogane rayo su
wae-para namea lopalia.

Ona rasapena agaa
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 Yesumi wala goa sa: Abade go agaa
madaare akuanumi gupa simi: Aa medame
nipuna ore gimalia-daare nipumi ona
rugulape pepa meda ore kalape simi.
32 Goa simide pare neme nimi lagialo: Aa
rayome ona nagimalepape. Go ona paake
rumea loa pa amaa nagimalepape. Goa
pea pare neme agaa loa ona nagimape.

Gimaliare ne page repaayana pora rugiti. Go page pa aa medame gimi ona rumaaliadaare neme page ona paake yone aa piralia. Goa pua repaaya maoyaali.

Ora yaa madaa makuaa ne agaa

33 Yesumi agaa meda ora mone yola moneaawa gupa sa: Agaa medare abana akuanumi gupa simi-daa aba pagemede agaare gupa: Nimi yaa madaa makuaa agaa meda Gote-na ini agaa madaa talo palimi-daare go agaa madaa kone waru sua pipape simi. 34 Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimimi yaa madaa makuaa pi natapape. Yaa madaare Gote nipuna pirape reke yaade. Go pea-daa yaa madaa makuaa loa nimina agaa puri namapalaatepape. 35 Go page nimimi yaa madaa makuaa agaa meda go suna bimi puri namapalaatepape. Dia, go suri Gote nipuna aa lopae su yaade. Go page nimimi Jerusalem sumiri su yaa lapo makuaa agaa meda natapape. Dia, Jerusalem sumiri Aa Mudumi mea wasade su yaade. 36 Gore nimimi nimina aalu iri wala yaako pi kobere-daa mada namea maalimi-pulu nimina aalu madaa yaa madaa makuaa agaa page natepape. 37 Gore nimimi agaa teme rabu e-para dia lapo agaa agu tapape. Agaa mariripu temere Satanme malaaya.

Waea palimide na-abutapape
(Luk 6.29-30)

38 Nimimi agaa abade gupa pagesimide: Aa meda nena ini apeminaliare nipuna ini page apeminape. Aa medame nena agaa kimi oda taliare nipuna agaa page abuloa oda tape simide. 39 Goa simi pare neme nimi lagialo: Aa medame nimi-para waea paliade raburi nipu ratu nayawalepape. Dia, pare aa medame nena peae ki paarame rola taliare gore perekea tua peae meda-nane rola tina waalape. 40 Gupa wala aa medame nena mamina mua ne koso madaa aditalo paliare gore nena mamina meda page nipu wala kalape. 41 Gore bali medame nipuna oyaenu su ogesi-daa adaalu-para mea ria tea-daare gore neme wala ogesi-daa su rado meda adaalu nona piane-para page mea riape. 42 Go page aa medame ne-para oyae gi tea-daare neme nipu kalape. Gore aa medame ne-para yoto meda gi tea-daare neme masaa nariaalape.

Yesumi lalo: iaa raapu epe kone sape
(Luk 6.27-28; 6.32-36)

43 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Akuanumi abade simide agaa gupa simi: Nimina adami onaa-para epe pedo pi kone salepape. Nimina iaanu-para wae kone salepape simi. 44 Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimina iaanu-para epe pedo pi kone waru salepape. Goa page nimi-para waea palimiri go wae kone mea rubainalo Gote yaaloa beten tapape. 45 Goa palimiri nimiri so yaa-para pia Aapana onaanu piralimi. Gote-me onaa wae epe lapo rata madaa naare apo marasaana-daa. Go page nipumi yai page aa wae epe lapo rata madaa apo epena sana-daa. 46 Go pea-ga mo onaa medalomame nimi raana omalimide madaa nimu raana omalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape aanumi page goa peme. 47 Go page nimina amenu-para abi patalepape temere mo onare akea teme pae? Gore baptais abi nami pa pimi onaame page goa peme. 48 Gore nimi ora waru eperupa piralepape. Nimina Aapa so yaapara epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Onaa meda raba meapena agaa

1 Yesumi goa sa: Nimimi waru adalepape. Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu onaanumi nimi adena kone sua napipape. Nimimi niaana epe kogonore onaame adena kone salimiri nimina so yaapara piri Aapame nimina epe yoto meda na-abutea. 2 Go page nimimi naraame ome onaanu nimu oyaeyae raba mu katemere gore nimimi penaame go yae mealepa loa yalaari napulupape. Goa palimiri nimimi yaa agaa ne onaanuna kone padane mogeaaeme. Nimuri lotu ada-para mo pora-nia page pamua oyae kateme. Gore mo pi onaanumiri nina bi padane minasaaina kone imi. Nina agaa pagalepa. Goa pemere nimuna yoto oyaenu aba penaame go muaeme-daa. 3 Pare nimimi mo onaa naraanu raba mulalo palimiri oraa ki-naneme palide-a podo ki-naneme namakuaaina lape. Nena adami aa page agaa napagena lape. 4 Dia, pare kudiri pi kone sua epe bi mulalo kogono pipape. Goa palimiri nimina Aapamere nimina epe kudiri pi kogono adoa nimi epe yotome abutea.

Beten lape kone
(Luk 11.2-4)

5 Yesumi agaa meda gupa sa: Nimimi beten temede raburi yaa agaa ne onaarupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane aawa beten tapape. Go page nimumi adaa pora aane-nane page onaanumi niaa adena kone sua beten natapape. Goa peaga nina agaa pagalepa. Gote-me nimuna yoto oyaenuri aba kasa. 6 Go yapare nimi beten ripima talo palimide raburi nimina ada rum-para pua pora poa nimi na-ademe

Aapa madaa beten tapape. Goa puare nimina Aapame apo epe kaledoa teme beten adoa nipumi nimi-para page abutea.

7 Go page nimimi beten temede raburi pa agaa meda yoloa nane gimalepape. Mo baptais nami onaanumi beten lo yoloa adaapu teme rabu waru pagalia kone imi. Go-rupa natapape. 8 Nimi nimuna kone naratalepape. Dia, nimimi beten talo koneme aba managolaeme raburi nimina Aapa Gote-me nimi madaa rudu ta oyae rayo aba adoa makuaaya.

9 Gore nimimi beten gupa tapape:

Niaana Aapa, nere yaa-para pi.
Nena biri oro yaalo epe-rupa ina.
10 Nena Surube Su epena.
Nena konemere so yaa-para pemerupa su amaa niaame page goa palima.
11 Abia go yapi padane madaare neme niaana eta rumaaina.
12 Neme niaana wae yaenu mea rubaina-ga niaame page wae kone saapi onaanuna kone mea rubalima.
13 Neme niaare wae kedaa pi yaeme ko nataina pare Satan-me niaa natinalo surubape.

14 Pagalepa. Nimimi onaa medalomana wae yaenu mea raakepe rubalimiri gore nimina so yaa-para pia Aapame nimina wae yaenu page mea rubalia. 15 Pare nimimi pa onaa medalomana wae yaenu namea raakepe rubalimiri nimina Aapa nipumi page nimina wae yaenu mada namea rubalia.

Yesumi eta niti pape madaa agaa sa

16 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nimimi lotu kone sua eta gimalimi rabu yaa agaa ne onaa-rupa napipape. Nimuna ini agaa-para roke piralimina. Goa pua nimi reame ome onaa kone inalo peme. Pagalepa. Nimuna yoto oyaere aba muaeme. 17 Pare nimimi nape yae madaa niti pua gimalimi rabu nimina aalupara wel mea puare nimina ini agaa-para waswas talepape. 18 Goa palimi raburi nimimi eta gimalimi onaanumi mada namakuaalimi. Nimumi mada na-adalimi pare nimina na-adape Aapame apo kudiri pu i epe konere nipumi mada adalia. Goa puare nena epe yoto mada abutea.

Epe oyaeyae mea makiritaaina agaa (Luk 12.33-34)

19 Nimimi epe yaenu go su amaa nakirita salepape. Go su amaare go epe yaere daalinumi noa pa ramualia. Go su-para page paake ne aanumi kepo aguloa meme. 20 Nimina epe yaenu rayore go su amaa nakirita salepape pare go yaenu so yaapara kirita salepape. So yaa-parare daalinumi nano mada naramualia. Goa pua paake ne aanumi page so yaa-para yaere namealimi-ga so yaa-para oyae epe-rupa pa saabalia. 21 Gore epe yae kirita saliparare nena kone page go-para pa saabalia.

Iniri tona paa (Luk 11.34-46)

22 Niaana iniri niaana tona lam paa-rupa roaaya. Ini epeaaliare gore nena to rayo page epeaalia. 23 Pare ini o yaliare gore nena to rayo-para ribaa yoa o yalia. Goa pea rabu nena robaa-para roalia paa wala udinalia. Goa pua nena yogane-para ribaa yoa ne ora maoyaalia.

Aa padaneme surube aa laapona kogono mada napalia (Luk 16.13)

24 Bosboi laapona kogonore aa padaneme mada napalia. Goa palia raburi aa meda madaare epe kone sua aa meda madaare wae kone sua aalia. Goa pea-ga aa padane madaa ora raaname omoa aa meda-parare nipu ratu yawalia. Go page nimimi Gote-na kogono pala mone kogono pala mada napalimi.

Epaame omoa kone adaapu meme (Luk 12.22-31)

25 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Neme nimi lagialo: Niaa epe-rupa piramina kone adaapu nasalepape. Gore niaame ipa eta lapo ake nalima pae lo niaana yogane madaa ake maraalima pae loa kone adaapu nasalepape. Gore epe-rupa pirape konemere pa nape eta kone rabuaniaaya. Go page yoganeme pa mamina maraape kone rabuaniaaya. 26 Nimimi so biyaa pameme yaanu adalepape. Nimuna nape repena ini maapu napoa nimuna etare adapara nakirita peme. Goa napeme pare nimina so yaa-para pia Aapame nimu eta kata. Pare Aapame nimi madaa ia koneme go yaanu rabuniaaya. 27 Nimimi go su amaa i yae madaa kone adaapu salimiri go konemere nimina pirape maali ogesi-daa adaalu mada namayola salia. 28 Goa peaga nimina konere akeane mamina oyae madaa penaateme? Nimimi oge repena ini so amaa-nane opena adalepape. Gore nipu opea rabu nipumi kogono napua mamina page nawarita. 29 Goa pea pare neme nimi lagialo: Abadere King Solomon nipuna pepena mamina epe epe yae agu yamesa rabu mo plaua ini madaa pea-rupa nipumi pepena go-rupa pisa pare plauame nipuna pepena rabuniaaya. 30 Abia epara ripu puti ia pare ekeraare wala tua repena sulaa-para iralimi. Pa ripumiri Gote-me pa suna pepena paaya. Goa pea nimi onaanuri ni madaa kone ogepusi rulaeme. Nimina Gote-me nimi page waru surubalia. 31 Goa pea-ga nimimi kone adaapu

gupa nasalepape: Niaame eta ipa lapore ake nalima palo mamina ake maraalima palo kone nasalepape. 32 Go kone rayore su amaa kone narula pa piri onaanumi nimuna meape kone yaade. Pare nimina so yaa-para pia Aapa nipumi nimi adoa oyae gialia. 33 Go kone nasalepape pare kone pereke sua Gote-na Surube Su madaa page nipuna pape kogono page go lapo madaa kone aba saapiralepape. Goa palimi-daare nipumi oyae radonu page mada nimi gialia. 34 Goa pea-ga ekeraa-nane akea palua pae kone nasalepape. Dia, ekeraa-nane pape kone sape yaenu pa epalia. Gore yapi meda madaa kedaa pa nariaalepape. Gore pa kedaanu ya-pulu nipuna pa epalia.

7

Koso lape agaa
(Luk 6.37-38; 6.41-42)

1 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nimimi onaa medaloma pa amaa namariaawa koso laawa namea rumaatepape sa. Goa pua Gote-me nimi page go-rupa mada mea rumaalia. 2 Nimimi onaa meda pa amaa mariaawa koso teme-daare gore Gote-me nimi madaa goa padane-rupa abutea. Nimimi go-rupa rumaalua kone salemede-rupa go rumaape kone madaa-ga Gote-me nimi padane-rupa abutea. 3 Gore nimina amena ini-para oge ini mare aba adema teme. Goa pea pare nimina ini-para i repena rekene na-ademe. 4 Gore nimina ini-para repena rekene nona piane wala ia-ga akeane gupa teme: Naa ame, nena ini-para ia oge ini mare mea rubano teme. 5 Go aa nere yaa agaa ne aa yaade. Aba ripiare nena ini-para ia repena rekene mea rubape. Goa pua oropere inimini waru pua nena amena ini-para aaya loma epe-rupa mada rasamina.

6 Nimimi Gote-na yaere yananu nakatapape. Goa puare wala nimumi kaulataboa ne nolalo palia. Go page nimi kulubunu epe epe yaenu menana maa-nane namudiatepape. Goa puare nimimi mogo epe kulubunu rugulabebe palimi.

Beten loa agaa meamina
(Luk 11.9-13)

7 Yesumi goa sa: Nimimi Gote-para beten teme-daare nipumi mada gialia. Nimimi oyae asapalimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape pua tata palimiri Gote-me nimi-para pora gaape mada lobalia. 8 Onaa rayome Gote-para beten temere gore nimumi oyaenu mada mealimi. Onaa rayome oyaenu asapalimi-daare mada ada salimi. Gore aame pora gaape talia-daare Gote-me pora mada lobalia.

9 Gore nimina naakinumi Aapa yaaloa bret meda gi tea-daare nipumi aana meda mea katea ya? Dia. 10 Go page mo naakimi Aapa yaaloa ena page meda gi tea raburi wae paaka meda katea ya? Go page mada nakata. 11 Goa pea-ga nimi aanumi nimina naaki nogonu epe yaenu pa katemega nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten teme-daare nipumi epe oyae page pa mea gialia-ga beten loa agaa mealepape.

12 Pa onaanumi epe kone mua ni padane goa meda pina kone satemade-rupare neme page goa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agaa-para Gotena agaa lakene aana agaa rayo go-para ia.

Nimiri oge pora gaape-para ora pulupape
(Luk 13.24)

13 Yesumi agaa gupa sa: Nimiri oge pora gaape-para ora pua puaa odobatepape sa. Pora medare mo wae su-para pope pora gaape adaape mada lobapa ia. Onaa adaapuri go pora-para polalo peme. 14 Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape pora gaapere ora ogesi ya-pulu kalai waru palimi. Goa pea onaa padane padane laatapumi go pora-para mada palimi.

Pa repenana ini madialia waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)

15 Yesumi agaa meda gupa sa: Gote-na bi madaa yaa agaa ne aanuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogane aako yameme pare nimuna robaa-para raa yana maeyae-na kone sua nimi nolalo peme. 16 Go yaa agaa ne aanu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoa niminaatepape. Repena etolo etolo aere epe repena wain-na ini mada namadialia. Go page repena fikna epe iniri mo ripu wae pepo pi putipara mada naratemade ora dia. 17 Goa pea-ga ipa waru piri repena rayo madaa ini epe-rupa madita. Pare wae kaapu ne repena rayo ini wae-rupa madita. 18 Epe repenamere repena ini wae-daa mada namadialia. Go-rupa agu repena waeme epe repena ini meda namadialia. 19 Repena rayo ini epe-rupa namaditare poa repena sulaa-para mea iralia. 20 Goa pea-ga mo Gote-na bi madaa yaa agaa loa makirae aanumiri kogono peme rabu nimuna madialimi ini adalimina.

21 Gore onaa rayome ni-para Aa Mudu teme pare nimimi Gote-na Surube Su-para madaa na-adalimi. Dia, pare onaa rayome niaana aapa so yaa-para piana kone ratalimiri Gote-na Surube Su-para mada adalimi. 22 Apo yapi di epaliade rabu onaa adaapumi gupa teme: Aa Mudu, neme

abade nena bi onaa lakelo epe agaa mo-geasima teme. Nena bi lakeloa abade ni-aame onaana wae remonu mea ruboa napi kogono adaapu pasima teme. 23 Go raburi neme nimu-para gupa laketoa: Neme nim-ina ini-para waru na-adesude-ga nimiri wae onaanu-ga ni piri-para paneaatepa toa.

Ada pape kone lapo
(Luk 6.47-49)

24 Yesumi agaa meda gupa sa: Onaa rayome nina go agaa pago ratalimi-daare nimuna epe konere gupa imi: Aa medame ada pua aana-me puri mapalaasa. 25 Goa puare yai ipisa raburi ipa roa rubisaawa puri pane po ripumi ipua go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora aana-me puri waru mapalaawa pea-pulu mada narobesa. 26 Yapare onaa rayome nina agaa pagoa naratalimiri nimuna kone gupa imi: Go onaanuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaawa peme. 27 Goa puare yai ipua ipa roa rubisaawa puri pane po ripu page ipua mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru sa.

28 Yesumi go agaa lo kiritisa rabu pirisimi onaa rayome pogolasaasimi. 29 Gore nipumi agaa lakesa rabu nimuna rekena agaana tisaanu-rupa nalakesa. Dia, pare nipumi puri pane aa-na agaa lakesa.

8

Yesumi yakimi ti aa medana yaina mae-peaasa
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yesu so rudu gimoa kilipia ipisa pare onaa rayome wala nipu rata mea ipisimi. 2 Go rabu yakimi ti aa meda Yesu piri-para epa rumu koba pua pirua nipumi lalo: Aa Adaa, neme nina yaina mada maperekeaina kone salo sa. 3 Yesumi nipuna yogane madaa ki oraawa lalo: Goa palua-ga abi kaapuaina. Goa sa rabu aipapulu mo rere rayo kaapu yabesa. 4 Yesumi nipu-para lalo: Nere adoaape. Neme onaa medaloma nalakelape. Nena yoganere Gote-na miru irae aame adena pope. Goa puare Moses-me sa-rupa eta yawape. Goa pali raburi nena yainare aba go dia yanalo onaanumi mada adalimi.

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa
(Luk 7.1-10)

5 Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu-para agaame gupa ogesa: 6 Aa Adaa, nina ko-gono naakiri yaina omoa ada saabaaya. Nipuna uni rayo omapaawa radaa ora adaape pea. 7 Gore Yesumi lalo: Neme nipu maperekeaata palua. 8 Yapare mo soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu agaa gupa lakesa: Aa Adaa, niri epe aa-daa dia-ga nere nina ada-para mada naepali. Goa pea-ga neme pa agaame te rabu nina naaki mada perekealia. 9 Ni page naa soldia aa mudunumi ni surubeme. Neme soldia aanu page surube. Goa pea-ga neme soldia aa padane-para ne pu tore nipu mada palia. Aa meda ne ipu to raburi gore nipu mada epalia. Gore mo nina kogono naaki-para go kogono pa tore gore nipumi mada palia. 10 Yesumi go agaa pagoa kone adaapu isa-pulu mo nipu raapu ipisimi onaanu-para gupa lakesa: Neme ora nimi lagialo. Israel su-para aa gupa kone rulae aa meda abade page napirisa.

11 Gore agaa pagalepa: Onaa adaapu mo naare opala-nane page pabala-nane page epalimi. Gore nimumi Abraham-para Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube Su-para pirua akuanu raapu eta no piral-imi. 12 Goa palimi pare onaa medaloma so Gote-na Surube Su adolalo peme on-aare nimu ribaaene-para wala mea ratu talia. Go-parare re waru loa nimuna abulu regepe no radaa nalimi.

13 Yesumi mo soldia aanuna aa mudu goa lakesa: Nere abi pu. Neme kone rulaye-pulu nena kone sae-rupa ora palia. Goa sa-pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-ga maepeaasa.

Yesumi Pita-na orena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yesu nipu Pita-na ada-para pua odobaawa Pita-na aayaa kekapu yaina omoa patae ina pua adesa. 15 Gore Yesumi nipuna ki mina misa rabu mo kekapu yaina aba aipapulu perekesa. Go rabu nipumi rekoare Yesuna eta iraasa.

Yesumi onaanu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)

16 Gore aebore onaa medalomame wae remo piri onaa Yesu piri-para mea ipisimi. Nipumi agaame loa go wae remo rayo raakepe rubisa. Goa pua nimuna yaina rayo page maepeaasa. 17 Go-rupa pisare abade Gote-me agaa meda Aisaia-na buk-para gupa sa: Nipumi niaana yaina rayore aba mea ruboa niaana yaina rado rado page maepeaasa.

Onaa medalomame Yesu rata mea po-lalo peme
(Luk 9.57-60)

18 Gore onaa adaapumi Yesu kutapu ma-aawasimi rabu nipumi lalo: Niaare ipa mone pane kenaa moneaawa baina sa. 19 Go rabu rekena agaana tisaa meda ipua sana Yesu goa epa lakesa: Tisaa, su ray-ona pamuali rabu ni ne raapu pamuapana.

20 Gore Yesumi nipu lakesa: Raa yana patiparare su-para naaku ia. Yaanu page ada waritimi pare ni Onaa Raapu Pirape Aana Siri nina kitu pirua patape ada dia yaade. 21 Goa sa rabu nipuna disaipel aa medame nipu goa lakesa: Aa Adaa, ora lae pare nina Aapa aba rogaata pono. 22 Pare Yesumi nipu goa lakesa: Gore ome onaanumi nimuna ome onaanu yago rogaalimi. Nere saana bana sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yesu nipu ipunu madaa pirua sana nipuna disaipel aanu nipu raapu pisimi. 24 Go rabu mo ipa adaape poripumi ipua ipunu maugitaalo pisa. Goa pisa pare Yesu nipu pa u patae isa. 25 Goa pisa rabu mo aanumi Yesu nipu pua marekaawa lalo: Aa Adaa, neme niaa raba mea. Niaare go ipa noa ugialema-daa simi. 26 Gore nipumi nimu lakesa: Akeane nimimi paala omeme ya? Nimiri naa agaa ogepusi robaa-para mua kone rulaeme. Gore nipu rekoa po ripu-para ipa lapo puri pane agaa lakesa. Go rabu po ripu loraawa ipa eto ogesi-daa napisa. 27 Go rabu nimumi pogolasaawa lalo: Go aare ake piane aa ya simi? Go ipapara po ripu laapome nipuna agaa pagea simi.

Yesumi maeyae aa lapona wae remo mea ratu rubisa
(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)

28 Yesu nipu ipa mone pane pua mo Gerasa ruruna su-para opapasa. Go-parare wae remo pabo piri aa lapome matmat aana apedaa gimoa Yesu nipu piri-para ipisipi. Nipuri ora raa-para maeya ne aa lapo ya-pulu onaa rayo pala omoa go nipu ae pora-nia napamisimi. 29 Gore nipu lapome puri paloa gupa yaasipi: Nere Gotena Si-ga neme niaa piri-parare ake pulalo epae? Gore goanu pape di abia dia-ga neme niaa radaa mea gulalo akolo epae pae simi? 30 Go rabu menanu adaapupe mopare aawa eta nala aasimi 31 Mo wae remome Yesu-para gupa ogesimi: Neme niaa ratu tulalo pali-daare niaa mogo menanuna robaa-para ratutape simi.

32 Gore Yesumi mo remo-para nimi pulupa sa-pulu nimumi mo aa lapo gimoa remo nimu mo menana robaa-para pua odobasimi. Go mena rayo aloma pua mo rata madaa lopoa ipa ini-para pua ipa noa omabasimi.

33 Go rabu mo mena surube aanu nimu pogola pisimi. Nimu adaare-para pua go remaa onaa rayo-para pua lakesimi. Lakesimi rabu mo wae remo pabo piri aa lapo madaa pianu rayo remaa pua simi. 34 Go rabu mo adaare-para piri onaa rayome Yesu nipu madaama ipisimi. Goa pua nimumi nipu epa adoa gupa lakesimi: Go su gimoa nena su rado-para pu simi.

9

Yesumi kiki aa uni oma pae aa meda maepeaasa
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yesu nipu ipunu madaa pirua ipa mone pane pua nipu adaare meda-para pua opapasa. 2 Go rabu yaina ome aa meda Yesu piri-para ria ipisimi. Goa pisimi pare nipuna uniri rayo oma paawa reke madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adoa mo yaina ome aa goa lakesa: Go naaki, paala naomape. Nena waeanu raakepe rubaato.

3 Gore rekena agaa tisaanu medalomame go agaa pagoa nimuna kone-para gupa isimi: Go aamere Gote-para ero ta, kone isimi.

4 Yesumi mo nimuna kone-para adokaru mua nimu-para lalo: Akeane nimina kone-para gupa saleme? 5 Akea pua kuma pi agaa toa ya? Nena wae yaenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoa pora pu lano kedaa pia? 6 Pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri go su amaa onaanuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-ga puri adalimina. Goa pua nipumi mo uni oma pae aa-para lalo: Ne rekoa nena u pati yaenu mea ripinua nena ada-para pu sa. 7 Goa sa rabu nipu rekoa nipuna ada-para pisa. 8 Onaa rayome go adoa simina paalame omesimi. Gore Gote-me go piane pinalo puri kasapulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

Yesumi Matyu yaasa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Yesu nipu go su gimoa pore pamisa rabu aa meda Matyu nipu mone takis mi ada-para pirina adesa. Goa pua Yesumi nipupara lalo: Nere saana bana. Goa sa rabu nipu rekoa rata mea pisa.

10 Yesu go aa-na ada-para eta nala pirisa. Go rabu mone takis mi aanu-para naraa onaanu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel aanu raapu pirua eta padane-para nisimi. 11 Goa pisimi rabu Farisi aa medalomame go kone adoa nipuna disaipel aanu lakesimi: Nimina tisaa mo takis mi aanupara naraa onaanu raapu pia-ga akeane gorupa eta no pira ya simi?

12 Yesu nipumi go agaa pagoa nipumi lalo: Yaina naome onaanu nimuri dokta piri-para pemede. Dia, yaina ome aanu nimu dokta piri-para peme. 13 Nimimi Gote nipuna buk-para lagisade agaa aba pua niminaatepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesumi wala lalo: Neme ora epe onaanu agu raba mulalo

naipisu. Dia, pare naraa onaanu page raba mulalo ipisu sa.

Eta nane yaa madaa makuaa loa gimimi kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

14 Go raburi Jon-na disaipel aanu Yesu piri-para ipua nimumi nipu-para lalo: Farisi aanu niaa page eta niti pua ado aema. Goa pema pare akeane nena disaipel aanumi eta pa nena te ya?

15 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Ona rumaatalo pe aare nipuna rurunu raapu pa piralia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare oropere go ona rumaatalo pea aare wala gimalia-ga go rabu mo nipuna rurunumi odome omoa eta nape madaa niti pua pa piralimi.

16 Aa medame kagaa mamina rugini nipuna abana mamina podopene-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa rugulua rabutea-daare mo mamina wala mariripiaa-mama pua adaapu riripi tabalia. 17 Go page abana meme mena yogane-para aa medame kagaa ipa wain mada nanorialia. Goa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogane mariripiaawa mo ipa su amaa koyalia. Goa puare mo meme mena yogane page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa meme mena yogane-para no rialimiri lapo rata epeaalia.

Yesumi aa muduna wane maepeaawa nipuna mamina oraasa ona maepeaasa
(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

18 Yesumi nimu-para go agaa pa pena lakelala aina aa mudu meda Yesu piri-para ipua rumu epa koba pua gupa sa: Nina nogore abia ora ini adupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia sa. 19 Goa sa rabu Yesu nipu mo aa mudu raapu polalo pisa rabu nipuna disaipel aanu page pisimi.

20 Pora-nia pisimi rabu ona medare nipuna yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Go ona nipu Yesuna masaanane ipua nipuna mamina aane-nane kimi oraasa. 21 Go ona nipuna robaa-para kone gupa isa: Neme nipuna mamina madaa ki oraaluare nina yaina mada dia yalia kone isa. 22 Goa puare Yesumi nipu wala pereke tua adoa lalo: Go nogo. Neme ni madaa kone rulaate-pulu nena yaina abia madia yaato. Ora go rabu-ga go yaina epeasa.

23 Gore Yesu nipu mo aa muduna adapara pua opapaasa. Go-parare onaanumi emaa loa re adaa lo pirisimi. 24 Gore Yesumi lalo: Nimi pane piralepa. Go nogore pa u patana. Ora ini na-adupiana. Go rabu nimumi nipu giri laasimi. 25 Mo onaa rayo pane pula pira loare Yesu nipumi mo nogona ada rum ru-nane pua ki mina mua nipu marekaasa. 26 Goa pisa rabu go remaa su rayo-para pago kiritisimi. Yesumi ini rabuni aa lapo-para agaa maarea aanu page pua maepeaasa.

27 Yesu nipu go ada gimoa pora pamisa rabu ini rubu pi aa laapome nipu rata mea ipua gupa yaasipi: Nere Devit-na siga saa raba mea sipi. 28 Gore Yesu ada ru-nane penaaloa mo ini rubu pi aa lapo nipu piri-para ipisipi rabu Yesumi nipupara lalo: Go kogono mada palua-ga nipimi ni madaa kone rulalipi ya? Nipumi lalo: E, Aa Adaa mada palipa sipi. 29 Goa sipi rabu Yesumi nipuna ini kimi oraawa lalo: Nipimi ni madaa kone rulaaripi-daare nipina ini madaa epeaalia. 30 Goa puare nipuna ini wala epe sa. Goa puare Yesumi nipu-para puri pane agaa gupa lakesa: Nipimi waru kudiri pipape. Onaa medaloma nalaketapape. 31 Pare nipu gimoa pisa rabu go su rayona Yesuna remaa pamisa.

32 Goa palaina onaa medalomame agaa maare wae remo pabo piri aa meda Yesu piri-para mea ipisimi. 33 Gore Yesumi mo wae remo mea rakepeaasa rabu nipu laapome agaa lopaasipi. Gore onaa rayome kone adaapu sua gupa simi: Go Israel supara napi kogono go pamu pia-daa simi. 34 Pare Farisi aanumi lalo: Wae remonuna aa mudumi nipu puri kanaloa go pia simi.

Yesumi onaanu odome omesa
(Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44)

35 Yesu nipu su adaare rayo-nini pamua sana nimuna lotu ada-para agaa pamu mogeasa. Go rabu nipumi Gote-na Surube Su madaa epe agaame loa sana onaanuna yainanu maperekeaasa. 36 Nipumi mo onaa rayo odome omesa. Gore nimuna kone mabebola tua wae-rupa pirisimi-pulu nipumi odome omesa. Mo sipsip-nuna punini aaraa napirisa rabu go onaanu kalae-rupa pirisimi. 37 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa: Eta adaapu mo maapu-para poro aaya pare kogono pape aanu adaapu napimi. 38 Goa pea-ga nimimi go maapuna aaraa-para eta ini mea kirita sula epena beten tapape sa.

10

Aposel kogono aanuna bi
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

1 Yesu nipuna aposel kogono aa 12-pela yaaloa nimu kogono papena puri mapalaasa. Gore nimimi wae remo rakepeaminalo yaina rayo maperekeaaminalo onaa raba minalo puri gialua sa.

2 Mo aa 12-pela nimuna biri gupa: Saimon-re aba ripia Yesumi nipu aba mapiraasa. Nipuna bi medare Pita. Nipuna amere Andru page mapiraasa. Goa pua Sebedi-na si Jems-para nipuna ame Jon lapo page mapiraasa. 3 Gore Filip-para

Bartolomyu lapo mapiraasa. Medalomare Tomas-para takis mi aa Matyu lapo mapiraasa. Goa pua Jems-re Alfius-na si Tadius lapo mapiraasa. 4 Goa pua Saimon Selot-para Judas Iskariot page mapiraasa. Go aamere pirua Yesu tapena kabereke misa.

Yesu mo aposel aa 12-pela kogono kasa (Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

5 Yesu nipumi mo aposel kogono aa 12-pela agaa mana gupa lakesa: Nimi aa ruru radonu piri-para napulupape. Goa pua nimi Samaria adaare-para page napulupape. 6 Dia, pare nimiri Israel su-para piri onaanuri ora alupae sipsip-rupa pimi-ga nimu piri-para pulupape. 7 Nimimiri Gotena Surube Su abia ora re-para epa ialo pua laketapape sa. 8 Nimimi yaina ome onaanu maepeaatepape. Ora ini adupini onaanu marekatapape. Mo yakimi ti onaanu maepeaatepape. Wae remo mea raakepe rubatepape. Gore nimimi go puri mealemepulu mo onaanuna yaina madaa yoto nami mada pa maepeaatepape sa.

9 Nimimi mone yo-para mone ini-para ora mone padane-para nimina oge nusi-para namadialepape. 10 Go page nimimi palimi rabu rokanu namadia pulupape. Go page alopape mamina meda-para aa ada-para pora pamuape rimaapu page namea pulupape. Dia-ga aame pa palimi-daare nimumi eta oyae mada gialimi.

11 Gore nimi adaare page su rado-para palimiri nimimi aba waru adalepape. Nimimi epe amenu medaloma aba waru adoa go aa raapu piraama puare nimi meape onaa dia yaliare puaa-mama pipape sa. 12 Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri onaa-para epe-rupa piralepape tapape. 13 Gore mogo ada-para piri onaa-daa epe onaa yalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abi piralepape agaa na-abutimi-daare nimina epe konere wala mua go ada gimalepape. 14 Gore aa medame nimina agaa pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adaare gimoa pulupape. Go rabu nimumi nimuna wae kone adenalo nimina aa madaa ae kege kunu sua pulupape. 15 Pagalepa. Orope Gote-me onaanu yoto mea rumaa katea di raburi wae adaare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide onaanu-para kedaa kasade. Goa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi sa.

Kedaa epalia-ga waru adalepape (Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Yesumi goa sa: Pagalepa. Neme nimiri maeyae yananuna rikiraana sipsip mena si-rupa mea rapaato. Goa pea-ga nimimi ora pawa pua paakanumi umu yoloa pameme-rupa pamualepape. Go page nimimi epe kone sua so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape. 17 Nimimi mo aanu waru adalepape. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada mea pua nimuna lotu ada-para aipuyame nimi talimi. 18 Nimumi nimi koso laatalo mo aa mudu kadipinu piri-para mea palimi. Goa pua nimimi nina kogono pua nimu-para pa ruru radonu-para page epe agaa laketeme. 19 Gore nimumi nimi koso lape agaa temede raburi niaa ake tema pae kone adaapu nasalepape. Dia, Gote-me go rabu laketemenalo agaa gialia. 20 Go rabu nimimi agu raapo koso lape agaa nateme. Dia, Holi Spirit nimina robaa-para piralia rabu nimina Aapame agaa lagialia.

21 Go rabu aanu nipuna amenu wala kosome mariaawa nipuna ame tu maomalimi. Gore aaraanumi page nipuna si-para waea palia. Sinumi page agi aaraanu-para agaa rasua koso lape agaa loa tu maomalimi. 22 Go raburi nimimi nina pora ratalimi-pulu onaa rayome nimi ronome omalimi. Pare onaa rayome puri paboa ni nagi-mama palimiri orope go su yaa lapo dia yalia rabu go onaanu oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 23 Gore nimi adaare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adaare rado meda-para pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adaare rayo-para kogono mada napu kiritalimi pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si aba epalia. 24 Skul teme naaki nogo nimiri nimina tisaanu narabuaniaaeme. Go-rupa agu kogono pape aanumiri nimuna surube aa mada narabuaniaaeme. 25 Goa pea-ga skul nogo naakimi nimuna tisaa-rupa piralimi-daare epe teme. Go page kogono pape aame nipuna aa mudu raapu nona pi piraliare epe teme. Goa pua ada padane surube aa-para wae bi Belsebul* teme-daare nipuna ada raapu pimi-nu ora wae binu page katea.

Paala omape aana bi (Luk 12.2-7)

26 Goa pea-ga nimimi pa onaanu paalame naomalepape. Dia, abiare oyaeyae rayo rigitabaaya pare orope penaame sua kudiri pi kone rayo page onaanumi mada adoa penaame amaa pagalimi. 27 Neme go ribaaene-para lagialo agaare nimimi naare

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri onaanuna makirae gote kone sua bi maasimi. Go bina rere gorupa: Nipu Gote rayona mudu gote teme. Gore mo Juda aanumi gote rayo nipuna rolo-para pia simi. Goa loare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Goa pua wae remo rayona bi nipu madaa popesa. Goa pisimi pare Belsebul-ri wae remo-para simi.

paalu laketapape. Nimimi pawasi pagaleme agaare su rudu madaa rekaawa laketapape. 28 Aa medalomame onaanuna to yogane mada tu maomalimi pare kone wasupa mada natu maomalimi. Goa pea-ga nimimi nimu madaa paala naomalepape. Yapare Gote-me yogane-para wasupa lapo repena sulaa-para mada mea iralia-ga nipu madaa paala omalepape.

29 Nimimi oge yaasi laapore mone kane oge padaneme kabeme. Goa pea pare nimuna Aapame nalaketea-daare oge yaa padane su amaa mada nalopalia. 30 Gore nimina aalu iri rayo Gote-me aba dipita. 31 Goa pea-ga nimimi paala naomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape yoto ora maoge yateme sa.

Yesuri go piane aa
(Luk 12.8-9)

32 Yesumi agaa meda goa sa: Onaa rayome pa onaanuna ini agaana niaa Yesuna onaanu pima laketemere neme so yaa-para pia Aapa-para go onaanuna bi page laketoa sa. 33 Pare onaa rayome pa onaanuna ini agaana ni masaa rilalimiri so yaa-para pia Aapana ini agaa madaa neme nimu page gimalua sa.

Yesu su amaa ipisare yada marekaatalo naipisa
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 Nimimi niri go su amaa epe-rupa pirape kone mea ipisade kone nasalepape. Dia, pare neme rai kutu nona piane agaa mea ipisu. 35 Naa ipisude kogono madaare yada pape kone adaapu gupa salimi. Aanu medaloma nimuna Aapanu-para iaa aulalimi nogonumi nimuna aginu-para iaa aulalimi orenumi aayaanu-para iaa aulaliminalo ipisude. 36 Goa puare aa medana wae iaare nipuna ada padane-para piri onaanu re-para aulaawa ronome omalimi.

37 Onaa rayome nimuna Aapa ama madaa pedo pu raana meme-rupa ni madaa raana waru naomalimiri gore go onaanu ni raapu mada napiralimi. Go page onaa rayome nimuna nogo naakinu pedo pu raaname omoa ni madaa raaname waru naomalimiri go page ni raapu mada napiralimi. 38 Onaa rayome nina repena polopeana kedaa narua nina pora nakurialimiri ora ni raapu mada napiralimi. 39 Gore onaa rayome nimuna yogane madaa kogono agu pu piralimiri nimuna wasupanu pa alupalimi. Goa pea pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa nimuna yogane madaa kone narumalimiri nimuna wasupanu epe-rupa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Onaa medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)

40 Onaa rayome nimi mealimi-daare gore ni page mealimi. Gore onaa rayome ni madaa kone rulaawa epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenasa-daa nimumi nipu madaa page kone rulaawa mealimi. 41 Onaa rayome Gote-na agaa lakene aa epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agaa lakene aa onaanu yoto mealimi-rupa go padane-rupa rumaalia. Onaa rayome ora epe aa meda epalia rabu go aa adoa neme go aa raba mealua kone salimi-daare go nimu raba meae aa-para padane-rupa epe yoto mealimi. Go agaa pagalepa. 42 Onaa medalomame nina disaipel onaa meda ipa kogore nape pe meda katemedaare go epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

Jon Baptais-na disaipel aanu Yesu piri-para pisimi
(Luk 7.18-35)

1 Yesumi go agaare nipuna aposel kogono aa 12-pela lakesa. Go agaa lakelo kirituare nipu go adaare gimo mo-nane adaare medaloma-para puare go onaanu-para epe agaa lakeloa moge riaasa.

2 Jon-me nipu kalabus ada pirua Yesuna remaa pagesa. Go rabu nipuna disaipel aa medaloma Yesu piri-para mea rapaasa. 3 Go aanu nimumi Yesu agaa gupa pua misimi: Nere Jon-me aba epalia lo lagisade aa yapae? Pa aa meda orope epaliade ado pima?

4 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimimi pua kogono adamede rayo ora yaade lo Jon pua laketapape. 5 Abia ini rabuni onaanumi oyae waru adaleme. Aa wae onaanu pora pamualeme. Yakimi ti onaanuna rere kaapu yaa. Aane poae onaanumiri abia aane lobaawa pagame. Aba ome onaanu page wala reka pimi. Go onaa naraanumi page Gote-na epe agaa pagaleme. Go remaa rayore Jon pua laketapape. 6 Onaa rayome ni madaa kone laapo nasu puri paloa kone rulalimi-daare go onaanu pedo pua waru piralimi.

7 Mo Jon-na disaipel aanu pulaina Yesumi mo Jon-re go piane aa yaade lo onaanu waru lakesa: Abade nimi mo onaa napiri su-para puare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po ripumi kabe ragualae adola pisimi ya? 8 Nimi puare ake adola pisimi ya? Epe mamina maarae aanu adola pisimi ya? Dia, aa mudu nimuna epe mamina maraawa epe ada-para piruaeme. 9 Gore ake adola pisimi ya? Gote-na agaa lakene aa meda adola puame ya? E, gore neme

nimi lagialo: Go aamere Gote-na agaa lakene aa medalomare nipumi rabuniaaya. 10 Go aa madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me lalo: Pagalepa. Neme nina agaa lape aa aba epenatoa. Go aamere nimina pu robaa konena pora maredepo yaato tea. 11 Yesumi lalo: Pagalepa. Jon Baptais-ri go su amaa madini onaa rayo rabuniaawa nipu ora epe ta sa. Pare Gotena Surube Su-para polalo nogo naaki-rupa pimiri Jon page rabuniaame.

12 Abade Jon agaa mogea aa pirisa rabu page abia onaanumi Gote-na Surube Suna agaa ratu rubulalo pirisimi. Go page wae puri pane aanumi nimu ripinaatalo peme. 13 Gote-na agaa lakene aa rayome page Moses-na rekena agaame agaa lakela-mama ipuare Jon-me page Gote-na Surube Su-na agaa laketa-rupa mogea kone rulaeme. 14 Gore nimimi nimuna agaa pagamona kone salimi-daare gore Jon-re Gote-na agaa lakene aa Elaija-rupa aba epalia simide. 15 Onaa rayome go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepa sa.

16 Go rabu go onaanu nimiri ake madaa saa pi agaa lagialua ya? Nimimiri kone gupa meme. Nogo naakinu-rupa maket supara pimi. Goa puare go nogo naaki rado medanu-para gupa yaateme: 17 Niaame nimi-para emaa pe tema pare nimimi mata napabeme. Niaame odome omoa nimipara rupa yaasa tema pare nimimi re-daa nateme sa. 18 Jon nipu ipua ipa wain-para eta medaloma-para nanisa pare nimimi nipu maeyae aa simi. 19 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ni ipua go etanu epa no ipa no pe-pulu onaanumi lalo: Adalepa. Go aamere eta adaapupe noa ipa wain page adaapu nea teme. Go aare mone takis mi aanu-para naraa onaanu raapu pia teme. Goa peme pare onaanumi ora Gote pia kone sua kone rulalimina-ga Gote-na makuaae kone mada adalimina.

Taun medaloma-parare onaanumi kone narulaeme
(Luk 10.13-15)

20 Goa puare su adaare adaapu-para Yesu nipumi napiaa kogono waru pisa pare go pirisimi onaanumi kone naperekesimi. Gore Yesumi nimu ratu yawoa nimu-para ape sa. 21 Gore nipumi lalo: Korasin supara mo Betsaida su lapo-para piri onaanu madaa neme odo waru pia. Gore neme Tair Saidon su lapo-para napiaa kogono gorupa pula pisu yaalore go Tair Saidon supara pimi onaamere kone pereketa pisimi. Goa pula pisimi yaalore nimuna odo waatalore tagame pepeminua mamina yamola pisimi. 22 Pagalepa. Gore onaanuna yoto rumaape yapi di raburi Gote-me Tair Saidon su lapo piri onaanu kedaa katea. Goa palia pare nimimi wae kedaa ora waru rialimi. 23 Nimi Kaperneam supara piri onaanu nimimiri yaa-para polalo peme? Gore nimi wae su-para palimi. Mo napiaa kogono pawade-rupare Sodom supara pula peme yaalore gore abia go raburi mo Sodom su-para aata pea. 24 Pagalepa. Gote-me onaanu yoto rumaape di raburi nimina kedaamere mo Sodom su-para piri onaanuna kedaa rabuniaa mealimi.

Yesumi kitu epa mealepa sa
(Luk 10.21-22)

25 Go raburi Yesumi Gote beten gupa sa: O Aapa, nere su yaa lapona Mudu pi. Gore abadere neme kone makuaae onaanu-para kone waru i onaanu-para nena kone kudiri pua nogo naakinu-rupa mea waaside. Go madaa ora pi lalo. 26 Gore Aapa nena raana ratua go-rupa ne peme. 27 Nina Aapamere oyae rayo neme surubanolo gisa. Goa pisa pare pa onaa medame nena Sina ni na-ademe pare ne Aapa padane mamere ade. Aa medame Aapa na-adea pare Simi padane-ma mere adea. Mo Simi onaanu Aapa waata-daare nimumi Aapa ademe.

28 Nimi onaanumiri kalai pu kogono pua kedaa ria epemere ni piri ipulupape. Goa epalimiri nimi kitu mapiraalua. 29 Goa puare nina pasaa madaa ia repenare gore nimimi mua nimina pasaa madaa mea riaalepape. Gore neme epe kone su pawa pipulu nimimi nina kone adoa adaapu mogeatepape. Goa palimiri nimimi kitu epa mua piralimina. 30 Gore nina oyae riape repenare kedaa napea. Nimina pasaa-para riape yae salua-ga yapa pinalo riaalepape sa.

12

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Kitu Pirape Yapi di medare Yesu nipu wit maapu pamisa. Goa puare nipuna disaipel aanu nimu reame omesimi-pulu mo wit-na ini keroa sana mea nisimi. 2 Gore mo Farisi aanumi go adoa Yesu nipu gupa lakesimi: Adaina. Kitu Pirape Yapi di madaare rekena agaame kogono dia ta pare nena aanumi agaa rasua pa peme. 3 Yesumi nimu gupa lakesa: Gore nimimi Devit-para nipuna aanu page reame omoa pisa yaade remaare nadipitimi ya? 4 Gore nipu Gote-na ada ru-nane pua odobaawa mo Gote-na sape bret mea nisimi. Go bretre Gote-na miru irae aanumi agu nisimi pare mo aanumi rekena agaa rasaasimi. 5 Pare nimimi abade Moses-na rekena agaa-para go remaa nadipiasimi ya? Gore lotu ada-parare Gote-na miru irae aanumi kogono pua Kitu Pirape yapi orona rekena agaa rasitimi. Goa pisimi pare nimumi pa

wae yae meda napisimi. 6 Gore neme nimi lagialo. Oyae go-para ia yaemere lotu ada rabuaniaaya. 7 Pare nimimi Gote-na agaa meda pagola peme yaalore waea napeme onaanu-para agaa mada nalaketa peme. Nipuna agaa go ia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname naome pare epe raba meape kone madaa pedo pi. 8 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Kitu Pirape Yapi Di-na Aa Mudu yaade.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki wae aa meda maepeaasa
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Yesumi go su-nane gimoa nimuna lotu ada meda-para pisa. 10 Goa pisa rabu aa meda nipuna ki rudu ae aa meda pirisa. Gore aa medalomame Yesu-para koso lape agaa loa nipu-para agaa gupa simi: Gore niaana rekena agaa madaare yaina ome onaare Sabat piri yapi di rabu maperekeaamina yapae dia yapae simi. 11 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimina rikiraana aa padanemere mena sipsip punalia rabu medare Kitu Pirape Yapi di rabu kuba-para lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina amaa-nane nayola salimi ya? 12 Gore onaare sipsip menarupadaa dia. Kitu Pirape Yapi Di-na page niaame onaa raba mealimare rekena agaa narasitima. 13 Gore nipumi mo ki rudu ae aa-para lalo: Nena ki ridula. Goa pisa rabu go aa-na ki epe sa-pulu wala epe ki meda nona pisa. 14 Go raburi Farisi* aanu nimu reka puare Yesu nipu tu maomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Aa

15 Gore Yesu nipumi go agaa pagoa sana go su gimoa pisa pare onaa adaapu nipu rata mea pisimi. Goa puare nipumi yaina ome onaa rayo maepeaasa. 16 Goa puare Yesumi nimu-para agaa puri paloa lakesa: Nina kogono pawade-rupa onaa medanu napua laketapape sa. 17 Goa lakesa agaa madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa gupa sa: 18 Gote-me goa sa: Go aare nina mada mi aa ya-pulu neme nipu madaa raaname waru omoa nipu madaa pedo waru pe. Neme nina Holi Spirit kaato raburi nipumi su rado-para piri onaa nina yoto rumaape yapi di lakena. 19 Gore nipumi agaa puri palo naloa ratu nayawalia. Goa pua nipu pora-nia pamualaara pamualia. 20 Gore nipumi kogono pa amaa pua nipumi onaa rayo ora epe kone inalo raba mealia. Goa pua nipumi kabe meda ugitabolalo po ripumi rialaayare mada narugula tabalia. Goa page lam meda uduna repe repe paliare nipumi mada namaudinalia. 21 Goa palia rabu ruru rado onaa rayome nipu madaa kone rulaawa nipu ado piralimi.

Yesumi Belsebul raapu kogono pea simi
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

22 Go raburi ini rubuni aa meda nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agaa maaresa. Go aare nimumi Yesu nipu piripara mea ipisimi. Go rabu Yesumi go aa maepeaasa rabu mo aame agaa lapaawa oyae page waru adesa. 23 Gore onaa rayo nimu pogolasaawa lalo: Go aare nipu Devit-na si yapae dia yapae simi? 24 Gore mo Farisi aanumi onaanuna agaa pagoa goa simi: Wae remona aa mudu Belsebulmi go aa puri kata rabu nipumi go remo raapu pirua pia simi.

25 Gore Yesumi nimuna kone adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaare meda-para piri onaanumi nimu rumaa yada palimidaare gore rekepu paawa piralimi. Go adaare-para aaraalu nimumi rugulala palimiri go ruru lapore mada nakibu maaalimi. 26 Goa pea-ga Satan-na su-parare ruru padaneme wala yada pua meda ratu rubaliare wala mada nakiritalipi pare nipuna ruru rugulala pa pipi. Go raburi nimuna su ora o yalia. 27 Gore nimumi gupa lamede: Belsebul-mi ne raba mea rabu neme wae remo mea rubaaede. Goa pea-ga nimina disaipel aanuri aapimi raba minalo nimumi wae remo mea rubaeme ya? Nimumi goa peme-pulu nimina koso lape agaa rabuaniaaeme. 28 Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go wae remonu mea rubaayo. Goa pea-ga Gote-na Surube Su nimi piri-para aba epaade.

29 Gore aa medame puri pane aa medana ada-para pua odobaawa nipuna oyaeyaenu paake mulalo palia-daare gore nipu opeme aba rogaalimi. Nipumi goa puare nipuna ada-para i yaenu rayo mada mealia.

30 Aa medame ni raapu napiraliare gore nina iaa pia. Aa medame naa sipsip mena namea kirata mapiraaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ratu rubalia.

31 Goa pea-ga neme nimi lagialo: Gote-me onaanuna wae yaenu-para wae ero agaanu rayo mea rubalia pare onaa rayome Holi Spirit-para ero agaa teme-daare go wae yaere Gote-me mada namea rubalia. 32 Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aa-na Si-para wae agaa temere Gote-me go wae yaenu mea rubalia. Pare onaa rayome Holi Spirit-para wae agaa temere Gote-me go

* **12:14:** Go aanumi goa simi: Kitu pirape yapi dina Yesumi onaa maepeaatare waea pia simi. Nimuna rekena agaa rugusa-daa Yesu taminaloa agaa go madaa maasimi. Go agaa medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page ia.

wae yae mada namea rubalia. Gore abia page orope page ora mada namea rubalia.

Wae repenamere ini wae madialia
(Luk 6.43-45)

33 Gore repena ini epere epe repena mada aba etalia. Wae repena opalia-daare wae ininu madialia. Goa pea-ga ini aba madita rabu go repenare epe ta palo o ta palo mada makuaaema. 34 Nimiri wae paakame madini onaanu-ga nimimi epe agaare akepu teme ya? Nimiri waeanu peme-pulu nimina robaa-para rulatabea agaare penaame waatea. 35 Aa epe medare nipuna robaa-para epe kone patea-pulu nipumi epe kone sua epe agaa tea. Aa wae-mere nipuna wae kone robaa-para rulatabea-pulu nipumi wae agaa tea.

36 Go agaa lagialo: Gote-me orope onaana yoto mea rumaaliade rabu nimuna pianu rado rado ado kiritua Gote-me yoto rumaa katea. 37 Nina to agaa madaare Gote-me nimi koso lape agaa tea. Go teme agaa madaare Gote-me nimi epe onaa lo wae onaa lo pagoa mea rumaalia.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona simi
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Go raburi rekena agaana tisaa aa medalomame Farisi aa medaloma-para gupa simi: Tisaa-ya, niaame nena napiaa meda paina adamona simi.

39 Go raburi nipumi nimu gupa lakesa: Go abia pimi onaanumi waea pua Gote gimeme-ga akolo napiaa kogono adolalo peme. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme aa Jona-na pisade kogono padanere palua rabu adalimina. 40 Abade Jona nipu adaa enana robaa-parare yapi repome pirisa. Goa pisana-rupare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para yapi repome pirua wala rekalua sa. 41 Pare Gote-me onaana yoto mea rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide onaanu rekoa nimu kosona ini-agaana palimi sa. Gore Jona-na agaa lakesa rabu nimumi pagoa wae yaenu gimoa nimuna kone robaa perekesimi. Goa pisimi pare abia go pima yapi dimi Jona-na kogono maoge yaeme sa. 42 Gore Gote-me onaanuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri Ona Mudu meda rekoa nimina wae yae rayo madaa koso tea. Go onana bi Mudu Shiba teme. Gore go ona nipu Solomon-na epe agaa pagola pisa-pulu nipu su rayona aane-nane pamisa. Goa pea pare aa go nimina rikiraana pi-amere Solomon-na kogono page rabuaaya.

Wae remo wala ipisa
(Luk 11.24-26)

43-44 Gore wae remome aa meda aba gima paliare gore nipu su kaapu meda asapula pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora asapua na-adalia-daare nipumi wala gupa tea: Nina aba pirua epawade ada-para wala palua tea. Wala pua puaa adea pare adede ada-parare puluma kia pepena pua waria sabaaya. 45 Goa pisa raburi nipumi ora wae remo 7-pela wala pua lamu mua sana nipu raapu ipuare mo ada runane odobaawa pirisimi. Apo 7-pela nimumi remona wae kone maoge yaawa aba ripiare go aa wae-rupa pirisa pare abiare ora wae-rupa pia.

Yesu nipuna agi amenu agaa lakesa
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Yesu nipu mo onaanu raapu agaa pa lala pirina agi amenu amaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agaa talo pisimi. 47 Gore aa medame nipu goa lakesa: Nena ama-para nena amenu so amaa epa aeme. Gore ne raapu agaa talo pimi. 48 Pare nipumi mo onaa-para lalo: Nina ama amenuri aapi ya? 49 Goa loare nipuna ki maalame nipuna disaipel onaanu-para wakia lalo: Adalepa. Nina ama-para amenuri nimi yaade. 50 Onaa rayome nina so yaa-para piri Aapana agaa waru pago rateme-daare gore go onaa nina ame-para baani-para ama-rupa piralimi sa.

13

Aa medame maapu-para eta ini poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Go raburi Yesumi mo ada gima pua ipa ini repaa-nane pua pirisa. Go rabu nipumi onaanu agaa moge riasa. 2 Go raburi ora onaa adaapu nipu piri-para ipua pirisimi-pulu nipu ipunu meda madaa pirisa. Goa pisa raburi onaa rayo ipa ini repaa-nane pa pirisimi. 3 Go rabu nipumi oyae adaapu mogeawa saa agaame agaa gupa lakesa: Aa medame nipuna maapu-para kibita wai radata pisa.

4 Gore mo maapu-para radata pisa raburi kibita ini medaloma mo pora-nia pa lopesa rabu yaanumi mea nisimi. 5 Gore polalo mea pisa rabu medaloma aana rote madaa lopesa. Gore go-para kobere su ogepusi madaa isa-pulu go ini ora aipapulu opesa. 6 Pare naare epa roa radaa pea raburi su kelelo loa pitaa napua kaapu ta. 7 Mo witna ini medaloma itutuae-para lopesa rabu repena opoa adaa yo pua maregepeasa. 8 Pare kibita ini medaloma epe ipa piri supara lopoa sana ini waru epe-rupa etesa. Goa pua opesa rabu medalomame ini 100-pela madiala medaloma 60-pela madisa. Goa pea pare medaloma pa padane padane

laata pu 30-pela madiala pisa. 9 Onaa rayome go agaana re niminaaba pirua waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 Go rabu nipuna disaipel aanu Yesu nipu piri-para ipua gupa epa agaa misimi: Akeane oro yaalo neme niaa saa pi agaame agu lage pae? 11 Yesumi lalo: Gote-na Surube Su madaa kudiri pu i agaa ia pare nimimi aba pageme. Goa pea pare nimimi wala napageme. 12 Gore ona rayome oyae adaapu aba saapitimi-daare Gote-me wala adaapu medaloma page sania katea. Goa pua nipumi oyae adaapu salia. Pare onaa rayome kone ogepusi saapiru oyae meda nasaapiralimi. Go ogepusi page ora mea palua sa. 13 Neme nimi-para saa agaa agu tona re-re gupa: Nimuna inimi oyae pa ademe pare nimimi oyaena re waru naademe. Nimina aaneme pageme pare nimimi kone-para waru naimi. 14 Go onaanu madaare Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me agaa ora go-rupa saaya: Nimumi agaa pago piralimi pare re-re waru naniminaalimi. Nimina inimi pa adapaba piralimi pare oyae waru na-adalimi. 15 Go onaanuna kone waru nasua pimi. Nimimi nimuna aane pora poabaaya. Nimuna ini rigiteme. Goa napula pisimi yaalore inimi oyae mada adola pisimi. Nimuna robaapara paa mada epe ta pisa. Agaa pago mada niminaalimina. Gote-me lalo: Nimina kone perekea ni piri-para epenatepape. Go rabu neme nimi maepeaalua.

16 Pare nimimi ora epe-rupa pimi-daare pedo pipape. Nimina inimi oyae ado aaneme agaa pago pimi-ga ora epe ta. 17 Go agaa pagalepa. Abade Gote-na agaa lakene aanu-para Gote-na onaa medaloma page abia nimimi go adaleme yae adolalo raaname omesimi. Pare nimumi abade naadesimi. Abia nimi lagialo agaa pagola pisimi yaalore raaname omala pisimi pare go agaa napagesimi.

Wit-na ini poape saa agaana re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Gore aa medame nipuna maapu-para wit-na ini poasa remaana re-re gupa pagalepa. 19 Onaa medalomame Gote-na Surube Su madaa agaa pagoa yapare naninaaeme. Go onaanuri apo pora-nia lope wit ini-rupa pimi pare robaa-para i agaare Satan ipua epa mabebola tea. 20-21 Gore mo kibita ini aana madaa lopesanare onaa medalomame Gote-na agaa aipapulu pagoa raaname omoa rata mea pemerupa yapare go agaare nimuna robaa runane pitaa waru napea. Goa pea-pulu nipuna pitaa ogepusi pea. Goa pea-ga epe agaa madaa kedaa marialimi-daare nimimi Gote-na agaa aipapulu gimoa lopalimi. 22 Mogo repena ini etoto-aepara lopesanarupare nimimi agaa pageme pare mone kogono-para wae kone adaapu i su-para pimi-pulu go wae kone rayome Gote-na agaa marabuniaaya. Goa pea-pulu ini waru namadita. 23 Mogo ini epe su-para lopesare gore onaa medalomame Gote-na agaa pagoa robaa-para mea sua kone rulaeme. Goa pua nimuna ini page waru adaapu 100-pela wakia ini-rupa madita. Gore medalomana ini 60-pela madita. Gore medaloma padane padane laata pina 30-pela madita.

Maapu-para wae ripu opeana saa agaa

24 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Gote-na Surube Su nona pianere aa medame epe repena ini nipuna maapupara poaaya. 25 Ribaa onaa u patala peme raburi iaa medame ipua wae ripu mo maapu-para epe ini raapu radata. 26 Orope go ini etolalo pea rabu mo wae ripu raapu aaya. 27 Goa puare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipua lalo: Aa adaa, niaame abade nena maapu-para epe ini poasima kone sama pare akeane wae ripu opa ya? 28 Gore aa adaame nimu goa lakesa: iaa medame pea. Gore mo kogono naakinumi lalo: Aa adaa, nena konemere niaame wae ripu mea rasu rubola pomona kone sae?

29 Gore nipumi lalo: Dia, nimimi mo wae ripu rasu rubala aawa mo epe kibita ini rasalimi-ga pa laainawa. 30 Gore pa ainaloa mo epe ini ratemade rabu go kogono naakinu-para gupa laketoa: Go ripu waenuri aba raloa rogaawa iralimina toa ripu epenuri padane ada-para rogaa kirita salepape-lo laketoa.

Bret ma-adaa yaape yis-na saa agaa
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31-32 Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri gupiane: Repena yamo ini mua aa meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoa pa repena medaloma rabuaaya. Gore nipu repena nona piane aaliade raburi yaa medaloma ipua go repena palaa madaa ada waria pitimi.

33 Gore Yesumi saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri bret adaa nalo yaape yis-rupa yaade sa. Ona medame go bret ma-adaa yaape yis-para plaua ipa repo raapu sua moropesa. Wariaa-mama puare oropere go yae rayo ora adaa yalia. Gote-na Surube Suri go-rupa adaa yalia.

Yesuna agaa talore saa agaame agu sa
(Mak 4.33-34)

34 Yesumi go onaa adaapu saa agaame
agu lakesa. Yesumi nipumi agaa medana
kudiri pi waru lakesa. 35 Gore abade Gote-
na agaa lakene aa-na agaana re adalimi-
nalo gupa lagisade: Gote-na agaa lakene
aame gupa sa:
Neme agaa puri paloa toa-daare saa agaa
mada agu toa.
Abade su yaa wariasade rabu piaanu rayo
laama ipua abia pia page toa.

Ripu waena saa agaana re

36 Gore Yesu nipu mo onaanu nimuna
pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi
mo nipuna disaipel aanu ipua go wae
ripu maapu-para opeana saa agaa ake-para
teme-lo epa agaa misimi.
37 Yesumi lalo: Aa medame maapu-
para epe etana ini radata gore Onaa
Raapu Pirape Aa-na Sina agaa radata.
38 Maapuri onaana lo robaa lawade. Epe
iniri gore Gote-na onaanu-para lawade.
Go ripu waenuri gore Satan-na onaanu-
para lawade. 39 Mo iaame wae ripu mea
poana lawadere gore Satan-para lawade.
Eta ralape di raburi gore go su amaa
onaa mea rumaatalo epaliade yapi di-para
lawade. Maapu-para kogono naakinuri
ensel-nupara lawade. 40 Nimumi ripu wae
rayo mea rogaa sua repena sulaa-para
iralimi-rupare orope go su amaa onaa mea
rumaata epaliade rabu palia-para lawade.
41 Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi
nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa pua
go ensel-numi pupitagi ne onaa page wae
onaanu page kirita salimi. 42 Goa puare go
onaanuri repena sulaa-para mea rubalimi.
Go adaa repena sulaa-parare re ora adaape
loa radaa waru noa agaa abulu regepe no
piralimi. 43 Goa puare Gote-na onaanuri
Aapana Surube Su-para naare rea-rupa
pedo pu piralimi. Aa medame go agaana
re niminaaba piralimiri waru pagalepape.

Mone paus asapalia-na saa agaa

44 Gote-na Surube Suri go-rupa: Abade
aa medame epe yaenu su-para pua paga
isa. Goa pea pare aa medame go yae adesa.
Go rabu nipumi su-para wala rado mea
pagaa isa. Goa adesa rado-pulu nipumi
raaname waru omoa sana nipu pua onaa
medalomame nipuna oyae kabeme. Goa
pua nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere madinina saa agaa

45 Gote-na Surube Su-ri go-rupa: Aa
medame sekere madini asapua rome
pea. 46 Nipumi ora sekere yaba adea-pulu
nipuna oyae rayo kabenaloa nipumi mode
mone-me mo sekere ropea.

Ena agona mada saa agaa

47 Gote-na Surube Su page medare gupa
pea sa: Ena agona no ipa-para pua suare
ena rado rado piane adaapu meme. 48 Mo
agona-parare ena epa piru kiritinaloare
ena meape aanumi agona mea yola peme.
Goa pua nimumi epe ena yapatua pane
mea sua wae yapatuare ipa-para wala mea
rubea. 49 Go konere orope yapi di epaliade-
rupa: Go rabu ensel-nu su amaa ipua onaa
mea rumaalimi-ga onaana rikiraana wae
onaa piralimi-daare go onaa epa mea kir-
italimi. 50 Go raburi nimi epa muare mo
wae repena sulaa-para epa mea rubalimi.
Go repena sulaa-parare re ora adaape loa
radaa waru noa agaa abulu regepe no pi-
ralimi.

Abana agaa-para kagaa agaa lapona saa agaa
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

51 Gore Yesumi nimu agaa misa: Go
agaana re-re nimi rayo pago kiriteme ya?
Gore nimumi lalo: E, rayo pago kiritema
simi. 52 Gore nipumi nimu lakesa: Rekena
agaana tisaa aa rayome Gote-na Surube
Su-na agaare aba makuaasimi pare ada
ru-para nipuna i abana wae yaenu-para
epe kagaa yaenu pua mua amaa-nane mea
epalia-rupa mada sa.

Nasaret su-para piri onaa rayome Yesu gimisimi

53 Yesu nipumi go saa agaa aba lo kir-
ituare nipumi go su gimoa pisa. 54 Gore
nipuna adaare-para ipuare nipuna ruru
onaa lotu ada-para Gote-na agaa moge ri-
aasa. Mo onaanumi nipuna agaa pagoa
pogolasaasimi. Goa pua nimumi lalo: Go
epe makuaae kone rayo page go epe napiaa
page gonuri aa-para mea ya? 55 Go aa-
na aaraare kamda kogono pi aa kone ima.
Go page nipuna agiri Maria kone ima.
Jems-para Josep-para Saimon-para Judas-
para gonu nipuna amenu kone ima simi.
56 Gore nipuna baaninu page rayo niaa
raapu padane-para go pima. Goa pea-ga
go kone rayore aa-para mea ya? 57 Goa
loa nipu-para ratu yawesimi aanu adoa
Yesumi nimu-para lalo: Gote-na agaa lak-
ene aanuri su rayona epe bi minasaaeme
pare ora nipuna adaare padane-para epe
bi naminasaaeme sa. 58 Nimumi kone
narulasimi-pulu nipumi adenalo napiaa
adaapu meda napisa.

14

Jon Baptais omesa
(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

1 Go raburi gavman-na aa mudu Herot
Antipas-me Yesu madaa remaa pagesa. Go
rabu nipumi Galili su rayo surubisa. 2 Gore
nipuna kogono aanu gupa lakesa: Go Jon
Baptais-ri matmat-para wala rekaana kone

salo sa. Goa pea-pulu nipumi go puri mua napiaa kogono go-rupa mada pia sa.

3 Gore go-rupa abade Herot-me Jon nipu koso agaa laawa sana adia kalabus ada-para mapatasa. Gore Herot-me nipuna ame Filip-na ore Herodias yotalo pisa. 4 Goa pisa pare Jon Baptais-mi Herot goa lakesa: Rekena agaa gupa ia sa. Nena amena ore nayolo rumaape tade kone isa. 5 Herot-me Jon tu maomaatalo pisa pare nipumi Juda onaa rayo paalame omesa. Go onaanuna konemere Jon Gote-na agaa lakene aa meda kone isimi.

6 Gore agimi Herot nipu madini di wala ipisa rabu onaa adaapu nipu raapu patipu kirita pirisimi. Go raburi Herodias-na waneme nimuna rikiraana aawa mat pabesa. Goa pisa rabu Herot-me raaname ora waru omesa. 7 Goa pisa-daa nipumi wane-para yaa madaa makuaa loa agaa gupa lakesa: Neme ni-para oyae medaloma gi tere mada gialua sa. 8 Mo onana agimi kone kasa rabu nipumi lalo: Neme Jon Baptais-na aalu plet madaa sua ni giape sa.

9 Goa sa raburi mo aa muduna kone-para kedaa pisa. Goa pisa pare abade nipumi mo nipu raapu eta no piri onaanu-para yaa madaa makuaa agaa lakesa. Go kone isa-pulu nipumi lalo: Go yae mea katoa kone isa. 10 Nipumi oda aanu medaloma mo kalabus ada-para penaaloa Jon-na aalu ruguta penaasa. 11 Goa puare mo Jon nipuna aaluri plet meda madaa sua mo ona inumakua epa kasimi. Gore nipuna agi piri mea pisa. 12 Goa puare mo Jon nipuna disaipel aanu ipua nipuna ro ria pua aana apedaa-para pua rogaasimi. Nimumi aba rogaabaawa siminare Yesu pua lakesimi.

Yesumi aanu 5,000 eta kasa
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

13 Yesu nipu go agaa pagoare ipunu meda madaa pirua onaa napiri su-para pirapalae pisa. Nipu padane-ma agu raapo pisa pare onaa rayome go remaa pagesimi. Goa pua adaare gimoa pisa rabu onaanumi nipu rata mea pisimi. 14 Orope Yesu nipuna ipunu mo ipa repaa-nane pua suare onaa adaapupe adoare odome omoa nimuna yainanu page maepeaasa.

15 Gore ribaa sa raburi nipuna disaipel aanu ipua lalo: Go su-parare onaa napiri su-para epa amaade-ga neme onaa rayo mea rapaawa eta mo adaarenu-para kabola penaala simi. 16 Yesumi lalo: Akeane nimu penaalamina ya? Nimina eta katapa sa. 17 Gore nimumi lalo: Niaare eta adaapu nasaema. Pa bret ipa supu-para ena ipa lapo ima simi. 18 Yesumi gore mea ipulupa sa.

19 Mo onaare ripu madaa piralepa loare mo ena lapo-para mo bret supu-para misa. Goa pua nipumi yaa-para adasaawa sana Gote-para ora pi loa bret mea piribia nipuna aanu kasa. Goa pua go aanumiri mo onaa rayo rumaa kasimi. 20 Gore nimu rayome eta mada no kirituare eta ebomere basket-nu 12-pela madu isimi. 21 Mo eta nisimi onaare ora adaapupe pirisimi. Aa 5,000 pirisimi pare nimumi ona nogo naakinuri nadipisimi.

Yesu ipa masaa madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)

22 Yesumi nipuna disaipel aanu lakesadaa nimu ipa ini mone pane aba pisimi. Go rabu nipu mo onaa mea rapatalo pisa. 23 Nipumi mo onaa rayo aba penaaloa nipu padane beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu padane-ma so rudu madaa pirisa. 24 Gore mo ipunu aba mo ipa rikiraana penaaloa po ripumi nimu polalo pisimi-nane ipisa-pulu nimu ipa masaana pa pirisimi. 25 Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa masaa madaa ipua nipuna aanu piri-para epa opapasa. 26 Gore disaipel aanumi nipu mo ipa masaana ipisa adoa pogolasaawa lalo: Gore masalai meda epea kone sua pogolasaawa paalame omoa puri palo yaasimi. 27 Go raburi aipapulu Yesumi nimu goa lakesa: Puri mealepape. Ni epawade-ga nimimi paalame naomalepape.

28 Go rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, ora ne yalia-daare ni page apo ipa madaa, ipu lo lagi. 29 Yesumi lalo: Ne ipu sa. Pita mo ipunu gimoare ipa masaa-nini pua Yesu nipu aasa-para adolalo pisa. 30 Pare nipumi po ripu adoa paalame omoa ipa ini ru-nane odobatalo pisa. Goa pisa-daa nipumi lalo: Aa Mudu, neme ni raba meape.

31 Go raburi aipapulu Yesu nipu kimi ripinaasa. Goa pua nipu lakesa: Akeane neme ni kone ogepusi rulaari ya? Neme kone lapore akolo sae ya? 32 Goa puare nipu lapo so ipunu madaa opasaawa pirisipi raburi po ripu dia sa. 33 Gore ipunu madaa pirisimide aanumi Yesu-para beten loa nimumi lalo: Nere ora Gote-na si yana simi.

Genesaret su-para Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa
(Mak 6.53-56)

34 Yesu-para nipuna moge riaae aanupara nimu ipa Genesaret rugulaama pua mone pane pua opopasimi. 35 Go su-para piri onaamere Yesuna ini agaa adesimipulu go su rayo-para pirisimi onaa lakeloa yaina ome onaa rayo Yesu piri-para lamua ipisimi. 36 Yesu nipu agaa mua nena mamina rugi-nane yaina ome onaanumi oraa mo inaloa ogesimi. Onaa rayome nipuna mamina madaa kimi oraawa simina nimuna yaina rayo epeaanasimi.

15

Gote-na rekena agaamere akuanuna agaa rabuaniaaya
(Mak 7.1-13)

1 Go raburi Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-para Jerusalem su gimoa Yesu nipu piri-para ipua simina nimumi lalo: 2 Akolo nena disaipel aanumi ni-aana akuanuna abana rekena agaa ra-sitimi? Nimu eta nolalore rekena agaa rasua nimuna ki oto* pua naradepeteme simi.

3 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nim-imi akeane abana kone pa saapiruaeme? Goa pua nimimi Gote-na rekena agaa rasamena. 4 Gore Gote-me gupa ta: Neme nena ama aapa lapona agaa narasape ta. Aa medame nipuna ama aapa-para wae agaa teme onaare tu omalia ta. 5 Goa ta pare nimimi gupa teme: Aa meda nipuna Aapa ama raba meape oyae medaloma sua yapare wala Gote katoa tea. 6 Goa pua go rabu nipuna ama aapa raba meapere palaina tea. Go kone sua nimimi Gote-na agaa rasua nimina abana kone waru suaeme. 7 Nimiri ora yaa agaa ne onaanu pimi. Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me nimi madaa agaa waru sade. Nipumi lalo:

8 Gote-me goa ta sa: Go onaanuri nimuna agaame nina bi minasaaeme sa. Pare nimuna lo robaa-para i koneme ni gimoa re-para napimi. 9 Go onaanumi pa nimuna rekena agaa mogeaawa ora Gote-na agaa lagema teme. Goa teme pare nimumi nina bi pa amaa minasaaeme ta.

Wae yaeme aanu wae kone masaaya
(Mak 7.14-23)

10 Go rabu Yesumi onaa nipu piri-para ipulupa loa nimu gupa lakesa: Nimimi pagoa kone waru salepape. 11 Aa medame eta agaa-para mea neme rabu go yaeme nimu amulu namapaaya. Dia, pare onaana robaa-para i kone amaa-nane popalia-daare gome onaanu maoyaalia.

12 Go raburi nipuna disaipel aanumi nipu-para lalo: Farisi aanumi nena remaa pagoa nimuna pu robaa o talamede?

13 Gore Yesumi lalo: Nina Aapa yaa-para pia nipuna maapu-para napoae yaae meda opalia-daare pitaa apalae rasalia. 14 Mogo Farisi aanu madaa nimina kone narubalepape. Gore nimu ini rubu pi aa-rupa pimi pare ini rubu pi yago pora mada nawatea. Dia, nipu lapo rata naaku-para lopalipi.

15 Pita-me Yesu nipu gupa lakesa: Neme go agaana re waru lapa sa. Niaame waru makuaamona. 16 Gore Yesumi lalo: Nimi page kone naimi-ga apo aanuna yago pimi pae? 17 Ora pagalepape. Gore oyae rayo agaa-para neme yaenuri robaa ru-nane pea raburi oge ada-para rubemede. 18 Pare oyae meda robaa ru-nane pirua agaa-para epea yaere gore kone raapu epea-pulu onaanu amulu mapaalia. 19 Gore onaana robaa-parare wae kone gupa imi. Onaa tu maomape kone-para ona rasini meape kone-para ona paake yolape kone-para paake nape kone-para yaa agaa lape-para onaa medalomana bi rabuaniaape kone-para go kone rayo robaa-para sua peme. 20 Go yae rayomere onaa amulu mapaaya. Goa pea pare nimuna kone ratua ki radepea eta nalimiri go konemere onaanu amulu namapaalia. Ora dia.

Kenan su-para piri oname Yesu madaa kone rulasa
(Mak 7.24-30)

21 Yesu nipu go su gimoa nipu mo Tair Saidon su-para pisa. 22 Goa pisa rabu Kenan su-para piri ona medare go su-para pirisa-pulu nipu ipua goa sa: Aa Adaa, nere Devit-na si yaade. Neme ni odome omape. Wae remome nina wane ora wae-rupa tea sa. 23 Gore Yesu nipumi agaa meda nalakesa raburi nipuna kogono aanumi goa simi: Go onamere e laama laama puaawa ne rata mea ipula-ga neme wala penaala simi.

24 Gore Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Gote-me ni mea rapaasadere neme go Is-rael su-para etapae sipsip menanu raba meanolo mea rapaasa-daa ipisude sa. 25 Go rabu mo ona nipu ipua Yesuna kibu re-para lopoa sana nipumi lalo: Aa adaa, neme ni raba meape. 26 Gore Yesumi nipu agaa gupa lakesa: Niaame nogo naakinuna eta mua pa yananu agaa-para mea lopalimare epe ta. 27 Gore mo oname lalo: Aa Adaa, neme ora lae pare mo yananumiri nimuna Aapanuna eta ebo mea nemede. 28 Nipumi goa sa rabu Yesumi nipu-para agaa gupa lakesa: Go ona nena kone rulae ora adaape saena-ga ne madaa pina kone saena palia sa Go agaa lakesa rabu mo nogo aipapulu rekaasa.

Yesumi yaina ome onaa adaapu mae-peaasa

29 Yesu nipu go su gimoa ipa ini Galili repaa-para pisa. Goa pua nipu so rudu

* **15:2:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yae-daa, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epe ta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epe ta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

madaa-nane pua pirisa. 30 Onaa adaapupe
nipu piri-para epa kiritaawa ke wae ini wae
aane poae agaa maare yaina rado rado ome
rayo lamua ipua kiritasimi. Goa pisimi
rabu nimuna yaina rayo maperekeaasa.
31 Go raburi onaanumi mo agaa maare
onaanumi agaa lamina ke wae onaame
pora pamua to igipi igipini onaa epe-rupa
pirina adesimi. Goa pisa rabu go Israel su-
para piri onaame Gote-na bi minasaasimi.

Yesumi aanu adaapupe gupa 4,000 eta kasa
(Mak 8.1-10)

32 Yesumi nipuna disaipel aanu-para ip-
ulupa loa gupa lakesa: Neme go onaanu
odome omalo. Yapi repo ni raapu pirama-
pulu nimu reaeme omoa pimi. Gore neme
nimuna ada penaatoa. Nimu pua pora-
nia pa lopalimi. 33 Gore nipuna aanumi
nipu goa lakesimi: Go su-parare onaa
adaapupe pimide-ga bret akea pua mua go
aanu adaapu mada rumaalima yapae simi.
34 Gore Yesumi nimu agaa gupa misa: Nim-
ina bret-re akepu raapo saapimi? Gore ni-
mumi lalo: 7-pela saapima. Enare padane
padane oge enasi saapima simi.
35 Gore Yesumi mo onaa rayo-para su
amaa piralepa sa. 36 Goa pua nipumi mo
7-pela bret-para mo ena oge oge-para mua
sana Gote-para ora pi loa piribisa. Goa pua
nipuna disaipel aanu kanaloa mo aanumi
onaa rayo rumaa kasimi. 37 Goa pua mogo
aa rayome mo eta no kiritua simina dis-
aipel aanumi eta ebo basket 7-pela madu
isimi. 38 Gore aanuri ora adaapupe 4,000
pirisimi pare onaa nogo naakinuri nadip-
isimi. 39 Yesumi mo onaa rayo nimuna
ada penaaloa nipuri ipunu madaa pirua
Magadan su robo-para pisa.

16

Yesu-para napiaa meda pali rabu adal-
imi simi
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Farisi aanu-para Sadyusi aanu-para
ipua Yesu epa ko tisimi. Gore nimumi lalo:
Puri pane napia kogono meda paina ni-
aame adamona simi. Goa pali rabu Gote-na
puri mua nipuna kogono paari ria lamona.
2 Gore nipumi lalo: Naare pabalaina nim-
imi so yaa madaa moae kane ademe raburi
nimimi abiare pani palia teme. 3 Gore ribaa
reko rabu page yaa-para koborea raburi
po ripu ipua yai ipu palia temede. Gore
nimimi so yaa-para adoare gupa temede-
ga abia go di raburi nimimi oyae adoa
yapare mada na-adalimi? 4 Abia go yapi
di madaa piri onaanu nimiri wae pupitagi
nape onaa pirua Gote madaa kone naru-
laeme. Neme napiaa kogono panolo teme
pare neme mada namea waatoa. Nimiri
Jona-na pisade kogono padanere adalim-
ina. Goa loa nimu gimoa pisa.

Farisi aanu-para Sadyusi aanuna yis-na
saa agaa
(Mak 8.14-21)

5 Gore Yesuna disaipel aanu nimu ipa
kenaawa mone pane pisimi pare bret
medaloma namea ipisimi. 6 Gore Yesumi
nimu-para lalo: Nimimi waru adalepape.
Mo Farisi aanu-para Sayusi aanuna bret
ma-adaape yis* madaare waru adalepape.
7 Gore nimuna bipa goa simi: Niaame
bret namea epa amaade madaa ta pae
kone isimi. 8 Gore Yesumi nimu-para lalo:
Nimi kone waru narulaeme-ga akeane ni-
aare bret naima lame? 9 Gore nimimi
abi na-ademe? Gore nimimi go bret aa
5,000 onaame nisimi remaa aba kone rugu-
laarimi? Goa pisu rabu nimimi eta ebome
nu akepu raapo madu isimi ya? 10 Gore
neme bret 7-pela mo aanu 4,000 mea ka-
sudere go madaa naniminaaeme? Goa
pua nimimi mo ebonuri nu akepu raapo
madu isimi ya? 11 Neme nimi-para pa bret
madaa nalawade-ga akeane nimimi nan-
iminaarimi? Gore nimimi mo Farisi aanu-
para Satyusi aanu-para nimuna bret ma-
adaa yaape yis-ri waru adalepape lawade
sa.
12 Goa wala sa-pulu go rabu nipuna di-
saipel aanumi bret ma-adaa yaape yis-na
agaa-daa nalaade kone isimi. Dia, pare
nipumi Farisi aanu-para Satyusi aanuna
agaa ta kone isimi.

Pita-me Yesuri Onaa Raapu Pirape Aa lo
lapaasa
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Yesu nipu mo Sisaria Filipai adaare-
para pisa raburi nipumi nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Onaanu nimi Raapu
Pirape Aare aapi teme pae? 14 Nimumi
lalo: Gore onaa medalomame nere Jon
Baptais teme. Medalomamere nere Elaija
teme. Medalomamere ne Jeremaia yapalo
Gote-na agaa lakene aa yapalo gupa teme.
15 Gore Yesu nipumi lalo: Nimimiri ni aapi
teme ya?
16 Gore Saimon Pita-me gupa sa: Nere
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya-pulu ne
Gote-na Si yaade sa.
17 Gore Yesu nipumi lalo: Jon-na si
Saimon nere raaname waru omape. Go
su amaa piri onaa medame neme go lae
agaa nateme pare nina so yaa-para pia
Aapame ne go agaa lagiaana. 18 Gore

* **16:6:** Bret adaa nalo lopaemede yist madaa saa agaa. Gore gupa Farisi aanu-para Sadyusi aanuna agaa oge meda nimi madaa epalia-daare nimi maoyaalia-ga adalepape sa.

neme ne lagialo: Ne Pita-re ne puri pane aana nona piane-ga ne madaa nina ruru pirinalo onaa warialua. Goa palua-pulu Satan-na omape purimi go ruru onaa mada narabuaniaalia. 19 Gore so yaa-para ia surube suna pora gaape lobape ki neme ne gialua. Oyae meda neme go su amaa pa saapiraliri gore Gote-me so yaa-para page pa saabalia. Go page neme go su amaa yae esepealiri so yaa-para page Gote-me maesepeaalia. 20 Yesu nipumi agaa puri paloa disaipel aanu-para gupa lakesa: Nina bi Krais yaade-ga onaa meda nalaketapape sa.

Yesu nipu omoa wala matmat-para rekalua sa
(Mak 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

21 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aanu-para orope epaliade yapi di rabu ni mada goa palimilo lapaasa. Nipumi nimu-para gupa sa: Ni Jerusalem su-para palua rabu makuaae aanu-para aa mudunu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para rekena agaa tisaanu-para nimumi ni radaa adaa manaawa tu maomaawa rogaalimi. Goa palimi pare yapi repome matmat-para pirua wala rekalua sa.

22 Gore Pita-me nipu mo nebo-nane lamua pua sana nipu gupa lakesa: Aa Mudu, nere ora goa napina. Go wae yaenu ne madaa naepena 23 Gore Yesumi wala pereke tua adoa lalo: Nere Satan yaana. Nere nina masaa-nane gimoa pupu. Ne-mere Gote-na kone na-adoa nina kone mea pereketalo lae? Dia, pare su amaa piri aa-na kone meaena.

24 Go raburi Yesumi nipuna kogono aanu gupa lakesa: Gore onaa rayome nina kone mua ni ratalimi-daare nimuna kone rabuaniaawa nena repena polopea mea rua ni rata mea epape. 25 Gore pa aa meda nipuna yogane pa irulu saapitia-daare gore nipuna wasupa page etapalia. Pare onaa rayome ni madaa kone ru-laawa epe-rupa mapiraape kone mealimi. 26 Gore pa aa padaneme su amaa oyae rayo saapiralia-daare nipuna kone wasupa etapalea. Go rabu go oyae rayome nipu akepu aba mealia ya? Onaana kone wa-supa etapali-daare ora wala na-adasaalia. 27 Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipuna Aapana epe paana purimi nipuna ensel-nu raapu epalia. Go raburi onaa rayo nimuna kogono peme-rupa mada yoto katea. 28 Pagalepape. Onaa medaloma go pimiri abi naomalimi pare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina puri mea epalia rabu adalimi.

17

Yesuna tore rado piane aasa
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Yapi di oraapu aba penaloa Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu mua sana so rudu medana ora so madaa lamua opapasa. Goa pua nimu agu raapo pua pirisimi. 2 Gore go aa repona ini agaana nipu adobaina Yesuna to perekea rado nona piane aawa pirisa. Nipuna ini agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina oyaere yaako pu tua lepo lepo atasa. 3 Goa pua Moses-para Elaija lapo ipua Yesu raapu agaa lalaina adesimi. 4 Pita-me goa adoa Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, niaa go-para pima pare ora epe ta. Gore neme pokaalo ada repo go-para pano. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na warialua.

5 Nipumi go agaa pena lala pirina paa pu kipiae moae medame nimu rigitisa. Go moaena ru-nanere agaa meda gupa sa: Go naakiri ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Goa pe-ga nipuna agaa pagalepape sa.

6 Gore mo aanumi go agaa pagoa simina pururumi omoa paalame omesimi. 7 Gore Yesu nipu nimu piri-para ipua nimu gupa epa lakesa: Nimi paalame naomalepape. Nimi rekalepa. 8 Goa sa raburi nimumi adasaawa aanu meda napirina Yesu nipu padane-mare adesimi.

9 Nimu so rudu gimoa ora kilipita pulaina Yesumi nimu-para puri paloa gupa lakesa: Nimimi abia go adamede yaere onaa meda ora napua laketapape. Ora nalapae piral-iminare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para wala rekalua sa.

10 Gore nipuna aanumi nipu gupa lakesimi: Akeane mo rekena agaa tisaanumi mo Elaija aba epenalo teme?

11 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Elaija ora aba ipuare nipumi oyae rayo managola salia sa. 12 Pare neme nimi lagialo: Elija-re aba ipisa pare onaanumi nipu naademe pare nimumi wae kone sua Elaija-para pisimi. Apo waea pisimide konere Onaa raapu Pirape Aa radaa manaalimi sa. 13 Yesumi goa sa rabu nipuna disaipel aanumi Jon Baptais-para lakesa-daa nimi-naasimi.

Yesumi wae remo piri naaki meda mae-taasa
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)

14 Nimu onaa rayo piri-para pua opa-pasimi raburi aa meda ipua Yesu madaa rumu koba pua agaa gupa misa: 15 Aa Adaa, nemere nina naaki madaa odome omape. Nipu oro yaalo maeyaawa repena sulaa-para page ipa-para agu atapia. 16 Neme

nena disaipel aanu piri-para lamua pe pare nimumi mada namaperekeaeme.
17 Gore Yesumi nipu lakesa: Go onaa nimiri kone narulaawa pimi. Nimina robaa-parare o ta. Nimi raapuri ni rana akepu raapo piralua ya? Nimina kedaare neme rana akepu raapo rialua ya? Gore mo naaki ni piri mea ipulupa sa. 18 Yesumi mo wae remo-para puri pane agaa loa sana mo naaki nipuna wae remo mea rubaasa raburi go naaki ora aipapulu rekesa.
19 Go raburi Yesu agu raapo pirina nipuna disaipel aanumi ipua gupa epa lakesimi: Ake pua niaame go wae remo mada namea rubema?
20 Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimimi nina agaa robaa-para waru namea imi. Pagalepa. Nimimi Gote-na agaa mo repena kamana oge ini nona piane robaa-para mea salimiri nimimi go su rudu madaare ne lusu rua mogo-nane pu teme raburi mada palia. Goa ogesi-daa kone rulal-imiri nimimi kogono rado meda rayo mada pu kiritalimi. 21 Go-rupa wae remo mea rubapere pora padane ia-daa nimimi beten lo eta madaa niti pua go remo mada mea rubalimi.

Nipu omoa wala rekalua rana laapo lakesa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

22 Gore Yesuna disaipel aa rayo Galili su-para epa pirisimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nimumi iaanu mea kateme. 23 Goa puare nimumi nipu tu maomaawa mea rogaal-imi. Goa palimi pare wala yapi repome matmat-para wala rekalua. Go raburi mo onaanuna kone-parare ora kedaame waru omesimi.

Yesumi lotu ada raba meape mone takis lopasa

24 Wala orope Yesu-para nipuna disaipel onaanu-para Kaperneam su-para pisimi. Go raburi no lotu adana mone takis mi aanumi Pita-para gupa epa lakesimi: Gore nimina tisaa-mere lotu adana takis mone-re lopata ya?
25 Gore Pita nipumi e loa sana no ada ru-nane pua odobasa rabu Yesumi nipuna agaa aba loa Pita agaa gupa misa: Saimon, nemere ake kone sae ya? Go su amaa aa mudunu-parare aapimi mone takis lopateme ya? Gore nimuna ruru onaame lopateme pae pa kimisu aa ruru radonumi lopateme ya? 26 Gore Pita-me lalo: Pa kimisu aa ruru radon-umi lopateme. Gore Yesumi lalo: Ni-mumi goa peme-pulu nimuna rurumi takis nalopaina. 27 Goa peme pare neme nimuna kone namaoyaalua-pulu ne mo ipa ini-para pua ena agona pua sa. Ena ora aba mealiri nipuna agaa olape. Goa puare ena gona agaa-para mone salia rabu mua saa lapo ratana lotu adana mone takis mea kalape sa.

18

So yaa-para aa muduri aapi ya?
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Go raburi disaipel aanumi Yesu piri-para ipua lalo: Gote-na Surube Su-parare aapi aa mudu pitia ya simi.
2 Gore Yesumi naaki oge meda ipu loare nimuna rikiraana mapiraasa. 3 Goa pua nipumi lalo: Pagalepa. Nimina kone perekea oge nogo naaki-rupa piralimiri Gote-na surube su-para mada adalimi. 4 Onaa rayome oge nogo naaki-rupa piralia-daare go onaanumiri Gote-na Surbe Su-para aa mudu piralimi.
5 Gore onaa rayome nina bi loa oge nogo naakinu-rupa epe kone su raba mealimi-daare gore ni-para page goa palimi.

Pupitagi nape kone
(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Go oge nogo naakinuri ni madaa kone rulaeme. Goa pea-ga onaa medame nimuna kone rulae yae maoyaaliiare gore nipu mua adaa aana-me maa-para opeme adibaawa ipa ini-para mea rubalimiri ora epe ta.
7 Go su amaa onaanuri oro yaalo wae yaenumi nimuna kone rulae yae maoyaata-pulu odo ora waru pea. Gore oro yaalo wae yae epea pare go wae yae mea epea onaanuri odo ora waru pea.
8 Gore nena kimi page aame page ne pupitagi manaali-daare gore ki aanu kepea rubalepape. Gore nena ki aa padane-ma aaware ne oro yaalo epe-rupa piraliri ora epe tea. Pare nena ki aa lapo rata pa aawa pirua wae yae paliri naudini repena sulaa-para mea rubalimi-pulu ora o tea. 9 Go page nimina inimi wae yae meda adalimiri nena ini rasu rubalepape. Gore nena ini padane-ma aaware epe-rupa ora yaalo pirali-pulu ora epe tea. Pare nena ini lapo rata pa riaawa pupitagi naliri ne repena sulaa-para mea lopalimi-pulu ora o tea.

Sipsip etapae-na remaa
(Luk 15.3-7)

10 Nimimi waru adoa go oge onaanu narabuaniaatepape. Dia, gore neme nimi lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-numi nogo naakinu waru adoaawa su-rubea. 11 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri su amaa ipua wae-rupa etapae onaanu raba mulalo ipisu.
12 Nimimi ake kone salimi ya? Aa medame sipsip 100-pela punalia pare mena sipsip padane etapalia raburi mada

naesapalia ya? Gore nipumi mo 99-pela mena sipsip medaloma pa ainaloa nipumi go mena sipsip padane asapula palia. 13 Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip etapaaliade pare asapua adasaawa muare mo aa nipumi raaname omalia. Goa puare mo mena medaloma pa aemenuri nimu madaa go-rupa raaname naomalia. 14 Gore nimina so yaa-para pia Aapamere go oge nogo naakinu-rupa etapalimina kone naia.

Niaana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

15 Gore nena ameme ne-para waea paliare ne pua nipi lapo meda-para pirua nena amena wae yaenu mea waalape. Gore nena agaa pagaliare gore nena ame wala epe-rupa piralipi. 16 Go page nena agaa napagaliare neme agaa pagaliade aa medalomana aba lamua pua tapape. Goa pua nimi repore mo aa laketa pulupape. 17 Pare nena agaa napagaliare gore neme lotu ada-para piri onaa lakelape. Go lotu ada-para piri onaana agaa page napagalia gore nipuna agu raapo pora pamina gimalepape. Go rabu nipu Gote-na agaa napage aa-para takis wae-rupa mi aa-para go-rupa nona piane pitia.

18 Gore neme nimi lagialo: Oyae rayo go su amaa rogaa salimiri Gote-me so yaa-para page rogaa salia. Pare go su amaa esepe salimiri Gote-me so yaa-para page esepesaalia.

19 Gore neme ora nimi lagialo: Nimina rikiraana piri onaa laapome kone padane sua oyae meda mulalo beten tepere gore nina so yaa-para pia Aapame nipi mada gialia. 20 Gore onaa repome page lapome page nina bi madaa kone rulaawa ada padane-para kirita piralimiri nimu raapu piralua.

Kogono naakimi yago nagimea remaa

21 Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipua agaa gupa misa: Aa Mudu, nina ameme ni-para waea pina neme nipuna wae kone rana akepu raapo mea rubalua ya? Rana 7-pela pina gimalua ya?

22 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme rana 7-pela pina gimape pi-daa nalawade. Dia, pare 70-pela taims 7-pela nipuna waea mea rubape.

23 Go madaare Gote-na Surube Suri go-rupa yaade: Aa mudu king meda pirua nipumi yago mi kogono naakinu mare-depo yatalo pea sa. 24 Nipumi yago mare-depo yainaloa ripima pisa rabu kogono aa meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapupe, niaame mada nadipialima. Ora adaapu foti milion kina-rupa teme. 25 Pare mo aame mogo mone yago mada na-abutea-pulu nipuna aa adaame gupa lakesa: Go aa nere ora kogonome adini aa-rupa piraina. Go rabu nipuna ona-para nipuna nogo naaki-para oyae rayo-para kabalimina. Goa pua go mone-re mo yago medaloma abutea. 26 Goa sa rabu mo kogono naaki nipu mo aa adaana kibu-para rumu koba pua adaniaa pirua lalo: Neme ni odome omape. Go yago rayore neme mada abutua. 27 Go kogono naakina aa adaame nipu madaa odome omoa nipu pirina gimisa. Goa pua nipuna yago mone page gimisa.

28 Go rabu go kogono naaki nipu amaa puare nipuna padane kogono pi naaki yago pua adesa. Go aare nipuna yago mone ogesi 40 kina go aa madaa isa. Go aa adesa-pulu nipumi mo aa-na maa regepeminua lalo: Neme nina yago rayo abulape.

29 Goa pisa-pulu nipuna kogono padane pi aa nipu rumu koba pua agaame gupa ogesa: Neme ni odome omoa ni ado pirape. Neme yago mada abutua. 30 Pare nipumi gimi omoa kalabus ada mapataasa. Goa pua nipuna yago abunalo mada esepeaalia.

31 Gore mo kogono padane pisimi aanumi go kone adoa nipuna robaa-para o sa. Goa pua rayo nimuna aa adaa piri pua puaa lakesimi. 32 Go raburi aa adaame mo kogono naaki ipu loa gupa lakesa: Nere kogonome adini naaki wae yana. Abade neme ni piri ipua re epa lae-daa nina yano rayo gimawade. 33 Neme abade ne padane odome omesude-ga akeane nena kogono padane pi naaki odome naomae ya? 34 Gore nipuna aa adaame nipu-para ratu yawoa nipu kalabus ada-para mea rapaasa. Goa pua nipu radaa manaawa nipuna yago rayo abunaloa mada esepealimi.

35 Go rabu Yesumi lalo: Nimi rayona koneme nimina amena wae yae namea rakepealimiri nina so yaa-para pia Aapame page nimi-para goa palia.

19

Yesumi onaa rasini meape kone madaa agaa lakesa

(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

1 Yesumi go agaa aba lo kiritua Galili su gimoa mo ipa Jordan-na mone pane pua Judia su ru-nane pisa. 2 Go raburi onaa adaapumi nipu rata mea ipisimi rabu nipumi yaina ome onaa go su-para mae-peaasa.

3 Gore mo Farisi aanumi Yesu ko tu-lalo ipua lalo: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame nipuna ore pa amaa mada gimalia ya?

4 Yesumi lalo: Gore nimi abade go agaa buk-para gupa nadipisimi ya? Aba ripiare Gote-me oyae rayo waria sana ona aa lapo aba warisa. 5 Goa pisa-ga aa medame nipuna Aapa ama gimoa nipuna ona raapu

padane-para piralipi. Go rabu nipu lapore ora padane piralipi. 6 Goa pisa-pulu nipu lapo padane-rupa piralipi. Gore Gote-me aba nipu lapo makibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada narugulalipi sa.

7 Gore mo Farisi aanumi nipu gupa lakesimi: Goa lae pare Moses-na rekena agaamere aa medame nipuna ona rasini pepa tua kaloa nipu penaalape taasa. Akeane gupa sa ya?

8 Gore Yesumi nimu lakesa: Nimimi agaa napagoa wae kone imi-daa Moses-me nimina ona rasini pora mea waasa. Pare ora abade Gote-me oyae warisa rabu go pora naisa. 9 Neme nimi gupa lagialo: Gore aa rayona orenumi aa paake nanalia pare aanimi pa mea ratua ona rado meda mealimidaare go aanu nimumi ona paake yone aarupa piralimi.

10 Gore Yesuna disaipel aanumi nipu lakesimi: Gore aa nipu mo ona raapu agu aawalipiri ora epe ta simi.

11 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Onaa rayome go agaa mada napago kiritalimi. Gote-me abade nimu puri pane agaa lagisade. 12 Paga, aa medalomame kone rado rado salimiri nimumi ona mada nayoteme. Medaloma nimuna amanumi madisimi rabu abe aa aeme. Aa medalomamere abade nimuna ru mu pasimipulu nimumi ona mada narumaasimi. Aa medalomamere Gote-na Surube Su madaa kone sua ona narumaasimi. Aa meda go agaa pago kiritaliare nipumi mada palia.

Yesumi oge nogo naakinu agaa mana lakesa

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Go raburi Yesu piri-para oge nogo naaki medaloma lamua ipisimi. Gore nipumi nimuna aalu madaa ki sua beten lainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare nipuna aanumi mo onaanu-para ratu yawesimi. 14 Go rabu Yesu nipumi lalo: Goa natapape. Go nogo naakinuri ni piripara epenaatapape. Gote-na Surube Suri go nogo naaki go piane-me mada mealimi. 15 Goa loa sana nipuna kimi aalu madaa su kiritua nipu go su-para gimoa pisa.

Aa ogege aa medame oyae adaapu isa

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Aa meda Yesu piri ipua goa epa sa: Tisaa, neme akea pua ni epe-rupa oro yaalo piralua ya?

17 Gore Yesumi nipu agaa misa: Akeane neme ni-para epe yae madaa agaa epa meae? Aa padane-ma epe ta. Gore ne ora epe-rupa piralua kone saliri neme Gote-na rekena agaa rayo waru ratape.

18 Gore mo aame nipu gupa agaa misa: Go rekena agaare ake ya? Gore Yesumi lalo: Neme aa meda natu maomape. Neme ona paake nayolape. Neme paake nanape. Onaa meda-para yaa agaa nalape. 19 Nena ama aapanu raapu pawa pirua nimuna bi minasaape agaa pagape. Nena ada lapa piri onaanu raana ome-rupa nena yago meda raana omape.

20 Go rabu mo aame Yesu gupa lakesa: Mo rekena agaa rayore aba pago kirite. Goa pawa-ga meda abiare ake palua ya?

21 Gore Yesumi nipu lakesa: Neme ora epe-rupa pitua kone saliri nena oyae rayo madaa mone mua onaa naraanu kalape. Goa paliri nena epe yoto so yaa-para salia. Goa pua ni rata mea epape. 22 Go raburi mo ogege aame go agaa rayo pagoa kedaame omo pirisa. Gore nipumi oyae adaapu isapulu go yae rumape kedaame omesa.

23 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Amo ne oyae adaapu i onaanuri Gotena Surube Su-para popere kalai peme sa. 24 Agaa meda lagialo: Kamel mename noae kego-para pola pea pare ora kalai pula pea. Goa pea pare amope aare so Gote-na Surube Su-para polalore apo mename noae kego-para kalai mada pua palia.

25 Gore nipuna aanumi go agaa pagoa nimu waru pogolasaawa nimumi lalo: Goa pea-ga oro yaalo kagaa pirape konere aapimi mealia ya?

26 Gore Yesumi nimu waru adaaba sua lalo: Onaanumiri oyae mada napalimi pare Gote-me oyaeyae rayo mada palia.

27 Nipumi goa sa raburi Pita-me nipupara gupa sa: Pagape, niaame niaana oyae rayo gimoa ne rata mea epa amaade. Goa pa amaade-ga niaamere ake mealima ya?

28 Gore Yesumi nimi ora lagialo loa gupa lakesa: Orope kagaa yapi di opaliade raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri epe king siaa madaa piralua. Go raburi nimi ni rata mea ipua nimi page epe king siaa 12-pela madaa pirua Israel onaana ruru 12-pela madaa koso lape agaa pagalimina sa. 29 Go rabu onaa rayome abade ni madaa kone rulaawa nimumi nimuna ama aapa nogo naaki ame baaninu page maapu oyae rayo gimisimi-pulu nimumi apo oyaeyae nona piane yoto ora waru mealimi. Goa pua nimu oro yaalo epe-rupa kagaa piralimi. 30 Abia onaa adaapu riri-nane pimi pare wala orope masaa-nane pimi onaa aba ripia epalimi. Goa pua nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

1 Gore Gote-na Surube Su-na agaa gupa ia sa: Aa medame nipuna wain maapu surubisa. Goa pua nipu ora abasade yapipu wain maapu kogono pinalo onaanu mula

pisa. 2 Gore nipumi mo kogono naakinu
raapu kone padane suare go yapi padane-
mere ten kina meama palimi sa. Goa loare
nimu mo wain maapu-para kogono pula
penalo mea rapaasa. 3 Goa puare naare
rapataina nipu kiritae su-para pua sana aa
medaloma pa aina adesa. 4 Gore nipumi
go aanu gupa lakesa: Nimi page neme epe
mone mada gialua-ga wain maapu kogono
pula pulupa sa. 5 Goa loa nimu pisimi. Gore
naare pabola pulaina page aa medaloma
wala agu mea rapaasa.
6 Gore ora aebo ribaa talo palaina maket-
para pua aa medaloma pa aina adesa. Go
rabu nipumi lalo: Nimi go naare raama
puaina ake ado piaeme ya? 7 Gore nimumi
lalo: Niaa kogono giape aa meda dia yaade
simi. Gore nimi page mo wain maapu-para
kogono pua pipa.
8 Ora ribaa sa raburi mo wain maapuna
aaraame surube aa gupa lakesa: Neme ko-
gono naakinu yaaloa nimuna mone kalape.
Orope epamede kogono naakinu kalaama
kalaama pua aba ripia epamede kalo kir-
itape. 9 Gore aebo 5 klok raburi ko-
gono epa pisimide aanumiri ten kina agu
kasa. 10 Gupa misimi pare ora abade epa
pisimide aanumiri nimu mone ora adaa-
pupe mealima kone isimi. Pare dia nimu
page 10 kina agu meama pisimi. 11 Nimumi
muare mo maapuna aaraa ratu yawesimi.
12 Gore nimumi gupa simi: Go aanuri
pena go epaade pare nimu kogono ogepusi
pamede pare nimu mone niaa giaede-rupa
agu mealeme. Niaamere naare paalu ko-
gono radaa pi pa amaa sima.
13 Nimumi goa simi raburi mo maapuna
aaraame nimuna aa padane-mare gupa
lakesa: Adami aa, neme ni namakiraate.
Gore abade saa agaa lapade rabu neme
ten kina gialua laede. 14 Gore nena mone
mua pu. Abade neme ne gisude-rupa
orope meawade aanu page gode-rupa ka-
toa. 15 Gore nina go mone-me page nina
yada pulalo paluare gore mada dia? Neme
epe kone sawade pare nena pu-para udipa
kone sae ya?
16 Go rabu Yesumi lalo: Goa pea pare
orope epeme onaanuri nimu aba riri-nane
popalimi. Yapare aba ripia epeme onaa-
nuri wala orope epamede.

Yesu nipu omoa matmat-para wala rekalua sa
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)

17 Yesu nipu Jerusalem su-para polalore
nipuna disaipel aa 12-pela mea pisa. Nimu
pora-nia pulaawa disaipel aanu agu raapo-
para gupa lakesa: 18 Pagalepa. Abia
niaa Jerusalem su-para baina. Go-parare
Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri miru irae
aa mudunu-para rekena agaa tisaanu mea
kateme. Go rabu nimumi koso lape agaa
loa tu maomalimi sa. 19 Gore nimumi
muare onaa ruru radonu mea kanaloare
nimumi wae ero agaa loa repena unimi
tuare repena polopea-para tu maomalimi.
Goa pua rogaalimi pare yapi repome mat-
mat gimoa wala rekalua sa.

Jems Jon nipu lapo aa adaa piri talo pisipi
(Mak 10.35-45)

20 Go raburi Sebedi-na oremere nipuna
naaki lapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore
go ona nipumi rumu koba pua su adani-
aawa oyae meda madaa Yesu-para ogesa.
21 Gore Yesumi nipu agaa misa: Nere ake
raana pea? Go oname lalo: Ne aa mudu
pirali rabu naa naaki laapore meda nena
popo ki-nane pirina meda koya ki-nane
pirina sa.
22 Gore Yesumi nipu lakesa: Mo reke mu-
lalo paape yaere nipumi waru na-adepe.
Gore nipimiri go neme ipa naluade kap
madaare radaa pi ipa mada nalipi ya?
Gore nipumi lalo: Saa mada nalipa sipi.
23 Gore Yesumi nipu lakesa: Nina kap mada
nalipiri gore epe ta pare nina popo ki-
nanepara koya ki-nane lapore aapi piralia
palo go agaare neme-daa namakuaayo sa.
Apo pirape siaanuri Aapa nipuna man-
agola saaya.
24 Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa
pagoa mo ameaya ratu yawesimi. 25 Goa
pisimi pare Yesu nipumi nimu ipulupa
loa sana nimu-para lalo: Nimimiri ademe.
Ruru radona aa mudunumi onaa rayo
rabuniaawa nimi puri waru paboa nimuna
agaa ora pagalepape teme sa. 26 Aa mudu
medaloma goa peme pare go konere nimi
rikiraana nasaapiralepape. Dia, pare aa
meda nimina rikiraana aa mudu piritalo
paliare gore nimi raba meape kogono aa
aba piralia. 27 Aa medame ni mudu piralua
kone salia-daare gore nimi raba mi aa-rupa
aba pirina sa. 28 Onaa Raapu Pirape Aare
nipu raba mua nipuna kogono paminalo-
daa naipisa. Dia, pare onaa adaapu raba
mua nimu madaa epa omalalo ipisade.
Goa pua nipuna kone wasupa nimu raba
meapena katalo ipisa.

Yesumi ini wae aa laapo maepeaasa
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Gore nimu Jeriko su gimoa pisimi
raburi onaa adaapumi Yesu nipu rata mea
pisimi. 30 Gore mo ini rubu pi aa lapo
mo pora aane-nane pirisipi. Nipumi Yesu
epea remaa aba pagoa nipumi puri paloa
nipumi gupa yaasipi: Nere Devit-na si
neme saa laapo madaa odome omape.
31 Goa sipi rabu onaa rayome nipina agaa
loraatepa loa nipu-para ape simi. Yapare
nipumi go agaa rasua wala ora puri palo

yaasipi: Aa Adaa, nere Devit-na si-ga neme saa madaa odome omape sipi.
32 Gore Yesu nipu pua rekaawa nipu yaaloa lalo: Neme nipiri ake pano ya?
33 Gore nipumi gupa sipi: Aa Adaa, neme saana ini maepeaaina kone salepa. 34 Gore Yesumi odome omoa nipuna ini maepeaasa. Ora go raburi nipuna inimi oyae waru adoa simina nipu page Yesu rata mea pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para aa mudurupa pisa
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Nimu Jerusalem su-para re-para pua opapasimi rabu Rudu Oliv re-para epa pirisimi. Go-parare Betfage su adaare meda aasa. Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa lapo mea rapaasa. 2 Nipumi go aa lapo gupa lakesa: Mogo adaare-para pulupa. Puare donki mena si agiaaya lapo apo opeme adiba aaya-ga pua adalepape. Nipimi pua koloa mea ipulupape. 3 Gore aa medame nipi-para agaa meda epa teare nipimi nipu gupa laketapape: Aa Adaa nipu kogono go donki mena madaa ia-pulu nipu saa mea palipa. Goa tepe rabu aa medame donki mena mea rapalia.
4 Go pisipina kogonore abade Gote-na agaa lakene aame gupa sa: 5 Abia Saion su-para piri onaanu gupa laketapape: Aa mudu abia nimi piri apo ipula-daa. Nipu kone pawa sua donki mena masaana pirua no epea-daa. Nipumi mo oge donki mena si onaa meda abi napiri madaa pia sa.
6 Gore mo disaipel aa lapomere mo Yesumi lakesa-rupa goa pua pisipi.
7 Nipumi mo donki mena adibae yare pua mua nipuna adaa mamina-nu donki mena masaa mada sua ipisipi. Goa puare Yesu nipu so donki mena masaana pirisa.
8 Nipu pirua ipisa rabu onaa adaapupeme so pora repaa repaa rekasimi. Go rabu medalomame nimuna mamina-nu pora-nia mea saapisimi. Medalomamere repena alanu yado saapisimi. Gore Yesumi rabuama epenalo pisimi. 9 Go rabu onaa adaapu medaloma aba riri-nane pisimi medaloma pa aapu-nane ipua gupa yaasimi: King Devit-na siri ipula-daa. Nipuna bi minasaamina. Aa Mudu-na bi mea ipula-daa nipuna bi minasaamina yaasimi. Gote ora sone pia adaa aa-na bi kalamina yalaama pua mea ipisimi.
10 Yesu nipu Jerusalem su-para pisa raburi mogo adaare-para piri onaa rayo pogolasaawa simina go aare aapi ya simi.
11 Gore mo nipu raapu pisimi onaame lalo: Gote-na agaa lakene aa Yesu simi. Nipu Galili su robo-para adaare Nasaret-para piri aa yaade simi.

Yesumi lotu ada-para oyae kabe aanu ratu tisa
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

12 Yesu nipu mo lotu ada ru-nane pua odobaawa nipumi lotu ada-para pisa rabu mone oyae ropo pi aanu amaa-nane ratu tisa. Nipumi pua mone ini ropo pi aanuna reke lakepe rubebe pua yaanu kabe aanuna rekenu lakepe tisa. 13 Goa puare nipumi agaa gupa lakesa: Gote-na agaa i buk madaare nipumi gupa ta: Nina adaare beten lape ada lo bi ma-alimi pare nimi paake ne aanuna kaledape ada-rupa perekea ma-arimina sa.
14 Yesu nipu lotu ada-para pirina ini wae onaanu-para aa wae onaa medaloma nipu piri-para ipisimi. Goa pisimi rabu nipumi nimu maepeaasa. 15 Goa pisa pare Gote-na miru irae aa mudunu-para mo rekena agaa tisaa aanu-para nimumi mo Yesumi napiaa kogono pina adesimi. Gore mo nogo naakinumi lotu ada-para pirua gupa simi: King Devit-na sina bi minasaamina. Goa simi rabu nimumi ronome omesimi. 16 Goa pua nimumi Yesu-para lalo: Neme mogo lamede agaare pagae? Gore nipumi lalo: E, go agaare pagalo pare abade nimimi agaa gupa nadipisimi kone salo: nimimi abade nogo naakinu-para madu saapiri rupame agaa mana waru pagesimi-pulu nimumi bi minasaatalo pimi. Go agaa napageme ya?
17 Gore nimu pirina Yesu adaare Betani supara ribaa pua puaa patisa.

Yesumi sa rabu repena fik kaapu sa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)

18 Gore ekeraa-nane yapi lapaasa rabu Yesu nipu so adaare-para pisa rabu reame pua omesa. 19 Gore nipumi repena fik ini pora-nia adoa go-para pisa. Pua adesa pare ini padane-daa page naetasa pa amaa yope agu aasaaya. Gore Yesumi mo repena fik lakesa: Nere ini wala meda ora namadiape. Goa sa rabu ora aipapulu mogo repena fik kaapu sa.
20 Gore disaipel aanumi goa adoa paalame omesimi. Go repena fik akea pua aipapulu kaapu yala kone isimi.
21 Yesumi lalo: Pagalepa. Nimimi kone waru rulaawa kone lapo nasalimiri go repena fik madaa pawade-rupa nimi page goa agu mada palua. Go-rupa madare nimimi mogo aaya rudu ne lusu rua no ipa solwara-para pua pogola teme raburi mada pagalia. 22 Gore nimimi ora kone rulaawa beten teme-daare gore oyaeyae rayo beten loa mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agaa misimi
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane pirua onaa rayo epe agaa moge riaasa. Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para Israel aa mudunu-para ipua Yesu-para epa lalo: Nere go kogonore aapina puri mua pi simi. Nere abade go kogonore aapimi pape laadaa pi simi. Nere go kogono painalo puriri aapimi gia simi. 24 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Neme page agaa padane gupa nimi agaa mealuame pi. Gore nimimi nina agaadaa yago talimiri neme page nimi nina kogono go aame gisalo nimi lagialua. 25 Jonme abade onaana baptais mea saayaade kogonore Gote-me kasa pae pa onaanumi kasimi ya?

Go agaa pagoa nimuna agaa lalaawa gupa simi: Gore niaa Gote-me kasa temadaare gore nipumi niaa gupa lagialia: Akeane nimimi Jon madaa kone narulasimi palo lagialia. 26 Gore niaame pa onaanumi kasimi tema-daare niaana onaanu madaa paalame omalima. Gore onaa rayome Jonre Gote-na agaa lakene aa kone imi temare niaa talimi. 27 Go rabu Yesuna agaa gupa abuloa lakesimi: Niaare na-adema simi rabu Yesumi lalo: Goa teme-daare aapimi ni puri gua kogono gea aare nimi page mada nalagialua sa.

Aa padanena si laapo madaa saa agaa lakesa

28 Yesumi adaa aa mudunu-para gupa lakesa: Aa padaneme naaki lapo madu isa. Go remaare pagalepape. Gore aaraame mupaa naaki lakeloa nere wain maapu kogono pula pu sa. 29 Gore go naakimi gipia loa-ga wala orope kone perekea wala kogono pula pea. 30 Gore aaraame wala mo naaki meda piri pua padane goa pua sa. Gore go naakimi lalo: Aapa, ni palua loaaya pare napisa. 31-32 Go rabu Yesumi lalo: Gore go naaki laapo madaare aapimi aaraana kone misipi? Gore nimumi lalo: Mupaa naakimi simi.

Gore Yesumi nimu-para lalo: Abade Jon nimi piri-para ipua nipumi epe pora madaa epe agaa mogeasa pare nimimi kone narulasimi. Dia, pare mo takis mi aanu-para aa paake rume onanuri orope nimumi Jonna agaa madaa kone rulasimi. Goa pea-ga takis mi aanu-para aa paake rume onanupara nimuri Gote-na surube su-para aba riri-ne adalimi. Goa pisimi pare nipu aba adoa simina kone naperekene nipu madaa kone narulasimi.

Wae aanumi maapu su rube remaa
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Nimi saa agaa meda pagalepa. Aa medame nipuna su adaape saawa wain maapu adaape poasa. Nipumi kepo pu mawaawa go-para ini igipini yae warisa. Goa puare nipumi maapu surubape ada adaalupe maasa. Goa puare nipumi mone yoto meape aanumi surubainaloa nipu kimisu pisa. 34 Nipu pua aawa orope mo wain maapu ini kereape di rudu sa rabu maapu surube aanu piri-para kogono aa medaloma penasa. Gore nipumi mo surube aanu mo wain pore nape medaloma gina kone sua pisa. 35 Go kone isa pare mo maapu surubae aanumi nipuna kogono naaki meda aana-me tuare tu rubebe pisimi. 36 Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapaasa. Pare aba mo maapu surubae aanumi pisimi-rupa tisimi.

37 Wala oropere nipuna si mea rapaasa. Aaraame nina naakina agaa pagalimi kone sua mea rapaasa. 38 Pare mo maapu surubae aanu nimumi naaki adoa nimumi goa simi: Go ipula aamere aaraana moae yae rayo mealia-ga niaame nipu aipapulu tu maomaawa go maapuri niaa ora meamina simi. 39 Goa loa nipu to maomaawa mua so kepo rarane mea rubisimi. 40 Yesumi agaa gupa sa: Orope mo wain maapuna aaraa ipuare mo wain maapu surubae aanu-parare ake palia kone imi?

41 Nimumi lalo: Go aa wae rayore waru talia. Goa pua mo wain maapu wala aa ruru rado mea katea. Go aanumi surubenaloa ini etaliade rabure raloa nipu epe kateme.

42 Gore Yesumi lalo: Nimimi Gote-na agaa i buk madaa iade agaare pagamina:

Abade kamda kogono pi aanumi mea
rubesimi yaade aana-re abiare ora
epe-daa ada palimi.
Aa Mudumi abade goa pisa ya-pulu niaame
go aana-mere epe rado piane ada
maopaalia sa.

43 Goa pea-ga neme nimi ora lagialo: Gotena Surube Su-na eta maopaeme onaa mea katea-daa adalimi sa. 44 Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu asa tabebe palia. Go aana-me onaa meda taliare gore go onaa aasatua rugulala palia.

45 Gote-na miru irae aa mudunu-para Farisi aanumi Yesuna saa agaa pagesimi rabu niaa-para ta kone sua niminaasimi. 46 Goa sa raburi nipu ripinaatalo pisimi pare onaa paalame omesimi. Onaame Yesu Gote-na agaa lakene aa kone isimi-pulu go aanumi paalame omesimi.

22

Ona rumaawa ogere yawena saa agaa
(Luk 14.16-24)

1 Gore Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa lakesa: 2 Gote-na Surube Suri

gupiane: Aa mudu medame nipuna naakina ona rumaasa rabure ogere adaape meda yawesa. 3 Goa puare nipumi ona rumaatalo yawe ogere nola ipulupape loa nipuna kogono naakinu agaa mea penaasa. Laketa pisimi pare onaanumi mo ogere gimoa naipisimi. 4 Gore naipisimi rabu aa mudumi wala kogono aa medaloma mea rapaawa gupa lakesa: Nimi puare epape onaanu-para gupa pua laketapape sa: Pagalepa, nina ogere aba lusua gawa mena yadapunu-para sinu page aba tu yawo ima tapape sa. Eta rayo aba managola samaga nimi ona rumaape eta nola ipulupape lo tapape.

5 Mo kogono naakinumi go agaa pua lakesimi pare eta nape onaanumi go agaa gimoa nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu e pola pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa. 6 Goa pisimi pare aa medalomamere aa muduna kogono naakinu ripinaawa tu maomasimi. 7 Gore aa mudu ratu yawoa nipuna soldia aanu mea rapaasa. Nimumi mo kogono naaki aanu tu maomaawa nimuna ada rayo irabasimi.

8 Goa puare aa mudumi nipuna kogono naakinu gupa lakesa: Ona rumaatalo yawe etare aba managola sawade pare mo neme yalawade onaana konere o ta sa. 9 Goa pea-ga nimi mo pora-nia pua go adalimide onaa rayore eta yawe nola epena laketapape sa. 10 Nipumi goa sa raburi pora kepaa-nini puare epe onaa-para wae onaa rayo makirita-mama pua adesa. Nimu rayo ipua mo onaa rumaae aana ada epa marulatabasimi.

11 Mo onaa epa kirita pirisimi raburi aa mudu nipu mo kiritae onaanu adolalo epa odobaawa adesa. Pare aa padanemame ona rumaae rabu kalae mamina namaraasa. 12 Gore aa mudumi mo aapara lalo: Adami aa, nere epe mamina naayamaina-ga akolo yapae sa pare agaa naabusa. 13 Go raburi aa mudumi kogono aanu gupa lakesa: Nimimi nipuna ki aa rogaawa so amaa mea lopalimi rabu nipu su ribaane-para pirina sa. Go ribaane-para piruare nipu re lo nipuna kidipaa rugulalo piralia sa.

14 Yesumi agaa gupa lo kiritisa: Gore Gote-me onaa adaapu yaata pare nipumi adoa aa padane padane laatapu mua runane mea pea sa.

Takis mone-re kalamina yapae lo agaa misimi
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Gore Farisi aanumi Yesuna kone adolalo ko tisimi. 16 Nimuna disaipel aanupara Herot-na aanu-para meda rabu Yesu piri mea rapasimi. Nimumi gupa pua simi: Tisaa, niaame nere ora agaa lape aa-rupa adema. Ora agaamere onaanu madaa rumaalia. Goa pe pare onaanu rayo kone padane-rupa ade. Dia, neme onaa rayo agaa rado piane lakete. 17 Goa pedega neme abia yada kone saliri niaa lagi simi: Gore niaame Rom aa mudu Sisarpara takis mone kalamano yapae dia yapae agaa misimi. Niaana rekena agaame ake ta pae simi.

18 Gore Yesu nipumi nimuna wae kone aba adoa nimu-para lalo: Nimiri yaa agaa ne aanu. Akeane nimimi ni-para yaa agaa loa ni ko taleme? 19 Nimimi mo takis kalape mone meda mea waatapa sa. Goa sa rabu nimumi mone meda mea ipua waasimi. 20 Go rabu Yesumi nimu agaa misa: Go mone-na bi-para piksa-parare aapina ya? Gore nimumi Sisar-na simi. 21 Goa simi rabu Yesumi nimu gupa lakesa: Gore Sisarna yaere wala nipu pua katapape pare Gote-na oyaere Gote nipuna katapape sa.

22 Nimumi go agaa pagoa pogolasaawa Yesu gimoa pisisi.

Onaa omoa wala rekapere akepu yapae lo Yesu agaa misimi
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Go raburi Sadyusi aanu nimu Yesu piripara ipisimi. Go aanu nimumiri ome onaanu wala narekalimi teme-daa goane Yesu epa agaa misimi. 24 Nimu ipua lalo: Tisaa, Moses-me agaa gupa mogeasa: Aa meda nogo naaki napirina omaliare nipuna ona wasaa ameme nogo naaki madinalo mada rumaalia sa. 25 Gore abade nimu amealu 7-pela pirisimi. Pare aa mupaare ona rumaawa omesa pare nipuna nogo naaki napirisa. Goa pisa-pulu nipuna masaanane ameme go ona wasaa nipu rumaasa. 26 Wala ame laapo pa repo pa page nogo naaki napirina omaamapa amaa pisimi. Goa pu kiritua 7-pela amealu rayo pa omesimi. 27 Mo amealu rayo omabasimi raburi orope mo ona page omesa. 28 Gore neme mo ome onaa wala rekalimi rabu mo ona wasaare mogo aa 7-pela wala rekalimi-daa aapina ore ora piralia ya? Neme makuaaye nimu rayome mogo onana aaniri aapi ora piralia ya?

29 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimiri Gote-na agaa napago nipuna puri page naademe-pulu nimimi agaa pa-rupa teme sa. 30 Gore ome onaa wala rekalimide raburi mo ona wala narumaalimi. Dia, so yaaparare ensel-rupa piralimi.

31 Pare go ome onaa wala rekape agaare neme nimi agaa mealo: Gore abade Goteme gupa sa: 32 Niri Abraham-para Aisakpara Jekop-para nimuna Gote pi sa. Goa pea-daa Gote-re aba ome onaanuna Gotedaa dia, pare nipu kagaa piraama laama

pope onaanuna Gote yaade. 33 Onaa rayome Yesuna agaa pagoa akepu tapae kone isimi.

Ora rekena agaana mupaa agaa
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)

34 Gore Yesumi Farisi Sadyusi aanuna agaa pora poasa rabu Farisi aanumi go agaa pagoa nipu adola ipisimi. 35 Nimu go epa kirita pirisimi raburi nimuna rekena agaana tisaa padane pirabasa-pulu nipumi Yesu ko tulalo goa sa: 36 Tisaa, mo rekena agaa rayo ora epe ta-ga ora aba mudu rekena agaare aaya pae simi.

37 Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Nena Mudu Gote-re pu robaame page kone wasupame page puri-para rayome raana-me omoa pedo pu piralepape sa. 38 Go rekena agaare ora aba mudu agaa lagialo sa. 39 Gore rekena agaana lapo pa padane gorupa lagialo: Nimina yogane madaa raana omo pedo pi kone imi-rupare pa onaa meda page padane-rupa raana omape sa. 40 Go rekena agaa lapomere Moses-na rekena agaa rayo-para Gote-na agaa lakene aanu agaa rayo go agaa rolo-para epea.

Yesumi Farisi aanu-para Krais-ri aapi yapae lo agaa misa
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Farisi aanu nimu pa kiritaba pirina Yesumi nimu agaa gupa misa: 42 Nimimiri Krais madaare ake kone imi? Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na si simi. 43 Goa simi rabu nipumi nimu gupa lakesa: Holi Spirit-mi akeane Devit-na kone marekaasa-daa nipu akeane nina aa mudu sana ya? Gore Devit-mi lalo:

44 Gote-me nina Aa Mudu gupa lakesa:
Nere nina popo ki-nane aa mudu piraina.
Oropere nena iaanuri nina aa rolo-para mapiraalua sa.

45 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si yaade-ga akeane Devit-mi bi nina Aa Mudu lakesa ya?

46 Gore aa medame mo Yesu nipuna agaa meda na-abusimi. Gore nipu paalame omesimi-pulu wala go rabu page orope page nipu-para agaa meda nasimi.

23

Rekena agaa tisaanu-para Farisi aanuna kone
(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)

1 Orope Yesu nipumi nipuna disaipel aanu-para onaa rayo-para agaa gupa lakesa: 2 Mo rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para nimu Moses-na agaa moge riaata pirisimi. 3 Goa pea-ga agaa rayo nimi lagialimiri nimimi pagoa waru mogealepape. Goa palimi pare kone meda nimumi nimi mogealimiri napagalepape. Goa pea pare go agaa napagoa rateme. 4 Gore nimumi oyae adaapu rogaawa aanuna pasaa madaa mariaaeme. Goa peme pare nimuna kimi mo onaa naraba meape naniminaeme. 5 Kogono rayo nimumi pemere pa onaanumi nimu adena kone sua peme. Adalepa. Nimuna beten* ta polalo peme raburi rogope madu imi. Go nu amaare madua ropaa-para enon yapa aapu-rupa ritimi. Go page nimuna mamina aanenu madaa oyaeyae pepena yaenu awo kilipiala peme. 6 Eta yawo saeme raburi nimumi mo riri-nane pirape siaa go agu raaname omeme. Goa puare no lotu ada-para pimide-rupa riri-nane i reke madaa raaname omeme. 7 Go page nimu mo maket-para peme rabu nimimi abi piralepape loa niaana tisaa teme rabu nimumi pedo peme.

8 Pare onaanumi nimi-para tisaa pi-daa wala nateme. Dia, nimu rayo amealu piralimi rabu tisaa padane piralia. 9 Go page su amaa onaa medare niaana Aapa go pi-daa natapape. Nimina Aapa padanemare so yaa-para pia. 10 Goa pea-ga nimi-para nimumi Aa Adaa go pi-daa natapape. Dia, nimina aa muduri padane-ma pirua nipu Krais pia. 11 Goa puare nimi aa mudu piritalo palimiri nimi onaa rayome raba meape aa-rupa aba pirina. 12 Aa medame nipuna bipa aa mudu piritalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-para palia. Pare aa medame nipuna bi rabuaniaaliare gore nipu aa mudu mapiraalia.

Yesumi yaa agaa ne tisaanu agaa lakesa
(Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)

13 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu pimi. Nimimi onaanuna

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda aanumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo yae laapore meda popo ki-nane pasaa madaa rua medaare kimi ripinaa pata pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda isimi. Medare ini agaa-nane risimi. Go agaare Moses-na pepa rugini meda pagaa isimi. Goteme Israel onaanumi nipuna agaa pagoa ratinalo kasaa. Goa pua nimuna kone sua gupa simi. Go agaare nena kimada rogabape simi. Sapi agaa loa. Nena konepara page rogabape simi. Goa pali rabu go agame ne saalia simi. Goa sim-rupa Judia aanumi mo agaa nimuna eno aama tu su nimuna ki madaa page tu isimi. Beten talore mo agaa tapalae pepa mapiraasimi. Pa aama narepalu page mo Farisi aanumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo sua pamisimi. Goa pisimiri nimuna bipua nimu wala makiraasimi.

ini agaa madaa Gote-na Surube Su-na pora gaape poaemede. Goa peme pare nimina bipare naodobaeme. Go page onaa medaloma ru-nane pua odobatalo peme pare nimimi rutu teme. 14 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu adaapu pimi. Nimimi ona wasaanuna ada-para oyae rayo paake nolalo peme. Goa pua nimimi go pupitagi nape kone rabuainaloa beten adaalu pa teme. Goa peme-pulu nimiri ora wae yoto mealimi.

15 Rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi ipunu madaa pirua ipa solwara rayona pamua su rayona onaa rayo nimina disaipel aa-rupa pirinalo pamuaeme. Nimina disaipel aanu mapiraaeme rabu nimu wala wae naaku-para go-rupa mapiraaeme. Gore nimi wae naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

16 Nimi ini rabuni onaame onaa pora mea waatalo peme. Gore nimi aba waru adalepape. Nimimi gupa temede: Aa medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaare waru yae-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu adana gol aana-me warini oyae-daa temere gore epe ta teme. 17 Nimiri ini rubu pi aanu maeyae-rupa pimi. Ake madaa kone sua teme? Gore aana-me warini mone mudu yapae mo aana-me warini mone i epe lotu ada mudu yapae? 18 Gore nimimi gupa teme: Aa meda aana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada gimalia teme. Goa pea pare nipumi miru irua mo aana reke madaa sua yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada nagimalia teme. 19 Nimi ora ini rubu pi onaa pimi. Gote-re ake kate ya? Gote-na miru irae epea palo Gote-na aana reke madaa miru irini ora epea ya? 20 Gore aa medame aana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare nipuna agaare so reke madaa i yae raapu tea. 21 Gore aa medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-ga Gote-na bi madaa page nipu agaa tea. 22 Gore aa medame so yaa madaa makuaa loa tea-daare gore Gote so-para pirua nipu pia reke-para tepe.

23 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri ora maeyae aanu pimi. Nimiri pa yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para ogegepu pamu rugulu imi openalo goa pua Gote medaloma pa kateme. Goa peme pare nimimi adaa rekena agaa rayore aba gimeme. Go agaare epe kone i onaa rayo mea rumaawa odo omape kona mea sua kone waru rulaatepa. Rekena agaa saapirua Gote adalima konere nasalepape. 24 Nimimi onaa medaloma pora waatalo peme pare nimi aba ini rubu pi aa pimi. Nimimi oge puna meda ipa-para adobaawa pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo rata mea noa yolaniaaya.

25 Rekena agaana tisaanu nimi-para Farisi aanu nimiri maeyae aanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet lapona amaa-nane yogane radepeteme pare ru-nane pea amulu pa puaaya. 26 Nimi Farisi aanuri ini rubu pi aanu pimi. Aba ripiare mo kap-na ru-nane radepealimiri yogane page epeaalia.

27 Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aa-rupa pimi. Nimiri matmat-na pepena amaa-nane yaako pi pepeminua pimi. Nimimi amaa-nane pepenare epe-rupa peme pare no ru-nanere aa uni-para wae pugu pi oyaeyae adaapu ia-rupa pimi. 28 Nimiri apo matmat nona piane pirua amaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa onaanumi nimina yogane ademe raburi nimiri epe aa kone imi pare nimina robaa-para ora agaa rasape kone page rulatabea.

Yesumi tisaanuri wae oyae mealimi sa (Luk 11.47-51)

29 Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri agaa laapo ne aa-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agaa lakene aanuna matmat apedaa epe-rupa wariaawa amaa-nane pepena waru paeme. 30 Goa pua nimimi gupa teme: Abade niaana akuanu raapu pirisima-rupa yaalo niaame mo Gote-na agaa lakene aanu natu maomaawa nimu naraba misima teme. 31 Go agaa teme rabu nimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomape aanuna ruru pimi-daa teme. 32 Gore nimimi nimina akuanuna kone mua aba pisimi-a wala peme. 33 Nimiri wae paakame madini sinu pimi. Gote-me koso agaa tea raburi nimimi akea pua mada gimoa wae naaku-para mada napiralimi ya? Dia, wae yoto mu piralimi.

34 Goa pea-ga nimimi pagalepape. Neme Gote-na agaa lakene aanu-para kone makuaae aanu-para Gote-na agaa lakene tisaanu-para rayo nimi piri-para mea rapalua. Goa palua pare medalomare nimimi tu maomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi talimi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena unimi talimi. Medalomare nimimi adaare meda-para rata moneaawa adaare rado-para rata mea palimi. 35 Goa palimi-pulu epe-rupa pirape onaanuri nimumi tu maomasimide-ga to madaare wae yoto rayo mealimina. E, gore epe aa Abel pirisa rabu tu maomaniaama ipuare Berekia-na si Sekaraia-me epe tu maoma kiritisimide madaare wae yoto mealimina. Go aa-na

siri aba lotu ada-para pirua aana reke madaa re-para pirua nimina piaanu epa rumaalia. 36 Gore neme nimi ora lagialo: Apo tu maomaasimide onaanu page abia go rabu pimi onaa nimuna wae kedaa rialimi sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa
(Luk 13.34-35; 19.41-44)

37 Jerusalem onaanu-ya. Nimimi Gotena agaa lakene aanu tu maomaeme Gotena Mea Rapae Aanu page aana-me teme. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita sua upitalo pe. Gupa yaa kutame nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraatade-rupa pe. Goa pe pare nimimi ni gimamede. 38 Nimimi pagalepa. Abiare nimina adaare pa ainalo gimalua. 39 E, gore neme nimi gupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi orope gupa teme: Gote-na Aa Mudu-na bi meape aare nipu ora epe ta teme sa.

24

Yesumi lotu ada kilipialia sa
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

1 Yesu nipu lotu ada-para pirua amaanane pisa raburi nipuna disaipel aanu nipu mo lotu robene-rupa mea waatalo pisimi. 2 Go rabu nipumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Aana gome pubaa yaadare ora padane napubaalia pare rayo kilipi rubalimi sa.

Yesumi wae kedaa rado rado adaapu epalia sa

3 Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel aanu nimu padane pawa ipua gupa epa simi: Go kedaare aa-rabu epalia yapae lo agaa misimi. Ora aba ripiare ake aba epalia-daa niaame adalima pae? Go adalima raburi nena epape di-para su yaa lapo mea perekealia rabu niminaalima simi.

4 Gore Yesu nipumi nimu gupa lakesa: Pa aa medame nimi makiraalia nimimi nipu aba waru adalepape. 5 Aa adaapupe ipua nina bi madaa nimumi gupa teme: Niri Gote-na Mea Rapae Aa i-pulu loa onaa adaapu ora makiralimi. 6 Go raburi nimimi eaea marekaape agaa-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agaa adaapu natapape. Go yaenu rayore aba epalia pare su yaa perekeape yapi diri go rabu abi naepalia. 7 Goa puare ruru medamere ruru rado radonu raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su rayo-parare reae adaa paboa su eto palia. 8 Go oyae rayo aba ripia epalia pare oname naaki maditalo masaa nalade-rupa palia.

9 Go raburi nimumi nimi aditalo mua kedaa gua radaa manaawa nimi tu maomalimi. Go raburi nina agaa waru page onaa rayo nimiri kone wae salimi. 10 Go raburi onaa adaapumi nimuna epe kone rulae yae gimoa wala nimuna amenu ratu yawoa iaanu ta pea aa wala piralimi. 11 Go rabu makirae Gote-na agaa lakene aa adaapu iti ralapae aa-rupa ipua onaa adaapu makiralimi. 12 Go raburi wae yaenu adaapu su rayo-para opaama epalia-pulu onaa adaapu nimuna epe raana omape kone mada gimalimi. 13 Goa paliade raburi aa medame puri paboa kone rulaawa waru piraliare gore su yaa lapo dia yalia rabu eperupa kagaa piraama laama palimi. 14 Goa pea pare Gote-na Epe Agaare su rayo-para lakelo kiritalimi. Mo onaa rayome pago kiritinaloa go rabu su yaa lapo dia yalia.

Orope wae yaenu epalia
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Gore orope wae pugu pi yaeme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abade Gote-na agaa lakene aa Daniel-me saa-rupare epa rekalia. Aa medame go agaana re pagalidaare waru pagape. 16 Go raburi Judia supara piri onaa rayore so rudu aana apedaaparanu pogola pulupape. 17 Gore onaanu nimuna ada gaa-nani piralimi pare nimuna ada ru-nane i yaere namula pulupape. 18 Go page onaanuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape. 19 Go raburi ona nogo naaki adu nala pirinu-para naaki padaa piri onanu-para gore nimu madaa ora odo waru palia. 20 Yapare Kitu Pirape Yapi diri wae kogore yai rabu nimi mada naepalia-ga nimimi Gote yaaloa beten waru tapape. 21 Go raburi kedaa ora adaape opalia. Gore su kagaa warisa rabu epa-mama pua abia page kedaa gupiane meda naepea. 22 Goa pea pare Gote-me abade go di rudupu namea sula pisa yaalore onaa rayo ora omola pisimi. Pare Gote-me nipuna kone mapiraae onaa nimu wae kone mealimipulu go yapi di marudu yaalia.

23 Go raburi aa medame nimi go agaa lagialiare adalepa: Gote-na Mea Rapae Aa go pia tea page mogo-nane epa pia tea page nimimi nipuna agaa madaa kone narulaatepape 24 Go rabu yaa agaa lape aa Gote-me mea rapaaria loa adaapu opapalimi. Go rabu nimumi page napiaa-nu kogono pua oyae epape-rupa rado rado adaapu palimi. Goanu nimumi mada palimi pare Gote-me nipuna mapiraae onaa makiralimi. Goa yapare mada dia.

25 Gore neme nimi aba lagede-ga waru pagalepa. 26 Goa pea-pulu pa onaanumi nimi gupa lagialimi: Mo onaa napiri su-para aaya-ga teme-daare go su-para

napulupape. Goa page nimumi mogo kaleda yaa teme-daare nimuna agaa napagalepape. 27 Di, Gote-me Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epenatea rabu ari-yapa naare ipula-nane pabola-nane popea-rupa aipapulu epalia. 28 Gore aba ome onaana yogane i-parare yaa itaayamanu epa kiritalimi.

Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalia
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Go rabu adaa kedaa aba pupu kiritinaloa aipapulu naare udunua ribaa yabalia. Goa pua akua mada naraalia. Goa pua ubanu page yaa-para gimoa lopalia. Goa puare yaa-para ae puri pane oyaenu page mada eto eto palia. 30 Go raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epape diri so yaa madaa oyae adenalo palia. Goa pua makuaamonalo. Go raburi go su amaa onaa ruru rayome re waru teme pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri so yaa moae yaako yaa madaa awoa ipua nipu adaa puri paa raapu epalia. 31 Goa pua biugel berona agaa pagenaloa nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa palia raburi nipuna mada mi onaanu mea kiritalimi sa. Kiritalimi rabu su yaa lapo yarua aawaaya-nane pamua nipuna ruru onaanu epa mea kiritalimi.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Nimimi repena fik ini madaa kone mealepape. Nipuna palaa-para ipaa rubia yo kagaa pulu rubea raburi gore abia pani palia kone imide. 33 Go raburi oropere apo oyae rayo adalimi rabu epaliade yapi di ora re-para managolaawa aaya sa. 34 Gore nimi waru pagalepa. Go pima onaare abi naomalimi pare go oyae rayo openaloa nimimi adalimi. 35 Go su yaa lapore mada dia yalia pare nina agaare oro yaalo kagaa pa salia sa.

36 Aa medame page go Kitu Pirape Yapi di page namakuaaeme. Yaa-para pimi ensel-numi page ni page go yapi di naademe. Dia, niaana Aapa padane nipumi agu raapo go di saapia. 37 Abade Noa nipu raapu pisimi onaanumi risimi kedaare nona piane wala Onaa Raapu Pirape Aana Si su amaa epaluade rabu go-rupa opalia. 38 Abade go aa Noa pirisa rabu ipa abi narubisa rabu nimumi ogere waima yawo ipa no ona rumaa goa paa-mama pisimi. Go page Noa nipu ipa ipunu runane odobaawa pirina goa pa pala pirisimi. 39 Goa puare nimu naniminae pirina ipa roa onaa rayo tabesa. Go-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epaluade rabu page goa palia. 40 Epalua raburi aa lapo maapu-para kogono pala pirina pare Gote-me meda mua medare gimalia. 41 Ona lapome page bret wariala piralipi Gote-me meda gimoa meda mealia. 42 Goa pea-ga nimimi kone waru su piralepape. Nimimi nimina Aa Mudu-na epaliade yapi di naniminaaemega waru suruba piralepape. 43 Nimimiri go agaa madaa kone mealepape. Gore nimimi paake ne aa epape yapi di niminaawa suruba pimi gore nimimi u napati rabu page mada suruba piralimi? Goa puare mo paake ne aame go aana ada ru-nane mada naodabalia. 44 Goa pea-ga nimimi page Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri aa-rabu epalia palo maarea-ga nimimi page waru surubalepape. Gore nimimi namakuaae rabu epalua.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona agaa lakesa
(Luk 12.42-46)

45 Gore epe kogono pi aamere epe kogono agu pea? Go piane aare nipuna adaa aame nipuri nipuna kogono naakinu rado surubenaloa nipu surube aa mapiraaya. Goa puare nipumi nimuna eta nape yapi di rabu eta rumaainalo mapiraasa. 46 Orope mo aa wala epalia rabu mo nipuna kogono naakimi mo kasade kogono agaa-para aalia rabu raaname waru omalia sa. 47 Gore neme ora nimi lagialo: Mo aa adaame go kogono naaki oyae rayo surubenalo aa mudu mapiraalia 48 Pare mo kogono naakimi wae kogono pu piralia rabu aa adaare abi aipapulu naepalia kone ia. 49 Go kone sua nipumi nipuna kogono naaki yagonu pamu tua nipumi puri pane ipa pamu noa aanu raapu aasa. 50 Goa puare kogono naakimi nipu naniminae pa aaina epa opopalia. Goa palaina nipuna aa adaa ora meda aipapulu epalia. 51 Epalia rabu aa adaame go kogono naaki raimi tua teana mo makirae aanu raapu mapiraalia Gonane piruare nimuna kidipaa regepe no re lo wae-rupa piralimi.

25

Ona 10-pela pirisimi

1 Orope Gote-na Surubae Suri gupiane epalia: Ona inumakua 10-pela pirisimi raburi aa meda ona pena rumaatalo epalia remaa pagesimi. Gore pagesimi-pulu mo onaanumi 10-pela lam-nu mua nipu rumaape eta yawe-para epolalo pora-nia madaari pisimi. 2 Goa pisimi pare mo ona supuri nimu maeyae pirisimi pare ona supuri epe kone isimi. 3 Gore mo maeyae onanumi lam-re mea ipisimi yapare alopape wel namea ipisimiya. 4 Pare mo nimu kone waru saapirisimi onanuri nimuna lam-para alopape wel raapu managolaawa mea ipisimi. 5 Mo ona rumaape aa abi aipapulu naipisa-daa ado pirua nimuna ini-para u ipisa-daa umi kole male lapirae sua u patisimi.

6 Go rabu ribaare ruma rumane pirisimi
raburi mo 10-pela oname gupa pagesimi:
Mo ona rumaape aa go epea-ga mo pora
repaa-nini madaama pulupa simi. 7 Gore
mo ona inumakua rayo rekoa nimuna lam
managola sua pirisimi. 8 Goa pua mo kone
waru na i onanumi mo kone waru i onanu-
para lalo: Niaana lam udinitalo pia-ga nim-
ina wel meda gialepa simi. 9 Gore mo kone
pa sae onanumi nimu agaa gupa lakesimi:
Dia, go wel-re nimi page niaa page mada
dia simi. Goa pea-ga nimina stua-para pua
puaa kabalepa simi. 10 Gore mo onanu
nimu mo stua-para wabola kabola isimi
raburi mo ona rumaape aa ipisa. Gore mo
ona medaloma managola pirisimi rayore
mo aa raapu ona rumaatalo yawe ogere
nola pua pora gaape garulabaawa pirisimi.
11 Orope mo ona inumakua medaloma
wala pora gaape epa tua lalo: Aa adaa, niaa
epomona pora loba simi. 12 Gore nipumi
nimu gupa lakesa: Nimiri aa-para pirua
epame? Neme nimi ora na-ade maarea sa.
13 Go remaa lakeloa Yesumi onaanu-
para lalo: Goa pea-ga nimimi waru su-
rubalepape sa. Nina aba epape diri ribaa
epalia paalo aebo epalua paalo ni na-ade
sa.

*Kogono naakimi mone rogaa palae mi
madaa saa agaa*
(Luk 19.11-27)

14 Gore Gote-na Surube Suri gupiane
yaade lo remaa lagialo: Aa meda su
rado-para pora pamula polalo palia pare
nipuna kogono naakinu-para ipulupa loa
sana oyae rayore nimimi surubalepape lo
laketea. 15 Gore nipumi mo naakinuna
puri ado kone ado pua nipumi nimu oyae
rumaa katea. Gore aa medare mone 20,000
kina rumaa kasa. Goa pua aa meda 8,000
kina kasa. Wala aa medare mone 4,000
kina rumaawa kasa. Nipumi nimu mone
go-rupa kaloa nipu pisa. 16 Gore mo mone
20,000 kina misade aame kogono aipapulu
pa amaa puare wala nipumi ode mone
20,000 kina meda sania saaba pirisa. 17 Mo
aa meda 8,000 kina misade aame kogono
pa amaa pua ode mone 8,000 kina meda
misa. 18 Pare mo aa meda nipumi mone
4,000 kina misade aa adaa mone mua su
naaku roboa pua paga isa.

19 Gore mo adaa aa nipu adaalu pirua
sana nipuna kogono naakinu mone adaapu
kasa-pulu nipu raapu agaa maredepoya
laa-mama pulalo kone sua ipisa. 20 Gore
abade mone 20,000 kina misade aa ipuare
nipumi ode mone 2,000 kina mua nipumi
epa lalo: Aa adaa, abade neme ni mone
20,000 kina giside pare neme mone yoto
kogono pua wala go mone-na yago ode
meda 20,000 kina apo meawa sa. 21 Gore
nipuna aa adaame nipu gupa lakesa: Epe
ta-ga nere ora nina epe kogono naaki-ga
neme epe kogono paena sa. Neme abade
oge oyaesinu page waru surubaena-daa
neme nere oyae adaapu surubainalo pi sa.
Ne ipu saa ni raapu pedo pu pirapana.

22 Gore mone 8,000 kina kasade aa page
ipua goa epa sa: Aa adaa, neme page bisnis
kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina
profet meawa sa. 23 Gore nipuna aa adaa
me nipu gupa lakesa: Epe ta-ga nere ora
epe kogono naaki yana sa. Neme abade
epea pua kogono waru surubisina. Neme
abade oge oyaeyaesi waru surubaena-daa
abia neme oyaeyae adaapu surubaina kone
salo. Goa pea-ga ipu saa lapo pedo pu
pirapana.

24 Gore mo mone 4,000 kina misade
aa page ipua gupa sa: Aa adaa, neme
nere aba makuaayo. Nere puri pane aa
yaade. Aa meda nipuna sae maapu-para
neme eta wai aawa nisi. Go page su
rugi meda-nane aa medana poae etare
neme madua nisi. 25 Goa pea-daa neme
paala omoa nena mone su naaku roboa
paga isu. Abiare nena mone go ada sa.
26 Gore nipuna aa adaame nipu-para lalo:
Nere kogono naaki wae yaana. Nere ki
aa raakepene aa yaana. Gore ora abade
neme aa medame poae e maapu-para eta
awesude lae ya? Go page aa medame nape
eta neme madia yarina sa. 27 Gore nena
mone-re mo benk ada-para akeane namea
epae ya? Goa pula pisi yaalore ni wala
ne piri ipua mone ode medaloma raapu
mone wala gula pae. 28 Gore nimimi mone
adaapu gisude aanu wala mua mo mone
40,000 kina mi aa pua kala sa. 29 Gore
onaa medalomame oyae saapitimi-daare
gore neme wala medaloma sania katoa sa.
Go page onaa medalomame oyae ogepusi
saapiralimiri nina wala rayo epa mealua
sa. 30 Go kogono naaki waere ora su
ribaane-para pena ratasaatepa sa. Gore
nipuna kidipaa regepe no re lo piralia sa.

Aana Simi epe yoto rumaalia

31 Oropere Onaa Raapu Pirape Aa-na
Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa
mea ipua king siaa madaa pirua epalia.
32 Go raburi su amaa piri onaa rayo epe
makiritaawa robo lapo rumaalua. Go
rumaaliade konere sipsip meme menanu
mo surube aanumi robo lapo rumaawa
meda-nane meda-nane palia. 33 Goa puare
nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-
nane mea mapiraaware mo meme mena-
nuri koya ki-nane mea ma-aalia. 34 Goa
palia-pulu mo aa mudu nipuna popo ki-
nane pitimide onaanu-parare gupa tea:
Nimiri nina Aapana epe raba meape kone
aba meamena-ga ipulupa tea. Abade su

yaa lapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Su mea sasa-ga nimimi epa mealepa tea. 35 Gore abade ni ipa eta nalame omesu rabu eta ipa gisimide toa. Niri kimisu pisude rabu nimina ada-para lamua pisimide toa. 36 Ni mamina dia sade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina omisude raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni kalabus ada patisu rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi goa pisimipulu nina Surube Su mealimina toa.

37 Go raburi mo epe kone i onaanumi gupa teme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame omesi rabu niaame ne eta gisima ya? Ne aa-rabu ipa nalame omesi-daa niaame ipa no gimisima ya teme? 38 Gore aa-rabu ne pora kimisu-para pamiside rabu ne niaana ada-para lamua napamisima ya? Go page ne aa-rabu mamina dia yaade rabu niaame mamina gisima ya? 39 Ne yaina omesi rabu page ne kalabus ada patisi rabu page niaame aa-rabu adola ipisima ya?

40 Go rabu aa mudu king-mi agaa gupa abutea: Neme nimi ora ria lagialo. Gore nimimi nina Aapa amenu-para pisimide aanuri gore nina ame ogenu-para pisimide.

41 Goa lo kirituare neme mo koya kinane piralimidenu gupa laketoa: Nimiri alupape onaanu nimi neme na-ade-ga pane pulupa toa sa. Goa pua repena naudinipara palimana. Go repena sulaare Gote-me Satan-para nipuna enselnu-parana managola saaya. 42 Gore abade nimimi ni reame oma pirano eta ipa oyaeyae nagisimide toa. 43 Ni pora kimisu piri aa ipisude rabu nimimi ni nimina ada-para nalamua pisimide toa. Ni mamina dia sa raburi ni naraba misimide toa. Ni yaina omesu rabu page kalabus ada patisu rabu ni nasurubesimide toa.

44 Go raburi nimumi page nipu-para gupa laketeme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame oma piraina adesima pae teme. Ne eta ipa nalame omesi page mamina dia sa page yaina omesi rabu page kalabus ada patisi page niaame aa-rabu naraba misima ya?

45 Go raburi Aa Mudumi agaa gupa abutua: Gore neme ora nimi lagialo toa. Nimimi abade rolo rolo piramede ame baaninu naraba misimide-ga go raburi nimimi abade ni page naraba misimide toa. 46 Goa pe-pulu go onaa rayore repena sulaa-para pua pirua oro yaalo radaa no piralimina. Pare mo epe ona rayore oro yaalo epe-rupa piralimi toa sa.

26

Aa mudunumi Yesu taminaloa yada robesimi

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Go raburi Yesu nipumi go agaa rayo lo kiritua sana nipumi nipuna disaipel aanupara gupa lakesa: 2 Gore nimimi niminaaeme. Go Pasova yawe nape diri wala yapi laapo dia yalia rabu salia sa. Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri repena polopea madaa talimi rabu omalia pare wala rekalia sa.

3 Go raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para mo Juda aanuna aa mudupara nimu Gote-na miru irae aa Kaiafasna ada-para pua kiritasimi. 4 Goa puare nimumi kudiri pu Yesu nipu ripinaawa tu maomaatalo yada robesimi. 5 Pare wala nimumi lalo: Gore Pasova yawe yapi di rabu niaa go napamina-ga mo onaanumi niaa raapu yada marekalimi simi.

Oname Yesuna aalu madaa wabola koyasa

(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

6 Yesu nipu Betani su-para pua yakimi ti yaina maperekeae aa Saimon-na adapara pua pirisa. 7 Go raburi Yesu eta nala pirisa pare ona meda nipu piri-para ipisa. Go onamere aana-me warini botol-para kaapu ti wabola pira palae meda mea ipisa. Go wabolana yotore ora oyae adaapupeme kabeme. Yesu nipu reke madaa eta no pirisa raburi go oname Yesuna aaluna madaa koyasa. 8 Go raburi disaipel aanumi ratu waru yawoa nimumi lalo: Go wabolare akeane pa koyaate pae? Mo nipuna yotore ora adaape yaade-ga ake pea-daa mone rubeta? 9 Pare niaame go wabola yoto mealima raburi ora oyae adaapupe mua medaloma onaa riabo naraanu rumaa katema simi.

10 Yesumi nimu adoa nimu gupa lakesa: Gore akeane go ona ratu yawaleme? Nipumi abade ni madaa ora epe kogono pisade. 11 Oro yaalo onaa naraanu raapu padane-para pitimi pare niri nimi raapudaa oro yaalo napitima. 12 Go oname ni mada wabola koyaariaadere gore nipumi nina ro matmat-para rogaalimi managolaasade sa. 13 Waru pagalepa. Ora su rayo-para epe agaa laketa palimi raburi go oname ni madaa pia page teme-ga nipu madaa kone meamina.

Yesuri Judas-me aa mudunu-para ora mea gialua sa

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Go rabu disaipel aa 12-pela aa-na meda nipuna biri Judas Iskariot nipu Gote-na

* **26:15:** Yesu tu maomatalo misa monere ini 30-pela yapare wala abiare kogono aanumi fotnait supu pu sua meme mone-rupa pua misa.

miru irae aanu piri-para pisa. 15 Goa pua
nipumi nimu-para pua lalo: Neme Yesu
nimi mea gialua-ga nimimiri ni ake gialimi
pae sa. Go agaa lakesa rabu nimumi mone*
silva ini 30 kasimi. 16 Goa puare Judas
nipumi Yesu adi katalo pua nipumi inimini
pisa.

Yesu nipuna Pasova eta su nipuna disaipel aanu raapu nisa
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14; 22.21-23; Jon 13.21-30)

17 Gore Bret Kaapuni Nape yapi di raburi
disaipel aanumi Yesu nipu piri-para ipu
lalo: Niaame Pasova nape etare aa-para
mea managola salima ya? 18 Go rabu
nipumi lalo: Nimi mo ada re-para pua
aa meda piraliade-para gupa laketapape:
Tisaa-me lalo: Nina eta nape diri aba
rudu yaana. Goa pea-ga nena ada-para
eta Pasova nola epalualo pua lakelatepape.
19 Gore disaipel aanumi Yesuna agaa pagoa
Pasova nape eta mo ada-para aba managola sasimi.

20 Gore ora aebore mo disaipel aa 12-
pela Yesu raapu reke madaa eta nolalo
pirisimi. 21 Nimu eta nalalo pirina Yesumi
lalo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina
rikiraana pia aa medame ni mua iaanuna
kina mea katea sa. 22 Goa sa rabu dis-
aipel aanuna kone-para kedaa waru pisa-
pulu nimu padane padaneme goa simi: Aa
Mudu, ora ne madaa agaa lae palo loa nipu
agaa gupa misimi. 23 Pare nipumi go-rupa
lakesa: Aa meda ni raapu plet madaa-para
ki salipa. Go aamere ni madaa kawae
madua ni tape aa piralia sa. 24 Gore Onaa
Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-na agaa i buk-
mi ta-rupa ratua yawalimi sa. Goa palimi
pare Onaa Raapu Pirape Aa tinalo kawae
madini aa padanere ora odo waru pea sa.
Go aare nipuna agimi aba namadita pisa
yaalore ora epe ta pisa sa. 25 Gore kawae
madini aa Judas nipumi gupa lakesa Tisaa-
ya, Ni-para lae? Yesumi lalo: Nena lae sa.

Yesumi nipuna disaipel aanu raapu eta nisa
(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)

26 Nimu eta nala pirina Yesu nipumi
bret mua piribia Gote-para ora pi loa
sana nipuna disaipel aanu kasa: Goa pua
nipumi lalo: Gore nina to-ga mea nalepa.
27 Nimumi nala pirina ipa wain kap-para
pira palae mua sana Gote-para ora pi loa
sana nimu kaloa lalo: Nimi rayome mea
nalepa. 28 Gore nina yaapimi Gote raapu
meda-para pogatu pirapena wae yaenu
mea rubenalo koyaato. 29 Abia neme nimi
lagialo: Wain ipare abia wala nanalima
pare nina Aapana surube su-para nimi
raapu kagaa wain namina.

30 Goa loare nimumi yaasa meda aba loa
simina amaa pua su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita nipu masaa rilalia sa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

31 Yesumi nimu-para lalo: Abia go ribaa
nimi rayome ni gimoa pogola palimi sa. Go
kone madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa
tu ia: Gote-na sipsip menasi surube aa tu
maomalia rabu sipsip rayo pu pa yabalimi
sa. 32 Pare Gote-me ni matmat-para wala
marekaalia rabu Galili su-para ni aba riri-
nane popalua sa. 33 Gore Pita-me Yesu
agaa gupa lakesa: Go aa rayome ne mada
palia adoa gimalimi pare ni padaneme
nena gimalua sa. 34 Gore Yesumi nipu-para
lalo: Neme abia go ribaa yaa kuta agaa
abi narekaina neme ni na-ade rana repo
te. 35 Gore Pita nipu-para lalo: Niri ne
raapu padane-para omalipa pare neme ne
nagimalua. Goa sa raburi disaipel aa rayo
ni goa agu simi.

Yesumi Getsemani-para beten sa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

36 Yesu nipuna disaipel aanu raapu
nipu Getsemani maapu-para pisimi. Goa
pua nipuna disaipel aanu-para pawa pi-
ralepape sa. Ni mogo-para pua beten ta
pulu sa. 37 Gore nipu raapuri Pita-para
Sebedi-na si lapo-para nimu pisimi. Go
raburi nipuna robaa-para kedaa pua nipu
ora waru odome omesa. 38 Gore Yesumi
nimu lakesa: Nina kone-parare ora kedaa
waru pua ni ora omape yaata-ga nimi go-
pare pirua ni adaba pitapape. 39 Gore nipu
ogesi-daa pua nimuna ini agaa madaa pua
lopoa beten gupa sa: O, nina Aapa, neme
ni mada raba mealia-daare neme go kedaa
pi kap meape. Pare nena kone ratua pape.
Nena koneme pea pape.

40 Gore nipu wala mo disaipel aa 12-
pela piri puare nimu aba patisimi ya. Go
rabu Pita goa lakesa: Nimimi niri naare ini
ogesi-daa mada na-ado pitimi ya? 41 Gore
ni wae yaeme ko tinalo epalia-ga beten loa
nimi waru adoba piralepape. Nimina kone-
mere raaname omeme pare yoganemere
gimi omea.

42 Nipu wala rana laapo pua beten gupa
pua sa: Nina Aapa, go kedaa meape kap
mea pu kone salo pare neme nape tedere
nena raaname palia agu paina. 43 Nipu
wala ipuna disaipel aanu epa adesa pare
nimuna robaa-para kedaa pisa-daa wala pa
pata isimi. 44 Nimu pa u patae ina pua
beten rana repo wala pua sa

45 Goa pua nipuna disaipel aanu piri-para
wala ipua lalo: Nimiri abade ora pa pirua
kitu meme? Adalepa. Abiare Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si nimumi wae aanuna ki-
nane mea kateme. 46 Baina nimi rekalepa.

Yada lore aanu ni re-para mea katalo go epea-daa.

Judas-me Yesu iaanu mea waasa
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

47 Yesu nipu agaa pa lala pirina disaipel aanu 12-pela nimuna aa padane Judas nipu ipisa. Go ipisa rabu onaa adaapu nipu raapu ipua simina nimumi rai kutu-para repena uninu-para rulubaawa ipisimi. Gore nipuri Gote-na miru irae aa mudunu-para Juda aanuna aa mudunu-para page nimumi mea penaasimi. 48 Go kawae madini aa nipumi mo iaanu-para gupa palua-ga adalepape lo kudiri pi kone gupa lakesa: Neme aa meda-para nunu toare gore Yesu nipu-ga ripinaatepape sa. 49 Goa loare nipu aipapulu aloma pua sana: Tisaa, epe-rupa piraina epa loare nipuna ini agaa-para pua nunu sa. 50 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Adami aa, mo nena pulalo epae kogonore abi aipapulu pape. Go raburi nimu ipuare Yesu nipu epa ripinaasimi.

51 Aa meda Yesu nipu raapu pirisipi aamere nipuna kimi rai kutu yolo risa. Goa pua nipumi mo Gote-na miru irae aa-na kogono naakina aane pona tisa. 52 Goa pisa raburi Yesumi nipu goa lakesa: Neme go naaki nena rai kutu wala abi nipuna ada-para madia sa. Aa rayome rai kutu raapu yada palimiri gore rai kutumi aa rayo nabalia sa. 53 Gore nimi nanimi-naaeme. Neme nina Aapa yaatoade rabu nipumi yada pape ensel-nu gupa 12-pela ruru rabuniaae epenala toare mada pagola pea. 54 Pare neme goa paluade raburi Gote-na buk madaa ti agaana re mada naepalia.

55 Go rabu Yesumi onaa adaapu gupa lakesa: Nimi ni mula ipuare nimina rai kutu-para repena uni ripinuare nimimi paake ne aa meda mula epame? Oro yaalo ni lotu ada-para pirua neme onaanu agaa mogeaarude pare go rabu nimimi ni naepa misimide. 56 Goa pea pare mo Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa aba tisimi-rupa ora epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel aa rayome Yesu gimoa nimu pogola pisimi.

Kaunsil-na ini agaane madaa Yesu koso laasimi
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55; 22.63-71; Jon 18.13-14; 18.19-24)

57 Yesu nipu epa ripinaawa mea ipisimi aanumiri Gote-na Miru Irae Aa mudunumi Kaiafas-na ada-para mea pisimi. Go ada-parare rekena agaana tisaanu-para kone makuaa aa medaloma-para nimu padane kiritaba pirisimi. 58 Pita nipu Yesu rata mea pisa pare ogesi-daa mo-pare puare Gote-na miru irini aa-na epe pokaalo ada ru-nane pua pirisa. Nipu pua odobaawa mo surube plisman-nu raapu pua pirua mo nimuna pimi-a adolalo pirisa.

59 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kaunsil rayo-para nimumi Yesu madaa pa amaa makirae agaa mulalo Yesu nipu orope tu maomaatalo pisimi. 60 Goa pisimi rabu aa adaapu epa kiritaawa makirae agaa epa simi. Goa pisimi pare nipu tu maomape agaa meda nasimi. Goa pisa pare orope aa lapo ipisipi. 61 Gore nipumi epa lalo: Go aamere Gote-na epe lotu ada lakepe ruboa wala yapi repome wala palua laasimi.

62 Gore Gote-na Miru Irae Aa mudu nipu reka awoa Yesu nipu agaa misa: Ne madaare agaa adaapu lo aaeme-ga nemere agaa meda mada nate ya? 63 Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda nasa-pulu Gote-na miru irini aame gupa lakesa: Neme oro yaalo pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agaa mealo-ga neme agaa meda niaa lagi. Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?

64 Gore Yesumi lalo: Neme aba apo laede pare neme wala lagiano: Abia page orope page Onaa Raapu Pirape Aa-na Si oro yaalo Gote-na popo ki-nane pirano adalimi. Gore so yaa madaa moae raapu pirua epalua rabu adalimi. 65 Yesumi goa sa rabu Gote-na miru irini aame nipuna mamina riripia lalo: Gore nipumi Gote madaa ero agaa ta-ga nipuna adasae aa medana agaa na-pagamina simi. Dia, go aare Gote madaa ero agaa ta-ga napagalepape simi. 66 Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi gupa simi: Gore nipu ora wae aa ya-pulu nipu ora tu maomamina simi.

67-68 Goa loare Yesu nipuna ini agaa-para sope rapiaawa tisimi. Nimumi nipu ki paarame tua nere Gote-na agaa lakene aa ya-pulu lagi. Nere aapimi tala pae simi?

Pita-me Yesuri ni na-ade sa
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

69 Go rabu Pita nipu ada peraana kepo ru-para pirisa pare Gote-na miru irape aa muduna kogono ona medame Pita aa piri-para ipua lalo: Ne page abade Yesu raapu so Galili su-para piraede sa. 70 Goa sa pare Pita nipumi onaa rayona ini agaa madaa ni-daa dia yaade loa goa sa: Neme go lae agaare ni maarea. 71 Goa loa sana nipu pua so kepona pora gaape-nane pua pirisa. Go rabu kogono ona medame nipu adoa go padane pirisimi aanu gupa lakesa: Go aare abade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi. 72 Gore Pita-me makirae agaa wala gupa sa: Ora yada makuaa neme go aa na-ade sa. 73 Orope ogesi-daa pirua go re-para aasimi aa medalomame Pita-para

gupa lakesimi: Gore nere Yesu nipuna ruru
pirua nipuna adaa agaa-rupa te simi. 74 Go
rabu Pita-me yada madua agaa puri palo
lalo: Ni ora agaa nalagialore Gote-me ni
talia lalo. Go aare ni na-ade. Nipumi
go agaa lo kiritinaloa yaa gulame gagara
agaa sa. 75 Go rabu Pita-me abade Yesumi
lakesade agaa wala niminaasa: Yaa kuta
agaa abi narekaina neme rana repome ni
gimali lo lakelaa. Go rabu Pita nipu so
amaa-nane pua re waru lo pirisa.

27

Yesu nipu aa mudu Pailat piri-para mea pisimi
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

1 Yapi lapaasa raburi Gote-na miru irae
aa mudunu-para kone makuaae Juda aa
mudunu-para nimumi mo Yesu tu mao-
maatalo yada robesimi. 2 Nipu puri pane
opeme adia so namba wan gavman Pailat
piri-para lamua pisimi.

Judas nipu omesa
(Kog 1.18-19)

3 Gore mo kawae madini aa Judas
nipumi Yesu tinalo koso loa nipu ora tu
maomatainaloa adesa. Gupa adesa-pulu
nipumi wala kone pereke sua mo mone
silva ini 30-pela wala mo Gote-na miru
irae aa mudunu-para kone waru i Juda aa
mudunu piri wala mea pisa. 4 Goa pua
nipumi lalo: Neme aba waea pua ora epe
aa tabena kabereke aba meawade pare
nipu waea meda napia. Gore nimumi nipu-
para lalo: Gore niaana yada dia yapare
nena kogono aba paede simi. 5 Goa simi
rabu Judas nipumi mo mone silva ini 30-
pela no epe lotu ada ru-nane ruboa sana
nipu pua ope pua nisa.

6 Gore mo Gote-na miru irae aa mudun-
umi go mone muare gupa simi: Gore aa
tu maomaatalo yoto kane mone simi. Gore
rekena ia-ga lotu ada-para i mone raapuri
go mone nasamina simi. 7 Go mone madaa
agaa meda gupa robo suare go mone-mere
sospen warini aanuna su kabamina simi.
Go su-parare pora kimisu onaana matmat
wariamina simi. 8 Goa pisimi-pulu go suna
bi aa yaapi koyae bi maasimi. Go suri abia
page pa ia. 9 Go-rupa abade agaa meda
Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me sade
agaana re-re ora go ipisa. Gore nipumi
lalo: Nimumi go mone silva ini 30-pela
misimi. Go mone-re mo Israel su-para piri
onaanumi aa tapena kabereke mi mone sa.
10 Go mone mua simina Aa Mudumi lakesa-
rupa nimumi sospen warini aanuna su
kabasimi. Go agaare Gote-na agaa lakene
aa Jeremaia-me tu isa.

Pailat-me Yesu agaa misa
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

11 Go rabu Yesu ora aa mudu gavman-
na ini agaana rekainaloa mo gavman-na
aa mudumi agaa gupa misa: Nere Juda
aanuna aa mudu ya? Yesu nipumi lalo:
Nena go laede sa. 12 Goa sa pare Gote-na
Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae
Juda aa mudunumi pa amaa mariaawa
koso lape agaa simi. Goa pisimi pare Yesu
nipumi agaa meda na-abusa. 13 Goa pisa-
pulu aa mudu gavman Pailat-me lalo: Aa
Adaa, mogo ne-para koso lape agaa go
temere pagae ya? 14 Goa sa pare Yesu
nipumi agaa meda na-abusa rabu gavman-
na aa mudu Pailat nipumi kone adaapu isa.

Namba wan gavman Pailat-me sa rabu Yesu repena polopea madaa tisimi
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

15 Gore oro maali yaalore Pasova Ne yapi
di rabu mo gavman Pailat-me kalabus ada-
para pati aanu padane pane penaalala pisa.
Mo amaa-nane piri onaanumi niaana go
aa penaalape simi rabu go raana ratua
penaalala pisimi. 16 Go rabu ora aa wae
meda Jisas Barabas mo kalabus ada-para
pirisa. 17 Onaa rayo kiritaawa pirisimi
raburi gavman-na aa mudu Pailat-me lalo:
Nimimi neme aapi penaalano kone saleme
pa sa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu
nipuna bi meda Krais giano ya sa. 18 Goa
sa pare nipumi nimuna kone makuaa misa.
Nimumi Yesu madaa udipa kone sua nipu
mea kasimi. 19 Pailat nipu koso pagape siaa
madaa pirina nipuna oreme wai agaa gupa
lo o ta sa: Apo epe aa madaare neme yada
nalape. Neme abia ribaa upaa pua kedaa
mea-daa adawa sa.

20 Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-
para kone makuaae Juda aanuna aa
mudunu mi onaa rayona kone makiraawa
goa simi: Barabas esepea Yesu ora tu
maomamina tapape lakesimi. 21 Pare mo
namba wan gavman aa Pailat-me nimu-
para lalo: Go aa lapore nimina konemere
aapi penaalano ya sa? Gore nimumi lalo:
Jisas Barabas simi. 22 Gore gavman aa
Pailat nipumi lalo: Yesu nipuna bi meda
Krais-re ake pano ya? Goa sa pare nimumi
puri paloa lalo: Nipu ora repena polopea
mada omena tamina simi. 23 Pare gavman-
na aa Pailat-me lalo: Akeane ya? Nipumi
wae yae meda napana sa. Goa sa pare
nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena
polopea mada tamina simi.

24 Gore mo Pailat nipumi mo onaanumi
nipuna agaa mada napagalimi kone adesa.
Nipuna konere nimumi yada marekaalimi
kone isa. Goa pea-daa nipuna ki ipa-para
pataawa mo onaanumi adenalo kunisa.

Goa pua nipumi mo onaanu-para lalo: Go aa tu maomapere ni-daa dia sa yapare ora nimina kogono. 25 Goa sa rabu onaa rayome agaa gupa simi: Go tu maomape aare niaa-para niaana nogo naakinu madaa kedaa epenawa simi. 26 Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo esepesa. Goa pua nipumi Yesu repena unimi tua repena polopeane nil-mi tinalo kasa.

Soldia aanumi Yesu-para ero agaa simi (Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

27 Go rabu mo gavman-na soldia aanumi Yesu nipu mua mo gavman-na surube adapara mea pisimi. Goa puare soldia aa rayo nipu epa kutapu ma-aawasimi. 28 Goa pua nipuna mamina mea kolo ruboa kane mamina mea maara laasimi. 29 Goa pua itimi raguna nipuna aalu madaa maadipaasimi. Goa pua nipuna popo ki-nane rama meda mea maripinaasimi. Goa pua nipu re-para epa pirua rumu koba pua ero agaa gupa simi: Nere Juda aanuna aa mudu yaade-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi. 30 Goa pua nimumi sope roa nipuna rimaapu mua nipuna aalu tisimi. 31 Nipu-para ero agaa aba loare mode kane mamina wala kolo ruboa nipuna abana mamina-nu wala mea maraasimi. Goa puare nipu repena polopeane nil-mi tula pisimi.

Yesu repena polopea mada nil-mi tisimi (Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

32 Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri aa meda Saimon porania madaasimi. Goa pua nimumi go aapara Yesuna repena polopea mea raba mu riaainalo mariaasimi. 33 Gore nimu puare su meda-para opapasimi. Go suri Golgo ta simi. Go bina re-re gupa: Aana aalu uni rogaae su maasimi. 34 Nimumi Yesu ipa wain wae rero pi marasin raapu kasimi pare nipumi mea nadoa-ga gimisa. 35 Gore nimumi nipu repena polopea madaa tuare nipuna mamina oyaeyae rumaatalo saturupa pu tisimi. 36 Goa puare nimumi pirua Yesu adaba pirisimi. 37 So repena polopeana rugi-nanere nipuna aalu sone abade nipu-para koso lape agaa simiderupa pepa madaa gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu yaade tu tisimi.

38 Go raburi paake ne aa laapo Yesu nipu raapu nil-mi tisimi. Goa pua paake ne aa padane popo ki-nane tua meda koyanane tu mudiaasimi. 39 Gore onaa rayo one lobasa apone lobasa pimisimi onaanumiri aalu wage wage pua ero agaa lama lobasa pala pisimi. 40 Goa pua nimumi lalo: Nere lotu ada kilipia wala yapi repome ma-alua side. Nere Gote-na Si yaliare nena go-rupa raba meape. Nere ora Gote-na Si yaliare apo repena polopea mada kilipia su amaa ipu isimi. 41 Goa simi rabu Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu kone makuaae Juda aa mudunu-parame ero agaa gupa simi: 42 Gore nipumi aba onaa medaloma raba mua oro yaalo eperupa mapiraasa-pulu nipumi nipuna bipa raba mua oro yaalo piralia. Gore nipuri Israel onaanuna mudu ya? Gore nipumi repena polopea gimoa su amaa kilipialiadaare niaame nipu madaa kone rulamina simi. 43 Gore nipumi Gote madaa kone rulaawa niri Gote-na Si tea-daare Gote-me nipu abia raba meala pame adamina simi. 44 Goa puare mo Yesu raapu nil-mi tisimide aa wae lapome page ero agaa simi-rupa sipi.

Yesu nipu aba ini adupisa (Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

45 Gore naare rikiraana aasa rabu ribaame rigitaama pua orope naare nogonane pabola pupulaina yapi wala lapaasa. 46 Naare mogo-nane popa aaina aebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri paloa gupa sa: Eli, eli, lama sabaktani sa. Go agaana re-re gupa: O, naa Aapa Gote, neme ni akolo gimae ya sa. 47 Gore mo re-para rekasimi onaanumi go agaa pagoa nimumi lalo: Go aamere Elaija yaata simi. 48 Go raburi aa padaneme aba aloma pua lubi nona piane yae misa. Goa puare rero pi wain* ipa paba palae repena uni rugi-nane rogaa palaawa Yesu nipu nenalo kasa. 49 Goa pisa pare onaa medalomame lalo: Aba adamina go ipa abi nakatapape simi. Elaija-me nipu raba mula ipula pame adamina simi. 50 Go rabu Yesu nipumi wala puri paloa yaaloa nipuna pu imu udunasa.

51 Go rabu mo lotu ada-para mudiabasimi mamina so rugi-nane riripi taboa none rigi-nane pua riripi kiritisa. Goa puare su eto pua aana adaapu lusatabebe pisa. 52 Go rabu page matmat loba tabama pua Gote-na ruru onaare aba omesimi pare wala go rabu marekaasa. 53 Gore nimumi matmat ora gimoa rekesimi. Wala orope Yesu rekesa rabu nimu epe adaare Jerusalem su-para pisimi. Go raburi aa adaapumi nimu adesimi. 54 Soldia aa mudu-para nipuna soldia medanu-para su eto-para oyae rayo mo pisa-daa adesimipulu nimumi paala waru omesimi. Go rabu

* **27:48:** Mo ipa solowara-para i raa rua ipa pua mua Yesu mea kasimi. Go yae-re mea ne raburi ona to pabapape pi yae. Go yae mea ipua repena uni madaa apula tua Yesuna agaa-para ma-apuraasimi.

nimumi gupa simi: Go aare ora Gote-na Si yaana simi.
55 Go rabu Galili su gimoa Yesu nipu rata mea ipua nipu raba mulalo ipisimide ona medaloma pirisimi. Nimu ogesi-daa mopare aawa nipu adesimi. 56 Gore nimuna rikiraanare go onanu pirisimi: Makdala supara piri ona Maria-para ame Jems-para Josep lapona agi Maria-para Sebedi-na si lapona agi-para nimu pirisimi.

Yesu nipu aana apedaa-para rogaasimi
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

57 Gore ribaa yabaasa raburi amope aa meda Josep nipu Arimatea su-para pirua ipisa. Go aa nipuri abade Yesuna disaipel aa pirisa. 58 Nipu mo gavman-na opispara ipua Yesu nipuna ro ria ponoloa epa agaa misa. Go rabu gavman-me nipu lakeloa go aa Josep mea katapa sa. 59 Goa puare mo aa Josep-me Yesu nipuna ro mea rua epe kagaa mamina yaako pimi rogaawa ria pisa. 60 Goa puare nipumi mo Yesu nipuna ro ria puare nipuna abade warini aana apedaa matmat-para pua rogaasa. Goa puare nipumi aana apedaa pora gaape-para aana adaape medame garulaniaawa pisa. 61 Maria Makdala-para Maria rado-para nipu lapo pirisipi. Nipu mo aana apedaa re-para pirua nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame matmat suruba aasa

62 Gore ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi di aba ipisa. Goa pisa-pulu Gote-na Miru Irae Aa mudu-para Farisi aanu-para mo Pailat raapu epa kiritasimi. 63 Goa pua nimumi lalo: Adaa aa-ya, gode yaa agaa ne aamere nipu kagaa pirua goa sade: Gore yapi repo pa no matmat-para pirua wala rekalua sa. 64 Goa sa-ga yapi repo nimumi go matmat surubalepa lo agaa lakela. Gore nipuna disaipel aanumi nipuna ro paake epa mua onaanu-para nipu aba rekaaya loa niaa makiralimi-ga soldia aanumi surubalimina sa. Orope temede yaa agaare aba simide niaa makiralimi simi. 65 Gore Pailatme lalo: Nimimi surubape aa medaloma lamua pua mo matmat ora puri pane aanumi pua surubatepa sa. 66 Goa sa-pulu nimumi mo matmat rigitulalo aana-me garulasimi. Goa pua nimumi mo aana rekena mea sua nimumi soldia aa medaloma surubaina simi.

28

Yesu matmat-para wala rekesa
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

1 Gore Kitu Pirape Yapi di aba dia naloare adaa oro rabu naare rapasa. Go rabu Makdala su-para piri ona Maria-para Maria meda nipu lapome matmat-para adola ipisipi. 2 Pulaina aipapulu su eto pisa rabu yaa-para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi aana apedaana pora gaape mea pereke tua isa-daa nipu go madaa pirina adesipi. 3 Nipuna ini agaare so yaa madaa piri paa nona pisa. Nipuna mamina-ri ora moae yaa yaako nona pisa. 4 Go ensel ipisapulu mo soldia aanu nimumi goa adoa paalame ora waru omesimi. Goa pua nimu pururu pisa-daa aba ome onaa nona piane pirisimi.
5 Pare mo ensel-me mo ona laapo gupa lakesa: Gore nipimi paala naomalepape sa. Nimimi repena polopea-para tu maomaarimide Yesu asapula epamenadaa niminaato sa. 6 Nipu go-para napia. Nipu abade sade-rupa wala rekaa pua. Nipiri nipu rogaarimide-para epa adalepa. 7 Gore nipi aipapulu wala pua nipuna disaipel aanu pua laketapape: Nipu aana apedaa matmat-para wala aba rekaade tapape sa. Nipu Galili su-para aba riri-nane nimumi go-para adalimi lo laketapape. Abiare neme lagiawade agaare koneme niminaatepape sa.
8 Go agaa pagesipi rabu mo ona lapo nipu paalame omoa raaname waru omesipi. Goa pisipi-pulu nipu lapome aipapulu mo aana apedaa matmat gimoa disaipel aanu laketalo aloma pisipi. 9 Pare ora go rabu Yesu nipumi aipapulu nipu laapo mo pora madaawa lalo: Epe-rupa piralepa sa. Go raburi nipumi nipuna kibu re-para pua ripinaa palae sua nipuna bi minasaasipi. 10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Nipimi paala naomalepape. Nipimi nina amenu mo Galili su-para popena pua laketapape sa. Go Galili su-parare ni mada adalimi.

Soldia aa-na agaa

11 Mo ona lapo pena pora-nia pulaina mo matmat surube soldia aa medaloma mo adaare-para aipapulu pisimi. Goa puare Gote-na miru irae aa mudunu-para mo adesimi yaena remaa pua lakesimi. 12 Agaa pagesimi-pulu Gote-na miru irae aa mudunu nimu rayo-para kone waru i Juda aa mudunu-para nimu kirita pirua nimu agaa robesimi. Goa pua soldia aanu mone adaapu kasimi. 13 Gore nimimi agaa gupa tapape simi: Ribaa niaa patala puaama rabu nipuna disaipel aanumi mea pua meaaya tapape simi. Goa pua nipuna ro paake mea puamede tapape lo robesimi.
14 Gore mo namba wan gavman-me go remaa pagalia-daare niaame agaa medaloma wala lakelamina. Niaa goa palima rabu wae yae nasalia simi. 15 Go raburi soldia aanumi mone muare mo aanumi simi-rupa pua pisimi. Go agaa rayore Judia su-para lama lama puare abia page pa lala pimi.

Yesumi nipuna disaipel aanu kogono goa pipape lo kasa

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

16 Disaipel aa 12-pela so Galili su rudu madaa pisimi. Gore abade Yesumi pulupape sa-rupa pisimi. 17 Nimumi Yesu nipu adoa bi minasaasimi pare aa medalomame kone lapo isimi, 18 Goa pua Yesu nipu ora re-para ipua gupa epa lakesa: Gote-me su yaa lapona puri rayo ni gia. 19 Goa pea-ga nimimi su rayo-para pua nina disaipel onaanu-rupa mapiraatepape. Goa pua nimimi nimu Gote-na bi-para Sina bi-para Holi Spirit-na bimi baptais katapape. 20 Goa pua neme abade agaa mana nimi mogesude-rupa onaa rayo pua laketapape. Pagalepa. Niri nimi raapu piraama puare go su yaa lapo dia yalia rabu page nimi raapu piralua sa.

Mak
Ripia Agaa

Go buk Mak-na riri-nane agaame gupa ta: Gore Gote-na si Yesu Krais-na epe agaa yaade ta. Go buk-para niaame adalema raburi Yesu ora puri waru ia ta. Goa pua kogono adaapu pamu pisa. Nipuna purimi onaanu madaa piri wae remo ratu rubo onaanuna waeanu mea rubo pea rabu ademe. Yesu nipuna bi Onaa Raapu Pirape Aa maasimi. Goa pua nipuri onaanu wala mulalo epawa sa (10.45).

Mak-mere Yesuna kogono madaa remaa adaapu sa pare Yesumi onaanu moge riaae agaa adaapu nasa. Riri-nanere Mak-me Jon Baptais-na agaa ia. Goa puare Yesu baptais misa-pulu Satan-me Yesu ko tinalo pisa. Oropere Yesumi kedaa rini onaanu odome omesare nimumi adenalo moge riasa. Aba ripiare disaipel aanumi Yesumi pisa yaenuna re waru namakuaasimi. Go yapare oropere pawa pawasi makuaae yae misimi.

Yesu iaa aulaawa kedaa adaapu kasimi. Mak-na agaa tu kiritua lalore Yesu omoa wala rekaa remaa sa.

Madiaaya remaare Mak-me Yesu pode omesa-na remaa ia pare Yesu tu maomaawa repena polopena tisimi remaa page lapedepeta.

Robonu gupa adamina:

Epe Agaa remaa maepaasa (1.1-13)
Yesu Galili su-para kogono pisa (1.14–9.50)
Galili gimoa Jerusalem su-para pamuasa (10.1-52)
Tu maomatalo pisimi rabu sarara padane Jerusalem su-nane pirisa (11.1–15.47)
Yesu matmat-para gimoa wala rekesa (16.1-8)
Wala epenaloa onaa adaapumi nipu adesimi (16.9-20)

Jon Baptais-mi Epe Agaa lapedepesa
(Mat 3.1-2; Luk 3.1-9,15-17; Jon 1.19-28)

1 Gote-na si Yesu Krais pirisa. Go buk madaare nipuna Epe Agaa* ia. 2 Ripiare Aisaia-me buk madaa agaa gupa tisa: Gote-me lalo: Pagalepape. Neme nina agaa lakelape aa aba epenatoa. Nimina pu robaapara pora-rupa maredepo yatepape. 3 Mo aare nipu onaa napiri su-para aawa gupa yaasa: Aa Mudu epalia-ga nipuna poranu epe-rupa managola su piralepape lo lakesa. 4 Aisaia-me gupa tisa-pulu Jon Baptais onaa napiri su-para aba ipua gupa lakesa: Onaanuna wae kone perekealimidaare baptais mealimina. Gote-me nimina pupitagi mea raakepe rubalia sa. 5 Gore Judia su robo ru-nane piri onaanu-para Jerusalem su-para piri onaanu page nimumi Jon-na agaa pagola pisimi. Nimu rayona waea lapedepe agaa lakeloa ipa Jordan-para baptais misimi.

6 Jon-me kamel menana yogane maraawa sana mena yogane aako yamesa. Go aare onaa napiri su-para pirisa-pulu nipumi mata-para alubi Aapa asapu no pirisa. 7 Jon-me kiritaawa pirisimi onaanupara gupa sa: Naa masaa-nane aa meda epalia. Niri wae aa ya-pulu nipuna aariti esepea kege-daa mada naradepealua sa. 8 Neme nimi pa ipame baptais† meaato pare Yesumiri ora Holi Spirit-na puri madaa baptais mealia sa.

Jon-me Yesu ipa Jordan-para baptais kasa
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Gore orope Yesu nipu Galili su robo ru-nane go adaare Nasaret su gimoa Jon piri-para pisa. 10 Yesu nipu ipa repaanane aainaloa yaa pora gaape lobesa-daa adesimi. Lobesa rabu Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua sana Yesuna masaana epa pirisa. 11 Biyaalaina yaa-para i agaa meda gupa sa: Nere ora nina si naaki-ga neme ne madaa pedo pi sa.

Satan-me Yesu ko tisa
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Go rabu Gote-na Siri Holi Spirit-mi onaa napiri su-para mea penaasa. 13 Gopara nipu yapi 40-pela pua pirina Satanme Yesu pupitagi manataalo ko tisa. Gopara pirisa rabu kira menanu yaa yapanu Yesu raapu pirisimi pare ensel-numi nipu suruba pirisimi.

Yesumi Galili su-para kogono ripima pisa
(Mat 4.12-17; Luk 4.14-15)

14 Gore Jon kalabus ada-para mapataasimi raburi Yesumi Galili su-para ipua sana Gote-na kagaa agaa pamu lakesa. 15 Lakesa raburi gupa sa: Gote-na Surube Su rudupu epalia-ga wae kone perekea kagaa agaa madaa kone rulaatepape sa.

Yesumi kogono aa maala misa
(Mat 4.18-22; Luk 5.1-11)

16 Yesu ipa Galili ini repaa-nane pamisa rabu nipumi aa laapo adesa. Nipumi Saimon Andru ameaya lapo ipa ini-para ena

* **1:1:** Go Epa Agaare Yesu Krais-na agaa yaade. Nipu Gotena Si ora ria. Goteme nipu mada oyae rayo maopae agaa yapare gimoa niaa piri-para epenalo mea repae agaa yaade. † **1:8:** Jon baptais-me agaa gupa sa: Neme pe kogonore pa go su amaa ipame pe sa. Pare Yesumiri Holi Spirit-na puri madaa aawa mealia sa.

agona sala pirina adesa. Go aa lapona kogonore ena meape aa laapo pirisipi.
17 Yesumi nipu lapo-para lalo: Ni rata mea ipua nina kone ratalipina. Goa pua ena mepede-rupa onaanu page go-rupa mada mealepape. 18 Goa sa rabu go aa lapome ena agona aipapulu gimoa Yesu raapu pisimi.
19 Yesu ipa mone pane ogesi-daa pua Sebedi-na si laapo adesa. Go aa laapona biri Jems-para Jon lapo. Go ameaya ipunu madaa pirua ena agona rabulala pirisipi.
20 Yesumi go aa lapo adoa ipulupa sa. Goa sa rabu go aa laapome nipuna aaraa-para kogono aanu-para gimoa Yesu raapu padane-para pisimi.

Wae remome maeyae aa pirisa
(Luk 4.31-37)

21 Goa pua nimu Kaperneam su-para pisimi. Go Kitu Pirape Yapi rabu Yesumi Juda aanuna lotu ada-para agaa mogeasa.
22 Mogeasa rabu onaanumi ki wage pua raaname omenaloa rekena agaana tisaanu-rupa namogeaasa. Dia, pare nipuna purimi rado-rupa agaa lakesa.
23 Go agaa mogeasa rabu wae remome maeyae aa ipua sana agaa puri palo rui gupa sa: 24 Go Nasaret su-para piri aa Yesu ya. Neme niaa madaa ake pulalo epae ya? Nemere ne ade-ga niaa tulalo epaena? 25 Goa sa rabu Yesumi remo-para agaa mana lalo: Agaa loraawa go aa gimape. 26 Yesumi goa sa raburi wae remome maeyae aa pururu mapaawa agaa puri pane loare gimoa pane popesa. 27 Gore rakepea pisa raburi onaa rayome kidipaa ragi tua meda lakelala pu pirisimi: Go aare ake piane aa ya? Mogo aa-na agaare ora rado meda yaade. Nipuna purimi wae remo agaa mana ta-daa nimumi pageme simi. 28 Goa pisa-pulu Yesuna bi Galili su-para mone mone laama pisimi.

Yesumi Saimon-na aayaana yaina mae-peaasa
(Mat 8.14-15; Luk 4.38-39)

29 Goa pisa raburi Yesu Juda aanuna lotu ada gimoa Saimon-para ame Andru lapona ada-para pisa. Jems page Jon page medaa rabu pisimi. 30 Gore Saimon-na aaya kekapu pi yaina omesa-daa nimumi Yesu epa lakesimi. 31 Lakesimi raburi Yesu ipua sana go onana ki ripinaawa marekaawa kekapu pi yaina maepeaasa. Nipuna yaina dia sa rabu nipumi nimu eta kasa.

Yesumi onaa adaapuna yaina mae-peaasa
(Mat 8.16-17; Luk 4.40-41)

32 Naare pabola pisa raburi onaanu yaina omesimi page masaa-nane remo piri on-aanu page Yesu piri-para mea ipisimi.
33 Mea ipisimi raburi su rayo-para piri on-aanu page Yesu adolalo ipua pora gaape-para kirita pirisimi. 34 Pirisimi rabu Yesumi onaa adaapuna yaina maepeaawa sana wae remonu page marakepeaasa. Wae remonumi Yesu aba adesimi-pulu Yesumi onaanu-para go agaa natapape sa.

Yesumi Epe Agaa Galili su-para mo-geasa
(Luk 4.42-44)

35 Gore wala yapi pena lapatalo palaina Yesu rekoa sana onaa napiri su amaa-nane pua Gote-para beten ta pisa. 36 Go raburi Saimon-para go adami aa medaloma page Yesu rata mea pisimi. 37 Yesu adesimi rabu gupa simi: Onaa rayome ne asapu pimi. 38 Yesumi lalo: Wala pa su meda-nane laketa baina loa neme nimu epe agaa mogeaalua. 39 Goa puare nipu Galili su robo ru-nane su rado rado pamua Juda aanuna lotu ada-para page lakeloa wae remonu page raakepe rubisa.

Yesumi lepra aa medana rere makaapu yaasa
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Goa pisa raburi yakimi ti aa medame ipua rumu koba pua pirua Yesu gupa ogesa: Neme ni kone sali-daare naa rere makaapu yape sa 41 Gupa ogesa raburi Yesu nipumi odome omoa nipuna ki ridulaawa go aana yogane oraawa lalo: Goa pea-ga abia kaapu yape sa. 42 Goa pisa raburi mogo yakimi ti aa-na yoganena rere kaapu yoa wala epe-rupa pirisa. 43 Yesumi mo aa aipapulu repaawa puri paloa gupa sa: 44 Waru pa-gape. Onaa rayo nalakelape pare Gote-na Miru Irae Aa piri-para nena yogane mea waalape. Moses-me Gote-para miru irua kalape aba sa-pulu gupa paina. Go pali raburi onaanumi nena rere kaapu ta-daa mada adalimi sa. 45 Yesumi goa sa pare rere kaapu ne aamere agaa adaapu one mone pamu lakesa. Goa pisa rabu Yesu adaare meda-para kaledoa pisa. Nipu onaa napiri pa su meda-para pirina onaanumi nipu piri-para agaa pagolalo kiritata ipisimi.

2

Yesumi pora napami aa meda mae-peaasa
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Gore orope yapi medame Yesu nipu mo Kaperneam* su-para epa pia remaa pagesimi. 2 Pagesimi-pulu onaa adaapu

* **2:1:** Yesu pua pirisa adaare aapina yapalo marea. Pare Yesu nipu Kaperneam puala pisa rabu go adaa-para agu pua pirala pisa kone imi. Aa medalomame go adaare Andru-para Pita laapona kone imi. (Mak 1.29)

kiritaawa ru-nane pora gaape-para page rulatabesa. Goa pu pirisimi raburi Yesumi Epe Agaa mogeasa. 3 Mogeasa rabu yaina omo pora napami aare aa maalame ria ipisimi. 4 Gore onaa adaapumi mo pora gaape-para rulatabesimi-pulu Yesu piri-para mada naria ipisimi. Goa pisa rabu mo yaina ome aa ada masaana ria pisimi. Goa pua ada pira kegepe minala paawa reke opeme rogaabaawa apalae ru-nane pawa lopaniaasimi. 5 Goa puare Yesumi nimuna kone mua pora napami aa-para lalo: Ne naa naaki-ga nena pupitagi ne kone mea rubaato.

6 Goa sa raburi rekena agaa tisaanu pirua nimuna robaa-para kone gupa isimi: 7 Mo aamere akeane ta pae simi. Nipumi Gote madaa ero agaa ta paaya. Nipumi pupitagi ne kone mada mea rubalia ya? Gote nipu padaneme mada mea rubalia kone isimi. 8 Go kone isimi raburi Yesumi nimuna robaa-para kone mua lalo: Nimimi go piane konere akeane imi pae? 9 Ake kogono puri mapalaatalo palua ya? Ni pora napami aa-na pupitagi ne kone mea rubaluare go kogono puri patea ya? Nipu pora mapamuaaware go kogono ora puri patea ya? 10 Ni Gote-na Si padanemere su amaa piri onaanuna pupitagi mada mea rubalua-ga adalepa. Go rabu yaina ome aa-para lalo: 11 Yapara page u pati yae mea ripinua rekoa adaa pu. 12 Goa sa raburi yaina ome aa aipapulu rekoa yapara mea ripinua pora pamisa. Pamisa raburi onaanumi paalame omoa Gote-na bi minasaawa gupa simi: Niaame oyae go piane na-adema simi.

Takis mi aa Livai-ri Yesu rata mea pisa
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Yesu ipa ini pagi-nane wala pisa rabu onaa rayo Yesu piri-para epenaloa Yesumi agaa moge riaasa. 14 Yesu pora pamisa rabu Alfius-na si Livai-ri takis mi ada-para pirisa. Yesumi go aa adoa lalo: Ni rata mea ipu. Goa sa raburi Livai nipu rekoa Yesu rata mea pisa.

15 Goa pisa rabu orope Yesu Livai-na ada-para eta nolalo pisa. Takis mi aanu-para pa riabo aanu-para Yesuna disaipel aanu-para nimu rayo ada ru-nane padane-para epa kiritaawa pirisimi. Gore onaanumi Yesu rata mea ipisimi-pulu ora adaapu pirisimi. 16 Go raapu pirisimi pare Yesu nipu pupitagi ne aanu-para takis mi aanu-para pirina Farisi aanuna pepa tape aanumi nimu adesimi. Adesimi rabu nimumi disaipel aanu agaa gupa misimi: Akeane Yesu takis mi aanu-para pupitagi ne aanu raapu pirua eta nala pae simi. 17 Pepa tape aanumi goa simi rabu Yesumi nimuna agaa pagoa lalo: Yaina naome onaanuri dokta-na ada napeme pare yaina ome onaanu pemede. Go-rupa neme page epe kone i aa agu raba mula-daa naipisu pare onaa naraanu raba mulalo ipisu sa.

Eta madaa niti pape konere nimumi Yesu agaa misimi
(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Rana medare Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page Juda aanuna agaa mogeaawa eta madaa niti pua pa pirisimi. Go rabu onaa medalomame Yesu piri-para agaa mula ipisimi: Gore akeane Jon-na disaipel aanu page Farisi aanu page eta nano pimi pare nena disaipel aanu eta pa neme simi. 19 Goa simi rabu Yesumi saa agaa gupa sa: Aa medame ona rumaatalo pia rabu nipuna adami aanumi eta kateme ya? E, kateme. Gore ona rumaape aa pia-pulu eta mada kateme. 20 Oropere ona rumaape aa lamua palia rabu adami aanumi eta nape yae madaa niti pua piralimi.

21 Yesumi kagaa oyaeyae lapo madaa saa agaa gupa lakesa: Aa medame mamina rugini kagaa mua abana mamina madaa rabulalia ya? Dia, gupa rabulaalia rabu kagaa rabuni mamina-mere abana mamina mariripiaawa rugula tabalia. 22 Go page aa medame kagaa ipa wain-mi abana yapa yogane pe-para yupialia ya? Dia, goa paliadaa yogane podepe taboa kagaa ipa wain popalia. Gore kagaa wain-ri kagaa yapa yogane pe-para yupiape. Goa pea-ga abana kone-para kagaa kone lapo padane-para nasalepape sa.

Disaipel aanumi Kitu Pirape Yapi rabu wit-na ini pamu keresimi
(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Wala Kitu Pirape Yapi† rabu Yesu-para nipuna disaipel aanu-para wit maapu-para pamisimi. Gupa pamualaawa disaipel aanumi wit-na ini keresimi. 24 Gore keresimi rabu Farisi aanumi Yesu-para agaa gupa lakesimi: Ada. Akeane Kitu Pirape Yapi rabu nena disaipel aanumi rekena agaa rasua kogono peme?

25 Yesumi lalo: Devit-mi tisade remaare nadipisimi? Devit aa medaloma raapu eta dia yoa reame omesimi. 26 Reame omesimi raburi aa meda Abaiata-re nipu Gote-na Miru Irae Aa pirisa. Go aa mudu pirisa rabu Devit-miri lotu ada-para bret pua mua noa aa medaloma page kasa. Go bret-re Gote-na kalape bret ya-pulu Gote-na miru irini aanumi agu nisimi. Nimimi go agaana re niminaaeme ya?

27 Yesumi lalo: Gote-me Kitu Pirape Yapi robo isare onaa raba minalo pisa. Gote-na Kitu Pirape Yapi madaa onaa nawarisa.

† **2:23:** Adaa oro simi yapina Juda aanumi kogono napamina loa rekena isimi. Go yapi dina biri Sabat teme.

28 Ni Onaa Raapu Pirape Aa ya-pulu niri
Kitu Pirape yapina Aa Mudu pi sa.

3

Ki rudu ae aa meda pirisa
(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Wala orope Yesu Juda aanuna lotu
ada-para pisa rabu ki rudu-ae aa meda
pirisa. 2 Goa pisare Kitu Pirape Yapi ya-
pulu Farisi aanumi Yesu koso lape agaa ta
polalo pirisimi. Gore Yesumi ki rudu-ae
aa wala maepeaaliare koso laalima kone
sua pirisimi. 3 Goa pisa rabu Yesumi ki
rudu-ae aa-para lalo: Rekoa ipu. 4 Goa sa
raburi nipumi Farisi aa-repaa agaa misa:
Kogonore ake epe ta? Gore neme onaa raba
mua epe-rupa mapiraano epe ta pae onaa
tu maomalimi epe ta pae? Kitu Pirape Yapi
diri ake kogono mada pamina? Go agaa
misa pare Farisi aanumi agaa na-abusimi.
5 Nimumi agaa pa yola mua pu-para rero
pia pisimi-daa Yesumi ratu yawesa pare-ga
wala odome omesa. Odo omesa rabu ki
rudu-ae aa-para lalo: Ki ridula. Mo aame
nipuna ki ridulasa rabu Yesumi ki mae-
peaasa. 6 Goa pisa raburi Farisi aanumi aa
mudu Herot-na adami aanu piri-para pua
Yesu tu maomaatalo yada robo pirisimi.

Ipa repaa-nane onaa adaapu kiritasimi
(Luk 6.17-19)

7 Goa pisa rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu gimoa wala ipa repaa-nane pisimi.
Goa pisimi raburi su Galili-nane piri on-
aame orope rata mea ipisimi. 8 Go page su
Jerusalem su-para onaanu page su Idumea
onaanu page ipa Jordan-na mo-nanena
onaanu page Tair Saidon su lapona piri
onaanu page go su rayona piri onaan-
umi Yesuna epe remaa pagolalo nipu piri-
para kiritaawa ipisimi. 9 Kiritasimi rabu
Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo:
Onaanumi niaa epa minabalimi-ga ipunu
managola salepape sa. 10 Yesumi onaa
adaapuna yaina aba maepeaasa-pulu onaa
medalomame Yesuna to yogane oraatalo
kiritasimi. 11 Goa pisa rabu wae remo pabo
piri aanumi Yesu adoare yala poloa pogola
pisimi. Aiya, ne ora Gote-na Si simi. 12 Goa
simi raburi Yesumi lalo: Naa bi natapape
sa.

Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela mada misa
(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Goa pua wala go rabu Yesumi su
rudune pua nipuna kone sua aa medaloma-
para ipulupa sa. 14 Goa pua Yesumi nipuna
disaipel aa 12-pela mada mua lalo: Ni
raapu kogono pu epe kagaa agaa laketemena repaalua. 15 Nimimi goa palimi rabu
nina purimi wae remo pabo piri aanu
marakepealimi. 16 Nipuna aposel 12-pela
nimuna bi gupa maasa: Saimon yapare
Yesumi Pita loa bi maasa. 17 Medalomare
Sebedi-na si Jems-para Jon lapo misa.
Yesumi go ameala Boanerges lo bi maasa.
Go bi adaa agaa madaare yai ari tala naaki
lapo teme sa. 18 Yesumi aa medaloma
gupa mada misa: Andru-para Filip-para
Batolomyu-para Matyu-para Tomas-para
Alfius-na si Jems-para Tadius-para Saimon
nipu Selot ruru pirisa. 19 Gore namba 12
aare Judas nipu Iskariot su-para pirisa pare
go aamere orope Yesu tulalo kawe madini
aa pirisa. Go aa rayo Yesumi nipuna dis-
aipel aanu mapiraawa ada pisa.

Yesu Belsebul (Satan) raapu kogono madaa yada pisipi
(Mat 12.24-32; Luk 11.14-23; 12.10)

20 Goa pisa rabu onaa ora adaapu wala
kiritasimi-pulu Yesu nipuna disaipel aanu
page eta nanisimi. 21 Eta nanisa remaa
pagesimi rabu Yesuna adami aanumi nipu
mula ipisimi. Gore Yesu kone maeyaawa
eta nano piruaaya kone sua nipu mula
ipisimi.

22 Goa pisa rabu rekena agaa tisaan-
umi nimuna Jerusalem su-para gimoa epa
lalo: Yesuna masaana Belsebul pia-pulu go
remonuna purimi remo medaloma mada
magimaalia simi. 23 Goa simi rabu Yesumi
nimu yaaloa saa agaa lakesa: Satan-me
nipu pua gimape re mada tea ya? Dia, on-
aana robaa-para piralia-pulu mada natea.
24 Gore pa su meda-parare ruru padane
pirua rugulala paliare go suna puri ora
mada dia yoa o yalia. 25 Go page ada meda
aaraalu rugulala paawa yada palimiri go
aaraaluna puri ora dia yalia. 26 Go page
Satan-me nipuna surube onaanu rugulala
palia yaalore epe-rupa mada napiralimi
pare puri ora dia yalia.

27 Yesumi Satan madaa saa agaa meda
gupa lakesa: Neme puri pane aa opeme aba
rogaaliri nipuna ada-para oyaeyae mada
paake noa maoyaali.

28 Go agaa pagalepape. Gote-me on-
aana pupitagi mada mea rubalia. Go
page onaanumi ero agaa rana adaapu
temere nipumi mada rabuaniaalia. 29 Goa
pea pare onaanumi Holi Spirit madaa ero
teme-daare Gote-me go wae konere namea
rubalia. Go wae konere ora adaape ya-
pulu mo aa-na go wae kone oro yaalo pa
saapiralia. 30 Onaa medalomame Yesuna
masaame remo pia aba simi-pulu Yesumi
apo agaa lakesa.

Yesuna agi amenu
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Goa pisa raburi Yesuna agi amenu ipua
ada gaa-nane pirua Yesu adola ipisimi-daa
agaa lo moneasimi. 32 Agaa o taasimi rabu

onaanumi Yesu piri-para kiritaawa simi: Nena agi amenu ada gaa-nane pimi simi. Ne lamua polalo epa yalame simi. 33 Goa simi rabu Yesumi lalo: Nina ama ame baaninuri aapi ya? 34 Go rabu nipu pereke tua onaanu adoa agaa gupa lakesa: Go onaanuri naa ama naa ame baaninu pimi sa. 35 Onaa rayome Gote-na kone ratalimidaare go onaanu naa ame baani ama aapa pimi sa.

4

Wit-na ini poae aa-na remaa
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Wala oro meda Yesumi ipa ini repaanane pua agaa pamu moge riasa. Mogeasa rabu onaa adaapu kiritisimi-pulu nipumi ipunu madaa pirua ipa repaa-nane pua agaa lakesa. 2 Onaa kiritasimi rabu Yesumi saa agaame gupa lakesa:

3 Gore wit-na ini poae aame ini pola pisa. 4 Pua poasa rabu wit-na ini medaloma pora-nia madaa lopesa. Go rabu yaanumi epa mea nisimi. 5 Ini medalomare no aana rote madaa lopesa. Goa pisa rabu rote madaa-nane oge su kobere isa-pulu inimi aipapulu opesa. 6 Aipapulu opesa pare naareme adesa rabu pita napua kaapu sa. 7 Ini medalomare repena eto ae-para lopesa pare adaa sa raburi etoto putimi maregepeaawa wit-na ini naetisa. 8 Ini medalomare epe su kobere madaa lopesapulu opoa sana ini epe-rupa etisa. Wit-na ini etisa rabu medalomare 30-pela etisa. Ini medalomare rikiraana sone pua ini 60-pela etisa. Medalomare ini rubi kiritua ora 100-pela etisa. 9 Goa pua Yesumi lalo: Onaa rayome go agaana re niminaalimiri waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re
(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Goa pua agu raapo pirisa rabu nipuna disaipel aanu raapu onaa medaloma ipua saa agaana re epa agaa misimi. 11 Gupa agaa misimi rabu Yesumi lalo: Nimimiri Gote-na Surube Su* madaa kudiri agaa pageme. Goa pea pare kepo rarane piri onaanu saa agaa laketalo pi. 12 Go agaana re adalimi pare nimumi yada namakualimi: Onaanumi ado pimi pare naniminaalimi. Pagalimi pare namakuaalimi. Gore niminaawa pupitagi ne kone gimalimiri Gote-me waea yae mea rubalia.

Yesumi ini poae aa remaana re lakesa
(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

13 Yesumi nimu-para lalo: Go saa agaana re mada namakuaa pimi? Napagalimiri saana agaare akolo makuaalimi ya? 14 Saa agaana re gupa sa: Wit-na ini pua poae aamere nipu Gote-na kagaa agaa poaaya. 15 Gore pora uni madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagaminalo Satan-me aipapulu epa mabebolaalia. 16 Go aana rote madaa lope wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa raana omo pimi. 17 Raana omeme pare nimuna robaa-para pita napua pa ogesi pea. Oge yapi di pirua kagaa agaa pageme pare wae yaeme nimu talia rabu Gote gimoa aipapulu lopeme. 18 Repena eto-para lopea wit-ri go onaanumi kagaa agaa pagoa pare nimuna koneme abia ake palua pae kone imi. 19 Goa pua nimu sekere menanu raana omoa oyaeyae mulalo peme. Goa pea-pulu nimumi Gote-na kagaa agaa robaa-para ia pare go koneme maregepaawa maoyaalia. 20 Epe su koberepara lopesa wit-ri onaanumi kagaa agaa pagoa ini epe-rupa maditimi. Go raburi medalomana iniri 30-pela etea. Medalomanare ini 60-pela etea pare medalomana ini rubi kiritina gupa 100-pela etea sa.

Lam paana agaa
(Luk 8.16-18)

21 Yesumi nimu agaa gupa misa: Onaanumiri lam ewoa reke rolo-para imi ya? Reke rolo-para suare so madaa namudialimi ya? Dia, ora mudiaemede. 22 Gore oyaeyae pagaa suare orope mea wanalo peme. Oyaeyae kudiri pu salimiri orope Gote-na paame ada salia. 23 Nimimi go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.

24 Yesumi nimu-para wala lalo: Pageme agaare waru surubape. Nimimi agaa mogeteme-daare Gote-me mogo kogonona yago wala abutea. Goa pua medaloma page gialia. 25 Onaa medalomame oyae adaapu su pitimi-daare Gote-me medaloma page mea gialia. Pare onaa rayome ogepu oyae su pitimiri oge abuna ora mu pa aalia.

Konape ini medalomana saa agaa

26 Goa pisa rabu Yesumi wala lalo: Gote-na Surube Suri go piane lo lagialo: Pa aa medame ini su madaa radasa. 27 Nipu u patua rekoa kogono pula pea rabu mo kibita ini opoa adaa yalia. Goa pea pare go aame go ini opea-rupa naniminaaya. 28 Sumi nipuna ini madita. Goa pua aba ripiare yosi opoa walare uni aawa walare nape yae etalia. 29 Goa pua go ini etea rabu mo aame rai kutu mua aipapulu warita palia. Gote-na Surube Su onaanuri apo maapu madaa oyae opea-rupa adaapu piralimi.

Repena mastet inina saa agaa
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

* **4:11:** Gotena surube su amaa penaame epa waasa. Onaame adoa makuaanialo pisa.

30 Goa pisa raburi nipumi wala lalo: Gote-na Surube Suri ake nona piane ya? Gote-na Surube Suri ake madaa lano ya? 31 Gote-na Surube Su gupa ia: Repena yamo mastet-me ini su amaa radata rabu nipuna ini ora ogege yaesi. 32 Ogege yaesi yapare opoare repena rayo minabaaya. Go repena palaa adaa yalia-pulu yaanumi ipua palaana ru-para ada peme. Gote-na Surube Su madaa piri onaanuri aba ogepu pirua orope adaapu piralimi.

Yesumi saa agaa disaipel aanu lakesa (Mat 13.34-35)

33 Yesumi saa agaa go-rupa lakesa. Nimumi agaana re niminaainalo mogeaata pisa. 34 Pare Yesumi nimu-para oro yaalo saa agaame agu mogeasa. Goa pisa pare nipumi disaipel aanu-para saa agaana re lakesa.

Yesumi po ripu maloraasa (Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

35 Go yapi padanena aebo raburi Yesumi nimu-para lalo: Abiare ipa ini mone pane bai. 36 Goa sa raburi Yesu ipunu ru-nane aba pirina disaipel aanu page epa pirisimi. Nimu pirisimi rabu ipunu medaloma page go-para isimi. 37 Goa pua ipa ini madaa aba penaaloare po ripu ipua ipa kai tisa rabu ipunu-para ipa epa pabolalo pisa. 38 Go rabu Yesumi ipunu masaa-nane pirua kada sua u patisa. U patisa raburi nimumi nipu marekaawa simina: Aya Tisaa, niaa omalima-ga kone nasae ya? 39 Goa simi rabu Yesumi rekoa po ripu-para ipa lapo agaa gupa lakesa: Mada-ga gima. Goa sa rabu po ripu loraawa ipa eto napi pa pirisa. 40 Goa pisa raburi Yesumi nimu-para lalo: Akeane paala omeme? Abia page epe agaare nimina robaa-para waru nasame ya? 41 Goa sa raburi nimu paala omoa simina agaa lo pirisimi: Go aare aapi yapae lo pirisimi. Go aa-na agaare po ripu-para ipa ini laapome pagea simi.

5

Yesumi maeyae aa medana wae remo meape lo rubisa (Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Goa pisa raburi nimu ipa ini Gerasa-repaa mone pane pisimi. 2 Mone pane opapasimi raburi Yesu ipunu gimoa popesa. Go rabu wae remo pabo piri aa meda matmat apedaa gimoa Yesu aipapulu madaama ipisa. 3 Go remo pabo piri aa nipu matmat-na u patisa rabu onaanumi nipu puri pane opeme page mada na-adisimi. 4 Go aa nipu oro yaalo hankap ope laapo rugulu rubebe pala pisa-pulu mada na-adisimi. Goa pisa-pulu nimumi nipu mada kuma namapaeme. 5 Oro yaalo mo aa matmat amaa-para pore laapona pamisa. Pamisa raburi nipu rui loa aaname nipuna to mea tala pisa.

6 Nipumi Yesu adesa rabu Yesu piri-para aipapulu ipisa. Go rabu mo aame Yesu madaa paala omoa rumu koba pua epa pirisa. 7 Rumu koba pisa rabu puri paloa gupa yaasa: Ne ora Mudu Gote-na Si Yesu yaade. Neme ni-para ake pali ya? Gote-na bi madaa lalo-pulu neme ni gimoa pu. 8 Gore Yesu aba nipu wae remonu nipu gimoa pope lo lakesa-pulu apo agaa sa. 9 Goa sa raburi Yesumi nipu-para wala lalo: Nena biri aapi ya loa agaa misa. Wae remo aaya aame lakesa: Remo adaapu ni-para odobaeme-pulu nina biri riri yaade. 10 Go rabu mo aame Yesu-para puri paloa ogesa: Niaa rayo pora kimisu-para na-ratu ta sa.

11 Goa pisa raburi menanumi rudu-nini e poalaasimi. 12 Wae remonumi Yesu-para lalo: Niaa mogo menanu-para mea repaa. Goa pua nimuna robaa-para pomona gupa ogesimi. 13 Gupa ogesimi raburi Yesumi nimu mea rapaasa. Mea rapaasa rabu wae remonu mo aa gimoa menana robaa-para pua odobasimi. Go rabu mena-repaame rata-para kilipia ipa-para pua omesimi. Menanuri ora 2000-rupa omesimi.

14 Gore mena puni aanumi go yae adoa adaare-para pa su meda-nane pogola pua puaa lakesimi. Lakesimi raburi onaa rayo ipua epa adesimi. 15 Nimu Yesu piri-para ipua aba wae remo piri aa epa adesimi. Remo pirisade aare nipu pirua mamina yamoa epe kone isa. Mo aa adesimi rabu paala omesimi. 16 Goa pua onaanumi wae remo mena madaa pua odobataina adesimi-pulu remaa pamu simi. 17 Goa pisa rabu nimumi Yesu-para lalo: Niaana su gimoa su meda-para pope simi.

18 Yesu ipunu madaa piritalo pisa rabu mo remo piri aame ni page pirapana sa. 19 Goa sa pare Yesumi dia loa nena ruru piri-para pua ni madaa Aa Mudumi epe kogono paa lo pua lakelape sa. Gote-me ni odome omalo pua lakelape sa. 20 Goa pisa raburi aba remo piri aame Dekapolis su-para pua Yesuna kogono painalo lakesa. Onaa rayome pagoa ora pogolasaasimi.

Jairus-na wane marekaasa rabu ona medame Yesuna mamina ripinaasade (Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yesumi ipunu madaa pirua ipa mone pane wala kenaasa rabu onaa kiritasimi. Kiritasimi rabu Yesu ipa ini repaa-nane pirisa. 22 Goa pisa rabu aa meda nipuna bi Jairasi go aame Yesu piri-para ipisa. Nipu mo Juda aanuna lotu adana aa mudu pirisa. Nipu Yesu adesa raburi Yesuna kibu re-para ipua rumu koba pua agaa mulalo pisa. 23 Rumu koba pua nipumi lalo: Naa

oge nogo ora ini adupialia. Gore ne epape. Nipuna to madaa kimi oraali rabu nipuna yaina perekealia. 24 Goa sa raburi Yesu nipu raapu pisipi.

Onaa adaapumi nipu rata mea pisimi rabu Yesu pope pora rulatabesa. 25 Pora pisimi raburi ona meda nipuna yaapi pupulae yaina maali ru repo patisa. 26 Mo oname dokta-nuna ada pua nipuna to mada radaa pina pisa pare namaperekeaasimi. Dia, pare go onana yaina adaa ya-mama pisa. 27 Go ona Yesuna bi pagesa-pulu onaa pabo kiritasimi-para ipua Yesuna masaa-nane mamina oraata ipisa. 28 Oname mamina oraawa kone gupa misa: Go aa-na mamina oraalua rabu ni mada maperekealia kone isa. 29 Goa pua oraasa raburi nipuna yaapi kaapu sa rabu nipuna robaa-para epea pi kone isa. 30 Mo oname oraasa raburi Yesuna puri medaloma ma-puaasa-daa koneme adesa. Nipu pereke tua onaanu agaa gupa misa: Nina mamina aapimi oraaria ya? 31 Go agaa mulalo pisa raburi Yesuna disaipel aanumi gupa simi: Gore onaa adaapu reko piramede-ga naa mamina aapimi oraaria pae piri ake pea-daa le? 32 Pare Yesumi pereke tua adobasa. 33 Goa pisa rabu onana kone-para paalame omesa. Paala omoa pururu pua Yesuna kibu-para epa adaniaa pirisa. Go oname yala omoa neme pawadega neme ni maepeaainalo pawa sa. 34 Goa pisa raburi Yesumi mo ona gupa lakesa: Aina, neme Gote madaa kone rulaari-pulu ne epea pi-ga abia pawa pope. Nena yaina puade sa.

35 Yesumi goa lalaina Jairas-na mea repaae aa medaloma go Juda aa muduna ada gimoa ipua lalo: Nena wane ini adupiaade. Nere akeane tisaa mea epali ya? 36 Goa simi pare Yesumi apo agaa gimoa Juda aanuna aa mudu-para gupa sa: Paala naomape. Dia, kone rulape. 37 Goa pisa raburi Yesumi Pita-para Jems-para nipuna ame Jon-para medaa-para baina sa. Pisimi raburi Yesumi lalo: Onaa medaloma ada-para naipulupape lo lakesa. 38 Nimu apo Aa Mudu-na ada re-para ipisimi rabu Yesumi onaa rayo puri paloa re lala pirina adesa. 39 Yesu ada-para pisa raburi onaa lakeloa lalo: Akeane re lo pimi? Go nogo naini adupita pare pa u patana sa. 40 Goa sa raburi nimumi nogo ini adupisa-daa niminaasimi-pulu giri laasimi. Giri laasimi raburi onaanu amaa ratu tisa. Yesu-para mo nogona agi aaraa lapo-para disaipel aanu-para nimu rayo nogona ro isa runane pisimi. 41 Yesumi oge nogona ki mua Talita Kumi sa. Go agaare gupa sa: Oge nogo abi reka sa. 42 Goa sa raburi go nogo aipapulu rekoa pamisa. Go nogona maali 12-pela pirisa. Mo nogo pamisa raburi onaanumi paala omoa kidipaa ragi tu pirisimi. 43 Yesumi nimu-para lalo: Onaa medaloma napua laketapa. Go nogo eta katapape sa.

6

Yesu Nasaret su-para ipisa rabu onaanumi nipu masaa rilasimi
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yesu go su gimoa nipuna adaare-para pisa. Pisa rabu nipuna disaipel aanumi nipu rata mea pisimi. 2 Goa pisa raburi Yesu Kitu Pirape Yapi di rabu nipumi Juda aanuna lotu ada-para agaa mogeaata pisa. Mogeasa rabu onaame pagoa pogolasaawa gupa simi: Go aa-na kone aa-para misa? Akea pua go adaa puri misa? Puri pane kogono medaloma nipuna purimi wariala. 3 Go aare kamda kogono pi aa pirua nipuri Maria-na si yaade. Go page Jems-para Josep-para Juda-para Saimon-para go aanu nipuna amenu yaade. Nipuna baaninu niaa padane-para pima simi. Goa loa nimimi Yesu madaa robaa-para wae kone isimi. Goa pua nimumi Yesu gimisimi. 4 Goa pisimi rabu Yesumi nimupara lalo: Gote-na agaa lakene aare su rayo-para onaame nipuna bi minasaaeme pare nipuna adaare-para nipuna ruru-para nipuna aaraalu-para nimumi nipuna bi naminasaaeme. 5 Goa pisimi rabu Yesumi puri pane kogono go-para mada nawarisa pare nipumi onaana yaina padane padane laatapu maperekeaasa. 6 Yesu onaanuna pu robaa-para kone waru narulasimipulu Yesu ora paalame omesa. Goa pua Yesu adaare rayo-para epe agaa mogeatalo pamisa.

Aposel aanuna kogono
(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

7 Goa pisa raburi Yesumi aposel kogono aa 12-pela rapaasa. 8 Goa pisa rabu laapo laapo laatapu mua mea rapaasa. Yesumi nipuna disaipel aanu puri kaloa wae remo mea rubaainalo pisa. Yesumi agaa gupa lakesa: Pora kimisu-para palimi rabu oyae namealepape pare rimaapu ripinua pora pamula pulupape. Sapi-para nu-para mone pabe paus-para rayo namea pulupape lo lakesa. 9 Nimimi aariti sua palimi pare mamina padane yamalepape. 10 Yesumi page nimu-para gupa lakesa: Adaa adaare-para pua kogono palimi raburi ada padane-para pirua eta nalepape. Adaare rado-para palimi rabu go ada nagimalepape. 11 Adaa adaare-para palimi rabu go onaanumi nimi gimoa epe agaa napagalimi-daare nimuna wae yae niminaaina nimina aa madaa ae kege nimuna ada-para kunu satepape. 12 Goa sa raburi disaipel aanumi pua onaanu lakeloa lalo: Wae kone rabuaatepape

simi. 13 Disaipel aanumi wae remo pabo
piri aa maepeaawa yaina ome onaana aalu
madaa wabola sua maperekeaasimi.

Jon Baptais omesa rabu
(Mat 14.1-12; Luk 3.19-20; 9.7-9)

14 Goa pisimi rabu gavman-na aa mudu
Herot-me disaipel aanuna kogono madaa
remaa pagesa. Yesuna bi sogo-nane puala
nogo-nane puala pisa-pulu pagesa. Goa
pisa raburi onaa medalomame lalo: Jon
Baptais-ri matmat gimoa wala rekesa-pulu
go puri mua apo kogono pamu puaaya simi.
15 Goa simi pare onaa medalomame lalo:
Go aare nipuna bi Elaija simi. Medalo-
mame page lalo: Nipuri Gote-na agaa lak-
ene aa abade pirisa yaade simi. 16 Goa simi
pare Herot-me pagoa gupa sa: Neme Jon-na
aalu kepesu pare wala rekaade kone salo
sa.

17 Abadere Herot-me nipuna ore
Herodias-na agaa pagoa Jon opeme adia
kalabus ada mapatasa. Go aa mudumiri
nipuna ame Filip-na ore Herodias paake
yolo pirisa. 18 Go kone isa-pulu Jon-me
oro yaalo Herot gupa lakesa: Rekena ia-ga
nena amena ore nayola pe sa. 19 Goa sa
raburi Herot-na oreme Jon-para wae kone
sua tulalo pisa pare mada dia. 20 Goa pisa
pare Jon epe kone su redepo ne aa pirisa-
pulu Herot-me nipu madaa paala omoa
kalabus ada epe-rupa surubisa. Herot-me
Jon-na agaa pagesa rabu nipu kone laapo
isa.

21 Goa pisa pare ore Herodias-me kone
meda isa. Nipuna aani Herot-na agimi
nipu madini di ipisa rabu eta yawo kiri-
tasimi. Ora nipuna gavman aanu-para sol-
dia aanu-para Galili suna aa mudunu rayo
epa kiritasimi. 22 Goa pisa raburi Herodias-
na wane ipua Herot-na yaane aanu-para
epa pirina yaasa pabesa rabu raana omes-
imi. Goa pisa rabu Herot aa mudu ya-
pulu nogo-para lalo: Nena kone ake ya?
Agaa meali yae madaa gialua. 23 Goa pisa
rabu Herot-me nogo-para makuaa loa gupa
lakesa: Neme agaa meali rabu ake yae
gialua. Nina adaa su rikiraana rumaawa
oyaeyae adaapu gialua sa.

24 Goa sa raburi nogome agi piri pua
lalo: Ake lano ya? Agimi nogo lakeloa lalo:
Jon-re baptais mi aa yaade nipuna aalu
kepea meaina. 25 Goa pisa rabu nogome aa
mudu piri-para aipapulu pua agaa mulalo
gupa sa: Neme Jon-na aalu plet madaa
sua giaina. 26 Goa sa raburi aa mudumi
Jon odome omesa. Yapare ada makuaa
agaa lo lakesa-pulu nipuna wamo pi aanu
pirua adesimi-pulu neme nagimalua kone
isa. 27 Goa pisa raburi aa mudumi soldia-
para lalo: Jon-na aalu pua kepea sa. Gore
mo polis nipu kalabus ada-para pua Jon-
na aalu kepisa. 28 Kepisa rabu plet madaa
sua wane kasa rabu wanemere nipuna agi
kasa.

29 Goa pisa raburi disaipel aanumi pagoa
ipua Jon-na ro ria pua rogaasimi.

Yesumi onaa adaapu 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)

30 Goa puare disaipel aanumi Yesu piri-
para wala ipua Herot-na kogono pisa-rupa
agaa epa lakesimi. 31 Go rabu onaa adaapu
epala puala pisimi-pulu Yesu-para disaipel
aanu page eta nanisimi. Goa pea-ga Yesumi
nipuna disaipel aa-para lalo: Go su gimoa
onaa napiri su-para pua kitu mada piram-
ina sa. 32 Goa pisa rabu nimu ipunu madaa
pirua onaa napiri su-para pisimi.

33 Yapare pisimi raburi onaa adaapumi
nimu waru adesimi. Goa pua onaanumi
adaarenu gimoa pora-nia pisimi. Goa pua
go onaanumi Yesu ipunu madaa abi nape-
naloa nimuna piri-para aba epa kiritasimi.
34 Goa pisa raburi Yesumi ipunu gimoa
onaa adaapu adesa rabu nipuna pu robaa-
para odome omesa. Go onaanu ora sip-
sip mena-rupa pa pirina yapare nimuna
puni aanu napimi-daa odome omesa. Goa
pua go rabu nipumi agaa adaapu mogeasa.
35 Gore ora aebo rabu Yesuna disaipel aan-
umi ipua nipu-para lalo: Go su-para onaa
ora dia ta. 36 Abia ribaa tea-ga onaanu ada
o taape. Goa pua nimuna eta kabola pe-
naalo o taape. 37 Goa simi pare Yesumi lalo:
Nimina nimu eta katapape. Goa sa pare
nimumi Yesu-para lalo: Niaame bret kabo-
lalo palimare mone minare maali padane
kogono pua mada kaboa mea katema ya?
38 Goa simi rabu Yesumi nimu-para lalo:
Nimina bret akepu raapo ya? Pua adalepa.
Nimumi adoa gupa simi: Bret ipa supu-
para ena ipa laapo ia simi.

39 Goa pisimi rabu Yesumi lalo: Nimu go-
pare ripu yamala madaa mapiraatepape.
40 Yesumi gupa sa raburi go-para ona 100-
pela kiritaawa pirala meda-para onaa gupa
50-pela kiritaawa piraa-mama pu pirisimi.
Gore rado rado rayo gupa pirisimi. 41 Goa
pisa rabu Yesumi bret supu-para ena laapo
mua yaa-para adasaawa Gote-para ora pi
sa. Goa loa bret piribia disaipel aanumi
onaanu rumaainalo kasa. Go ena laapo
page Yesumi onaa rumaainalo kasa. 42 Goa
pisa rabu nimumi ora eta mada no pirisimi.
43 No kiritinaloa disaipel aanumi eta ebo
yarepea basket 12-pela madu isimi. 44 Goa
pisa rabu aa adaapu gupa 5,000-pela eta
nisimi.

Yesu ipa masaa madaa pamisa
(Mat 14.22-23; Jon 6.16-21)

45 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel
aa-para lalo: Ipunu madaa piralepape.

Nimi ipa mone pane Betsaida su aba pulupape. Gore disaipel aanu nimu penaaloa Yesumi onaa rayo mea repaatalo pisa. 46 Yesumi onaa pawa pulupape lo lakeloa so rudu madaa beten ta pisa. 47 Goa pua ora ribaa yabaasa raburi ipunu ipa ini madaa saabaina Yesu agu raapo so rudune pirisa. 48 Go raburi disaipel aanumi ipunu yola mua ipa apea kitu pirisimi rabu Yesumi nimu adesa. Po ripu nimu polalo pisiminane ipisa-pulu kitu pirisimi. Gore yapi pode talo pisa raburi Yesu nimu piri-para ipa masaana ipisa. Yesuna konere nimuna ipunu gimoa mogo-nane pa pisa. 49 Goa pisa pare ipa masaa-nane pamualaina nimumi Yesu ora pa remo meda kone sua pogolasaawa yaasimi. 50 Yaasimi rabu nimumi adoa paala omesimi. Paala omesimipulu nipumi nimu-para lalo: Paala naomalepape. Ni Yesu yaade sa. 51 Goa pisa raburi Yesu nimuna ipunu ru-nane pirina po ripu loraasa. Goa pisa raburi nimu pogolasaawa paalame omesimi. 52 Gore disaipel aanumi bret-na kogonona re naniminaasimi. Dia, nimuna robaa-para go konena re ora namakuaasimi.

Yesumi Genesaret su-para piri yaina ome onaa maepeaasa
(Mat 14.34-36)

53 Goa pisa raburi nimu ipa mone pane pua Genesaret su opapaawa ipunu adibasimi. 54 Nimumi ipunu gimisimi rabu onaanumi Yesuna ini agaa waru adesimi. 55 Go rabu nimu su rayona aipapulu pisimi. Wala ipisimi raburi Yesu piri-para yaina ome onaanu reke madaa ria ipisimi. 56 Goa pua orope Yesu ora oge su-paranu adaareparanu emaapu-paranu go su rayo-para pamisa rabu onaanumi yaina ome onaa kiritae maket amaa ria ipisimi. Goa pua nimumi Yesuna mamina aane madaa oraamonalo ogesimi. Gupa oraainaloa nimuna yaina rayo maepeaasa.

7

Gote-na rekena agaamere akuanuna kone rabuaaya
(Mat 15.1-9)

1 Goa pisa raburi Farisi aanu rekena agaa tisaanu page Jerusalem su-para gimoa Yesu piri kiritasimi. 2 Kiritasimi raburi disaipel aa medaloma eta nolalo pirua nimuna ki amulu pimi nisimi-daa kiritae aanumi ado pirisimi. 3 Gore Farisi aanu page Juda aanu page eta nolalore ki aba radepisimi. Nimuna akuana kone mogeaatalo ki radepeteme. 4 Go page go Farisi aanumi maket-para kabeme eta aba radepeteme. Goa pua nimuna pora meda rado rado page ratisimi. Kone medare nimumi kopo-nupara plet-nupara kap-nupara rayo radepeteme. 5 Goa pea-ga Farisi aa page rekena agaa tisaanu page Yesu agaa mulalo pisimi: Akeane nena disaipel aanumi nimumi akuana kone namogeteme pae? Nimuna kina oto pi yae naradepeaawa* amulu pimi eta neme simi. 6 Yesumi nimu-para lalo: Nimi ora makirae aanu pimi. Go madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me pepa madaa gupa tisa: Go onaanuna agaamere nina bi minasaaeme pare nimuna robaa-para ni madaa kone naimi. 7 Go onaanumi pa aanuna kone mogeteme pare ora Gote-na rekena agaa page pa teme. Goa teme-pulu nimumi naa bi mada naminasaaeme. Yesumi Aisaia-na agaa gupa lakesa. 8 Goa pua Yesumi nimupara lalo: Nimi Gote-na rekena agaa gimoa yapare akuana kone mogeteme.

9 Yesumi nimu-para lalo: Nimina kone ratulalo peme rabu kudiri kone sua Gotena rekena agaa gimeme. 10 Moses-me aba gupa sa: Nimina agi aaraa lapona agaa pagoa bi minasaatepape sa. Onaa rayome agi aaraa-para wae agaa teme-daare nimu ora tu maomalimi sa. 11-12 Moses-me gupa sa pare nimimi gupa simi: Onaa rayome agi aaraanu-para lalo: mone neme saayore Gote madaa imaa niti pua saato. Goa peaga ama aapa naraba mealua teme. 13 Goa peme-ga nimimi nimina akuanuna agaa pagoa rateme raburi Gote-na agaa rasitimi. Goa puare nimimi kogono go-rupa adaapu pa peme sa.

Pupitagi manape yaenu
(Mat 15.10-20)

14 Goa pisa rabu Yesumi onaa adaapu wala yaaloa saa agaame lalo: Nimi rayo pagalepape. 15 Nimimi epe eta nalimi rabu go etame nimi-daa mada nabebolalia. Dia, pare nimina robaa-para i koneme nimi maoyaalia. 16 Onaa rayome go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.

17 Goa pisa raburi Yesumi onaa gimoa ada-para epenaloa disaipel aanumi saa agaana re madaa agaa mulalo pisimi. 18 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Nimimi nimu-rupa pirua kone naimi. Nimi ora pagalepape. Onaanumi eta nalimi-daare go nape yaeme nimu mada namaoyaalia.

* **7:5:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yada, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epeta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa rogaa saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epeta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

19 Dia-ga go etare onaana kone-para nasalia
pare robaa-para pua i tapa-para pea sa.
Yesumi goa sare nape eta rayore ora epe
ta loa sa. 20 Yesumi wala lalo: Onaanuna
robaa-para i koneme pupitagi manaalia.
21 Gore onaanuna robaa-para i kone sua
gupa peme: ona paake yolape-para paake
nape kone-para aa tu maomape kone sua
peme. 22 Go page aanumi ona rasini meape
kone-para oyae madaa epame omape kone-
para waea pape kone rayo peme. Go page
makirae kone-para wae yalame omape
kone-para wae udipa kone-para onaanuna
bi rabuaniaape kone-para aa tape kone-
para pa maeyae kone page ora go rayo
robaa-para kone imi. 23 Go wae kone ray-
ore kone-para sua onaa maoyaaya. Yapare
eta nape yaeme gupa-daa napea sa.

Fonisia su-para piri oname Yesu kone rulasa
(Mat 15.21-28)

24 Goa pua Yesu go su gimoa kimisu
Tair adaare-para pisa. Goa pisa raburi
nipu ada meda-para odobaawa yapare on-
aanu nalakesa. Nalakesa pare nimuna
pa makuaasimi. 25 Gore wae remo piri
nogo medana agimi Yesu pia remaa pagesa.
Goa pua nipu Yesuna kibu re-para ipua
rumu koba pua pirisa. 26 Mogo nogona
agiri Siria adaare Fonisia oname madisa.
Gore nipu Yesumi mo nogo-para pia remo
rakepeainalo ogesa. 27 Goa pisa raburi
Yesumi Juda aanuna pora madaa kone sua
saa agaame gupa sa: Gore aba niaame nogo
naaki eta kalamina. Nogo naakina eta mua
yana katemare epe kone-daa dia sa.
28 Yapare mo oname Yesu gupa lakesa:
Aa Mudu, ora lae pare reke rolo-para piri
yananumi nogo naakina eta ebo neme.
29 Yesumi nipu-para lalo: Gupa lae-ga
nena ada-para wala pu. Wae remore nena
nogo gimoa puade sa. 30 Goa pua no agimi
ada pua ru-nane odobaawa nipuna nogo
reke madaa epe-rupa pirina adesa. Go
nogo piri wae remo rakepea pane pisa.

Yesumi aane poae agaa maare aa mae-peaasa
31 Goa pisa raburi Yesu Tair su-nane gi-
moa ipa Galili su-para wala pisa. Pamisa
rabu nipu adaa su robo Saidon ru-nane
pamua adaare Dekapolis-para page pisa.
32 Goa pisa raburi onaa medalomame aane
poa agaa maare aa Yesu piri-para mea
ipisimi. Mea ipua Yesumi go yaina ae aa-
na to madaa oraainalo ogesimi. 33 Yesumi
mo aa mua onaa napiri su-para mea pua
kimi aane-para sua sope roa mo aa-na
eke oraasa. 34 Oraasa rabu Yesu yaa-para
adasaawa sana odome omoa komo misa.
Go rabu mo aa-para lalo: Lobape sa. Ya-
pare Yesuna adaa agaame: Efata sa. 35 Goa
sa raburi mo aa-na aane malobaawa eke
maepeaawa agaa epe-rupa malaasa. 36 Goa
pisa raburi Yesumi onaanu-para agaa nat-
apape sa. Yapare natapape lo lakesa raburi
nimumi puri paboa lakesimi. 37 Apo remaa
pagesimi onaanumi Yesumi goa pisa-daa
ora paalame omoa kidipaa ragi tua lalo:
Mogo aame oyae rayo epe-rupa pea. Aane
poae aa page agaa maare aa page nipumi
epe-rupa maperekeaaya simi.

8

Yesumi onaa 4,000 eta kasa
(Mat 15.32-39)

1 Gore orope onaa adaapu epa kiritasimi.
Orope nimuna eta dia sa rabu Yesumi
nipuna disaipel aanu-para yaaloa lalo: 2 Go
onaanu yapi repome ni raapu piraama
pare eta naname-pulu ni odome omalo.
3 Neme nimuna adaa penaatoare reae pua
pora-nia lopalimi. Onaa medalomare pora
adaalu-para epame. 4 Nipuna disaipel aan-
umi nipu-para lalo: Gore go suri onaa
napimi-ga niaa aa-para pua bret kaboa
nimu rumaalima ya? 5 Yesumi nimu-para
lalo: Nimina bret akepu raapo ia? Nimumi
lalo: 7-pela ia simi.
6 Go rabu Yesumi onaa rayo su madaa
mapiraasa. Goa pua Yesumi bret 7-pela
mua Gote-para ora pi loa sana piribia
nipuna disaipel aanu kasa. Yesumi kanaloa
nimumi muare onaa rumaawa kata pisimi.
Goa pua disaipel aanumi rumaasimi. 7 Goa
pisimi raburi disaipel aanuna ena ogepusi
page madu isimi. Go page Yesumi mua
sana ora pi loa onaa-para rumaatepape.
8 Goa pisa raburi nimu eta ora waru no
pirisimi. Eta nabenaloa ebore basket 7-pela
yarepea madu isimi. 9 Go raburi onaanuri
4,000 pirisimi.
10 Goa pua orope Yesumi nimu rapaasa.
Pisimi raburi Yesu page nipuna disaipel
aanu page ipunu madaa pirua Dalmanuta
su robo ru-nane pisimi.

Farisi aanumi Yesu napiaa kogono mada pali yapae agaa misimi
(Mat 16.1-4)

11 Go-para pirina Farisi aanu medalo-
mame Yesu piri-para ipua arere pisimi.
Nimumi Yesu ko tulalo ipua napiaa kogono
mada pali yapalo lakesimi. Go adalimare
Gote-me puri ne guaaya-daa niminaalima
simi. 12 Goa simi pare Yesumi nipuna
pu robaame komo mu rubua gupa sa:
Akeane go padane rabu onaanumi napiaa
kogono asapeme pae? Ni ora lalo: Nimimi
ora mada na-adalimina sa. 13 Goa pua
nipumi go onaanu gimoa ipunu madaa
pirua disaipel aanu raapu ipa mone pane
kenaasimi.

Farisi aanu-para Herot nimuna yis-na agaa
(Mat 16.5-12)

14 Gore ipa mone pane pisimi pare disaipel aanumi kone rugulaawa bret namea isimi. Go kone rugulaawa nimumi bret ipa padane agu ipunu-para mea isimi. 15 Go rabu Yesumi saa agaame nimu-para lalo: Pagalepape. Farisi aanu-para Herot-para nimuna bret ma-adaa yaape yis waru adalepape. 16 Yesumi goa sa raburi nimumi gupa lala pirisimi: Niaa bret naima simi. 17 Goa pisa raburi Yesumi nimu adoa mua nimu-para lalo: Niaa bret naima teme-ga akolo teme pae? Nimi abi naniminaaeme? Nimi kone naimi? 18 Nimina inimiri naademe? Nimina aaneme agaa napageme? Gore nimimi kone rugulaeme pae? 19 Neme bret supu piribia onaa adaapu gupa 5,000-pela giawade raburi nu eta ebonu akepu raapo yarepea madu isimi ya? Nimumi 12-pela simi. 20 Goa simi rabu Yesumi wala lalo: Go page onaa adaapu gupa 4,000-pela bret 7-pela giawade raburi nu akepu raapo yare pea madu isimi ya? Go rabu nimumi 7-pela madu isima simi. 21 Goa simi raburi Yesumi nimu lakesa: Goa pawade pare abiare naniminaaeme?

Betsaida su-para piri ini rubu pi aa meda maepeaasa

22 Goa pua nimu Betsaida su-para pisimi. Go rabu onaa medalomame ini rubu pi aa Yesu piri-para mea ipua lalo: Go aa oraape lo ogesimi. 23 Goa pua Yesumi ini rubu pi aa-na ki mua ada gaa-nane lamua pisa. Goa pisa raburi Yesumi mo aa-na ini-para sope rapiaawa ki tone oraawa agaa misa: Ne oyae ade pae? 24 Goa sa raburi mo aame adoa lalo: Neme aa adalo pare nimu pamualeme raburi repena nona pea. 25 Goa sa rabu Yesumi nipuna ini wala oraainaloa waru perekea adesa. Adesa raburi mo aame oyae rayo pa epe-rupa adesa. 26 Goa pua Yesumi mo aa penalo repaawa lalo: Nena ada puare adaare-para wala napope sa.

Pita-me Yesu-para lalo: Ne onaa Raapu Pirape Aa sa
(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 Goa pua Yesu nipuna disaipel aanu raapu Sisaria Filipai su lapo-nane pamisimi. Pamisimi raburi Yesumi nipuna disaipel aanu-para agaa gupa misa: Onaanumi ni aapi teme? 28 Nimumi nipu-para lalo: Gore onaa medalomame nere Jon Baptais teme. Medalomame nere Gote-na agaa lakene aa Elaija teme. Medalomame nere Gote-na agaa lakene aa meda teme. 29 Goa pua Yesumi nimu-para wala lalo: Ora lae pare nimimi ni aapi kone imi? Pita-me nipu-para lalo: Ne ora Onaa Raapu Pirape Aa-na Si Krais yaade sa. 30 Goa sa raburi Yesumi nimu-para onaa rayo nalaketapape sa.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo lakesa
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 Goa pisa raburi Yesumi nimu gupa mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si radaa waru no piralua. Gore kone makuaae aanumi page Gote-na miru irape aa mudunu page rekena agaa tisaanu page nimu rayome ni gimalimi. Nimumi ni Yesu tu maomalimi pare yapi repo dia naloa wala rekalua. Yesumi agaa gupa mogeasa. 32 Yesumi nimu-para apo agaana re waru lakesa. Goa sa rabu Pita-me Yesu-para lalo: Ne talimi agaa gupa nalape sa. 33 Goa sa pare Yesumi pereke tua nipuna disaipel aanu adesa rabu Pita-para ratu yawoa lalo: Ne Satan-na kone ia-ga nemere ni gimape. Ne Gote-na kone nai pare ne su amaanuna kone i sa.

34 Goa puare Yesumi onaanu page disaipel aanu page yaaloa lakesa: Oropere onaa rayome ni rata mea epalimi-daare repena polopeana kedaa rua nimuna kone gimoa ni rata mea ipulupape sa. 35 Onaa rayome nimuna yogane surubalimi-daare oro yaalo alupalimi. Pare onaa rayome ni madaa page epe agaa madaa nimuna kone gimalimi-daare oro yaalo piralimi. 36 Pa aa medame su rayona mone yoto mealia pare nipuna kone wasupa gimaliare go kone epe ta? Dia sa. 37 Goa pua go aame kone wasupa ora wala mada mealia ya? Mada dia sa. 38 Goa pea-ga abia go pupitagi no Gote gimape di rabu onaa rayome ni-para epe agaa lapo masaa rilalimi-daare neme nimu page gimalua. Oropere ni onaa Raapu Pirape Aare epe ensel-nupara Aapana epe puri raapu epalua-ga go rabu gimalua sa.

9

1 Goa pua Yesumi nipuna disaipel aanu-para onaanu medaloma-para page lalo: Neme nimi-para ora lalo: Go-para pimi onaa medaloma naomalimi pare nimumi aba Gote-na Surube Su-na puri mea epaliade adalimi sa.

Yesu to rado aawa pisa
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Wala yapi oraapu dia naloa Yesu-para Pita-para Jems-para Jon-para nimu padane-para so rudu madaa pisimi. Gore Yesumi to rado aawa pisa-daa adesimi. 3 Goa pisimi raburi nipuna mamina-nu yaako pua lepo lepo atasa. Go yaako pu tisa rabu mamina rayo yaako pisa-rupare aa meda mada napia-rupa pisa. 4 Goa pisa rabu Elaija page Moses page ipua sipina Yesu raapu

agaa epa sipi. 5 Goa pua Pita-me Yesu-para lalo: Tisaa, niaa go-para pimare epe ta. Pokaalo ada repo pamina. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na wariamina. 6 Gore Pita nimu page paala omoa ake teme pae kone isimi-pulu apo agaa sa. 7 Go rabu moae medame naare maudinae ru-para pirisimi. Go yaa-para moae raapu agaa gupa pagesimi: Gore ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo pi. Nipuna agaa pagalepape sa. 8 Goa sa raburi disaipel aanumi aipapulu pereke tua adesimi pare Yesu padane adesimi.

9 Nimu pore kilipisimi raburi Yesumi nimu-para lalo: Onaa meda-para nimimi abia adamede yaere remaa natapape. Ni Onaa Raapu Pirape Aana Siri aba matmatpara madaa rekalua. 10 Nimumi nipuna agaa pagesimi pare nimuna agaa gupa lo pirisimi: Go agaa ni matmat-para rekalua agaare ake agaa ya?

11 Goa pua nimumi Yesu-para lalo: Rekena agaa tisaanumi gupa teme: Elijame oyae managola sua aba epena teme. Go agaana re ake ya? 12 Goa simi raburi Yesumi nimu-para lalo: Elija-re oyae rayo amege pulalo aba epalia. Goa pea pare Gote-na buk madaare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si niri radaa aba waru no piralua. Goa pua onaanumi ni gimalimi. Go agaana re niminaaeme? 13 Yapare neme nimi lagialo: Elaija aba ipisa pare go rabu onaanumi nimuna wae kone sua pirisimide sa. Gote-na buk madaare Elaija tulalo peme lagisa.

Yesumi agaa maare remo pabo piri naaki maepeaasa
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

14 Gore Yesu-para disaipel aanu ipa repo wala disaipel aa medaloma raapu kiritaawa onaa adaapu adesimi. Go rabu disaipel aa medalomame rekena agaa tisaanu-para agaa lape arere pisimi. 15 Go pirisimi onaanumi Yesu adoa paala omoare aipapulu ipua ki kasimi. 16 Kasimi raburi Yesumi nimu-para agaa gupa misa: Ake madaa arere pu pimi? 17 Go agaa misa rabu go onaa adaapuna rikiraana pirisa aame lalo: Tisaa, nina naaki ne piripara mea epawa. Go naaki madaa remo pia-pulu agaa maarea. 18 Remome naaki yolo ria pea rabu malopaawa agaa yarua rako sope madu to puri pata sa. Neme disaipel aa-para maepeaape lawade pare nimu mada dia lamede.

19 Goa sa raburi Yesumi onaanu-para lalo: Nimiri epe agaa rasini onaa pimi. Ni nimi-para oro di akepu raapo pa piralua ya? Neme nimi-para rana akepu raapo kogono waatoa ya? Go naaki mea ipu. 20 Go lakenaloa naaki Yesu piri mea ipisimi. Remome Yesu adesa raburi naaki mapururu mapaawa naaki su amaa malopaasa. Goa pua pereke pereke lalaawa rako sope madisa.

21 Go pisa raburi Yesumi go naakina aaraa-para lalo: Go yaina maali akepu raapo ia? Aaraame lalo: Oge naaki pirisa rabu pisa. 22 Remome go naaki tulalore repena sulaa-para page ipa-para page mea malopaawa yogane maoyaatalo pea. Goa pea pare neme niaa madaa odome omoa raba meali palo maarea. 23 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme mada palua palo maarea lae ya? Aa medame naa agaa robaa-para madiaalimiri oyae rayo ora mada palua. 24 Goa sa raburi aaraame aipapulu yaaloa robaa-para agaa namaditu-ga ni raba meape sa. 25 Gore Yesu onaa rayome nipu epa kiritaawa kuta pubasimi adesa-pulu wae remo-para puri pane agaa gupa sa: Ne aane poae agaa maare ne wae remore neme puri pane agaa lagialo: Mo aa nipu rakepea nipupara wala naepa pirape sa. 26 Goa sa raburi mo remome e loa naaki mapururu pawa pisa. Goa pisa raburi mo naakina to kogore sa-daa onaa medalomame lalo: Nipu ini adupiaade simi. 27 Yapare Yesumi nipuna ki mua marekaasa. Goa pisa raburi rekatabisa.

28 Yesu ada-para wala pisa raburi disaipel aanumi onaa napimi rabu agaa mulalo pisimi: Akeane niaana aba mada namarakepeaarima pae simi. 29 Yesumi nimupara lalo: Remo gupianere beten-me agu mada marakepaalia. Kone oyae medalomame mada dia sa.

Yesumi nipu omo wala rekalua lo lakesa
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Nimumi go su gimoa Galili su robo ru-nane pamisimi. Pamisimi pare onaanumi nipu wala mada na-adalimilo Yesumi nimu nalakesa. 31 Nipumi disaipel aanu agaa rado mogeasa-pulu kaleda pirisimi. Nipumi gupa mogeasa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri orope iaanumi tinalo mea kateme sa. Tinaloa wala yapi repo dia naloa rekalua sa. 32 Goa sa pare disaipel aanumi nipuna agaana re naniminaasimi. Goa pisimi pare paala omesimi-pulu agaa meda namisimi.

Aapi ora aa mudu pia ya?
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Go rabu nimu su Kapaneam-para pisimi. Go rabu Yesumi ada pua pirua nimu-para agaa gupa misa: Niaa pora puamade raburi ake madaa arere pame ya? 34 Goa sa pare nimumi agaa meda nasimi-para pora-nia pulaawa aapi ora aa mudu pirua yapae arere pisimi. 35 Go rabu Yesu nipu pirua disaipel aa 12-pela ipulupa

sa. Nipumi nimu-para lalo: Aa medame ni riri-nane aba piralua kone saliare gore nena kone gimoa onaa rayo raba meape aa aba pirape. 36 Go sa raburi Yesumi naaki meda ipu loare nimu piri rikiraana mea mapiraasa. Go rabu nipumi go naaki upia sana nimu-para lalo: 37 Onaa rayome go nogo naakinu padane epe-rupa mua raba mealimi-daare ni page go kone salimi. Onaa rayome ni epe-rupa mua mealimi-daare nimumi ni mea o taae Aapa page mealimi sa.

Aa medame niaa wae kone nasaliare ora padane onaa pima
(Luk 9.49-50)

38 Jon-me Yesu-para lalo: Tisaa, aa medame nena bimi aa medana wae remo pane mea rakepeaaria. Goa paa pare niaa raapu napima-ga niaame goa napape lama. 39 Goa sa pare Yesumi lalo: Nipu namag-imaape. Aa medame naa bi-para napiaa palia-daare orope nipumi ni madaa wae agaa mada natea. 40 Gore onaa rayome niaa madaa iaa na-aulaliare gore niaana adami aa pitimi. 41 Pagalepa. Onaa rayome nimi ni Krais-na nogo naakinu adoa epe nape ipa gialimi-daare nimuna epe yoto waru mealimi sa.

Pupitagi ko tape kone
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 Go oge nogo naaki meda ni madaa kone rulalimi-daare onaa medame nimuna kone rulae bebolaliare ora o ta. Bebolalia-daare go onaana maa-para adaa aana madu mudiaawa ipa-para lopaliare ora epe ta. 43 Yesumi saa agaa gupa sa: Gore nena kimi ne pupitagi manaaliare mea kepe poape. Ki kepene aa-rupa piralidaare epe ta pare epe ki lapo paina wae repena sulaa-para piraliri ora o ta sa. 44 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomea mo repena sulaa pa ralaina. 45 Nena aame ne pupitagi manaaliare go page nena aa kepe poape. Go sune aa ruguloa piraliri gore epe ta. Goa pea-ga epe aa lapo rata paina pirua wala repena sulaa-para piraliri ora o ta. 46 Go adaa repena sulaa-para onaana eteto piri yaenu repena sulaa-para ralalia. 47 Go page nena inimi ne pupitagi manaaliare rasu rubape. Gore ini kalae rubu pi aa-rupa pirua Gote-na Surube Su pua adali-daare epe ta. Goa pea pare epe ini laapo pa apalae pirina repena sulaa-para mea rubalimiri ora o yalia. 48 Go adaa repena sulaa-parare onaana eteto piri yaenu naomalia pare repena sulaa pa roalia.

49 Gore onaanumi pagalepa: Repena sulaare ora puri ia-rupa page aipa puri ia-rupa page nimimi Gote-na puri pane agaa pagoa waea pape kone rabuaniaatepape.

50 Sol-re ora epe ta pare nipuna rede dia yalia rabu wala ake palima ya? Nimina aipa-rupa rede masaawa robaa-para kuma mapaawa onaa raapu epe-rupa piralepape sa.

10

Yesumi ona rasini meape kone madaa agaa lakesa
(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

1 Yesu go su gimoa Judia su robo runane pua ipa Jordan mone pane kenaawa pisa. Go rabu onaa adaapumi nipu piri-para wala epa kiritasimi. Goa pisimi raburi nipuna pisa-rupa onaanu wala lakesa.

2 Goa pisa raburi Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua makirae agaa gupa lakesimi: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame ore gimalia-daare go kone epe ta simi. 3 Goa simi raburi Yesumi nimu agaa gupa misa: Moses-me nimi-para ake lagisa ya? 4 Yesumi goa sa rabu nimumi lalo: Aa medame ona gimalia-daare Moses-me go aame pepa mada rugutepe lakesa. 5 Goa simi pare Yesumi agaa gupa misa: Nimimi agaa waru napageme-ga Moses-me pepa madaa agaa mana go-rupa gisa. 6 Pare aba su yaa laapo warisa raburi Gote-me ona aa laapo warisa. 7 Goa pisa-pulu aa medame nipuna aaraa agi gimoa nipuna ore raapu ora padane-rupa piralepape. 8 Goa pua nipu laapo dia yapare ora padane piralipina. 9 Goa pua Gote-me repaaya padane mapiraasa-pulu aa medame mada narugulatepape sa.

10 Gore nimu ada-para wala pua disaipel aanumi Yesu mo ona rasini madaa wala agaa misimi. 11 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Aa medame nipuna ore gimoa ona rado meda rumaalia-daare go aame ona paake lami ona mapiraalia. 12 Go page oname aani gimoa aa meda palia-daare go oname page nipuna aa paake rume kone sua palia sa.

Yesumi oge nogo naaki epe kone kasa
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Onaa medaloma Yesumi nogo naaki kimi oraainalo nipu piri-para mea ipisimi. Yapare nipuna disaipel aanumi mo onaanu-para ape simi. 14 Yesumi nipuna disaipel aanuna kone adoa nipumi ratu yawoa nimu-para lalo: Nogo naaki ni piri-para mea epenawa. Gote-na Surube Su-parare nogo naaki-rupa piralimi-daa mealimina. 15 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Surube Su adolalo pimiri nimu aba nogo naakina kone mada mua adalimi sa. 16 Goa sa raburi Yesumi no go naaki upiaawa kimi oraawa epe raba mi agaa lakesa.

Aa mudu amope Yesu piri ipisa
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Yesu pora wala polalo pisa rabu aa
meda aipapulu ipua Yesu madaa rumu
koba pua agaa mulalo: Epe Tisaa, ni oro
yaalo kagaa piraama laama pope kone mu-
lalore ake palua pae? 18 Goa sa raburi
Yesumi nipu-para lalo: Gote nipu padane
ora epe ta-ga akeane ni epe aa lae ya?
19 Ne Gote-na rekena i agaa napage? Go-
rupa ia: Neme onaa meda natu maomape.
Ona meda paake nayolape. Neme paake
nanape. Onaa-para yaa agaa nalape. Onaa
medana oyae mulalo makirae agaa nalape.
Nena ama aapa laapona bi minasaawa
agaa waru pagalepape. 20 Go raburi nipumi
Yesu-para lalo: Tisaa, go rekena agaa ray-
ore ni oge naaki rabu page abia page pago
mogeto sa. 21 Go rabu Yesumi nipu-para
raana omoa adoba sua gupa sa: Ne kone
padane nai. Nena oyaenu pua mua mone
yoto mua onaa naraanu kala. Go rabu so
yaa-para epe yae meaina-ga ni rata mea
epape. 22 Yesumi goa sa raburi go aa-na
oyaeyae adaapu isa-pulu nipuna ini agaa
adaniaawa kedaame omoa pisa.

23 Goa pisa raburi Yesu pereke tua nipuna
disaipel aanu adoa nimu-para lalo: Aa
amopere Gote-na Surube Su polalore ora
kalai peme. 24 Goa sa-pulu disaipel aanumi
paalame omesimi. Yapare Yesumi nimu-
para saa agaame wala lalo: Naa naakinu-
ga waru pagalepape. Onaa rayome Gote-
na Surube Su adolalo peme pare kedaa
waru pea sa. 25 Gore kamel menare noi
kego-para palia yaalore kalai napea. Ya-
pare aa amope Gote-na Surube Su-para po-
lalore kamel menana kalai maoge yaalia.
26 Goa sa raburi disaipel aanumi pogo-
lasaawa gupa lala pirisimi: Gore aapimi
mada oro yaalo kagaa piraama laama palia
ya? 27 Yesumi nimu waru adabaawa lalo:
Onaanumiri yae medaloma mada napal-
imi. Yapare Gote-mere onaa raba meape
kogono rayo mada pea.

28 Go rabu Pita-me Yesu-para lalo: Ada,
niaame oyae rayo gimoa ne rata mea
epame. 29-30 Yesumi nimu lakesa: Ni ora
lae-daa pagalo. Onaa rayomere nimuna
ada page ame page baani page ama aapa
page nogo naaki page su page ni-para epe
agaa-para ratulalo gimalia-daare nipu yago
tu yoto waru mealimi. Goa pua abiare
nimumi ora adanu page amenu page baan-
inu page amanu page nogo naakinu page
yoto rado rulatabena mealimi. Goa pea
pare kedaa raapu mealimi sa. Goa pua
orope kagaa su-para oro yaalo piralimi sa.
31 Onaa adaapu abia riri-nane pimi pare go
onaanuri orope masaa-nane piralimi. Goa
pua abia orope piri onaanuri aba riri-nane
piralimi.

Yesumi nipu omoa wala rekalua lo rana repo sa
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Nimu so Jerusalem su-para pora
pamisimi. Goa pua Yesu aba pisa rabu
disaipel aanumi paala omesimi. Go onaa
medaloma nimu raapu pamisimi rabu
nimu page paala omesimi. Go rabu nipumi
disaipel aa 12-pela mo-nane ogesi pua
nimu-para orope epaliade yae madaa agaa
lakesa. 33 Yesumi nimu-para lalo: Gore niaa
so Jerusalem su-para baina. Go-parare pa
onaanumi Gote-na Miru Irae Aa mudunu
page Gote-na agaa ne tisaanu page nimumi
ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri lamu
mealimi. Go rabu go aanumi tu maomape
koso agaa laketeme rabu ruru radome
lamu mealimi. 34 Go raburi nimumi ni-
para ero loa sope rapiaawa repena unimi
tu maomalimi sa. Go palimi pare yapi repo
dia naloa wala rekalua sa.

Jems Jon lapome Yesu agaa mulalo ip-isipi
(Mat 20.20-28)

35 Go rabu Sebedi-na si Jems Jon lapo
Yesu piri-para ipua lalo. Tisaa, saame ne
agaa mulalo pipa yaere neme ora painalo
sipi. 36 Goa sipi raburi Yesumi nipu-para
lalo: Gore nipina kone-para neme ake
palua ya? 37 Nipumi Yesu-para lalo: Goa
pape. Nere nena epe pirape siaa king
madaa pirua surube aa pirali rabu saa page
pirapana. Meda nena popo ki-nane pirina
meda nena koya ki-nane pirina sipi.

38 Yapare Yesumi nipu-para lalo: Nipi go
siaa mulalo pape yaere nipi namakuaaepe.
Naa ipa naluade pe ipa-rupa radaa raapu
mada nalipi ya? Niri baptais mealua-rupa
nipiri go-rupa baptais mada mealipi ya?
39 Nipu laapome nipu-para lalo: Saa mada
sipi.

Yesumi nipu-para lalo: Neme nalua ipa
pere go-rupa mada nalipi. Go page nina
mealua baptais go-rupa mada mealipi.
40 Go mada palipi pare nina popo ki-nane
page koya ki-nane mapiraape konere neme
agaa mada nalagialua. Go-para pirapere
Aapa padaneme nipuna tea sa.

41 Gore disaipel aa medalomame go agaa
pagoare mo ameaya Jems Jon laapo-para
ratu yawesimi. 42 Goa pisimi-pulu Yesumi
nimu rayo yaaloa lalo: Ruru radona aa
mudunumi nimuna onaanu madaa puri
paloa nimuna koneme peme. Nimumi go
onaanu waru surubaeme. 43 Goa peme
pare nimuna kone agaa namogealepape.
Nimina padaneme aa mudu pirano kone
salia-daare go aare nipu nimi aba raba
mealia. 44 Go page nimina padane aba
riri-nane polalore nipu aba kogono aa-rupa
piralia. 45 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
onaanumi nina kogono paminalo naipisu

pare onaa raba mulalo ipisude. Nina kone wasupame onaanuna wae kone mea rubatalo ipisude.

Yesumi ini rubu pi aa Bartimeus-na ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Nimu Jeriko su-para ipisimi. Gore Yesu page nipuna disaipel aanu page onaanu page Jeriko su gimisimi raburi aa meda Bartimeus-miri pora aane-nane pirisa. Go aare ini rubu pi aa pirua mone ogetalo pirisa. Nipuna aaraare Timias yaade. 47 Gore mo aare nipu Nasaret su-para piri aa Yesu epaa remaa pagesa-pulu nipumi gupa yaasa: Yesu-ya, Devit-na si-ya. Ni odome omape. 48 Goa sa raburi onaa medalomame nipu ratu yawoa agaa nalape simi. Goa simi pare nipu ora puri paloa wala yaasa: Devit-na si ni odome omape. 49 Go rabu Yesumi pa aawa onaanu-para lalo: Go aa mea ipu lo lakesa. Nimimi ini rubu pi aa-para yaaloa lalo: Paala naomape. Ne yaata-ga reka pu simi. 50 Goa simi raburi mo aa mamina kolo rubua aipapulu rekoa Yesu piri pisa. 51 Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nena konere neme ne-para ake palua ya? Ini rubu pi aame nipu-para lalo: Epe Tisaa, nina ini maepeaaina oyae adaluame pi. 52 Yesumi nipu-para lalo: Abi pu. Nina agaa robaa-para maodaawa kone rulaari-pulu nena inimi oyae mada adali. Ora goa sa raburi mo aana ini epe sa rabu nipu Yesu rata mea pisa.

11

Yesu Jerusalem su-para ipisa rabu Gotena bi minasaasimi
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

1 Goa pua nimu Rudu Oliv-na pora-nia ipua su Jerusalem su-na oge adaare su Betfasi-para su Betani laapo re-para ipisimi. Ipisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aa laapo mea rapaasa. 2 Go rabu nipumi nipu-para lalo: Mogo-nane su adaare-para pulupa. Go-parare donki mena meda adibaliare koloa mea ipulupape. Go donki menare nipuna masaana onaanu abi napiri. 3 Onaa medalomame ne-para go donki mena akeane mea pali pa temere goa tapape: Adaa Aame go menana kogono saliare wala gialia la tapape sa. 4 Goa sa raburi nimu pora pua donki mena meda adesimi. Go donki mena aba medana pora gaape uni-para aina repaasimi. 5 Go rabu go-para reko aasimi onaanumi nimu-para lalo: Akeane go mena iti kote ya? 6 Goa simi raburi Yesuna sade agaa lakesimi. Goa pua nimumi pina mea pulupape simi. 7 Goa pua nimumi donki mena Yesu piri mea ipua nimuna mamina-nu mena masaana inaloa Yesu pirisa. 8 Goa pisa raburi onaame mamina-nu pora-nia rabolasimi. Medalomame maapu-nini repena palaa yo laapo poa pora-nia rabolabaama ipisimi. 9 Goa pua riri-nane onaanu-para aapu-nane ipisimide onaanumi page gupa yaasimi: Gote-na bi minasaamina. Go aare Gote-na bi madaa ipula-ga Gote-na adaa bi kalamina loa yaasimi: 10 Niaana akua Devit-na Surube Su epalia Gote-me puri kalaina. Gote-na bi minasaamina simi.

11 Goa pua Yesu Jerusalem su-para pua Juda aanuna epe lotu ada-para oyae adola pisa. Nipumi oyae adabaawa ribaa sa rabu nipu aa 12-pela raapu Betani su-para pisimi.

Yesumi repena fik madaa yaina pisa rabu ini naetisa
(Mat 21.18-19)

12 Goa pua wala ekeraa-nane Betani su-para aawa ipisimi raburi Yesu reame omesa. 13 Reame omesa raburi nipumi mo-para aaya repena fik-na yo adoare ini etea palo adola pisa. Go ini ratalo pisa raburi nipumi ini naetisa yo agu aasa adesa. 14 Goa adesa-pulu Yesumi repena-para agaa gupa lakesa: Nena ini meda ora mada namadiali. Goa sa raburi disaipel aanumi go agaa pagesimi.

Yesumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu ratu tisa
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

15 Nimu Jerusalem su-para opapasimi rabu Yesu epe lotu ada ru-nane odobasa. Goa pua nipumi lotu ada-para bisnis rome pi aanu mea ratisa. Go rabu nipumi mone ropo pi aanuna reke lakepe rubebe pua oyae rome pi aanuna reke page pua lakepe rubebe pisa. 16 Goa puare onaanumi lotu ada ru-para oyae ritalo ipisimi rabu Yesumi rekena isa. 17 Goa pisa raburi nipumi nimu-para agaa moge riaawa lalo: Gote-na pepa madaa gupa tu isa: Su rayona piri onaanumi naa ada ora Gote-para beten lape ada tu isa. Yapare nimimi paake ne aanuna kaledape ada-rupa perekea ma-arimina sa.

18 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa mudunumi page rekena tisaanumi page pagoa nimumi Yesu tu maomalima kone isimi. Goa pisimi pare onaa rayome Yesuna epe agaa madaa raana omoa pogolasaasimi-pulu go aanumi Yesu mada natisimi. 19 Ribaa Yesuna disaipel aanu raapu go adaare gimisimi.

Onaanumi beten loa kone waru rulal-imiri oyae mealimina
(Mat 21.20-22)

20 Goa pua wala ekeraa-nane yapipu nimu pora-nia pisimi rabu nimumi mode

repena fik aasa adesimi. Go adesimi raburi repena page no repena pitaa page aba kaapu saaya. 21 Goa pisa raburi Pita-me abade sade kone saapirua Yesu-para lalo: Tisaa ada, go yaina ape laede go repena fik ora kaapu ta. 22-23 Yesumi nimu-para agaa lakesa: Pagalepape. Gote-na agaa robaa-para kone rulaatepape. Nimimi mogo pore-para ne rekaawa ipa-para pua pogola teme-daare goa mada palia. Yapare agaa gupa teme rabu robaa-para kone laapo sua kone waru narulalimi-daare goa mada napalia. 24 Goa pea-ga neme nimi-para lalo: Nimimi oyae mulalo beten teme rabu ora mealima kone rulalimi-daare oyae ora mada mealimi.

25 Go page nimi beten talore nimimi onaa meda madaa wae kone imiri mea rubatepape. Goa pua nimina so yaa-para pia Aapa nipumi page nimina pupitagi mea rubalia. 26 Yapare onaa medalomana pupitagi namea rubalimiri yaa-para pia Aapame abuna nimina pupitagi namea rubalia sa.

Aa medalomame Yesuna puri agaa mulalo pisimi
(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Goa pisa raburi nimu Jerusalem su-para wala pisimi. Yesu lotu ada-para pamualaina Gote-na miru irae aa mudunu page Gote-na agaa lae tisaanu page makuaae aanu page Yesu piri-para ipua lalo: 28 Gore aapina puri mua neme kogono pe simi. Go kogono pe-ga aapimi puri guaaya?

29 Yesumi nimu-para lalo: Neme page nimi-para agaa padane agaa mealuame pi. Agaa yago talimi rabu neme kogono pape puri aapimi gisare nimi madaa lagialua. 30 Agaa abutapa. Jon-re baptais meape lo puriri Gote-me kasa pae onaanumi kasimi pae? Go agaa abutapa.

31 Goa sa raburi nimuna arere pisimi. Gore niaame Gote tema-daare nipumi akeane Jon-na agaa madaa kone narulaeme pae tea. 32 Yapare niaa aanumi puri kasa tema page mada dia. Goa simiri nimumi onaanu madaa paalame omoa simi. Gore onaa rayome Jon ora Gote-na agaa lakene aa pirisa-daa kone rulaeme-pulu mo aanu paalame omesimi. 33 Goa pua nimumi Yesu-para agaa gupa lakesimi: Niaa maarea simi. Goa simi-pulu Yesumi nimu-para lalo: Gupa teme-ga aapina puri mua kogono pere nimi page nalagialua sa.

12

Wain maapu wae-rupa surube aanu
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Go raburi Yesumi nimu-para saa agaa meda gupa sa: Aa medame nipuna wain ini maapu poasa. Go rabu nipumi kepo waru pua naaku pu sua ini igipi sape warisa. Goa puare nipumi surubape ada meda warisa. Goa pua nipumi mone yoto meape aanumi surubenalo pora kimisu pisa. 2 Gore wala ini etesa raburi go maapuna aaraame kogono aa meda mo maapu surubape aanu piri-para mea rapaasa. Maapuna aaraana mone yoto meainalo kogono aa mea rapaasa. 3 Goa pisa pare maapu surubape aanumi kogono aa ripinaawa tua repaasimi. Repaasimi pare mone yoto nakasimi. 4 Goa pisa raburi kogono aa rado meda mea rapaasa. Nipumi mone yoto mula pisa rabu nimumi go aa-na aalu tua wae yae pisimi. 5 Goa pua maapuna aaraame kogono aa meda mea rapaasa rabu tu maomasimi. Goa pua nimumi aa medaloma page tua aa medaloma page ora tu maomasimi. 6 Goa pua maapuna aaraare nipuna si padane pirisa yapare ora nipuna epe naaki pirisa. Goa pua kogono aa medaloma dia sa-daa nipuna si page wala repaawa kone gupa isa: Nina si yapulu nipu madaa epe kone sua agaa pagena kone isa. 7 Goa pisa-para maapu surubape aanumi yada roboa gupa simi: Go naakimi maapu nipu oro mealia-ga tamina simi. Go maapu niaa mada mealima simi goa palimare. 8 Goa loa go naaki ripinaawa tu maomaawa maapu kepo rarane tu rubisimi.

9 Yesumi go remaa madaa lalo: Gore go ini maapuna aaraamere ake palia ya? Gore nipu pua maapu surubape aanu tu maomaawa aa medaloma maapu surubenalo katea. 10 Gore nimimi Gote-na buk madaa gupa dipitimi:

Aana medare kamda kogono aanumi gimoa yapare abia ora mupaa aana aaya sa.
11 Go kogonore Gote-me piae-ga
niaame ora epe rado yae adema sa.

12 Yesumi go saa agaa sa rabu Juda aa mudunumi nipu aditalo pisimi. Yesuna saa agaare niaa madaa ta kone isimi. Yapare nimumi onaa adaapu madaa paalame omesimi-pulu Yesu gimoa pisimi.

Takis mone-re Sisa kalamina pae lo agaa misimi
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Go raburi nimumi Farisi aanu page Herot-na adaami aanu page Yesu piri-para repaasimi. Nimumi Yesu agaa mua ko tisimi. 14 Goa pua mo aanumi lalo: Tisaa, niaame ne adema-ga ne onaa madaa paala naome pare Gote-na kone madaa ora agaa mogeaate. Gore nena konemere aa mudu aa riabo lapo madaa kone padane su pirua Gote-na redepo ne pora waru mogete. Goa pea-ga neme niaa lagiape: Rom gavman

aa mudu Sisar-na opis-para takis mone lopaemare go epe ta pae o ta?
15 Go takis mone-re lopamina yapae dia yapae simi. Goa simi rabu Yesumi nimuna kone adoa mua makirae agaa madaa kone isa-pulu nimu-para lalo: Akeane nimimi ni go agaame ko tulalo pimi pae? Gore mone ini padane adano mea ipulupa. 16 Goa sa raburi ini padane mea kasimi. Yesumi nimu-para lalo: Go mone madaare aapina bi-para piksa-para ia pae? Nimumi nipu-para lalo: Sisar-na piksa nona piane simi. 17 Goa simi raburi Yesumi nimu-para lalo: Gore Sisar-na oyae Sisar pa katapape pare Gote-na oyaenu Gote-para pa katapape. Go sa raburi nimu pogolasaawa paalame omesimi.

Onaanu marekaape di madaare agaa misimi
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Goa pisa raburi Sadyusi aa medaloma Yesu piri-para ipisimi. Nimuna konere ome onaanu matmat-para wala narekalimi kone isimi. Nimumi agaa gupa mulalo pisimi: 19 Tisaa, Moses-me niaa-para pepa gupa tisa simi: Aa medana ame omenaloa ore pia pare nogo naaki napiraliare go ona nipuna amena ore rumaawa nogo naaki madiaalia. 20 Sadyusi aanumi wala simi: Gore amealu 7-pela pirisimi. Mupaare ona rumaawa omesa raburi nogo naaki namadisa. 21 Gore ame laapome go aa-na ona wasaa rumaawa omesa pare nogo naaki dia sa. Ame repome page goa pisa. 22 Goa puaa-mama puare ame naba seven nipumi mo ona rumaawa omesa pare go oname nogo naaki namadesa. Oropere go aa-na ona wasaa page omesa. 23 Gore wala Gote-me onaa marekaama paliare go onare aapina ona piralia ya? Go ame 7-pela nimumi ona misimi-ga simi.
24 Yesumi nimu-para lalo: Gore nim-imi Gote-na puri-para nipuna buk madaa i agaa-para ora na-ademe-pulu apo agaa waea teme. 25 Orope matmat-para onaa rekalimi rabu yaa-para piri ensel-nurupa piralimi. Goa pea-ga onaare go rabu abi narumaalimi.
26 Go page ome aanu rekalimi rabu go madaa Moses-na buk madaa i agaa gupa nadipisimi ya? Go buk-ri repena raane remaa agaare Gote-me Moses-para agaa gupa lakesa: Ni Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimu rayona Gote pi sa. 27 Go agaana re-re Gote-me ora kone wasupa suaeme onaanuna mudu pia. Nipu pa ome onaanuna Gote-daa dia. Nimina agaare lo maoyaateme sa.

Rekena agaa rayona mupaa agaa
(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Go agaa lakesa raburi rekena agaana tisaa meda pirua onaanuna agaa pagesa. Go aame Yesu nimu-para agaa epe-rupa abusa-pulu nipumi Yesu-para agaa gupa mulalo pisa: Rekena agaa meda ora mudu ya-pulu medaloma minaabata ya? 29 Yesumi lalo: Mupaa rekena agaa gupa sa: Israel onaa pagalepape. Niaana Mudu Gote-re niaana ora mudu padane pia. 30 Nimimi Mudu Gote madaa pedo pu raaname omalimiri nimuna pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para go ray-ore Gote madaa raaname omoa pedo pu piralepape. 31 Rekena agaa laapona mudu agaa gupa sa: Nimina yogane surubeme-rupare nimimi pa onaanu madaa raaname omoa pedo pu piralepape. Go rekena agaa laapore pa medame narabuaniaaya.
32 Goa lanoloa mo rekena agaa tisaa-me Yesu-para Ialo: Tisaa loa neme ora waru lae. Gote nipu ora Aa Mudu padane pia lae. Go page Gote pia-rupare pa gotenu medaloma napimi. 33 Goa pea-ga onaanumi Gote madaa raana omoa pedo pu piralimi-daare nimina pu robaa rayo-para kone wasupa rayo-para puri rayo-parame pamina. Go page nimina yo-gane surubeme-rupa nimina ame madaa raaname omoa pedo pu piralimina. Go konere ora epe ta-ga go konemere miru irae page oyae tu yawape kone page maoge yaaya.
34 Yesumi go aa-na epe makuaae kone adoa lalo: Ne Gote-na Surube Su i-para polalo pi.
Goa sa raburi onaanumi nipu agaa namisimi pare paala omoa pirisimi.

Yesuri ora Devit-na si yapae lo agaa misimi
(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Gore orope Yesumi Juda aanuna epe lotu ada ru-para aawa agaa mogeawa lalo: Ake pua rekena agaa madaa tisaanumi gupa teme: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si piralia teme. 36 Holi Spirit-mi Devit kone kasa-pulu Devit-mi gupa sa: Gote-me nina Aa Mudu-para gupa lakesa:

> Nina popo ki-nane aa mudu piraina-ga
> iaanu nena aa rolo-para marabuani-
> aalua sa.

37 Gore Devit-mi nipuna Aa Mudu sa-ga akea pua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si wala Devit-na si mada piralia ya? Onaa adaapu pirua Yesuna agaa pagape raaname waru omesimi.

Yesumi rekena agaana tisaanu ratu yawesa
(Mat 23.1-36; Luk 11.37-54; 20.45-47)

38 Yesuna disaipel aa-para agaa gupa lakesa: Rekena agaa tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina pepena pi

adaalu yamoa su amaa pua onaanumi abi piralepape teme rabu raana omeme. 39 Go aanuna konere Juda aanuna lotu ada-para odobaawa riri-nane reke madaa piritalo pedo peme. Go page eta adaa yaweme raburi rikiraa madaa piritalo pedo peme sa. 40 Go piane aanumi kone medare nimu ona wasaana oyae paake neme. Goa pua beten adaalu yoteme rabu onaanu makiraalimi. Goa peme-pulu orope di salia raburi nimuna wae yoto ora adaape mealimi sa.

Ona wasaame mone epa kasa
(Luk 21.1-4)

41 Yesumi lotu mone kiritasimi re-para pirua onaa adaapumi mone lopasimi-daa adesa. Goa pua amope aanumi mone adaapu lopasimi. 42 Goa pua ona wasaa meda ipua mone oge kane laapo epa lopasa. Go mone-re ora ogesi lopasa. 43 Goa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel aanu meda-para maepaawa agaa lalo: Nimipara neme ora lalo. Go ona wasaana monere ora aa medaloma nimuna kateme maoge yaaya sa. 44 Nimumi kateme rabu mone adaapu imi pare go ona nipuna kata rabu eta kabape mone rayo kasa. Nipuna mone rayo dia yaade sa.

13

Yesumi Juda aanuna lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

1 Goa pua Yesu Juda aanuna lotu ada gimoa pisa. Go raburi disaipel aa padaneme nipu-para lalo: Tisaa, go adanu-para aananu page ora epe ta-ga ada sa. 2 Yesumi nipupara lalo: Go adaa adanu waru adae? Gore go kiritasimi aana-nu ora padane-daa naaritalia pare rayo lakepea rubebe palimi.

Yesumi kedaa epalia lo lakesa
(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

3 Gore oro meda Yesu Rudu Oliv-ne pirua mo Juda aanuna epe lotu ada mone adesa. Pirisa raburi Jems-para Jon-para Edaru-para nimumi Yesu piri-para ipua padane-para pirisimi rabu agaa gupa misimi: 4 Nena laede-rupa aa-rabu palia? Abia lagiape. Niaame ake adalimare gore go yae epalia lo mada niminaalima pae?

5 Yesumi nimu-para agaa abuloa lakesa: Aa medalomame ne makirae agaa mea lagialimiri waru adalepape. 6 Orope aa medaloma ipua nina bi Yesu teme-ga onaa adaapu epe pora makiralimi.

7 Go page nimimi yada marekaape agaapara ora yada pape remaa-para pagalimi rabu paala naomalepape. Goanu aba palia pare su yaa perekeape diri go rabu-daa dia. 8 Goa puare ruru medalomame ruru radopara yada palimi. Go page gavman adaa su medalomame gavman su rado radonu raapu ada palimi. Go page su rado radopara suminini palia. Go page su rado radopara reae adaa pabalia. Goa palia pare go yaenuri naaki masaa nala-rupa mada epalia. Oyae medaloma page orope epalia.

9 Yapare nimi wae onaanu raapu piralimi rabu nimimi nina pora mea waateme. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada-para mea pua koso teme. Go page nimumi nimi Juda aanuna lotu ada-para tua nimi kadipinu piri-para maawa aa mudunu piri page maawalimi. 10 Goa palia pare epe agaare onaa piri su rayona aba lakelo kiritalimi. Goa pua oropere go yapi di dia yalia. 11 Nimumi nimi mapataawa koso-para mea palimi raburi ni ake lano yapae kone robaa-para namapiratepape. Go raburi Holi Spirit-mi agaa lagialia-pulu nimimi agaa mada laketeme. 12 Go raburi ame baaninumi nimuna ame baani medaloma onaanu-para taminalo mea kateme. Aaraanumi nogo naaki onaanu-para mea tainalo kateme. Nogo naakinumi agi aaraa-para ratu yawoa taliminalo mea kateme. 13 Nimiri nina si yapulu onaa rayome nimi ratu yawoa gimalimi. Goa palimi pare onaa rayome ni nagimama palimiri orope go su yaa dia yalia rabu page oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

Radaa adaa noa kedaa adaa rialimi
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 Gore nimimi mabebolaawa pugu pi oyae adalimi rabu go oyae epe ada-para rekalia-pulu go rabu su yaa lapo dia yalia. Go rabu su Judia piri onaame rudu apedaapara pogola pulupape. Gore buk Danielme tisa-daa onaanumi go agaana re aba ademe-pulu mada niminaalimi. 15 Go rabu onaanuri ada gaa-nane piralimiri ru-nane i oyaenu namula pulupape. 16 Go rabu page onaa medaloma maapu-para piralimiri nimuna mamina ura laapo namea yamola pulupape. 17 Go page ona medame nipuna nogo naaki padaa pia page adu nalae onaanu page pawa pogola palimi rabu ni odo palia. 18 Yapare go piane wae kogono epea rabu naepenalo beten tapape. 19 Go rabu epaliade yaere onaanumi kedaa gupa ora meda na-ademe. Gote-me su yaa laapo wariaa-mama ipua abia page radaa adaape go-rupa naepea. 20 Gote-me go wae yae epaliade yapi di namarudu yaliare onaa rayo ora omalimi. Yapare Gote-me nipuna mapiraae onaa madaa kone saliadaa nipumi go di marudu yaalia.

21 Go raburi onaa medalomame goa
teme: Mea Repae Aare go-para pia mogo-
para pia teme-daare go agaa napagalepape.
22 Gore makirae Krais-nu page makirae
agaa lakene aanu page opapalimi. Go rabu
nimumi napiaa kogono pua oyae epape di
radonu pinaloa adalimi. Goa pua nimumi
nimi Gote-na mapiraae onaanu makirat-
alo epalimi. 23 Goa palimi pare waru
adalepape. Go epaliade yae rayo madaa
agaa aba laguaayo.

Gote-na Mea Rapae Aa epalia rabu
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 Goa pua onaa madaa apo radaa aba
nenaloare naare udunoa akua naraalia.
25 Uba kedome yaa gimoa lopalia rabu yaa-
para piri oyaenuna puri page maeto eto
palia. 26 Goa palia raburi Onaa Raapu
Pirape Aa-na Si adalimi. Nipumi yaa-para
ipua nipuna puri ora mea epalia. 27 Go
raburi nipumi ensel-nu repaawa su rayona
abade mapiraae onaare makiritaalia. Kiri-
talia rabu su yaa ruma aaya-nane pua re
lapu lapu yarara yarara pu mea kiritalimi
sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 Kama fik repenana kone waru
mealepape. Nipuna palaa-para ipa rubia
yo kagaa opea raburi go yae adoa pani
palia kone su niminaamina. 29 Go page apo
wae yae epalia raburi kedaa meape di ora
re-para epalia-ga niminaamina. 30 Go agaa
pagalepa. Go pimi onaa abi naomalimi
pare go yaenu aba epenalo adalimi. 31 Su
yaa laapo aba dia yalia pare nina agaa oro
yaalo pa saabalia.

Yesu epalia diri onaanumi naniminaaeme
(Mat 24.36-44)

32 Yapare go epaliade diri onaa medame
page naniminaaeme. Yaa-para piri en-
sel page Gote-na Simi page namakuaaeme
pare Aapa Gote-me agu raapo go di adoa
niminaaya.
33 Go epaliade yapi di rabu
naniminaaeme-ga waru ado piralepape.
34 Go yapi Di-na remaare gupa lagialo: Pa
aa meda pora kimisu polalo pisa. Go rabu
nipuna ada gimoa nipuna kogono aanu aba
kogono rumaawa pisa. Go rabu pora gaape
surubape aa-para waru adoaape loa pisa.
35 Gore adoaatepape sa. Adana aaraare
aa-rabu epalia palo naniminaaeme. Ribaa
epalia yapae ruma rumane epalia yapae
yaa kuta agaa piade rabu yapae yapipu
epalia yapae maarea. Goa pea-ga ora waru
adoaatepape. 36 Mogo adana aaraa epalia
rabu nimi patalimiri ora o yalia. 37 Gore
neme nimi-para lagialo-rupare onaa rayo-
para ora ado piralepape lano sa.

14

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

1 Goa pua orope wala yapi laapome
Pasova yawe Di* epalia. Go rabu page Bret
Nama-Adaa Yaape yapi di ya-pulu onaanu
epa kiritasimi. Go raburi Gote-na Miru
Irae Aa mudunumi page rekena agaana ti-
saanumi page Yesu tu maomaatalo pisimi-
pulu nipu aditalo pisimi. 2 Goa pisimi
rabu nimumi lalo: Onaanumi wae-rupa
pogolasaalimi-pulu go Pasova Yawena yapi
di rabu mada na-adiatamina simi.

Yesu Betani su pirisa rabu oname ora epe kaa pi wabala aaluna koyasa
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

3 Gore Yesu Betani su-para ipua yakimi
tisa pare maepeaae aa Saimon-na ada-para
pirisa. Pirisa raburi ona medame aana pe
mua epe kaa pu ti wabola pirapalae mea ip-
isa. Go ipare yoto ora adaape inalo oname
go pe loboa Yesuna aalu madaa koyasa.
4 Koyasa rabu go piri onaa medalomame
ratu yawoa gupa lo pirisimi: Akeane go epe
ipa pa rubala? 5 Go ipa kabola peme raburi
mone yo adaapu gupa 1200 kina mada mua
riabo naraanu pa kata pema. Goa loa nimu
mo ona-para ape simi. 6 Goa pisa raburi
Yesumi lalo: Go agaa gimalepa. Akeane
nipu madaa wae kone imi pae? Nipumi
ora epe kone sua pia. 7 Riabo naraanuri
oro yaalo nimi raapu piralimi-pulu nimu
madaa raba meape kone salimi-daare go
rabu pipape. Yapare neme nimi raapu oro
yaalo napiralua. 8 Go onana kone epe ta-
ga palainawa. Naa ro rogaaliminalo naa
tone go epe ipame aba koyaata. 9 Pagalepa.
Gore epe agaa su rayona laketeme rabu
onaanumi go onana bi pagenalo nipumi ni
madaa ipa koyasa kone salimina.

Judas-re Yesu madaa kawae madini aa pirisa
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Go rabu disaipel 12-pela aa-na bi
medare Judas Iskariot pirisa. Go aare Gote-
na miru irape aa mudunu piri-para pua
Yesu tulalo yada robesa. 11 Go aa mudun-
umi Judas-na agaa pagoa raaname omoa
mone gialima simi. Goa simi-pulu Judas-
me Yesu ora tinalo mea katoa kone isa.

* **14:1:** Goteme Israel onaa wala misa yapi di mea niminaawa bret kap madaa aba noa pirinaloa Yesu akea pua ripinamina yapae kone isimi. Go agaare aa mudunumi simi.

Yesu nipuna disaipel aanu raapu bret wain laapo nisimi
(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Jon 13.21-30)

12 Go Bret Yis Nasape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu-para agaa gupa misimi: Niaa aa-rabu pua nena Pasova eta managola salima ya? Go rabu Pasova-na sipsip tisimi-pulu goa simi. 13 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aa laapo mea repaawa lalo: Su yada-para palipi raburi ipa noria ipulae aa meda madaalipi. Nipu rata mea pulupape. 14 Nipu ada-para odobalia rabu go adana aaraa-para gupa laketapape. Tisaame lalo: Ni-para nina disaipel aanu-para niaa Pasova eta nalima-pulu go ada rum meda ia palo laketapape sa. 15 Go tepe raburi mo aame nipi so-nane mea pua epe pepena pi ada rum mea waatea. Go rabu nipumi niaana eta nape yaenu mea managola salepape. 16 Goa sa-pulu disaipel aanumi adaare-para pua Yesumi lakesaderupa adesimi. Goa pua nimumi Pasova eta managola saasimi.

17 Wala aebo raburi Yesu-para disaipel aa 12-pela padane-para pirisimi. 18 Goa puare nimu reke madaa eta no pirisimi rabu Yesumi lalo: Pagalepa. Nimina aa padanere ora kawae madini aa pia pare abia nipumi ni raapu eta pa no pia. 19 Goa sa raburi nimu odome omoa disaipel aa 12-pela aame padane padane nipu-para pua agaa gupa misimi: Gore ni ora yapae lo gupa simi. 20 Yesumi nimu-para lalo Aposel aa 12-pelana padane abia saa laapo plet-para bret madaa ki sapalae no pipa. 21 Gote-na buk madaa ta-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si omalua sa. Goa pea pare go raburi nipuna kawae madini aare wae yae epaliana odome omalo. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta sa.

Yesumi bret wain laapo kasa
(Mat 26.26-30; Luk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

22 Eta nisimi raburi Yesu nipu bret mua Gote-para ora pi loa ruki ruki pua nipuna disaipel aanu kasa. Kalalaawa gupa sa: Mealepa. Go bret-re nina yogane gialo-ga mua nalepa. 23 Goa pua Yesumi kap mua Gote-para ora pi loare kasa. Kasa rabu nimumi rayo nisimi. 24 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Go ipa wain-ri nina yaapiga onaanu madaa koyaato. Nina yaapi-miri Gote-na onaa ora agaame mapogasaalia. 25 Nimi-para ora lalo: Neme go ipa wain wala mada nanalua pare aba Gote-na surube su-para pirua nalua sa.

26 Goa pisa raburi nimumi ora pi yaasa loare su Rudu Oliv-nane pisimi.

Yesumi Pita-para orope ni gimali agaa lakesa
(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

27 Pamisimi raburi Yesumi nimu-para lalo: Nimi rayome ni gimalimi. Gotena buk madaa gupa tu suaaya sa: Goteme sipsip punini aa talia rabu sipsip yola minabalia sa. 28 Yapare ni wala rekoa nimi Galili su-para palimi rabu ni aba riri-nane palua sa. 29 Goa sa raburi Pita-me nipupara lalo: Nimu rayome ne gimalimi pare neme mada nagimalua sa. 30 Yesumi nipupara lalo: Waru pagalepa. Go ribaare yaa kutame e rana laapo talo palia pare aba rana repo neme ni Yesu na-ade te. 31 Goa sa raburi Pita-me puri palo yaaloa gupa sa: Saa rana padane omalipa pare neme ne nagimalua sa. Go disaipel aa rayome agaa padane gupa simi.

Yesumi Getsemani su-para beten sa
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Gore nimu su medana bi Getsemanipara pisimi. Go-para Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Go-para nimi piralimina neme beten ta pulu sa. 33 Goa pua Yesumi Pita-para Jems-para Jon-para lamua pisa. Go rabu Yesuna pu imu-para ora radaa pua kedaame omesa. 34 Nipumi nimu-para lalo: Nina robaa-para kedaa pua ni omalua sa. Go-nane adaba pitapape. 35 Goa loa Yesu pora-nia wala ogesi pua suna lopesa. Lopoa Gote-para beten gupa sa: Aapa, ni madaa ora kone saliri go radaa ni mada naepena magimaape. 36 Goa loa wala lalo: Aapa, ne oyae rayo mada paliga ni radaa nape gimano kap pane meape. Yapare neme kone salo-rupa napape. Dia, nena koneme niminaawa pape.

37 Goa loa wala ipisa pare nipuna disaipel aa repo u pa patisimi. Go rabu Yesumi adoa Pita-para lalo: Saimon-ya, ne u patae ya? Ne go oge yapi rabu mada na-adobali? 38 Gore wae yae-para lopalimi-ga beten loa adaaba piralepape. Nimina konere puri pata pare nimina yogane oma paaya.

39 Goa loa nipu wala pua beten agaa aba sa-rupa wala sa. 40 Nipu disaipel aanu piri-para wala ipisa rabu nimu pa u patisimi. Nimuna ini-para u wala ipisa-daa u patisimi. Nimumi rekoa nipu-para agaa wala meda na-abusimi.

41 Goa pua wala rana repo Yesu ipua nimu-para lalo: Nimi penaa u patua piralimi ya? Gore mada. Abiare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si pupitagi ne onaanu lamu kateme. 42 Rekoa baina. Ada, ni tapena kabereke meade aare aba go epeadaa sa.

Judas-me Yesu iaanu mea kasa
(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

43 Yesumi agaa lalaina go aposel-na
rikiraanare aa Judas page onaa adaapu
page medaloma ipisimi. Nimumi nimuna
repena uninu nimuna rai kutunu mea ip-
isimi. Gote-na miru irae aa mudunumi
page rekena agaa tisaanu page aa mudun-
umi repaasimi-pulu ipisimi. 44 Gupa ip-
isimi rabu kawae madini aa Judas-mere
nimu-para kudiri pi kone kaloa lalo: Neme
go aa pua nunu toa rabu go aa mealepape.
Nipu adia waru suruboa mea pulupape sa.
45 Gore Judas ipisa raburi nipumi Yesu
piri aipapulu pua puaa lalo: Aa Mudu
sa. Goa loa nipumi Yesu nunu sa. 46 Go
rabu nimumi Yesu aditalo waru ripinaawa
misimi.
47 Yapare aa meda re-para piri aame rai
kutu mua Gote-na aa mudu nipuna raba
mi aa tulalo pisa pare aane pona tisa.
48 Goa pua Yesumi nimu-para lalo: Akeane
nimimi rai kutu-para repena uni-para mua
ni talimi ya? Ni paake ne aa ya? 49 Ni
oro yaalo nimi raapu lotu ada-para pirua
agaa mogeaaru pare go rabu ni aditalo
naipisimide. Yapare Gote-na buk madaa ia-
pulu mada palimi. 50 Go sa raburi disaipel
aanumi nipu gimoa pogola pisimi.

Ogege aa paala omoa aipapulu pisa
51 Go rabu ogege aa medame Yesu rata
mea pisa. Go naakina to madaare mamina
yaako pi agu yamesa. Go rabu aa medalo-
mame nipu epa ripinaabasimi. 52 Yapare
nipu mamina malopaawa pogola pisa.

Yesu aa mudu piri-para mea pisimi
(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jon 18.13-14,19-24)

53 Go raburi nimumi Yesu Gote-na
aa mudunu piri-para mea pisimi. Go
raburi Gote-na miru irae aa mudunumiri
kone makuaae aanu-para rekena agaana
tisaanu-para nimu padane-para kiritasimi.
54 Go raburi Pita-me Yesu rata mea ipisa
pare re-para naipisa. Nipu Gote-na miru
irae aa mudununa epe pokaalo ada ru-
nane pua pirisa. Nipu plisman-nu raapu
padane-para piru repena adala pirisa.
55 Go raburi Gote-na miru irae aa
mudunu page kaunsil aanumi page nimu
rayome Yesu tu maomaatalo pisimi-pulu
pa amaa makirae agaa mulalo pisimi.
Goa pisimi pare nimumi wae yae ora
padane-daa na-adesimi. 56 Onaa adaapumi
Yesu madaa makirae agaa lo pirisimi
pare agaa rado rado simi. 57 Goa pisa-
pulu aa medaloma rekoa Yesu madaa
makiraawa lalo: 58 Nipumi go epe lotu ada
kimi wariniri kilipialua sa raburi niaame
pagesima simi. Wala yapi repome lotu ada
rado wariabalua sa pare kimi namaalua
sa. Go sa raburi niaame pagesima simi.
59 Nimumi remaa lakesimi pare agaa rado
rado lakesimi.

60 Go rabu Gote-na miru irae aa mudumi
nimu piri-para rekoa Yesu agaa gupa misa:
Nimumi ne madaa go agaa tame-ga agaa
mada na-abulali ya? 61 Goa sa raburi Yesu
pa pirua agaa nasa. Gote-na miru irae aa
mudumi agaa wala gupa misa: Nere Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere epe puri
i Gote-na Si ya? 62 Yesumi lalo: E, ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si ya-pulu Gote-na ora
ki-nane piralua nipuna puri mada adalimi.
Ni yaa moae raapu madaa pirua epalua-
daa adalimina. 63 Goa sa raburi Gote-na
miru irae aa mudumi Yesu ero agaa ta
kone sua nipuna mamina mea riripia lalo:
Akeane adasae aa medana agaa pagamona
ya? 64 Nimimi nipuna ero agaa pagamede.
Nimina kone ake ya? Goa sa rabu onaanu-
mi nipu tu maomape simi.

65 Goa pisa raburi onaanumi Yesuna yo-
gane madaa sope rapiaawa nipuna ini rig-
itua gupa simi: Aapimi ne ta? Abi la. Goa
simi raburi plisman-numi page nipuna to
yogane tisimi.

Pita-me Yesu gimisa
(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)

66 Go tisimi raburi Pita-me Aa Mudu-
na ada kepo ru-nane pa pirisa. Go rabu
Gote-na miru irae aa muduna kogono ona
meda ipisa. 67 Epenaloa Pita-me adaasa-
pulu go oname nipu waru adaba sua lalo:
Ne page go Nasaret su-para piri aa Yesu
raapu piriside. 68 Yapare Pita-me dia loa
gupa sa: Nena agaare neme napagoa nan-
iminaato sa. Go raburi ada peraa-nane pua
pora gaape-nane pisa. Go-para pulaina yaa
kutame agaa sa. 69 Go-nane pisa raburi ko-
gono pape oname Pita adoa pa piri onaanu-
para lakesa: Go aare nipu Yesuna disaipel
aa yaade sa. 70 Goa sa pare Pita-me wala
dia sa.

Wala orope ogesi-daa pa pirua onaanumi
Pita-para gupa lakesimi: Nere ora disaipel
aa yaade. Ya agaa nalape. Ne ora Galili
su piri aa yaade simi. 71 Go rabu Pita-
me nimu-para ora yaa madaa makuaa puri
paloa lalo: Niri go tame aa maarea ni ora
dia yaade sa. 72 Goa sa rabu yaa kuta
wala rana laapo agaa sa. Go rabu Pita-
me Yesuna agaa wala niminaasa. Yesumi
aba gupa lakesa: Yaa kuta agaa rana laapo
tea raburi neme nina bi rana repo gimali
sa. Go agaa niminaasa-pulu nipumi odome
omoa re waru lo pirisa.

15

Yesuri Pailat piri mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

1 Gore wala yapi lapaasa rabu Gote-na
miru irae aa mudunu page kone makuaae
aanu page rekena agaana tisaanu page
kaunsel-nu page nimu rayome yada robes-
imi. Goa pisa raburi nimumi Yesu opeme
adia Pailat* piri-para mea pisimi. 2 Goa
pisimi raburi Pailat-me Yesu nipu agaa
misa: Ne Juda aanuna ora aa mudu ya
sa. Nipumi Pailat-para lalo: Ne ora lae
sa. 3 Goa sa raburi Gote-na miru irae aa
mudunumi Yesu madaa wae yae pinalo
agaa adaapu lakesimi. 4 Goa simi rabu
Pailat-me Yesu-para agaa wala gupa misa:
Ne agaa mada nate ya? Nimumi ne wae
yae pape kone adaapu madaa agaa tame-
ga neme napagae ya sa. 5 Goa sa pare Yesu
agaa meda yago natisa rabu Pailat-me kone
adaapu kibu pisa.

Yesu repena polopea madaa tu mao-masimi
(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39–19.16)

6 Gore oro yaalo Pasova yapina di raburi
onaanumi kalabus ada-para pati aa padane
esepeape kone isa-pulu Pailat-me goa pu-
lalo pisa. 7 Go raburi kalabus ada-parare
gavman-na iaanu pirisimi. Nimuna riki-
raanare onaa tu maomaasade aa meda
Barabas pirisa. 8 Go raburi onaa adaapumi
Pailat-para ipua lalo: Ne Pasova-na maali
di madaare aa meda esepeape simi. 9 Goa
simi rabu Pailat-me nimu-para agaa gupa
misa: Nimina kone akepu saleme? Neme
Juda aanuna aa mudu esepealua ya? 10 Goa
sa pare Pailat-me nimuna kone aba adesa.
Nipumi Gote-na miru irape aa mudunumi
Yesu madaa udipa kone sua aditalo ipisimi-
daa adesa. 11 Yapare Gote-na miru irae aa
mudunumi onaanu mapogolasaasimi rabu
nimumi Pailat-para Barabas maesepeaape
agaa lakesimi. 12 Goa simi raburi Pailat-
me nimu agaa wala misa: Gore nimina
Juda aa muduri nipu madaa ake palua ya
sa. 13 Nimumi nipu-para wala yaasimi:
Repena polopea madaa tu maomape simi.
14 Goa simi raburi Pailat-me nimu-para
lalo: Akeane ya? Nipu madaa wae
yae meda naia sa. Yapare nimumi puri
paloa gupa simi: Repena polopea madaa
tamina simi. 15 Goa simi raburi Pailat-
me onaanu madaa pedo pisa-pulu nipumi
Barabas esepeasa. Goa pua Pailat-me Yesu
repena unimi tua onaanumi repena polo-
pea madaa tinalo mea kasa.

Yada pape aanumi Yesu marakepeaa agaa simi
(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

16 Goa pua soldia aanumi Yesu gavman-
na koso lape ada ru-nane mea pua soldia
aanu medaloma page yaasimi. 17 Go raburi
go aanumi Yesu madaa epe kane mamina
mayamaawa aalu madaa ope etolo etolo
ae mua raguna wariaawa maadipaasimi.
18 Goa pisimi raburi nimumi nipu madaa
marakepeae agaa gupa simi: Ne Juda on-
aanuna aa mudu-ga oro yaalo epe-rupa
pirape simi. 19 Goa loa nimumi Yesuna
aalu repena unimi tua sope rapiaawa rumu
koba pua adaniaawa mapiraasimi. 20 Gore
nimumi nipu madaa giri laasimi raburi
nipuna epe kane mamina koloa ora nipuna
mamina mayamaasimi. Goa pisimi raburi
repena polopeane tulalo mea pisimi.

Repena polopea madaa tisimi
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

21 Goa pisimi raburi pa aa medana
biri Saimon nipuna su Sairini gimoa
pa ipisa rabu nimumi go aa repena
polopea pasaane mariaasimi. Go aare
nipu Aleksanda-para Rufus-para go naaki
lapona aaraa nipu Sairini su-para pirisa.

22 Go raburi nimumi Yesu Golgo ta su-
nane lamua pisimi. Go Golgo ta su biri
adaa agaa madaare aalu uni rogaae su
teme. 23 Mea pisimi raburi nimumi nipu
wae rero pi ipa katalo pisimi pare gimisa.
Go ipare wain-para rero pi yae meda raapu
moropea kasimi. 24 Goa puare nimumi
Yesu repena polopea madaa tisimi. Goa
puare nimumi nipuna mamina-nu padane
padane lo mua satu-rupa tu pirisimi.

25 Gore go naare pena opalaina Yesu
repena polopea madaa tisimi. 26 Go tisimi
raburi nimumi koso lape agaa pepa madaa
gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu
yaade lo tu isimi. 27 Goa pisimi rabu Yesu
paake ne aa laapona rikiraana tua aa meda
ora ki-nane tu aa meda koya ki-nane tala
pasimi. 28 Goa pisimide konere Gote-na buk
madaa aba gupa tu isa: Nipu wae paake ne
aa raapu mapiraasimi.

29 Goa pisa rabu pora one lobasa apone
lobasa pi onaanumiri nimuna aalu ma-
wage wage pua ero agaa gupa simi:
Neme lotu ada kilipia yapi repome wala
maaulua aba side. 30 Nena bipa ne raba
mea. Abiare repena polopea gimoa su
amaa ipu simi. 31 Gote-na miru irae aa
mudunu page rekena agaa tisaanu page ni-
mumi Yesu-para ero agaa gupa lo pirisimi:
Nipumi onaa medaloma raba mua oro
yaalo mapiraasa-ga nipuna bipa nipu raba

* **15:1:** Yesu tulalore ora warua medaa pua ripinaawa Rom gavman-na aa mudu Pailat piri mea pisimi.

mua oro yaalo pirinalo adamina simi.
32 Go aare onaa Raapu Pirape Aa page
Israel aa mudu page nipu go-rupa pia-
pulu go repena polopea gimalia-daare ni-
aame nipu madaa kone rulamina simi. Go
repena polopea meda madaa mudiasimi aa
laapome page Yesu-para ape sipi.

Yesu omesa
(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

33 Gore naare rikiraana aasa rabu go
su rayo ribaa yabaasa. Goa pua su rayo
rigitaama pua naare nogo-nane pabola
pupulaina yapi wala lapaasa. 34 Go naare
pabola popesa raburi Yesumi puri paloa
gupa yaasa: Eli Eli lama sapaktani sa. Go
adaa agaamere gupa sa: Naa Aapa Gote
neme ni akolo gimae pae sa. 35 Pa piri
onaa medalomanu pagoa gupa simi: Gore
nipumi Elija yalaade simi. 36 Goa sa raburi
aa padane aipapulu ipua lubi nona piane
yaeme rero pi ipa paba palae repena rugi-
nane aguta palaawa nenalo kasa. Yesu
kaloa gupa sa: Adoaape. Elija-mere nipu
repena polopea madaa esepeaalia yapae
niaame adamona sa. 37 Goa sa raburi Yesu
agaa puri palo yaa loa pu imu udunasa
rabu omesa.

38 Goa pisa raburi lotu ada-para mu-
diabae mamina so rugi-nane riripi taboa
none rugi-nane pua riripi kiritisa. 39 Goa
pisa raburi mo soldia aa mudumi Yesu ini
adupisa adesa-pulu gupa simi: Go aare
Gote-na Si ora ria yaade sa.

40 Goa pisa rabu ona adaapu mo-para
pirua adesimi. Ona medare Maria nipuna
adaare Makdala su-para pirisa. Ona
medare Maria nipuna si Jems-para Josep-
para nimu raapu pirisimi. Ona meda Sa-
lomi page pirisa. 41 Aba Yesu Galili su-para
pirisa raburi mo onaanumi nipu rata mea
pua nipu raba misimi. Ona medalomanuri
Yesumi Jerusalem su-para gimoa ipisa rabu
nimu raapu meda ipisimi onaanu pirisimi.

Yesu aana apedaa-para rogaasimi
(Mat 27.57-61; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

42-43 Gore riba yolalo palaina Arimatea
su-para piri aa Josep ipisa. Go aare ora
epe kaunsil aa pirisa. Nipumi Gote-na
Surube Su epenalo adolalo pirisa. Nipu
ipisa rabu ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi
ya-pulu nipumi Pailat piri-para pua Yesuna
ro rogaata ponolo pua ogesa. 44 Gore ogesa
raburi Pailat-me Yesu aba ini adupisa lo
napagesa. Goa pisa-daa nipumi soldia-na
surube aa meda yaaloa gupa lakesa: Mo aa
ini adupia pae loa agaa misa. 45 Gore yada
pape surube aame e sa, ora omaade sa-
daa Pailat-me Josep gupa lakesa: Yesuna ro
mada mula pope sa. 46 Goa sa raburi Josep-
me yaako pi mamina mua ro rogaawa aana
apedaa matmat-para rogaasa. Nipumi ro-
gaabaawa pora gaape-nane aana-me garu-
laniaasa. 47 Goa pisa raburi Makdala
su-para piri Maria-me page Josep-na agi
Maria-me page Yesuna ro mo mea rogaasa-
para adesipi.

16

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

1 Gore Kitu Pirape Yapi dia naloa Mak-
dala su-para piri Maria-para Jems-na agi
Maria-para Salomi-para epe kaa pi wabala
meda kabesimi. Nimumi Yesuna ro madaa
sula pisimi. 2 Gore adaa orona yapipu
rabu go onanu aana apedaa matmat-para
adola pisimi. 3 Goa pisimi raburi ni-
mumi agaa gupa laarisimi: Aapimi pora
gaape aana mea lusu rubalia pae simi.
4 Goa simi raburi nimumi adasaawa ades-
imi pare aana lusu rube adesimi. Go
aana-re ora adaape. 5 Gore nimumi
aana apedaa matmat-para odobatalo pua
nimuna popoke-nane ogege aa meda ades-
imi. Nipuna yaako pi mamina yamoa
pirisa. Adesimi raburi ora paala omoa
pogolasaasimi.

6 Goa pisa pare mo naakimi nimu-
para lalo: Paala naomalepape. Nimimiri
Nasaret su-para piri Yesu asapula epamede
niminaato. Go aare repena polopea madaa
tamade. Yapare nipu aba laade-rupa rekaa
pua go-para napia. Adalepa, go-para aba
rogaarimide. 7 Yapare nimi abi pua nipuna
disaipel aanu-para Pita-para nipu Galili su-
para aba pua pirina laketapape. Nipumi
nimi aba lakesa-rupa go su-para mada
adalimi sa.

8 Goa sa raburi nimumi aana apedaa mat-
mat gimoa aipapulu pisimi. Pisimi rabu
ora pururu aawa paalame omesimi. Nimu
paalame omesimi-pulu onaanu abi napua
lakesimi.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adesa
(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)

9 Goa pisa raburi Yesu adaa orona yapipu
rekesa. Rekesa raburi Makdala su-para
piri Maria-me Yesu aba adesa. Go ona
madaare Yesumi wae remo 7-pela aba
marakepeaasa. 10 Go onamere nipu pua
Yesuna adaami onaanu-para lakesa. Ni-
mumi odo omoa re lo pirisimi rabu lakesa.
11 Yapare oname neme Yesu adaawa pa pia
lakesa rabu nimumi kone narulasimi.

Disaipel aa laapo piri-para Yesu opesa
(Luk 24.13-35)

12 Oropere Yesuna disaipel aa laapo pulaawa ipisa raburi nipuna to rado piane nona pi pirisa. Go rabu go aa laapore su amaa pora-nia pisipi. 13 Goa pua go aa laapome onaa medaloma-para pua lakesipi pare nimumi go agaa madaa kone narulasimi.

Yesu disaipel aanu kogono kasa
(Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

14 Wala oropere disaipel aa 11-pela reke madaa eta no pirina Yesu ipisa. Gore aba onaa medalomame nimu-para Yesu pa pia epa lakesimi pare kone narulasimi go agaa robaa-para naodabasimi-pulu nipumi nimu mo lagiame agaa madaa kone narulaarimi paloa ape sa. 15 Go raburi Yesumi nimu-para lalo: Su ada rayo-nini pua onaa rayo-para epe agaa pua lakelatepape sa. 16 Onaa rayome go agaa madaa kone rulaawa baptais muare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Pare onaa rayome go epe agaa madaa kone narulalimi-daare pupitagi ne kone madaa wae yoto mealimi sa. 17 Kone rulae onaanumi puri mua gupa palimi: Na bi loa wae remo marakepealimi. Nimumi aba napage adaa agaa radonu page teme. 18 Nimumi paaka ripinaalimi rabu naomalimi. Nimumi romo maalu nona piane ipa nalimiri ora naomalimi. Nimumi yaina ome onaanu aaluna kimi oraalimi rabu perekealimi sa.

Yesu yaa-para mea pisa
(Luk 24.50-53; Kog 1.9-11)

19 Gore Aa Mudu Yesumi nimu-para agaa gupa lakenaloa so yaa-para mea pisa. Goa puare Gote-na popo ki-nane pirisa. 20 Goa pisa raburi disaipel aanumi su rayone pua epe agaa mogeasimi. Goa pisimi raburi Aa Mudumi nimu raba mua puri kasa. Puri kasa rabu nipumi disaipel aanumi agaa pamu lo napiaa page pamu pua nipuna agaa puri mapalaasimi. Go yaade.

Luk
Ripia Agaa

Luk-mi go buk-na agaa go-rupa tisa: Yesumi Israel onaanu-para pa onaanu-para page wala mulalo ipisa. Yesumi nipuna kogono ripima pulalore onaanu agaa lakesa (Luk 4.18). Go buk madaa Luk-miri Yesumi onaa kedaa rini odome omoa epea pi madaa remaa waru ia. Yesuna pisa-amere nipuna ruru onaame nipu madaa pedo waru peme. Maria-me nipu madisa rabu onaanumi pedo waru pisimi (1.42-48; 2.10). Goa pua Yesu so yaa-para pisa rabu page pedo waru pisimi (24.52).

Oyae adaapu Yesumi pisa yaenu rayo Luk padaneme remaa sa. Go yaenu madaare pa buk meda madaa agaa naia. Luk padaneme Yesu go su amaa ipua pisa yaenu adaapu madaa remaa ta. Luk-na agaame Yesumi Samaria aame aa meda raba misa sa. Nipumi saa agaa page tu isa. Naakimi aaraa gimoa pe saa agaa page Yesuna saa agaa medaloma page ia. Sakias takis mi aa madaa pisa yaenu page Luk-mi agu remaa ta.

Luk-mi agaa adaapu sa yaenuri: Beten puri palo lape-para Holi Spirit-na kogono-para Gote-me onaana waeanu mea rubape konena agaa tisa. Onanumi pia mada page Luki-mi agaa adaapu sa.

Luk-na agaare go buk madaa-daa nadia yaalia. Dia. Go buk Aposel-nuna kogono temade page Luk-mi agu ti yaade. Go buk-miri Yesu aba yaa-para penaloa Aposel aanumi pisimi kogono madaa remaa page sa.

Robonu gupa adamina:

Go agaana re (1.1-4)
Yesu madinaloa Jon baptais page pirisipa (1.5–2.52)
Jon baptais-na remaa (3.1-20)
Yesu baptais misa remaa page Satan-me Yesu ko tisa remaa page (3.21–4.13)
Yesu Galili su-para kogono pamu pisa (4.14–9.50)
Yesu Galili su gimoa Jerusalem su-nane pisa (9.51–19.27)
Yesu Jerusalem taun re-para pua sarara padane pirisa (19.28–23.56)
Yesu wala rekoa popesa-daa disaipel aanumi nipu adesimi (24.1-53)

Luk-mi go epe remaare pepa madaa tuare aa Tiofilus-para rapaasa

1 Yesa Tiofilus: Abadere aa adaapumi niaana rikiraana Gote-me maopasaade yaenu pepa madaa tisimi. 2 Gore ora ripia rabu go oyae adoa epe agaa lakesimi onaanuna agaa pagesimi. Nimumi niaa lagisimi agaare aa adaapumi pepa madaa tisimi. 3 Goa pea-pulu aa mudu Tiofilus-re neme page go remaa rayo pepa madaa tua ne piri-para repaalua kone sawa. Go remaana re rayo madaa kone waru niminaawa epe-rupa taato. 4 Gupa taato-ga neme apo agaa rayona re niminaawa kone re lainalo pepa tu repaato.

Ensel-me Sakaraia-para Jon madiape di epaa lakesa

5 Herot Judia su-para aa mudu pirisa rabu Gote-na miru irae aa meda Sekaraia pirisa. Nipuri Gote-na miru irae aa meda Abaisa ruruna rikiraana pirisa. Sekaraia-na orena biri Elisabet. Go ona page Gote-na miru irae aa ruruna ru-nane pirua madisa. 6 Go repaayare Gote-na ini agaana epe-rupa pirua rekena agaa rayo pagoa epe-rupa pirisipi. Nipu lapome Aa Mudu-na agaa waru pagoa epe-rupa ora pirisipi. 7 Pare Elisabet-re onagae pirisa-pulu nipu nogo naaki namadisa. Goa pua nipu ora onagae yomagae lapo pirisipi.

8 Oro medare Sekaraia nipuna ruru aanu epa kiritaawa Gote-na kogono pulalo ipisimi. 9 Go rabu miru irae aanuri nimumi oyae kasa-rupa tuare aana reke madaa miru iritalo pisimi. 10 Sekaraia-me Gote-na lotu ada ru-nane miru iratalo pirina onaa adaapu ada gaa-nane beten pua lala pirisimi. 11 Sekeraia ru-nane pisa rabu Aa Mudu-na ensel meda so miru irae aana reke popo ke-nane epa rekasa. 12 Gore Sekaraia nipumi mo ensel adoa ora paalame waru omoa pogolasaasa. 13 Go raburi ensel-me lalo: Sekaraia, neme paala naomape. Gote-me nena beten aba pagaa. Nena oname naaki madialia. Nemere go naakina bi Jon ma-ape. 14 Go raburi ne pedo pua raana waru omali. Nipu madiali raburi onaa adaapumi nipu madaa pedo palimi. 15 Gore nipuri Aa Mudu-na ora aa mudu piralia. Nipumi ipa wain-para puri pane ipa bia nanalia. Nipuna agina robaa-para piralaina Gote-na Holi Spirit nipu madaa rulatabalia. 16 Mo Gote-na ruru Israel su-para piri onaa adaapumi kone perekea nimuna Mudu Gote madaa kone rulaliminalo Jon-me agaa laketea sa. 17 Nipumi Elija-na kone mogeawa puri waru paboa aa adaa pirua Gote-na agaa laketea. Goa puare Jon-me agi aaraanumi nimuna nogo naaki epe-rupa mapiraaina tea. Nipumi agaa rasini onaanuna kone maepeaawa Aa Mudu-na epaliade yapi di madaa kone sua ado pirinalo laketea sa.

18 Go raburi Sekaraia-me ensel gupa lakesa: Neme go agaare akea pua ora lae kone salua ya? Ni page nina onagae sa laapo aba ogaetepa sa.

19 Goa sa rabu ensel-me Sekaraia-para
gupa lakesa: Niri Gebriel. Neme Gote-na
ini agaa madaa rekaayo. Goa pe-pulu Gote
nipumi ni mea rapariaa-daa neme ne go
epe agaa lagialuame epa pi. 20 Gore go
agaana re ora palia pare neme go agaa
kone narulaate-pulu nena agaa rabutea.
Nena agaare maara palae puare ora la-
giawade agaana re opaliade raburi nena
agaa lapali sa.
21 Sekaraia ada ru-nane adaalupu pirisa-
pulu onaa rayome kone adaapu sua
adoaasimi. 22 Gore nipu orope amaa-
nane ipisa pare mo onaanu agaa mada
nalakesa-pulu nipumi nimu adenalo pa ki
maalame robo isa. Nipu agaa maare aa
pirisa-pulu onaanumi nipu lotu ada ru-
nane upaa-rupa adesa-pulu niminaasimi.
23 Wala oropere Sekaraia nipuna miru irae
kogono pi di dia sa raburi nipuna adaa
wala pisa. 24 Orope nipuna ona Elisabet
naaki akua supumi padaa pirua kaledesa.
Go rabu nipumi lalo: 25 Abiare Aa Mudumi
ni madaa odome omoa ni-para goa pea.
Gore abade naaki napirisa rabu onanuna
ini agaa madaa yala posu pare abia epe ta
sa.

Ensel-me Yesu Maria neme madiali lakesa

26 Akualu 6-pela popesa rabu Elisabet
naaki padaa aba pirina Gote-me ensel Ge-
briel mo Galili su robo ru-nane adaare
Nasaret-para penaasa. 27 Nipumi ona inu-
makua meda piri-para pisa. Abade go
onare aa meda Josep-me rumaatalo oyae
kalabaasa. Go aare akua Devit-na rurumi
madini aa pirisa. Ona inumakuana biri
Maria. 28 Go rabu ensel mo ona Maria
piri puare go ona epe-rupa pirape sa.
Aa Mudumi nere odome omoa ne raapu
padane-para pia sa. 29 Ona Maria-me go
ensel-na agaa pagoa kone adaapu isa. Go
aa-na agaare akepu ta pae kone sua kedaa
waru omesa.
30 Go raburi ensel-me Maria lakesa:
Neme paala naomape. Gote-na konemere
ne puri meainalo pi sa. 31 Waru paga.
Neme naaki padaa pirua naaki meda ma-
diali. Nipuna biri Yesu ma-ape. 32 Go
naaki nipu aa adaa piralia rabu onaanumi
nipu so yaa madaa pia Gote-na Si teme.
Gore Gote-me nipu akua Devit-na ruruna
ora aa mudu mapiraalia. 33 Nipuri Jekop-
na ruruna aa mudu page oro yaalo piralia.
Goa pua nipuna Surube Su ora namadia
yaalia sa.
34 Goa sa rabu Maria-me mo ensel agaa
misa: Go naakiri akea pua madialua ya?
Neme aa page meda abi nape-ga.
35 Go raburi ensel-me gupa lakesa: Holi
Spirit-mi ne madaa ipua Gote-na puri ora
so madaame ne waru surubalia. Goa palia-
pulu orope go naaki neme madiali. Gore
onaanumi go epe naaki nipu epe aa loa
Gote-na Si teme.
36 Gore paga. Nena aai Elisabet aba
onagae yapare nipuna robaa-para naaki
meda pia. Abare onaanumi gupa simi:
Nipumi nogo naaki mada namadialia
simide pare abia nipuna akualu 6-pela
popea sa. 37 Gore Gote-me napape yaere
meda ora naia sa. 38 Gore Maria-me lalo:
Pagape. Niri Aa Mudu-na kogono ona ya-
pulu neme go lae yaenu pa pinawa sa. Goa
sa raburi ensel-me pagoa wala pisa.

Maria-me Elisabet adola pisa

39 Gore orope Maria nipu rekoa aipapulu
so rudu-nane ae adaare meda Judia pisa.
40 Nipu pua no Sekaraia-na ada-para pua
odobaawa Elisabet-para epe naare pa lo
agaa pua lakesa. 41 Elisabet-me Maria-na
agaa pagesa raburi mo Elisabet-na robaa-
para piri naaki pogosa. Go rabu Elisabet
madaa Holi Spirit rulatabesa. 42 Go rabu
Elisabet-me Maria-para puri paloa gupa
sa: Robaa-para pirana page nipu epe puri
mealia. 43 Gore neme epe kogono napede
pare nina Aa Mudu-na agimi ni adola epaa.
44 Pagape. Nena agaa pagawade rabu no
robaa-para piri naakimiri pedo pua popa
pogolaade. 45 Aa Mudumi abade ne lag-
isade agaare neme go ora adolalo pi sa. Goa
pe-ga neme raaname omape. Elisabet-me
apo agaa gupa sa.

Maria-na yaasa

46 Gore Maria-me lalo:
Nina konemere Aa Mudu-na bi minasaayo.
47 Goa pua nina Raba Mi Aa Gote madaa
pedo waru pe.
48 Niri nipuna kogono ona madaare nipumi
ni odome omoa raba muaaya.
Gote-me puri pane epe oyae medaloma
ni madaa mea epea-pulu abia page
orope page go puri pane Gote-me ni
raba mualia.
Go pea-pulu onaa rayome ni ora epe
ona teme.
49 Goa pea-ga nipuna biri oro yaalo epe
aalia.
50 Onaa rayome nipuna agaa waru pagoa
paala omemere nipumi oro yaalo
epe raba mi kone katalo pia.
Goa pea rabu oro yaalo madini onaanu
madaa go kone ia.
51 Nipumiri abade napiaa kogono pisaaya.
Go rabu nipumi kone pogati onaa
medaloma ratu tisaaya.
52 Nipumi su amaa aa mudu puri pane aanu
rabuaniaawa
onaa naraanuna bi minasaasaya.

53 Onaame nipuna agaa pagolalo kone
imi onaare nipumi oyae waru mea
kaloaaya.
Pare nipumi amope onaanu gimoa
oyae nakasa.
54 Niaana akuanu-para aana oraawa lakesa
agaa nagimisa.
Nipumi niaa Israel su-para piri kogono
onaanu raba mulalo ipisa.
55 Go-rupare nipumi Abraham-para nipuna
orope madini naakinu-para oro
yaalo odome omoa raba muaaya sa.
56 Elisabet raapu Maria nipu akualu repo
pirisa pare orope wala nipuna ada pisa.

Elisabet-me Jon madisa

57 Elisabet-na naaki madiape di raname
sa raburi mo naaki Jon madisa. 58 Elisabet
nipuna rurunu-para nipuna adaare
padane-para piri onaanumiri Elisabet
naaki madiaade remaa pagesimi. Gore Aa
Mudumi nipu odome omoa raba misa-pulu
nimu Elisabet raapu pedo pu pirisimi.
59 Gore yapi 8-pela pa piruare mo naak-
ina yogane ruguta pisimi. Nipuna biri
aaraana bi-rupa Sekaraia talo pisimi. 60 Go
simi pare mo naakina agimi dia sa. Nipuna
biri Jon lamina sa. 61 Go rabu nimumi
lalo: Nena ai Aapa page nena ruru page go-
rupa bi ma-ae meda dia yaade simi. 62 Go
rabu nimumi aaraa agaa mulalo pa kimi
robo sua agaa misimi. Nipumi mo naak-
ina biri akepu bi ma-aalia pae kone sua
agaa misimi. 63 Sekaraia-me pepa tape yae
meda mea gialepa loa gupa pepa madaa
tisa: Go naakina biri Jon lo tisa. Goa tisa
raburi mogo pirisimi onaame kone adaapu
isimi. 64 Go kone adaapu saapirinare mo
Sekaraia-na agaa lapaasa. Go rabu nipuna
agaa namaarea sa raburi nipumi agaa la-
paawa Gote-na bi minasaasa. 65 Go raburi
mo nimuna adaare padane-para pirisimi
onaamere paalame omesimi. Go remaare
Judia su rayona pagesimi. 66 Onaa ray-
ome go agaa kone-para su kiritua nimu
kone adaapu isimi. Nimumi gupa simi:
Oropere go naakimiri akea palia pae? Gore
mo naaki madaa Aa Mudumi puri kasa
adesimi-pulu goa simi.

Sekaraia-me Gote-na lakene agaa lakesa

67 Go rabu Holi Spirit aaraa Sekaraia
madaa rulatabenaloa nipumi Gote-na lak-
ene agaa gupa lakesa: 68 Niaamere Is-
rael su-para piri Gote ora Aa Mudu-na bi
minasaamina. Nipu ipua nipuna onaa
raba mula epea. Goa pua niaa esepeasa.
69 Nipumi nipuna kogono aa Devit-na ruru-
para naaki mapiraasa. Nipumi go puri
pane Raba Mi Aa mapiraasa. 70 Ora
abade go agaare Gote-me nipuna agaa
lakene aanu gupa lakesa: 71 Nipumi ni-
aana iaanumi natinalo raba mealua sa.
Gore onaa rayome ratu yawoa niaa tal-
imiri nimuna puri mada mea esepealua sa.
72 Nipumi niaana akuanu madaa odome
omoa raba mealua sa. Gote-me Abraham
agaa lakesa waru makuaawa niminaasa.
73 Go rabu Gote-me yaa madaa makuaa
loa akua Abraham-para agaa gupa lakesa:
74 Nimina iaanuna puri madaa wae-rupa
pitimiri esepealua sa. Goa puare paala nao-
malimi pare kogono waru palimilo lakesa.
75 Goa pea-ga oro yaalo niaa piralima rabu
nipuna ini agaa madaa kogono waru pu
epe kone su piralima. 76 Go naaki nere
oropere so yaa-para pia Gote-na agaa ne
aa piraina teme. Ne Aa Muduna ririna
pua nipuna pora managola saina. 77 Go
rabu nipumi onaanuna pupitagi ne kone
mea ruboa oro yaalo kagaa pirape kone
meaminalo laketea. 78 Gore niaana Gote-
re pawa pirua odome omoa raba meape
kogono pea. Goa pea-ga nipumi so yaa-
para i paa niaa madaa epena tea. Go
epe paare naare opea-rupa niaana robaa-
para maepalia. 79 Goa pua so yaa-para i
paare omape kone su wae-rupa piri on-
aanu madaa mea katea. Goa pua niaa epe-
rupa pirape pora pamuaminalo paa gialia.
80 Oropere go naaki Jon adaa yoa nipuna
kone waru puri paboa pirisa. Go rabu
nipu onaa napiri su-para pua pirisa. Orope
Israel su-para piri onaanumi adalimide di
rabu nipu go su gimoa opapaasa.

2

Maria-me Yesu madisa
(Mat 1.18-25)

1 Go raburi Rom su-para piri aa mudu
Sisar Ogastus-mi puri pane lo meda isa.
Nipuna surube onaa rayona bi pepa madaa
talepape sa. 2 Gore pena ripima bi pepa
madaa tisimi raburi Kwirinius-ri nipu Siria
suna namba wan gavman aa pirisa. 3 Goa
puare onaa rayona bi pepa madaa mea su-
lalore nimuna adaare-para pisimi. 4 Josep-
re nipu Nasaret su-para pirisa. Nipu aa
mudu Devit-na ruru pirisa-pulu nipu Galili
su robo ru-nane pua adaare Nasaret gi-
moa su Yutia-para pisa. Go su-parare
akua Devit-na adaare Betlehem-para pisa.
5 Nipuna ona Maria raapu bi pepa madaa
mea tu sulalo pisipi. Go raburi Josep-
me Maria pena rumaasa pare nipu naaki
padaa aba pirisa. 6 Nipu go su Betlehem-
para pa pirina Maria-na naaki madiape di
rudu sa. 7 Go rabu nipuna naaki mupaa
madua pa mamina-me mea rigitua isa. Goa
pua gawana eta nape wako madaa mea
madu isa. Mo kimisu onaa patuladede pi
ada aba rulatabesa-pulu gawana ada-para
epa pirua madisa.

Ensel-numi mena sipsip puni aanu lakesimi

8 Go raburi go su-parare mena sipsip
puni aanu medaloma adaare-para amaa
aasimi. Gore nimumi ribaane-para
nimuna sipsip mena surubisimi. 9 Gore
Aa Mudu-na ensel meda nimu pirisimi-
para ipisa-pulu nimumi adesimi. Go rabu
Aa Mudu nipuna epe paana purimi nimu
pirisimide-para epaa roasa. Roasa rabu
nimumi paalame omo pirisimi. 10 Paala
omesimi pare ensel-me nimu gupa lakesa:
Nimimi paala naomalepape. Pagalepa.
Neme nimi piri-para epe agaa mea i-pulu.
Go agaa madaare onaa rayome raaname
omalimi. 11 Abia go ribaare Devit-na
adaare-para ona padaneme nimi Raba
meape Aa madiaade sa. Go aare ora
Aa Mudu Krais yaade. 12 Nimimi nipuri
gupa adoa niminaalimi sa: Nimimi puare
naaki meda mamina-me rogaae adalepape.
Nipu gawana eta ne kopo madaa apo
mapataeme-daa sa. 13 Ensel-me goa sa
raburi ora aipapulu so yaa-para ensel-nu
ora adaapu nipu raapu epa pabo aawa
Gote-na bi gupa minasaasimi: 14 So yaa-
para piri Gote-na biri ora minasaamina
simi. Go su amaa onaanuri Gote-me pedo
pea-ga epe-rupa pirina simi.

Mo sipsip puni aanumi Yesu adola pisimi

15 Ensel-numi mo aanu gimoa so yaa-
para penaaloa mo mena puni aanu nimumi
gupa lala pirisimi: Abia Aa Mudumi niaa
aba lagiade-ga aipapulu go naaki madiana-
para adamina bai simi. 16 Nimu aipapulu
pua Maria Josep nipu lapo asapua adesimi.
Go rabu mo naakiri gawana eta ne wako
madaa madu saabaena adesimi. 17 Nimumi
pua adoa aba so ensel-numi mo naaki
madaa lakesimide remaa lakesimi. 18 Mo
onaa rayome sipsip puni aanuna remaa
pagoa kone adaapu isimi. 19 Yapare Maria-
me mogo agaa rayo nipuna kone-para mea
sua kone adaapu su pirisa. 20 Mo sipsip
puni aanu nimu wala pisimi rabu nimumi
pagoa adame oyae madaa Gote-na bi mi-
nasaawa yaasa simi. Go remaare mo ensel-
numi lakesimide-rupa adesimi.

Nimumi no naaki Yesu lo bi maasimi

21 Orope yapi ru laapo penaloa mo naak-
ina yogane kepeata pisimi. Go rabu nipuna
bi Yesu maasimi. Go biri agimi mo naaki
nipu madaa napirina ensel-me go bi lakesa.

Simiono-para Ana lapome adaa lotu ada-para naaki Yesu adesipi

22 Oropere Josep Maria lapome Moses-na
rekena agaa mogeawa to yogane kepeata*
pisipi. Go rabu page nipu lapome naaki
so Jerusalem su-para madia pua Aa Mudu
katalo lamua pisipi. 23 Go kone madaare
Aa Mudu-na rekena agaa madaa go-rupa
tisa: Onaanumi naaki mupaa madu sama
palimiri go naakinuri Aa Mudu-na kogono
pinalo mea kalape. 24 Mo Aa Mudu-na
rekena agaa meda page mogeaatalo pisipi.
Gore to yogane kepene rekena agaa gupa
isa: Miru iritalo yaa puluma ipa lapo pa epe
yaa lapo pua mea irape isa.

25 Go raburi aa meda Simeon Jerusalem
su-para pirisa. Go aare ora Gote-na pora
kurua epe aa pirisa. Nipumi Israel su-
para piri onaanu raba mu mapiraape di
ado pirisa. Simeon-re Holi Spirit-mi ru-
latabesa. 26 Holi Spirit-mi nipu-para agaa
gupa lakesa: Nere abi naomali pare Gote-
me nipuna agaa garulae aa Mea Repae Aa
aba adainalo lakesa. 27 Gore Holi Spirit-
mi Simeon go kone kasa-pulu nipu epe
adaa lotu ada-para odobasa. Goa pua agi
aaraame rekena agaa mada mogeawa mo
naaki Yesu adaa lotu ada-para mea ipisipi.
28 Ipisipi rabu Simeon-me mo naaki Yesu
nipuna kimi upia Gote-na bi minasaawa
gupa sa:

29 O Aa Mudu, neme madaa kone sua agaa
garulae.
Goa pea-ga ni nena kogono aa omano
laa.

30 Neme niaa raba mulalo paenare nina
inimi go adalo.

31 Neme onaa rayona ini agaa madaa go
managola sua pae.

32 Go epe paa padanemere ruru rado-para
nena pora mea waatea.
Goa puare niaa nena ruru Israel on-
aanu madaare onaa medalomame
epe kone salimi.

33 Simeon-me mo naaki-para agaa lakesa
rabu agi aaraa lapo nipu kone adaapu isipi.
34 Gore Simeon-me nimu epe puri pane
agaa lakelalaawa mo naakina agi Maria
gupa lakesa: Pagape. Gote-me go naaki
mapiraasa-pulu nipumi Israel su-para piri
onaanu adaapu maoyaalia. Goa pea pare
medaloma page oro yaalo mapiraalia Gote-
me nipu rado piane aa mapiraalia rabu
onaa adaapumi nipu madaa waea teme.
35 Goa teme raburi go onaanumiri nimuna
kudiri pi kone mea waateme. Pare nena pu
robaa-para odo omape konere rai napimi-
rupa awalia sa.

* **2:22:** Moses-na rekena agaame agaa meda gupa isa: Ona medame naaki madialia-daare gore amulu pea simi. Go agaa aba isa-pulu Maria-me Yesu akua lu padanena sarara laapo (40 de) pa pirua wala orope lotu ada-para mea pisipi. Gore go rekena agaa ratua mea pisipi. Gore Maria-para Josep lapome to yogane radepenalo mea pisimi.

36 Gote-na agaa lakene ona meda Ana
pirisa. Nipu Fanuel-na wane-ga Aser-na
ruru-para pirisa. Nipuna aani raapu maali
7-pela pirisa. 37 Orope nipuna piruasa.
Nipumi oro yaalo lotu ada nagimisa pare
Gote-na kogonore ribaane-para page naare
paalu page ora pu pirisa. Go rabu nipumi
eta madaa imaa niti pua beten agu lala
pirisa. 38 Yesu Gote-para kasimi rabu Gote-
para ora pi sa. Goa pua nipumi mo naaki
madaa remaa lakesa. Gore onaa ray-
ore Gote-me Jerusalem su-para piri onaa
maesepeainalo ado piruaeme-para remaa
lakesa.

Josep nipuna Nasaret adaare-para wala pisa

39 Agi aaraa lapome mo Aa Mudu-na
rekena agaa rayo lo kiritua so Galili su
robo ru-nane pua nipuna adaare Nasaret
su pisipi. 40 Mo naaki nipu aba adaa yoa
puri pasa. Go rabu nipu kone ora waru
mealaina Gote-me puri page waru kasa.

Yesu nipu ogege aa rabu lotu ada-para pisa

41 Mo Yesuna agi aaraa lapo nipuri oro
yaalo maali patinaloa nipu so Jerusalem su-
para puala pisipi. Go rabu Juda aanuna
olode meda Pasova di adola pisipi. 42 Go
raburi Yesu nipu maali 12-pela patisa. Go
raburi mo olode rudu sa rabu so Jerusalem
su-para pisimi. 43 Orope so Jerusalem
su-para pua kiritaaware mo olode dia
naloa adaa reko pisimi. Pare mo ogege
aa naaki Yesu nipu Jerusalem su-para
pa pirisa. Pirisa pare nipuna agi aaraa
lapomere na-adesipi. 44 Agi aaraa lapo
nipuna konere aba onaa medaloma raapu
puana kone sua nipu pisipi. Pulaina yapi
meda dia sa pare naaki na-adesipi-pulu
nipuna ruru-para adami aanu medaloma
adola pisipi. 45 Nipumi asapu pirisipi pare
ora penaame napirisa. Go raburi nipu
lapo wala Jerusalem su-para asapula pisipi.
46 Nipumi asapala pirina yapi repo pa
popesa. Go rabu mo lotu ada ru-nane wala
asapa amaa ipua epa adasaasipi. Nipu Juda
tisaanu raapu pirisaaya. Nipumi nimuna
agaa pago nipumi agaa medaloma agaa
mulalo pirisaaya. 47 Mo nipuna agaa pa-
gesimi ona aanumiri go naakiri kone adaa
waru sana loa nimu pogolasaasimi. 48 Agi
aaraa laapome nipu pua adoa pogolasaawa
agimi lalo: Go naaki. Akeane neme saa
gimae ya? Nena aaraa saa lapona robaa-
parare kedaa ora waru pea. Saame ne
asapu pirapa sa. 49 Nipumi agi aaraa lapo
gupa lakesa: Nipimi niri akeane asapape
pae? Nipiri naa Aapana ada-para piritalo
pawa kone nasapena pae? 50 Nipumi saa
agaa sa pare go agaana re naniminaasipi.

51 Gore nipu agi aaraa lapo raapu pua
Nasaret su-para pua pirisimi. Go Nasaret
ada pua pirua agi aaraa lapona agaa epe-
rupa pagoa pirisa. Nipuna agimi mode
agaa rayo kone-para mea su pirisa. 52 Gore
Yesu nipu adaa sa raburi nipuna to yogane-
para page kone page ora adaa sa. Goa
pua nipu Gote-para su amaa piri onaanu-
para nimuna kone-para ora epe naaki kone
isimi.

3

Jon Baptais-mi agaa lakesa
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

1 Aa mudu Sisar Taiberias-re nipuna Su-
rube Su maali 15-pela popesa. Go rabu
Pontius Pailat-re so Judia su robo-para
namba wan gavman pirisa. Go raburi
Herot-re Galili su-para adaa gavman pirua
nipuna ame Filip-ri Ituria-para Trakoni-
tis su lapone aa mudu pirisa. Go rabu
page Lisanias-re Abilini su-para adaa gav-
man aa pirisa. 2 Go rabu page Anas-
para Kaiafas lapore Gote-na miru irae aa
mudu lapo pirisipi. Go rabu Sekaraia-na si
Jon nipu onaa napiri su-para pirina Gote-
me nipu agaa lakesa. 3 Go agaa pagoa
nipu ipa Jordan popea-para go su rayona
agaa pamu lakesa. Pamisa rabu go onaa
nimimi kone perekea baptais mealepa lo
lakesa. Goa palimi-daare Gote-me nimina
pupitagi nape kone mea rubalia sa. 4 Go
madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me
pepa madaa gupa tisa: Onaa abuna napiri
su-parare aa medame agaa gupa yaatea
sa: Aa Mudu-na pora managola salepape.
Nipuna pami poranu maredepo yatepape.
5 Su awaro rayo-parare su awo pabalepape.
Rudu-para pore rayo kadolo rubalepape.
Mawae pora rayo maepeaatepape. Pora
rayo madaa aana iare mea rubalepape.
6 Goa puare onaa rayome Gote-na oro yaalo
mapiraape kone mada adalimi.

7 Onaa adaapuri Jon-me baptais kanalo
ipisimi. Ipisimi raburi nimu gupa lakesa:
Nimiri wae paakame madini onaanu pimi.
Gote-me nipuna ratu yawape kone epaliaga
nimimi gimalepape lo aapimi laguaaya
pa sa? 8 Nimina wae kone perekealimi-
daa adena epe kogono pipape. Nim-
ina pa agaame marekaawa gupa nata-
pape: Abraham-re ora niaana akua pirisa-
ga kone naperekealima lo natapape. Pa-
galepa. Gote-me go aaya aana-re ora
Abraham-na sinu mada ma-aulaalia. 9 Rai
gaapi aba no repena re-para apo ia-daa
epe repena ini waru namadialiare po rua
repena sulaa-para mea iralia sa.

10 Nipumi goa sa rabu onaa adaapumi
nipu agaa misimi: naamere ake palima ya?
11 Gore nimu-para agaa gupa lakesa: Aa
medame mamina laapo saliare aa meda

mamina nasaliade aa kalape. Eta nape yae salia aame page go-rupa rumaape sa. 12 Mone takis mi aa medaloma page nimu baptais mulalo ipisimi. Goa pua nipu agaa misimi: Tisaa, niaame ake palima ya? 13 Nipumi nimu lakesa: mone-re so gavman-me ta-rupa mealepape. Nimina kone sua meda pa namealepape sa. 14 Soldia aa medalomame page Jon nipu agaa misimi: Niaame ake palima ya? Gore nimu gupa lakesa: Nimimi paama koso natapape. Go page makirae agaa naloa onaanuna mone paake namealepape. Ora nimina kogono madaa mone mi-rupa agu mealepape sa.

15 Go epe agaa adaapu lakesa-pulu onaanumi kone puri paloa sua gupa simi: Go Jon-re Gote-na Mea Repae Aa yapae dia yapae kone isimi. 16 Kone gupa isimi raburi Jon-me nimu gupa lakesa: Neme nimi madaa pa ipame baptais meaato pare orope aa meda epaliare nipuna purimi ni maoge yaalia. Nipu ora epe ta-pulu neme nipuna aariti esepea kege radepetalo palua. Pare nipumi baptais epa mealia rabu Holi Spirit-na puri repena sulaa nona piane nimi baptais gialia. 17 Nipuna lama sapara nipuna kimi ripinua epalia. Nipuna wit-na ini ripu raapu raloa epe yaenu kiritae ada-para sulalo palia sa. Pare mo wit-na ini o yaliadenuri naudinape repena sulaa-para mea lopalia rabu pa roalia sa.

18 Jon-me nimuna kone maredepo yatalo epe agaa rado rado lakeloa mogeasa.

Aa mudu Herot-me Jon kalabus ada mapatasa

19 Go agaa lakesa pare Jon-me aa mudu Herot-para nena amena ore Herodias nayolo rumaape lo lakesa. Go page Herot-me pisa waea rayo madaa agaa lakesa. 20 Goa pisa-pulu Herot-me go agaa madaa yaala poloa kalabus ada-para mapataasa.

Jon-me Yesu baptais kasa
(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)

21 Onaanu rayo baptais misimi rabu Yesu nipu page baptais misa. Nipu baptais mua beten lala pirina yaa pora lobesa. 22 Goa pua Holi Spirit yaa puluma nona piane so yaa gimoa ipisa. Gore Yesu madaa ipisa raburi so yaa-para agaa meda gupa pagisimi: Nere ora nina epe Si. Neme ne madaa ora pedo pi sa.

Yesuna akuanuna rurununa bi
(Mat 1.1-17)

23 Yesu nipuna kogono mea ripima pisa raburi nipuna maali 30-pela pirisa. Onaa rayomere nipu Josep-na si niminaasimi. Gore Josep-na aaraare Heli. 24 Heli nipuna aaraare Matat pirisa. Matat nipuna aaraare Livai pirisa. Livai nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Janai pirisa. Janai nipuna aaraare Josep meda pirisa. 25 Josep nipuna aaraare Matatias pirisa. Matatias nipuna aaraare Amos pirisa. Amos nipuna aaraare Nahum pirisa. Nahum nipuna aaraare Esli pirisa. Esli nipuna aaraare Nagai pirisa. 26 Nagai nipuna aaraare Mat pirisa. Mat nipuna aaraare Matatias meda pirisa. Matatias nipuna aaraare Semen pirisa. Semen nipuna aaraare Josek pirisa. Josek nipuna aaraare Joda pirisa. 27 Joda nipuna aaraare Joanan pirisa. Joanan nipuna aaraare Resa pirisa. Resa nipuna aaraare Serubabel pirisa. Serubabel nipuna aaraare Sealtiel pirisa. Sealtiel nipuna aaraare Neri pirisa. 28 Neri nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Adi pirisa. Adi nipuna aaraare Kosam pirisa. Kosam nipuna aaraare Elmadam pirisa. Elmadam nipuna aaraare Er pirisa. 29 Er nipuna aaraare Josua pirisa. Josua nipuna aaraare Elieser pirisa. Elieser nipuna aaraare Jorim pirisa. Jorim nipuna aaraare Matat meda pirisa. Matat nipuna aaraare Livai meda pirisa. 30 Livai nipuna aaraare Simeon pirisa. Simeon nipuna aaraare Juda pirisa. Juda nipuna aaraare Josep meda pirisa. Josep nipuna aaraare Jonam pirisa. Jonam nipuna aaraare Eliakim pirisa. 31 Eliakim nipuna aaraare Melea pirisa. Melea nipuna aaraare Mena pirisa. Mena nipuna aaraare Matata pirisa. Matata nipuna aaraare Netan pirisa. Netan nipuna aaraare Devit pirisa. 32 Devit nipuna aaraare Jesi pirisa. Jesi nipuna aaraare Obet pirisa. Obet nipuna aaraare Boas pirisa. Boas nipuna aaraare Salmon pirisa. Salmon nipuna aaraare Nason pirisa. 33 Nason nipuna aaraare Aminadap pirisa. Aminadap nipuna aaraare Atmin pirisa. Atmin nipuna aaraare Arni pirisa. Arni nipuna aaraare Hesron pirisa. Hesron nipuna aaraare Peres pirisa. Peres nipuna aaraare Juda meda pirisa. 34 Juda nipuna aaraare Jekop pirisa. Jekop nipuna aaraare Aisak pirisa. Aisak nipuna aaraare Abraham pirisa. Abraham nipuna aaraare Tera pirisa. Tera nipuna aaraare Nahor pirisa. 35 Nahor nipuna aaraare Seruk pirisa. Seruk nipuna aaraare Reu pirisa. Reu nipuna aaraare Pelek pirisa. Pelek nipuna aaraare Eber pirisa. Eber nipuna aaraare Sela pirisa. 36 Sela nipuna aaraare Kainan pirisa. Kainan nipuna aaraare Arpaksat pirisa. Arpaksat nipuna aaraare Siem pirisa. Siem nipuna aaraare Noa pirisa. Noa nipuna aaraare Lamek pirisa. 37 Lamek nipuna aaraare Metusela pirisa. Metusela nipuna aaraare Enok pirisa. Enok nipuna aaraare Jaret pirisa. Jaret nipuna aaraare Mahalalel

pirisa. Mahalalel nipuna aaraare Kenan meda pirisa. 38 Kenan nipuna aaraare Enos pirisa. Enos nipuna aaraare Set pirisa. Set nipuna aaraare Adam pirisa. Adam nipuna aaraare Gote pirisa.

4

Satan-me Yesuna kone ko tua pupitagi manatalo ipisa
(Mat 4.1-11; Mak 1.12,13)

1 Holi Spirit Yesu nipu madaa rulatabenaloa Yesu nipu ipa Jordan-na gimoa pisa. Go rabu Holi Spirit-mi onaa napiri supara mea pisa. 2 Mo onaa napiri su-para Yesu nipu yapi 40-pela pirina Satan-me pupitagi manatalo ko tisa.

Go raburi Yesu nipu eta ora nanisa-pulu go yapi rayo dia naloa Yesu nipu reame omesa. 3 Gore Satan-me Yesu-para lalo: Nere Gote-na Si yaalore go aana-nu bret ma-aulaawa mea na sa. 4 Go rabu Yesumi Satan nipu-para gupa lakesa: Gote-na agaa i buk madaa gupa ia sa: Onaa bret agu nanalepape. Dia, pare Gote-na agaa rayo pagoa oro yaalo pitimi sa.

5 Go rabu Satan-me Yesu upaa nona piane mapaawa sone lamua pua aipapulu su amaa piri onaa rayo ma-adasa. 6 Goa puare Satan-me Yesu nipu lakesa: Go su amaa piri onaanuri go puri rayo-para nimuna epe oyae rayo neme ne mada gialua. Go yaenu rayore ni misude-pulu neme aa meda katalo paluare mada palua sa. 7 Gore go ada yaenuri ni madaa rumu pege pua beten te-daare rayo ne gialua sa. 8 Yesumi lalo: Gote-na agaa i buk madaare gupa ia: Nimimi Mudu Gote padanena bi minasaawa nipuna kogono padane pipape sa.

9 Wala Satan-me Yesu nipu so Jerusalem su-para lotu ada madaa mea pua puaa mapiraasa. Go-para mapiraasa rabu Yesupara lalo: Nere ora Gote-na Si yaliare gopare aawa no su amaa pogola. 10 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Nipuna ensel-nu laketea raburi nimumi ne waru surubalimi sa. 11 Gote-na bukmi page gupa ta: Goa puare nimuna kimi ripinaalimi-pulu aana eke medame nena aa mada natalia sa. 12 Go raburi Yesumi agaa gupa lakesa: Gote-na buk madaa agaa meda gupa ia: Nena Mudu Gote-na kone adolalo ko natape sa. 13 Satan-me Yesu oyae rayo mea mapatalo ko tisa pare wala ko nati Yesu gima pisa.

Yesu nipuna kogono Galili su-para ripima pisa
(Mat 4.12-17; Mak 1.14,15)

14 Goa pisa rabu Yesu Holi Spirit-na puri waru misa. Go rabu nipu Galili su-para wala pisa. Nipuna remaare go su rayona aba pago kiritisimi. 15 Go rabu nimuna lotu adanu-para pua onaa agaa mogeasa. Mogeasa raburi nimumi nipuna bi minasaasimi.

Nasaret onaanumi Yesu masaa rilasimi
(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

16 Goa puare Yesu nipuna Nasaret supara puaa-mama pu pisa. Go adaarepara nipu oge naaki rabu pirua adaa sa. Goa pisa raburi Kitu Pirape yapiri nipumi abade pala pisa-rupa lotu ada-para pua Gote-na agaa dipiala aasa. 17 Go rabu nimumi Gote-na agaa lakenalo Aisaia-na buk Yesu nipu mea kasimi. No buk loboa agaa meda asapuare gupa dipisa: 18 Aa Mudu-na Holi Spirit-ri ni madaa epa pia. Nipumi ni mudu aa mapiraawa onaa naraa nipuna epe agaa lakelanolo pisa. Nipumi ni mea epenasa-daa wae adini onaanu epe agaa laketalo ipisu. Nimu ini wae onaanu wala maepeaatalo ipisu. Nimu wae-rupa piri onaa rayo maesepeaatalo ipisu. 19 Aa Mudu nipuna onaanu epe-rupa mapiraape di laketo. Go kogono madaare nipumi ni mea epenasa.

20 Yesumi apo agaa pepa madaa dipi kiritua buk rogaawa mo buk surubae aa kaloare nipu agaa laketalo pirisa. Goa puare mo lotu ada-para pirisimi onaamere nipu padane odoba isimi.

21 Gore nimu agaa ripimaawa lakesa: Abiare go agaa dipiawa rabu pagamedere Gote-na agaana re-re ora gupa epaade. 22 Go raburi onaanumi nipu madaa epe kone sua nipuna ora epe lakene agaa madaa ora raaname omesimi. Goa pisimi pare nimumi lalo: Go aare Josep-na side kone salema.

23 Go rabu nipumi nimu-para lalo: Nimimi saa pi agaa pagalimi kone salo. Gore dokta nena bipa nena yaina aba maepeaa teme kone salo. Goa teme kone salo: Neme Kaperneam su-para napiaa pawade remaa pageme. Goa pea-ga neme go niaana adaare-para page abi pape teme kone salo sa. 24 Pagalepa. Gote-na agaa lakene aare nipuna adaare-para go onaanumi nipu epe-rupa nasurubeme sa. 25 Goa pea-ga nina agaa waru pagalepa: Elaija pirisade raburi ona wasaa adaapu Israel su-para pirisimi. Go raburi maali repo-para akua 6-pela popesa pare yai naipisa. Goa puare su rayona reae adaape pabesa. 26 Goa pisa pare Gote-me Elaija mo Israel ona wasaanu piri-para namea rapaasa. Dia, pare nipumi no Saidon su-para Sarefat adaare piri ona wasaa-para mea rapaasa. 27 Go puare Gotena agaa lakene aa Elisa pirisa Raburi Israel su-para yakimi ti onaa adaapu pirisimi. Goa pisa pare nimuna rikiraana padanedaa namakaapu yaawa epeasa. Dia, pare

Siria su-para piri aa Neman-na padanere maepeaasa.
28 Yesumi agaa gupa sa rabu mo lotu
ada-para pirisimi onaanumi go agaa pagoa
nimuna pu robaa-para ratu yawesimi.
29 Nimumi ratu yawoa Yesu ripinaawa
nipu so adaare-nane mea ratu tisimi. Go
adaarere rudu meda madaa warisimi rabu
go pore rata mea pua nipu lopatalo pisimi.
30 Goa pisimi pare nipu onaa rayona riki-
raana pua wala pisa.

*Yesumi remo pabo piri aa meda mae-
peaasa*
(Mak 1.21-28)
31 Yesu nipu adaa su robo Galili-na
adaare Kapaneam-para pisa. Go Kitu Pi-
rape Yapi rabu nipumi onaa rayo Gote-
na agaa mogeasa. 32 Mogeasa rabu ora
puri pane agaa lakesa-pulu onaanumi ora
paalame omoa ki kidipaa ragi tu pirisimi.
33 Go rabu mogo lotu ada-para aa meda
pirisa. Go aa madaare wae remo meda
pirua nipumi go aa ora puri paloa rui gupa
malasa: 34 Aya, go Nasaret su-para piri
aa Yesu-ya. Nere niaa madaa ake pulalo
epae pae? Nemere ne adaede-ga neme niaa
tulalo epae pae? Nere ora Gote-na epe agaa
lagiape aa yaade sa.
35 Goa sa rabu Yesumi remo-para agaa
mana lalo: Neme agaa loraawa go aa gimoa
pu sa. Goa pua mo wae remome mo
aa tua gona rikiraana malopaawa go aa
gimisa. Goa pua mo wae remome mo aa
tua malopaawa go aa gimisa. Goa pisa rabu
go aa wala namaeyasa. 36 Go rabu onaa
rayome ki kidipaa ragi tua nimumi lakelala
pu pirisimi. Ora pua agaa gupa simi: Go
agaare ake agaa ya? Go aame nipuna
mo wae remo madaa agaa mana lakenaloa
nimumi agaa pagoare mo aa gimoa pula
simi. 37 Goa pisa raburi Yesu nipuna remaa
go su rayona mone mone laama pisimi.

*Yesumi Saimon Pita-na orena agi mae-
peaasa*
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-34)
38 Yesu nipu rekoa go lotu ada gi-
moa puare Saimon Pita-na ada-para pua
odobasa. Mo Saimon Pita-na orena agiri
kekapu yaina ora wae meda omesa-pulu
Yesumi raba minalo lakesimi. 39 Yesu nipu
mo yaina ome onana reke re-para pua mo
yaina-para rakepea lo agaa lakesa. Go
rabu-ga mo onana yaina perekea pora pa-
mua nimuna eta oyae managola sasa.

Yesumi onaa adaapu raba misa
(Mat 8.16-17; Mak 1.32-34)
40 Naare pabola pupulaina onaa medalo-
mana adami aanu yaina omesimi-pulu go
aanu Yesu piri-para lamua ipisimi. Yesu
nipuna ki mo onaa rayona aalu madaa
sama pisa. Goa puare nimuna yaina rayo
maepeaama pisa. 41 Mo wae remonumi
onaa adaapu gimisimi rabu gupa yaasimi:
Nere Gote-na Si simi. Gore remonumi
Yesu nipu ora Gote-na Mea Repae Aa
niminaasimi-pulu nipumi nimu-para agaa
nalaketepape loa agaa maloraasa.

*Yesu nipu adaare medaloma-para epe
kogono pamu pisa*
(Mak 1.35-39)
42 Ora abasade yapi lapaasa rabu Yesu
go adaare gimoa onaa napiri su-para pisa.
Goa pisa pare onaa rayome nipu asapua
piri-para ipisimi. Go rabu nipuna pena-
ga pa piramona kone isimi. 43 Goa simi
pare nipumi nimu gupa lakesa: Ni adaare
medaloma-para pua Gote-na Surube Su
madaa Epe Agaa laketoa. Gote-me ni mea
rapaasare go kogono pamu panolo pisa.
44 Gore nipumi Gote-na Epe Agaa Judia su
robona lotu adanu-para mogeasa.

5

*Yesumi sa rabu Pita-me ena adaapu
misa*
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)
1 Oro medare Yesu ipa Genesaret ini
repaa-nane aasa. Go rabu onaanu Gote-
na agaa pagolalo maregepea-mama pua
nipu piri ipisimi. 2 Go rabu ipa ini repaa-
nane oge ipunu lapo mea adibasimi-daa
Yesumi adesa. Go ena meape aanumi mo
ipunu gimoa ena agona radepeala pirisimi.
3 Yesu nipu Saimon-na ipunu madaa pua
pirisa. Goa pua nipumi Saimon-para lalo:
Ipa repaa-nane gimoa ipunu ogesi-daa yola
pua bana sa. Go rabu Yesu ipunu madaa
piruare onaa adaapu agaa mogeasa.
4 Mo onaa agaa aba lakelo kirituare
orope Saimon gupa lakesa. Ipunu madaa
mo ipa rikiraana bana sa. Go ipa riki-
raana puare ena agona lopaniaawa ena
mealepape sa. 5 Saimon-me gupa sa: Aa
Mudu, abia go ribaare niaa rayome kalai
adaa pa amaa pare niaame ena meda
abuna nameama. Yapare neme apo lae-
daa neme ena agona lopaniaato-daa sa.
6 Nimumi goa puare ena ora adaapupe mis-
imi. Ora adaapu waru misimi-pulu agona
kurupu tabolalo pisa. 7 Goa pisa raburi
mo nimuna yagonu medaloma ipunu rado
madaa pirua raba minalo ki wage pisimi.
Gore nimu ipuare mo ipunu lapo madaa
mo ena mea marulatabasimi. Go raburi
mo ipunu lapore ena kedaamere ugitalo
pisa. 8 Saimon Pita-me go adoa Yesuna
kibu-para rumu koba pua gupa sa: Aa
Mudu, neme ni gimoa ne pu. Niri epe aa-
daa dia yapare ora wae aa pi sa. 9 Pita-
para aa medaloma nipu raapu aasimi aan-
umiri mogo ena adoa paalame omesimi.

10 Saimon nipuna yago lapore Sebedi-na
si Jems-para Jon lapore nipu page pogo-
lasaasipi. Gore Yesumi Saimon lakesa:
Neme paala naomape. Oropere go ena
meae-rupare onaa mealepape sa. 11 Go
raburi ena mi aanumi nimuna ipunu ipa
repaa-nane yolasa suare ena oyae rayo
gimoa Yesu nipu raapu pisimi.

Yesumi yakimi ti aa meda maepeaasa
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)

12 Rana medare Yesu su adaare meda-
para pirisa rabu aa meda yakimi tua kikiaa
rayo rugula mimi pi aa pirisa. Go aa
nipumi Yesu adoare su amaa lopoa nipuna
ini agaa adaniaawa gupa sa: Aa Adaa,
nena koneme ni maepeaano kone sali-
daare Gote-me ni maepealia. 13 Go rabu
Yesumi nipu madaa ki salaawa lalo: Neme
nena rerenu kaapu na kone salo sa. Pena
goa lalaina-ga go yakimi ti aa-na rere aba
dia sa. 14 Goa pisa rabu Yesumi nipu-
para agaa puri pane gupa sa: Neme wala
aa meda nalakelape. Nena to yoganere
Gote-na miru irae aame adena abi pu.
Goa puare Moses-me sa-rupa miru irae
yae iraina. Goa pali raburi onaanumi mo
nena yaina dia yana-rupa mada adalimi sa.
15 Goa sa pare mo Yesuna pisade kogonore
su ada rayona pago kiritisimi. Goa pisa
raburi onaa adaapumi nipuna agaa pago-
lalo ipisimi. Go page nimuna yaina rayo
rakepeainalo ipisimi. 16 Goa pisimi raburi
nipu oro yaalo onaa napiri su-para puare
nipumi beten pua lo pirala pisa.

Yesumi pora napami kikiaa uni rayo
oma pae aa meda maepeaasa
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

17 Oro medare Yesu nipumi Gote-na agaa
onaa rayo mogeaata pirisa. Go rabu
Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-
para pirisimi. Nimuri Galili su robo-para
Judia su robo-para Jerusalem su robo-para
go su rayona adaare-para epa-mama pua
ipisimi. Go rabu Aa Mudumi Yesu nipu
puri kasa-pulu yaina ome onaa adaapu
maepeaasa. 18 Go rabu aa medalomame
reke madaa aa meda riaa ipisimi. Go aa-
na kikiaa uni rayo omapasa. Nipu ada ru-
nane riaa odobaawa Yesu nipu piri re-para
pua ru sulalo pisimi. 19 Goa pisimi pare ada
rulatabesa-pulu mo aa mada naria ipisimi.
Mo ada rulatabesa raburi mo yaina ome
aa wala so ada masaa-nane riaa opasasimi.
Riaa puare ada pira kegepemina lapaawa
mo onaa pirisimi rikiraa madaa lopani-
aawa Yesu re-para masaasimi. 20 Yesumi
mo aanu nimu waru kone rulasimi-pulu
nipumi go aa adoa lalo: Nena pupitaginu
mea rubaato sa. 21 Goa sa raburi rekena
agaa tisaanu-para Farisi aanu-para nimuna
bipa agaa adaapu gupa simi: Go aare aapi
ya? Nipumi Gote-para ero agaa ta. Pupitag-
inu mea rubape aare go su amaa meda
dia yaade. Go kogonore Gote-me padane
mada palia simi. 22 Yesumi nimuna kone-
para aba adokaru misa-pulu nimu-para
agaa gupa lakesa: Nimina kone adaapuri
akolo imi ya? 23 Akepu toa-daa epeaalia
yapae? Pupitaginu mea rubaayo toa rabu
epeaalia yapae? Neme ne rekoa pu toa puri
patea yapae? 24 Yapare neme agaa laketoa
rabu Gote-na Mea Rapae Aare neme go su
amaa puri mua kogono mada palua-daa
adalimina. Goa pua wae yaenu neme mea
rubaato. Go rabu mo uni oma pae aa-
para agaa gupa lakesa: Neme go lalo-ga
nena u pati yainu mea ripinua nena ada pu
sa. 25 Pena goa lalaina go pirisimi onaana
ini agaa madaa aipapulu rekesa. Mo aa
nipuna u pati yaenu mea ripinua ada pisa.
Nipu pua re Gote-na bi minasaama pisa.
26 Go raburi onaa rayo ora pogolasaasimi.
Nimumi paala omoa pora rado meda adoa
Gote-na bi minasaasima

Yesumi Livai Yaasa
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)

27 Yesu nipu puare mone takis mi aa Livai
nipuna ada-para pirina adesa. Go aare
Yesumi gupa lakesa: Ni rata mea epape sa.
28 Gore mo aa nipuna oyaenu rayo gimoa
Yesu rata mea pisa.

29 Goa puare Livai-mi Yesu eta adaa
yawesimi. Yawesimi rabu takis mi aa
adaapu page pa onaa adaapu page nimu
padane nipuna ada-para eta no pirisimi.
30 Go rabu Farisi aa medaloma-para
nimuna rekena agaa tisaanu nimumi
Yesuna disaipel aanu-para agaa adaapu
simi. Gore nimumi gupa simi: Nimiri
go takis mi aanu-para wae riabo aanu
raapu go etare akolo neme pae? 31 Go
rabu Yesumi agaa gupa lakesa: Yaina
naome onaare dokta piri-para napeme
pare yaina ome onaare dokta piri-para
pemede. 32 Neme ora epe kone i onaanu-
para kone perekealiminalo agaa nalaketa
ipisu. Dia, pare wae riabo onaa rayome
kone perekealiminalo su amaa ipisu sa.

Eta niti pua gimape kone
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)

33 Onaa medalomame Yesu agaa gupa
lakesimi: Jon-na disaipel aanumiri rana
adaapu eta niti pua go eta gimoa beten
teme. Farisi aanuna disaipel aanumi page
goa peme. Yapare nena disaipel aa-
numi eta pa no ipa oyaeyae pa apo neme-
daa simi. 34 Goa simi rabu Yesumi nimu
lakesa: Ona rumaatalo aa meda nipuna
adami onaa raapu piralia-daare go adami
onaanu eta gimoa pa piralimi ya? Dia gupa
napemede. 35 Dia, pare go ona rumaatalo

pea aare orope nimumi nipuna adami onaanu raapu mea palimi. Go di raburi eta madaa niti pua pa piralimi sa.

36 Yesumi nimu-para saa agaa page meda gupa sa: Aa medame kagaa mamina meda mea riripia abana mamina narabutemede. Pare aa medame goa palimi-daare nipuna kagaa mamina maoyaawa mo kagaa rugini mamina-re mogo abana mamina radorupa aalia. 37 Go page aa medame abana meme mena yogane-para kagaa ipa wain nano pabalia. Yapare aa medame goa paliare mo kagaa wain ipame abana meme mena yogane rugula tabalia. Goa pua mo ipa wain su madaa koyoa mo meme mena yogane page mada o yalia. 38 Gupa peme-ga kagaa ipa wain-ri kagaa meme mena yogane-para mea koyo pabalepape. Goa pali rabu ipa wain no pabape yogane laapo epeaalia. 39 Yapare pa aa medame abana ipa wain aba noare nipumi kagaa wain madaa kone naia. Dia-ga nipumi lalo: Abana wain-ri ora epe ta tea sa.

6

Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

1 Orope Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu wit-na ini maapu pamisa. Go rabu nipuna disaipel aanumi mo wit-na ini medaloma keresimi. Goa puare nimuna kimi rakepea nisimi. 2 Go kogono pisimi rabu Farisi aanu medalomame nimu-para lalo: Go pemeare Kitu Pirape Yapi di raburi rekena ia-ga akolo naratua kogono peme pae? 3 Go raburi Yesumi nimu-para agaa gupa lakesa: Nimimi Devit-para nipuna adami aanu-para nimumi reame omoa pisimiyaade remaa nadipisimi ya? 4 Reame omesimi rabu nipumi Gote-na ada ru-nane pua odobasa. Goa pua miru irae aame Gote kane bret misa. Devit-mi noare nipuna adami aanu page kasa. Goa pisa pare niaana rekena i agaa madaare Gote-na miru irae aanu padanemere go bret mada nalimi simi. 5 Yesumi nimu gupa lakesa: Onaa Raapu Pirape Siri Kitu Pirape Yapi diri nipuna surubea sa.

Kitu Pirape Yapi dimi ki rudu ae aa meda Yesumi maepeaasa
(Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

6 Orope Kitu Pirape Yapi di meda raburi Yesu lotu ada-para pua onaanu agaa pamu lakesa. Go ada-parare aa meda pirua nipuna popoke kiri ora o sa. 7 Go rabu Farisi aanu-para rekena agaa tisa aanumiri Yesu madaa koso lape agaa talo pirisimi. Goa pisimi-pulu nimumi waru adolalo mo yaina ome onaa Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi onaa maperekeaata palo kone mulalo adaba pirisimi. 8 Goa pisimi pare Yesumi nimuna kone adesa-pulu mo ki rudu ae aa gupa lakesa: Ne rekoa go-pare ipu. Goa sa rabu nipu rekoa pua aasa. 9 Gore Yesumi nimu-para lalo: naamere Kitu Pirape Yapi di raburi rekena agaamere ake ta pae? Niaame epe kogono pamina yapae maoyaape kogono pamina ya? Niaame onaanu raba meamina yapae niaame onaanu tu maomamina ya? 10 Go rabu Yesumi aa rayo adabaina sana go aa goa lakesa: Nena ki epe-rupa ridula sa. Mo aame nipuna ki ridulasa rabu nipuna kide ora epe sa. 11 Go rabu nimumi Yesu-para ratu waru yawoa nimumi Yesu madaa niaame ake pamina yapae simi?

Yesumi aposel kogono aa 12-pela misa
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

12 Go raburi Yesu nipumi beten talo rudu meda madaa pisa. Go rabu Gote re-para beten lala pirina yapi paa lapaasa. 13 Naare rapasa raburi nipuna disaipel aanu-para ipulupa loa yaasa. Goa pua nimuna rikiraana piri aa ru repona bi loa sana ora aposel kogono aanu mapiraasa. Nimuna bi gupa sa: 14 Saimon wala Yesumi bi Pita maasa. Nipuna ame Andru-para meda Jems-para Jon-para Filip-para Batolomyupara 15 Matyu-para Alfius-na si Jems-para Saimon nipuna ruru bi Selot nipu-para 16 Jems-na si Judas-para Judas Iskariot-para go aa rayore Yesumi mapiraasa. Judas Iskariot-re nipu orope Yesu iaana kina mea isade aa yaade.

Yesumi onaa adaapu madaa kogono pisa
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-12)

17 Gore Yesu nimu raapu meda rabu rudu madaa kilipia ipuare su paluapae-para nipuna disaipel aanu raapu epa rekasimi. Go rabu onaa adaapu pirisimi. Nimuri Judia su rayo-para Jerusalem su-para nabisi adaare Tair Saidon lapo-para piri onaanu epa kiritasimi. 18 Nimu rayo ipuare nipuna agaa pagoa nimuna yaina maepeainalo ipisimi. Go page onaa adaapu wae remome tinu epenaloa Yesumi maepeaasa. 19 Go raburi onaa rayome nipu kimi oraatalo pisimi. Nipuna purimi mo yaina ome onaa rayo maperekeasa-pulu goa pisimi.

Yesumi pedo peme onaanu-para re teme onaanu-para agaa lakesa
(Mat 5.1-12)

20 Yesumi nipuna aposel kogono aanu waru adaba sua lalo:

Nimi naraa aanu raaname waru omalimina. Gote-na Surube Su rayo mada adalimina.

21 Nimi onaanuri abia reame apo omeme-ga raaname omalimina. Nimina robaa rulatabenalo eta adaapu nalimina.

Abia nimimi re apo lo pimiri oropere giri lo epe-rupa pirua raaname omalimina.

22 Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina agaa pagalimi rabu pa onaanumi nimi adoa rono omoa nimi masaa rilalimi. Goa pua nimumi ero agaa loa nimi wae bi gialimi pare go kone madaare pa raaname omalepape. 23 Nimumi nimi-para goa palimidaare nimimi raana ora waru omoa pedo pipape. Pagalepa. Aba nimina akuanumi apo kone mogeawa agaa lakene aanu-para page go-rupa pisimi. Gore nimina so yaapara i yago tape yaere ora epe adaape mealimina.

24 Pare nimi abia amo ne onaanuri waru adalepape. Nimina pa epe-rupa pirape kone aba muaeme.

25 Abia go onaanu nimiri eta noa nimina robaa-para rubita-ga oropere reame waru omalimina.

Abia giri teme onaanuri nimimi waru adalepape. Oropere nimi re ora waru lo pitimi. 26 Go page onaa rayome nimi madaa pedo palimiri nimimi waru adalepape. Nimuna akuanumi yaa agaa ne aanu-para page aba gupa pisimi.

Niaana iaanu raapu kone perekea pedo pamina
(Mat 5.38-48)

27 Yapare nina agaa pageme onaanu nimi lagialo: Nimina iaanu madaa pedo pi kone salepape. Onaa medalomame nimi-para wae ratu yawape kone salimiri ora pi loa epe kone sua raba meape. 28 Onaa medalomame nimi-para wae agaa temere beten loa maepeaatepape. Onaa medalomame nimi maoyaatalo palimiri go page beten loa raba mealepape. 29 Gore onaa medame nena pea-para paarame rola taliare perekea tua medane tina lape. Go page onaa medame nena seket mea paliare gore nena siot meda page kalape. 30 Aa medame oyae rome teare gore kalape. Go page onaa medame nena oyae mua saapiralimiri wala abi aipapulu gi pi natapape. 31 Onaanumi raana pi kone sulalo palimi-daare nimi page kone padane go-rupa salepape.

32 Gore nimimi onaa meda madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi nimi madaa pedo pi kone salimi. Go pea-ga go kone madaare puri mada namealimi. Dia-ga pupitagi nape onaa medalomame page nimu madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi go page kone padane-rupa salimina. 33 Go page nimi-para epe kone salimide onaanuri nimimi page nimu-para epe kone salimiri go madaare epe puri namealimi. Dia-ga pupitagi ne onanumi page goa peme. 34 Go page nimimi onaa medaloma yaenu kaloa wala aba gi kone salimiri go kone madaare epe puri namealimi. Diaga pupitagi ne onaanumi page waea peme onaanu oyae kateme. Gore yago mada abuteme kone sua kateme. 35 Pare nimimi go kone namogeatepa. Nimimi iaanu pedo pua raba mealepape. Go page oyaenu kaloa raba mealimi raburi gore niaa madaa epe yae mada abuteme kone nasalepape. Gote-me ora pi nateme-nu page pupitagi neme onaanu page nimu madaa epe kone sua odome omea. Go epea palimiri nimi so yaa-para pia Gote-na si wanenu pitimi. 36 Nimimi onaanu odome omalimiri Aapa yaa madaa piame page odome omalia.

Nimimi medana palimide aanu narumalepape
(Mat 7.1-5)

37 Nimimi onaa medaloma madaa epe onaa wae onaa kone nasua natapape. Goa palimiri Gote-me page nimi madaa koso lape agaa-rupa namea rumaalia. Go page onaa medaloma madaa kedaa pi kone narumaatepape. Goa palimiri Gote-me page nimina kedaa narumaalia. Nimimi onaa medana waeanu mea rubalimiri Gote-me page nimina waeanu mada mea rubalia. 38 Nimimi oyae pa onaanu pa katemere Gote-me page nimi go kone madaa oyaenu pa gialia. Gialia rabu nimina ki-para waru rubalia rabu rulaniaawa marubiaawa koyaalia. Nimimi oyae rumaawa onaanu katemede-rupare Gote-me go katemerupa rayo abuloa saniaalia.

39 Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Ini rubu pi aa medame nipuna ini rubu pi yago pora mada mea waatea ya? Dia-ga nipu lapo rata naaku-para lopalipi. 40 Go page skul teme nogo naakinuri nimuna tisaa-rupa mudu mada piralimi ya? Dia, pare nimu aba skul waru loare nimu page wala mo tisaa nona palimi.

41 Gore mo nena amena ini-para ini mare apo ia te pare nena ini-para adaape mo ia aba mea. 42 Akea pua nimina ame gupa madaa laketeme ya? Ameya, nena iniparare ini mare ia. Goa teme pare adaa repena rekepene nimina ini-para aayare ora na-ademe. Nimina kone namaredepo yawa pimi-pulu ora maeyae onaa pimi. Aba ripiare nimina ini-para aaya repena rekena aba rasalepape. Oropere nimina ini waru ria pirua mo nimina amena ini-para aaya oge loma mada rasalimina sa.

Wae repena madaare wae ini etalia
(Mat 7.16-20; 12.33-35)

43 Yesumi wala gupa sa: repena epemere ini wae-daa namadita. Go page wae repename epe ini namadita. 44 Onaanumiri repena ini aba etea adoare go ini epe talo o talo aba niminaaeme. Onaanumi repena eto madaa pa repena fik ini

nakereteme. Go page ope meda madaa wain ini nakereteme. 45 Epe onaanumi nimuna robaa-para epe kone adaapu sua epeaanu adaapu peme. Wae aame wain maapu pua nipuna kikiaame page waea agu pea. Gore nimuna robaa-para ia konere nimuna agaa-para teme.

Ada papena re laapo
(Mat 7.24-27)

46 Akeane nimimi ni-para Aa Mudu loa nina agaa wala napageme? 47 Onaa nimi ni piri-para ipua nina agaa pagoa kone rulaawa ratalimi-daare ora epe-rupa pimi. Nimuna kone madaa remaa lagialo. 48 Go agaa page aare aa medame ada pulalo pea. Aba ripiare naaku ora no-para pua robo suare ada pigi mea paboare aana mua ruluaawa puri mapalaaya. Goa puare orope ipa roa go ada marobaatalo pea pare mada dia. Mo aa nipumi abade go ada waru pisa-pulu ora puri paloa aasa. 49 Pare aa medame nina agaa pagoa naratalia. Go aare nipuna ada gupa pisa: Nipumi no su ru-nane ada pigi puri namapalae pa amaa awesa. Oropere go adaare ipa roa tisa rabu ora aipapulu robesa. Gore lopesa rabu ora kalalu waru sa.

7

Yesumi soldia aa muduna kogono naaki maepeaasa
(Mat 8.5-13)

1 Yesumi onaanu agaa lakelo kiritua Kaperneam su-para pisa. 2 Gore soldia aanuna surube aa meda pirisa. Go aana kogono naaki yaina adaa mua ini adupitalo pisa. 3 Mo soldia aa mudumi Yesu pia remaa pagesa rabu nipumi kone makuaae Juda medalomame mo Yesu adola penaasa. Nipumi mo naakina yaina epa maepeaaina kone isa. 4 Nimu Yesu piri-para pua agaa puri paloa gupa pua ogesimi: Apo soldia aare epe aa ya-pulu neme raba meaina. 5 Nipumi niaa Juda onaanu madaa pedo pi kone sua nipumi niaana lotu ada meda wariasa simi.

6 Gore Yesu nimu raapu pisa. Nimu ada regepea aba pua opapasimi rabu mo aa mudumi adami aa medaloma Yesu-para agaa gupa rapaasa: Aa Adaa, neme kalai napape. Ni epe aa dia ya-pulu na ada-para naepape sa. 7 Go page ni epe aadaa dia ya-pulu ne piri-para page mada naepalua. Pare neme abia pa agaame te rabu nina kogono naakina yaina perekena sa. 8 Gore ni page soldia aa mudunumi agaa lagialimi rabu pagalua. Gore ni page soldia aanu pawa surube. Gore neme soldia aa meda pu toare mada palia. Goa pua neme soldia aa meda ipu toare mada epalia. Goa pua nina kogono naaki-para kogono pa lo laketoare gore nipumi mada palia.

9 Yesumi go agaa pagoa mo aa madaa kone adaapu sua aasa. Nipumi wala pereke tua mo nipu rata mea ipisimide onaa gupa lakesa: Gore pagalepa. Israel su-parare naa agaa pagae onaa meda go-rupa na-ade. 10 Go rabu mo agaa mea ipisimi aanuri adaa wala puare mo kogono naaki aba perekesa-daa adesimi.

Yesumi ona wasaana naaki marekaasa

11 Orope ogesi pirua Yesu nipu wala adaare Nain pisa. Nipuna disaipel aanupara onaa adaapupe nipu raapu pisimi. 12 Go adaare-na pora kerepo-nane odobatalo ipisimi rabu onaanumi aaro meda go ria ipisimi. Mo ome naakiri ona wasaana naaki padane pirisa. Go adaare-para piri onaa rayore mo ona raapu re lama ipisimi. 13 Aa Mudumi go ona adoa nipumi odome ora waru omesa. Go rabu nipumi mo ona-para gupa lakesa: Neme re nalape. 14 Goa loa nipu re-para pua mo aaro isapara ipua kimi oraasa. Goa pisa rabu mo aaro risimi aanuri pa reko aasimi. Yesumi lalo: Go ogege aa neme lalo-ga ne reka. 15 Mo aare ora ini adupisa pare rekaa pirua agaa lo pirisa. Goa pisa rabu Yesumi go naaki nipuna agi wala kasa. 16 Goa pisa raburi onaa rayome paalame omoa Gotena bi minasaataawa lalo: Gote-na agaa lakene aa mudu meda niaana rikiraana abia go epa pia. Goa loa nimumi lalo: Gote su amaa ipua nipuna onaa oro yaalo mapiraatalo epaana simi. 17 Gore Yesuna remaare onaanumi Judia su rayona pago kiritisimi.

Jon-me nipuna disaipel aa lapo Yesu piri epenasa
(Mat 11.2-19)

18-19 Jon-na disaipel aanumi go remaa Jon lakenaloare nipumi disaipel aa lapo-para ipulupa sa. Go aa lapore Aa Mudu piri-para pua agaa mealepa lakesa. Gupa tapape sa: Nere Jon-me aba aa meda epalialo lagisa aa yapae pa aa meda ado piralima yapae tapape sa. 20 Go aa lapore Yesu piri-para aba pua nipumi lalo: Nere abade epalia simide aa yapae pa rado aa meda ado piralima yapae sipi?

21 Go raburi Yesumi onaa yaina rado rado ome onaa adaapu maepeaawa wae remo nimu madaa piri rayo mea rubisa. Nipumi ini rubu pi onaa adaapu page maepeaasa. 22 Yesumi nipu agaa gupa pua laketapape sa: Nipimi abia go adoa pagapede remaa Jon piri-para pua laketapape sa: Ini rubu pi onaanumi oyae wala waru adame. Aa wae onaa page pora epe-rupa pamuame. Yakimi ti onaanuna rere page kaapu yaade. Aane poae onaanumi page aane lobenaloa

agaa pageme. Ome onaanu page wala reka pimi. Onaa naraanumi page epe agaa waru pagalaeme. Go yae rayo madaa remaa pua tapape sa. 23 Aa medame ni madaa kone laapo nasua puri paloa kone rulaliare go onaare pedo waru pu piralia sa.

24 Jon-na agaa mea rapae aa lapore wala pisipi. Go rabu Yesumi Jon madaa onaa rayo-para remaa gupa lakesa: Aba Jon onaa napiri su-para pirina nimi go su-para puare ake adola pisimi pae? Nimimi po ripumi kabe ragualae adola puame ya? 25 Nimi puare ake adola puame pae? Nimi puare aa medalomame epe epe set maarae adola puame pae? Dia-ga epe epe set maarae go piane aanuri aa mudununa ada-para piralemede. 26 Gore nimi puare ake adola puame pae? Nimimi Gote-na agaa lakene aa mudu adola puame. Gore ora pagalepape. Go aa Gote-na agaa lakene aa yapare ora Gote-na agaa lakene aanu medalomare nipumi maoge yaaya. 27 Goa pea-ga Jon madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gote-me lalo: Go aare nina agaa lakelape aa neme nipu aba mea penaatoa. Go aamere nimina pu robaa maredepo yaata epalia sa. 28 Pagalepa. Jon-mere go su amaa madini onaa rayo maoge yaalia pare Gote-na Surube Su-para piri pa aa medame Jon page maoge yaalia sa.

29 Goa sa rabu takis mi aanu-para onaa rayome pago kiritisimi. Nimumi Gote-na epe agaa mana pagenaloa abade Jon-me baptais kasa. 30 Goa pisimi pare Farisi aanu-para rekena agaana tisaanuri Jon-na baptais gimisimi. Goa pua nimumi Gote-na epe pora gimisimi.

31 Yesumi lalo: Gore abia reko pimi onaanuri ake piane onaanu-rupa piralimi lano yapae? Nimuna kone-para ake kone saa pimi agaa lano yapae? 32 Nimuri gupa lano: Nogo naakinu maket amaa pirua nogo naaki radonu-para gupa teme: Niaame nimi madaa emaa tema pare nimimi yaasa napabeme. Niaame odo ome yaasa tema rabu nimimi re nateme. 33 Yesumi wala gupa sa: Gore Jon-me baptais ipua bret nanoa ipa wain page nanisa. Goa pisa pare nimimi nipu maeyae aa simi. 34 Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ni ipua eta ipa no pi. Goa pe pare nimimi lalo: Adalepa. Go aare eta adaapu noa ipa wain adaapu ne aa teme sa. Go aare mo takis mi aanu-para naraa onaanu-para nimuna adami aa raapu piruaaya teme. 35 Nimimi goa teme pare onaanumi Gote-na kone memere niaa nimuna makuaae yaedaa go-rupa waateme.

Ona wae medame Yesuna aa madaa wabola koyasa

36 Farisi aa medame Yesu nipuna ada-para eta nola epape sa. Yesu mo Farisi aana ada-para pua eta nala pirisa. 37 Gore ona wae medame Yesu mo Farisi aa-na ada-para eta nala pia remaa pagesa. Go remaa pagoa mo ona nipumi epe kaapu ti wabola aana pe-para pirapalae Yesu piri-para mea ipisa. Go wabolana yotore ora adaapu madaa ora adaape. 38 Mea ipuare Yesuna masaa-nane pua aa regepeaasa. Goa pua nipu re lala pirisa. Nipumi re loa go ipa Yesuna aa madaa pogo sa. Goa puare re ipare nipuna aalu irimi kunua makaapu yaasa. Mo oname Yesuna aa madaa nunu loa aa madaa epe kaa pi wabola pepeminasa.

39 Mo Farisi aame adoa nipumi gupa kone isa: Go aare ora Gote-na agaa lakene aa yaalore nipu orae ona mada niminaata pea. Go oname wae pupitagi ne ona-ga mada adalia kone isa.

40 Go rabu Yesumi mo aa-na kone adoa lalo: Saimon, neme ne remaa meda lagialo. Saimon-me lalo: Tisaa, nena agaa la. 41 Gore Yesumi lalo: Aa lapona yago aa padane madaa aaya. Aa medana yagore 2,000 kina misa. Aa medana yago 200 kina misa. 42 Mo aa lapome go yago abulaperupa komome omesipi. Go raburi mo yago kane aame mo aa lapo yago na-abulapape sa. Goa pisa raburi mo aa lapomere aapimi pedo waru pisa pae?

43 Saimon-me agaa gupa lakesa: Neme gupa kone salo. Aa medame nipuna yago adaapu mu rugulua na-abuni aare raaname omesa kone salo. Gore Yesumi lalo: Gupa ora lae sa.

44 Goa sa rabu nipumi go ona piri-para pereke tua Saimon-para neme go ona ada sa. Ni nena ada ru-nane epawade pare nina aa radepeape ipa nagiaede. Yapare go ona nipuna re ipame nina aa radepeaawa nipuna aalu irimi makaapu yariaade. 45 Nena ada ru-nane epawade rabu nunu nalaede pare go onamere nina aa madaa nunu laade. 46 Neme nina aalu-para wabola napaaride pare go oname nina aa madaa wabola pariaade. 47 Goa pea-ga ne lagialo: Nipumi ni madaa raaname omoa ora nipuna waeanu adaapupe Gote-me mea rubata. Pare Gote-me onaa medana waeanu ogepusi mea rubaliare go onaare ogepu raaname omalimi. 48 Gore Yesumi mo ona lakesa: Neme nena waeanu mea rubaato sa. 49 Goa sa rabu aa medaloma nipu raapu reke madaa pirua eta nala pirisimi aanuri agaa makibumaawa goa simi: Go aare aapimi waeanu mada mea rubalia ya? 50 Goa simi pare Yesumi go ona lakesa: Nena kone rulaeme ne maepeaawa ne Gote raapu mapiraata. Abia pua nena pu robaa epe-rupa ina sa.

8

Ona medaloma Yesu rata mea ipisimi

1 Orope Yesu nipu su rayo-para mo pora-
nia pamisa. Nipumi Gote-na Surube Su-
na Epe Agaa laketalo mogeasa. Go rabu
disaipel aa 12-pela nipu raapu pamisimi.
2 Yesumi ona medaloma nimuna wae re-
monu marakepeawa nimuna yainanu rayo
maepeaasa. Go onanu nipu raapu pora
pamisimi. Go onanuna bi gupa: Makdala
adaare piri Maria-re abade Yesumi wae
remo 7-pela mea rubaasa. 3 Ona medana
bi Joana-re nipu aa mudu Herot-na ada
surube aa Susa-na ore pirisa. Ona medalo-
mare Susana-para ona rado adaapu page
nipu raapu pamisimi. Go onanumiri mo
disaipel aanu-para Yesu-para nimuna oy-
aeyae raba meaa-mama pulalo pisimi.

Aa medame konape wit maapu poasa
(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

4 Ora adaare rado rado-para piri onaa
adaapumi Yesu piri-para epa kiritasimi.
Goa pisimi rabu nipumi nimu-para saa
agaa meda gupa lakesa: 5 Aa medame wit-
na ini maapu-para pola pisa. Nipumi ini
maapu-para polalo pisa rabu medaloma
pora-nia lopesa. Go iniri onaanumi rabu-
atua yaanumi page nisimi. 6 Pare go aame
wit ini medaloma poasa rabu aana madaa
lopesa. Go aana madaa lopesa rabu suri
aana madaa ogepusi isa-pulu rayo kaapu
yabesa. 7 Wit-na ini medalomare repena
eto ae-para lopesa. Go-para opesa pare mo
opeme adaa yoa minabaasa. 8 Wit-na ini
medalomare epe su-para lopoa opea. Gore
waru opoare wit-na ini etesa rabu ini 100-
pela madisa. Go saa agaa loare Yesumi
gupa sa: Onaa rayo nimi aane aalia-daare
waru pagalepape sa.

Yesuna saa agaana re lakesa
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

9 Go raburi nipuna disaipel aanumi go
saa agaana re agaa misimi. 10 Goa puare
nipumi lalo: Gote-na Surube Su-na kudiri
pi agaana re nimimi aba ademe-daa la-
gialo. Yapare pa onaa medalomamere go
Surube Su madaare pa saa agaa pageme.
Goa pua nimuna inimi ademe pare oyae
meda na-adalimi. Nimumi agaa pageme
pare go agaana re-re mada naniminaalimi.

Yesumi wit-na ini madaa saa agaana re lakesa
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

11 Go saa agaana re-re gupa sa: Go wit-na
iniri Gote-na agaa yaade. 12 Pora-nia lopea
iniri go-rupare onaanumi agaa pa pageme
pare orope Satan ipua mogo agaa nimuna
robaa-para wala paake mea. Nimumi kone
rulaawa oro yaalo kagaa piraama laama
palimi kone sua Satan-me paake muaaya.
13 Aana i su-para lope iniri go onaanumi
epe agaa pagoare pedo waru peme. Yapare
ora robaa ru-nane pitaa napua odobaaya-
pulu nimumi kone ogepusi rulaeme. Orope
Satan-me epa ko tulalo pea-daa wala Gote-
na agaa gimeme. 14 Etolo etolo aaya su-
para lope iniri go onaanumi agaa pageme
pare go su amaana kedaanu page amaa
yape page go pedo pape kone rayome nimu
minabaaya. Goa pea-pulu regepe minaawa
ini waru naetea. 15 Su epe-para lopea iniri
go onaanumi epe agaa pagoa robaa-para
waru irulu saapiruaeme. Nimu pawa pirua
pageme-pulu nimumi ini waru maditimi
sa.

Onaanumi lam pa ewoa reke rolo-para nasuaeme
(Mak 4.21-25)

16 Yesumi wala lalo: Aa medame lam
ewoare baket rolo-para page reke rolo-para
napagaa salia. Dia, pare onaanu ada ru-
nane pirua lam-na paa minalo mudialimi
sa. 17 Gore oyaeyae adaapu kuduripu imi
yaenuri gore rayo penaame paana mea
salia. Goa pua rigiteme yae rayore orope
penaame mea salia-daa mada adalimi sa.
18 Nimina pageme agaare waru su-
rubalepape. Onaa rayome kone waru
su piralimi-daare Gote-me kone oyae
medaloma wala gialia. Pare onaa rayome
kone oyae waru nasu piralimi-daare gore
nipuna saapia yae rayo aba mu paaya.

Yesuna agi-para nipuna amenu nimu agaa lakesa
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

19 Yesu nipuna agi-para amenu nipu
piri-para ipisimi. Go rabu onaa adaapu
kiritisimi-pulu nipu pirisa re-para pirape
ae naisa. 20 Go raburi onaa medame nipu
lakesa: Nena agi-para nena amenuri ni-
mumi ne adola ipua amaa-nane epa aeme
sa. 21 Go raburi Yesumi agaa gupa lakesa:
Onaanumi Gote-na agaa pagoa kone ru-
laawa ratalimi-daare go onaare nina ama-
para nina amenu-para pimi sa.

Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

22 Oro meda Yesu nipuna disaipel aanu
raapu ipunu madaa pirisimi. Gore nipumi
nimu lakesa: Nimi mo ipa ini mone pane
kenaama baina sa. Go rabu nimu polalo
pisimi. 23 Ipunu madaa pirua pisimi rabu
Yesu nipu u patisa. Go rabu po ripu adaa
meda awaro kanapu-nane ipisa. Goa pua
mo ipunu madaa ipa epa rubitalo pisa-
pulu nimu paala omoa pirisimi. 24 Go
rabu disaipel aanumi Yesu pua marekaawa
lalo: Adaa Aa, Abiare niaa ora apo tala-
daa simi. Yesu nipu rekoa sana mo poripu-
para mo adaa ipa lapo-para puri pane

agaa lakesa. Go agaa lakesa rabu po ripu ipa lapo rata loraawa ipame eto eto wala napisa. 25 Go raburi nipumi disaipel aanu-para agaa misa: Naa agaa robaa-para mea imi pae? Goa sa rabu nimumi pogolasaawa paala omoa agaa lala pirua gupa simi: Go aare aapi ya? Po ripu-para ipa lapo rata agaa laketa rabu nipuna agaa pagepe simi.

Yesumi aa medana remo rakepeaasa
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

26 Goa pua Yesu-para nipuna disaipel-nu ipunu madaa pirua Gerasa su-para pisimi. Go suri ipa Galili mone pane aasa. 27 Yesu nipu ipunu gimisa rabu mo aa madaata ipisa. Go aare wae remo medaloma nipu madaa pirisa. Go aa ora abasade nipu mamina nayamoa ada-para napirisa pare onaa rogaae aana apedaa-para pirala pisa. 28 Go aame Yesu adoa puri pane agaa loa Yesuna kibu-para epa lopesa. Nipumi ora rui loa gupa yaasa: Yesu, nere so yaa madaa pia Gote-na Si yaade. Neme niri ake pali ya? Goa pua go aame agaa gupa misa: Neme ni radaa manape yae nagiape sa. 29 Yesumi mo wae remo pane pu sa rabu mo wae remome agaa puri palo yaaloa gimoa pane pisa. Onaanumi oro yaalo puri pane opeme go aana ki aa lapo rogaawa nipu adisimi pare go wae remonu nipu madaa epa pirisimi. Goa pisimi-pulu nipumi go puri pane openu rugulu rubebe pala pisa. Go rabu wae remome mo onaa napiri su-para go aa mea puala pisimi.

30 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Nena biri aapi ya sa? Nipumi lalo: Paapu sa. Gore wae remo adaapu nipuna yogane-para pua odobasa-pulu go bi paapu lakesa. 31 Go wae remonumi puri paloa Yesu-para gupa yaasimi: Neme niaa wae su naaku-para namea mapiraape simi.

32 Go rabu mena adaapupeme oge rudu meda re-para eta epa nala aasimi. Goa pea-pulu mo remo wae nimumi Yesu-para puri paloa gupa simi: Neme niaa pawa go mena madaa odobamona lape simi. Goa simi rabu Yesumi nimu penaasa rabu nimu go mena-para pisimi. 33 Goa sa-pulu gode wae remo rayomere mode aare gimoa rayo mode mena madaa pua odobasimi. Goa pisimi rabu mena rayore oge rudu kilipia ipa ini repaa-nane awaro-para lopoa omabesimi.

34 Gore mo mena puni aanumi goa adoa simina pogolasaasimi. Goa pisimi rabu go agaa remaare adaare-para page pua lakeloa su rayona pago kiritisimi. 35 Pagesimi rabu onaa rayome go remaana re adola ipisimi. Nimu Yesu piri-para ipua aa epa adesimi pare wae remome mode aa aba gima pisaaya. Mo aa nipu mamina yamoa nipuna kone waru isa. Go aa nipu Yesuna aa re-para adaniaaba pirisaaya. Mo onaa rayome goa adoare paalame omesimi. 36 Onaanu medalo-mame aba go pisade adesimi-pulu nimumi onaanu-para gode aare goa palo remaa laama pisimi. 37 Go remaa pagesimi rabu mo Gerasa su robo ru-nane piri onaa ray-omere Yesu nipu epa lakesimi: Nere pa pi-ga niaa gimoa pane pu simi. Nimumi ora paalame waru omoa simi. Go rabu Yesu nipu ipunu madaa pirua wala pisa. 38 Go rabu mo wae remome aba gimisade aame Yesu-para gupa ogesa: Niri ne raapu bana sa. 39 Nena adaare-para wala pua Gote-me ne-para paade remaa rayore onanu pua lakelape sa. Go rabu mo aa nipu pua mo nipuna adaare-para piri onaanu-para Yesumi nipu-para pisade remaa rayo pua lakesa.

Yesumi aa muduna wane wala marekaawa puare mamina oraasa ona page maepeaasa
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

40 Yesu nipu ipa ini one pane wala ipisa raburi onaa rayome nipu ado pirisimi. Goa pua nipu adoa simina raaname omesimi. 41 Go raburi aa meda nipuna biri Jairus ipisa. Go aare lotu adana surube aa mudu pirisa. Nipu Yesuna aa re-para epa lopoa agaa puri paloa gupa ogesa: Nere nina ada-para epape sa. 42 Nipuna nogo padane-ma madu isa. Go nogona maaliri 12-pela yapare nipu ini adupitalo pisa.

Go raburi onaanumi Yesu marege paa-mama pisimi. 43 Go rabu ona meda nipu onaa rayo raapu pamisa. Go onare yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Gore go ona nipumi mone oyaenu yaina mae-peaainalo dokta-nu kasa pare nipuna yaina mada namaepeaasimi. 44 Go onare Yesuna masaa-nane resi-para ipuare Yesu oraawa mode yaapi kaapu yoa wala napopesa. 45 Go rabu Yesumi lalo: Niri onaa medame oraaria kone salo sa. Nimu rayome ni dia ni dia agu simi. Go rabu Pita-me lalo: Aa Adaa, onaa adaapumi kuta pua ne maregepeaarimide. 46 Goa sa rabu Yesumi lalo: Aa medame ni oraaria rabu nina puri aba yola meade sa. 47 Mode onare nipu mada nakalesa-pulu nipu pururu pua Yesuna kibu re-para epa adaniaa pirisa. Goa pisa rabu onaa adaapuna ini agaana lakesa: Neme oraaru rabu nina yaapi ora mogo aipapulu kaapu yaade sa. 48 Gore Yesumi nipu lakesa: Go nogo, nena kone rulaeme nena yaina maepeaaria-ga epe pu robaa raapu pu sa.

49 Nipumi mo agaa pena lakelalaina mo adaare aa muduna agaa mea o taape aa meda ipisa. Nipumi aa mudu Jairus-para

yaaloa lakesa: Nena nogo aba ini adupiaade sa. Apo tisaa-para nena kogono namapaape sa. 50 Yesumi go agaa pagoa nipumi Jairus-para gupa lakesa: Neme paala naomape pare kone waru rulape. Nena nogo wala epeaalia sa. 51 Gore Yesu nipu go aa muduna ada-para puare ada ru-nane onaa rayo napulupape lo lakesa. Dia, pare Pita-para Jon-para Jems-para mo agi aaraa lapo-para go-rupare Yesu nipu raapu ru-nane pisimi. 52 Onaa rayo mo nogo madaa re lala pirisimi. Go rabu Yesumi lalo: Nipu naomaana-ga re natapape. Nipu pa u pata sana sa. 53 Goa sa rabu mo nogo ora aba omesa adesimi-pulu Yesu madaa giri laasimi. 54 Gore Yesumi nogona ki mina mua gupa yaasa: Go nogo, ne reka sa. 55 Goa sa rabu mo nogona wasupa wala epa odobaawa nipu aipapulu rekasa. Goa puare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta medaloma katapa sa. 56 Mo nogona agi aaraa nipu lapore ora paalame omesipi pare Yesumi nipu-para agaa puri paloa gupa sa: Go remaare onaa meda nalaketapape sa.

9

Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela kogono kasa
(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

1 Yesumi disaipel aa 12-pela yaaloa nipumi puri-para suruboa paade kogono lapo kalaama pisa. Nimumi wae remonu rakepeainalo yaina maepeaainalo page puri kasa. 2 Goa pisare nimumi Gote-na Surube Su-na agaa mogeawa yaina ome onaanu medaloma maepeaainalo mea rapaasa. 3 Go pua nimu lakesa: Nimimi pora pamualimi rabu oyae namea pulupape sa. Nimimi rimaapu-para roka nupara sapi-para mone-nu page namea pulupape sa. Nimimi go page mamina lapo namealepape. 4 Nimumi nimi ada runane epe-rupa lamua palimiri gore nimi go ada padane-para pawa pua piralepape sa. Oropere nimina kogono dia naloa go adaare gimoa pulupape. 5 Yapare nimumi nimi ada-para nalamua palimiri gore nimimi go adaare gimalepape sa. Goa pua nimina aa madaa kege kunua salepape sa. Go kunua salimi rabu go onaame nimuna wae kone mada niminaalimi sa. 6 Goa sapulu nimi pua su adaare rado rado-para pu pa yabesimi. Goa pua Gote-na Epe Agaa remaa pamu lakeloa yaina ome onaana yaina maepeaasimi.

Aa mudu Herot-me Yesuna remaa pagesa
(Mat 14.1-12; Mak 6.14-16)

7 Galili adaarena aa mudu Herot-me go remaa rayo aba pago kiritisa-pulu nipumi aapi-para tame pae loa kone adaapu isa. Gore onaa medalomame Jon matmat-para wala rekasimi-pulu nipumi go aa kone isa. 8 Gore onaa medalomame Elaija wala epa pia simi. Medalomame Gote-na ora abade agaa lakene aa padane wala rekaana simi. 9 Go agaa madaare Herot-me lalo: Jon-na maare aba kepesude sa. Go remaa pagalo aare aapi yapae? Goa loa nipumi Yesu adolalo pisa.

Yesumi aa 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-13)

10 Disaipel aanu nimu wala ipua niaa kogono gupa pa amaa lo Yesu nipu epa lakesimi. Go rabu nipumi nimu mea pua onaa gimoa adaare meda Betsaida-para agu raapo pisimi. 11 Orope onaanumiri nimu puame lo remaa pagesimi-pulu nipu rata mea pisimi. Nimu nipu piri-para ipisimi raburi nipumi piralepa loa sana nipumi nimu Gote-na Surube Su madaa agaa lakesa. Go rabu page nipumi yaina ome onaanu page medaloma maepeaasa. 12 Gore naare pabalaina mo aa 12-pela nipu piri-para ipua lalo: Neme go onaanuri nimuna ada penaala simi. Go-parare onaa adaapu napimi. Goa pea-ga mo adaarenane eta kabo u patape ada page asapua kabena penaala simi. 13 Pare Yesumi nimu lakesa: Nimimi eta katapa sa. Nimumi lalo: Niaana etare gupa: bret ipa supu-para ena laapo ima. Nemere go onaa rayona eta kabamona kone sae ya? 14 Gore aanu 5,000 pabo pirisimi.

Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa: Nimimi mo onaanu 50, 50 laatapu mapiraatepa sa. 15 Goa pua disaipel aanumi onaa rayo mapira kiritasimi. 16 Yesu nipumi mo bret supu-para mo ena mua yaa-para adaba sua Gote-para ora pi sa. Goa puare nipumi bret piribia disaipel aanu kanaloa nimumi onaanu rumaasimi. 17 Gore nimu rayome ora mada nisimi. No kirituare eta ebo nu 12-pela madu isimi.

Pita-me Yesu Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade lo lapaasa
(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

18 Oro meda Yesu nipu padane beten lala pirina nipuna disaipel aanuri nipu piri-para ipisimi. Go rabu nipumi nimu agaa misa: Onaanumiri niri aapi teme pae? 19 Gore nimumi agaa gupa lakesimi: Medalomamere nere Jon Baptais teme Medalomamere ne Elaija teme. Medalomare ne abade Gote-na agaa lakene aa meda wala rekaana teme. 20 Gore nipumi nimu lakesa: Nimimiri ni aapi teme ya? Gore Pita-me gupa sa: Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade sa.

Yesu nipu omoa wala rekalua sa
(Mat 16.20-28; Mak 8.30–9.1)

21 Goa loare Yesumi nimu ora puri paloa
agaa mana lakesa: Go agaare pa onaa
nalaketapape. 22 Gore nipumi lalo: Ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Siri kedaa adaape ri-
aalua. Goa pua kone makuaae Juda aanu
page Gote-na miru irae aa mudunu page
rekena agaa tisaa aanu page go aa rayome
ni masaa rilalimi. Goa pua ni tu maoma-
limi pare wala yapi repo dia naloa wala
matmat-para rekalua sa.

23 Gore nipumi onaa rayo lakesa: Gore
onaa rayome ni madaa kone rulaawa
palimi-daare nimuna kone rabuaniaawa
repena polopeana kedaa oro yaalo rua
nina pora kuralimina sa. 24 Gore aa
medame nipuna kone wasupa pa irulu
saapitiare gore nipuna wasupa page alu-
palia. Pare aa medame ni madaa kone sua
nipuna bipa yogane madaa kone nasaliare
nipuna wasupare gore oro yaalo piraama
laama palia. 25 Pare aa medame mone
oyae waru mua su amaa oyaenu page
rayo waru saliare nipuna kone wasupa go
yaenumi akepu raba mealia ya? 26 Gore
onaa rayome ni-para nina epe agaa-para
masaa rilalimi-daare ni Onaa Raapu Pi-
rape Aamere go onaa masaa rilalua. Wala
epalua rabu naa puri page Aapana epe
paana puri page epe ensel-nuna page mea
epalua. 27 Pagalepa. Onaa medaloma
go-para pimiri abi naomalimi. Dia, pare
aba nimumi Gote-na Surube Su epenalo
adalimi sa.

Yesuna to rado nona piane aulaawa aasa
(Mat 17.1-13; Mak 9.2-13)

28 Yesumi apo agaa aba loare sarara
padane aba dia sa. Go rabu nipumi Pita-
para Jon-para Jems-para lamua pua rudu
medane beten talo pisimi. 29 Nipumi
beten lala pirina nipuna ini agaa aba rado
perekea sana nipuna mamina page yaako
pu tua lepo lepo atasa. 30 Goa puare
aipapulu aa lapome nipu raapu agaa lala
pirisipi. Go aa laapore Moses-para Elaija
laapo Yesu raapu agaa sipi. 31 Nipuri
yaa madaana epe paana puri raapu ip-
isipi. Nipu lapome Yesu-para orope Gote-
na kogono pu kiritainalo Jerusalem su-
para omali agaa lala pirisimi. 32 Go rabu
Pita-para mo adami aanu-para u waru
patisimi. Gore nimumi rekoa pua Yesuna
epe paana puri-para mo rekasipide aa lapo
page adesimi. 33 Gore mo aa lapome Yesu
gimoa polalo pisipi rabu Pita-me Yesu gupa
lakesa: Aa adaa, niaa go-para pimare ora
epe ta. Gore niaana pokaalo ada ipa repo
paminaapa. Medare nena meda Moses-na
medare Elija-na pamina sa. Pita nipumi
go agaa lakesa pare go agaana re naniminaasa.

34 Nipumi go agaa pa lalaina moae
medame nimu aba rigitisa. Moaeme nimu
rabuaniaasa rabu nimumi paala omesimi.
35 Go moae-parare agaa meda gupa lakesa:
Gore ora nina epe naaki-ga neme nipu
aba mapiraasu. Nimimi nipuna agaa pa-
galepape. 36 Gote-me agaa lakenaloa Yesu
nipu padane pirina adesimi. Gore disaipel
aanu nimumi agaa loraawa go adesimide
yaenu madaa remaa nasimi.

Yesumi wae remo piri naaki meda mae-
peaasa
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-29)

37 Ekeraare so rudu gimoa kilipisimi
rabu onaa adaapumi Yesu nipu pora-nia
madaata ipisimi. 38 Go onaana rikiraana
ae aa medame gupa yaaloa ogesa: Tisaa,
neme nina naaki odome omoa adape. Go
naakiri ora naa padane-ma naaki yaade.
39 Wae remo medame nipu irulu ripinaaya.
Goa pea raburi mo wae remome nipu
orolopaawa maeyaatea. Goa pua nipuna
agaa-para rako sope madita. Go rabu
nipuna yogane maoyaaya. Goa pua go
remome naa naaki abi naminarepaaya.
40 Neme abade nena disaipel aanumi go
wae remo mea rakepealepa lo ogesude
pare nimumi mada narakepeasimi.

41 Yesumi go kirita pirisimi onaanu-para
gupa lakesa: Nimiri kone waru narulaawa
nimina robaa-para page ora o ta. Nimi
raapu ni rana akepu raapo piralua pae?
Nimina wae kedaanu akepu raapo rialua
pae? Goa loare go aa-para lakesa: Nena
naaki lamua ipu sa. 42 Nipuna naakiri pena
ipulaina mo wae remome oro lopaawa
maeyaesa. Go rabu Yesumi go remo-para
puri pane agaa lakeloa mo naaki mae-
peaasa. Goa pua nipuna aaraa mea kasa.

Yesumi nipu omalua lo rana laapo
lakesa
(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)

43-44 Onaa rayome Gote-na adaa puri
adesimi-pulu nimu ora pogolasaasimi Go
rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para
gupa sa: Neme agaa lagialua-ga nimimi go
agaa waru pago piralepape. Ni Onaa Raapu
Pirape Aa-na Siri aa medalomame wae
aanu mea kateme sa. 45 Pare nimumi go
saa agaana re naniminaasimi-pulu nimu
paalame omoa nipu agaa namisimi.

Ririna epea aare aapi yapae simi
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

46 Gore disaipel aanumi arere pua niaana
rikiraanare riri-nane aape aare aapi ya-
pae lo agaa lala pirisimi. 47 Gore Yesumi
nimuna kone adoa nipumi naaki oge meda
nipu raapu mea mapiraasa. 48 Goa puare

nipumi nimu lakesa: Onaa rayo naa bi loa go oge naaki raba mealimi-daare nimimi ni page raba meme sa. Onaa rayo kogono pua naaki ora oge gupiane raba mealimi-daare onaa mudu pitimi sa.

Nimi iaa napiralimi-daare nimina adami onaa piralimi
(Mak 9.38-40)

49 Go rabu Jon-me agaa gupa abusa: Aa Adaa, aa medame nena bi loa wae remo mea rakepea-daa adama sa. Goa pea pare go aame niaana rikiraana disaipel aa napia-pulu nipu gimape lo lakelama. 50 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa medaloma gupa lakesa: Nimimi nipu gimoa natapape sa. Onaa rayo nimi-para iaa na-aulalimi-daare gore nimina adami onaa pitimi sa.

Yesu Samaria su-para polalo pisa rabu naepape simi

51 Gote-me Yesu so yaa-para mea pope di rudu sa. Goa pisa raburi Yesu nipu Jerusalem palua kone sua pisa. 52 Go raburi aa medaloma-para wai agaa aba lo rapaasa. Go aanu nimu puare Samaria adaare meda-para odobaawa nipuna yaenu managolo satalo pisimi. 53 Goa pisimi pare go su-para piri onaanumi Yesu nimuna adaare-para lamua pope gimisimi. Gore Yesuri nimuna iaana su Jerusalem su-para penaalo adesimi. 54 Disaipel aa Jon Jems lapome go kone adoa nipu laapome wala pua Yesu-para lalo: Aa Mudu, niaame so yaa-para ia repena sulaame go onaanu rabenalo mea repaamina ya? 55 Goa simi pare Yesumi wala pereke tua nipu-para ora dia sa. 56 Goa pua nimu su rado-para pisimi.

Onaa medalomame Yesu rata mea polalo pisimi
(Mat 8.19-22)

57 Nimu pora-nia pisimi rabu aa medame Yesu goa lakesa: Ne su rayona pali-parare ni go-para rata mea epalua sa. 58 Goa sa rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Raa kira aune yana nimuna aana apedaa raa-para pati ada aaya. Go page yaanuri nimuna ada aaya pare Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri patape ada meda na-aaya sa. 59 Nipumi aa rado meda gupa lakesa: Neme ni rata mea ipu sa. Goa sa pare go aa nipumi lalo: Neme nina Aapa aba rogaata pono laa sa. 60 Yesumi nipu lakesa: Dia, nimuna wasupa ome onaanuri ora nimuna ome yagonumi rogaaina lape. Ne pua Gote-na Surube Su madaa agaa pua lakelape sa.

61 Aa medame gupa sa: Aa Adaa, neme ne raapu banalo pi pare neme nina onaanu nimu-repaa abi piralepape ta pono laa sa. 62 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Aa medame nipuna aalumi masaa-nane wala adaa-mama paliare Gote-na Surube Su-para mada napua piralia sa.

10

Yesumi aa 72-pela epe kogono pula penaalo mea rapaasa

1 Orope Aa Mudumi aa 72-pela meda muare laapo laapo lo mea rapaasa. Gore Yesu orope penaalo adaare-para su rayo-parare nimumi aba agaa laketa pisimi. 2 Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Eta adaapu apo maapunu-para ia pare kogono aa adaapu napimi. Goa pea-ga nimimi apo maapuna aaraa-para beten tapape. Goa pua aaraame aa medaloma mo etanu mea kirita inalo beten tapape. 3 Pulupa. Nimiri sipsip mena-rupa mo maeyae yanana rikiraana apo mea rapaato. 4 Nimina mone paus-para roka nu-para aariti go yaenu namea pulupape. Goa pua pora-nia ae onaa-para abi piralepape pi natapape sa. 5 Gore nimimi ada meda-para pua odobalimi-daare aba nipu gupa tapape: Go ada-para piri onaare epe-rupa piralepa tapape. Gore epe kone i aa meda go ada-para pitia-daare nipumi nena epe kone mua abutea. 6 Pare aa meda gupa napitia-daare nimina epe konere nimina wala mealimina. 7 Nimi ada meda-para pua piralimina gialimide nape eta oyaenuri nalepape. Goa pua-ga kogono aare nipu agaa abulape oyae mada mealia. Pare nimuna ada rado radonu-para oyae namula pulupape.

8 Nimi adaare meda-para palimi rabu nimuna ada-para epe-rupa mea odobalimiri gore eta nimumi gialimide nalepape. 9 Go adaare-para yaina ome onaanu maepeaatepape. Goa puare nimimi nimu gupa laketapape: Gote-na Surube Su nimi piri repara epea tapape. 10 Goa pua nimi adaare meda-para puare nimi nimuna ada-para nalamua palimiri go adaare pora-nane pua aawa gupa tapape: 11 Nimina adaare-na kegere niaana aa madaa ina apo kunu satema-daa tapape. Pare Gote-na Surube Su abia go re-para epaade tapape. 12 Neme nimi lagialo: Sodom adaare-para wae onaanu pirisimi-pulu kedaa adaa meda kasa. Goa pisa pare go adaare-para epe agaa gimalimiri kedaa ora waru katea sa.

Onaanumi kone napereketeme-pulu odo waru pea
(Mat 11.20-24)

13 Yesumi wala lalo: Korasin su-para mo Betsaida go lapo piri onaanu-para page ora odo waru pia. Nimina su-para napiaa kogono pisude-rupa Tair su-para Saidon su lapopare go-rupa pula pisu yaalore go su lapone piri onaanumi pupitagi gimoa kone pereketa peme. Goa pula pisimi

yaalore nimumi mamina kobere yamoa repena egaa taga irita pisimi. 14 Gore Goteme onaa wae yoto katea raburi go wae su lapo Tair Saidon lapo-para odome omoa kedaa katea. Goa palia pare go adaarepara pirua kone narulae onaanuri nimi ora adaa kedaa meda mealimi sa. 15 Nimi Kaperneam su-para piri onaanuri nimina so yaa-para polalo peme pae? Dia nimi wae repena sulaa-para mea lopalia sa.

16 Goa loa nipuna disaipel aanu lakesa: Onaa rayome nimina agaa pagalimiri gore nina agaa page pageme. Pare onaa rayome ni masaa rilalimi-daare gore ni page masaa rilaeme. Gore ni masaa rilalimiri abade nimumi ni rapaasade Aapa page masaa rilalimi sa.

Mode epe kogono aa 72-pela wala ipisimi

17 Orope mo epe kogono aa 72-pela wala ipua raaname omoasimi. Gore nimumi lalo: Aa Mudu, niaame abade nena bi lakelaama pisima rabu wae remonu page niaana agaa pagaame simi. 18 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: Go rabu yaa madaare Satan so repena sulaa-rupa aipapulu lopesa-daa adesu. 19 Pagalepa. Neme nimi puri aba gisude-pulu nimimi paaka-para supi kalainuna agaa mada rogaalimi sa. Goa puare nimimi Satanna puri rayo rabuaniaalimi rabu oyae medame nimi mada namaoyaalia sa. 20 Pare wae remome nimina agaa pa pageme-pulu go padane madaa raaname naomalepape. Dia, pare nimina bi so yaapara aba tisade-ga go madaa pedo pipape sa.

Yesumi pedo waru pua Aapa Gote-para ora pi sa
(Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Go raburi Holi Spirit-mi Yesuna robaapara raana omape kone kasa rabu rulatabesa. Go rabu Yesumi lalo: O Aapa, nere su amaa page yaa-para page ora Aa Mudu pi. Abia neme kone adaapu i onaanu-para makuaae onaanu-para nena kone kudiri pua skul-nane onaanu mea waalaede sa. Ora gore Aapa, nena raanana ratua gupa pede-ga ora pi. 22 Nina Aapame kone-para oyae rayo neme surubanolo gisa. Pare onaa rayome Sina kone naademe. Dia, pare Aapa padanemere adea. Go page onaa rayome Aapana kone naademe pare Simi padanemere aapa adea. Goa pea pare Simi onaanu Aapana kone waatalo palia-daare nimumi page Aapa mada adalimi.

23 Go rabu Yesumi pereke tua disaipel aanu-para lalo: Nimimi go adaleme yae madaare nimi pedo pu piralimina. 24 Neme nimi lagialo: Abade aa mudunu page Gotena agaa lakene aanumi page abia nimi ademe yae adolalo pisimi. Pare nimumi go oyae na-adesimi. Go page abia nimimi go pageme agaa pagolalo pisimi pare napagesimiya sa.

Samaria aa medame nipuna iaa odome omesa

25 Gore rekena agaana tisaa meda Yesu piri-para ipua Yesu ko tulalo pisa. Tisaaya, neme akea pua oro yaalo kagaa pirape kone wasupa mealua ya? 26 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na buk-parare akepu ia? Neme akepu dipiti pae? 27 Gore nipumi agaa gupa abusa: Nena Mudu Gote madaare pu robaa rayome page kone wasupa rayome page puri rayome page pedo pu raana omalepape ta. Go page nimina bipa nimi raana omeme-rupare nimina yagonu page padane go-rupa pipape sa. 28 Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gore neme agaa waru abulae. Neme goa paliri ne oro yaalo epe-rupa kagaa pirali sa.

29 Yapare go rekena agaa tisaa-mere nipuna bi padane waru epena kone isapulu nipumi Yesu wala lakesa: Gore rekena agaame nina ada lapa piri onaanuri aapipara ta pae? 30 Gore Yesu nipumi remaa gupa lakesa: Aa medame nipuna Jerusalem su-para gimoa Jeriko su-nane pisa. Go rabu wae paake ne aanu nimu pora madaasimi rabu tua nipuna mamina-nu koloa nipuna oyaenu misimi. Goa puare nipu waru tua pora-nia pa ini adupitalo palaina gima pisimi. 31 Go raburi Gote-na Miru Irae Aa meda go pora kura mea pisa. Gore nipumi go aa adaa pare gimoa mo pora nebonane puaa-mama pua pisa. 32 Goa pisa rabu aa meda nipu Livai-repaa ruru piri aa nipu ipisa. Nipu pora nebo-nane ipua mode aa tapaina adoare mo pora aanenane pakeawa gima pisa.

33 Goa pisa pare Samaria kimi su-para piri aa padanere mo pora-nia ipua go aa tapaina adoa sana nipuna pu-para ora odome omesa. 34 Goa pisa-pulu nipu repara pua minasaawa marasin wel-para ipa wain koyo paboa mo nipuna rere rogaasa. Mo rere rogaa kiritua mo aa marekaawa nipuna donki mena masaana mea mapiraasa. Goa puare nipumi pora kimisu aanu patape ada meda-para pua waru pua surubesa. 35 Ekeraa-nanere go aame kimisu aanu patape ada surube adana aaraa mone 100 kina-rupa pua kasa. Go pua nipumi gupa lakesa: Neme go aa waru surubape. Gore nena mone medaloma mogo aa madaa palia-rupa wala ipua epa abutua.

36 Goa loa sana Yesumi wala lalo: Gore
abia neme ake kone sae pae? Aa repo pora-
nia epame pare mode tapasade aana adami
aare aapi ya? 37 Go rabu mo rekena agaana
tisaa-me lalo: Go kimisu aare odome omoa
raba meade aa sa. Go rabu Yesumi nipu
lakesa: Ne puare neme goa pua pape sa.

Yesumi Marta-para Maria lapo adola pisa

38 Yesu nipuna disaipel aanu raapu
adaare meda-para pisimi. Go-parare ona
meda nipuna biri Marta go oname Yesu
nipuna ada-para epe-rupa lamua pisa.
39 Marta nipuna aaki meda nipuna biri
Maria pirisa. Maria nipu Aa Mudu-na
aa re-para epa pirua nipuna agaa pagesa.
40 Goa pisa pare Marta-re kogono adaapu
pua nimuna nape eta managolata pirisa.
Goa pisa rabu Marta nipu Yesu piri-para
pua agaa misa: Aa Mudu, nina aakimi ni
gimaade-ga neme padane eta iru pi-ga go
kone madaare ake kone sali pae? Ni epa
raba mina neme lakela sa. 41 Goa sa pare
Aa Mudumi nipu-para agaa gupa lakesa:
Marta, ni odo pia. Neme kone adaapu sua
nena robaa-para ari-yapa pea. Nere oyae
rayo madaa kone sae. 42 Goa pea pare neme
kone padane sape. Go nena aki Maria-me
mulalo pia yaere niaame rutu nalamina sa.

11

Yesumi beten lape-rupa moge riaasa (Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Yapi medame Yesu nipu su meda-nane
beten lala pirisa. Orope beten aba lo kiriti-
naloare nipuna disaipel aa medame nipu
goa lakesa: Aa Mudu, neme niaare beten
lape-rupa mogeape. Abade Jon-me nipuna
disaipel aanu mogeasaya-rupa neme page
niaa mogeape sa. 2 Gore nipumi nimu
gupa lakesa: Beten lape agaa teme raburi
nimimi gupa tapape sa:

O Aapa, Nena biri oro yaalo ora epe-rupa
ina.
Nena Surube Su epena.
3 Abia go yapi padane madaare niaana eta
giaina.
4 Niaana wae yaenu mea rubaina-ga ni-
aame page aba wae kone saapiraina
onaanuna kone mea rubalima.
Neme niaa kedaame omape yae ko
natina.

5 Yesumi goa loa sana nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Gore nimi medamere
ribaa ruma rumana pua nimina adami aa
agaa gupa mealimi: Adami aa, neme ni
bret ipa repo giaina pua te. 6 Nina adami
aa meda pora kimisu pamua reame omoa
nina ada-para epa pia. Goa pea pare neme
kalape eta dia ya te. 7 Goa te raburi mo ada
ru-nane pia adami aame gupa tea: Neme ni
radaa pi kogono nagiape. Pora gaape ora
poa loko aba tua nina nogo naakinu raapu
aba patawa tea. Neme rekoa oyae mada
nagialua tea. 8 Goa tea rabu neme ake pali
ya? Neme nimi lagialo: Gore mo aame ne
nipuna adami onaanu bret nagialia-daare
ne yala napote pare ne pirua agaa lakete.
Agaa pa amaa yaate-pulu nipu rekoa nena
ia yaenu gialia. 9 Go remaana re neme
nimi lagialo: Gore nimimi Gote-para beten
go-rupa tapape. Goa palimiri nipumi nimi
oyae su gialia. Nimimi oyae asapalimiri
nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora
gaape tu piralimiri Gote-me pora gaape
mada epa lobalia. 10 Onaanumi Gote-para
beten temere gore oyae mada mealimi. On-
aanu oyae asapalimiri nimumi oyae mada
adasaalimi. Onaanumi pora gaape talimiri
gore Gote-me nimu-para pora ora lobalia.

11 Gore nimina naaki nogonumi nimi-
para ena meda gialepa teme-daare paaka
wae meda mea kateme ya? 12 Dia-ga
mo naakimi yaa Aapa meda gi tea-daare
betamu meda mea kateme ya? Dia,
mada nakateme. 13 Gore nimi wae aanu
pimi pare nimina naaki-para epe yaenu
katemede. Goa pemede-ga waru pagalepa.
Niaana so yaa-para pia Aapamere onaan-
umi beten teme-daare Holi Spirit gialua sa.

Yesu Belsebul raapu kogono pea simi (Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)

14 Wae remome aa medana agaa ma-
maraasa rabu Yesumi go remo mea ru-
bisa. Go rabu go aa-na agaa lapaasa.
Goa pua onaa rayome kone adaapu sua
pogolasaasimi. 15 Goa pisa rabu onaa
medalomame lalo: Wae remonuna aa
mudu Belsebul-mi Yesu puri kata rabu
mea rubaaya simi. 16 Goa simi rabu aa
medalomame Yesu ko tulalo pisimi-pulu
Yesumi napiaa kogono meda pinaloa ada-
mona simi. 17 Pare Yesumi nimuna kone
adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaa
kagure meda-para piri onaanu rugulala
paawa yada palimiri go adaa rururi ora o
yalimi. Go page ada medana aaraalu rugu-
lala paliare go aaraalu mada nakibuma
piralimi. 18 Gore Satan-me nipuna su-
rube onaanuri marugulala paalia yaalore
nipuna puri page akea pua epe-rupa salia
ya? Mada Dia, pare nimimi wae re-
monuna mudu Belsebul-na purimi mea
rubaayo teme. 19 Neme go purimi mea
rubaayo teme-daare gore nimina naakinu
madaare akea pua neme nimuna remonu
mea rubaayo pae? Nimina naakinuna wae
remo radonu mea rubaayo pare nimimi
ora agaa nalaeme. 20 Dia-ga Gote-na purimi
ni puri gisa-pulu go wae remonu mea
rubaayo. Goa pe-pulu Gote-na Surube Su
nimi piri-para aba epaade sa. 21 Gore puri

pane aa medame etaa ripinua nipuna ada-para surubaliare gore nipuna oyae rayo epe-rupa pa salia.
22 Goa palia pare puri waru pane aa rado apo aana ada-para ipua tuare maoyaalia. Goa puare apo aana etaa-para rai napi-para go surubape yae paake noa tema aa medalomanu-para surubape yae ruma katea sa. 23 Onaa rayo nina adami onaa napitimi-daare gore nina iaa pimi. Onaa rayome ni raapu oyae nakiritemere gore nimumi raa-para mea ratu rubalimi sa.

Wae remo wala ipisa
(Mat 12.43-45)

24 Gore wae remome aa meda gimaliare gore nipu su kaapu ne-para kitu pirape su asapulalo pea. Gore nipumi go su epe meda na-adoare nipumi lalo: Abade nina pirisude ada-para wala palua tea. 25 Goa pea-daa nipu pua nipuna abana ada-para wala pua adea rabu nimumi puluma kia pepena pua waria piralimi. 26 Goa adea raburi wala ora wae remo 7-pela medaloma pua lamu misa. Goa puare nimu rayo mo ada ru-nane pua odobaawa pimi. Goa peme rabu abade mo aa nipuri wae-rupa pirisa pare wala abia rayo piruaeme-pulu go aa abia ora wae-rupa meda pia sa.

Pedo waru pua pirape kone

27 Yesumi onaa adaapu kirata pirinaloa agaa gupa lakesa: Go rabu nimina riki-raana piri ona padaneme agaa gupa sa: Gore abade ne madua adu gisade ona nipu padanemere pedo waru pina sa. 28 Goa sa pare Yesumi gupa sa: Ora lae pare onaame Gote-na epe agaa wala pagoa ratalimi on-aanumiri gore ora pedo pina sa.

Onaa medalomame napiaa kogono ada-mona paina simi
(Mat 12.38-42; Mak 8.12)

29 Onaa adaapu pa epa kiritaba pirina nimu gupa lakesa: Abia go yapi di rabu pimi onaanuri ora wae onaa pimi. Nimumi napiaa kogono meda adamona teme pare neme go-rupa kogono meda nawatoa. Dia, pare Jona nipuna napiaa kogono pisade go padane mea waatoa sa. 30 Abade Jona Gote-na agaa lakene aa pirina mo Ninive su-para piri onaanumi Gote-na puri pane kogono adesimi. Abia go rabu page ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si Gote-me go onaanumi ade-nalo napiaa kogono palia rabu adalimi sa. 31 Oropere Gote-me onaanuna koso lape di madaare no re-nane ona mudu padaneme rekoa abia piri onaanu nimuna wae yae madaa koso lape agaa lagialia. Gore go oname abade Solomon-na epe agaa mana pagola pisa-pulu nipu su rayona aane-nane pamisa. Goa pisa pare nimina rikiraana pia yaeme apo Solomon-na kone ora maoge yaaya. Goa pea pare onaanumi nipuna agaa napageme. 32 Gote-me onaanuna koso lape agaa di madaare gore Ninive su onaanumi rekoa go abia piri onaanu-miri Joname agaa lakesa-daa nimumi kone perekeasimi. Goa pisimi-pulu nimi madaa koso lape agaa mada lagialimi. Goa palia pare abia nimina rikiraana piri aame Jona maoge yaaya sa.

To yoganena paa madaa agaa lakesa
(Mat 5.15; 6.22-23)

33 Yesumi wala lalo: Onaanumi lam ewoa go lam baket rolo-para nasalemede sa. Dia, pare nipumi mudianaloa onaanumi go paa adoa ada ru-nane epa odobalimi. 34 Nena iniri nena yoganena paa lam-rupa roaaya. Gore nena ini epeaaliare gore nena to yogane rayo paa rulatabea. Pare nena ini o yaliare gore nena to yogane rayo ribaa yabalia sa. 35 Gore nena robaa-para ia paa wala ribaa yalia waru adalepape. 36 Gore nena to rayo-para paa paliare kalae-nanedaa page ribaa nayaabalia. Go rabu lam-na paa ne madaa pirata ipulade-rupa nena to yogane-para paa gupa rulatabalia sa.

Farisi aanu rekena agaa tisaanuri waea pisimi
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)

37 Yesumi go agaa aba naloa Farisi aa medame nipuna ada-para eta nola ipu sa. Goa sa rabu mo aa nipuna ada-para pua eta nala pirisa. 38 Gore Yesumi eta nolalo ki naradepea-pulu mo Farisi aame adoa nipumi kone adaapu isa. 39 Goa pisa rabu Aa Mudumi nipu gupa lakesa: Gore nimi Farisi aanuri nimimi plet kap-nuna yogane radepeteme. Goa pea pare nimimi plet kap-nuna ru-parare narade-peteme. Goa pea pare nimina robaa-para oyae adaapu saapirape kone su pupitagi nape kone page apo rulatabea-daa sa. 40 Nimiri maeyae aanu pimi. Gote-me onaana to yogane waria nipuna robaare nawarisa pae? 41 Pare nimina plet kap-nupara saapiri yaenu medalomame naraa onaanu katapape. Goa palimi rabu nimi epe-rupa piralimi sa.
42 Pare Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para warea go oge yae page Gote medaloma kateme. Goa peme pare nimimi epe-rupa sape kone-para Gote madaa kone rulape kone-para gimeme. Pare nimimi go kone sua mogea nagimal-imiri gore epeaalia.
43 Nimi Farisi aanu nimimi waru adalepape. Nimi lotu ada ru-nane pua riri-nane pirape siaa madaa raaname apo omeme-daa. Go page nimi kiritae maket

ada-para pua onaanumi nimi-para abi piralepape teme-daa raaname omeme.
44 Nimiri waru adalepape. Nimina kone gupa: Nimi pa matmat-rupaga gore pa onaanumi na-adoare rekena lusua rabuaemede.
45 Go rabu rekena agaana tisaa medame gupa sa: Tisaa, neme goa loa niaa-para ero agaa niaa mariaaye.
46 Yesumi lalo: Nimi rekena agaana tisaanuri waru adalepape. Nimimi kedaa pi yae onaanuna masaa-nane mea mariaaeme. Goa peme pare nimu riape-rupa maarea pare go kedaa pi yae rinalo nimimi raba meape kone naimi.
47 Nimimiri waru adalepape. Nimina akuanumiri Gote-na agaa lakene aanu tisimiya. Goa pisimi pare nimimi go akuanuna rogaape apedaa wariaawa pepena epe-rupa paeme. 48 Goa peme rabu nimimi nimina akuanuna wae pisimide kone niminaawa raaname omeme. Nimina akuanumi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaawa rogaasimi-para nimimi nimuna matmat wariaawa pepena paeme.
49 Go madaare Gote-me epe makuaae kone sua lalo: Neme nina agaa lakene aanu page aposel kogono aanu page nimu piri-para penaato. Goa palua pare nimumi go aa medaloma tu maomaawa medaloma kedaa pi yae kateme. 50 Goa sa-pulu go pimi onaanuri abade mo Gote-na agaa lakene aanu tu maomasimi madaa abia page ora kedaa adaape mealimi. 51 Aba Gote-me su yaa warinaloa mo aa Abel tu mao-mama ipua Sekaraia epe tu maomasimi rabu page kedaa adaape mealimi. Go aare Gote-na ada ru-nane pirisa rabu aana reke-para Gote-na epe pirape ada lapona rikiraana tu maomasimi. Gore neme nimi lagialo: Abade Gote-na aanu tisimide kogonona kedaare abia go piri onaanu nimimi rialimi.
52 Nimiri rekena agaa tisaanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimi kone makuaae meapena pora lobape ki nimimi riti peme. Goa peme pare nimina odobatalo pora gaape nalobeme. Go page onaa meda odobainalo page kone naimi pare nimimi pora gaape garulaeme.
53 Yesumi go su gimisa rabu mo rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para Yesu madaa wae ero agaa loa nipu madaa agaa rado rado misimi. 54 Nimumi agaa loa nipu ko tulalo pisimi-pulu nipu agaa adaapu agaa misimi. Nipumi pa yada tea-daare nimumi nipu koso madaa mea aditalo pisimi.

12

Makirae konere waru adalepape
(Mat 10.26-27)

1 Onaanu ora adaapupe kiritaawa rulatabaawa medana aa madaa ata pisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para agaa aba gupa sa: Nimi go Farisi aanuna bret ma-adaa yaape yis-ri waru adalepape. Neme nimuna makirae agaa madaa lalo.
2 Oyae rayo rigitabaaya yaere oropere amaa salia. Go page oyae rayo kudiri pu iare oropere penaame waatea. 3 Goa peapulu agaa rayo ribaane-para simiyaade agaare onaanumi epe paa-para pirua pagalimi. Gore agaa medaloma pawasi rupara pirua simiyaadere so rudu madaa aawa lamonealimi sa.

Onaame Gote madaa paala omamina
(Mat 10.28-31)

4 Nina adami onaanu nimiri gupa lagiano: Onaanumi to yogane talimi-daare paalame naomalepape. Goa puare orope nimumi yada meda mada napalimi. 5 Nimi paala omape onaa nimi lagiano. Gote madaa paala waru omalepape. Nipumi onaa tu maomaawa orope repena sulaapara mada mea lopalia. Gore neme nimi lagialo. Go aa padane madaa paalame omalepape. 6 Nimimi ademe mone 2 toearupa yaa magata supu kabeme. Pare Gote-me yaa oge go-rupa madaare kone narugulaaya. 7 Nipumi nimina aalu iri rayo aba dipita. Gore nimimi paala naomemega nimimi ogege kabape yaa-rupana yoto maoge yaeme.

Ni Yesuna ruru yaade lapere palaa naomamina
(Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Gore neme nimi lagialo. Onaa rayo pa onaanuna ini agaa madaa nina bi laketemere gore ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si neme page Gote-na ensel-nuna ini agaa madaa go onaanuna bi laketoa. 9 Goa palua pare onaa rayome onaana ini agaa madaa ni masaa rilalimiri gore Gote-na ensel-na ini agaa madaa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si neme nimu masaa rilalua.
10 Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aana Si madaa wae agaa teme-daare gore Gote-me go onaana wae yae mada mea rubalia. Goa palia pare onaa rayome Holi Spirit madaa ero agaa teme-daare Gote-me go onaana wae yae namea rubalia.
11 Gore nimumi nimi lotu ada-para mea pua namba wan gavman page adaare aa mudunumi page koso pagenalo mea palimi. Go rabu nimimi paalame naomoa kone adaapu nasalepape. Gore niaame agaa akepu abutema yapae niaame agaa akepu laketema yapae kone nasalepape.
12 Gore nimimi lape agaare Holi Spirit-mi nimina kone-para mapiraalia.

Amope maeyae aa mudu madaa saa agaa lakesa

13 Go rabu go pirisimi onaana rikiraana
piri aa medame gupa sa: Tisaa-ya, Aapana
moae yaenu mo ameame rumaawa gina.
Neme rumaawa ni gina neme lakela sa.
14 Goa sa pare Yesumi nipu goa lakesa:
Ake ya? Ni nimina koso pagape aa-para
nimina oyae rumaape aa-para ni-daa dia.
15 Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimimi
waru adoa surubalepape. Nimimi epame
omape kone gimalepa. Aa medame nipu
oyae adaapu salia-daare nipumi go yaenu
madaa epe pirape kone mada namealia.

16 Go rabu Yesumi nimu-para saa agaa
meda gupa sa: Amope medana epe su
adaapu i-para maapu eta oyae adaapu
opoa nape ta. 17 Go raburi go amo ne aa
nipuna kone-para gupa isa: Abiare mo eta
medaloma kirita sape adaare dia yaade-
ga neme ake palua pae kone isa. 18 Gore
nipumi kone gupa isa: Neme goa palua.
Neme nina eta sape adanu kilipia ada ora
adaape medaloma palua. Goa puare nina
wit-na ini-para mo eta rayo go adanu-para
mea kirita salua sa. 19 Goa palua kone
salo: Go aa nipuna epe yae rayore saapi-
rano maali adaapumi popalia pare epe-
rupa piralua. Goa pea-ga abiare neme kitu
pirua eta ipa nala puare pedo pu piralua
kone isa: 20 Go kone isa pare Gote-me nipu
lakesa: Nere maeyae aa sa. Abia go ribaa
ne omali-ga abade nena mea kiritae saede
oyaenuri aapimi meali ya? 21 Go rabu
Yesumi agaa gupa lo kiritisa: Onaanumi
epe oyae adaapu salimiri apo maeyae aa-
na kone mogeteme. Goa palimi pare nimu
Gote-na ini agaa-para naraa onaa pimi sa.

Gote madaa kone rulaatepape
(Mat 6.25-34)

22 Go rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: Go remaa madaa
kone mealepa. Niaame ake nalima palo
epe-rupa piralima palo kone adaapu
nasalepape. Go page nimimi niaare yogane
madaa ake maraalima palo kone adaapu
nasalepape. 23 Gore epe-rupa pirua yogane
surubalima eta nape yae-para mamina
maraape-para go madaa kone adaapu
nasalepape. 24 Nimimi yaanuri adalepape.
Nimumi onaana kone namogeaawa nape
repena ini napoa eta namea kiriteme.
Nimuna eta kiritape ada page na-aaya.
Dia, pare Gote-me nimu raba mua eta
kata. Gore nimi onaamere mo yaanu ora
rabuaniaaeme. 25 Nimina onaa medame go
oyae madaa kone adaapu salia-daare gore
nipuna maali ogesi-daa wala adaalupu
mada yolo pitia yapae? 26 Dia-ga gore
nimimi oge eta yaenu nasurubeme-ga
nimimi pa yae medaloma madaa kone
adaapu nasalepape.

27 Nimimi plaua ini adalepape. Nimumiri
mamina waritalo kalaipu kogono napeme.
Dia, pare pagalepa. Abade mo amope
Solomon-mere nipuna pepena rayo pisa
pare mo plaua ininumi nipuna pepena
maoge yaaya. 28 Gore Gote-me mo su amaa
ripu maopaawa nipuna pepena paaya.
Goa pea pare go ripunu ekeraa-nanere
nimumi poa repena sulaa-para iralimi.
Goa pua nimimi go ripu maoge yateme-
pulu Gote-me nimina maraape mamina
gua nimi waru surubalia. Go kone
adaapu saleme rabu nimina kone rulapere
ora ogepu saapiruaeme. 29 Goa pea-ga
nimimi nape yae madaa kone adaapu
nasalepape. Go page niaa ake nalima palo
kone nasalepape. 30 Gore go su amaa pirua
kone narulae onaanumi go yaenu rayo as-
apeme. Pare Aapame nimina kone gupa
imilo aba makuaaya. 31 Nimimi Gote-na
Surube Su madaa kone rulaatepape. Goa
palimi rabu mo oyaenu page mada gialia
sa.

Yaa-para epe yaenu mea kirita sape kone
(Mat 6.19-21)

32 Nimi oge sipsip menasinu nimimi
paala naomalepape. Nimina Aapame
nipuna Surube Su gulalo pedo pu pia.
33 Goa pea-ga nimina oyae rayore nimumi
kabenaloa mone-re mo onaa naraanu kat-
apape. Goa palimiri nimina mone paus ora
puri pane sua so yaa-para epe yaenu mada
kirita salimina. Goa pua so yaa-para i yaere
naetapalia. Go page so yaa-parare paake
ne aame page namealia. Go page so yaa-
parare alurai-para daalinu-para nimumi
page go yae nanalimi. 34 Gore nimimi epe
yaenu kiritaeme-parare nimina kone page
go-para agu pea sa.

Kogono naakinu managolae remaa
(Mat 24.42-44)

35 Nimina mamina aako leteme marudu
yatapape. Goa pua lam wadunua man-
agolaawa piralepape. 36 Nimi go-rupa pi-
ralepape sa: Kogono naakinuri nimuna
aa adaa ado piralemede-rupa piralepape.
Go surube aare nipu mo ona rumaatalo
eta yaweme-para adola palia. Goa pea-ga
mo kogono naakinu ado pimi. Nipu ipua
pora gaape epa taliare kogono naakinumi
pora gaape aipapulu mada lobalimi. 37 Go
adaa aame epa adalia rabu nipuna kogono
naakinumi u napatua adaba pitimi. Go
rabu go kogono naakinuri pedo pu pitimi.
Pagalepa. Go aa adaame raaname omoa
mamina aako leteme marudu yawa nimu
reke madaa mapiraalia Goa puare nipuna

eta epa katea. 38 Gore nipu ora ruma rumana epalia palo yaa kuta mupaa rekalade rabu epalia palo marea pare nimi u napatalimi. Goa pea-pulu nipumi go kogono naakinu madaa ora pedo waru palia.
39 Nimi go agaa pagalepa. Gore adana aaraame paake ne aa nipuna ada opalialo kone sua napataalia pare pa pitia. Go rabu mo paake ne aa epalia mada naodobalia.
40 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nimimi naniminaawa pa piralimi rabu epalia. Goa pea-ga nimimi page waru ado pitapape sa.

Epe kogono naaki-para wae kogono naaki laapona remaa
(Mat 24.45-51)

41 Go rabu Pita-me goa sa: Aa Mudu, neme go lae agaare niaa-para agu lae pae pa onaanu rayo-para lae ya? 42 Gore Aa Mudumi lalo: Gore epe kogono pua epe kone i naakiri aapi ya? Go naakiri nipuna aa adaame ada piri onaanu surubenalo kogono katea. Go naakimiri onaa medaloma nimuna eta rumaainalo mapiraalia 43 Orope aa adaa ada-para wala ipua mo kogono naakimi lakesa-rupa kogono pina adaliare nipu madaa raaname omalia. 44 Neme nimi ora lagialo. Go rabu aa adaame nipu oyae rayo su surubenalo aa mudu mapiraalia 45 Yapare mo kogono naakimi kone gupa mada salia: Nina aa adaare abi aipapulu naepalia kone salo. Goa kone sua nipumi kogono naaki nogo medaloma tua eta no ipa bia noa nipu maeyaalia. 46 Kogono naakimi goa pu pirua aa adaa abi naepea kone su epe-rupa nasuruba pitia. Goa palia rabu nipuna aa adaa oro meda aipapulu epalia. Ipuare rai mua mo kogono naaki nipu waru tua nipu kogono waru nasurube naakinu raapu mea rubalia.
47 Mo kogono naakimiri mo nipuna aa adaana kone adea pare nipumi aa adaana kogono napaliare aa adaame ora puri waru paboa aipuyame talia. 48 Pare mo kogono naakimi nipuna aa adaana kone na-adoa yapare wae kedaa kogono pinaloa aa adaame ogepusi aipuyame talia. Gore onaanu kone oyae adaapu palimiri nimumi page oyae adaapu wala mada abuteme. Goa pea-ga onaanu ora kone oyae adaapu muaemere nimumi ora oyae adaapu medaloma page abuteme sa.

Yesu madaare onaanu rugulala pasimi
(Mat 10.34-36)

49 Neme go su amaa ipisuri repena marata ipisu. Goa pea-ga go repenare abi rena kone salo sa. 50 Neme kedaa pi baptais rado nona pi mealua pare nina robaa-para kedaa waru pia. 51 Gore nimimiri niri go su amaa piri onaa epe-rupa mapiraatalo ipisu kone imi pae? Neme go su amaa epe-rupa pirape kone namea ipisu. Dia, pare onaana rurunu marugulata ipisu. 52 Abia page orope page onaa supu padane ada-para pitimiri nimu rugulala paawa piralimi. Goa pua aa repomere mo aa laapo-para iaa aulalimi. Goa pua mo aa laapomere mo aa repo-para iaa aulalipi. 53 Go rabu aaraame nipuna naakinu raapu yada kepeaalia. Goa pua naakinumi nimuna aaraa-para iaa aulalimi. Go page agimiri nipuna wanenu raapu yada kepealipi-pulu wanenumi nimuna aginu madaa iaa aulalimi. Ayaa medalomame nipuna naakina ore madaa yada kepealiapulu go orenumi nimuna aayaanu madaa iaa aulalimi sa.

Wae kedaa riape di waru adalepape
(Mat 16.2-3)

54 Yesumi go onaanu-para page lakesa: Nimi naare pabala aaya-nane moae meda rekalaina ademe rabu aipapulu nimimi yai epolalo pia teme. Gore ora teme rabu yai ora mada epea. 55 Go page no re-nane puri pane po ripu epea rabu ademere abia pani pia teme. Gore ora teme rabu naare reade. 56 Nimiri makirae onaanu pimi. Nimimi yaa-para su lapona robore waru ado kiriteme. Goa peme pare nimimi abia go di rabu palia yaere na-amakuaaeme sa.

Ne aditalo paliade aa raapu agaa epe-rupa tapape
(Mat 5.25-26)

57 Gore nimimi oyae ademe rabu nimimi akolo waru na-ado reke peme? 58 Aa medame ne koso laawa aditalo palia-daare nipi pena pora-nia pulaawa nipina agaa maredepo yaawa pulupape. Goa napaliri nipumi ne mo koso page aa piri-para mea palia. Gore koso pagape aamere etaa rini aanu mea katea. Go rabu etaa rini aanumiri mo kalabus ada-para mea mapatalimi. 59 Goa pea-ga neme ne lagialo: Ne mo kalabus ada-para aipapulu mada naesepealimi pare aba ripia oge yago aba abulaina sa.

13

Onaame kone naperekeyo saliare gore nipu wae su-para palia

1 Go raburi onaa medaloma pirua Yesupara Galili su-para piri aanu madaa remaa lakesimi. Go aanumiri nimumi Gote madaa mena yaapi oyae raapu aana reke madaa irisimi rabu Pailat-me nimu tu maomasa.
2 Gore Yesumi nimu-para agaa gupa lakesa: Nipumi Galili aanu gupa tu maomasa-pulu nimimi Galili su-para piri onaa medalomana pupitagi nape kone maoge yasimi kone imi pae? 3 Neme ora nimi lagialo. Ora dia-ga nimi rayo pupitagi nape kone naperekealimiri nimu omesimi-rupa agu

omalimi. 4 Gore abade Siloam su-para piri
aa 18-pela nimuna remaa napageme pae?
Nimu kogono pua aana-me warini adaalu
ada meda nimu madaa lopoa tu maomasa.
Goa pisa-pulu nimumi mo Jerusalem su-
para piri onaa medalomana pupitagi nape
kone maoge yaasimi kone imi pae? 5 Dia-ga
nimi waru lagialo. Nimina pupitagi nape
kone nagimoa kone naperekealimiri nimi
rayo go-rupa wae su-para agu palimi sa.

*Repena meda ini namadita madaa re-
maa*

6 Gore Yesumi saa agaa meda gupa sa:
Aa medame nipuna wain maapu rikiraana
repena fik poasa. Orope nipu nape ini
medaloma etea pame adama ipisa pare
naetesa. 7 Goa pisa raburi nipumi mo
maapu surube aa gupa lakesa: Abiare
maali repome go maapu-para repena ini
etana pame asapula epawa pare naetana.
Go repena po rubape. Go repename mo
suna ipa pa noa maoyariana sa. 8 Mo
maapu surube aame agaa gupa lakesa: Aa
adaa, abia go maali pandanere pa aainawa.
Gore nipuna pitaa re-para aawa piriri pua
gawa menana i mea awo pabalua. 9 Wala
go ma-alimi ini madialiare epe tea pare
namadialiare gore po rubaina sa.

*Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ona
medana yaina maepeaasa*

10 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesumi
lotu ada ru-nane aawa agaa mogeasa.
11 Go-para ona meda pirisa ona nipu madaa
wae remo meda pirisa. Gore romome mo
ona nipuri yaina maali 18-pela patisa rabu
mo upege pi oname nipuna masaa mada
namaridulaasa. 12 Yesumi go ona adoare
gupa yaasa: Go ona, nena yainare aba
mea rubaarude. 13 Nipumi mo onana aalu
madaa ki isa rabu aipapulu mode oname
masaa maridulawa reka aasa. Go rabu
oname Gote-na bi minasaasa. 14 Go raburi
Kitu Pirape Yapi di yaade. Goa pea-ga
Yesumi go onana yaina maepeaainaloa mo
lotu ada surube aa mudumi ratu yawesa.
Goa pisa rabu aa mudumi onaanu gupa
lakesa: Gore kogono pape diri yapi 6-
pela ia. Nimimi yaina maperekeaina kone
salimi-daare kogono pape di rabu ipulu-
pape. Pare go kone salimiri Kitu Pirape
Yapi rabu napulupape. 15 Go raburi Aa
Mudumi nipu gupa abusa: Nere makirae
agaa ne aa yaade. Nimiri Kitu Pirape
Yapi rabu nimina gawa mena-para donki
mena-para gonumi ipa nenalo ada-para
pua esepeatalo peme. 16 Goa peme pare
go onare nipu akua Abraham-na wane pia
pare Satan-me maali 18-pela ru-para nipu
rogaasa. Goa pea-pulu Kitu Pirape Yapi
orome nipuna yaina naesepealua yapae?
17 Nipumi goa sa rabu nipuna iaanumi yala
posimi. Goa pea pare onaanumi nipuna
epe yae rayo madaa raaname waru omes-
imi.

*Repena mastet madaa saa agaa loa bret
madaa yaape yis-na agaa lakesa
(Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)*

18 Yesumi gupa lakesa: Gote-na Surube
Suri ake madaa meano ya? Ake madaa
mealua-daa epeaalia ya? 19 Go piane lano:
Oge repena mastet ini-rupaga aa medame
go ini mua nipuna maapu-para poasa.
Gore orope opoa sana adaa repena nona
piane opalia. Go rabu yaanuri go repenana
palaa madaa nimu ada waria piralimi.

20 Gore Yesumi wala sa: Neme Gote-
na Surube Su madaare ake lagiano ya?
21 Gupa lagiano: Gore bret ma-adaa yaape
yis-rupa ona medame go yis mua palaawa
ipa repo raapu adaa pe-para mea morope
sa. Go palaawa ora adaa yalia. Go-rupare
Gote-na Surube Su adaa yalia rabu onaanu
adaapu pitimi sa.

*Oge pora gaape
(Mat 7.13-14,21-23)*

22 Yesumi adaa adaare-para page oge
adaare-nini page pamisa. Go rabu nipumi
onaa medaloma agaa mogeaa-mama pua
nipu Jerusalem su-para polalo pisa. 23 Go
rabu aa medame nipu agaa misa: Aa
adaaya, gore Gote-me onaa ogepusi oro
yaalo kagaa piraama laama mapuaalia ya?
Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: 24 Abia
nimimi oge pora gaape-para ora odobata
polalo pulupape. Neme nimi lagialo. Onaa
adaapu go pora gaape-para odobatalo pal-
imi pare mada dia. 25 Orope mo ada surube
aame rekoa ada pora gaape po salia. Goa
palia rabu nimi amaa-nane epa rekaawa
pora gaape tua gupa teme: Aa adaa, niaa
epomona pora loba teme. Go rabu nipumi
nimi-para gupa lagialia: Nimi na-adawade-
ga aa-para pirua epame palo ni maarea
tea. 26 Go rabu nimimi nipu gupa laketeme:
Niaare abade ne raapu ipa no eta namade
teme. Neme abade niaana adaare-para
ipua niaa agaa page lagiade. 27 Pare nipumi
nimi gupa lagialia: Nimiri aa-para pirua
epame palo gore ni maarea tea. Nimi
rayo pupitagi noae onaanu pimi-ga nimi
rayo ni piri gimoa pulupa tea. 28 Gore
Abraham-para Aisak-para Jekop-para Gote-
na agaa lakene aa rayo-para nimumiri
Gote-na Surube Su-para pitimi. Goa pua
nimimi nimu adalimi pare nimi amaa-nane
mapiraalia Go rabu nimimi abulu regepe
noa re lo piralimi. 29 Go rabu onaanuri
naare opala-nane page naare pabala-nane
page re lapone page epalimi. Go rayore
Gote-na reke madaa eta no piralimi. 30 Go
rabu abia aapu-nane pimi onaa medaloma
riri-nane pua aba mudu piralimi. Go page

abia mudu onaa medaloma pimiri go rabu nimu ora orope aapu-nane piralimi sa.

Yesu Jerusalem suna re sa
(Mat 23.37-39)

31 Oge-daa pirua Farisi aanu medaloma Yesu piri-para ipua agaa lakesimi: Aa mudu Herot-me ne tu maomaatalo pia-ga neme go su gimoa su rado-para pu simi. 32 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Nimimi go kira yanana si-para gupa pua laketapape: Abia-para ekeraa lapore neme go wae remonu mea ruboa yaina ome onaanu maperekeyatalo pi. Goa pua kogono repome nina kogono dia yalia-ga pua laketapape sa. 33 Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Pare abia ekeraa rudane ni pamualua. Goa pua Jerusalem su-para padane-para nimumi Gote-na agaa lakene aa mada tu maomalimina.

34 Go rabu Yesumi lalo: Jerusalem su-para piri onaanu-ya. Nimimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaeme. Gote-me mea rapae onaanu page aana-me temede. Ora rana adaapu go su-para piri onaa rayo nina kimi mea kiritaawa upitalo pe. Gore yaa kuta kebome nipuna sinu popaa rolo-para mea kirita mapiraatade-rupa upiaatalo pe pare nimimi ni gimemede. 35 Pagalepa. Gote-me nimina su Jerusalem su-para aba gimoaaya. Nimimi ni abia na-adalimi pare orope ni mada adalimi. Nimimi mada adalimi pare aba gupa teme: Aa Mudu-na bi mea ipisana aare nipu ora puri mina teme sa.

Yesumi to pabopae aa meda maepeaasa

14

1 Kitu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu Farisi aanuna aa mudu medana ada-para eta nola pisa. Goa pisa raburi onaanumi nipu ora waru adaba pirisimi. 2 Go rabu ki aa lapo pabopae aa medare nipu mo Yesu piri-para ipisa. 3 Yesumi go aa odoa sana mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para agaa gupa misa: Niaana rekena agaa madaare Kitu Pirape Yapi di rabu yaina ome aa mada maperekeaina yapae dia yapae? 4 Goa sa pare nimu agaa nane pa pirisimi. Goa pisimi raburi Yesumi mo aa mua nipuna yaina maepeaawa nipuna adaa penaasa. 5 Goa puare nipumi nimu lakesa: Aa padanemere nipuna mena gawa ipa naaku-para lopaliare nimimi Kitu Pirape Yapi di rabu amaa-nane nayola salimi ya? 6 Goa sa pare nimumi go agaa mada na-abusimi.

Aa medame nipuna kone rabuaniaaliare epe ta

7 Yesumi eta nala pirisa rabu aa medaloma aba riri-nane reke madaa agu piritalo pisimi rabu Yesumi goa adesa-pulu nipumi saa agaame nimu gupa lakesa: 8 Gore aa medame nimi ona rumaape eta yawe-para yaateare aba riri-nane i reke madaa napua piralepape. Dia-ga mo ne yaateade aame adaa bi ia page aa mudu meda go-pare epa pira tea rabu pua pirua agaa pagaina. 9 Go rabu mo ne yaateade aame gupa epa lagialia: Neme go riri-nane ia rekere mo aa mudu kala tea. Go rabu ne ora yala adaape poloa nipuna reke minarepaawa masaa-nane popali. 10 Goa pea pare aa medame eta nola epape tea raburi reke masaa-nane pua piralepape. Go raburi mo ne yaata aame ne epa adoa gupa lagialia: Adami aaya tea. Nere go riri-nane epa pira tea. Go rabu mo ne raapu eta no piralimi aanumi ne adaa bi gialimi. 11 Gore onaa rayome nimuna bi minasaatalo palimiri orope nipu yala poloa oge aa pitia. Goa pea pare onaa rayome nimuna kone rabuaniaalimiri go onaare nimuna bi minasaalia.

12 Go rabu Yesumi nipu eta nola epapa laade aa gupa lakesa: Neme eta waima yawali raburi nena adami onaanu-para amenu-para rurunu-para nena su medanu mone adaapu imi onaanu-para rayo nayaalape. Dia-ga nimumi ne yaateme rabu nimuna ada-para eta nainaloare nena eta abuteme. 13 Dia, pare neme eta waima yawaliri gore onaa naraanu-para ke wae onaanu-para ini rabuni onaanu-para eta nenalo yaatapape. 14 Go onaanumiri nena eta mada na-abuteme pare nimu puri waru mealimi. Orope Gote-me epe onaanu matmat-para marekaliade di rabu Gote-me abutea sa.

Eta waima adaape yawe madaa saa agaa lakesa
(Mat 22.1-10)

15 Yesu go agaa lakesa rabu reke madaa pirua eta nisade aa medame Yesu gupa lakesa: Onaanumi Gote-na Surube Su-para ru-nane pua nipuna reke madaa pirua eta nalimi-daare nimuri pedo pedo pu piralimi sa. 16 Pare nipumi saa agaa gupa lakesa: Aa medame eta adaape yawolalo pisa rabu onaa adaapupe-para eta nola ipulupape lo lakesa. 17 Gore eta nape di rudu sa rabu nipumi kogono naakinu mearepaawa mo eta nenalo yaasade aanu ipulupa lo pua laketapa sa. Eta rayo aba managola kiritaarima tapape sa. 18 Pare mo onaa padane padane laatapu nimumi pa agaa loa mada napalima simi. Aa medame agaa gupa sa: Nina emaapu meda kabawa-ga ni go adola palua sa. Goa pe-pulu ni ora odo pia abia mada napalima. 19 Gore aa medame agaa gupa lakesa: Nina mena gawa 10-pela kabawa-pulu adia kuta-para mea pulu. Go

kogono abia ia-daa odo pia sa. 20 Gore aa
medame agaa gupa lakesa: Abia ni ona
pena go rumaato-pulu ni mada napalipa sa.
21 Go raburi mo kogono naaki nipu wala
pua nipu aa mudu laketa pisa. Go rabu
mo aa adaame ratu yawoa nipuna ko-
gono naaki goa lakesa: Mogo adaare-para
pua pora-nia page aipapulu pua onaanu
mealepa sa. Goa puare neme naraanu-para
ke wae onaanu-para ini rabuni onaanu-
para nimu rayo nina ada ru-nane lamua
epape sa.
22 Orope go kogono naakimi ipua lalo:
Aa adaa, nena agaa aba pamu lawade pare
reke medaloma pa pu pa ia sa. 23 Go rabu
aa mudumi kogono naaki gupa lakesa: Ne
pua adaa pora kepaa-nini pua mo maapu
pora kepaa-nini page puare nina ada ora
rulatabena onaa rayo ora lamua epape sa.
24 Neme ne lagialo. Abade onaa rayo neme
yalawade onaanumiri naa eta ora ogesi
page mada nanalimi sa.

Aa medame Yesu rata mea palimiri abana kone gimoa pulupape
(Mat 10.37-38)

25 Onaa adaapupe Yesu raapu pamisimi
rabu nipu pereke tua nimu agaa gupa
lakesa: 26 Gore onaa rayo ni rata mea epal-
imiri gore nimumi nimuna ama aapanu-
para ore-para nogo naakinu-para ame
baaninu-para nipuna kone-para ora gi-
moa epalimi. Goa pua nimu naa dis-
aipel onaanu piralimi. 27 Onaa rayome
repena polopea waru mea rua ni rata mea
epaliami-daare gore ora nina disaipel onaa
piralimi.
28 Nimina onaa medame ada adaalupe
meda palua kone saliare nipu pirua go ada
mada pu kiritalua palo waru pirua koneme
niminaalia. 29 Goa napalia-daare nipumi
ada pa pua napu kiritalia rabu onaame
nipu giri laalimi. Akolo ya? Kone waru
nasua ada pame pea-pulu giri laalimi. 30 Go
rabu nimumi lalo: Go aamere mopo ada
pea pare nipumi go ada mada napu kiri-
talia teme.
31 Gore aa mudu medame aa mudu rado
meda raapu yada pula polalo palia-daare
nipumi kone waru niminaa piralia. Gore
nipuna yada pape aanuri 10,000-pela pimi
pare mo aa meda nipuna yada pape aanu
20,000-pela mea epalia. Goa pea-pulu nipu
mada ratalia kone sua gimalia. 32 Gore
mo aa mudu nipumi mada naratalua kone
salia-daare gore nipumi agaa lo maayaape
aanu aa mudu meda piri-para mea pe-
naatea. Goa pua niaa yada gimoa epe-rupa
pirapana laketa penaatea.
33 Apo remaana re madaare Yesumi gupa
lakesa: Nimina rikiraana onaa medame
epe kogono pape kone nasua nipuna oyae
rayo-para masaa narilaliare go aare nina
disaipel onaa-rupa mada napiralimi sa.

Aipa sol-na remaa
(Mat 5.13; Mak 9.50)

34 Apo epe kogono napu piralimiri ora
wae aipa sol-rupa piralimi. Aipare ora epe
yae aaya pare mo aipa-na rede dia yalia
rabu niaame ake pua nipuna epe rede wala
mapalima pae? 35 Go piane aipare maapu-
para poae yae page mada namaopaalia.
Goa pua mena gawana i re-para mea imi
page madaa namaopaalia. Onaa rayome
go agaana re niminaaba piralimiri waru
pagalepape sa.

15

Mena sipsip alupae remaa
(Mat 18.12-14)

1 Oro medare takis mi aa adaapu-para ri-
abo onaanu medaloma Yesuna agaa pago-
lalo epa kiritaawa pirisimi. 2 Pirisimi rabu
Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-
parame ratu yawe agaa gupa simi: Go
aamere wae aanu raapu pirua eta nala
simi.
3 Goa simi raburi Yesumi nimu-para saa
agaa meda gupa lakesa: 4 Gore nimina riki-
raana aa medame sipsip 100-pela punalia
pare go sipsip mena padane alupalia. Goa
palia raburi mo 99-pela su meda-para eta
nalaina punini aame mo padane alupari-
aade asapa amaa puare mada pua mealia.
5 Gore nipumi ora pua adasaawa muare
nipuna pasaa madaa mea rua pedo pua ria
epalia. 6 Goa pua nipuna ada-para epa opa-
palia rabu nipuna adami aanu-para nipuna
ada padane-para ae aanu-para ipulupa tea.
Nimu epa kirita pirinaloa nipumi nimu goa
laketea: Nimiri ni raapu pedo pu piramin
aapa tea. Nina sipsip meda alupaaria
pare neme asapaa-mama pua adasaawa
meawa tea. 7 Neme go saa agaana re wala
nimi lagialo: Onaa adaapumi gupa 99-pela
ora epe-rupa pirua wala kone pu robaa
wala meda mada naperekealimi-pulu so
yaa-para nimumi raaname omeme. Goa
peme pare wae aa padane-mame kone
perekealia rabu so yaa-para raana pia ora
waru palimi sa.

Mone alupaena saa agaa

8 Gore ona medame mone ini 10-pela
salia pare padane ma-alupalia rabu nipu
ake pali ya? Gore nipumi lam wadunua
ada-para waru aasa asapa amaa pua
adaasa mealia. 9 Nipumi aba adasaawa
muare nipuna adami onaanu-para ada
padane-para ae onaanu-para ipulupa tea.
Nimu epa kirita pirinaloa nimu gupa
laketea: Nimiri ni raapu pedo pedo pamin

aapa tea. Nina mone-re padane alupaaria pare neme wala asapua meawa tea.
10 Neme nimi-para go remaana re lagialo:
Gote-na ensel-numi wae aa padane kone
perekealia rabu pedo waru palimi sa.

Aa ogege aame aaraa gimina saa agaa

11 Yesumi wala lalo: Aa medame naaki
lapo madu ia. 12 Gore laapo pa naakimi
Aapa yaaloa lalo: Nena moae oyaenuri
rumaawa nina giali-rupare abi gi sa. Go
raburi aaraame oyae rayo rumaawa mo
nipuna naaki laapo kasa. 13 Gore mo
naaki nipuna rumaa kane oyaeyaede rayo
kabenaloa mone mubisa. Goa puare su
adaalu-para pisa. Goa puare nipu su
adaalu meda-para pua pirisa. Goa pua
nipuna monedere nipuna pupitagi noa aba
yolo rubebe pisa rabu dia sa. 14 Goa puare
nipuna mone oyaeyaede rayo pa rubebe
pisa raburi orope go su-para reae ada
meda pabesa. Go rabu nipu oyae ogesi-daa
abuna meda naisa. 15 Goa pisa raburi nipu
go su-para ae aa meda piri-para kogono
asapula pisa. Go aame kogono muare
mena surubainalo go kogono mea kasa.
16 Mo menanu nimuri besaa abu nisimi
rabu robaa mataalo go naakimi menana
eta nalua kone isa. Goa pisa pare pa aa
medame page eta nakasimi.

17 Goa pisa raburi nipuna kone aba nimi-
naawa gupa kone isa: Nina Aapana kogono
naaki rayona eta adaapu suaayaade kone
isa. Gore ni go ada su-para aaware ora
reame ni go omalo-daa kone isa. 18 Neme
go su gimoa nina Aapa piri wala palua
kone isa. Gore neme Aapa yaaloa gupa pua
toa kone isa: Gote-na ini agaa madaa page
nena ini agaa madaa page neme pupitagi
no pirisude toa kone isa. 19 Abiare ni
epe naaki-daa dia-ga nina si pi nalape toa
kone isa. Niri pa nena kogono naaki-rupa
mapiraaina toa kone isa. 20 Goa kone suare
nipu rekoa aaraa piri wala polalo pisa.

Goa pisa pare nipu su adaalu-para pena
ipulaina aaraame aba adesa. Go rabu
aaraa nipuna robaa-para odo ora waru
omesa. Goa pua aaraa nipu aloma puare
mo si pua upipalae sua nunu sipi. 21 Go
rabu mo naakimi Aapa yaaloa neme Gote
madaa page ne-para page pupitagi nape aa-
rupa pirawade. Niri neme nena si pi-daa
nalape. Niri epe naaki-daa dia. 22 Goa sa
pare aaraame nipuna kogono naaki yaaloa
goa lakesa: Nimimi ora epede set adaalu
mea ipua epa yamatepa. Goa pua nipuna
ki madaa rini meda mea mapiraatepa. Goa
pua aariti page mea maraatepa. 23 Goa pua
epe midi waru ae gawa menana si mea
ipua tu yawatepa. Gore niaame eta yawoa
noa epe kone sua pedo pedo waru pamin
aapa. 24 Gore nina naakiri aba omana
kone isude pare wala epa pia. Abare ora
alupariaade pare wala go adasaato-daa. Go
rabu nimumi pedo waru pu pirua eta no
pirisimi.

25 Goa pisa pare nipuna mupaa naakiri
maapu-nane pirisa. Orope nipu wala adaa
ipua re-para opapaawa rabialo-para mata-
para pagesa. 26 Pagesa rabu nipumi kogono
naaki meda yaaloa agaa misa: Apo ada-
parare nimu ake peme pae? 27 Mo kogono
naakimi nipu lakesa: Nena ame ada wala
epa yaade rabu nena Aapame gawa waru
aayaade tu yawea. Gore mo naaki aba
alupasade wala nena ada-para epe-rupa
epa pia-daa pedo peme. 28 Goa sa raburi
mo naaki mupaa nipu ratu yawoa nipu
ru-nane napua odobasa. Goa pisa raburi
nipuna aaraa amaa-nane epenaloa saa ora
ru-nane banalo ogesa. 29 Goa sa pare
mupaame aaraa gupa lakesa: Paga. Maali
adaapumiri ni nena kogono adini naaki-
rupa pirua nena kogono pasude. Neme
nena agaa rana padane-daa narasisude.
Goa pede pare neme ake giae ya? Gore
neme pa meme menasi meda gula pisi
yaalore naa adami aanu raapu pedo pu
pirua mada yawo nola pisima pare goa
napiside. 30 Pare go nena naakimiri nena
yaenu rayo wae onanu madaa apo rubebe
pisa. Wala epaana rabu page nipu odome
omoa gawa epe yae apo tu yawaaride sa.

31 Go rabu aaraame nipu-para agaa gupa
lakesa: Go naaki-ya. Oro yaalo yaalo nere
saana apo pipa-daa. Goa pea-ga naa oyae
rayore ora nena yaade. 32 Goa pea pare
abia niaame eta yawoa pedo pamin aapa.
Go nena amere aba omana kone ide-ga abi-
are wala go epe-rupa go epaana-daa. Gore
ora alupasade pare abiare wala epaana-
daa sa.

16

*Surube aa medame rome rudu mare-
depo yaena saa agaa*

1 Yesumi nipuna disaipel aanu gupa
lakesa: Aa mudu meda nipuna mone oyae
surubape aa meda mapirisa. Go rabu aa
medaloma mo aa mudu piri ipua agaa
meda gupa epa lakesimi: Nena mone
oyae surubape aamere nena oyaeyae mea
mabebolaria simi. 2 Go raburi mo oyae su-
rube aa nipu-para ipu loa lakesa: Nemere
yada paena tame-ga ake pae? Nemere
nina oyae rayo surubeaede-ga oyae pua
dipia sa. Goa puare nere nina oyae wala
nasurubaina sa.

3 Gore mo kogono aa nipuna konere
gupa: nemere ake palua pae kone isa. Aa
adaame abia ni ratulalo pia. Goa pea-
ga neme su awape kogono wala meda pa-
pere neme pa onaanu meda-para eta oyae
gialepa lapere yalame omalua kone isa.

4 Pare neme ora goa palua kone isa: Goa
paluare nina kogono mada mea rataliade
rabu adami onaanumi nimuna ada-para
epe-rupa mada palua kone isa. 5 Pirua
kone gupa isa mo surubape aame nipuna
aa mudu yago i onaanuri padane padane
lo yaasa. Go raburi nipu piri ipisimi.
Gore aa padanere nipu aba epenaloa mo
mone surube aame nipu agaa misa: Nina
aa muduna yagore neme akepu mea ya?
6 Gore nipumi lalo: Wabala repenare 100
dram misude sa. Go rabu surube aame
nipu gupa lakesa: Neme go yago tape
pepare abia meano ne pa aipapulu pirua
yago 50 dram abulape sa. 7 Orope aa meda
epenaloa mo oyae surubape aame nipu
agaa misa: Nena yagore akepu raapo ya?
Gore nipumi lalo: Neme wit-na iniri bek
100 misu sa. Go rabu nipu goa lakesa:
Neme go yagona pepare i-ga gore neme
medaloma gimoa 80 bek abulape sa.
8 Gore go surube aame su amaa kone
sua go-rupa kogono pisa. Goa pisa-pulu
oropere mo aa mudumi makirae surube
aa-na bi minasaasa. Gore pa su amaa piri
onaanu nimumi yago madaa kogono puare
aakone sua peme. Goa pua nimumi epe
paa-para piri onaanu makiraawa nimuna
kogono peme-rupa maoge yaeme sa.
9 Go rabu Yesumi wala goa sa: Gore
neme nimi lagialo. Go suna mone mu su-
rube aanuri nimina adami onaanu raapu
piralepape. Goa pua mone dia yalia raburi
nimi oro yaalo pirape ada-para epe-rupa
mada piralimi.
10 Oge oyaesinu kanaloa onaa rayome
waru epe-rupa surubalimi-daare gore adaa
oyaenu page nimumi waru surubalimi. Go-
rupa page onaa rayome oge oyaenu epea
napaliare oyae adaa page epeana palia
11 Nimimi go su amaa pirua go su amaa ia
yae waru nasurubaemere nimimi ora adaa
yae mada nasurubalimi. 12 Go page nimimi
onaa medana oyae waru nasurubalimiri
aapimi nimina meape oyae mada gialia ya?
13 Kogono naaki meda nipumi aa laapona
kogono mada napalia. Dia-ga nipumi
aa meda epe kone masalaawa meda ratu
yaawa nipumi meda madaare ora raaname
omoa-ga medare gimape kone salia. Nim-
imiri Gote-para mone kogono lapo rata
raana raapu mada napalimi.

Yesumi agaa meda lakesa

14 Mo Farisi aanuri ora mone madaa
raaname omoa Yesuna agaa rayo pagesimi
rabu nipu-para ero agaa simi. 15 Goa simi
raburi Yesumi nimu gupa lakesa: Nimina
kogono pa pua onaanuna ini agaa madaa
epe-rupa piritalo makiraeme. Nimimi goa
peme pare Gote-me nimina robaa-para
adea. Onaanumi pa oyae madaa pedo
peme pare Gote-na ini agaa madaare go yae
ora ramea sa.

16 Gore Gote-na agaa lakene aanuna
agaa-para Moses-na rekena agaa-para go
lapore Jon namadisa rabu page pagesimi.
Pare mo Jon madita yapina ipuare abia
page Gote-na Surube Su madaa Epe Agaa
su rayo-para aba pageme. Goa peme-pulu
onaanu rayo Gote-na kepo ru-nane odobat-
alo peme.

17 Gore su yaa lapo ora aipapulu mada
dia yalia pare rekena agaana rugisi-daa
page ora mada nadia yaalia sa.

18 Aa rayome ore gimoa rado rumaalimi-
daare ona paake yone aa pitimi. Go page aa
rayome rasini ona rumaalimi-daare nimu
ona paake yone aa-rupa pitimi sa.

Amo ne aa mudu-para Lasarus lapona remaa

19 Abade amo ne aa meda pirua nipumi
oro yaalo epe kane mamina agu maraawa
epe mamina page yamoa epe epe eta agu
no aasa. 20 Gore nipuna ada pora gaape
resi-para aa naraa meda Lasarus nimumi
ria ipisimi. Go aa-na to madaare rere
putipe pirisa. 21 Gore Lasarus nipumi mo
amo ne aana ada reke rolo-para lope oyae
eta ebo asapu nolalo pirisa. Goa pisa rabu
yana medaloma ipua mo nipuna rere epa
pete pete pua sala pisimi.

22 Gore orope mo Lasara nipu omenaloa
yaa madaa ensel-numi go aa-na wasupa
mea ria pua Abraham raapu so yaa-para
mapiraasimi. Orope mode amope nipu
page omesa rabu rogaasimi. 23 Gore nipu
wae naaku-para pua pirua nipu radaa
adaape nisa. Goa pisa rabu nipumi ora
so-pare Abraham adasaasa rabu Lasarus
raapu pirisa. 24 Go adasaasa rabu mo
amo ne aame gupa yaasa: Aapa Abra-
ham. Neme ni odome omape sa. Neme
Lasarus wala epenaloa nipuna ki maalame
ipa pataawa nina eke madaa epa saina.
Goa pua nina eke madaa ogesi kogorena
sa. Neme go repena sulaa-para radaa ora
adaape nalo sa.

25 Goa sa rabu Abraham-me gupa sa:
Nina naaki. Neme kone narugulape. Abade
su amaare ne epe-rupa pirua epe epe
yaenu agu meade pare Lasarus-ri no su
amaa pirua wae yaenu mu pirisa. Goa
pisade pare abia go-para nipu epe-rupa
pirina ne wala wae-rupa apo piruaye-daa
sa. 26 Gore yae meda page gupa apo ia-
daa sa: Apone pimi aanu-para one pima aa-
nuna rikiraanare Gote-me adaa kuba meda
apo isana-daa sa. Goa pisana-pulu niaa-
para nimi-para padane-para mada nakibu
mapiralima sa.

27 Go rabu mo amope aame gupa ogesa:
Aapa, neme Lasarus su amaa wala pe-
naaloa nina Aapana ada-para laketa pe-
naala sa. 28 Nina ame supu pimi-ga
Lasaaraame nimu puri pane agaa laketa
penaaloa nimu page go radaa no piruape
su-para mada epalimilo lalo sa. 29 Go
raburi Abraham-me lalo: Nena amenuri
Moses-na agaa remaa-para Gote-na agaa
lakene aanuna agaa pagenawa sa. 30 Go
rabu mo amope aame Abraham-para lalo:
Aapa Abraham dia. Go-rupare mada napa-
galimi pare aba ome aa meda wala matmat
madaa rekoa pua laketeare gore mada pa-
galimi. Go raburi paala omoa kone mada
perekealimi sa.
31 Goa sa pare Abraham-me nipu lakesa:
Gore Moses-na agaa-para Gote-na agaa lak-
ene aanuna agaa napagalimiri aa meda
matmat madaa wala rekoa penaaloa go
aame pua tea agaa madaa kone narulalimi
sa.

17

Wae koneme kone rulae yae maoyaaya
(Mat 18.6-7,21-22; Mak 9.42)

1 Go raburi Yesumi nipuna disaipel aanu
gupa lakesa: Pa epaliade oyaeyae wae
yae rayomere onaanu pupitagi manaalia.
Goa palia pare onaa medame go pupitagi
nape yae palia-daare nipu madaa odo waru
pea sa. 2 Gore onaa medame oge nogo
naakinuna kone rulae yae mabebolalia-
daare gore waru adalepape. Goa palimi-
daare nimuna maa-para adaa aana madu
mudiaawa ipa ini-para mea lopalimiri ora
o ta sa.
3 Go kone namogealimi-daare nimi waru
adoa piralepape lalo sa. 4 Gore yapi padane
madaare nipumi ne-para rana 7-pela waea
palia pare nipu wala ipua ne-para ni odo
pia loare kone perekealia. Goa tea-daare
nipuna wae yae rana 7-pela mea rubape sa.

Yesumi kone rulae kone madaa agaa
lakesa

5 Aposel aanumi Aa Mudu gupa lakesimi:
Neme niaana kone rulaere ora waru ma-
adaa yape simi. 6 Go rabu Aa Mudumi
nimu gupa lakesa: Gore nimina kone ru-
lae konere go oge yamo ini-rupa yalia go
repena gupa mada laketeme: Nena pita
rasua no ipa solwara masaana pua aape te-
daare go repename nena agaa pagoa goa
mada palia sa.
7 Yesumi wala lalo: Gore nimi padane-
mere nimina kogono naaki medame
maapu-para su awoa page mena sipsip
punita teme. Goa pua nipu kogono gimoa
ada-para epalia raburi neme go naaki
aipapulu nena eta mea naa te ya? 8 Gore
dia-ga neme nipu gupa lakete: Naa eta aba
mea rumaa te. Goa puare nena mamina
marudupu yamoa neme eta aba no pirano
pa ado pira te. Ni aba no kiritanoloa orope
ne naina te. 9 Gore nena kogono naakimiri
nena agaa pagalia-daa ora pi mada te ya?
Mada dia nipu kogono napua eta page
nanaade. 10 Goa palia-ga nimimi page Gote-
me lagi yaenu rayo pu kiritua gupa tapape:
Niaare pa kogono naakinu pima. Goa pua
niaame oyae pemare ora niaana kogono
pema tapape sa.

Yesu yakimi ti aa 10-pela maepeaasa

11 Yesu nipu Jerusalem su-para pora-nia
puare Samaria Galili su lapona robo riki-
raana pamisa. 12-13 Nipu oge adaare meda-
para pamisa rabu yakimi ti aa 10-pela nimu
pora madaasimi. Go rabu nimu ogesi-daa
mo-para rekoa puri paloa gupa yaasimi:
Yesu, ne aa adaa-ga niaa madaa odome
omape simi. 14 Gore Yesumi nimu adoa
gupa lakesa: Nimina yoganere mo Gote-
na miru irae aanu pua mea waatapa. Goa
sa-pulu nimu pisimi rabu nimuna rerenu
kaapu yoa ora rayo epe simi. 15 Go rabu aa
padane nipuna yogane wala epe sa adesa-
pulu nipu Yesu piri-para wala puare Gote-
na bi minasaasa. 16 Yesu piri-para pua
Yesuna kibu re-para aipapulu lopoa nipu-
para ora pi sa. Go aare nipu Samaria
adaare-para pirisa. 17 Yesu nipumi go
aa adoa gupa sa: Nemere aa 10-pelana
yaina maperekeaaru-ga aa 9-pelare aa-
para puame pae? 18 Go pora kimisu aa
padanere wala Gote-para ora pi lo laketa
epaana. Go aa medaloma aa-para pimi
pae? 19 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa:
Nere abade kone rulaari-pulu nena yaina
epeade-ga rekoa adaa pu sa.

Gote-na Surube Su-na di orope epalia
(Mat 24.23-28,37-41)

20 Gore Farisi aanumi Yesu gupa agaa
misimi: Gote-na Surube Su-na di aa-rabu
epalia yapae simi? Go raburi Yesumi nimu
gupa lakesa: Gote-na Surube Su epaliade
di raburi nimina pa oyaenu mada na-
adalimi. 21 Onaanumi Gote-na Surube Su-
na diri mogo-nane ia-ga adalepa pi-daa
mada nateme pare Gote-na Surube yaere
aba epa ia.
22 Go rabu Yesumi nipuna disaipel aanu
lakesa: Orope epaliade di rabu nimimi
kone gupa salimi: Onaa Raapu Pirape Aa-
na Siri yapi padanere niaame aipapulu
abi adamona teme. Pare nimimi mada
na-adalimi. 23 Gore nimina rikiraana
pimi onaa medalomame nimi gupa lagial-
imi: Adalepa. Mo-nane nipu mo aaya-
daa. Go-rupa lagialimi pare nimuna agaa
naratalepape. 24 So yaa-para ari-yapa pili
pili popeade-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-
na Sina di aipapulu go-rupa epalia. 25 Goa

palua pare neme kedaa adaapu aba rialua rabu go abia go pimi onaanumi ni madaa masaa rilalimi sa.

26 Gore abade mo Noa pirina pirisimide-
rupa abia ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si
madaa page gupa palimi: 27 Noa pirisa rabu
onaanu pirua nimumi eta ipa bia nama pu
ona rumaama pu pua mo Noa nipu ipunu-
para pua odobasa rabu page paa-mama pu
pirisimi. Go rabu ipa adaape roa sana onaa
rayo tabesa. 28 Lot pirisa rabu page padane-
rupa pisimi. Nipu pirisa rabu onaanumi
ipa no eta no oyae kaboa rumaama puaawa
emaapu poa ada wari goa pisimi. 29 Pare go
aa Lot-me Sodom su gimoa pisa raburi ora
go yapimi so yaa-para i repena sulaa page
aana meda pugu pi yae lapore yai nona
piane su amaa madu lopesa. Goa pua go
su ada onaa rayo rabisa. 30 Apo pisade-
rupare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nina
di penaame waatoa raburi gupa wala pu
piralimi sa.

31 Go di raburi onaanu nimina ada amaa-
nane piralimiri gore nimina oyaenu ada
ru-nane ina mada namula palimi. Go
page onaanu nimuna maapu-para pitimiri
gore nimu ada-para oyae wala namula pal-
imi. 32 Nimimi Lot-na oreme pereke tua
oyae adesade remaa waru niminaatepape.
33 Gore onaa rayome nimuna yogane su-
rubolalo palimiri nimuna wasupa page
alupalia. Goa palia pare onaa rayome
nimuna yogane gimoare nimu oro yaalo pa
pitimi.

34 Neme nimi lagialo: Go ribaare aa
laapo padane reke madaa patalipi pare
Gote-me medare mua medare pa pata ina
gimalia. 35 Go rabu ona laapome eta wari-
ape kogono palipi pare Gote-me meda mua
medare pa pirina gimalia. 36 Gore aa laapo
maapu-para kogono palipi pare Gote-me aa
medare mua aa meda gimalia sa. 37 Go
rabu disaipel aanumi agaa gupa misimi:
Aa Mudu-ya. Goare aa-para palia yapae
simi. Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Paga,
mo ome onaana ro pa rogaabaayare yaa
itaayama epa kiritaawa ruaeme-pare sa.

18

Ona wasaana koso pagena saa agaa

1 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda
mogeasa. Go agaana re-re beten nagi-
malepape lo lakesa. Yesumi lalo: 2 Taun
meda-parare koso page aa meda pirisa. Go
koso page aamere Gote madaa paalame
naomoa onaanu madaa page kone waru
namapiraasa. 3 Gore ona wasaa medare
go adaare-para pirua oro yaalo koso page
aa piri-para ipua gupa epa lakelala pisa:
Nina iaame ni madaa waea pea-ga koso
pagali rabu ni raba meape sa. 4 Aba ripia
go koso page aame naraba mulalo pisa
pare orope nipuna robaa-para gupa kone
isa: Nemere Gote page paala napea onaanu
page paalame naome. 5 Goa pea pare go
ona wasaame ni komo mapaaya-ga nipu
koso madaa raba mealua kone isa. Gore
goa-daa napaluare nipu oro yaalo koso
madaa agu epalia rabu orope ni ora waru
komo palia kone isa.

6 Go rabu Aa Mudumi gupa sa: Nim-
imi go koso page wae aana konere waru
adalepa sa. 7 Gore Gote nipuna onaanumiri
nipu-para oro yaalo ribaa aebo page nipu
yaaloa re lo pimi. Goa pea pare Gote-
me nimuna koso madaa epe-rupa naraba
mealia ya? Nipumi ado piraama piraama
pua abi naraba mealia yapae? 8 Nipumi
nimi aipapulu epe-rupa raba mua beten
pagalia. Goa pea pare oropere ni Onaa
Raapu Pirape Aa-na Si epalua rabu su amaa
piralimide onaanumi kone rulalimi yapae?

Takis mi aanu-para Farisi aanu-para saa agaa lakesa

9-10 Gore onaa medaloma ora wae on-
aanu kone isimi. Goa pisimi-pulu Yesumi
saa agaa gupa lakesa: Aa laapome beten
talo lotu ada-para pisipi. Aa medare Farisi
aa yaade. Aa medare mone takis mi
aa yaade. 11 Farisi aare nipu agu raapo
rekaawa beten gupa sa: O Gote, niri pa
aa radonu-rupa napi-daa neme ne-para ora
pi lalo. Nimumi oyae paake no ona rasini
mu goa peme pare niri nimu-rupa napi.
Go page abia mo mone takis mi aa go
aaya-daa niri nipu-rupa napi-daa ora pi
lalo. 12 Gore sarara rayona ru-para yapi
laapome eta madaa niti pua gimede. Gore
neme oyae rayo medalomare rugulua ne
ode gede. 13 Goa sa pare mo mone takis
mi aare mo-para yola moneaawa nipumi
beten sa rabu yala po sa-pulu na-adasaasa.
Dia, pare nipuna aako rupitua beten gupa
sa: O Gote, niri ora wae aa ya-pulu neme ni
madaa odome omape sa.

14 Yesumi lalo: Neme nimi lagialo. Go
takis mi aare nipuna ada-para wala pisa
rabu Gote-na ini agaana nipu redepo ne
aa-rupa pirisa. Pare mo Farisi aare pisa
rabu redepo ne aa-rupa napirisa. Onaa ray-
ome nimuna bi minasaalimi-daare Gote-
me go onaa rabuaniaalia. Pare onaa
rayome Gote-na ini agaana nimuna bi
rabuaniaalimi-daare go onaana biri Gote-
me minasaalia sa.

Yesumi oge naaki nogonu agaa mana kasa

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

15 Go rabu onaa medaloma nimuna yonu-
para i nogo naaki nimu Yesu piri lamua
ipisimi. Yesumi nipuna kimi aalu madaa

oraainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare disaipel aanumi go kone adesimi rabu nimupara ape simi. 16 Goa simi pare Yesumi mo nogo naakinu re-para ipulupa loa lalo: Nimimi apo nogo naakinuri ni piri epenatapa. Gote-na Surube Su-para go piane nogo naaki adalimi. 17 Pagalepa. Onaa rayome Gote-na Surube Su go oge nogo naaki-rupa namu piralimiri ora mada na-adalimi sa.

Amope aa meda madaa remaa lakesa
(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

18 Juda aa mudu medame Yesu agaa gupa misa: Epe tisaa-ya. Neme oro yaalo kagaa piraama laama pope konere ake pua mealua yapae? 19 Gore Yesumi nipu agaa gupa misa: Niri akeane epe aa lae ya? Gote padanere ora epe ta. 20 Nimiri rekena agaa aba pagemede. Neme ona paake nayolape. Onaa meda natu maomape. Neme paake nanape. Neme aa meda-para yaa agaa nalape. Nena ama Aapana bi minasaa agaa waru pagape sa. 21 Gore aa mudumi lalo: Aba ni oge naaki rabu page abia go rabu page neme rekena agaa rayo waru pagoa rate sa. 22 Yesumi go agaa pagoa nipu goa lakesa: Ora lae pare ne apo agaana pora padane nakuriti: Nena oyae madaa me mone-re onaa naraanu pua rumaa kalape. Goa pali raburi so yaa-para nena epe yoto rado ora pua meali. Goa puare ni rata mea ipu sa. 23 Gore mo aa mudumi go agaa pagoa nipuna robaa-para kedaame ora waru omesa. Akolo ya? Nipu oyae adaapu isa-pulu.

24 Yesumi nipuna kedaa pi kone adoa lalo: Amope onaanuri oyae adaapu imipulu Gote-na Surube Su-para polalore kalai peme. 25 Gore mena kamel-me noi kego nona piane-para palia-daare kalai waru palia. Gore ora kalai kogono yapare amopenu Gote-na Surube Su adola polalore apo agaare maoge yaaya. 26 Onaanumi go agaa pagoa nimumi lalo: Go laede oro yaalo kagaa pirape kone wasupare aapimi mada mealia yapae simi. 27 Yesumi lalo: Go-rupa piralimi-daare onaanumi mada napalia kone i yaere Gote-me mada palia sa.

28 Gore Pita-me lalo: Paga. Niaame ne rata mea epolalo niaana oyaenupara adanu-para aba gima epa amaa sa. 29-30 Yesumi nimu goa lakesa: E, yapare nimi lagialo: Onaa rayome Gote-na Surube Su kone madaa rulaawa nimuna su adaarenu-para onaanu-para amenu-para ama aapa lapo nu-para nogo naakinu-para gimoa epalimi-daare gore abia gore yoto waru mealimi. Goa pua orope kagaa di rabu page Gote-me oro yaalo kagaa pirape kone kalo abutea sa.

Yesu nipu omoa wala rekalua lo rana repopa lakesa
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

31 Yesumi nipuna 12-pela disaipel aanu mo-para agu raapo mea puare nipumi lalo: Abiare niaa Jerusalem su-para baina. Go su-parare abade Gote-na agaa lakene aanumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si madaa lakeloa pepa madaa tisimide agaare gore ora yaluame pia. 32 Go su-parare nimumi ni pa ruru radonu lamu kateme. Goa pua nimumi ni madaa giri laawa ero agaa loa sope rapialimi. 33 Goa pua nimumi ni repena unimi kudu tuare mada tu maomalimi. Goa palimi pare wala yapi repo dia naloa wala rekalua sa. 34 Go agaa lakesa pare disaipel aanu nimumi go saa agaana re naniminaasimi.

Yesumi oyae ogene aa medana ini maepeaasa
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

35 Yesu Jeriko su-para pisa rabu ini rabuni aa meda pora aane-nane pirua onaanu-para mone ogeyo pirala pisa. 36 Gore nipumi onaa adaapupe epeme remaa pagesa-pulu nipumi onaa medaloma agaa gupa misa: Gore apo onaanumi ake teme pae? 37 Gore nipu goa lakesimi: Nasaret ada-para aede Yesu epea tame simi. 38 Gore nipumi puri paloa gupa yaasa: Yesu, nere Devit-na si yaade. Neme ni madaa odome omape sa. 39 Gupa yaasa rabu aba riri-nane pisimide onaanumi nipu-para ape gupa simi: Nena agaa loraa simi. Pare nipumi agaa wala ora puri paloa yaasa: Nere Devit-na si-ga neme ni odome omape sa. 40 Go rabu Yesu nipu pa aawa nimu lakesa: Apo aare ni piri lamua ipulupa sa. Nipu re-para ipisa raburi Yesumi nipu agaa misa: 41 Neme nere ake pano kone sae? Nipumi lalo: Aa Adaa, nina ini maepeaape sa. 42 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Nena inimi oyae ada. Neme kone rulaari-pulu nena ini maepeaato sa. 43 Goa sa rabu aipapulu nipuna inimi oyae adesa. Goa pua nipumi Yesu rata mea pua Gote-na bi minasaasa. Onaanumi page goa adoa Gote-na bi minasaasimi.

19

Sakius-na remaa

1-2 Yesu nipu Jeriko su-nane pisa rabu aa meda nipuna biri Sakius nipu go-para pirisa. Go aare takis mi aanuna aa mudu pirua nipu mone adaapu isa. 3 Go aamere Yesuri aapi yapae kone sua waru adolalo pisa. Goa pisa pare onaa adaapupe rekaawa maebesimi-pulu nipu ora rudu aasi yaa-pulu Yesu adaape-rupa maaresa. 4 Gore nipu aipapulu riri-nane aba pua Yesu adolalo repena meda pua rumisa.

Yesu go pora-nane epalia kone sua ruma
pirisa. 5 Gore Yesu nipumi mo pora-nia
pua so Sakius pirisade-para adasaawa gupa
lakesa: Sakius, ne aipapulu kilipia ipu.
Abiare nena ada-para pirapana sa. 6 Goa
sa rabu nipu aipapulu kilipia pedo pua
nipuna ada-para lamua pisa. 7 Goa pisa
pare onaa rayome go kone adoare ratu
yawoa gupa simi: Nipuri aa wae medana
ada-para patula pula simi.

8 Go rabu Sakius nipu rekaawa Aa Mudu
gupa lakesa: Aa Adaa pagape, abiare nina
oyae rayo rikiraana rumaawa medalomare
onaa naraanu kalano. Go page abade
neme makiraawa onaa medana oyae paake
meala pere go yagore rana maala ode abu-
tua sa. 9 Yesumi nipu gupa lakesa: Abiare
go nena ada-para piri onaanu oro yaalo
kagaa pirape kone mealimi. Ne go aa
page Abraham-na ruruna si piraena. 10 Ni
Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri neme alupae
onaanu asapua raba mulalo ipisu sa.

Yesumi mone meape kone madaa saa agaa lakesa
(Mat 25.14-30)

11 Nimu go agaa pago pirisimi onaanuri
Yesumi saa agaa rado meda lakesa. Go
rabu nipu Jerusalem su re-para pisa-pulu
nimumi Gote-na Surube Su-na di aba epena
kone isimi. 12 Go kone isimi rabu Yesumi
nimu gupa lakesa: Epe aa mudu meda su
adaalu-para polalo pisa. Go su-parare ni-
mumi nipu aa mudu mapiraainaloa orope
wala nipuna onaanu pua surubalia. 13 Gore
nipu polalo pisa rabu nipuna kogono naaki
10-pela yaloare nipumi 800 kina padane
padane lo rumaa kasa. Goa pua nimu
gupa lakesa: Ni apo su-para piralua rabu
go mone-re rome pa amaa pa amaa pu
piralepape sa.

14 Pare mo nipuna ada padane-para piri
onaanumi nipu gimolalo ratu waru yawes-
imi. Goa puare nipu aba penaaloare
aa medaloma wala orope mea penaasimi.
Gonu nimumi mo mudu mapiraape aanu-
para go aa niaana aa mudu mada napiralia
simi. 15 Pare apo su-para nipu aa mudu
mapiraainaloa nipuna adaa re-para wala
orope ipisa. Go rabu nipumi abade mone
kasade kogono naaki repaa-para aipapulu
ni piri-para ipulupape lo agaa rapaasa.
Nipumi nimuna ode mone-me akepu raapo
saapiruaeme palo adano kone isa.

16 Gore aa medame aba ripia mone mis-
ade aare nipu ipua sa: Aa adaaya. Neme
gode 800 kina giside pare neme rome pa
amaa puare wala mone ode 8,000 kina
meda page meawa sa. 17 Gore aa mudumi
nipu gupa lakesa: Nere ora epe kogono
pape naaki. Neme nina oge yaenu page
waru surubaena-pulu abia neme adaare
10-pela mada surubaina sa.

18 Gore naaki laapo ipua epa lalo: Aa
adaa, neme nena 800 kina rome pa amaa
pisu pare wala 4,000 kina meda pa ode mea
sawa sa. 19 Gore aa mudumi lalo: Epe
ta-ga nere adaare supu mada surubaina
sa. 20 Gore mo naaki meda ipua epa lalo:
Aa adaa, nena dola padanere go-para ia-ga
neme abade hankisip-mi rogaawa paga isu
sa. 21 Nere ora puri pane aa ya-pulu oyae
waru muaayede-daa ni paala omoa nena
mone pagaa saaru. Neme onaa radonuna
oyae mu pa onaa radome eta poaemedere
gore neme aawa me tede sa.

22 Gore mo aa mudumi go kogono naakiri
gupa lakesa. Nere ora kogono naaki wae
yana. Neme go laede agaa madaa koso
lape. Niri ora puri pabe aa lore neme ade
pae? Pa oyae pa onaa radome saapiri gore
neme mealode lae? Eta pa onaa radome
poaere awalode lae? 23 Goa paena-ga neme
nina mone-re abade mo mone kiritape ada-
para nasaari pae? Goa pula pisi yaalore ni
wala ipuare ode medaloma raapu epa mula
pawa-ga akeane gupa napaari pae? 24 Go
rabu nipumi mo epa rekasimide onaanu-
para gupa lakesa: Nimimi go saapirana
mone 800 kina-re mua mo 4,000 kina
saapimi naaki mea kata pa tea. 25 Goa sa
rabu mo onaame nipu lakesimi: Aa adaa,
nipuri 8,000 kina ode aba go sana-daa simi.

26 Gore nipumi lalo: Pagalepa. Onaa ray-
ome oyae saapitimi-daare neme medaloma
wala katoa sa. Yapare onaa medalomame
oyae waru nasaapitimi-daare go nimuna
saapimi oge yaenu page wala mealua sa.
27 Pare nina iaanuri ni nimuna aa mudu
napirina kone imi-ga go onaanuri go-pare
mea ipua nina ini agaa mada epa tu mao-
matepape sa.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

28 Yesu nipumi go agaa loare Jerusalem
su-para pora-nia aba pisa. 29 Nipu Betepasi
su robo ru-nane puare Betani adaare-para
pisa rabu nipu Rudu Oliv re-para pisa.
Goa puare nipuna disaipel aa laapo aba
penaasa. 30 Go aa lapo-para gupa lakesa:
Nipiri mogo adaare mo-nane aaya-para
pulupape. Go-para puare mena donki
mena si-daa aa meda nipuna masaana abi
napirina ope pua koloa mea ipulupape.
31 Gore aa medame go mena donki akeane
nipimi iti esepealepa teare nipimi agaa
gupa laketapape: Aa Adaana kogono ia-daa
mula pulupape la tapape sa.

32 Yesumi nipu lapo mea rapaasa raburi
mo nipumi lakesa-rupa oyae rayo gupa
adesipi. 33 Nipumi mo donki mena ope

kolala pirina mo donki menana aaraanumi nipu gupa lakesimi: Ake pea-daa nipimi go donki mena si kolapatepe pae simi. 34 Nipumi lalo: Aa Adaana kogono ia-daa pipa sipi.

35 Gore nipumi mo donki mena si Yesu piri mea ipisipi rabu nimuna mamina meda mo donki mena madaa madu isipi. Goa pua Yesu nipu mo mena donki mena masaana mapiraasipi. 36 Gore nipu mo donki mena masaana piraama pisa rabu onaa rayo nimuna mamina-nu pora-nia saapisimi. 37 Nipu Oliv Rudu-nane pe pora rugulaniaawa re-para ipisa rabu nipuna disaipel onaa adaapumi pedo pisimi. Nimumi abade mo napiaa kogono adesimi-pulu nimumi puri paloa Gote-para ora pi loa nipuna bi minasaama pu yaasa laamama pu pisimi. 38 Go rabu nimumi gupa yaasimi: Aa Mudu-na bi mea epe aa muduna bi minasaamina simi. Gote so yaa madaa epe-rupa piana adaa bi kalamina simi.

39 Go rabu Farisi aanu medalomare mo onaanu raapu pisimi. Go aanumi Yesu-para gupa lakesimi: Tisaa-ya, nena disaipel-nu agaa loraatepa lo lakela simi. 40 Gore Yesumi agaa gupa lakesa: Pagalepa. Nimuna agaa loraata peme yaalore gore mo aana-me Gote-na bi minasaalimi sa.

Yesumi Jerusalem su madaa re sa

41 Yesu nipu Jerusalem su re-para pisa rabu nipumi adoa re sa. 42 Re sa rabu nipumi lalo: Go su-para piri onaanu-ya, abia go yapi di madaa nimimi epe-rupa pirape kone mada namealimi. Goa pea pare nimimi na-ademe. 43 Orope yapi medame iaanumi ipua yada kepo epa kutapuba piralimi. Goa puare nimi mada napogola palimi. 44 Go rabu nimumi go nimina adaare Jerusalem su-para aana kepo padane padane lakepe rubalimi. Nimimi raba meape di na-ademe-pulu go kepo runane piralimi onaa rayo tu maomalimi sa.

Yesumi lotu ada-para oyae ropo pape aanu ratutisa
(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

45 Goa pua Yesu nipu lotu ada-para pua odobaawa mo rome pape kogono pi aanu pua ratu tisa. 46 Go rabu nipumi nimu goa lakesa: Gote nipuna buk madaa gupa tu isa: Nina adaare beten lape ada aayaade lo tisana. Goa pea pare nimimi go epe kone gimoa paake ne aanuna kaledape ada-rupa wariamena sa.

47 Goa pua Yesu oro yaalo lotu ada-para onaa agaa mogeasa. Goa pisa-pulu Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaana tisaanu-para onaanuna aa mudu-para nimu rayo kiritaawa Yesu tu maomaatalo yada robesimi. 48 Goa pisimi pare onaa rayome Yesuna agaa waru pago pirisimi-pulu aa mudunumi go rabu mada natisimi.

20

Yesu nipu aapimi go puri gisa palo agaa misimi
(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

1 Oro meda Yesumi lotu ada ru-nane onaanu Epe Agaa mogeasa rabu Gote-na miru irae aanu-para rekena agaana tisaanu-para kone makuaae aanu-para nimu rayo Yesu nipu piri-para ipisimi. 2 Ipisimi rabu nipu gupa lakesimi: Neme niaa lagi. Nena go kogonore aapimi mogeaaria-daa neme go kogono pamu pe pae? 3 Gore Yesumi nimu-para agaa gupa lakesa: Neme page nimi agaa meda agaa mealua-ga nimimi ni lagialimina sa: 4 Jon baptais me kogonore Gote-me kasa pae pa onaanumi kasimi pae? 5 Gore nimuna kiritaawa agaa gupa simi: Niaame ake tema pae? Gore niaame Gote-me kasa tema-daare nipumi gupa tea: Nimimiri akeane Jon madaa kone narulaeme pae lagialia. 6 Gore niaame pa onaanumi kasimi tema-daare go pimi onaa rayome aana-me niaa talimi. Go pimi onaanumi Jon-re ora Gote-na agaa lakene aa kone waru rulaeme. Goa pea-ga pa onaanumi Jon kogono kasimide mada natema simi. 7 Nimumi Yesuna agaa abusimi rabu niaare Jon-na baptais kogonore aapimi kasa pae maarea simi. 8 Go rabu Yesumi nimu goa lakesa: Gore nimimi maarea lamede-ga neme go kogonore aapimi puri ni guaaya-daa pe palo nalagialua sa.

Wae onaanumi maapu surubeme remaa
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

9 Go rabu Yesumi onaanu-para saa agaa meda gupa lakesa: Aa medame nipu wain maapu poasa. Goa puare nipuna maapuri yoto meape aanumi surubenaloa nipu pora kimisu adaalu-para pisa. 10 Gore ora epe ini etesa raburi nipumi kogono aa meda maapu surubape aanu maapu-para eta ininu meaata penaasa. Goa pisa pare maapu surubape aanumi go aa ripinaawa tua wala penaasimi pare oyae nakasimi. 11 Goa pisimi-pulu mo maapuna aaraame kogono naaki meda penaasa. Goa pisa pare mo aanumi nipu page ero agaa loa nipu tua oyae nakasimi. 12 Goa puare mo aame kogono aa repo mea rapaasa. Gore maapu surubape aanumi go naaki nipu page radaa kaloa kepo amaa-nane pua tu rubisimi. 13 Goa pisimi raburi mo wain maapuna aaraame lalo: Neme ake palua

ya? Gore nina epe naaki padane mea rapaluare nipuna agaa mada pagalimi kone salo sa. Goa pua nipuna si mea repasa. 14 Goa pisa pare mo maapu surubape aanumi mo nipuna naaki ipisa adesimi rabu nimumi gupa simi: Go naakimiri orope aaraana moae oyaenu mealia-ga niaame tu maomaamina simi. Goa puare go maapu niaana mada surubamina simi. 15 Gore mo naaki kepo ru-nane epenaloa nimumi tu maomaawa amaa-nane pua rubisimi. Goa pua go maapuna aaraa nipumi ake palia pae? 16 Nipumi gupa palia lo lagialo: Nipumi ipua mo maapu surubape aanu epa tu maomaawa go wain maapuri pa aanu medalomame surubenalo mea katea sa. Gore go onaanumi go Yesuna agaa pagoa nimumi lalo: Dia, nipumi goa napalia simi.

17 Goa simi rabu Yesumi nimu adaba sua lalo: Dia tame pare Gote-na buk-mi iade agaana re madaa ake teme ya? Pagalepa sa:

Kamda kogono pi aanumi aana meda mea
rubisimide.
Pare go aana-re ora epe Aa Mudu-na
aaya sa.

18 Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu ogegepu rugula tabebe palia. Go aana-me onaa meda magataboa lopaliare go aare aasatua rugula palia sa.

Sisare tagisi mone katema palo agaa misimi

(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

19 Yesumi go saa agaa lakesa rabu rekena agaana tisaanu-para Gote-na miru irae aa mudunu-para nimumi niaa madaa agaa ta kone isimi. Ora go raburi nimumi nipu ripinaatalo pisimi. Goa pisimi pare onaanu madaa paala omoa gimisimi.

20 Goa puare nimumi nipu ripinaatalo waru adapaba aasimi. Goa pua go aanumi pa aa medalomana mone kanaloa makirae kone sua Yesu piri penaasimi. Nimumi Yesu agaa mulalo pisimi. Goa pua nipu ko tisimi. Goa puare mo namba wan gavmanna purimi koso pagenalo pisimi. 21 Go makirae aanumi Yesu agaa gupa lakesimi: Tisaa, nena agaare ora epe ta. Neme onaa rayo epe agaa mogeaate. Neme Gote-na pora madaa ora agaa agu mogeaaye rabu aa mudununa biri paalame naome. 22 Goa pe-ga nemere ake kone sae pae? Niaana rekena agaa madaare niaame Rom suna aa mudu Sisar-para takis kalamina yapae dia yapae simi. 23 Pare Yesumi nimuna makirae agaa madaare adokaru misa-pulu nipumi nimu lakesa: 24 mone meda ni mea waatapa. Go mone madaa pia piksapara bi lapore aapina yapae? 25 Gore nimumi lalo: Sisar-na simi. Goa simi-pulu Yesumi nimu-para gupa lakesa: Sisar-na yaere nipuna katapape pare Gote-na yaere Gote nipuna katapape sa. 26 Gore makirae aanumi onaanuna ini agaa madaa Yesu namakiraeme-pulu nimu agaa loraawa pa pirisimi. Go page nipuna agaa madaa kone adaapu isimi-pulu agaa nalo pa aasimi.

Sadyusi onaame ome onaa wala narekalimi simi

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

27 Sadyusi aanu medaloma Yesu nipu piri ipisimi. Mo Sadyusi aanu nimuna konere ome onaanuri wala mada narekalimi kone isimi. 28 Gore nipu agaa misimi: Tisaaya, Moses-me agaa meda niaa-para gupa tisana: Aa meda ona rumaawa omalia pare nogo naaki meda namadu salia. Goa puare go ona wasaame ome aa-na nogo naaki namadialia-daare go ome aa-na ameme go ona mada rumaalia ya? Moses-me gupa tisana simi. 29 Gore amealu 7-pela pirisimi. Aba mupaamere ona rumaasa pare nipuna nogo naaki namadiaawa nipu omesa. 30 Gore laapopa aame mo ona wasaa nipu misa. 31 Wala go aana masaanane aame repome page goa pisa. Goa paamama puare mo amealu 7-pela nimumi mo ona padane misimi pare nimu nogo naaki namadiaawa pa omesimi. 32 Oropere go ona page omesa. 33 Gore aba ome onaa wala rekalimide raburi go ona padanere aapina ore ora pitia ya? Mo aa 7-pelame go ona aba padane rumaasimide simi.

34 Gore Yesumi nimu goa lakesa: Abia go rabu su amaa pimi onaamere repaya pitimi. 35 Pare orope ome onaa wala rekoa piralimide onaanumiri nimu repaaya aulape kone nasalia. 36 Nimu Gote-na akero-rupa piralimi-pulu nimu wala mada naomalimi. Gote-me nimu matmatpara marekaalia-pulu nimu Gote-na si wane-rupa oro yaalo piralimi. 37 Ome onaa matmat-para wala rekapere Moses-me page aba tisaaya. Go buk-ri repena rabe remaa lakesa rabu nipu Aa Mudu Abraham-para Jekop-para Aisak go repona Gote pa pia-daa tisa. 38 Go agaana re gupa sa: Gote-re ome onaanuna Gote-daa Dia, pare nipu kagaa piraama laama pope onaanuna Gote yaade. Onaa rayo wala rekalimilo go agaa lakesa.

39 Nipumi goa sa raburi rekena agaa tisaanumi gupa simi: Tisaa, neme ora waru lae simi. 40 Goa simi pare nipu wala agaa meape paalame omesimi-pulu pa ora lae simi.

Gote-na Mea Rapae Aa madaa agaa misimi

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

41 Yesumi nimu goa lakesa: Gore nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devitna si piralia teme. Go agaana re ake ya?

42 Buk Sam madaare Devit nipuna agaa
gupa sa:
Gote-me nina Aa Mudu-para gupa lakesa:
Nina popeke ki-nane aa mudu mapi-
raalia sa.
43 Oropere neme iaanu nena aa rolo-para
marabuaniaalua sa.
44 Gore Devit-mi Aa Mudu nipu lakesa. Goa
lakesa-pulu Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri
Devit-na si-daa napiralia sa.

Rekena agaana tisaanuna kone
(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 11.37-54)

45 Go onaa rayome pa pirua Yesuna agaa
pago pirisimi rabu Yesumi nipuna disaipel
aanu gupa lakesa: 46 Rekena agaa tisaa-
nuna kone waru adalepape. Nimumi mam-
ina epe yamoa maket-na pua onaanumi abi
piralepape teme rabu raaname omeme. Go
aanumiri Juda aanuna lotu ada-para page
eta yawaeme-para page reke riri-nane aba
pua pimi. 47 Go aanumiri ona wasaana
oyae paake no peme. Goa pua nimumi
beten adaalupu yoloa teme rabu onaanu
makiraeme. Goa peme-pulu orope Gote-
me koso salia rabu nimuna wae yoto ora
adaape mealimi sa.

21

Ona wasaame oge mone ofa-rupa lopasa
(Mak 12.41-44)

1 Yesumi adesa rabu amo ne aanumi
lotu ada-para mone i pe-para mone epa
lopasimi. 2 Go rabu naraa piri ona wasaa
meda nipuna oge mone ipa laapo epa
lopasa. Go mone-re ora ogesi gupa 2 toea
yaade. 3 Goa pisa pare Yesumi lalo: Neme
nimi lagialo. Go naraa piri ona wasaame
mone lopata rabu nipumi onaa medalo-
mana mone maoge yaawa rabuniaaya.
4 Medalomamere mone adaapu imi-pulu
pa ode meda mua go mone epa lopasimi
pare mo ona naraamere nipuna eta kabape
mone rayo epa lopasa.

Yesumi lotu ada kilipialimi lo lakesa
(Mat 24.1-2; Mak 13.1-2)

5 Onaa medalomame lotu ada madaa
agaa lala pirisimi. Nimumi go lotu adana
aana pepena-para page Gote-me oyae pa
katade-para ora epe ta simi. Go rabu
Yesumi lalo: 6 Abia nimimi go adaleme
yaenuri orope yapi di epaliade rabu go
adaa lakepe rubalimi-pulu aana padanede
page na-aritalia sa.

Yesumi kedaa adaapu epalia sa
(Mat 24.3-14; Mak 13.3-13)

7 Gore nimumi Yesu nipu agaa gupa
misimi: Tisaa, nena laede yaenuri aa-
rabu epalia ya? Niaame ake adalima
rabu go yaena yapi di epalia mada nim-
inaawa makuaalimaa ya simi. 8 Yesumi
lalo: Nimimi waru adalepape. Makirae aa
adaapu ipua nina bina gupa lagialimi: Niri
Onaa Raapu Pirape Aa-na Si yaade teme.
Medalomamere go epaliade yapi di abia go
epaana-daa teme. Pare nimu narata mea
pulupape. 9 Oropere nimimi yada pape
remaa-para wae-rupa pogolasaape remaa
pagalimiri paalame naoma piralepape. Go
yaenu aba palia pare su yaa perekene diri
go-daa dia.

10 Yesumi agaa meda wala gupa sa: Go
raburi ruru rado radonu yada palimi. Go-
rupa gavman adaa su robo rado radonu
page yada palimi. 11 Go raburi su rado
rado-para suminini eto eto adaa paa-mama
pua reae adaa paboa wae yainanu page
epalia. Go raburi so yaa-parare paala piae
adaapu pua wae oyae epape di page epalia.

12 Pare go oyae rayo abi naepalia. Dia aba
nimumi nimi ripinaaba pirua wae kedaanu
gialimi. Nimi mo lotu adanu ru-nane mea
pua koso loa kalabus ada mapatalimi. Goa
puare nimumi nina kogono onaa rabua-
niaatalo palimi rabu nimiri kadipinu-para
adaa aa mudunu nimuna ini agaa madaa
mea palimi. 13 Go rabu nimimi nina Epe
Agaa laketeme-daa goa palimi. 14 Nimumi
nimi kosona mea palimi raburi ni ake lano
yapae kone aba namasatepape. 15 Dia-
ga neme agaa-para epe kone-para lagialua
rabu nimina iaa rayome nimina agaa mada
rasalimi.

16 Go rabu nimina ama aapanu-para ame
baaninu-para nena ruru-para adami aanu-
para nimumi iaanu mea kateme. Goa
pua nimumi nimi medaloma tu maomal-
imi. 17 Nimi nina agaa rateme-pulu onaa
rayome nimi-para ora ratu yawo gimalimi.
18 Goa palimi pare nimina aalu-para ae iri
meda mada ora napudia lopalia. 19 Nimimi
puri paloa ado piralimiri oro yaalo kagaa
piraama laama palimi sa.

Yesumi Jerusalem siti-ri o yalia lo lakesa
(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

20 Gore nimimi soldia aanu so Jerusalem
su epa kuta pina adalimiri go su go
adaare pabo tape yapi di go opapa yada.
21 Go rabu Judia piri onaanu nimiri ora
rudu-nini aana apedaa-para pogola pulu-
pape. Onaa medaloma ada-para piral-
imiri pogola pulupape. Go page pa su
rarane ae onaanu wala adaare-para naepa
odobatepape. 22 Gore Gote-na buk madaa
i agaa rayore ora yalia go raburi Gote-na
raturi go onaanu madaa koyaalia rabu wae
yoto yapi di mea salia. 23 Go raburi nogo
naaki padaa piri onanu-para adu nalae-
para aipapulu napalimi-ga ora odo pea.
Go su madaare ora adaa kedaape meda

epalia-ga Gote-me go su amaa piri onaanu madaa ora ratu waru yawalia. 24 Go rabu nimumi onaa medalomanu rai kutumi tua medaloma iaanumi adi rulubaawa ruru radona rikiraana pua mapiraalimi. Go rabu page pa onaa ruru rado medame Jerusalem mabebola-mama puare orope go wae di dia yalia.

Siri ora epalia
(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

25 Go raburi naare akua ubanuri rado rado aalimi. Go su amaa onaanu rayona robaa-parare adaa kedaa mu piralimi. Go ipa solwarame agaa loa ralia-daa paalame waru omalimi. 26 Onaa adaapumi go supara oyae meda ipula kone sua pu robaapara paala waru omalimi pare ini-para page emelalu mapalia. Gore so yaa-para uba kedo oyae eto eto palia-daa paalame waru omalimi. 27 Goa pinaloa Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri yaa moae raapu ipulaina puri adaape adalimi. 28 Gore orope gode yaenu ripima epalia rabu aipapulu rekoa nimina aalumi waru adalepape. Go raburi Gote-me nimina oro yaalo kagaa Pirape Yapi diri go mea epea-daa sa.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

29 Go rabu Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Nimimi repena fik page pa repena medanu page adalepape. 30 Kagaa ma-apulu saawa yo aalia-daare gore pani pua naare ralia kone salemede. 31 Gupiane yaenu adalimi-daare gore Gote-na Surube Su-na di aba re-para go epaana-daa kone salepape.

32 Go agaa pagalepa: Abia go pimi onaa naomalimi pare go yaenu aba epenalo adalimi. 33 Su yaa rayona yaere aba dia yalia pare nina agaa oro yaalo pa salia sa.

Waru adaba piralepape

34 Gore nimimi waru adalepape. Nimimi oro yaalo eta adaapu nayawo ipa bia noa maeyae ne aa-rupa napiralepape. Go page go su amaa yoganena yaenu madaa kone adaapu nasalepape. 35 Go yapi diri nimi piri ora aipapulu epalia-ga gupa napiralepape. Go yapi di epalia rabu kona-rupa onaanu madaa perekea taboa ripinalia. 36 Goa palia-pulu nimi oro yaalo ado piralepape. Goa pua Gote-me nimi puri gina ora yaalo beten tapape. Goa palimiri wae yaenumi nimi piri epalia pare nimimi puri mua Onaa Raapu Pirape Aa-na Si raapu epe-rupa mada piralimi sa.

37 Oro yaalo Yesumi onaa lotu ada-para pua mogeasa. Goa pua ribaane-para nipu mo Oliv Rudu madaa patulalo puare lotu ada-para wala yapipu epala pisa. 38 Goa pisa rabu onaame Yesuna agaa pagolalo ipisimi.

22

Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5,14-16; Mak 14.1-2,10-11; Jon 11.45-53)

1 Bret-para yis nasua yawo ne Pasova yapi Diri aba rudu sa. 2 Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaana tisaanupara nimumi Yesu tulalo pisimi. Goa pisimi pare onaanu madaa paalame omoa kudiri pi kone su pirisimi.

3 Go raburi Satan-me Judas aanuna robaa-para pua odobasa. Mo Judas aanuna bi medare Iskariot teme. Go aa nipu mo 12-pela disaipel aa ru-nane pirisa. 4 Satan nipuna robaa-para odobasa-pulu Judas nipu pua Gote-na miru irae aa mudunu-para mo lotu ada surube aanupara agaa nimu raapu pua lo pirisimi. Nipumi Yesu nimumi tinalo yada robesa. 5 Go raburi nimu pedo pedo waru puare nipu kalape mone medaloma kirita su pirisimi. 6 Gore Judas aanumi nimuna agaa pagoa epe ta simi. Goa puare nipuri akea pua mada mea waatoa pae kone sua kone kone adaapu mu pirisa. Nipumi rana meda onaa adaapu raapu napitimide rabu nimu waatoa kone isa.

Yesu raapu disaipel aanu padane rabu Pasova eta nisimi
(Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)

7 Olode rabu bret-para yis nasape di rudu sa raburi Pasova eta irape sipsip mena si meda tulalo pisimi. 8 Go rabu Pita-para Jon lapo Yesu nipumi repaawa agaa gupa lakesa: Nipimi niaana Pasova eta namina oyae pua managola salepape sa. 9 Gore nipumi agaa gupa misipi: Niaame aa-para pua managola sua namina yapae sipi. 10 Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Pagalepa. Nipimi adaare-para palipi rabu ipa norini aa meda madaalipi. Go aa nipu rata mea pulupape. Goa pua odobaliade ada-para pulupape. 11 Goa puare nipimi go adana aaraa gupa laketapepe sa: Tisaame ne agaa meape laa: Nipuna disaipel aanu raapu Pasova eta nalima-pulu neme go eta managolape ada rum meda waalape lo pua agaa meape sa. 12 Goa tepe raburi mo aame nipi adaa so madaa-nane mea pua epe pepena pi ada rum ae-para mea waatea. Go-parare reke madaa oyae managola salepape sa. 13 Go agaa lakenaloa mo aa lapo pua nipumi lakesade-rupa adesipi. Go rabu nipu lapome Pasova eta managola sasipi.

Yesumi nipuna disaipel aanu eta kasa
(Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25)

14 Eta nape di raburi Yesu nipuna disaipel
aanu raapu reke madaa pirisa. 15 Gore
nipumi nimu gupa lakesa: Neme go etare
nimi raapu nolalo ora raaname waru
omalo. Gupa noa oropere neme kedaa
pi yaenu rialua sa. 16 Neme nimi lagialo:
Neme eta wala meda nimi raapu nanalua
pare Gote-na Surube Su rabu etana re adal-
imina sa.
17 Go rabu nipumi kap madaa pirapalae
wain mua Gote-para ora pi loa nimu-para
kalalaawa lalo: Nimimi go kap-para mua
rumaawa nalepa. 18 Neme nimi lagialo:
Abia neme nimi raapu wain ipare wala
nanalua. Dia, pare Gote-na Surube Su
madaa go yaena re adoa nalua sa. 19 Goa
puare nipumi bret mua Gote-para ora pi
loa piribisa. Goa pua nimu kalalaawa
lalo: Go bret-re nina yogane-ga nimi raba
minalo gialo. Nimimi ni madaa kone sua
nalepape sa. 20 Goa puare orope aba no kir-
itinaloa ipa wain pirapalae mua kalalaawa
lalo: Go kap-para piri wain-ri nina yaapi
kupame nimi raba minalo koyaato. Gore
Gote raapu pogatu pirapena nimi madaa
omalua sa. 21 Yapare adalepa. Ni yada lore
aanu mea kalape aare abia ni raapu go reke
madaa padane-para eta go no piralepa-daa
sa. 22 Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-
na agaa ratua omalua sa. Goa pea pare
mo ni iaanuna ki-nane mea kateade aare
ora kedaa waru mealia-daa odome omalo
sa. 23 Nipumi goa sa raburi nimumi aapimi
palia yapae lala pisimi.

Disaipel aanuri aapi ora pia lo arere pisimi

24 Disaipel aanumi arere pua nimuna
rikiraanare aa muduri aapi ora yapae simi.
25 Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Ruru
radona aa mudunu nimumi puri paloa
nimuna ruru onaanu surubeme. Goa
puare mo surube onaanumi bi onaanuna
raba mi aanu lo bi ma-aeme. 26 Pare nimi
gupa napiralepape. Dia-ga aa meda nimina
rikiraana aa mudu aba piralia-daare gore
nipu pora poa madini aa-rupa aba piralia.
Nimina mudu pirape aare aba kogono pua
nimina raba mi aa-rupa piralia. 27 Gore
aa medame eta pa nolalo piruaaya pare aa
medame kogono pua eta rumaaya. Gore
mo eta aba nolalo pia aare nipu aa mudu
yana. Pare ni nimina rikiraana piruaayo
rabu nimi raba muaayo.
28 Neme kedaa ruaayo rabu nimi ni raapu
pirua nagimisimide. 29 Gore neme su rayo
surubanolo Aapame nipuna puri gisa. Goa
pea-ga neme page nimi surube kogono gi-
alua. 30 Gore nina Surube Su-para pirua
nimi naa reke madaa pirua eta namina.
Goa pua nimi epe reke madaa pirua Israel
su-para piri ruru 12-pela onaana koso agaa
pagolalo piralimi.

Yesumi orope Pita-me ni masaa rilalia lo lakesa
(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)

31 Ora Saimon, neme pagape. Gore wit
poape aamere nipuna etare epe ta palo o ta
palo eta waru adalia. Go-rupare neme puri
kasu-pulu Satan-me nimi ko tulalo epalia.
32 Yapare Saimon neme kone rulae yae
nagimainalo neme ne raba mulalo beten to.
Orope neme ni madaa kone wala pereke
sua nena amenu puri kalape sa.
33 Gore Pita-me goa sa: Aa Mudu, niri ne
raapu abia banalo kalabus ada-para page
ni ne raapu mada omalua kone salo sa.
34 Gore Yesumi lalo: Pita ne lagialo. Abia go
ribaare yaa kutame e talo palia rabu neme
Yesu ni na-ade rana repo te sa.

Mone paus-para nu-para rai kutu-parana agaa lakesa

35 Go rabu Yesumi nimu gupa lakesa:
Nimiri abade mea rapasude raburi nim-
ina mone paus-para rokanu-para aariti go
yaenu namea pisimide. Goa pisimide-ga
nimi oyae meda rudu sa pae? Gore ni-
mumi lalo: Niaa muaema simi. 36 Gore
nimu gupa lakesa: Abiare onaa rayome
mone paus-para rokanu-para saapitimiri
mea pulupape. Onaa rayome nipu adaalu
rai kutu nasalimiri nimina mamina madaa
mone mua rai kutu kabalepape. 37 Gore
nimi lagialo: Gote-na buk madaa ni-para
gupa sa: Nipu onaa waenu raapu page
mapiraaeme lo tisana. Go agaana re-re
orope ni madaa epalia-ga adalimina sa.
38 Go rabu disaipel aanumi lalo: Aa Mudu,
neme ade. Niaame adaalu rai kutu laapo
go saapima simi. Gore nipumi lalo: Apo
saapimi mada sa.

Yesumi Getsemani su-para beten sa
(Mat 26.36-46; Mak 14.32-42)

39 Nipu amaa pua sana nipuna oro yaalo
puala pia-rupa Oliv Rudu madaa pua pisa.
Go rabu nipuna disaipel aanumiri nipu
raapu pisimi. 40 Mo Oliv Ruduna puare
nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Wae
yaeme nimi nako tina beten tapape sa.
41 Goa loare nimu gimoa ogesi-daa puare
rumu koba pua beten sa. Nipu pisade-
rupare aana mea lopatema-rupa mada
pisa. 42 Go rabu nipumi lalo: Aapa, neme
kone saliri ni radaa nape pe kap mea pu.
Yapare nina kone gimoa nena raana ratano
lape.

43 Go rabu yaa-para piri ensel meda
nipu piri-para ipua nipu epa puri ma-
palaasa. 44 Yesu nipu madaa kedaa
adaape rinalo pisa-pulu nipumi beten puri
paboa wala sa. Goa puare nipuna pudu
ekatare yaapi kupa nona piane kilipia
su amaa popesa. 45 Nipumi beten aba
loa sana rekaawa nipuna disaipel aanu
piri-para pisa. Nipumi pua adesa pare
nimuna robaa-para kedaa waru pisa-daa u
patisimi. 46 Gore nimu gupa pua lakesa:
Nimiri akeane u patu pimi? Nimi madaa
wae yaeme nako tinalo beten lo piralepape
sa.

Yesu aditalo ipisimi
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11)

47 Yesu nipumi agaa pa lakelalaina on-
aanu adaapupe meda ipisimi. Gore Judas
riri-nane epena onaanu nipu rata mea ip-
isimi. Go aare disaipel aanuna ru-para
pirisa. Nipu re-para ipua Yesu-para nunu
talo ipisa. 48 Goa pisa pare Yesumi Judas
gupa lakesa: Neme Onaa Raapu Pirape Aa-
na Si nunu loa mea waaloa yada lore aanu
katalo pae?
49 Gore disaipel aanu nipu raapu pirisimi
aanu mo ipisimide adoa nimumi lalo: Aa
Mudu, niaame nimuri go adaalu rai kutumi
tamona ya? 50 Go rabu disaipel aa medame
kogonome adini naaki meda rai kutumi
tisa. Go naakiri Gote-na miru irae aa-
na kogono pisa. Tisa rabu mo popo ki-
nane aane pona taboa lopesa. 51 Goa pisa
pare Yesu nipumi goa adoa lalo: Go yada
gimalepa. Nipuna kimi mua mo aane wala
mea maasa.
52 Goa puare mo aanumi Yesu ripinaat-
alo ipisimi. Gore Gote-na miru irae
aa mudunu-para lotu ada surube surube
aanu-para aa mudu medalomanu-para ip-
isimi. Ipisimi rabu nipumi lalo: Nimina rai
kutunu-para repena uninu mea epamena-
ga gore nimimi ni paake ne aa kone sua
tulalo epame pae? 53 Oro yaalo niri nimi
raapu lotu ada-para pimade pare nimimi
ni talima kone naimide. Goa pemede pare
abia go yapi di raburi ora nimina puri-para
ribaana purimi rabuaata sa.

Pita-me lalo: Niri Yesu na-ade sa
(Mat 26.57-58,69-75; Mak 14.53-54,66-72; Jon 18.12-18,25-27)

54 Goa puare nimumi Yesu epa adia Gote-
na miru irae aa muduna ada-para mea
pisimi. Goa pisimi raburi Pita nipumi nimu
rata mea pisa pare nipu ogesi-daa mo-pare
pua pirisa. 55 Go rabu aa medalomame epe
pokaalo ada ru-nane repena adala pirisimi-
pulu Pita nipu page nimu raapu pua pirisa.
56 Gore kogono ona medame Pita repena
re-para pirina adesa rabu go oname Pita
nipu-para goa sa: Go aa page abade Yesu
raapu pirisa sa. 57 Pare Pita-me lalo: Go
ona ni-daa dia-ga go aa-daa ni na-ade sa.
58 Pare wala ogesi-daa pirua aa medame
wala nipu adoa lalo: Ne page Yesu raapu
piriside sa. Gore Pita nipumi lalo: Go aa ni-
daa ora dia sa. 59 Orope ogesi-daa adaalupu
pirua aa medame agaa ora puri paloa gupa
sa: Go aa nipuna adaare Galili ya-pulu nipu
abade Yesu raapu pirisa. 60 Goa sa pare
Pita-me lalo: Nemere go lae aa ora ni na-
ade sa. Nipumi goa pa lalaina yaa kutame
aba aipapulu rekoa agaa sa. 61 Go rabu Aa
Mudumi pereke tua Pita ada moneasa. Goa
pisa rabu Pita-me Aa Mudumi abade nipu-
para lakalaade agaa wala niminaasa. Aba
Yesumi gupa lakesade: Go rabu yaa kuta
abia rekoa agaa tea pare neme ni rana repo
gimali lakesade. 62 Go raburi Pita nipu so
amaa-nane pua re puri palo lala pirisa.

Yesu ero agaa loa tisimi
(Mat 26.67-68; Mak 14.65)

63 Go rabu Yesu surube aanu nimumi
nipu epa ripinaabawa ero agaa loa nipu
tisimi. 64 Nipuna ini mamina-me rigitua
nipu agaa gupa misimi: Nere aapimi tala
paa simi. Nere Gote-na agaa lakene aa-ga
agaa la simi. 65 Goa puare nimumi ero agaa
rado rado lakesimi.

Yesu nipu kaunsil piri mea pua koso la simi
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-24)

66 Orope yapi lapaasa raburi Israel on-
aana aa mudunu-para Gote-na miru irae
aanu-para mo rekena agaa tisaanu page
epa kiritasimi. Goa puare Yesu nipu kaun-
sil piri mea pua agaa gupa misimi: 67 Nere
Onaa Wala Meape Aa-na Si yapae dia pae
simi. Gore nipumi nimu lakesa: Gore mada
lagialua pare nimimi ni kone narulalimi.
68 Go page neme nimi agaa medaloma
mealuare nimimi agaa mada na-abuteme.
69 Abia page orope page ni Onaa Raapu
Pirape Aa-na Siri so yaa-para puri pane
Gote-na popoke ki madaa oro yaalo pitua
sa.
70 Go raburi nimu rayome lalo: Gore
nere ora Gote-na Si yapae simi. Nipumi
nimu goa lakesa: Nimina bipa go tame
yaade sa. 71 Gore nimumi lalo: Niaame
ake wala tema ya? Niaame nipuna agaa
go pagalema-pulu pa adasae aanuna agaa
medaloma gimalima simi.

23

Yesu Pailat piri-para mea pisimi
(Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

1 Go rabu kaunsil rayo aipapulu rekoa
Yesu aa mudu Pailat piri mea pisimi. 2 Goa
puare nimumi koso gupa laa simi: Go
aamere niaana kone rado mogea Sisar-
para mone takis nakatapape laa simi. Go
page niri ora aa mudu Krais ta simi. 3 Go
rabu Pailat-me nipu agaa misa: Nere Juda
onaanuna Aa Mudu yapae sa. Yesumi
lalo: Nena go lae-daa sa. 4 Go rabu Pailat-
me Gote-na miru irae aa mudunu-para
onaa rayo-para gupa lakesa: Neme apo aa-
na wae kone meda penaame na-adalo-ga
akolo wae yoto katoa pae sa. 5 Goa sa pare
nimumi agaa puri paloa gupa simi: Nipumi
onaanu-para agaa mogeaaya rabu nimu
wae-rupa pogolasaasimi. Go kogonore pa
amaa pua Galili su-para pua Judia su-para
pua abia go su-para page epa pia simi.

Yesu nipu Herot piri koso laatalo mea pisimi

6 Pailat-me go agaa pagoa nipumi agaa
gupa sa: Go aa nipuna suri Galili ya? 7 Gore
nimumi e simi-pulu Pailat-me Yesu Herot
piri-para mea penaasa. Gore Herot-mere
Yesu madini su surubesa-pulu goa pisa.
Go rabu Herot nipu page Jerusalem-para
pirisa.

8 Herot-me Yesu adoa raaname waru
omesa. Yesu madaa remaa abade pagesa-
pulu nipumi Yesu adolalo pisa. Herot
nipuna konere Yesumi napiaa kogono palia
rabu adalua kone isa. 9 Go rabu Herot
nipumi Yesu nipu agaa rado rado misa
pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa.
10 Go rabu Gote-na miru irae aa mudunu-
para rekena agaana tisaanu-para nimumi
rekaawa Yesu madaa puri pane koso agaa
lo pisimi. 11 Go rabu Herot-para nipuna
soldia aanumi Yesu-para makiraawa ero
agaa waru simi. Nimumi ora pepena epe-
rupa pi adaalu mamina meda mua Yesu
madaa yamasimi. Goa pua Pailat piri
lamua pisimi. 12 Abadere Herot nipumi
Pailat raapu iaa-rupa pirisa pare wala go
rabu kone padane sua adami aa-rupa wala
pirisipi.

Yesu repena polopea madaa nil talepa sa (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39–19.16)

13 Go rabu Pailat-me Gote-na miru irae
aa mudunu-para Juda aanuna aa mudu
medalomanu-para onaa rayo page yaaloa
makiritasa. 14 Go rabu nimu gupa lakesa:
Nimimi abade go aa ni piri lamua epame
yaade. Nipumi wae pora rado onaanu mea
waata lamede. Go agaa madaare nimina
ini agaa madaa nipu apo agaa meawade
pare nimimi mo nipu koso laatalo pimi
pare go aa nipumiri go waea meda napana
kone salo sa. 15 Herot-me page go aa-
na waea meda na-adesa. Pare na-adea-
ga wala niaa piri-para go epenalana. Pa-
galepa. Go aamere abade nipumi waea
meda napana-daa niaame nipu madaa
natu maomalimina. 16 Goa pea-ga neme
repena unimi nipu mea kudu tuare nipu
mea repaano sa. 17 Gore oro yaalo eta yawe
nape Pasova yapi di rabu Pailat-me kalabus
ada piri aa padane maesepeaata pisa.

18 Go rabu mo piri onaa rayome puri
paloa gupa yaasimi: Apo aare tu mao-
mamina. Go aa Jisas Barabas-re ni-
aana wala esepea epenala simi. 19 Jisas
Barabas-me abade go adaare-para yada
meda marekaawa aa meda tu maomaa
nipu kalabus ada-para mapataasimi aa-
para simi. 20 Gore Pailat-me Yesu wala
maesepeaatalo kone sua onaanu-para agaa
wala yaasa. 21 Goa pisa pare nimumi
ora puri paloa gupa simi: Repena polopea
madaa mea taminapa. Repena polopea
madaa tamin aapa simi. 22 Goa simi pare
Pailat-me wala rana repo gupa lakesa: Go
aamere nipuna wae yae meda ake pana?
Neme wae yae meda ora na-adawade. Goa
pea-pulu neme repena unimi mea tua es-
epealua sa. 23 Goa sa pare nimumi ora
puri paloa Yesu repena polopea madaa tu
maomamina simi. Goa pua nimumi Pailat-
na agaa rabuaniaasimi. 24 Goa pua Pailat-
me Yesu talepa loa nimuna agaa ratisa.
25 Nimuna wae aa Barabas mea esepeasa.
Go aamere aba onaa wae-rupa mapogo-
lasaawa aa meda tu maomasa rabu nipu
kalabus ada-para mapataasimi. Goa pisa
pare mo onaanumi go aa wala esepea lo
simi rabu nimuna agaa pagoa Pailat-me
Yesu nimuna pinalo mea kasa.

Yesu repena polopea-para nil tisimi (Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

26 Nimumi Yesu nipu mea pisimi rabu
pa aa meda madaasimi. Go aa-na biri
Saimon nipuna su Sairini gimoa ipua no
adaare-para polalo pisa. Go rabu ni-
mumi repena polopea nipuna pasaane
mariaasimi. Nipumi mea ruare Yesuna
masaa-nane rata mea pisa.

27 Goa puare ora onaa adaapumi Yesu
rata mea pisimi. Nimuna rikiraanare ona
medalomame re loa yaasa odo pi laa-mama
pisimi. 28 Pare Yesu nipumi wala pereke
tua nimu gupa lakesa: Nimiri Jerusalem
onanu-ya. Ni madaa re natapape pare nimi
madaa page nimina nogo naaki madaa re
lo piralapape sa. 29 Pagalepa. Orope kedaa
meape di epalia rabu nogo naaki namadua
adu nakane onanuri aipapulu mada pogola
palimiri ora epe ta teme sa. 30 Go di
raburi onaanumi mo rudunu-para gupa

laketeme: Niaana masaa-nane lopoa niaa tu maomape teme. Gore wala oge rudunupara gupa laketeme: Niaa makaledaape teme. 31 Abiare ora pani pia-daa go kedaa pia peme-ga orope wae yai epalia rabu ake kedaa ora omalimi ya?

32 Go rabu nimumi pupitagi ne aa lapo page lamua pua Yesu raapu nil tulalo pisimi. 33 Nimu pua su meda Aalu Rogaae su temede go-para pua aasimi. Go-para Yesu repena polopea madaa nil tisimi. Mo wae aa laapo page nil-mi tua medare Yesuna popo ki-nane tua medare koyanane tisimi. 34 Gore Yesumi lalo: Aapa, nimumi kone nasua pimi-ga nimuna wae yae mea rakepeape sa. Go pimi aare nimumi go yaena re na-adoa pimi sa. Go rabu go aanu nimumi Yesu nipuna mamina koyo mua satu tu pirisimi.

35 Go rabu pa onaanumi pa rekaawa adapaba pirisimi. Goa pisimi pare mo Juda aa mudunumi Yesu-para ero gupa simi: Nipumi abade onaa medaloma raba meaaria-ga nipuna bipa nipu raba mea simi. Gore Gote-me nipu Mea Rapae Aa ya-pulu mada palia simi. 36 Soldia aanumi page nipu-para ero agaa simi. Nimumi Yesu re-para ipua rero pi ipa wain epa katalo pisimi. 37 Gore nimumi gupa simi: Nere ora Juda aanuna aa mudu yalia-daare gore nena bipa raba mua no suna ipu simi. 38 Pepa meda so repena polopea rugi madaa tu saabaasimi: Go aare Juda aanuna Aa Mudu yaade lo simi.

39 Mo aa wae lapo abade tu mudiasimide medame Yesu-para ero agaa gupa sa: Ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Si laede-ga neme saa page raba mea sa. 40 Go rabu mode mudiasimide aa medame aa-para gupa ape sa: Niaame kedaa padane-rupa meamadega nere Gote paala napea pae sa. 41 Saana kedaare saana papade aena ora mada gialeme. Pare abia go aare nipumi abade waea meda napisa sa. 42 Goa pua nipumi Yesu-para lalo: Yesu nere aa mudu pirali raburi ni madaa kone saina sa. 43 Gore Yesu nipumi nipu gupa lakesa: Neme ora ne lagialo. Abiare nere ni raapu so Gote-na epe maapu-para pirapana sa.

Yesu nipu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

44 Go naare paalu rabu naare udunua ribaa yoa su rayo rigitaama pua naare nogo-nane pabola popesa. 45 Goa pisa raburi mo lotu ada ru-nane mudiabae adaa mamina so rugi-nane riripitaboa none rugi-nane pua riripi kiritisa.

46 Yesu nipumi puri paloa gupa sa: Aapa, nina wasupare nena ki-nane apo salo-daa sa. Nipumi goa sa rabu pu imu udunasa.

47 Mo soldia aanuna aa mudumi go adesa-pulu nipumi Gote-na bi minasaawa lalo: ora yaana go aare ora epe aa yana sa.

48 Onaa adaapumi nipu pia adolalo epa ado pirisimi pare nimuna aako rupitua ada wala pisimi.

49 Yesuna adami aanu rayo-para onanu medaloma aba so Galili su-para pirua Yesu nipu rata mea ipisimi. Nimu ogesi-daa mopara rekaawa mo oyae rayo ado kiritisimi.

Yesu matmat-para mea rogaasimi
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

50-51 Aa meda nipuna biri Josep pirisa. Nipuri Juda aanuna adaare meda biri Arimatea su-para pirua nipu ora epe aa pirua Gote-na Surube Su epenalo adolalo pirisa. Gore nipumi kaunsil raapu pirisa pare Yesu tu maomamina simi rabu nipumi dia sa. 52 Go aa nipu Pailat piri pua Yesuna rore nina mea ria pono sa. 53 Goa pua nipuna ro mea ruare mamina yaako pimi rogaa palae mea pisa. Goa pua nipu aana apedaa meda-para pua rogaasa. Go-parare abade aa meda abi narogaasimi. 54 Go yapi diri Kitu Pirape Yapi rudu sa-pulu go adaa oro rabu nape etanu maredepo yaasimi.

55 Onaanu abade Yesu nipu Galili su gimisa rabu nimumi nipu rata mea ipisimi. Nimumi Josep raapu pua mo aana apedaa matmat-para Josep-me rogaasa-rupa adesimi. 56 Goa pua nimumi adoa nimuna ada wala pua epe kaa pi yaenu Yesuna ro madaa sainalo managolata pisimi.

24

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)

1 Gore adaa oro rabu kogono mupaa yapi di rabu mo onaanu matmat-para pisimi. Nimumi mode kaa pide yaenu-para aba managola sua mea madisimi. 2 Matmatpara ipisimi rabu mode pora gaape aana aba mea lusu rubenaloa adesimi. 3 Goa pua nimumi no matmat apedaa-para pua adesimi pare Aa Mudu Yesu nipuna rode nasabasaaya. 4 Goa pua nimu pa rekaawa kone adaapu su pirisimi rabu aa lapo nimu re-para aipapulu opapasipi. Go aa lapore nipuna mamina-nu ora yaako pu ti maraasipi. 5 Onanu nimuri paalame omoa su adaniaawa pirina aa lapome nimu gupa lakesipi: Nimimiri akeane matmat-para go aa asapeme pae? Go aa ora pa pia-pulu go-para mada na-adalimi sipi. 6 Nipuri goparadaa napia nipu aba rekaade. Abade nipu so Galili su-para pa pirua nimi lagisade agaa wala niminaatepa. Aba gupa lagisa: 7 Onaana Si Mea Rapae Aare wae onaanuna ki madaa mea kateme rabu nipu repena polopea madaa tu maomalimi. Goa

pea pare wala yapi repo dia naloa wala rekalua lo lagisade sipi.

8 Go rabu onanumi Yesu nipuna abade lakesade agaa niminaasimi. 9 Go rabu nimumi mo matmat apedaa gimoa wala pisimi. Go rabu nimumi pa onaa medaloma-para disaipel aa 11-pela rayo piri-para pua mo nimumi adesimi yaenu rayo pua lakesimi. 10 Matmat-para pua adesimide onanuna biri gupa: Maria nipuna su Magadala-para Jon-para Jemsna agi Maria-para go onanu nimumi go yae adesimi. Go onanu-para pa ona medaloma-para mo agaare moge riaae aanu lakesimi. 11 Lakesimi pare aposel kogono aanumi mo onanu pa amaa po ripu agaa pa tame kone isimi-pulu nimuna agaa madaa kone narulasimi. 12 Pare Pita nipu rekoa matmat-para wala aloma adola pisa. Nipumi no aana apedaa matmat-para pua adaniaawa mamina padane adesa. Nipu wala ada pua kone adaapu sua gore ake pana pae kone isa.

Emeus pora-nia Yesu adesipi
(Mak 16.12-13)

13 Go raburi mo disaipel aanu ipa laapo Emeus su-para polalo pisipi. Nipu Jerusalem su gimoa Emeasa pora-nia ogesidaa adaalu pu pisipi. 14 Nipu go pora-nia pulaaware mo abade adesipide remaa lamama pisipi. 15 Nipu laapome agaa lamama pula pirina Yesu nipu ipua nipu raapu pisimi. 16 Go nipu laapome nipu adesipi pare ora Yesu-rupa naniminaasipi.

17 Go rabu Yesumi nipu lapo lakesa: Nipimiri ake laa-mama pula pipi?

Nipumi goa sa rabu nipu laapo pa rekabaawa nipuna kone pu robaa-para kedaa pua ini agaa-para odo pina aasipi. 18 Go aa meda nipuna biri Kliopas go aame agaa gupa misa: Jerusalem su-para pamede aanu-para lapade pare onaanu-para kimisu onaanu-para nimumi ademega ne padane-mare abade gona remaa napage aa-para pirua lae pae? 19 Yesu nipumi nipu agaa gupa misa: Ake-para tape pae? Nipumi nipu gupa lakesipi: Nasaret Yesuna remaa-para lapade. Go aare ora Gote-na agaa lakene aa pirua Gote-na ini agaa-para ona rayona ini agaa-para ora puri pane agaa madaa kogono laapo pea. 20 Pare niaana miru irae aa mudunu-para niaana aa mudu medalomanu-parame kaunsil mea kalamede sipi. Gore nimumi nipu tu maomatepape lakenaloa nipu repena polopea madaa tamede sipi. 21 Gore abade niaame go aamere Israel onaanu niaa wala minalo mea rapae aa kone sama.

Gonu rayo pame raburi abiare yapi repo aba go popaade. 22 Abiare niaana ruru ona medalomame niaa mapogolasaarimi. Ora abade yapipu nimu matmat aana apedaapara adola puame ya. 23 Pare Yesu nipuna ro na-adame ya. Goa pua nimu wala ipua niaame ensel medaloma adama lo lagiame. Gore ensel-numi Yesuri aba rekoa epe-rupa pia lo lagiame lame. 24 Niaana ruru aa medalomame matmat-para pua mo onanumi epa lagiamede-rupa pua adame pare nipu na-adameya sipi.

25 Go rabu Yesumi nipu gupa lakesa: Gore nipiri kone nasua tepe. Nipina robaaparare mo Gote-na agaa lakene aanumi lagisimide remaa madaa kone ora ogepusi rulaaripina. 26 Nipi naniminaaepe? Gote-na onaanu wala minalo Mea Repae Aame aba ripia radaa noa epe paana puri mealialo napagapena? 27 Gore Yesumi Moses-na agaa madaa mea ripimaawa Gote-na agaa lakene aanuna remaa rayo lakeloa Gote-na buk madaa i agaame nipu madaa ta-rupa go rayo lakesa.

28 Nimu agaa laa-mama pua mo aa lapo nipuna polalo pisipi adaare re-para opapasimi. Go rabu Yesu nipuna raaname ogesi-daa adaalu pu pisa. 29 Goa pua mo aa lapome nipu-para lalo: Adoaa. Ogesidaa pa piramina. Naare pabola pea-ga nere saa raapu piramina sipi. Go rabu nipu ada ru-nane pua nipu raapu padane-para pirisimi. 30 Gore eta nolalore Yesu nipu raapu reke madaa pirisipi. Go rabu nipumi bret mua Gote-para ora pi loa piribia mo aa laapo kasa. 31 Nipumi goa pisa rabu nipu lapome ini rupaawa robaa-para paa ipisa rabu waru adesipi. Goa pisipi pare go rabu Yesu pa aipapulu pisa-pulu wala naadesipi. 32 Gore go aa lapome lalo: Saa aba pora-nia epapade rabu nipumi saa Gote-na agaa mogeaaria-daa saana pu robaa-para rekatabea sipi.

33 Nipu lapome goa loare aipapulu rekoa wala Jerusalem su-para pisipi. Nipumi mo aposel kogono aa 11-pela page pa adami aa medaloma page nimu kiritaba pirina adesipi. 34 Gore mo aanumi nipu gupa lakesimi: Aa Mudu ora rekaa yaade simi. Saimon-me nipu ora adaa yaade sipi. 35 Go raburi go aa lapome mo onaanu-para mo pora-nia pisade remaa lakesipi. Goa pua Aa Mudu nipumi bret mea piribiaawa niaa gia rabu saame waru ada pa sipi.

Disaipel aanumi Yesu adesimi
(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23)

36 Nimumi go agaa lala pirina Yesu aipapulu nimuna rikiraana epa rekasa. Go rabu nipumi nimu-para lalo: Nimina robaa-para epe kuma pi kone su piralepa sa. 37 Pare nimumi remo meda kone isimi-pulu nimumi paalame omesimi. 38 Gore nipumi nimu gupa lakesa:

Nimiri akeane pogolasaarimi ya? Nimina
robaa-para kone adaapuri akeane saleme
pae? 39 Gore ora ni yaade-ga nina ki
aanu adalepa. Nimina kimi naa yogane
uni lapo-para oraatepa. Remore gupa-daa
dia yaade sa. 40 Nipumi goa loare nipuna
ki aa lapo nimumi adenalo mea waasa.
41 Nimumi pedo ora waru pua kone adaapu
isimi-pulu nimumi kone narulasimi. Go
raburi nipumi nimu agaa misa: Nimiri eta
medaloma saapimi pae sa. 42 Nimumi aba
irabae ena piribini mea kasimi. 43 Gore
nimumi adabaina nipumi mua nisa.
44 Nipumi nimu goa lakesa: Abade ni
nimi raapu pa pirisude rabu nimi go yae
madaa aba lagisude. Gore mo Moses-
na rekena agaame page Gote-na agaa lak-
ene aanumi page buk Sam-para page ni
madaa loa tisimi yaade. Go remaana re
ora adalimina lagiawade sa. 45 Go rabu
nipumi nimuna robaa-para paa maepasa-
pulu nimumi mo Gote-na agaa waru ades-
imi. 46 Go rabu nipumi Gote-me onaanu
wala minalo Mea Repae aamere kedaa
adaa meda rua matmat-para pirua yapi
repo dia naloa ome su gimoa rekalialo
i yaade sa. 47 Nipuna bina purimi su
rayona piri onaanumi kone perekeaminalo
agaa lakelatepape sa. Goa puare Gote-me
onaanuna wae yae mea rubalia-ga agaa
laketepape sa. Go kogonore so Jerusalem-
para ripima pua su rayona pinalo lake-
latepa. 48 Yesumi apo agaa lo kiritua nimu-
para wala lalo: Nimimi go adalemade
yaenu madaa remaa laketapape. 49 Abade
Gote-me puri gialua lo lagisa-pulu neme
ora mea repaalua. Pare nimimi so yaa-para
i puri nimi madaa epenalo Jerusalem siti-
para adoaatepape sa.

Yesu yaa-para mea pisa
(Mak 16.19-20; Kog 1.9-12)

50 Go rabu nimu go adaare gimoa Betani
su-para lamua pisa. Go-parare nipuna
ki minasaawa nimu-para epe puri minalo
agaa lakesa. 51 Nimu-para lakelaama pua
nimu piri-para gimisa. Goa pua Gote-me
nipu yaa-para mea pisa. 52 Gore nimumi
nipuna bi minasaawa Jerusalem su-para
wala pisimi. Pisimi rabu pedo waru pua
raaname omoa pisimi. 53 Goa puare oro
yaalo nimu lotu ada-para pirua Gote-para
ora pi lo pirisimi.

Jon
Ripia Agaa

Aba ripiare Jon-me remaa lapatalore Yesumi napiaanu kogono madaa remaa tisa-pulu niaame Yesu Gote-na ora gialua loa Raba Meape Aa yadade lo makuaaema. Onaa medalomame Yesu madaa kone rulaasimi pare medaloma nipuna iaa-rupa pirua nipu kedaa waru mea kasimi. Sapta 13-17 remaa adalimi raburi Yesu nipuna disaipel aanu raapu pirisa rabu soldia aanumi nipu aditalo ipisimi. Goa pua kedaa kasimi pare Yesumi disaipel aanu epe agaa lakeloa nimu puri kasa. Sapta medalomana remaare Yesu adi rua koso laawa repena polopeane tisimi. Goa pisimi pare matmat-para wala rekenaloa nipuna disaipel aanumi nipu adesimi.

Ona paake rume remaare Jon-na tisade buk medaloma-para naia pare medaloma Sapta 8-para tapa ia.

Jon-me buk-narupare Yesu onaa rayo kagaa oro yaalo piraama lama pope kone wasupana agaa lagisa. Gore pa amaa geapulu abia page orope page pa pirualima. Goa pea pare niaame Yesu nipuri pora ora ria page ora agaa ria page oro yaalo pirape kone wasupa nipu yaade lo koneme niaa kagaa ma-piraalia. Jon-me oyaenu waru adoa agaa lapaaya. Nipumi bret-para paapara sipsip-para ipa waini-para epe eta ini page go rayo madaa remaa lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Jon-me agaana re lapaaya (1.1-18)
Jon Baptais page Yesuna disaipel aanuna remaa page (1.19-51)
Yesu nipuna kogono pisa remaa (2.1-12.50)
Yesu Jerusaleme su-para pirua ada runane pirisa remaa (13.1-19.42)
Yesu matmat-para wala rekenaloa onaanumi nipu adesimi remaa (20.1-31)
Yesu Galili su-para ipisa remaa (21.1-25)

Agaame aa aulua niaana rikiraana epa pia

1 Abade su yaa lapo nawarini rabu Gotena Agaa* aba pirisa. Go Agaare nipuna bipa nipu Gote-rupa pirisa. 2 Aba ripiare go Agaa nipu Gote raapu pirisipi. 3 Gote-me oyaeyae rayo go Agaame warisa-pulu wariape yae meda pa-rupa naopapasa. 4 Go pirisa Agaare nipuna kagaa piraama laama pope kone isa-pulu nipumi go kone su amaa mea ipua onaanuna robaa-para paa mea kasa. 5 Go paare ora ribaane-para roasa-pulu ribaana wae yaenumi go paa namaudunaaya. 6 Gote-me aa medana bi Jon temenalo mea rapaasa. 7 Go aamere go epe paa madaa agaa laketalo ipisa. Laketalo ipisa pare onaanumi go agaa pagoa Yesu madaa kone rulaminalo ipisa. 8 Go aare nipu go paa meape aa-daa dia yapare nipumi mo paa madaa agaa laketalo ipisa. 9 Ora go epe paare su amaa madisa rabu onaa rayona robaa-para makuaa adenalo paa katalo ipisa.

10 Go Agaare su amaa ipisa. Gote-me warisa yaere go Agaame warisa. Nipu epa Agaa pirisa pare onaanumi go Agaa waru na-adesimi. 11 Go Agaare nipuna adaare-para epa pirisa pare nipuna onaanumi nipuna agaa gimoa napagesimi. 12 Go rabu onaa medalomame nipuna pora kurua nipu madaa kone rulaeme. Goa pemepulu Gote-me nimu ora nipuna nogo naakirupa mapiraaya. 13 Nimu Gote-na nogo naaki-rupa piruaeme agi aaraa lapome madini nogo naaki napiruaeme. Dia, nimuna aaraare Gote padaneme madisa-pulu radorupa piruaeme.

14 Go Agaare nipu yogane maawa sana aa-rupa piruare niaana rikiraana epa pirisa. Nipuri nipuna Aapana Si padane yapulu Aaraana puri paa mu pirina adema. Niaana rikiraana pirisa rabu ora agaapara raba meape kone page nipuna robaapara rulatabesa. 15 Jon-me nipu madaa gupa lakesa: Go aa madaare neme abade agaa gupa sude: Nipuri nina masaa-nane epalia pare nipuna purimi ni maoge yaalia. Nipu aa mudu piralia pare ni abi namadini raburi nipu aba pa pirisa lagesude.

16 Nipuna epe raba meape kone-para titame omea-para rulatabena nipumi niaa padane padane laatapu epe raba meapa kone page titame omea page gisa. 17 Gore Gote-me rekena agaa kasa rabu Moses-me mea ipisa. Goa pisa pare epe kone-para ora agaa-parare Yesu Krais-me mea ipisa. 18 Aa medame Gote ora na-ademe. Ora dia. Mo nipuna naaki nipu padane Gote raapu medaa-rupa pipi. Go naakimi nipuna Aapana agaa niaa piri-para mea ipua waata.

Jon Baptais-mi agaa lapedepesa
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)

19 Jerusalem su-para piri Juda aanumi Gote-na miru irae aanu-para Livai aa-para nimu rayo Jon piri-para mea repaasimi. Goa pua nimumi Jon agaa gupa misimi: Nere aapi ya? 20 Go rabu Jon-me agaana kudiri pi redepo ne agaa gupa lakesa: Niri Krais-daa dia sa. 21 Go rabu nimumi lalo: Gore nere Krais-daa dia yaana-ga nere

* **1:1:** Ora abade oyae medaa nai rabu Agaa aba pirisa. Go Agaa madaare Goteme go su yaa lapo page oyae rayo page maopaasa. Go Agaa nipu go suna ipua epaa omoa wala rekoa niaa rapu go pia-daa go Agaare Yesu Krais yaade.

Elaija yapae simi. Dia sa. Gore ne Gote-na agaa lakene aa ya? Dia sa. 22 Go rabu nimumi wala lapopa Jon-para lalo: Gore nere aapi yapae simi. Niaame mo niaa mea repaarimi aanu-para agaa waru ipua laketema-pulu ne-parare niaame ake teme ya? 23 Go rabu Jon-me Aisaia-na agaa mogeawa lakesa: Niri gupa pulalo pi: Neme onaa napiri su-para agaame yalano: Aa Mudu-na pamuape pora maredepo yaatapape to sa.

24 Go agaa mulalo pisimi aanuri Farisi aanuna rurumi o taasimi. 25 Nimumi Jon agaa meda wala agaa gupa misimi. Gore nere Krais-daa dia laede. Go page nere Gote-na agaa lakene aa-daa dia laede. Go page ni Elaija dia laede. Goa pea-ga neme onaana baptais-ri akolo kate pae simi. 26 Goa simi rabu Jon-me gupa sa: Neme pa ipame baptais meaayo pare nimina rikiraana aa meda rekaaya pare naniminaaeme. 27 Go aare nina masaa-nane epalia pare nipu ora epe aa ya-pulu nipuna aariti esepea kege radepeta palua sa. 28 Apo agaare Betani supara pisa. Go suri ipa Jordan-na mone pane go su-para Jon-me baptais kalaama pirua sa.

Yesuri Gote-na sipsip mena-rupa pirisa

29 Ekeraa-nanere Jon-me Yesu ipisa rabu adoa lalo: Adalepa. Gote-na sipsip si-rupa ya-pulu nipumi su amaa piri onaa rayona pupitagi ne kone wae rayo mea rubaalia. 30 Go aa madaare abade neme gupa sude: Nina masaa-nane aa meda epalia pare nipu ni namadini rabu nipu aba pirisa-pulu nipu adaape pia. 31 Neme abade nipu naadesu pare Juda onaanumi nipu adenalo baptais meaata ipisude sa.

32 Jon agaa gupa lakesa: Neme aba Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua Yesuna aaluna epa pirisa rabu adesu. 33 Go raburi niri Yesu yapae lo waru naniminaasu pare Gote-me ni gupa lagisa: Holi Spirit yaa nona piane biyaa ipua aa meda madaa epa piraliade aamere Holi Spirit-na baptais meala epalia sa. 34 Jon-me wala lalo: neme ora adawa pare nipu Gote-na Si ria yaade sa.

Yesumi nipuna disaipel aa medaloma aba mapiraasa

35 Ekeraa-nane Jon nipuna disaipel aa laapo raapu pirisimi. 36 Go rabu Yesu pamualaina adoa nipumi lalo: Nipu adalepa. Go aare Gote-na sipsip mena si yaade sa. 37 Mo disaipel aa laapome go agaa pagoa Yesu rata mea pisipi. 38 Rata mea pisipi rabu Yesumi pereke tua nipu adesa-pulu agaa gupa misa: Gore nipiri ake asapipi? Nipu lapome lalo: Rabai, nere aapina adapara pi? Go bi Rapaina re-re tisaa teme. 39 Go rabu nipumi lalo: Epa adalepa. Goa sa-pulu nipu raapu pua nipu piri ada-para pua pirisimi. Go yapi rayo nipu raapu pirisimi. Ada-para pirina naare nogo-nane pabola popesa.

40 Gore aa laapome Yesuna agaa pagesipi go aa medare Yesu raapu pisipi. Go aana biri Andru nipu Saimon Pita-na ame pirisa. 41 Go rabu Andru-mi ame Saimon adasaawa agaa gupa lakesa: Niaame Mea Repae Aa aba adama sa. Mea Repae bina re gupa Mesaia Krais teme. 42 Go rabu Andru-mi ame Yesu piri-para mea ipisa. Yesumi go ame adoa lalo: Nere Jon-na si Saimon yapare oropere nena bi Sifas† teme sa. Go bi perekeaere Pita temena pare go bina re-re aana yaade.

Yesumi Nataniel-para Filip lapopare ipulupa sa

43 Ekeraa-nane Yesu nipu Galili su-para polalo pisa-pulu nipumi Filip adasaawa lalo: Saa bana sa. 44 Filip-ri nipu madini suri Betsaida. Go adaare-re Andru Pita lapona adaare-para pirisipi. 45 Gore Filip-mi Nataniel asapuare gupa lakesa: Mosesme abade rekena agaa madaa remaa tisade aare niaame aba adasaarima. Gote-na agaa lakene aanumi page go aa epalialo pepa madaa tu isimide. Goa aare Nasaret supara piri Josep-na si yaade sa. 46 Goa sapulu Nataniel-me agaa gupa misa: Gore epe yaenuri Nasaret su-para mada epena ya? Filip-mi agaa go-rupa sa: Adola bana sa.

47 Gore Yesumi Nataniel nipu piri ipisa rabu nipu agaa gupa lakesa: Go aare nipu ora Israel aa meda yaade. Nipumi yaa agaa nane aa yaade sa. 48 Go rabu Nataniel-me nipu-para agaa gupa misa: Niri aarabu makuaari ya? Gore Yesumi lalo: Abade Filip nipi repena fik re-para piralaina adawade. 49 Goa sa rabu Nataniel-me lalo: Tisaa, ne ora Gote-na Si yaade. Ne ora Israel onaana aa mudu pi sa. 50 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme nere mo repena fik re-para pirae lawade-ga go madaa kone rulaari ya? Orope adali yaena purimi go abia adae yaenu maoge yaalia sa. Orope yae medalomame nina puri waru mea waatea. 51 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora ria lagialo. Oropere yaa-para pora lobenaloa Gote-na ensel-nu ni nipuna Onaanu Raapu Pirape Aa madaa epala puala palia-daa adalimina sa.

† **1:42:** Sifas-na bi-ri adaa agaa Arameik madaa maasimi. Goa pea pare Grik onaana adaa agaa madaa bi. Pita maasimi. Go bi lapo ratana rere aana teme.

2

Aa medame Kana su-para ona rumaasa

1-2 Wala yapi laapo dia naloa aa medame Galili su ru-nane pirua Kana adaare-para ona rumaasa. Nipumi ona rumaasa-pulu Yesuna agi-para nipuna disaipel aanu-para yaasimi rabu adola ipisimi. 3 Nimumi yawe eta aba noa oropere wain ipa dia sa rabu Yesuna agimi nipu-para lalo: Nimuna ipa wain dia yaade sa. 4 Gore Yesumi lalo: Go ona, nina kogono aa neme agaa meda abi nakelape. Nina kogono pape yapi diri abi naepea. 5 Goa pisa rabu Yesuna agimi disaipel aanu gupa lakesa: Nipumi gupa pipape teare nimimi goa ora pipape sa.

6 Go ada aana-me warini ipa pe oraapu isa. Go aana pe padanere wabola piralade pe dila nona piane isa. Juda aanu nimuna rekena kone isimi-pulu oro yaalo nimuna waswas tape ipa pe mea isimi. 7 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Mogo aana pe madaa ipa nalepa sa. Goa sa-pulu nimumi no rubia palala pua isimi. 8-9 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Abia go ipa meda noria pua mo eta surube aa pua katapa. Nimu mo ipa mea pua kasimi rabu mo aame mo ipa rede pea pame mea nadesa. Go yaere abade pa ipa pirisa pare abia ipa wain-ga go eta surube aame ipa aa-para mea pae loa namakuaasa. Yapare ipa no pabe kogono aanu nimumi adesimi. Goa pea-pulu mo eta surube aame mo ona rumaatalo pi aa-para lakeloa ipu sa. 10 Go rabu nipumi lalo: Aa medalomame epe ipa wain aba rumaainaloa onaanumi adaapu nenaloare wala orope wae wain rumaasimi. Goa peme pare neme epe wain orope mea rumaariaa sa.

11 Go puri pane kogonore Yesumi Galili su robo ru-nane aaya Kana adaare-para aba ripima pisa. Go adaare-parare Yesumi nipuna epe paana puri wanaloa nipuna disaipel aanumi nipu madaa kone rulasimi.

12 Goa puare Yesu-para nipuna agi-para amenu-para disaipel aanu-para mo Kaperneam adaare-para pua pirisimi.

Yesu Juda aanuna adaa lotu ada-para pisa

(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 Gore Juda aanuna Pasova yawe ne adaa yapi di rudu sa-pulu Yesu Jerusalem su-para pisa. 14 Lotu ada ru-nanere aanumi maket pua gawa sipsip yaa madaa yoto mealaina Yesumi adesa. Goa pua mone sens pape aanu reke madaa pirina adesa. 15 Yesumi ope mua ote meda waria apo mena-para mena puni aanu-para lotu ada amaa-nane ratu tisa. Go page mo mone misimi aanuna reke musaawa mone lakepe rubebe pisa. 16 Go rabu mo yaa madaa yoto mealae aanu-para Yesumi lalo: Go yaanu amaa mea pulupa. Nina Aapana lotu ada namabebolatepa. Dia nimina stua ada-rupa namula tapape sa. 17 Goa sa rabu nipuna disaipel aanumi Gote-na agaa i buk madaa kone wala rulasimi. Mo buk madaa agaa gupa isa: Gote, nena lotu ada madaare neme kone mapiraae-pulu nina pu robaa ora rekoaaya.

18 Go rabu Juda aanu Yesu agaa gupa misimi: Niaame nena puri waru adamonaga ake piane napiaa kogono pali-daa adalima pae simi. 19 Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Nimi go Gote-na ada kilipialimi rabu neme yapi repona ru-para wala wariabalua. 20 Goa sa rabu nimumi pogolasaawa Yesu-para agaa wala gupa lakesimi. Neme go ada yapi repona ru-para mada wariali ya? Go lotu ada warisima diri maali 46-pela ru-para wariasima simi.

21 Yapare Yesumi lotu ada warialua agaa lakesa rabu nipuna to yogane goa palia lo lakesa. 22 Gore orope Gote-me Yesu matmat madaa marekainaloa nipuna disaipel aanumi mo sade agaa wala niminaasimi. Go rabu nimumi Yesuna agaa-para Gote-na buk madaa i agaa-para kone rulasimi.

Yesumi onaa rayona kone adoa niminaaya

23 So Jerusalem su-para Pasova yawe ne adaa yapi di isimi rabu Yesu page pisa. Go rabu Yesumi napiaa kogono pisa-pulu onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi. 24 Pare Yesumi onaa rayona kone adesapulu pa onaanu raapu piruapena kone narulasa. 25 Nipumi onaa rayona robaapara adokaru misa-pulu pa onaa medame nipu kone makuaae meda nalakesimi.

3

Yesu Nikodemus raapu agaa lala pasipi

1 Farisi ruruna aa medana biri Nikodemus nipu Juda aanuna aa mudu pirisa. 2 Go aame yapi meda ribaa Yesu piri-para ipua gupa sa: Tisaa, nere Gote-na agaa mogeainalo mea rapaasa. Go konere niaame makuaaema pare Gote ne raapu pia-pulu neme napiaa kogono epe-rupa pe sa.

3 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Neme ne ora lagialo. Aa medame agina robaa-para wala napiralia-daare Gote-na Surube Su mada na-adalia sa. 4 Go rabu Nikodemusmi lalo: Akea pua aa meda robaa-para wala mea madialia ya? Aa meda agina robaapara wala piralia rabu rana laapo mada namadialia.

5 Goa sa rabu Yesumi lalo: Neme ora lagialo. Aa medamere nipu ipa-para Holi Spirit-para namua piraliare Gote-na Surube Su mada na-adalia. 6 Onaana yoganeme madini onaare yogane pa ia. Go

page Holi Spirit-mi madini onaare Holi Spirit raapu pia. 7 Goa pea pare ne kagaa opainalo remaa lagiawade-ga kone adaapu nasape. 8 Po ripu nipuri aa-para popea palo mada na-ade. Niaame nipuna kete-daa pagema raburi aa-para epea pae aa-para pea palo niaame na-adema. Holi Spirit-mi madini onaamere po ripu-rupa go yaena re mada ademe.

9 Goa sa rabu Nikodemus-mi lalo: Go lae agaa madaare akea pua kagaa palua ya? 10 Yesumi lalo: Nere ora Israel onaanuna profet ya-pulu neme go agaa naniminaate? 11 Neme ne lagialo. Niaame agaa tema rabu niaana ade yae-para page agaa tema pare nimi rayome go agaa gimaleme. 12 Neme go su amaa yaenuna re lagialo rabu kone narulaeme. Goa pea-pulu orope yaa madaa yaenuna re lagialua rabu page kone ora narulalimi. 13 Gore pa onaa meda yaa-para abi napeme. Onaanu Raapu Pirape Aana Siri ni padane yaa-para pirua su amaa ipisude sa. 14 Abadere Moses-me onaa napiri su-para pua repena rugi madaa paka rogaawa minasaasa. Go-rupare orope nimumi Onaanu Raapu Pirape Aana Si mea tua pitalimi. 15 Goa pea-pulu onaa rayome ni madaa kone rulalimiri go onaa rayo oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

16 Gore Gote-me su amaa piri onaa rayo madaa pedo pu raaname omesa-pulu ora nipuna Si padane mea repasa. Goa pea-ga onaa rayome ni madaa kone mapiraalimiri nimu ora naomalimi pare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 17 Goa pea-pulu Gote-me ni nipuna Si su amaa koso agaa pagenalo namea rapaasa. Dia, pare onaa epe pora mea wanalo mea rapaasa. 18 Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri nipu koso agaa natea. Yapare onaa medalomame ni madaa kone narulalimiri nimu koso madaa aba popalimi. Go onaanuri ni Gote-na Si padane madaa kone narulaeme-pulu koso madaa wae yoto mulalo pimi. 19 Go koso lapena re-re gupa: Epe paa go su amaa aba ipisa pare onaanumi waeanu pu pimi. Nimumi go epe paa gimoa ribaa madaa raana omoa pimi. 20 Go waea peme onaanuri epe paame nimuna wae yaenu penaame waatea lo go paa masaa-nane mea roto tu ruboa pimi. Goa pua nimu epe paa roaaya-para naepeme. 21 Goa pea pare epea peme onaanuri Gote-na agaa pago pimi-pulu paa-para peme epe kogono wanalo epeme sa.

Jon-me Yesuri go piane aame kogono pealo onaa lakesa

22 Orope Yesu nipuna disaipel aanu raapu Judia su robona ru-nane pisimi. Go su-parare Yesu nimu raapu pirua baptais kasa. 23 Go rabu Jon-me Ainon su-para ipa adaapu popesa-pulu baptais go-para pua kasa. Haran suri Salim su re-para aasa. Onaanu nipu pirisa-para epenaloa baptais kasa. 24 Go raburi Herot-me Jon kalabus ada abi namapaatisa.

25 Go rabu Jon-na disaipel aa medalomame Juda aa meda-para ipame radepene rekena agaa madaa ape simi. 26 Ape simi rabu nimu Jon piri ipua lalo: Tisaa, aa meda abade ne raapu ipa Jordan-na mone pane pisipide kone niminaate? Go aa madaa agaa aba lagisi. Go aare abia baptais kane aa ya-pulu onaa rayo nipu piri-para pua baptais meme sa. 27 Go rabu Jon-me lalo: Gote-me onaanu oyae nakateare nimumi mada namealimi. 28 Nimimi nina agaa aba pagesimi rabu neme agaa gupa sude: Niri ora Gote-na Mea Repae Aadaa dia yapare Gote-me ni aba mea epenasade. 29 Aa medame nipuna ona rumaatalo paliare go ona ora nipuna ore piralia. Go rabu go aa-na adami aanumi pago piralimi. Go adami aame ona rumaatalo aana agaa pagalia rabu raaname omalia. Go konere nina raaname omape kone go-rupa ora epeaalia. 30 Gore Yesuna biri ora sone minasaamina pare nina biri su amaa pa rabuaniaalimina.

31 So yaa-para piruaaya epe aare niaa rayona aa mudu pia. Su amaa madini onaare ora su amaa onaa ya-pulu su amaa agaa madaa laketeme. Goa pea pare so yaa-para pirua none epe i aare oyae rayona aa mudu pia. 32 Nipumi adoa pagea yae madaa agaa laketa pare onaanumi nipuna agaa madaa kone narulaeme. 33 Goa pea pare onaa rayome nipuna agaa madaa kone rulaeme-pulu Gote-re ora agaa ne aa yaade. 34 Gote-me epenasa aare Gote-na Holi Spirit robaa-para marulatabaaya-pulu go aamere Gote-na agaa laketa. 35 Gore Aapame nipuna naaki madaa pedo pu raaname omoa nipuna puri kanaloa oyae rayo surubea. 36 Goa pea-pulu onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulalimi-daare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Yapare onaa rayome Gote-na Sina agaa rasalimiri oro yaalo napiralimi. Dia, pare Gote-na ratu yawe konere go onaanumi oro yaalo mealimi.

4

Yesu Samaria su-para piri ona raapu agaa sipi

1 Farisi aanumiri Yesumi nipuna disaipel aa adaapu mua baptais katalo pagesimi. Goa pisa-pulu Yesuna disaipel onaanumiri Jon-na disaipel onaa maoge yaasa-daa pagesimi. 2 Yapare Yesumi baptais nakasa pare nipuna disaipel aanumi agu baptais kasimi. 3 Yesumi go agaa pagoa Judia su gimoa Galili su-para wala pisa. 4 Gore

Judia su gimoa Galili su puaa-mama puare Samaria su-para pua opopasa.

5 Mo Samaria suna adaarena bi medare Sikar simi. Go adaare-re abade Jekop-me nipuna si Josep rumaa kasade su maapuri go adaare re-para aasa. 6 Go su-parare abade Jekop-me ipa nape naaku awesade. Yesu nipu pora pua paalame omesa-pulu mo ipa naaku re-para pua kitu pirisa. Goa pua pirisa naare iniri 12 klok rabu pirisa.

7 Go rabu Samaria ona meda ipa nola ipisa rabu Yesumi nipu-para lalo: Ipa meda no gi sa. 8 Go raburi nipuna disaipel aanuri aba mo adaare-para eta kabolalo pisimi. 9 Goa sa rabu Samaria oname Yesu-para lalo: Nere Juda aa yapare niri Samaria ona ya-pulu akeane ni-para ipa nano gi lae ya? Gore Juda aanuri Samaria onaa raapu eta medaa-para nanisimi. 10 Yesu nipumi mo ona-para agaa gupa lakesa: Neme Gote-me pa giape yae niminaawa go ipa nano gi ta aa-na bi pagola pae-daare gore ni agaa mula pae yaalore ora ipa yokea-rupa epe agaa mada lagula pawa. 11 Mo oname lalo: Aa adaaya, nena ipa nape pe nasana. Go ipa naaku ora no-para pia-ga go epe ipa yokea-rupa aa-para meali ya? 12 Niaana akua Jekop-me go ipa nape naaku wari gisa. Gore nipumi page sinumi page mena gawa sipsip-numi page go ipa no aema. Goa pea-ga nere Jekop rabuniaawa pi ya? 13 Yesu nipumi lalo: Onaa rayome go ipa nalimi-daare orope nimuna peto kaapu yaalia rabu wala nolalo epalimi. 14 Yapare onaame nina gulalo pi ipa nalimi-daare ora mada teme. Nina ipare onaana robaa-para ipa yokea-rupa mapiraalua-pulu pa ipa meda nane go ipame oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 15 Goa sa-pulu oname lalo: Aa adaa, go laede ipa giaina ni orope go ipa naaku-para wala nanola epalua.

16 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo: Nena aani aba pua yaaloa one ipulupape. 17 Oname lalo: Ni aa meda napia sa. Yesumi lalo: Nena aani napia laere gore ora lae. 18 Nere aa supu piside pare go abia ne raapu pipi aare ora nena aani-daa dia. Go nena agaare ora lae. 19 Goa sa rabu oname lalo: Aa adaaya, abia neme nere adalo pare ne Gote-na agaa lakene aa yaana. 20 Niaana Samaria* akuanumi go rudu madaa rumua kiritaawa Gote-na bi minasaasimi. Goa pisimi pare nimi Juda aanumiri no Jerusalem su-para Gote-na bi minasaamina teme sa.

21 Yesumi nipu-para lalo: Ona, naa agaa waru paga. Orope epaliade yapi di rabu onaanumi go rudu madaa page Jerusalem supara page Gote-na bi naminasalimi. 22 Nimi Samaria onaanuri nimi kone nasua bi minasaaeme pare niaa Juda onaanumiri bi niminaawa minasaaema. Oro yaalo pirape konere Juda aanumi mea ipisimi. 23 Pare abia page orope epaliade yapi di rabu page onaanumi Aapana bi padane eperupa minasaalimi. Nipuna bi epe-rupa minasaaeme onaanuri Aapame raaname omea. 24 Gote-re nipu ora Holi Spirit piapulu onaanumi nipuna bi minasaalimidaare nimuna kone wasupame-para ora agaame lotu loa bi minasaamina. 25 Go rabu oname Yesu-para lalo: Gote-na Mea Repae Aa nipuna bi meda Krais-re nipu epalia simi-daa niminaato sa. Go aa epalia rabu niaa oyae rayona re lagialia sa. 26 Yesumi lalo: Go aare ni yaade. Abia ne raapu agaa go tapa-daa sa.

27 Goa lalaina Yesuna disaipel aanu ipua Yesu pa ona meda raapu agaa lakeloaayaga kone adaapu isimi. Pare disaipel aanumi paala omoa nalakesimi: Neme ake pua go ona lakelae pa simi. 28 Go rabu go oname nipuna ipa pe gimoa mo adaare-para pua onaanu-para gupa pua lakesa: 29 Go aa meda epa adalepa. Nipumi nina pisudeanu rayo epa lagia-pulu nipu Gote-me Mea Repae Aa yapae sa. 30 Goa sa rabu nimu su adaare gimoa Yesu piri-para adola ipisimi.

31 Go ipisimi raburi mo disaipel aanumi nipu-para lalo: Tisaa, ne eta na simi. 32 Pare Yesu nipumi lalo: Nina eta medaloma ina nimimi na-ademe. 33 Goa sa-pulu disaipel aanumi nimuna lala pirua gupa simi: Aa medame nipuna eta epa kalame ya? 34 Yesumi nimu-para lalo: Nipumi ni mea epenasadere nipuna agaa pagoa kogono pu kiritaayo. Go kogonore nina eta yaade.

35 Nimina saa pi agaa gupa teme: Akua 12-pela piruare eta nape awalimi. Nina saa agaa pagalepa. Mo maapu-para adalepape. Mo maapu-para pore nape eta adaapu eteaga keralimina. 36 Maapuna eta kiritape aare yoto aba mea-pulu etamere oro yaalo kagaa piraama laama mapuaalia. Goa pea-pulu eta pone onaa-para eta aawae onaa-para nimu raapu raaname omalimina. 37 Saa agaa meda gupa teme: Aa padaneme maapu-para eta wai poaaya pare aa medame eta awoa nalia teme. 38 Apo saa agaana re gupa sa: Nimi go maapu-para e napoaeme pare awalimina. Onaa medalomame go maapu eta poasimipulu nimimi nipuna kogono madaare eta mealimina.

* **4:20:** Go onaanumi lotu tape rabu so pore Samaria madaa simi. Go porere Gerisim su-para aasa. Nimu go pore mada pua lotu pua lala pisimi pare Juda onaanumi Jerusalem su-para lotu pua lala pisimi. Luk 9.53 page adape.

39 Gore mo adaare-para Samaria onaa
adaapumi mo onana agaa pagesimi-pulu
Yesuna agaa madaa kone rulasimi. Mo
oname aba gupa sa: Nina abade pisude
wae yae rayo lagiaa sa. 40 Gore Samaria
onaanumi Yesu piri-para ipua lalo: Ni-
aana adaare-para pa piramina. Goa simi
rabu Yesu nipu yapi laapome go su-para
pirisimi. 41 Yesumi epe agaa lakesa-pulu
onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi.
42 Goa pisimi rabu mo ona-para gupa
lakesimi: Abia kone rulatema pare nena
agaa agu-daa padane madaa kone naru-
latema. Dia, pare nipuna agaa pagemade-
pulu onaa rayona Raba Meape Aa yaanaloa
kone rulaema simi.

Yesumi surube aa muduna sina yaina maepeaasa

43 Yesu yapi laapo dia naloa Galili su-para
pua pirisa. 44 Goa pua Yesumi gupa sa:
Gote-na agaa lakene aare nipuna madini
su-parare nipuna bi naminasaaeme sa.

45 Goa pea-pulu go su-para gimoa Galili
su-para pisa raburi onaanumi nipuna ki
mua raaname omesimi. Abare nimumi
Juda aanuna eta yawe ne adaa yapi di rabu
Jerusalem su-para Yesu pisa-daa adesimi.

46 Gore Yesu Kana adaare-para wala ip-
isa. Go adaare Galili su ru-nane aaya
pare nipumi go su-para kagaa ipa wain
aba warisaaya. Go su-parare gavman su-
rube aa meda pirisa. Nipu Kaperneam
su-para piri naakiri yaina omesa. 47 Gore
go aamere Yesu Judia su gimoa Galili
epaade remaa pagesa-pulu Yesu piri ip-
isa. Pisa rabu nipuna naaki ini adupitalo
pisa-pulu Yesu Kaperneam su-para ipua
nipuna naakina yaina maepeaainalo agaa
misa. 48 Yesumi nipu-para lalo: Nimumi
napiaa kogono rado rado na-adalimi-daare
ni madaa kone narulaeme. 49 Bosboi-mi
Yesu-para lalo: Aa adaa, nina naaki aba
ini adupita-ga aipapulu bana sa. 50 Yesumi
nipu-para lalo: Ne pu, nena naakiri aba
rekoa pia sa. Goa sa rabu mo aame Yesuna
agaa madaa kone rulaawa ada pisa.

51 Nipu pora-nia pulaina nipuna ko-
gono naakinumi pora madaawa lalo: Nena
naakiri aba rekoa pa pia simi. 52 Goa
simi raburi nipumi nimu agaa gupa misa:
Aa-rabu yaina perekea ya? Nimumi lalo:
Abala aebo bero raburi perekea nipuna
kekapu dia yaade simi. 53 Goa simi raburi
mo naakina aaraame ora go rabu Yesumi
nena naaki pa pia lakelaa-daa niminaasa.
Go agaa niminaaya-pulu go aame page
nipuna ona nogo naakinu page Yesu madaa
kone rulasimi. 54 Yesumi Judia su gimoa
Galili su-para pisa rabu go piane kogonore
nipumi napiaa rana laapo pisa.

5

Yesumi aa meda ipa Betesda ini repaa-nane maepeaasa

1 Gore apo napiaa kogono dia sa raburi
oropere Juda aanuna eta nape olode yapi di
rudu sa rabu Yesu Jerusalem su-para pisa.

2 So Jerusalem su-para adaarena kepo
rikiraana pora gaape meda isa. Go pora
gaapena biri sipsip menana pora gaape
simi. Go pora gaapena re-parare oge ipa
ini meda isa. Go ipa inina repaa-parare
pokaalo ada supu aasa. Juda aanuna
adaa agaa madaare go ipa ini biri Betesda
teme. 3 Go pokaalo ada ru-nanere yaina
ome onaa adaapu epa pirisimi. Nimuna
yainare ini rubu pi onaanu page aa wae on-
aanu page pora napami onaanu page epa
pirisimi. Nimu mo ipame etoto pia-rupa
adolalo pirisimi. 4 Goa pua Gote-na ensel
medame no ipa ini-para pua odobaawa mo
ipa maeto eto mapaasa. Goa palia rabu
aa padaneme aba no eto piade ipa ini-para
odobaliare nipuna yaina dia yalia.

5 Gore aa meda mo pokaalo ada-para
nipu yaina pa inare maali 38-pela patisa.
6 Yesumi mo aa-na yaina maali adaapu
patisa adesa-pulu nipu-para lalo: Nena
konemere yaina maperekealua kone i?

7 Yaina ome aame lalo: Aa adaa,
mogo ipame eto palaina ni no ipa-para
maodobape aare meda dia ya. Nina ipa-
para odobatalo pe rabu pa aa meda aba ipa-
para pua odobaaya sa. 8 Yesumi nipu-para
lalo: Ne rekoa nena yapara mea rua pora
pamua sa. 9 Goa sa rabu mo aa-na yaina
aipapulu perekea nipuna yapara mea rua
pora pamisa.

Mo aa-na yaina perekesa raburi Kitu
Pirape Yapi di pisa. 10 Goa raburi Juda
aanumi mo maperekeae aa-para lalo: Abi-
are Kitu Pirape Yapi di yaade. Nena ya-
para rini kogonore niaana rekena agaa
rasaede simi. 11 Go aame lalo: Mo
nina yaina maperekeae aame ni-para lalo:
Nena yapara mea rua pora pamua lade
sa. 12 Goa sa rabu nimumi nipu-para
lalo: Gore nena yapara mea rua pora pa-
mualore aapimi lagiaa ya? 13 Goa simi pare
yaina maperekeae aame Yesu inimi waru
na-adesa. Go pokaalo ada ru-nane onaa
adaapu aba pirisimi-pulu Yesu pisa rabu
mo aame waru na-adesa.

14 Orope Yesumi mo aa Juda aanuna
lotu ada-para adesa. Go raburi Yesumi
lalo: Paga, abia nena yoganere epe-rupa
aaya. Goa pea-ga ora adaa waeape meda
ne mada epalia-ga nena pupitagi ne kone
gimape sa. 15 Go rabu mo Juda aa piri-para
pua Yesumi ni maperekeaaria lo remaa pua
lakesa.

16 Goa sa rabu Yesumi Kitu Pirape Yapi di
madaa go aa maperekeasa rabu Juda aa-
umi waea pua Yesu kedaa katalo pirisimi.
17 Goa pisa-daa Yesumi nimu lakesa: Nina
Aapame oro yaalo kogono pala pia-ga neme
page go pora ratua pe. 18 Goa sa rabu
Juda aanumi nipu ora talima kone isimi.
Nimuna konere Yesumi Kitu Pirape Yapi
di orona rekena agaa rasa. Go page
Yesumi Gote-re nina Aapa sa-pulu nipuri
Gote nona piane pia-daa Juda aanumi tu
maomaatalo pisimi.

Gote-na Siri kogono pape puri ia

19 Go kone isimi rabu Yesumi nimu-para
lalo: Gore neme ora lagialo. Nina ko-
gono pa amaa nape. Ni Aapana Si ora
ria yaalo Aapana kogono pe. Nina Aa-
pame kogono pea-rupa adoa pe. Aapame
pea-rupa adoa mogeaayo. 20 Goa pea-ga
nina Aapame ni nipuna naaki madaa pedo
pu raaname omoa nipuna pape kogono
ni waatea. 21 Goa pea-pulu Aapame ome
onaa marekaawa oro yaalo mapiraalia-
rupa go kone mogeawa nina kone sua on-
aanu oro yaalo kagaa piraama laama ma-
pualua. 22 Go page Aapame koso lape agaa
onaa madaa natea pare ni nipuna naaki go
puri gisa-daa neme palua. 23 Goa palua-
pulu onaanumi Aapana bi minasaaeme-
rupa nina bi page minasaalimina. Yapare
onaanumi nina bi naminasalimiri ni mea
rapaasa Aapana bi page naminasaaeme.

24 Neme ora lagialo: Onaa rayome nina
agaa pagoa ni mea epenasa aapa madaa
kone rulalimiri oro yaalo kagaa piraama
laama palimi. Go onaa madaare koso
lape agaa natoa pare nimu omape kone
aba gimoa oro yaalo kagaa piraama laama
palimi.

25 Neme ora lagialo sa: Abia go di rabu
page orope epaliade di rabu page ome
onaanumi Gote-na Si nina agaa pagalimi.
Pagalimi-pulu oro yaalo kagaa piraama
laama palimi. 26 Gore Aapare oro yaalo
kagaa pirape konena re pia-pulu nipumi
nipuna naaki ni page go mapiraape re gisa.
27 Niri Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-
pulu Aapame ni koso lape agaana puri
gisa. 28 Go agaa madaare kone adaapu
nasalepape. Gore yapi di meda epalia
rabu matmat-para rogaae onaanumi nimu
yaatea rabu pagalimi. 29 Pagalimi-pulu
nimu matmat su gimoa amaa epalimi.
Goa pea-ga onaa medaloma epea palimi-
nuri marekaawa oro yaalo kagaa piraama
laama mapuaalia. Pare onaa medalomame
waea palimiri marekaawa koso lape agaa
loa wae yoto katoa sa.

Onaa medalomame Yesuri aapi yapae simi

30 Go yaere neme agu raapo napalua pare
Gote-me lagi koso lape agaa toa. Goa pea-ga
nina bipa nina kone namogeto pare ni mea
rapaasa Aapana kone rate. Goa pea-pulu
nina koso lape agaare ora redepone yaade.
31 Pare neme nina agaa lagere yaa agaa
to kone saleme. 32 Yapare aa medame ni
madaa agaa laketa rabu ora ta kone salimi.
33 Gore nimimi Jon piri aa medaloma
agaa mea o taainalo penaasimi rabu nipu
ora agaa madaa lakesa. 34 Gore neme onaa
medana agaa madaa kone namapiraayo
pare Gote-me onaa raba minalo go agaa
nimi lagialo. 35 Jon-re epe paata nona pi
ipua nipuna roasa paa onaanu kasa-pulu
nimi Juda aanumi nipuna paa adoa pedo
pu pirisimi.
36 Jon-me ni madaa puri pane agaa lakesa
pare nina Aapame gisa kogono pe rabu
Jon-na agaa maoge yaato. Go kogono
palua rabu Aapame ni mea epenasa-daa
madaa adamina. 37 Gore Aapame ni mea
rapaasa-daa neme lagula ipisu. Nimimi
nipuna agaa napagoa nipuna ini agaa na-
ademe. 38 Nipumi ni mea repaawa nipuna
agaa robaa-para naimi-pulu ni madaa kone
narulaeme.
39 Nimumi oro yaalo kagaa piraama
laama polalo kone imi-ga Gote-na buk dip-
iaeme. 40 Goa peme pare nimi ni piri
oro yaalo kagaa pirape kone-daa namula
epeme.
41 Niri onaanu pedo pua agaa pagoa
raana omenalo na-aato. 42 Goa pea pare
nimina kone ade. Nimina robaa-para Gote
madaa kone narulaeme. 43 Ni ipisude rabu
Aapame mea repaawa puri gisa pare nim-
imi ni ora gimeme. Goa pea pare aa meda
nipuna puri mea epalia-daare nimimi nipu
madaa epe kone sua mealimi. 44 Nimina
konere pa pedo pedo pala pimi. Yapare
Gote-na pedo pi agaare kone naimi-pulu
akeane kone rulalimi ya?
45 Pare nimina koso lape agaa Aapa
laketoa kone nasalepape. Dia, nimimi
Moses madaa kone rulasimi-pulu nipumi
nimi koso lape agaa madaa tea. 46 Pare
nimimi Moses-na agaa madaa kone waru
rulasimi-daare Moses-me ni madaa pepa
tisa-ga ni madaa page kone mada rulasim-
ina. 47 Pare nipuna tisade agaa madaa
kone narulaeme-pulu nina agaa madaa
page kone mada narulalimi sa.

6

Yesumi onaa 5,000 eta kasa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Go agaa lakeloa Yesu nipu Galili ipa
ini mone pane wala pisa. Go ipa in-
ina bi medare ipa Taiberias teme. 2 Go

raburi onaa adaapumi Yesuna puri pane kogonome yaina ome onaa maperekeasa-daa adesimi-pulu nimumi nipu rata mea pisimi. 3 Go rabu Yesu-para nipuna disaipel aanu-para nimu rudu meda rumua pisimi. 4 Go rabu Juda onaanuna Pasova yawe ne adaa yapi di rudu sa. 5 Go rabu Yesumi onaa adaapu nipu piri epenalo adesa-pulu nipumi Filip-para lalo: Gore mo onaa adaapu epa pimi-ga nimuna nape etare aa-para kabalima ya? 6 Nipumi Filip-na kone adolalo go agaa sa pare Yesu nipuna pape kone aba niminaasa.

7 Go agaa sa rabu Filip-mi lalo: Go onaa rayome eta ogepusi nalimi sa. Niaame bret kabape mone ora adaapu ruboa ka-balimare sa. 8 Gore Saimon Pita-na ame Andru-mi lalo: 9 Naaki ogesi meda go pia-ga nipuna bret ipa supu-para ena laapo-para saapia. Goa pea pare go onaa adaapu pimi-pulu mada nanalima sa. 10 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Go onaanu mapiraatepa sa. Go suna ripu adaapupe aasa. Go ripu aasa-para onaa rayo pirisimi. Goa pua nimu 5,000-rupa pirisimi.

11 Go rabu Yesumi bret mua Gote-para ora pi loa ripu madaa piri onaanu ena mea rumaasa. Mo ena oge laapo page goa pinaloa onaanumi mo eta raapu nisimi. 12 Eta noa ebo rubisimi rabu Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Nimimi eta ebonu rayore makiritaatepa. Medaloma narubal-imina dia. 13 Goa sa-pulu bret supuna ebore basket 12-pela madu isimi.

14 Onaanumiri Yesuna napiaa kogono adesimi-pulu gupa simi: Go aare Gote-na agaa lakene aa su amaa epa yaade aa simi. 15 Goa simi rabu mo onaanumi Yesu nipu aa mudu mapiraatalo pisimi. Pare Yesumi go kone adesa-pulu nipu wala so rudu madaa agu raapo pua pisa.

Yesu ipa masaana pamisa
(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

16-17 Ora aebo raburi nipuna disaipel aanu mo ipa ini mone pane Kaperneam su-para polalo ipunu madaa pirua pisimi. Goa pua ribaa yabaasa pare Yesu nimu piri-para abi naipisa. 18 Go raburi po ripu adaape ipua ipa ini madaare morope morope laama ipisa. 19 Gore mo dis-aipel aanumi ipunu madaa pirua ipa oge-daa adaalu-para modo kepaa nona piane yaeme ipa apeaawa pisimi. Gupa polalo pisimi rabu Yesu ipa masaana pamisa-daa nimumi nipu adoa paalame omesimi. 20 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Nimimi paala naomalepape. Gore ni yaade. 21 Goa sa rabu nimumi nipu ipunu madaa epa pirina kone isimi. Goa pua go ipunu polalo pisimide su-para aipapulu mea pisa.

Onaanumi Yesu asapu pirisimi

22 Ekeraa-nanere ipa ini mone pane pirisimi onaanumi ipunu padane aba ina adesimi. Gore Yesu nipuna disaipel aanu raapu ipunu madaa napirina disaipel aanu nimuna pisimi-daa onaanumi niminaasimi. 23 Goa pea pare ipunu medaloma Taberias su gimoa ipa ini repaa-nane isa. Go ipa repaananere Yesumi abala-rupa bret madaa ora pi loa rumaainaloa onaanu adaapu nisimi. 24 Gore onaanumi Yesu-para nipuna disaipel aanu-para nimu raapu napirina adesimi. Goa pua nimimi mo Taiberias su polalo pi ipunu madaa pirua Kaperneam su-para Yesu asapula pisimi.

Yesu onaanuna oro yaalo nape eta nona pi pia

25 Gore onaanumi Yesu ipa ini mone pane pua adoare agaa gupa misimi: Tisaa, go-parare aa-rabu epae ya? 26 Yesumi lalo: Neme nimi ora lagialo. Neme napiaa kogono pawade rabu nimimi ni asapula epame ya? Dia, pare nimimi bret abala noa robaa rulataba-daa nimimi ni asapula epamena. 27 Go etare ramualia-ga nimimi go eta madaa kogono napipape. Dia, pare oro yaalo noa kagaa pirape eta madaa kogono pipape. Eta go-rupare ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si yaade pare Gote nina Aapame ni madaa pedo pua mea repasa-pulu neme go eta gialua sa.

28 Go rabu nimumi nipu-para agaa gupa misimi: Niaame akea pua Gote-na kogono madaa palima ya? 29 Yesumi agaa gupa abusa: Gote-na kogonore gupa ia sa: Niri nipumi mea epenasa-ga ni madaa kone rulaatepape sa.

30 Nimumi lalo: Niaame na-adema yae meda mada pali ya? Gore ake kogono pali ya? Niaame nena napiaa kogono adalima-daa ne madaa kone rulalima. 31 Niaana akuanumi onaa napiri su-para eta nisimi. Go madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia simi: Nipumi yaa-para isade bret eta kasa-pulu nisimi. 32 Yesumi wala lalo. Neme nimi ora lagialo: Moses-na bret nisimidere ora yaa-para i bret-daa dia sa. Dia, nina Aapame ora yaa-para iade bret guaaya. 33 Nina Aapame guaaya bret-re neme yaa madaa gimoa su amaa ipua nimi onaanu oro yaalo mapiraape kone raapu gialua. 34 Nimumi nipu-para gupa simi: Adaa Aa, go oro yaalo kagaa mapiraape bret niaa ora giape simi. 35 Yesumi nimu-para lalo: Niri oro yaalo kagaa piruae bret yaade. Onaa rayo ni piri-para epalimiri oro yaalo reaeme naomalimi. Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri nimuna robaa-para ipa mada roalia.

36 Gore nimi aba lagiawade. Nimimi ni aa ademe pare kone narulaeme. 37 Naa

Aapame onaa rayo ni gea-pulu ni piri-para epalimi. Goa pua onaa ni piri-para epalimiri nagimalua. 38 Naa Aapame ni su amaa mea epenasare nina kogono panolo namea epenasa. Ora dia yapare nipuna gisade kogono palua. 39 Nipumi ni kogono gua mea pusa kogono gupa palua. Nipuna giape onaanuri ora na alupalimina pare orope epaliade yapi di rabu nimu rayo matmat-para marekaawa oro yaalo mapiraalua. 40 Nina Aapana kone gupa ia. Onaa rayome niri Aapana Si adoare ni madaa kone rulalimiri oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi. Goa pea pare orope porapo yape di madaare neme nimu marekaalua sa.

41 Yesu nipu yaa-para i bret epawa sa rabu Juda aanumi mumu agaa loa ape simi. 42 Go raburi nimumi lalo: Go aa Yesuri ora Josep-na si yaade. Niaame nipuna agi aaraa lapo page ademade. Gore akeane yaa-para gimoa ipisu laa ya?

43 Yesumi agaa gupa abusa: Nimimi mumu agaa nalala piralepape. 44 Onaa meda ni piri-para pa mada naepalimi. Dia, Aapame onaa meda mea epena kone saliare mada epealimi. Go Aapamere ni page epenasa. Goa pea-pulu orope go di epalia raburi neme nimu matmat-para marekaalua. 45 Aba Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa agaa gupa tisimide: Onaa rayore Gote-me nimu mogeaatalo pea agaa gupa tisimide. Onaa rayore nina Aapana agaa pagoa nipu kone mapiraalimiri ni piri-para mada epalimi.

46 Go agaa lagialo pare onaa padaneme page Aapa abi na-ademe. Dia, ni Gote raapu pirua ipisude-pulu neme agu raapo Aapa ade sa. 47 Neme nimi ora lagialo. Onaa rayome ni madaa kone rulalimiri oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi. 48 Nemere onaanu oro yaalo kagaa mapiraawa nape bret yaade. 49 Nimina akuanumi yaa-para i bret eta onaa napiri su-para nisimi pare nimu aba omesimi. 50 Pare yaa-para pirua su amaa epaawade bret onaanumi go bret nalimiri nimu naomalimi. 51 So yaa-para pirua su amaa epawa bret-re ni ya-pulu ni oro yaalo piritalo nape bret yaade. Onaanumi go bret nalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Gore nina yoganere bret nona piane yae ya-pulu neme go yaogane onaa nimu gialua-pulu go su amaa piri onaanuri oro yaalo piralimi.

52 Goa sa-pulu mo Juda aanumi wae ape lo pirua gupa simi: Gore ake pua nipuna yogane niaame namonalo mada gialia ya simi.

53 Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Neme nimi-para ora ria lagialo. Ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si ya-pulu nimimi nina yogane kupa yapi lapo namea nalimiri nimi epe-rupa oro yaalo mada napiralimi. 54 Pare onaa rayome nina yogane mea nalimiri nimu epe-rupa oro yaalo yaalo piralimi. Goa pua orope epaliade porapo yapi di rabu neme nimu matmat-para marekalua. 55 Goa pea-ga nina yogane-para yaapi laapore ora eta ria yaade. 56 Onaa rayome nina yogane-para nina yaapi lapo nalimiri nimu ni raapu piralimi ni page nimuna robaa-para piralua. 57 Nina oro yaalo kagaa pirape Aapame ni mea rapaasa. Gore nipuna purimi ni raba minaaba oro yaalo piruaayo. Go-rupare onaa rayome ni nalimiri nimu oro yaalo piralimi. 58 Yaapara sua none epede bret-re abade akuanumi nisimide bret nona piane-daa dia go bret rado yaade. Akuanumi nisimi bret-re noa omesimi pare onaa rayome nina bret nalimiri oro yaalo kagaa piralimi. 59 Go agaare Yesumi Kaperneam lotu ada-para aawa lapedepesa.

Yesumi oro yaalo kagaa pirape agaa madaa agaa lakesa

60 Gore nipuna disaipel aa medalomame go agaa pagoa lalo: Go agaare ora kedaa pia. Aapimi go agaa pago ratalia ya? 61 Aa medame Yesu agaa nalakesa pare nipuna disaipel aanumi go agaa madaa mumu agaa simi-daa nipumi nimu-para lalo: Go agaamere nimina kone maoyaawa ni gimalimi ya? 62 Gore ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna pirua epe-para wala palia rabu nimimi ake teme ya? 63 Holi Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape kone wasupa nipumi gupaaya-ga pa yoganeme niaa madaa naraba mealia. Go nimi lagialo agaamere nimi Holi Spirit-para oro yaalo kagaa pirape kone-para mealimi. 64 Pare nimuna rikiraanare onaa medalomame kone narulaeme. Gore aba ripia onaa medalomame nipu madaa kone narulatalo pisimi-daa niminaasa. Go page aa medame nipuna kawae madini aa pirisa-daa adesa. 65 Nipumi agaa meda gupa sa: Gore neme aba lagiawade. Ni madaa kone narulaliare onaa medame nina Aapame naraba mina ni piri-para mada maepalia.

66 Go kedaa pi agaa lakesa-pulu Gote-na disaipel onaa adaapumi Yesu masaa rilaawa nipu raapu wala napamisimi. 67 Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel aa 12-pela goa lakesa: Gore nimi page ni gimoa palimi ya?

68 Go sa raburi Saimon Pita-me Yesu-para agaa gupa abusa: Aa Mudu, niaare aapi piri pomonalo lae ya? Nena agaame niaa oro yaalo kagaa pirape yae guaalia. 69 Gore niaame abia ne madaa kone rulaarimaade. Nere Gote-me nipuna epe naaki padane epenasa-daa niminaaema.

70 Yesumi agaa gupa lakesa: Gore ake
lano ya? Neme nimi 12-pela aa mada mi-
sude pare nimina rikiraana aa padane nipu
ora wae remo medana si pisa. 71 Nipumi
Judas madaa lakesa. Judas-re Saimon
Iskariot-na si pirisa. Gore Judas-re nipu
disaipel aa ru repona rikiraana pirisa pare
orope nipumi Yesu tinalo kawae madu
pirisa.

7

*Yesuna amenumi nipuna agaa napages-
imi*

1 Yesu nipu Galili su robo ru-nane
pamisa. Goa pisa pare Juda aanumi Yesu
tulalo pisimi-pulu Yesu Judia su robo ru-
para gimoa napamisa. 2 Go rabu Juda
aanuna olodere pokaalo ada waria eta
nape yapi di olode rudu sa. 3 Go rabu
Yesuna amenumi nipu-para lalo: Nena dis-
aipel aanumiri napiaa kogono adenalo go
su gimoa Judia su-para pope simi. 4 Aa
medame kogono pulalo palia-daare nipumi
oyae kudiripu napea. Gore neme go napiaa
kogono pe rabu su amaa pima onaa rayome
adenalo go kogono mea waate simi. 5 Gore
nimuna amenu page nipu madaa kone
narulasimi-pulu go agaa simi. 6 Yesumi
nimu-para lalo: Onaa rayome ni adape
yapi diri abi naepa pare nimina di oro
yaalo pa ia. 7 Onaanumi nimi madaa
iaa aulape kone naimi pare ni madaa goa
peme. Neme nimuna waea madaa agaa
laketo-pulu go wae iaa kone imi. 8 Nimina
apo eta yawe ne adaa yapi di adola pulupa
sa pare nina popede yapi diri abia naepaa-
daa abi napalua sa. 9 Nipumi nimu goa
lakeloa Galili su-para pa pirisa.

*Pokaalo ada-para eta nape yapi di
opesa-daa Yesu adola pisa*

10 Pare nipuna amenu eta yawe ne yapi
di adola aba pisimi rabu Yesumi page adola
orope pisa. Pisa rabu nipu kaleda-mama
pua oge pora-nia pisa. 11 Gore Juda aanumi
eta yawe ne adaa yapi di rabu su-para
pirabaina naadesimi-pulu Yesu nipu aa-
para pia pae simi. 12 Onaa adaapumi page
Yesu madaa mumu agaa lo piruasimi. Goa
pua medalomame nipu epe aa yaade loa
medalomame dia sa rabu nipumi makirae
agaa ta simi. 13 Goa simi pare onaanumi
Juda onaa madaa paala omoa pa mumu
agaa simi.

14 Go eta yawe ne adaa yapina di
rabu Yesumi lotu ada-para pua odobaawa
onaanu-para agaa moge riaasa. 15 Mogeasa
rabu Juda aanumi kone adaapu sua lalo:
Akea pua go aame kone adaapu ia pae loa
nipu skul aa-para pua laa ya? 16 Yesumi
lalo: Neme mogeaato agaana re-re nina
agaa-daa dia. Gote-me ni mea epenasa-
pulu nipuna agaa mogeaayo. 17 Onaa
rayome Gote-na agaa waru pagalimi-daare
nina agaa gore ora nina agaa yapalo Gote-
na agaa yapalo mada waru niminaalimi.
18 Aa medame pa nipuna kone madaa agaa
tea-daare gore nipuna bi minasaatalo pea.
Pare nina Aapame ni mea epenasa-daa
neme ora agaa loa yaa agaa meda na-aato.
19 Gore Moses-me rekena agaa gisade
pare nimina rikiraana aa padaneme go
rekena agaa naratea. Gore akeane nim-
imi ni tu maomaatalo pimi. 20 Goa sa-
pulu mo onaa rayome nipu-para goa simi:
Wae remo meda nena masaana pia. Nere
aapimi tu maomalia ya? 21 Yesumi lalo:
Neme abade napiaa kogono pawade rabu
nimimi pogolasaasimi. 22 Moses-me abade
yogane kepeape agaa mana lagisa-pulu
nimimi Kitu Pirape Yapi di rabu naakinuna
yogane kepeteme. Pare nimina akuanumi
go kone aba gisimi-ga Moses-me aba nag-
isa. 23 Gore nimimi Moses-na rekena agaa
gimola pisimiri Kitu Pirape Yapi di rabu
oge naakinuna yogane kepesimide. Goa
pea pare neme Kitu Pirape Yapi di rabu aa
medana yaina maperekeaayo rabu nimimi
ni ratu akolo yawaleme ya? 24 Nimi koso
lape agaa-rupa teme rabu pa kone sua
teme. Gupa napipape yapare redepo ne
kone sua koso lape agaa-rupa tapape.

*Go aare Gote-na Mea Repae Aa yapae
simi*

25 Jerusalem su-para pirisimi onaa
medalomame lalo: Go aare nimumi tu
maomaatalo pimi ya? 26 Gore adalepa.
Nipumi pa onaana ini agaa madaa lalaina
nimumi nipu madaa agaa meda nateme.
Goa pea-ga mo aa mudunumi go aare ora
Gote-na Mea Repae aa yana kone imi?
27 Pare go aa-na adaarere niaame adema-
pulu nipu-daa dia. Gote-na Mea Repae
Aa epaliade raburi nipuna adaarere aa
medame mada na-adalia sa.

28 Yesu adaa lotu ada-para agaa mo-
geawa puri pane agaame lalo: Nimimi ni-
para nina adaare-para waru ademe kone
imi? Gore nina kone sua naipisude. Dia,
pare Aapame ni mea epenasare nipu ora
agaana aaraa pia. Nimimi nipu na-ademe.
29 Yapare nipumi ni epenasa-pulu nipu piri-
para gimoa ipisude.

30 Goa sa rabu nipu kalabus ada aditalo
pisimi pare nipuna yapi di naipisa-daa
kimi naripinaasimi. 31 Pare go kiritisimide
onaana rikiraanare onaa adaapumi nipu
madaa kone rulaawa lalo: Gore Gote-na
Mea Repae aa epalia raburi go aame napiaa
kogono mada maoge yaalia ya?

*Yesu kalabus ada mea penaalo polis-mi
mulalo ipisimi*

32 Farisi aanumi Yesu madaa mumu loa
karome agaa simi-daa pagesimi. Goa
pisimi-pulu nimu-para Gote-na miru irae
aa mudunu-para nimumi Yesu kalabus ada
patinalo polis medaloma mea rapasimi.
33 Gore Yesumi lalo: Abia ni nimi raapu
rudupu piruare wala nipumi ni mea epe-
nasade aa piri-para wala palua sa. 34 Go
rabu ni asapalimi pare nimimi ni na-
adasaalimi. Ni piralua su-parare mada
naepalimi. 35 Goa sa rabu Juda aanu
nimuna agaa gupa lo pirisimi: Nipu aa-
para palia rabu niaame asapu piralima ya?
Gore Grik adaare-para kimisu palia ya? Go-
parare Juda aanu pirua nipumi Grik onaa
mogeteme-pulu go-para palia ya? Kone su
pirisimi. 36 Yesumi lalo: Nimimi ni asapal-
imi pare nimimi ni mada na-adasaalimi.
Go page nipumi lalo: Nina palua su-parare
nimi mada naepalimi. Goa sa-pulu go
agaana re-re akepu tapae kone simi.

Yesuna agaa onaana robaa-para suare ipa madaa epea

37 Gore mo eta yawe ne adaa yapi di
padanere ora mudu yapi di yaade. Go
rabu Yesu rekoa puri pane agaa gupa
lakesa: Onaa rayome nimumi ipa mada
pu imu kaapu yala teme-daare neme ipa
giano ipulupape. 38 Gote-na buk madaa
gupa tisana: Onaa rayome ni madaa
kone rulalimi-daare nimuna robaa-parare
oro yaalo yokala pia ipa popea-rupa agaa
laketeme. 39 Nimumi Yesu madaa kone
rulalimi rabu Holi Spirit mealimina-ga
Yesumi Holi Spirit madaa go saa agaa
lakesa. Go raburi Gote-me Yesu wala na-
marekaawa epe paana puri abi nakasa-
pulu onaanumi Holi Spirit abi namisimi.

Juda onaa yada rugulala pasimi

40 Gore mo Yesuna agaa pagesimi-pulu
nimumi lalo: Go aare ora Gote-na agaa
lakene aa yaade simi. 41 Medalomame
lalo: Nipuri Gote-na Mea Repae Aa yaade
simi. Pare medalomame lalo: Gote-me Mea
Repae Aare Galili su-para mada naepalia.
42 Gote-na buk madaare Gote-na Mea
Repae Aa Devit-na ruru piralia pare Devit
madisade su adaare-para epalia. 43 Go
agaa rado radore Yesu madaa simi-pulu
onaa rayo yada rugulala pawa pirisipi.
44 Medalomame nipu koso laawa aditalo
pisimi pare namula pisimi.

Juda aa mudunumi Yesu nipu madaa kone narulasimi

45 Go raburi polisman-nupara Gote-na
miru irae aa mudunu-para Farisi aanu-
para wala pisimi. Gore nimumi mo
aanu-para gupa simi: Akeane mo aa
nalamua epame ya? 46 Plisman-numi
lalo: Gore abade go aame agaa lakela-
rupadaa wala aa medame gupa mada
natemede. 47 Goa sa-pulu Farisi aanumi
nimu-para agaa gupa misimi: Go aame
nimi page makiraaria ya? 48 Gore ni-
aana aa mudu padane-mame page Farisi
aa padane-mame page nipu madaa kone
rulaemede remaa pageme ya? 49 Go
kiritae onaanumi Moses-na rekena agaa
napageme-pulu Gote-me wae yoto katea.

50 Gore go onaanuna rikiraanare aa
meda Nikodemus pirisa. 51 Nipuri abade
Yesu adola pisa. Nipumi onaanu-para
lalo: Niaana rekena agaamere pa onaa-
para koso lape agaa tema-daare nipuna
agaa aba pagoa nipuna wae kone nimi-
naamona sa. 52 Goa sa-pulu onaanumi
nipu-para ape agaa gupa simi. Gore ne
page Galili piri aa ya? Rekena agaa dipia
makuaali. Gote-na agaa lakene aare Galili
su-para mada naopalimi iade. 53 Goa pua
onaa rayo nimuna adaarenu-para pisimi.

8

Farisi aanumi paake yone ona adesimi

1 Go raburi onaa rayo nimuna ada pisimi
pare Yesu Oliv rudune pisa. 2 Ekeraa-
nanere yapi lapaasa raburi Yesu nipu rekoa
lotu ada ru-nane wala pisa. Go rabu onaa
adaapu nipu piri-para kiritainaloa Yesumi
pirua nimu agaa moge riaasa. 3 Go rabu
rekena agaana tisaanu page Farisi aanu
page nimumi paake aa rume ona pirina
adesimi-pulu mo onaa piri-para go ona
mea ipua waatalo rikiraana marekasimi.
4 Go aanumi Yesu-para lalo: Tisaa, go on-
ame aa paake rumea rabu adama. 5 Niaana
rekena agaa madaare Moses-me gupa sa:
Ona medame aa paake rumea-daare aana
mua tu maomatepapelo buk madaa gupa
tu ia simi. Gore nemere ake te pae simi.
6 Go makirae agaa madaare nimumi Yesu
koso lape agaa ko tulalo pisimi. Yapare
Yesumi kubuniaawa nipuna ki maalame su
madaa pepa-rupa tisa.

7 Nimu paboa aawa agaa misimi rabu
Yesumi rekoa nimu-para lalo: Gore nim-
ina rikiraanare pupitagi nane aa meda
pia ya? Go-rupa piri aare nipumi ona
aana-me aba tina sa. 8 Goa loare wala
kubuniaawa ki maalame su madaa pepa-
rupa tisa. 9 Nimumi go agaa pagoa nimu
padane padane laatapu popesimi rabu aa
mudunu aba penaaloa aa medalomanu
orope pisimi.

10 Nimu penaaloare Yesumi rekoa ona-
para lalo. Go ona, mo aanuri aa-para pimi?
Aa medame ne koso lape agaa-daa nata?
11 Oname lalo: Adaa Aa, rayo aba puame.
Yesumi lalo: Gore neme page koso agaa

nalano. Abia paina yapare pupitagi wala nanape sa.

Yesuri go su amaa piri onaa rayona epe paa

12 Yesumi nimu wala gupa lakesa: Niri su rayone pimi onaa rayona epe paa yaade sa. Onaa rayome ni madaa kone rulalimi-daare nimu ribaane-para napamualimi pare nina paamere nimuna oro yaalo piraama pope pora waatoa sa. 13 Go rabu aanumi nipu-para lalo: Gore abia nere agaa te-pulu nena gode agaare ora agaa-daa dia simi. 14 Yesumi agaa gupa abusa: Gore nina agaa lagedere neme ipisude su-para wala paluade su page adepulu ora agaa lagialo. Gote ni aa-para palua palo aa-para ipisu palo nimimi na-ademe. 15 Nimina koso lape agaare go su amaa kone madaa teme. 16 Pare neme koso lape agaa toa-daare ni agu raapome nalano-ga nina koso lape agaa ora lagialua. Aapame ni epenasare ni raapu pipa. 17 Nimina rekena agaa madaa gupa tu iade: Aa laapome oyae meda madaa padane agaa tepere nipu lapona agaa ora epe ta toa. 18 Goa pea-ga neme nina agaare lagialo rabu Aapame ni mea epenasa-ga nipumi ni madaa agaa page lagea.

19 Goa sa-pulu nimumi nipu agaa mulalo pisimi: Nena Aapare aa-para pia ya?

Yesumi lalo: Nimimiri ni-para nina Aapa page na-ademe. Pare nimimi ni ademerupa Aapa page ademe sa.

20 Yesu nipu adaa lotu adana mone paus kiritape ada ru-nane pirua go agaa lakesa. Gore goa sa rabu nipuna yapi di narudu sapulu pa aa medame nipu na-aditalo pisa.

Yesumi lalo: Ni palua su-parare nimi mada naepalimi sa

21 Yesumi nimu-para wala lalo: Ni paluapulu nimimi ni asapalimi pare nimina pupitagi nape kone pa saapimi-pulu nimi omalimi. Ni palua su-parare mada naepalimi. 22 Goa sa rabu Juda aanumi lalo: Nipuna talo ni palua su-para mada napalima ta-ga akeane ta pae simi? Go agaana re-re nipuna ope nalia ya? 23 Yesumi lalo: nimiri go su amaa pimi onaa yapare niri sogo yaa-para pirua ipisu. Nimiri su amaa madini onaa yapare niri su amaa aa-daa dia. 24 Goa pea-pulu nimina pupitagi nape kone saapirua omalimi-daa aba lagiawade.

25 Goa sa rabu nimumi nipu agaa mulalo pisimi: Nere aapi ya? Yesumi lalo: Aba ripia nimi lagisude niri gode yaade. 26 Nimina pupitagi nape kone imi madaa neme agaa adaapu lagialua. Goa palua pare nipumi ni mea epenasadere nipu ora pia-pulu nipuna agaa pagaliminalo laguaayo sa.

27 Mo saa agaare Aapame lakene agaa yapare naniminaasimi. 28 Goa pea-pulu Yesumi nimu-para lalo: Oropere nimimi ni Onaanu Raapu Pirape Aana Si minasaalimi rabu niri go agaana re yaa-pulu mada niminaalimi. Go rabu nimimi nina koneme oyae napawa pare Aapame lagi agaa nimi laguayo-daa niminaalimi. 29 Nipumi ni epenasadere aba ni raapu pipa. Nipuna kone oro yaalo mogeaayo-pulu Aapame ni madaa pedo palia. Goa pea-ga ni agu raapo napiruaayo. 30 Yesumi go agaa sa rabu onaa adaapumi nipu madaa kone rulasimi.

Ora ne agaame onaa ode mapiralia

31 Juda medalomame Yesu madaa kone rulasimi-daa Yesumi nimu-para lalo: Gore nimiri nina agaa pago mogealimiri nimi ora nina disaipel onaa piralimi. 32 Nimimi ora agaa niminaalimi rabu ora agaame nimi ode maesepeaalia. 33 Goa sa-pulu nimumi lalo: Gore niaare Abraham-na si wane akuanu pima-pulu niaare aa medana kogonome adini aa-rupa napiraema. Goa pea-pulu neme akeane niaa ode mapiraalua lae ya?

34 Yesumi nimu-para lalo: Onaanumi pupitagi ne kone saapiralimiri nimuri pupitagina kogonome adini onaa-rupa pimi sa. 35 Kogono adini aa meda nipuna kogono pi aaraana ada-para oro yaalo napiralia. Dia, pare Siri oro yaalo ode mada piralia. 36 Niri Aapana Si ya-pulu neme nimi esepealuame nimi oro yaalo ode onaa-rupa piraliminalo pi.

37 Ni makuaayo, nimiri Abraham-na si akuanu yaade. Pare nina agaare nimina robaa-para naia-pulu nimimi ni tu maomaatalo pimi. 38 Aapame ni mea wasade yae madaa lagialo pare nimimiri nimina aapanumi lagisade-a pa peme.

39 Nimumi nipu-para lalo: Niaana Aapare Abraham pirisade simi. Yesumi lalo: Nimi Abraham-na sinu pirisimi rabu nipuna pisade kogono mogeteme. 40 Pare neme Gote-na lagi agaa nimi ora agaa oro yaalo laguaayo. Neme laguaayo pare nimumi ni tu maomaatalo peme. Go konere Abraham page napisa. 41 Go konere nimina Aapame pisade-a peme. Nimumi lalo: Niaana Aapa Gote padane pia. Go Aapare Gote ya-pulu niaa pa paake aa yoloa madini naakinu-daa dia simi. 42 Yesumi nimu-para lalo: Gore Gote-re nimina Aapa ria yaalo ni madaa pedo pu raaname omola pame. Ni Gote raapu pirua go su amaa epawa. Nipumi ni mea epenasa rabu ipisu pa aama nina kone sua naipisude.

43 Go lagialo agaa akea pua mada naniminaaeme? Gore nina agaa gimoa napagemepulu naniminaaeme. 44 Nimi Satan-na sinu ya-pulu nimina Aapana kone mogeaatalo

pimi. Nipuri ora abade onaa tu maomae aa pirisade. Nipuri ora agaa nane aa ya-pulu nipuna kone sua ora agaa ne aa pia. Nipumi yaa agaa tea rabu nipuna kone sua mogeaaya. Nipu yaa agaana ne aa pirua yaa agaa rayona aaraa pia-pulu go kone mogeaaya. 45 Neme ora agaa lagialo pare nimimi ni madaa kone narulaeme. 46 Nimina rikiraanare aa medame nina pupitagi nape kone meda adea? Dia-ga neme ora agaa lagialo-ga akeane ni madaa kone narulaeme? 47 Gote-na si wanenumiri nipuna agaa pageme pare nimi Gote-na sinu-daa dia yaa-pulu nina agaa napageme sa.

Yesumi lalo: Abraham napirina ni aba pirisu sa

48 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesu-para lalo: Ne Samaria su-para piri aa loa nena raapu remo meda pia lama-ga ora lama pae? 49 Yesumi lalo: Remo-daa nina masaana napia. Neme Aapana bi minasaayo pare nimimi nina bi rabua-niaaeme. 50 Neme nina bi napamu mi-nasaayo dia. Aa medame nina bi minasaat-alo pia-pulu go aare ni madaa koso lape agaa epe-rupa mada tea. 51 Neme nimi-para ora lalo: Onaa rayome nina agaa pagoa saapiralimiri oro yaalo naomalimi pare kagaa piralimi.

52 Goa sa-pulu Juda aanumi Yesu-para lalo: Abiare nena masaa-nane remo pia-daa niaame waru adema. Onaa rayome nina agaa pagalimiri oro yaalo naomalimi laede. 53 Goa lae pare Abraham-para Gote-na agaa lekene aa-para omesimi. Nere niaana Aapa Abraham mada maoge yaate simi? Gore Gote-na agaa lakene aanu page omesimi-ga ne aapi nona pi pirali ya?

54 Yesumi lalo: Neme nina bipa nina minasaalua dia. Pare nina Aapame nina bi minasaaya. Go Aapare niaana Gote padane aba lamede. 55 Nimimi nipu na-ademe pare neme nipu ade. Neme nipu na-adolape yaalore ni nimi yaa agaa ne onaanu nona piane piruaayo. Pare neme nipu ade-pulu nipuna agaa mogeaato.

56 Nimina akua Abraham ni madini adolalo pisa-pulu pedo pu pirisa. Gore adesa rabu ora raaname waru omo pirisa. 57 Go raburi Juda aanumi nipu-para lalo: Ne madini diri maali 50-pela dia ya-pulu akeane neme Abraham ade lae ya? 58 Yesumi lalo: Neme ora lalo. Abade Abraham namadini rabu ni aba pirisude.

59 Go raburi nimumi aana mua nipu tulalo pisimi pare Yesu nipu kaledoa adaa lotu adaa gimoa amaa pisa.

9

Yesumi ini rubu pi aa maepeaasa

1 Yesu pora pamisa raburi nipumi ini rubu pi aa meda adesa. Go aare agimi ini rabula palae madisa. 2 Go aa adesa rabu disaipel aanumi Yesu nipu agaa gupa misimi: Tisaa, nipu ini rubu pi aa ya-pulu aapimi pupitagi noa ini rubu mapasa ya? Go aa nipuna bipa pupitagi nisa palo nipuna agi aaraa lapome pupitagi nisipi-daa pisa pae simi. 3 Yesumi lalo: Go aa-na iniri nipuna pupitagi page agi aaraa pupitagi page nanisa. Dia, pare nimimi Gote-na kogono adenalo agina robaa-para pupalae madisa. 4 Abia naare rea raburi niaame nipuna ini epenasa Aapana kogono pamina. Orope ribaa yalia rabu kogono madaa napalima-pulu Aapana kogono abia pamina. 5 Ni su amaa onaa raapu pa pi rabu nimu paa mea katoa sa.

6 Goa loare Yesumi sope risa. Mo sopere su raapu mokopea sana mo aa-na ini sua palae kimi mea oraasa. 7 Go rabu nipumi agaa gupa sa: Go Siloam ipa ini-para waswas tula pu sa. Go ipa Siloam-na biri adaa agaa meda madaa mea penaasa teme. Goa lakesa rabu go aa ipa pua ini radepea wala ipuare ini epe-rupa rupaawa oyae adesa.

8 Gore nipuna adaare-para piri onaa medalomame nipu oyae ogetalo adesimi-pulu agaa gupa misimi: Abade go aamere oyaeyae oge mua gialepa lala pirisa simi. 9 Onaa medalomame lalo: E, go aa yaade simi. Pare onaa medalomame lalo: Dia, padane go piane ae rado simi. Go simi-pulu go aame lalo: Gore ni yaade sa.

10 Nimumi nipu agaa misimi: Nena iniri akea pua epea pae simi. 11 Gore aame lalo: Nimina aa Yesu temede aame sope su raapu mokopea nina ini-para pepemi-naaria. Go rabu nipumi ni-para ne no ipa Siloam ini madaa waswas tula pu laa. Goa laa rabu waswas tula puaware ini rupaawa oyae waru adawa. 12 Nimumi agaa misimi: Mo aa-na adaare aa-para pia ya? Nipumi maarea sa.

13 Go raburi mo ini rubu pi aa Farisi aanu piri-para mea pisimi. 14 Gore Yesumi mo aa-na ini-para kege mokopea maepeaaria diri Kitu Pirape Yapi rabu pa simi. 15 Go rabu Farisi aanumi go aa-para lalo. Nena iniri akea pua wala epea pae simi. Nipumi nimu-para lalo. Nipumi nina ini-para kege tainaloa nina ini agaa radepeaawa abia neme oyae epe-rupa ade sa. 16 Farisi aa medalomame lalo: Nipumi rekena agaa rasu Kitu Pirape Yapi di madaa kogono paa-pulu Gote-me go aa namea epenasa simi. Medalomame lalo. Pupitagi ne aamere go piane napiaa kogono mada pea pae simi. Apo agaame nimu rugulala pawa pirisimi. 17 Mo aa wala agaa misimi: Gore nipumi nena ini marupariaa-daa lae-pulu nemere

nipu madaa ake te ya? Go aame lalo:
Nipuri Gote-na agaa lakene aa kone salo sa.
18 Yapare Juda aanuna konere nipu aba
ini rubu pi aa pirua pare abia nipuna
ini maepeaaria-daa dia kone isimi. Go
kone isimi-pulu nimumi go aa-na agi aaraa
yaasimi. 19 Goa pua nimumi agaa gupa
misimi: Go naakiri nena ya? Neme madisi
raburi ini rubu pi madu i si palo lagi.
Gore akea pua nipumi abia oyae mada
adea? 20 Goa pua nipuna agi aaraa lapome
lalo: Ora saana si yaade. Go page agimi
ini rabula palae madu isa. 21 Pare abia
nipuna iniri akea pua rupariaa yapae saa
naniminaaepa. Go page aapimi nipuna ini
marupariaa palo nipu pua agaa mealepa.
Nipu oge naaki-daa dia ya-pulu nimi mada
lagialia sipi. 22 Agi aaraa nipu lapo Juda
aanu paalame omesipi-pulu nipumi goa
sipi. Abare Juda aanumi agaa gupa robes-
imi: Aa medame Yesuri Gote-na Mea Repae
Aa mo lotu ada-para teme-daare so amaa
ratasamina simi. 23 Goa simi-pulu agi
aaraame lalo: Nipu adaa aa ya-pulu nipu
pua agaa mealepa sipi.
24 Go rabu mo ini rubu pi aa wala yaaloa
nipu-para lalo: Gote-me ne adea-ga neme
yaa madaa makuaa loa ora agaa lape. Go
nena ini marupae aare pupitagi ne aa-
rupa niminaatema. 25 Go aame lalo. Nipu
pupitagi nea palo epe aa yapalo ni maarea.
Pare padane yae-daa niminaato. Abade
nina amame ni madisa raburi ini rubu pi
aa pirisude. Goa pea pare abia nina ini epe
ta-daa pi sa.
26 Nimumi lalo: Nipumi ne mada ake
paa? Nena iniri akea pua maepeaaria pae
simi. 27 Gore nipumi lalo: Neme nimi
aba mo lagiawade pare nina agaa napagoa
wala agaa mealeme: Gore akeane wala
pagalimi? Gore nimi nipuna disaipel aa-
rupa piralimi pae sa.
28 Goa sa-pulu nimumi nipu-para ero
agaa gupa simi: Ne padanere go aa-na
disaipel aa pi. Niaare Moses-na disaipel
aanu pima. 29 Niaare Gote-me abade Moses
agaa lakesa-daa niminaawa go aare aa-
para epa palo niaa maarea simi. 30 Go
raburi mo aame lalo: Go tame agaare ora
rado meda. Go aare aa-para epa palo
nimimi na-ademe pare nina ini nipumi
maepaaria 31 Gore niaame ademe-ga Gote-
me pupitagi ne onaanuna beten mada na-
pageade. Dia, pare onaanumi nipuna bi
minasaawa nipuna agaa mogeteme-daare
go onaana beten-re Gote-me pagea. 32 Ora
su yaa warisa rabu onaanu omala ralala
pua abia page aa medana agimi ini rab-
ula palae-rupa nipuna ini maepeariaade
remaa napageme. 33 Gore Gote-me go aa-
daa namea epenata pisa yaalore nipumi go
kogono mada napula paa sa.
34 Nimumi agaa gupa abusimi: Nena
amame nere pupitagi noa madiana. Gore
neme niaa agaa lagiali ya? Goa loare go aa
lotu adaa amaa-nane ratisimi.

Kone rulae yaena saaba pimi onare ini rubu pi pimi

35 Gore nimumi mo aa lotu ada amaa-
nane ratisimi rabu Yesu go remaa pagesa.
Go rabu mo aa asapua adasaawa agaa gupa
misa: Ne Onaanu Raapu Pirape Aana Si
madaa kone rulaate pae sa. 36 Go aame
lalo: Tisaa, go aare aapi ya? Neme ni
lagiali-daare neme nipu madaa kone ru-
lano. 37 Yesumi nipu-para lalo: Neme nipu
ade-ga abia saa laapo agaa tepa sa. 38 Go
rabu go aame lalo: Aa Mudu, neme kone
rulaato. Goa loare nipuna rumu koba pua
Yesu re-para pirisa.
39 Go rabu Yesumi lalo: Ni go su amaa
ipuare koso lape agaa rumaatalo pi. Goa
pua ini rubu pi onaanumi oyae mada adal-
imi pare oyae ademe onaanuri ini rubu pi
onaanu piralimi sa. 40 Goa sa-pulu Farisi
aa medaloma nipu raapu pirisimi rabu go
agaa pagoare agaa gupa misimi: Gore niaa
ini rubu pi aa-rupa pima lae pae simi.
41 Yesumi lalo: Nimi ini rubu piata peme
yaalore nimi pupitagi nape kone nasula
peme. Goa pea pare nimimi niaana iniri
epe ta teme-pulu nimina pupitagi nape
kone pa saapitimi sa.

10

Yesuri sipsip menana epe surube aa

1 Yesumi nimu-para lalo: Neme ora la-
gialo. Aa medame mena sipsip-na kepo
ru-nane polalo paliare nipumi pora gaape
aba lobalia. Goa pea pare kepo kabulalia-
daare nipu paake ne aa yaalo pea. 2 Gore
pora gaape-para odobaawa ru-nane pope
aare nipu sipsip puni aa yaade. 3 Goa
pea-ga pora gaape surube aame pora lob-
alia. Go rabu mo aame sipsip nimuna bi
padane padane laatapu yaaloa amaa-nane
mea penaatea. 4 Goa puare sipsip puni
aame amaa mea puare nipu aba palia. Goa
pua sipsip puni aa-na agaa pageme-pulu
rata mea palimi. 5 Sipsip-numi puni aa
padanena agaa pageme-pulu pa aa meda
narata rata peme pare pogola peme sa.
6 Yesumi nimu saa agaa lakesa pare go
agaana re naniminaasimi.

*Yesuri mena sipsip epe-rupa puni aa-
rupa pia*

7 Yesumi agaa wala lalo: Neme nimi ora
lagialo. Niri sipsip mena-na pora gaape
nona piane pi. 8 Aba ripia ipisimi onaa-
nuri paake ne onaa ipisimi. Goa pisimi
pare mena sipsip-numi nimuna agaa na-
pagesimi. 9 Niri pora gaape ya-pulu pora

gaape lobanoloare onaanu ru-nane mada odobaawa oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi. Goa pea-pulu nimu ru-nane odobaawa amaa pua go-rupa eta nalimi.

10 Goa pea pare paake ne aame oyae paake nolalo ipua sipsip tu maomaatalo epea. Onaanumi ni rata mea ipuare oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Ni ipisuri onaanuna robaa-para oro yaalo kagaa pirape epe kone mea kaloa rulatabenalo ipisu. 11 Niri sipsip epe-rupa puni aa ya-pulu nina sipsip-nu nimu madaa omaluame pi. 12 Pare mone kogono pi aa medare nipu sipsip-na aaraa dia-ga wae yana epenalo adaliare go aare pogola palia. Goa peapulu wae yaname sipsip ratu noa ratu rubebe palia. 13 Go aare nipu pa mone yoto kogono pi aa ya-pulu nipumi sipsip madaa kone waru naia pare wae yana epalia rabu pogola palimi sa.

14-15 Goa pea pare niri ora sipsip eperupa puni aa yaade. Go kone madaare neme sipsip ade-rupa nimumi ni ademe. Nimumi ni mada talimi pare neme nimu punu piruaayo. Gore Aapame ni adearupare neme Aapa ade. Gore neme nina sipsip raba mulalore nimu madaa omaluame pi. 16 Nina pa sipsip medaloma page pimi pare go kepo ru-nane napimi. Goa pea-ga nimu page ru-nane mea epalua. Go rabu nina agaa pagena loa padane kutapara kiritinaloa nimu surubalua. 17 Goa pea-ga nimu madaa omaluame pi-pulu Aapame ni madaa pedo pu raaname omea. Nimumi ni tu maomalimi rabu neme wala rekoa epe-rupa piralua. 18 Pa onaame ni mada natu maomalimi. Dia, nina kone sua ni mada tinalo gimalua. Nina oro yaalo kagaa pirape kone wasupare nimumi tina toa page neme wala mealua page nina palua. Aapame go agaa aba lagisa-pulu goa palua su.

19 Juda aanumi go agaa pagesimi-pulu nimu rugula palapa pu pirisimi. 20 Onaa medalomame lalo: Nipuna masaana remo pia-pulu nipu maeyaaya simi. Akeane nimimi nipuna agaa pageme simi. 21 Pare onaa medalomame lalo: Dia, remome masaana piruare agaa go-rupa mada natea. Akeane remome ini rubu pi aa-na ini maepeaaria ya simi.

Juda onaame Yesu masaa rilasimi

22 Gore Jerusalem su-para Kitu Pirape Yapi di rudu sa. Go yapi di raburi abade nimuna lotu adana pora gaape lobesimi. 23 Go rabu Yesu mo lotu ada-para pua Solomon-na robene rum-para pamisa. 24 Go raburi Juda aanumi Yesu piri-para epa kutapubaawa nimumi gupa lakesimi: Akeane neme niaana pu imu marekaari ya? Goa pua go agaa lagiali ya? Nere Gotena Mea Repae aa yaalo agaa waru lagiape simi.

25 Yesumi lalo: Neme aba lagiawade pare nimimi go agaa napageme. Aapana puri kogono pe rabu naa bi ma-adaa ademe. 26 Ademe pare nimiri nina sipsip dia yapulu ni madaa kone narulaeme. 27 Nina sipsip-mi ni adoa nina agaa pagoa ni rata mea epeme. 28 Neme nimu oro yaalo piraama pope kone wasupa kaato-pulu ora mada naomalimi. Goa pua nina sipsip nina surubaayo-ga pa onaa medalomame mada napaake mealimi. 29 Nina Aapare onaa rayona mudu aa ya-pulu nipumi nimu surubena pa onaa medalomame mada napaake mealimi. 30 Aapa saa lapore ora padane-rupa pipa.

31 Goa sa rabu Juda aanumi aana mua nipu tulalo pisimi. 32 Yesumi nimu-para lalo: Aapame napiaa kogono adaapu panolo guaaya-pulu gore nimu aba waalawade wala ake kogono madaa kone sua aana-me ni tu maomaatalo palimi pae sa.

33 Juda aanumi agaa gupa abusimi: Nena epe kogono madaa aana-me natu maomalima yapare ne Gote-para ero agaa laepulu aana-me tu maomalima simi. Nere pa agaame akeane ne Gote nona piane pirali pae simi.

34 Yesumi lalo: Gore nimina rekena agaana buk madaare Gote-me gupa sa: nimiri Gote nona piane pimi lo tu ia. 35 Gore Gote-na buk-ri oro yaalo ora agaa lo aaya-daa pageme. Gore Gote-me nipuna agaa onaa lakeloa nimi Gote nona piane pimi lakesa. 36 Niri Aapame nipuna ririna sua su amaa mea rapaasa. Goa pisa-ga neme Gote-para akolo ero agaa toalo lame ya? Niri Gote-na Si lawade lame ya?

37 Neme Aapana kogono napaayo kone sua ni madaa kone narulaeme. 38 Pare nipuna kogono paluare go napiaa kogono madaa kone rulata peme. Goa pea-pulu Aapa saa lapo padane-rupa pipa-ga niminaalimina sa.

39 Go rabu nimumi wala aditalo pisimi pare mada naripinaasimi.

40 Go raburi Yesu nipu wala ipa Jordan pua kenaawa mone pamisare abade Jonme onaa baptais kasade-para pua pirisa. 41 Go rabu onaa adaapumi nipu piri-para ipua lalo: Jon-me go piane kogono napisa pare nipumi go aa madaa lagisade agaare ora yaana simi. 42 Go raburi onaa adaapumi Yesu madaa kone rulasimi.

11

Lasarus omesa

1 Aa medana biri Lasarus nipu Betani su-
para pirua yaina omesa. Go adaare-parare
nipuna baani Maria Marta laapo raapu
pirisa. 2 Go Maria-mere abade epe kaa pi
wabola medame Yesuna aa laapo madaa
koya suare nipuna irimi makaapu yaasa.
3 Go onana baani Lasarus yaina omesa-
pulu nipuna baani laapo Yesu piri-para
agaa laketa pisipi. Nipumi lalo: Abia nena
epe adami aare yaina omea sipi. 4 Yesumi
go agaa pagoa gupa lakesa: Lasarus-re
ora ini adupiape yaina-daa dia. Gote-me
nipuna epe paana puri orope adaminalo
abia yaina omea. Go yaina madaare Gote-
me nipuna naaki page epe bi gialiminalo
meapana sa.

5 Yesumi Marta-para aki-para baani
Lasarus-para pedo pu raaname omesa.
6 Goa pisa pare nipumi Lasarus yaina
omea remaa pagesa rabu yapi lapome
nipu su-para pa pirisa. 7 Piruare nipumi
disaipel aa-para lalo: Niaa wala Judia su-
para baina. 8 Mo disaipel aanumi lalo:
Tisaa, go su-parare Juda aanumi aana-
me ne tu maomaatalo pamede-ga ne go
su-para akeane pali pa? 9 Yesumi saa pi
agaa gupa sa: Naare ralade rabu aa meda
pora go rabu paame nipu raba mealia-pulu
pora-nia namagataba lopalia. 10 Pare ribaa
yalaina go aa-na robaa-para paa naia-pulu
go aa pora-nia magataboa lopalia.

11 Goa loare Yesumi wala goa lakesa:
Niaana adami aa Lasarus-ri aba u pataade
pare neme nipu wala marekata palua sa.
12 Mogo aanumi lalo: Gore nipu u patare
epe ta-ga nipuna mada rekalia simi. 13 Pare
Yesumi go saa agaana re-re Lasarus pa ini
adupiaade lakesa pare disaipel aanumi pa
u patana kone isimi. 14 Go kone isimi-
pulu Yesumi go saa agaana re gupa lakesa:
Lasarus ini adupia yaade sa. 15 Pare neme
nipu piri-para napirawa-ga epe ta. Nimumi
ni madaa kone rulalimi-daare abiare nipu
piri palima.

16 Tomas-na bi medare Didimus nipumi
disaipel aa medaloma-para lalo: Tisaa,
nipu raapu baina-ga ini adupiamona sa.

*Yesuri wala rekapena page kagaa pi-
rapena page re yaade*

17 Gore Yesu Betani su-para pua puaa
adesa pare Lasarus yapi medame matmat-
para rogaabasaaya. 18 Gore Betani su oge-
daa mo-pare aawa Jerusalem su-para oge-
daa mo-para aasa. Goa pisa-daa Juda
onaa adaapumi Lasarus ini adupia remaa
pagoare nimu Maria Marta lapo piri-para
ipisimi. 19 Goa puare go ona lapona robaa-
para makuma patalo ipisimi omaa ada.

20 Marta-me Yesu epea remaa pagesa
rabu nipu pora-nia madaata pisa pare
Maria ada pa pirisa. 21 Marta-me Yesu-para
lalo: Aa Mudu, ne go su-para pirita epola
pae yaalore nina baani mada naomala paa.
22 Gore abia page neme oyae meda Gote-
para beten te-daare nipumi mada gialia-
daa niminaato sa.

23 Yesumi lalo: Nena baaniri wala rekoa
piralia. 24 Go oname lalo: Gore wala orope
epaliade yapi di rabu nipuna rekalia-daa
niminaato sa. 25 Yesumi lalo: Gore niri
onaanu wala marekaape re page nimuna
kone wasupa oro yaalo kagaa mapiraapena
re page pi. Onaa rayome ni madaa kone
rulalimi-daare omalimi rabu nimuna kone
wasupa oro yaalo kagaa piraama laama
palimi. 26 Goa pea-ga onaa rayome pirua ni
madaa kone rulalimiri ora mada naomal-
imi. Neme go agaa madaa kone rulaate pae
dia ya?

27 Marta-me lalo: Aa Mudu, neme ne
madaa kone rulaayo. Nere Gote-na Mea
Repae Aa yaade. Nere Gote-me su amaa
mea rapaasa-pulu ne ora Gote-na Si kone
sua kone rulaayo sa.

Yesumi re sa

28 Marta-me gupa lakeloa sana nipuna
aki Maria-para pawasi yaaloa pua lakesa:
Tisaa epa pirua ne yaata-ga pulade sa.
29 Maria nipumi go agaa pagoa Yesu
aipapulu madaama pisa. 30 Yesu nipu
adaare-para abi naopapasa pare aba Marta
nipu lapo madaasipi-para aasa. 31 Gore
Maria rekoa pisa rabu Juda aanumi nipuna
pu robaa-para makuma patalo pirisimi-
pulu Maria rata mea pisimi. Nimumi Maria
matmat-para re ta polalo pula kone isimi.

32 Maria Yesu pirisa-nane pua nipu
adoare kibu ripinaaba pirua lalo: Aa
Mudu, ne go su-para epa pirita pae yaalore
nina baani mada naomala paa kone salo sa.

33 Yesumi Maria-para Juda aanu nimu
raapu pirua re lala pirina adesa. Goa pua
nipuna robaa-para kedaa pua nipuna pu
o sa. 34 Go raburi nipumi nimu-para lalo:
Nipu aa-para rogaarimi ya? 35-36 Nimumi
lalo: Aa Mudu, epa ada simi. Yesumi re
sa-daa mo Juda aanumi lalo: Adalepa. Mo
ome aa madaa pedo ora pua re ta simi.
37 Pare aa medalomame lalo: Gore nipumi
ini rubu pi aa-na ini maepeaaria. Goa pea-
ga akeane nipumi Lasarus akeane omena
gima?

Yesumi Lasarus wala marekaasa

38 Gore Yesuna pu robaa-para wala o sa-
daa nipu matmat-para pisa. Go matmat-re
ora aana apedaa-para aasa pare adaa aana-
me pora gaape garulasimi. 39 Go raburi
Yesumi lalo: Go pora gaape garulaarim-
ide aana pane mealepa sa. Mo ome aa-
na baani Marta-me lalo: Aa Mudu, nipu
rogaabaina yapi maala popea-pulu abiare
nipuna ro pugu palia. 40 Yesumi nipu-para

lalo: Gore abade neme lagiawade. Neme kone rulali-daare Gote-na epe paana puri mada adaina lawade. 41 Goa sa raburi aana kapea mu pasa. Go rabu Yesumi yaa-para adasaawa lalo: Aapa, nina agaa waru page-daa ora pi lalo. 42 Oro yaalo nina agaa page pare go onaanu madaa apo lalo-daa. Goa lalo-ga nimumiri neme ni go su amaa mea rapaasa-daa kone rulalimilo lalo sa.

43 Nipumi goa loa sana puri paloa gupa yaasa: Lasarus, ne rekoa amaa-nane ipu sa. 44 Gore mo aba ome aa rekoa ipisa rabu nipuna ki aanuri abade rogaae mamina ralapata palae ipisa. Nipuna ini agaa page mamina-me rogaae-rupa pa rogaa palae ipisa. Go rabu Yesumi nimu-para lalo: Nipu pora pamina esepealepa sa.

Aa mudunumi Yesu tulalo yada robesimi
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Go rabu Maria adola ipisimide Juda onaa adaapumi Yesuna pisa adoare nipu madaa kone rulasimi. 46 Pare aa medaloma Farisi-numi aanu piri-para pua mo Yesumi pisa yaenu pua lakesimi. 47 Go simi-pulu Farisi aanu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para nimumi kaunsil aanu piri-para pua kiritaawa yada robesimi. Go raburi nimumi lalo: Go aame napiaa kogono adaapu pea-ga niaame akea pamina ya? 48 Nipumi oro yaalo goa paliare onaa rayome nipu madaa kone rulalimi. Goa palimiri Rom suna surube aanumi ipua niaana lotu ada epa kilipia niaana rurunu rayo page yada pua tu maomali simi.

49 Goa simi pare nimuna rikiraana aa meda pirisa. Go aa-na biri Kaiafas nipu go maali padane-mame Gote-na miru irae aa mapiraasimi. Go aame ero agaa gupa sa: Nimiri ora kone nasua agaa pa teme. 50 Gore aa padaneme onaa rayo madaa omaliare ora epe ta. Pare niaana rurunu tu maomalimiri o ta sa.

51 Go agaa sa pare go agaana re naniminaasa. Yapare nipu Gote-na miru irae aa mudu go maali napirisa-pulu nipu Gote-na agaa lakene aa-rupa pirua lakesa. Go lakesade agaana re-re Yesumi Juda onaa madaa omoa raba minalo lakesa. 52 Yesumi onaa rayo madaa omali-pulu Gote-na onaa rayo ruru padane-para mapiraaliminalo go agaa Kaiafas-me lakesa.

53 Goa sa-pulu go yapimi ripia-mama puare Juda surube aa aanumi Yesu tu maomaatalo yada robo pirisimi. 54 Goa pisa-pulu Yesu Judia su-para mada napisa pare go su gimoa adaare meda-para pua pirisa. Go adaarena biri Efraim. Go-parare nipuna disaipel aanu raapu pirisa.

55 Juda aanuna eta yawe nape Pasova yapi di aba napena mo su aane-nane adaare-para piri onaa adaapu Jerusalem su-para ipisimi. Goa pisimi rabu nimuna yogane Gote-na ini agaa maepeaatalo pua kiritasimi. 56 Go rabu onaame Yesu asapulalo pisimi. Nimu lotu ada ru-nane epa kiritaawa agaa gupa simi: Ake kone sae ya? Nipuri go eta yawe ne Pasova yapi di adola epalia pae simi? 57 Farisi aanu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunumi agaa gupa lakesimi: Aa medame Yesu nipu adaliadaare niaa lagialepa simi. Nimumi Yesu aditalo pisimi-pulu go agaa lakesimi.

12

Maria-me Yesuna aa madaa wabola koyo sa
(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

1 Gore yapi di 6-pela aba dia naloa Juda aanuna Pasova ne yapi di sula palimi-pulu Yesu ipu Betani su-para pisa. Go suri Lasarus omesa rabu Yesumi nipu matmat-para marekaatalo pisade su yaade. 2 Go adaare-parare nimumi Yesuna eta yawaasimi-pulu Marta-me eta panapu kasa rabu Lasarus-para onaa medaloma Yesu raapu eta no pirisimi. 3 Go rabu Maria nipu wabola napu pe rayo mea ipuare Yesuna aa mada koyo sua pisa. Koyoare nipuna aalu irimi makaapu yaasa. Go wabolana epe kaare ada ru-nane rulatabesa. 4 Goa pisa pare Yesu nipuna disaipel aa medare Judas Iskariot orope Yesu gimaliade aa nipumi lalo: 5 Akeane go wabola madaa mone 1,200 kina nameape ya? Goa pua monere aa naraanu kalamina. 6 Goa sa pare nipumi naraanu madaa kone naisa. Dia, pare nipu mone paus surubape aa pirisa pare medaloma paake no pisa. Nipuri paake ne aa ya-pulu apo yaa agaa sa.

7 Goa sa rabu Yesumi lalo: Pinawa. Nipuna wabola koyaade konere orope omalua rabu rogaalimide onaanumi nipuna kone madaa agaa loa piralimina. 8 Gore naraame ome onaanuri oro yaalo nimi raapu piralimi pare ni nimi raapu oro yaalo napiralua sa.

Gote-na miru irae aanumi Lasarus tulalo pisimi

9 Yesu nipu mo Betani su-para pirisa rabu Juda aa adaapumi remaa pagoa Betani su-para ipisimi. Nimu Yesu padane adola pisimi pare Yesumi Lasarus matmat-para marekaasade aa page adola ipisimi. 10-11 Lasarus marekaasa-pulu Juda adaapumi nimuna aa mudu gimoa Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua Gote-na miru irae aa mudunumi Lasarus tu maomape yada robesimi.

Yesu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Ekeraare eta yawe ne Pasova yapi
di epalia-pulu onaa adaapumi Yesu
Jerusalem su-para epalialo remaa pages-
imi. 13 Pagesimi-pulu nimumi repena
yonu muare Yesu epape pora-nia sulalo ria
pisimi. Pa ipulaawa gupa yaasimi: Gote-na
bi minasaamina simi. Go aare Gote-na bi
madaa ipula-ga Gote-me raba mina simi.

14 Gore Gote-na buk madaa isa-rupare
ratua Yesumi donki mena adibae mua
go donki menana masaana pirisa. Gote-
na buk madaa agaa gupa isa: 15 Su
adaare Saion onaanu paalame naoma-
lepape. Nena aa mudumi donki menana
masaana pirua epea-ga adalepa. 16 Pare
go raburi Yesuna disaipel aanumi go buk
madaa i agaa naniminaasimi. Pare orope
Yesu nipu epe paana puri mula rekenaloa
disaipel aanumi apo buk madaa i agaare
aba pisimi-daa wala niminaasimi.

17 Abare Yesumi Lasarus matmat-para
marekaasa rabu onaa adaapumi adesimi-
pulu go remaa lama yola tisimi. 18 Goa
pisimi-pulu onaa adaapumi Yesuna napiaa
kogono madaa remaa pagesimi-pulu ni-
mumi nipu pora-nia madaata pisimi. 19 Go
rabu Farisi aanumi gupa simi: Gore su
amaa onaa rayome Yesuna pora kuritimi-
ga niaame agaa mada narasalima simi.

Grik onaa medalomame Yesu adolalo ipisimi

20 Onaanu Jerusalem su-para ipua Gote-
na bi minasaata pisimi rabu nimuna
rikiraanare Grik onaa medaloma pisimi.
21 Nimu Filip piri-para ipua lalo: Niaame
Yesu adamona simi. Go Filip-na ada Galili
su ru-nane aasa. Go suna biri Betsaida
simi. 22 Filip-mi Andru pua lakenaloa nipu
lapome Yesu laketa pisipi. 23 Yesumi nipu-
para lalo: Abiare Onaanu Raapu Pirape
Aana Siri nipuna epe paana puri meape
diri epaade. 24 Neme nipi ora lagialo: wit-
na ini padanere su amaa poaeme pare
naope pa saliare ora epe ta-daa dia. Pare
go ini su-para poainaloa kaapu yoare wala
opoa ini adaapu madialia. 25 Aa medame
nipuna yogane kone wasupa madaa pedo
pu piraliare mada nasaapiralia. Pare aa
medame su amaa pirua yogane waru yae-
daa kone dia salia-daare nipu oro yaalo ka-
gaa piraama laama palia. 26 Onaa rayome
nina kogono palua teme-daare ni rata mea
ipulupape. Goa pea-pulu onaa medame
nina kogono raba meape onaa piraliare
ni nipu raapu piralua. Aa medame nina
kogono paliare nina Aapame go aana bi
minasaalia sa.

Yesumi nipuna omape di madaa agaa lakesa

27 Yesumi lalo: Abiare neme kone adaapu
robaa-para mua kedaame omalo-ga neme
ake lano ya? Aapame abia go di ni madaa
gimena toa. Gupa lano ya? Dia, goa
natoa-ga ni madaa go kedaa ginalo ipisude.
28 Aapa, nena bi madaa puri mapalaina.
Goa sa rabu yaa-para agaa meda gupa ip-
isa: Nina bi madaare puri masaawa orope
page masaalua sa. 29 Gore re-para piri onaa
rayome go agaa pagoa gupa simi: Yaa-para
ari kululu ta simi. Pare onaa medalomame
lalo: Ensel medame nipu-para agaa ta simi.

30 Pare Yesumi nimu-para lalo: Go ta
agaare ni pagape agaa-daa dia. Nimi raba
mulalo pagaliminalo epaa ta. 31 Abiare
go su amaa onaa madaa koso lape agaa
ipula. Abiare go su amaa aa mudu Satan
rabuaniaalia. 32 Pare ni su amaa piranore
repena polopea madaa mea tua mudiabal-
imi* rabu neme onaa rayo page raba mua
mea palua sa. 33 Apo agaana re-re nipumi
kedaa rua omaliade madaa ta sa.

34 Onaanumi Yesu-para lalo: Niaana
rekena agaa madaa gupa pagema simi:
Gote-na Mea Repae Aare oro yaalo piralima
lo buk madaa tua ia simi. Gore akea pua
nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si mea
mudiabalimi ya? Go aare aapi yapae?

35 Yesumi saa pi agaa gupa abusa: Oge
rudu yapina nimi raapuri ni paa nona
piane piralua. Goa pea-ga nimi paa raapu
epe-rupa piralepape. Goa palimiri ribaame
nimi narigitalia. Onaame ribaane-para
pamualimiri aa-para pora pamualimi palo
na-ademe. 36 Goa pea-pulu paa raapu piral-
imi raburi go paa madaa kone rulalimina.
Go paare nimina robaa-para epenalo sa.

Juda aanu adaapumi Yesu madaa kone narulasimi

Yesumi go agaa loa sana nimu piri-para
gimoa sana kaleda pirisa. 37 Yesumi abade
napiaa kogono pisa-daa adoa nipu madaa
kone narulasimi. 38 Goa pisa-daa Gote-
na agaa lakene aa Aisaia-me nipuna agaa
ora aata penaalo goa pisimi. Nipumi agaa
gupa tu isa: Aa Mudu, niaana lakene agaa
madaare aapimi kone rulaaya? Aa Mudu-
na puriri aapi-para mea waatea yapae?

39 Gore nimumi kone mada narulasimi-
rupare Aisaia-me agaa aba tu isa-pulu goa
pisimi. Agaa go-rupa tu isa: 40 Gote-me
nimuna ini aba rigitisa. Nipumi nimuna pu

* **12:32:** Yesuna pisa kogono-para saa agaa page maoge yae nona pisa-daa Yesumi goa sa. Abiare ni go suna go aayo-daa sa. Wala orope oge-daa piruare repena madaa tua mudiabalimi raburi onaa rayo go pora-para yola popalua sa.

robaa-para aana ma-aulaawa nimuna kone madia yaasa. Goa pisa-pulu nimuna inimi oyae waru na-ademe. Nimuna robaa-para paa naepena-ga ni kone napereketeme. Goa pea-ga neme nimu mada namaepealua sa. 41 Apo agaare Aisaia-me Krais-na epe paana puri adesa-pulu nipumi go agaa madaa lo isa.

42 Go rabu page Juda aanuna aa mudunumi Yesu madaa kone rulasimi pare Farisi aanu madaa paala omesimi-pulu agaa kudiripu karome simi. Go rabu Farisi aanumi nimu lotu ada amaa-nane ratu talima loa pisimi. 43 Nimuna konere onaana pedo pape agaa loa Gote-me nimu raaname omea kone naisimi.

Yesuna kosome onaanu rumaalia

44 Gore Yesumi puri paloa agaa gupa sa: Onaa rayome ni madaa kone rulaeme nimumi ni madaa agu raapo-daa narulalimi. Dia, pare nimimi ni mea rapaasade Aapa madaa page kone rulalimi. 45 Onaa rayome ni ademe rabu nimimi ni mea rapaasade aa page ademe. 46 Neme go su amaa ipisuri paa-rupa ipisu-pulu onaa rayome ni madaa kone rulalimiri ribaane-para mada napiralimi. 47 Onaa rayome nina agaa pagoa rasalimiri neme nimu madaa koso lape agaa natoa. Dia, neme su amaa piri onaa raapu koso talo naipisu pare nimi raba mulalo ipisu. 48 Onaa rayome ni gimoa naa agaa napagalimiri nimuna koso pagape aa meda pa pia. Gore orope yapinu dia yalia rabu nina lagialo agaame nimuna koso agaa pagalimi. 49 Nina koneme agaa palano kone sua nalage. Ni mea rapaasa Aapame ni lagisa agaa nimi laguaayo. 50 Nipuna lagi agaamere oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gia-daa niminaato. Goa pea-daa Aapame lagisade agaa toame pi.

13

Yesumi nipuna disaipel aanuna aa radepeasa

1 Mo Juda aanuna Pasova ne yapi diri wala yapi di meda popenaloa epalia. Go raburi Yesumi nipu go su gimoa Aapa piripara wala paloa kone niminaasa. Nipumi nipuna su amaa onaa rayo madaa oro yaalo pedopu raana omape kone kalo kiriti isa-pulu abia page go kone ia. 2 Gore orope aebo Yesu nipuna disaipel aanu raapu eta nisimi. Go rabu Saimon Iskariot-na si Judas-me Satan-na kone kasa rabu Yesu madaa kawae madia pirisa. 3 Gote-me Yesu nipu puri rayo kasa. Goa pisa-pulu Yesumi nipu aapa raapu aba pirua ipisupara palua kone sua niminaasa. 4 Goa pea-ga Yesumi nipu eta nane gimoa rekesa rabu nipuna mamina kolo isa. Goa puare nipuna mamina meda mua kego madaa yamesa. 5 Goa puare nipumi kopo-para ipa koyo paboare nipumi moge riaae aanuna aa radepeasa. Goa pa amaa puare nipuna mamina taul muare kunama pisa.

6 Goa puare nipu Saimon Pita piri ipisa rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, nemere nina aa radepetalo pae? 7 Goa sa rabu Yesumi nipu-para lalo: Abiare nina napiralua pare orope mada niminaali sa. 8 Pita-me lalo: Nina aa naradepeape sa. Yesumi lalo: Neme nena aa-daa naradepealuare ne nina disaipel aa-rupa mada napirali sa. 9 Go rabu Saimon Pita-me lalo: Aa Mudu, gore nina aa agu naradepeape pare nina ki aalunu page rayo radepeapeaina. 10 Yesumi saa pi agaa gupa sa: Aa medame nipuna to rayo aba radepealiare nipuna amulu madaa wala waswas natalia. Nipuna aa agu radepeaalia. Nimi rayo amulu pea pare aa padane amuluna pea. 11 Yesuna aposel kogono aa padaneme yada roboa kawae madini aba adesa-pulu nipumi nimi rayo amulu pi-daa napimi pare aa padane amulu pealo lakesa.

12 Gore Yesuna disaipel aa rayona aa radepea kiritisa. Goa pua nipuna mamina mea maraawa nipuna eta nape siaa madaa pua pirua nimu agaa gupa misa: Gore abia neme nimi madaa pawadeana re-re niminaaeme pae? 13 Nimimi niri Tisaapara Aa Mudu-para teme. Goa teme-ga ni ora go-rupa pi. 14 Niri Tisaa page Aa Mudu page yapare nimina aa apo radepeaato. Goa pea-ga nimimi nimina amenuna aa page radepeatepape. 15 Neme nimi walalo kone mua nimimi go-rupa ratalepape. 16 Neme nimi-para ora lagialo. Kogonome adini aamere nipuna kogono surube aa wala narabunia. Goa page agaa wai lo repaae aamere nipuna mea rapaasa aa narabualia. 17 Abia ora agaa page pare go agaa pagoa kogono palimi-daare raaname omalimi.

18 Neme nimi rayo-para nalalo. Dia, nina mapiraarude aanu-para lalo. Pare go agaa madaare Gote-na buk madaa gupa adalimina: Aa meda ni raapu eta nalipa pare go aame ni rabuaniaalia. 19 Abia go yaenu abi napea pare agaa lagialo-ga go di epaliade raburi nimimi ni mea Repae Aa madaa kone rulaatepape. 20 Neme ora agaa lagialo. Aa medame neme mea rapaato onaanu mealimiri ni page mealimi. Goa pea-ga nimimi ni mealimi rabu nimumi ni mea rapaasade Aapa page mealimi sa.

Judas-me Yesu yada lore aanu ora mea katea

(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Yesumi goa loare nipuna robaa-para
kedaa pisu-daa agaa gupa sa: Neme nimi-
para ora lalo. Aa medame nimina riki-
raana pirua ni yada lore aanu mea waatea.
22 Goa sa rabu nimuna ini agaa-para one
adala mone adala pirisimi-daa aapi-para
ta pae kone isimi. 23 Disaipel aa meda
Jon-re Yesu re-para pirisa. Yesumi nipu
raaname omesa. 24 Goa pisa-pulu Saimon
Pita-me ni-para ini pobolo ridipiaawa aapi-
para lama palo agaa mua lagisa. 25 Goa
pisa rabu nipumi neme Yesu ora re-para
pua pirua lalo: Aa Mudu, nemere aapi-
para lae ya? 26 Yesumi lalo: Neme oge bret
sapalae katoade aare go aa yaade. Goa
loare oge bret mua Judas kasa. Go aare
Saimon Iskariot-na si pirisa.

27 Judas-me mo eta misa rabu Satan
aipapulu nipuna robaa-para pua odobasa.
Go rabu Yesu nipu-para lalo: Neme yada
pulalo pali-daare aipapulu pape sa. 28 Goa
sa pare nimumi go agaana re waru na-
pagesimi. 29 Judas nipu mone paus su-
rube aa ya-pulu nimumi Yesumi Judas ek-
eraa yawape eta kabola penaalo laketa
kone isimi. Goa laketa palo medalomame
Yesumi Judas madaa naraa onaanu oyae
kata penaalo ta kone isimi. 30 Pare Judas
go eta mua sana amaa-nane aipapulu pisa.
Go rabu ribaa yabasaaya.

Yesumi rekena agaa kagaa moge riaae aanu lakesa

31 Judas penaaloa Yesumi lalo: Abiare
ni Onaanu Raapu Pirape Aana Siri nipuna
epe paana puri mea waatea-daa adalimina.
32 Gore Gote-me nipuna epe paana puri ni
madaa waatea-ga ni Onaanu Raapu Pirape
Aana Si mada adalimina. Ora abia go
nipumi waatea sa. 33 Go rabu Yesumi lalo:
Nina naakinu, abia oge rudupu yapi dina
piramina. Oropere nimimi ni asapalimi
pare ni paluade su-para mada naepalimi.
Go agaare abade Juda onaanu page lake-
sude. 34 Abiare neme nimi kagaa rekena
agaa lagialo. Neme nimi madaa pedo
pu raana omalo kone ia-rupare nimina
yagonu raapu kone padane go-rupa sua
pipalepape. 35 Nimimi onaa madaa pedo
pu raana omalimiri pa onaa rayome nimiri
nina disaipel aa-rupa pirualimi sa.

*Pita-me Yesu nipu masaa rilaawa gi-
malia*

*(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-
34)*

36 Saimon Pita-me Yesu-para lalo: Aa
Mudu, nere aa-para pali pae? Yesumi
lalo: Ni palua-parare neme ni mada narata
mea epali pare orope mada rata mea epali.
37 Goa sa rabu Pita-me agaa gupa misa: Aa
Mudu, ne raapu abia mada napalipa ya?
Nimumi ne tu maomalimiri ni page tinawa
sa.

38 Yesumi lalo: Neme ni madaa ora mada
omalua lo ora lae palo maarea. Neme ne
ora lagialo: Yaa kuta mupaa narekeaina
neme nina bi rana repo ni namakuaayo te
sa.

14

Yesuri Aapa piri pope pora ria yaade

1 Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo:
Nimina robaa-para kone adaapu nasua
kedaame omape kone page nasalepape.
Nimimi Gote madaa kone rulaawa ni
madaa page kone rulaatepape. 2 Nina
Aapana ada adaapu aaya-ga nimina pirape
ada managola saata palua. Neme yaa agaa
nalagialo. 3 Nimina pirape su pua manago-
laawa suare nimi mulalo epalua. Goa pea-
ga niaa raapu piramina. 4 Ni palua-para
nimimi pora mada adoa epalimi.

5 Tomas-me Yesu-para lalo: Aa Mudu,
ne pali-parare abia namakuaatema. Akea
pua niaame adoa pamualima ya? 6 Yesumi
nipu-para lalo: Niri nimina epape pora
page ora agaana re page oro yaalo kagaa
piraama laama popena re page pi. Ni
padane go-rupa pi-pulu onaa medame pora
rado meda asapuare Aapa piri-para mada
napalia. 7 Nimimi ni ademe-pulu nina
Aapa page mada adalimi. Gore abia ripima
puare nimimi Aapa adoa nipu niminaaba
piralimi.

8 Filip-mi Yesu-para lalo: Aa Mudu,
neme Aapa niaa mea wala-ga niaame nipu
padane adoa raaname omamona. 9 Yesumi
lalo: Nimi raapuri oro adaapu piraarude.
Gore Filip neme ni waru na-adae sa. Aa
medame ni adea rabu Aapa page adea. Goa
pea-ga akeane neme ni Aapa walaina lae
ya? 10 Gore Aapa saa medaa pipa-para kone
narulaaye? Neme lagiawade agaare nina
agaa-daa dia. Aapa ni raapu pirua nipuna
kogono pea. 11 Aapa saa padane-para pi-
rapa lo lagiawade-ga go madaa kone naru-
lalimiri gore napiaa kogono neme pisude
madaa kone rulaatepape.

12 Neme nimi-para ora lagialo. Onaa
rayome ni madaa kone rulalimiri neme pe
kogono-rupa palimi. Nimumi goa puare
kogono adaapupe rado meda page mada
palimi. 13 Nimimi nina bi madaa oyae agaa
mealimiri go yaenu mada gialua. Gore
Aapana epe paana puri nipuna Si mada
epenatea-ga adalimina. 14 Nimimi nina
bimi beten temere neme oyae mada gialua
sa.

Yesumi Holi Spirit epenatoa lo lakesa

15 Nimimi ni madaa pedo pu raaname
omalimiri nina agaa mana waru
ratalepape. 16 Neme Aapa-para agaa

mealua-ga nipumi nimi raba meape aa meda mea epenatea. Go aare ora agaana Holi Spirit ya-pulu oro yaalo nimi raapu padane-para piralia. 17 Pa su amaa onaanumi nipu na-adoa naniminaaeme-pulu mada namealimi. Pare nipu nimi raapu piru robaa-para rulatabalia-pulu nimimi nipu mada adalimi.

18 Gore ni palua rabu nimi agu raapo napiralimi. Niri nimi piri-para wala epalua. 19 Wala orope oge-daa go su amaa onaame ni wala na-adalimi pare nimimi ni mada adalimi. Go rabu neme oro yaalo piralua-pulu nimi page go-rupa oro yaalo piralimi. 20 Go di raburi nimimi ni Aapa raapu piralipa-daa adalimi. Nimi ni raapu piralimiri ni page nimi raapu piramina. 21 Onaa rayome nina kagaa agaa mana pagoa mogealimiri nimumi ni madaa pedo pu raaname omalimi. Goa pua ni madaa pedo pu raaname omape onaa-nuri Aapame page nimu pedo pu raaname omea. Goa pua neme nimu madaa pedo pu raaname omoa nina kone mea waatoa.

22 Go rabu Judas medame nipu Judas Iskeriot aa-daa dia nipumi lalo: Aa Mudu, nena kone niaa-para mea waate pare akeane pa su amaa pimi onaanu page nawaate ya? 23 Yesumi lalo: Gore aa medane ni madaa pedo pu raaname omalia-daare nipumi nina agaa mogealia. Goa palia-pulu Aapame page go aa madaa pedo pu raaname omalia. Goa pea-ga Aapa saa go aa nipu piri-para pua nipu raapu piralipa. 24 Onaa rayome ni madaa pedo pu raaname naomalimiri nina agaa napageme. Goa pea pare go pagamede agaare ora nina-daa dia yapare Aapame ni mea rapaawa lagisa.

25-26 Go nimi raba meape aare Aapame ni madaa alopae aa meda epenatea. Go aare Holi Spirit ya-pulu nipumi nimi oyae rayo mogeawa neme aba lagi agaa page nimina kone-para mea saapiralia.

27 Niri nimi gimoa nimi kuma pi kone robaa-para inalo gialua. Neme go kuma pi kone gialo pare go su amaa piri onaanumi nimi guaeme-rupa naguaayo. Goa pea-ga kone adaapu nasu paalame naomalepape. 28 Ni palua pare nimi piri-para wala epalua lagiawade agaare aba pagemede. Nimimi ni madaa pedo pu raaname omola peme yaalore ni Aapa piri-para palua-pulu nimi pedo pu raaname omalimina. Nina aapa aa mudu ya-pulu nimimi go madaa pedo peme. 29 Gore abia agaa go lagialo-ga apo epapede di epalia rabu nimi ni mada kone rulalimi.

30 Go su amaa nimi raapu agaa adaapu nayoloa lagialua. Dia-ga go su amaa piri onaanuna aa mudu Satan epalia. Goa pea pare nipuna purimi ni mada narabuani-aalia. 31 Gore neme Aapana agaa rayo mogeaayo pare su amaa piri onaame neme Aapa madaa pedo pu raaname omalo-daa niminaalimina. Yapare baina rekalepa. Niaa go su gimoa baina.

15

Yesuri repena wain ria nona piane pia

1 Yesumi lalo: Niri ora wain ria nona piane. Nina Aapare go wain ope surubape maapuna aaraa pia. 2 Gore nina ope palaa rayome ini namadialiare Aapame go ope palaa pona tu rubea. Pare medalo-mame ini adaapu etalia-pulu Aapame go palaana rikininu rayo yaadea. Goa puare go palaame epe-rupa aawa ini ora adaapu madialia. 3 Neme nimi-para agaa aba lagisude-pulu nimi repena palaa wae-rupa aina yadoa rube epe yaade. 4 Ni nimi raapu piruare niaa oro yaalo epe-rupa pi-ramina. Niaa gupa napiralimare nimi ini namadialimi. Go palaare repena madaa waru naopaliare nipuna ini page mada maetaalia. 5 Niri repena ria nona piane pi pare nimiri go repenana palaa nona piane pimi. Aa meda ni raapu piralia-daare go aame nina agaa pagoa nipuna ini madialia. Goa pua nimimi go kogono agu raapo napalimi. 6 Aa medame saa raapu napiralipa-daare go aare pa repena palaa-rupa yado rubalia. Goa puare kaapu naloare nimu mea pua kiritaawa repena sulaa-para iralia.

7 Goa pea pare nimi ni raapu pirua nina agaa pago piralimiri gore nimina raana madaa beten teme yae mealimina. 8 Gore nimi opoa ini waru madialimi rabu nina Aapana bi minasaalimi. Goa palimiri nimi nina disaipel onaa-rupa piralimina. 9 Aapame ni madaa pedo pu raaname omea-rupare neme nimi madaa page go kone mapirayo. Nimimi go kone mua saapiralepape. 10 Nimimi nina agaa pago piralimiri nina pedo pu raana omape kone ru-para pimi. Gore neme Aapana agaa pago nipuna pedo pu raana omape kone muayo-rupa mealimina. 11-12 Nina agaa manare gupa: Neme nimi madaa pedo pu raaname ome-rupa nimina ame baan-inu madaa page pedo pu raaname omape kone mealepape. 13 Aa medame nipuna adami aa madaa pedo pu raana waru oma-liare adami aa tu maomaatalo palimi rabu page nipu talepa teare gore ora epea pea. 14 Gore nimimi nina agaa pagalimi-daare nina adami onaa piralimina. 15 Goa pea-ga pagalepa. Kogono pi aanuri nimumi nimuna surube aa-na kone na-ademe. Goa pea pare Aapame ni lagi agaa rayo nimi

lagiawade-pulu neme nimi-parare adami aa-na bi toa.
16 Nimimi ni abade namapiraasimi pare neme nimi aba nina epe kogono mapaawa ini adaapu madialiminalo mapiraasude. Go epe kogonona ininu oro yaalo pa madu aalia. Goa pea-ga nimimi nina bi madaa beten temere Aapame go yae gialia. 17 Goa pea-ga neme go agaa mana lagialo: Nimina ame baaninu madaa pedo pu raaname omalepape.

Moge riae aanuna agaa pageme onaame yada loralimi

18 Gore su amaa onaanumi nimi madaa pu imu-para wae rero pi kone salimiri nimumi ni madaa page go kone aba simiga niminaatepa. 19 Gore nimi go su amaa onaana ruru pimi-daare nimumi ora raaname omena nimuna si wanerupa piralimina. Yapare nimi su amaa pirisimi rabu neme nimi yaaloa rado-rupa mapiraasu-pulu go onaanumi nimi madaa wae kone ini. 20 Neme aba lagiawade agaa pagalepa: Gore kogono aamere nipuna aa adaa mada narabuaniaaya. Goa pea-ga nimumi ni tulalo pisimi-pulu nimi page tulalo palimi. Nimumi nina agaa pagalimiri nimina agaa page mada pagalimi. 21 Gore nimiri nina kone rulae onaa yapulu nimumi nimi page tulalo palimi. Nina Aapame ni mea rapaasa-daa naniminaawa peme.
22 Neme nimu-para agaa nalakeloa pola pisu yaalore nimuna pupitagi ne kone nasaapirata peme. Yapare ni ipua lakesude-pulu nimuna pupitagi ne kone saapiruaeme. 23 Gore aa medame ni madaa iaa aulalia-daare naa Aapa page go-rupa iaa aulalimi. 24 Neme nimu piri napiaa kogono ora rado-rupa napula pisu yaalore nimuna pupitagi ne kone nasaapiraama laama palimi. Pare nina kogono adesimi pare nimumi ni-para naa Aapa saa raapu iaa auloame. 25 Yapare goa pea-ga nimuna rekena agaa madaa aba tisimide-rupa abia epaade: Nimumi pa aama ni madaa ratu yawe kone suaeme pepa madaa tisa.
26 Gore nimina raba meape aare Aapa raapu pirua epalia. Nipu ora agaana Holi Spirit ya-pulu Aapame mea rapalia rabu nimi piri-para epalia. Neme nipu Aapa piripara mea penaatoa-pulu nipumi ni madaa agaa lagialia. 27 Gore nimi page aba ripia ni raapu pirua abia page go-rupa pima-pulu nimimi page ni madaa agaa laketapape sa.

16

1 Nimimi epe kone rulae agaa nagimaliminalo agaa abia lagiawade. 2 Oropere nimumi nimi nimuna lotu ada amaa ratu talimi. Orope di meda epalia rabu nimi tu maomalimi-daa ora niaame Gote-na kogono pema kone sua palimi. 3 Nimumi Aapa saa lapo na-ademe-pulu go lawaderupa palimi. 4 Pare neme go agaa lagialopulu nimuna palimede di epalia rabu nimimi go agaana re niminaaba piralimina sa.

Holi Spirit-na kogono pea-rupa

5 Aba ripia nimi raapu epa pirisude rabu go agaa nalagisude. Pare abia nipumi ni abade mea rapaasade-para palua. Goa palua pare nimina rikinaana aa medame ne aa-para pali palo agaa nameme. 6 Aba lagiawade-pulu nimina robaa-para kedaame omoa pimi. 7 Yapare neme nimi ora agaa lagialo: Neme nimi gimoa paluare epe ta. Akeane epe ta toa ya? Gore ni napaluare Holi Spirit naepalia. Pare ni palua-ga nipu nimi piri-para mea epenatoa. 8 Gore nipu epalia rabu su amaa piri onaanumi pupitagi ne kone-para redepo ne kone-para Gote-na koso lape agaa-para go rayona re makuaaliminalo nipumi mea waatea. 9 Gore su amaa piri onaanumi ni madaa kone narulaeme-pulu nimimi pupitagi nape konena re na-ademe. 10 Goa pua ni Aapa piri-para ponoloa nimimi ni na-ademe-pulu nimumi redepo ne konena re na-ademe. 11 Goa pua go su amaa piri aa mudu Satan madaa koso lape agaa aba lakesade-pulu nimumi koso lape konena re na-ademe. 12 Nimi agaa adaapu lagialua pare nimimi mada napagalimi.
13 Yapare ora agaa ne Holi Spirit epalia rabu nipumi ora agaana re rayo mea waatea. Nipumi agaa lagialia rabu nipu agaa natea. Dia, pare agaa lagialia rabu nipumi pagaliade agaa-para orope epaliade yae-para lagialia. 14 Nipumi nina agaa pagoa nimi lagialia-pulu nipumi nina bi minasaalia. 15 Aapana oyaeyae rayore nina saapiruayo-pulu neme nimi aba gupa lawade: Neme Holi Spirit lakene agaare nipumi nimi mea lagialia-daa makuaalimi.

Robaa-para kedaa saliare epe agaa pagalimi-daare raana alo palia

16 Yapi di rudu rabu nimimi ni na-adalimi pare wala orope ogesi-daa pirua nimimi ni wala adalimi sa. 17 Goa sa-pulu disaipel aa medalomame nimuna yagonu-para agaa gupa simi: Go ta agaana re-re akepu ta pae? Nipumi gupa laade simi: Orope ogesidaa pirua nimimi ni na-adalimi laade pare orope wala nimimi ni adalimi laade simi. Go page nipumi gupa laade: Nina Aapa piri-para palua-pulu go agaa lagialo laade simi. 18 Goa laade-ga go agaana re akepu ya? Go agaana re niaa maarea simi.
19 Yesumi nipu agaa mulalo pisimi-daa adesa rabu nipumi nimu gupa lakesa: Gore orope nimumi ni ogesi-daa pirua naadalimi pare orope wala nimimi ni mada

adalimi lawade. Apo agaa madaa agaa mulalo pimi pae? 20 Neme nimi-para ora lagialo. Nimimi odo adaa omoa re adaa teme pare go su amaa piri onaamere raaname omalimi. Nimina robaa-para kedaa palia pare orope nimina robaa-para i kone perekea wala raaname omalimi. 21 Go-rupa sa: Nogo naaki maditimi rabu onanumi nimuna madiape di rudu ta rabu onanuna pu robaa-para kedaa pea. Pare nimumi mo nogo naaki madu suare pedo pedo pua kedaa pi kone naimi. 22 Go-rupa abia nimuna robaa-para kedaa palia pare neme nimi wala adalua rabu nimi raaname omalimi. Gore nimimi raaname omalimi rabu aa medame go raana omape kone mada namu palimi. 23 Go di epalia raburi nimimi ni-para oyae meape agaa nateme. Neme nimi ora lagialo: Nimimi Aapa-para nina bina beten temere Aapame go oyae gialia. 24 Abadere nimimi nina bi madaa beten nasimide. Goa pisa pare abia agaa mealimina go yae gialia rabu nimina robaa-para raaname waru omalimi.

Go su amaa ia wae yaemere nimi mada narabuaniaalia

25 Neme saa agaame aba sude. Goa pea pare oropere saa agaa madaa natoa. Go rabu Aapana ora agaame lagialua. 26 Go yapi di epalia raburi nimimi nipu-para nina bimi beten lamina. Gore nimimi beten teme rabu nimi raba minalo neme beten akolo toa ya? 27 Aapare nipu nimi madaa pedo pu raaname omea-pulu nimi nagialia. Nimimi ni madaa raaname omoa ni Aapa piri-para ipisu-daa kone rulaarimi-pulu Aapame go kone ia. 28 Gore Aapa piri gimoa su amaa ipisude-ga abiare su amaa gimoa aapa piri wala palua.

29 Go rabu nipuna disaipel aanumi nipu-para lalo: Abiare neme saa pi agaa nalae pare agaa epe-rupa lagiaede. 30 Abiare neme oyae rayo lagiade-daa niminaatema. Goa pea-ga aa medame agaa wala mada namealia. Goa pea-pulu ne Gote raapu pirua gimoa ipisi-daa kone rulaema. Yesumi lalo: Abia kone waru narulaeme sa?

31-32 Pagalepa. Abia di apo rudu yala-daa nimimi ni piri-para gimoare nimina ada padane padane pogola pua piralimi. Go rabu ni agu raapo pitua. Yapare Aapa raapu pi-pulu ni padane napitua. 33 Gore nimi ni raapu pirua nimina robaa-para kuma pi kone inalo apo agaa lagiawade. Go su amaa piri onaanumi nimi kedaa waru gialimi-ga paalame naomalepape. Neme go su amaa piri onaanuna wae kone mea rubalua sa.

17

Yesumi nipuna disaipel aanu beten la sa

1 Yesumi agaa loa sana so yaa-para adasaawa lalo: Aapa, nina di rudu yala. Neme nena Si ni-para epe paana puri gialiga neme page ne puri gialua. 2 Gore neme su amaa onaa rayo surubape kogono giside-pulu nena giside onaanu oro yaalo kagaa piraama laama pope kone kaato. 3 Oro yaalo kagaa piraama laama pope agaana re-re gupa: Onaanumi ne ora Gote padane-ma kone rulaawa neme ni rapaasade Yesu Krais madaa page kone rulaeme.

4 Neme nina kogono pu kiritisu-pulu nena epe paana puri mea waasude. 5 Aapa-ya, aba su yaa laapo waria pirisipa-rupare nina epe paana puri isude-rupa abia wala giaina.

6 Go su amaa pirua nena disaipel onaanuri neme ni giside-pulu neme nena bi lakelo kiritisude. Nimu nena onaanu yapare neme aba rumaawa giside. 7 Gore nimumi nena agaa pago mogesimi-pulu neme ni oyae rayo gisi-daa abia niminaaeme. 8 Neme agaa ni gisidere nimu aba lakesu rabu nimumi go agaa madaa kone rulaeme. Abade ne raapu pirua ipisude-pulu nimumi ora agaa niminaawa neme ni mea epenaside-daa kone rulaeme.

9 Neme nimu madaa beten gupa laalua: Neme pa su amaa onaa madaa beten naaato pare neme giside onaanuri nena onaanu ya-pulu nimu madaa beten laato. 10 Neme kone rulae onaare neme surubano-ga neme nina kone rulae onaa page surubaina. Goa pea-ga abia go onaanumi nina bi minasaaeme.

11 Abiare ne piri epalua-ga ni su amaa piri aa dia yapare go onaanuri su amaa pimi. Ora epe Aapa-ya, nena puri pane bimi nimu surubape. Saa pirapade-rupare nimu page niaa padane-rupa piramina. 12 Nena bi giside-ga onaa raapu piruare neme nena bina purimi surubesude. Neme nimu surubesu-pulu nimu padane-daa naeta palimi. Nena buk madaa aba tisa-rupare aa padane nipu aba etapasa. 13 Abiare ne piri epalua pare go su amaa piri onaana robaa-para ni madaa raana waru omalimi-pulu go agaa lagialo.

14 Neme kone rulae onaanu-para nena agaa lakesude rabu go su amaa onaanumi ratu yawesimi. Gore kone rulae onanuri ni raapu pimi-pulu go su amaare ora nimuna adaare-daa dia. 15 Gore abia neme kone rulae onaanu so yaa-para mea epainalo ne agaa namealo. Dia, pare neme nimu waru surubaina Satan-me nimu mada nam-abebolainalo beten laato. 16 Ni page nimu page niaana ora adaare go su amaa-daa

dia-ga niaana adaare ora yaa-para aaya.
17 Nena agaare ora agaa ria ya-pulu go
agaame nimu ne raapu mada mapiraalia
18 Abade neme ni su amaa mea rapaside-
rupa neme nimu su amaa piri onaa-para
epe agaa laketapape loa lakelawa. 19 Neme
nimu ora nena si wanenu piralimina kone
sua ni mea pu lo ne lagialo.

20 Pare neme go onaa padane madaa
beten nato. Dia, pare onaa rayome epe
agaa pago ni madaa kone rulaeme-daa
beten laato. 21 Aapa-ya, Saa pirapanare
imu page piramina. Goa puare su amaa
onaame neme ni mea epenasi-daa kone
rulalimi. 22 Neme ni giside epe paana puri
padane-rupa nimu kasu-pulu saa padane
pirisipa-rupa nimu page pu robaa padane-
rupa su piralimi lo beten laato. 23 Saame
nimu raba mua pirina labana. Saa pipa-
rupare nimuna pu robaa padane-rupa su
prina lapana. Goa pea-pulu su amaa on-
aanumi neme ni mea epenaside niminaal-
imi. Go page neme ni madaa pedo pu
raaname ome-rupa nimu madaa go piane
kone saina.

24 Gore Aapa-ya, Nemere aba go onaanu
ni giside. Goa pea-ga ni piri-para epalimi
rabu nimu saa raapu piramina kone salo.
Go rabu neme epe paana puri ni giside-
daa go paa ade. Gore su yaa nawarisu
rabu neme ni madaa pedo pu raaname
omeside. 25 Gore redepo ne Aapa-ya, su
amaa onaanumi ne na-ademe. Goa pea
pare neme ne ade-rupa kone rulae onaame
page ne ademe. 26 Neme nena konei-rupa
mua nimu lakelala pu piralua. Goa puare
ni madaa pedo pu raana omape-rupa nimu
page mogeteme. Goa puare ni nimu raapu
piralua.

18

Yesu aditalo ripinaasimi
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

1 Yesumi beten aba loare nipuna disaipel
aanu raapu go su gimoa oge ipa Kidron
pua kenaasimi. Go su-parare maapu meda
isa-ga Yesu nipuna disaipel aanu raapu
go maapu-para pisimi. 2 Yesuna disaipel
aanu raapu mo maapu-para aba kiritisimi-
pulu Yesu madaa kawae madini aa Judas-
me page mo maapu aba adesa. 3 Juda
aa medaloma maapu-para lamua pisa. Go
ipisimi aanuri soldia aanu-para lotu ada
surube plisman-nupara nimu Judas raapu
pisimi. Go surube aanuri Gote-na miru
irae aa mudunu-para Ferisi aanumi page
mea repaasimi. 4 Yesumi oyaeyae rayo
nipu madaa epenalo adesa-pulu nipumi go
aasimi aanu-para lalo: Gore nimimi aapi
asapimi?

5 Nimumi lalo: Nasaret su-para piri aa
Yesu simi. Nipumi lalo: Ni yaade sa.
Go rabu yada robe aa Judas nimu raapu
aasa. 6 Gore Yesumi ni yaade sa rabu nimu
pogolasaawa simina su amaa lopesimi.
7 Yesumi nimu agaa wala misa: Nimiri
aapi asapimi pae sa. Nimumi lalo. Nasaret
su-para piri Yesu simi. 8 Yesumi lalo: Nimiri
ni asapeme-daa lagiawade. Nimimi ni
adasaarimi-ga go disaipel aanu mea pe-
naatapa. 9 Yesumi gupa sa: Aapa, neme
giside onaanuri ora padane naetapalimi.
Nipumi nimu go aba lakene agaana re ora
adaminalo nimu mea penaatepa lo lakesa.

10 Go raburi Saimon Pita-me nipuna rai
kutu mua Gote-na miru irae aa muduna
kogonome adini naaki meda nipuna aane
popo ki-nane karapu tu rubisa. Go kogono
adini naakina biri Malkus. 11 Goa pisa-pulu
Yesumi Pita-para agaa gupa lakesa: Neme
mo rai kutu nipuna ada-para wala paba.
Nina Aapame ni mea gi kap-na kedaa pi
yaere mada nanalua kone sae ya?

Yesuri Anas piri mea pisimi

12 Go raburi soldia aanuri nimuna su-
rube aa mudu page Juda aanuna plisman-
nu page nimumi Yesu ripinaawa opeme
rogaasimi. 13 Goa pua Anas piri-para mea
pisimi. Go maali ru-nanere Kaiafas nipu
Gote-na miru irae aa mudu pirisa. Nipuri
Anas-na akua pirisa. 14 Go aamere aba Juda
aanu-para gupa lakesa: Aa padane-mame
onaa rayo raba mulalo nipu omalia-daare
ora epe ta sa.

Pita-me lalo: Yesuri ni na-ade sa
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Saimon Pita Jon saa laapome Yesu
rata mea pisipa. Gote-na miru irae aa
mudumi nipu aba waru adesa-pulu ni Yesu
raapu ni Aa Mudu-na ada gaa-nane pua
pirisipa. 16 Goa pisa pare Pita amaa-nane
pora gaape regepea pirisa. Go rabu nipu
Gote-na miru irae aa mudumi adesa-pulu
nipu amaa-nane wala pua mo pora gaape
surube ona agaa lakesu. Go rabu nipumi
Pita ru-nane mea ipisa. 17 Go rabu pora
gaape surube oname Pita-para gupa lakesa:
Ne page mogo Yesuna disaipel aa kone
salo. Pita-me lalo: Ni-daa dia sa. 18 Go
rabu ora upaa pisa-daa kogono aanumi
page plisman-numi page repena meda irua
adesimi. Goa pea-pulu Pita nipu nimu piri-
para pua rekaawa repena adala pirisa.

Gote-na miru irae aa mudumi Yesu agaa misa
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Go raburi Gote-na miru irae aa
mudumi Yesu-para nipuna disaipel aanu

madaa nipuna moge riaae agaa page agaa misa. 20 Yesumi lalo: Neme kudiri pi kone nasaapirawa. Nina disaipel aanu agaare lotu ada-para Juda aanu kiritasimi rabu go-para lakesu. 21 Goa pawa-pulu akeane ni agaa meae ya? Agaa pagemede onaanu agaa meape. Abade nimumi nina agaa pagesimi-pulu nimu agaa meape.

22 Yesumi goa sa rabu polisman medame Yesu kimi paara tua sana lalo: Akeane Gote-na miru irae aa mudu-para ero agaa lae pae? 23 Yesumi lalo: Neme agaa wae laware go piri onaanu-para go agaa lakelape. Yapare neme ora agaa lakelawa-ga niri akolo tae?

24 Goa sa rabu nipu pena adibaina Anasme Gote-na miru irae aa Kaiafas piri-para mea pisa.

Pita-me Yesu ni na-ade lo rana laapo sa (Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Pita pirua repena adala pirina go pirisimi aa medalomame nipu-para lalo: Go aa page nipuna disaipel aa kone salema simi. Pare Pita-me yaa agaa gupa sa: Ni-daa dia sa.

26 Goa pua Gote-na Miru Irae Aa muduna kogono aa medame Pita adoa lalo: Nere neme adawade rabu nipu raapu mo maapu aaripide kone salo sa. Goa sade aare abade Pita-me aane karapu tu rubisa aa-na ruru piri aa ya-pulu adesa. 27 Go rabu Pita-me wala lalo: Ni-daa dia sa. Goa sa rabu yaa gula rekoa agaa sa.

Yesu aa mudu Pailat piri mea pisimi (Mat 27.1-2,11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Go rabu nimumi Yesu muare Kaiafas-na ada gimoa mo namba wan gavman-na ada mea pisimi. Gore ora yapi lapaasa rabu Juda aanumi yogane oto napinalo ruru rado piri gavman madaa niti pua ru-nane napisimi. Yogane oto pi yaalore Juda aanumi Pasova eta mada naneme. 29 Goa pisimi rabu aa mudu Pailat-me nimu madaata pua amaa-nane aawa lalo: Go aare akeane aditalo pame pae? 30 Nimumi lalo: Go aamere wae yae meda napula pea yaalore ne piri-para mada namea epola pema simi.

31 Pailat-me nimu-para lalo: Gore nimimi nimina nipu mea epame-rupa nimina koso lape agaa nipu madaa tapape. Gore nimina kogono sa. Pare Juda aanumi lalo: Gore niaame aa meda tu maomape-nare rekena agaa ia-pulu mada natalima simi. 32 Go agaa madaare abade Yesumi nipuna omape agaa lo mapaata sa-rupa lakesapulu abia go agaa ora ya talo pisa.

33 Go raburi Pailat gavman ada ru-nane wala pua Yesu-para lalo: Nere Juda aanuna aa mudu? 34 Yesumi lalo: Go laede agaare ora neme lae yapae aa medalomame lagiame-daa lae ya? 35 Pailat-me agaa gupa abusa: Niri Juda aa pi kone sae ya? Gore nina ruru-para nimuna miru irae aa mudunu page nimumi ne ni piri-para mea epame yaade. Goa pea-ga abade neme ake pisa pae?

36 Yesumi lalo: Nina surubape suri go suna-daa dia. Go su amaa onaa surubola pulape yaalore naa disaipel onaanumi ni raba minaloa yada pula pema. Goa pula pema pare Juda aanumi ni madaa nameal-imi. Dia, su amaare nina surube su-daa dia sa. 37 Goa sa-pulu Pailat-me agaa gupa misa: Nere onaa rayona aa mudu yapae sa. Yesumi lalo: Nena laede-ga ni aa mudu pi. Gore neme ora agaa laketalo pere amame ni madini rabu go su amaa epa pirua go kogono padane pe. Goa pua onaa rayo ora agaana pora mogealimiri nina agaa pageme sa. 38 Go raburi Pailat-me lalo: Ora agaare ake yapae?

Aa mudu Pailat-me Yesu repena polopeana tamina sa (Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Go raburi Pailat amaa-nane pua Juda onaanu piri-para pua lalo: Neme go aana waea meda na-adawade. Akeane tu maomatepape toa ya? 39 Go raburi nimumi Aapa akuanuna kone mogea Pasova yapi di rabu kalabus ada pati aa meda esepeatalo pisimi. Goa pea-ga Pailat-me lalo: Go Yesu Juda aanuna aa mudu esepeano yapae abi tapa sa. 40 Goa rabu nimumi puri paloa gupa simi: Go aa ora dia. Mo aa Barabas esepe rapaaina. Go aa Barabas-re nipumi pora pamua onaa tua oyae paake no pisa pare go aa esepeaina simi.

19

1 Goa simi rabu Pailat-me Yesu mea epenasa rabu aipuyame kudu tisimi. 2 Go rabu soldia aanumi ope ititumi raguna meda waria Yesuna aalu madaa maadipasimi. Goa puare nimumi mamina kane mua Yesu madaa maraasimi. 3 Goa pua nimumi nipupara lalo: Juda aanuna aa muduri abia eperupa pirape simi. Goa loare mo Yesu nipu ki paarame pua tisimi.

4 Pailat-re nipu ada gimoa wala amaa pua sana lalo: Adalepa. Nipu madaa wae yaenu meda na-ade-pulu nipu amaa-nane lamua epalua-daa adamina sa. 5 Gore Yesu nipu amaa puare nipuna ope ititu raguna maadipae-para kane mamina-para page maraasa. Go rabu Pailat-me onaanu lakesa: Go aa adalepa sa.

6 Gore Gote-na miru irae aa mudunu-
para plisman-nupara go rayome Yesu adoa
gupa simi: Nipu repena polopea madaa
nil-mi taminapa. Nipu repena polopea-
para nil-mi taminapa simi raburi Pailat-
me nimu-para lalo: Gore nimina kogono-ga
mua repena polopea madaa nil-mi talepa.
Nipu madaa wae yae meda na-ade-ga nim-
ina mea talepa sa. 7 Juda aanumi lalo:
Niaana rekena agaa madaare go aa nipu
Gote-na Si laa-pulu niaame rekena agaana
pora ratua nipu maomalima simi.
8 Pailat-me go agaa pagoare paalame
waru omesa. 9 Nipuna gavman ada ru-
nane puare Yesu-para lalo: Nena suri aa-
para pirua epae? Pare Yesumi agaa na-
abusa. 10 Goa pua Pailat-me nipu-para
lalo: Akeane ni agaa nalagiae ya? Ni aa
mudu ya-pulu ne mada mea rapalua palo
ne repena polopea madaa taminalo page
neme mada toa sa.
11 Yesumi lalo: Gote-me ni surubenalo
puri gula pisa yaalore neme go mada gula
pisu. Goa pea-ga abade ni ne piri-para mea
epamede aare nipuna pupitagi ne kone ora
adaape saapira. 12 Pailat-me go agaa pagoa
kone adaapu sua Yesu repaalua kone isa.
Pare Juda aanumi gupa yaasimi: Neme go
aa repaaliri ne ora namba wan gavman
Sisar-na adami aa-daa dia simi. Go aare
nipu aa mudu laa-pulu nipuri Sisar-na iaa
pia simi.
13 Pailat-me go agaa pagoare nipumi
Yesu so amaa-nane lamua ipisa. Goa
puare nipuna koso pagape reke madaa pua
pirisa. Go pisimi su madaare biri Aana-
me Warini Pora simi. Juda aanuna Hibru
agaa madaare Gabata bi maasimi. 14 Goa
pisimi rabu naare rikiraana aina ekeraa
adaa eta Pasova nape yapi di epalia. Go
rabu Pailat-me Juda aanu-para lalo: Nim-
ina aa mudu adalepa sa. 15 Nimumi puri
paloa gupa yaasimi: Nipu tamina nipu
tamina pu simi. Repena polopea madaa
nil-mi taminapa simi. Pailat-me nimu agaa
gupa lakesa. Gore nimimiri nimina aa
mudu repena polopea madaa tu maomam-
ina kone saleme? Goa sa rabu miru irae
aa mudunumi lalo: Ora aa mudu padane
pia go aare Sisar yaade simi. 16 Go rabu
Pailat-me Yesu mea pua kasa rabu repena
polopea madaa tulalo mea pisimi.

Yesu repena polopeana nil-mi tisimi
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Goa pua nimumi Yesu mea pisimi. Mea
pisimi rabu Yesu repena polopea mariaawa
lamua pisimi. Goa puare nipu su rado-para
mea pisimi. Go pisimi suna biri Aa Aalu
Rogaae Su teme. Go suri Hibru agaamere
Golgo ta bi maasimi. 18 Go su-parare
nimumi nipu repena polopea madaa nil-
mi tisimi. Tisimi rabu wae aa lapo page
repena polopea madaa tua Yesuri rikiraana
tisimi.
19 Go rabu Pailat-me pepa meda tua so
repena polopea rugini mudiasa. Go pepa
madaa agaa gupa tua mudiasa: Nasaret
su-para piri Yesuri Juda aanuna Aa Mudu
yaade. 20 Gore Yesu nipu tisimi-parare
adaare adaape meda re-para aasa-pulu
Juda adaapumi mo pepa dipisimi. Go pe-
pare Pailat-me Juda agaa-para Rom agaa-
para Grik agaa-para tisa. 21 Gupa tinaloa
miru irae Juda aa mudunumi Pailat-para
lalo: Gore nipu Juda aanuna aa mudu lo
pepa madaa natu saabape simi. Pepa gupa
tape simi: Go aame lalo: Ni Juda aanuna Aa
Mudu yaade laa tape simi.
22 Goa simi pare Pailat-me lalo: Mo pepa
madaa tawade agaare naperekealepape sa.
23 Mo soldia aanumi Yesu aba repena
polopea madaa tu maomaawa simina
mo Yesuna mamina rekepua 4-pela
rumaasimi. Goa pua etaa rini aa maala
pirisimi. Nimumi nipuna mamina misimi
pare go mamina rabula palae dia. 24 Goa
pua-ga soldia aanumi lalo: Go mamina-
re adaalupe ya-pulu nariripiamina. Go
mamina kasa pua aa padaneme mina simi.
Goa pisimi-daa Gote-na agaa i buk madaa
agaa gupa isa: Nimumi nina mamina oyae
mea rumaawa go madaa kasa pua misimi.
Pepa madaa gupa tisa-pulu soldia aanumi
goa pisimi.
25 Tisimi rabu go aanu nimu Yesuna
repena polopea re-para pua rekaasimi.
Yesuna agi-para nipuna papa-para nipuna
agina yago Maria laapo page go rayo
pirisimi. Go yago laapo medare padane
Klopas-na ore pirina medare nipuna bi
Mari Makdala bi ma-asimide ona pirisa.
26 Gore Yesumi nipuna agi aaraa lapo Jon
page adoa agi-para lalo: Go ona gore nena
naaki sa. 27 Goa loare Jon-para lalo: Go
onare nena ama pia. Goa sa-pulu neme
nipuna agi nina ada-para lamua pua pisu.

Yesu ini adupisa
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Go raburi Yesumi nipuna kogono dia
sa-daa goa sa: Ni ipa nalame omalo sa.
Nipuna agaa aba Gote-na buk madaa isa-
pulu go agaa lakesa. 29 Goa sa rabu rero pi
ipa meda kap-para pira palae isa. Soldia
aanumi lubi omae nona piane yae meda
mua go yaeme oge kap-para rero pi ipa
meda pua kasimi. Goa puare nimumi
repena uni madaa rukataawa Yesu nipu
nenalo manaasimi. 30 Yesumi rero pi ipa
noa lalo: Nina go su amaa kogono ora

dia yaade sa. Goa loa sana nipuna aalu adaniaawa sana ini adupisa.

Yesuna perani ramame awesimi

31 Go raburi Juda aanumi Pailat agaa
gupa misimi: Niaame mo repena polopea
madaa ti aanuna aa uni ugituare niaa aaro
mea ria pomona simi. Gore ekeraa-nanere
nimu Kitu Pirape Yapi kone isimi-pulu apo
aa ronu repena polopea-para pa saabaliare
o yalia kone isimi. 32 Pailat-me e sa-pulu
soldia aanumi mo Yesu raapu nil tisimide
aa lapona kibu rodope tisimi. 33 Goa pua
nimu Yesu nil tabae-para kibu ugitula ip-
isimi. Goa pisa pare nipu aba ini adupisa-
daa adesimi. 34 Goa pisa pare soldia aa
padaneme nipuna ramame Yesuna perani-
para awenaloa yaapi ipa laapo* aipapulu
raa kilipisa. 35 Ni Jon-re neme waru adesu-
pulu lagialo. Gore niaame nipu laketema
agaa ora agaa kone sua niminaamina.
Goa pua nipumi page kone mada rulalimi.
36 Soldia aanumi go pasimi-anuri Gote-na
buk madaa gupa isa: Nipuna uni meda
mada nakopetaliminalo buk madaa gupa
isa-daa agaa ratisimi. 37 Gote-na agaa meda
buk madaa gupa ia: Onaanumi nimina
ramame awede aa adalimina tu ia.

*Yesu aana apedaa matmat-para ro-
gaasimi*
*(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-
56)*

38 Gore Yesu aba rogaata loare adaare
Arimatea su-para piri aa Josep nipumi
Pailat lakeloa Yesu nipuna ro rita pono sa.
Go Josep-re nipumi no Juda aanu madaa
paalame omea-pulu nipumi kudiri pi kone
sua Yesu madaa kone rulasa. Pailat-
me e sa-pulu nipumi ria pisa. 39 Gore
Nikodemus-mi page go aa abade ribaa Yesu
piri-para ipisade aare nipu Josep raapu
pisa. Nipumi repena ipaa-para repena yo
rado meda-para go yae lapo mea pisipi. Go
yaenuna kedaare 30 kilo nona piane mea
pisipi. 40 Go aa laapome Yesuna ro mua apo
repena ipaa yo lapo sapalae mamina-para
rogaa rua pisipi.

41 Mo Yesu repena polopea madaa
tisimide re-para maapu meda saabaasa. Go
maapu-parare aana apedaa matmat kagaa
meda isa. Go aana apedaa-para aa meda
aba narogaasimi. 42 Gore Juda aanuna
Kitu Pirape Yapi diri ekeraa-rupa ya-pulu
Yesu ro go re-para isa aana apedaa-para
rogaasimi.

20

Yesu wala rekesa
(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

1 Gore adaa oro rabu ribaa pa yabaina
Makdala su-para piri Maria mo aana
apedaa matmat-para ipisa. Go rabu ni-
mumi go aana apedaa pora gaape aba
lobapaina mo-pare aawa adesa. 2 Go rabu
Maria-me aloma ipua Saimon Pita-para ni
Jon Yesuna raaname ome disaipel aa saa-
para lalo: Aa Mudu-na rodere aba mea
ria puamena-ga aa-para pua ru imi pae
maarea sa.

3 Goa sa rabu Pita saa lapo nipu gimoa
mo aana apedaa matmat-para adola pisipa.
4 Gore Pita saa lapo aloma pisipa pare
neme Pita maorope yawoa aba aloma pisu.
5 Ni mo apedaa-para pua none patabaawa
rogaae mamina adesu pare no ru-nane
na-adola pisu. 6-7 Pare Saimon Pita-re
orope aapu-nane ipuare mo apedaa-para
ora odobaawa pua adesa. Nipumi rogaae
mamina padane isa-ga adesa. Goa pua mo
mamina medaloma raapu naisa pare nipu
pakipu palae isa. 8 Go rabu aana apedaa-
para ni aba aloma pua neme odobaawa ru-
nane pua adesu-pulu kone rulasu. 9 Gore
Gote-na buk-mi Yesu wala rekalia sa pare
saame naniminaasipa. 10 Goa puare saa
disaipel aa lapore ada wala pisipa.

*Makdala su-para piri Maria-me Yesu
adesa*
(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

11 Maria aana apedaa repaa-nane pua
rekaawa re lala aasa. Re pa lala aawa sana
nipu kubuniaawa aana apedaa ru-nane
adaniaasa. 12 Go rabu nipumi mamina
yaako pi maarae ensel laapo adesa. Go en-
sel laapore Yesu ro rogaasimi-para pirisipi.
Medare aalu-nane pirina medare olake-
nane pirisa. 13 Go ensel laapome Maria-
para lalo: Go ona, akolo re lae? Oname lalo:
Nina Aa Mudu mea ria pisimina-ga aa-para
mea ru imi pae? 14 Goa loare nipu wala
pereke tuare Yesu rekesa-daa adesa pare go
aa Yesu ora naniminaasa.

15 Yesumi nipu agaa gupa misa: Go ona,
neme akeane re lae? Nere aapi asapi?
Maria-na konere go aa mo maapu surube
aa kone sua nipu-para lalo: Aa adaa, nipu
aa-para ria puame? Nina mea rita pono
ni lagi. 16 Yesumi nipu-para lalo: Maria
sa. Goa sa-pulu Maria pereke tua Juda
aanuna agaame Rabonai yaasa. Go bina re-
re ada agaame tisaa simi. 17 Yesumi nipu-
para lalo: Nina Aapa piri-para abi nape-
pulu ni nasaapiraina-ga nina amenu gupa
pua lakelape: Ni so yaa-para puare niaana

* **19:34:** Yesuna peraani-para ramame awesimi rabu yaapi-para ipa kagaa karerene lapo koyasa adesare Yesu nipuna kone mapiraawa raana omesa-daa aame adalo pisa. Gore Jon 19.26-27 agaame page ta-rupa ada.

Aapa piri wala palua. So yaa-parare niaana Aapa Gote piri palua lo lakelape.

18 Goa sa-pulu Makdala su-para piri ona nipu puare niaa disaipel aanu-para gupa epa lagisa: Neme Aa Mudu adawa. Nipuri niaana Gote piri-para palua lagia.

Disaipel aanumi Yesu wala adesimi (Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Go adaa oro rabu naare pabola pulaina niaa disaipel aanuri Juda aanu paala omesima-pulu ada ru-nane kiritaawa pora gaape garulaawa pirisima. Go rabu Yesu nipu pa ipua niaa piri-para epa aawa lalo: Nimina lo robaa kuma pu ina epe kone su piralepape. 20 Goa loa sana nipuna ki laapo-para perani page mea waasa. Go rabu niaame Aa Mudu adesima-pulu raaname omoa pedo pedo pu pirisima. 21 Go raburi Yesumi niaa-para wala lagisa: Nimina lo robaa epe kumapu ina piralepape. Aapame ni mea epenasa-rupa neme onaanu piri-para mea repaalua. 22 Goa loa sana nipuna popome niaa madaa komo polo paboa lalo: Nimimi Holi Spirit mealepa. 23 Onaa rayona wae yaenu raakepe rubalimiri go wae yaere ora dia yalia. Goa pua narakepe rubalimiri go wae yaere namea rabuniaalia sa.

Tomas-me Yesu adesa

24 Yesu niaa piri-para ipisa rabu disaipel aa padane-mare napirisa. Go aare Tomas pare nipuna bi medare Didimus. 25 Go aa napirisa-pulu niaame nipu lagesima: Paga, niaame Aa Mudu adama sima. Pare Tomas-me lalo: Gore nipuna ki madaa nil-mi tide kodo page nipuna perani-para nil-mi tide kodo oraalua-daare go rabu kone rulalua sa.

26 Wala sarara meda penaaloa niaa disaipel aanu ada ru-nane pirisima. Go rabu Tomas niaa raapu pirisima. Niaame pora gaape garulasima pare Yesu niaana rikiraana epa opapaawa lalo: Nimina lo robaa kumapu ina piralepape. 27 Goa loa sana Tomas-para lalo: Nena kimi nina ki kodo oraa. Ora oraawa adape. Gore oraaware nena ki ridulaawa nina perani-para tide kodo page oraape. Nere kone laapo nasape. Ni madaa kone rulape. 28 Go rabu Tomas nipumi lalo: Nina Aa Mudu loa nina Gote sa. 29 Yesumi nipu-para lalo: Neme ni adaepulu ni madaa kone rulaate? Onaanumi ni na-adoa kone rulalimide onaare nimu raana omoa piralimina sa.

Go dipiae buk-na re

30 Yesu napiaa kogono medaloma pisa rabu niaa disaipel aanumi adesima. Goa pisa pare go buk madaa rayo natu ima. 31 Pare go buk-para iade agaare nimimi Yesu ora Gote-na Si page ora Gote-na Mea Repae Aa kone rulaminalo tisude. Goa pua go kone nimuna robaa-para maodobaawa nipuna madaa kagaa piraama laama palimi.

21

Disaipel aa 7-pela nimumi Yesu adesimi

1 Oropere niaa nipuna disaipel aanu ipa ini Taiberias repaa-nane pirisima rabu Yesu ipisa-daa niaame nipu adesima. 2 Niaa piri-para gupa ipisa. Yesu nipuna disaipel aanu Saimon Pita-para Tomas nipuna bi meda Didimus-para Nataniel-para pirisima. Go aa Nataniel nipuri Galili adaa su robo ru-nane Kana adaare-para madini aa pirisa. Gore nipu-para Sebedina naakinu-para aa meda laapo-para niaa rayo padane-para pirisima. 3 Go rabu Saimon Pita-me niaa-para lalo: Neme ena mula pulu sa. Goa sa rabu neme lalo: Niaa page baina sima. Goa loare niaa ipunu madaa pua pirisima. Goa pirisima pare go ribaa ena padane-daa meda namisima.

4 Gore naare opapatalo palaina Yesu nipu no ipa repaa-nane epa reka aasa. Reka aasa pare niaame Yesu kone-daa naisima. 5 Go rabu nipumi niaa agaa misa: Nopo naaki-repaaya, nimimi ena medaloma meame? Niaame lalo: Nameama sima. 6 Go rabu nipumi lalo: Nimina ena agona mo ipunu popo ki-nane lopatepa sa. Goa puare go agona-para ena rulataboa enana kedaa pisa rabu ipunu ru-nane mada nayolasaasima.

7 Go raburi neme Jon Pita lakesu: Go aare Aa Mudu sude. Gore Saimon Pita-me nipuna mamina kolo ruboa kogono pala aasa. Yapare nina agaa pagoare nipuna mamina maraawa ipa-para pua pogoloa ki sama pua Yesu aasa-para pisa. 8 Niaa disaipel aa medalomare ipunu madaa piruare mo ena agona apalae mea pisima. Niaa ipa repaa adaalu pu napirisima-pulu disaipel aanumi mo ena agona ogesi adaalu (gupa 100 mita) yolasaasima.

9 Niaa ipa repaa-nane ipisima rabu repena meda rala aasa-daa adesima. Go-para ena-para bret-para go repena sulaa-para iraba aasa-daa adesima. 10 Go rabu Yesumi niaa-para lalo: Meamede ena medaloma mea ipulupa. 11 Goa sa-pulu Saimon Pita nipu mo ipunu madaa pua sana mo ena agona yola ria ipisa. Go ena agona-parare ena ora rulatabesa pare agona narugulatabisa. Gore ena dipisima pare ena 153-pela pirisa-ya.

12 Go rabu Yesumi niaa-para lalo: Epa nalepa. Goa sa pare niaame nere aapi yapae lo gupa nasima. Ora Aa Mudu niminaasima-pulu agaa nasima. 13 Go rabu

Yesumi bret mua niaa gisa. Mo ena page goa pisa-daa mea misima.
14 Yesu matmat madaa aba rekoa puare niaa piri-para rana repo ipisa-daa adesima.

Yesu Pita laapo agaa sipi
15 Niaa eta aba noare Yesumi Pita-para lalo: Nere Jon-na si Saimon yaade. Ni madaa pedo pi kone guaayere go konemere disaipel aanuna go kone maoge yaape? Pita-me lalo: Aa Mudu, neme ne madaa pedo waru pe sa. Yesumi nipu-para wala lakesa: Nina sipsip sinu suruboa eta kalape sa.
16 Wala rana laapo Yesumi lalo: Jon-na si Saimon-re neme ni madaa pedo pu kone waru suaaye pae? Aa Mudu, neme ne madaa pedo ome-daa ade sa. Yesumi nipu-para lalo: Gore neme nina sipsip menanu eta kalape sa.
17 Wala rana repo Yesumi Pita-para lalo: Saimon ne Jon-na si nemere ni madaa pedo pu raaname ome ya? Gore Yesumi rana repo agaa misa-daa Pita-me odome omoa lalo: Aa Mudu, neme oyae rayo ade-ga neme ne madaa pedo pu raaname ome-daa niminaate sa. Yesumi nipu-para lalo: Gore nina sipsip menanu suruboa eta kalape.
18 Ne-para ora agaa lagialo. Ne ogege aa pirisi rabu nena kone sua aako aapu lapo yamoa pora pamisi. Pare ne yomagae pirali rabu nena ki ridulainaloa aa medame ki adia nipuna kone sua ne mea palia.
19 Yesumi go saa agaa sa-daare orope Pita-na omape di rabu nimumi ki adia tu maomaliminalo pare Gote-na bi minasaalia sa. Go rabu Yesumi Pita-para lalo: Ni rata mea ipu sa.

Yesu Jon lapo agaa sipi
20-21 Abare ni Yesu re-para pirua eta nisipa rabu Pita-me agaa gupa misa: Aa Mudu, nena kawae madini aare aapi yapae? Gore abia Pita-me pereke tua ni adesa rabu nipumi lalo: Go aa madaare ake palia ya?
22 Yesumi lalo: Gore nipu pa pirina epalua kone sanore nena kogono ya? Nepara lawade ni rata mea ipu.
23 Yesumi go agaa sa-pulu ni mada naomaluade remaa lakesa pare Yesu gupa nasa. Dia, nipu pirina epalua kone saluare nena kogono yapae lo gupa sa.
24 Ni Jon neme go oyaenu madaa remaa lagisude. Neme page pepa madaa tisu. Go agaa madaare Yesu ora agaana re adema.
25 Pare Yesumi kogono medaloma adaapu pisa. Go kogono rayo rado rado pepa tulalo palimare go su amaa buk ora rulatabalia kone salo.
Ni Jon go buk tisude. Go yaade.

Aposel Aanuna Kogono Ripia Agaa

Go buk Aposel aanuna kogonore Luk-na agaa ogesi-daa wala lapopa oda ta saaya. Go buk page Luk-mi tisa. Go buk-para adalima yaere gore Holi Spirit-mi Aposel aanu pora waasa rabu Yesuna Epe Agaa pamu lakesimi. Gore Jerusalem su-para page Judia su-para page Samaria su-para page ora su rayona page pamu lakesimi (1.8).

Buk Aposel-mere Krais-na lotu ada Juda aanuna rikiraane rekataboa oropere adaare rayona page su rayona page pisa remaa sa. Luk-mi goa mea waatalo pisa: Krais-na kogono-para onaanuna kone wasupame Yesu ratiae lapore, Gote-me abade Israel onaa lakesaya-rupa waatalo pisa.

Adaa yae meda Buk Aposel-me tare Gotena Holi Spirit-na kogono. Aba ripiare Holi Spirit-ri Pentikos yapi di rabu disaipel aanu piri ipisa. Wala oropere Holi Spirit-mi nimuna kone maredepo yaawa puri kasa.

Go buk madaare agaa adaalupenu Aposel-numi pa onaanu lakesimi page ia. Niaame adalema. Onaa adaapumi go Epe Agaa kuritimi rabu lotu ada adaa ta.

Moge riaae aanuna kogono madaare Aposel aanuna remaa adaapu ia pare agaa adaapuri Pita-para Pol lapona kogono pirupa page ia. Pita-re Yesu raapu pami disaipel yaade. Go yapare Pol-mere aba ripia Yesu narata mea pamisa. Dia, Yesuna lotu teme onaanu rabuaniaatalo kogono pisa. Pare Yesumi Pol yaaloa nipuna kogono neme aba riri-nane paina palimina sa.

Go buk-na meda-paranuri Luk-mi Pol madaa pia remaa talore: Niaame pemae ta. Makuae aa adaapumiri Luk page Pol raapu pamisana kone imi.

Robonu gupa adamina:

Yesumi agaa lakeloa yaa-para pisa (1.1-11)
Judas-na kogono aa medame misa (1.12-26)
Jerusalem su-para epe agaa madaa kogono pisimi (2.1–8.3)
Judia su-para Samaria laapo ratana epe agaa lakasimi (8.4–12.25)
Pol pamua su adaarenu rayona epe agaa pamu lakesa (13.1–28.31)

1 Yesa Tiofilus:* Nina aba pepa padane madaare neme aba Yesuna pisade kogono-para nipuna agaa-para apo pepa madaa tua repaasude. 2 Nipuna kogono ripima pa amaa pua so yaa-para penaalo go agaa rayo pepa tua repaasude. Goa pua Yesumi Holi Spirit-na purimi nipuna mapiraasade aposel kogono aanu-para agaa mana lakeloa sone pisa. 3 Gore aba omenaloa yapi di 40-pela popenaloa aposel kogono aanu raapu epa kiritaawa pirisa. Nimu raapu pirisa rabu nimumi nipu ora pa pia kone inalo oyae adaapu pisa. Goa pua epe kogono radonu pu Gote-na Surube Su madaa agaa adaapu lakesa. 4 Aposel aanu raapu kirita pirisa rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi Jerusalem suri nagimalepape. Nina Aapame gialiade yae mealiminapa ado piralepape. Go yae madaare neme agaa aba lagisude. 5 Gore Jon-me onaanu pa ipame baptais meaasa pare wala ogesi-daa pa pirua Holi Spirit-na puri mada baptais mealimina sa.

6 Aposel aanumi Yesu raapu kiritasimi rabu nipu agaa gupa misimi: Aa Mudu, niaa Israel onaanuri aa-rabu niaame go supara suruba piralima yapae? 7 Yesumi lalo: Aapana yapinu nipuna ia-rupa mada naadema. Aapa nipuna bipa di ia-pulu ni naniminaayo. 8 Yapare Holi Spirit nimi madaa epenatea rabu puri mealimi-pulu nina pisude remaa Jerusalem su-nane page Judia Samaria lapona apo ipanu popeanane su rayona laketa pulupape sa.

Yesu yaa-para pisa
(Mak 16.19-20; Luk 24.50-53)

9 Nipumi go agaa loa nimumi adapaba pirina Yesu yaa-para pua moae yako yaa medame nipu mea pua rigitisa. 10 Yesu so yaa-para pisa rabu aposel kogono aanumi adaba pirina aa laapo nipu raapu rekasipi. Go aa laapona mamina-re yaako pi maraasipi. 11 Nipu lapome lalo: Galili aanu-ya, akolo yaa-para adaba pimi pae? Go puade Yesuri wala orope go-rupa wala epalia sipi.

Judas-na kogono aa medame minalo mada misimi

12 Goa pua aposel kogono aanu Rudu Oliv kilipia wala Jerusalem su-para pisimi. Rudu Oliv-ri Jerusalem su-para siti reparaga gupa wan kilomita-rupa adaalupu aasa. 13 Jerusalem su-para puare nimuna so ada rum ae-para pua pirisimi. Go pua pirisimi aanuna biri go-rupa: Pita-para Jon-para Jems Andru laapo page Filip Tomas laapo page Bartolomyu Matyu laapo page Jems medare Alfius-na si page Saimon-re nipu Selot-repaa page Juda-re Jems medana si page nimu rayo pirisimi. 14 Go aanu rayo nimuna kone padane-para

* **1:1:** Go kogono aanuna buk-ri Luk-mi tua isa. Buk medaa Luk nipuna page tisa. Goa pua nipuna yago medaa Tiofilus piri tua repasa.

sua beten lala pirisimi. Go ona raapu page Yesuna agi ame baaninu page beten lala pirisimi.

15 Goa pua yapi medaloma pisa rabu kone rulae onaanu kiritasimi. Onaare gupa 120-pela kiritasimi. Go rabu Pita-me rekoa agaa gupa sa: 16 Ame baaninu, pagalepape. Gote-na pepa madaa Holi Spirit-mi Juda onaanuna kone Devit aba kasa-pulu nipumi pepa madaa tisa. Go Juda-re Yesu gimoa iaanumi tinalo yada robesa. 17 Goa pisa pare Judas-re ora niaa raapu pirua niaana kogono raba minalo Yesumi Judas mapiraasa.

18 Yapare go aame yada roboa mone misa. Go mone-mere su meda kaboa orope ope noa lopoa robaa rugulataaboa lo koyapape pua omesa. 19 Jerusalem su-para piri onaanu pagoa go suna biri Akeldama maasimi. Go bina re aa yaapi i su teme.

20 Go madaare Buk Sam-para go aa madaa agaa gupa tisimiya: Nipuna ada pa rai aina. Aa medaloma go ada-para mada napirina sa. Goa page tisa: Aa medame nipuna kogono mina sa.

21 Goa pea-ga abiare niaame aa meda meamina. Go aa nipuri niaa raapu oro yaalo Yesumi agaa mogeasa rabu page niaa pamisima rabu page go rayo ado kiriti aa adoa meamina simi. 22 Jon-me Yesu baptais mea kasa rabu page Yesu omoa rekoa wala yaa madaa pisa rabu page go rayo ado piri aa meamina simi. Go piane aa mua niaa raapu Yesuna omoa wala rekesa-ga pamu lamina simi.

23 Pita goa sa rabu aa laapo mada minalo gupa simi: Medare Josep nipuna bi medare Barsabas page Justus page temede. Aa medare nipuna bi Matias teme. 24 Go rabu beten gupa simi: O Aa Mudu, ne onaa rayona kone ade. Go aa laapo niaame makeme tulalo palima aa neme aa padane mea waalape. 25 Goa puare go alopatema aame Judas-na kogono mina. Go aa Judas-re nipuna yoto mua ora wae su-para pua simi. 26 Goa loa nimumi aa laapo adoa Matias madaa raana omesimi. Go aa kogono aa 11-pela raapu aasimi.

2

Holi Spirit epenasa

1 Yapi di Pentikos rudu sa rabu kone rulae onaanu ada padane-para epa kiritasimi. Kiritasimi onaanuri 120-pela pirisimi. 2 Go Pentikos yapi rabu yae medame yaa madaa mu mu loa sana aipapulu adaa po ripurupa ipisa. Go rabu nimu piri ada-para epa rulatabesa. 3 Goa pisa rabu nimumi repena sulaa-rupa rugula rugula pisa rabu nimumi adesimi. Rugula rugula pua rabu repena sulaa nona piane yaere nimu madaa padane padane lo epa pirisa. 4 Goa pisa rabu nimu madaa Holi Spirit-mi epa rulatabesa-pulu adaa agaa rado rado simi. Go agaare Holi Spirit-mi nimu kasa.

5 Goa pisa rabu Juda aanu medaloma Jerusalem su-para epa pirisimi. Gote madaa kone rulae aanuri adaare su rayona page gimoa epa pirisimi. 6 Gore onaa rayome go po ripu nona piane yae pagesimi rabu nimu rayo adola kiritasimi. Goa pua nimuna adaa agaa pagesimi rabu nimu ora paala omesimi. 7 Goa pua nimumi kidipaa ragi tua gupa simi: Go adaa agaa teme aanuri ora Galili su-para piri onaanu yaade simi. 8 Goa pea pare nimumi agaa lalaina pagalema rabu niaana adaa agaa pagalima simi. 9 Niaana suri Partia-para Midia-para Elam-para Mesopotemia-para Judia-para Kapadosia-para Pontus-para Esia-para 10 Frigia-para Pamfilia-para Isip-para mo adaa su Libia-para Sairini su page pirua epa amaa. Gore niaa medalomare Rom page pima simi. 11 Niaare ora Juda-para ruru rado onaanu lotu padane tema onaa page pima. Niaa medalomare su Krit Arebia lapo page pima. Goa pea pare kone rulae onaanumi agaa teme rabu nimu rayome niaana adaa agaa pagoa Gote-na epe kogono madaa pagamade simi. 12 Goa pisa-pulu aanuri ora pogolasaawa ki wage wage pua agaa gupa lo pirisimi: Go aare ake piane yapae simi. 13 Goa lo pirisimi pare pa aa medalomame giri laawa gupa simi: Go aanuri ipa wain (bia) noa maeyateme simi.

Pita-me agaa lapedepesa

14 Go rabu Pita aposel kogono aanu 11-pela raapu rekaawa onaa rayo-para agaa puri paloa gupa sa: Juda onaa-para, Jerusalem su-para onaanu-ya, nimimi go agaa pagalepa. 15 Nimina konere nogo aanu ipa bia noa maeyateme* kone saeme pare abia naare pena ipulaina pa 9 klok rabu aema sa. 16 Ribaa rabu ipa bia nemede. Go kone madaare Gote-na agaa lakene aa Joel-me Gote-na buk madaa aba agaa gupa tu isaya: 17 Gote-me lalo: Orope su yaa dia yaliade rabu neme gupa palua: Nina Holi Spirit onaa rayo madaa mapiraalua. Goa pua nimina nogo naakinu nina agaa laketeme. Goa pua nimina aanumi oyae adalimi. 18 Go di rabu neme nina kogono onaanuri Holi Spirit-na puri katoa. Katoa rabu nina epe agaa laketeme. 19 Goa pua neme so yaa-para oyae radonu mea salua. Goa pua su amaa oyae radonu mea salua rabu yapi page repena sulaa

* **2:15:** Pitame go agaa lakesa re-re ia-daa sa. Akolo ya? Juda onaanuri yapipu eta noa ipa bia page nanisimi-daa sa.

page wae miru page maopasalua. 20 Go
Aa Mudu epaliade yapi di madaare naare
aba udinina toa sa. Goa pua akuare yaapi
pi nona piane ma-alia. 21 Go rabu onaa
rayome Aa Mudu-na bi madaa agaa lo kone
rulalimiri oro yaalo kagaa piraama laama
palimi sa.
22 Pita-me gupa sa: Israel onaanu-ya, go
agaa pagalepape: Neme Nasaret aa Yesu
madaa lalo. Yesuri Gote-me nipu mapi-
raawa puri kasa-pulu kogono waru pisa.
Goa pua nipumi puri pane kogono-para
ora epe kogono rado rado-para Gote-na
puri mea waasa-daa niminaaeme. 23 Yesuri
Gote-me kone mapiraasa-pulu wae kimisu
onaanumi repena polopea madaa tinalo
mea rapaasa. 24 Goa pisimi pare omape
yae esepenalo Gote-me nipu marekaasa.
Gore omape yaeme Yesu matmat-para nar-
ipinaasa. 25 Go madaare Devit-mi Yesu
madaa aba gupa sa:
Aa Mudu-ri oro yaalo ni raapu pipa-daa
ade.
Goa pua ni raba mea-ga ni paala nao-
malua sa.
26 Goa pea-pulu epe koneme robaa-para
rulatabea-daa pedo pi.
Nina yogane matmat-para rogaalimi
pare nina kone wasupa oro yaalo
kagaa piralia.
27 Neme nina kone wasupare omape su-
para napenalo surubape.
Nina epe kogono aa-na yogane mada
naramualia.
28 Neme epe pora waaloa go pora oro yaalo
kagaa pirape pora ya-pulu ne raapu
raana omo piralua sa.
29 Ame baaninu-ya, niaana akua Devit-
na agaa epe-rupa lagialo. Nipu omenaloa
matmat-para rogaasimi. Goa pua nipu ro-
gaae aana apedaa go su-para aaya. 30 Nipu
Gote-na agaa lakene aa pirua Gote-na ora
agaa waru niminaasa. Gote-me yaa madaa
makuaa loa sana gupa sa: Devit madini su-
para ora aa mudu meda piralia sa. 31 Devit-
mi Yesuna pape-anu orope epaliade yaenu
adesa-pulu nipu rekaluana agaa lakesa.
Goa pua Krais ome onaana su-para napirua
yogane page naramualua sa. 32 Pagalepa.
Gote-me go aa Yesu Krais marekaasa-daa
niaame inimi adesima. 33 Gore Yesu
marekaasa rabu Gote-na popo ke-nane pua
pirisa. Goa pua Gote-me ora agaa loa Holi
Spirit gialua sa. Goa sa-pulu nimimi abia
go ademede yaere Holi Spirit nipumi mea
epenalade. 34 Gore Devit-ri Yesu pisa-rupa
so yaa mada napirisa. Devit-mi lalo:
Gote-me Aa Mudu Yesu-para.
Nina popo ke-nane piraina sa.
35 Iaanu nena rolo-para mapiraalua sa.
36 Israel su-para piri onaa rayore ora
Gote-me go Yesu Aa Mudu mapiraasade
kone niminaatepape. Go Yesuri nimi
repena polopea madaa tisimi pare Gote-me
nipu ora niminaa loa Mea Repae Aa yaade
lo lakesa.
37 Onaanu go agaa pagesimi rabu nimuna
robaa-para kedaa pisa-daa nimumi Pita-
para aposel kogono aa medaloma-para
gupa simi: Amenu, niaa ake palima ya?
38 Pita-me lakesa: nimi padane padane laat-
apuri kone perekea Yesu Krais-na bi madaa
baptais mealepa. Goa pua nipumi nimina
pupitagi marabuaniaawa Holi Spirit nimi
pa gialia sa. 39 Gote-na ora agaare nimi-
para nimina sinu-para su rayona lo kiri-
tasimi. Go onaa rayore niaana Mudu Gote-
me nipu raapu mapiraalia sa.
40 Go puri pane agaare Pita-me nimu
lakesa. Goa pua agaa mana adaapu loa
gupa sa: Abiare pupitagi ne onaa adaapu
pimi-ga nimiri nimu gimoa wae kone
nasalepape sa. 41 Goa sa rabu onaa adaapu
nipuna agaa madaa raaname omoa pagoa
baptais misimi. Go yapi di rabu onaa 3,000-
pela disaipel onaa raapu epa pirisimi.

Onaanu rayo pu robaa padane isimi

42 Nimumi moge riaae aanuna agaa
pagoa epe-rupa pirua kone padane sua eta
noa beten lo pirisimi. 43 Goa pua aposel ko-
gono aanumi napiaa kogono page epe rado
kogononu page pisimi-pulu onaa rayome
paala omoa pirisimi. 44 Goa pua kone rulae
onaa rayome kone padane sua nimuna
oyaenu kiritaawa rumaa pirisimi. 45 Goa
pua pa onaanumi mo kone rulae onaanuna
oyae kabenalo nimumi mone mua pa piri
onaa rumaa kaloa nimu rayo epe-rupa
pirisimi. 46 Goa pua nimumi kone padane
sua yapi padane padane laatapumi lotu
ada-para kiritasimi. Go page nimuna ada-
para eta noa ora raaname omo pirisimi.
47 Goa pua nimumi Gote-na bi minasaa
pirua onaa rayome lalo: Nimi epe-rupa
pimi onaa. Goa pua oro yaalo Gote-na kone
rulae onaa raapu onaa adaapu epa-mama
pua nimuna naba adaapu popesa.

3

Pora napami aana ke maepeaasa

1 Gore beten lape di rabu Pita-para
Jon nipu laapo aebo lotu ada-para pisipi.
2 Pisipi rabu go epe lotu adana pora gaape-
nane pora napami aa meda pirisa. Go
aare agimi aa oyapalae madu isa. Oro
yaalo epe pora gaape temede amaa-nane
ria ipua mapiraasimi. Go aame lotu ada-
para odobalimide onaanu-para mone oyae
meda ogenalo mea mapiraasimi. 3 Pita
Jon laapo lotu ada ru-nane odobatalo pisipi
rabu go aame oyae meda gialepa loa ogesa.
4 Goa sa rabu mo aa laapome pora napami
aa-na ini agaa waru adaba sua Pita-me

lalo: Saa adape sa. 5 Gore pora napami aa nipumi kone gupa isa: Ora oyae gialipi kone isa-pulu go aame waru adaba isa. 6 Go rabu Pita-me nipu goa lakesa: Ni mone oyae nasabaayo-pulu yae meda gialuame pi sa. Nasaret su-para piri Yesuna bina purimi ne marekaluame lalo sa. 7 Goa loa go aa-na ki mina marekaasa. Marekaasa rabu go aa-na aa galo puri pasa. 8 Go aa raana omoare rekoa pora pamisa. Goa pua nipu page Pita Jon raapu epe lotu ada-para pisimi. Pisimi rabu go aame ora pogolaari pua Gote-na bi minasaasa. 9 Nipu pamua Gote-na bi minasaasa rabu onaa adaapumi nipu adesimi. 10 Go aa oro yaalo epe pora gaape-nane pirua mone ogesa-pulu onaanumi nimuna ini agaame adesimi. Gore nipu abia pora epe-rupa pamua ru-nane ipisa-daa go onaanumi paala omoa ki wage pisimi.

Pita-me epe lotu ada-para agaana re lakesa

11 Go lotu adana pokaalo ada meda aasa. Gona biri Solomon-na pokaalo ada simi. Mo aame Pita Jon laapo waru upia go pokaalo ada aasa-para onaa adaapu nipumi aipapulu adola pisimi. 12 Pita-me onaa rayo adoa agaa gupa lakesa: Israel onaanuri akeane nimimi ki wage pua pimi pae sa. Gore akeane saa adoba imi pae? Nimi ake kone imi pae? Saame epe kone sua saana purimi go aa maepeaaripa ya? Ora saana purimi-daa dia. 13 Gore Gote-me paa. Ora niaana akua Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote-me go aa maepeaaria. Nipumi nipuna raba mi naaki Yesuna bi minasaatalo paa. Go Yesuri nimimi apo kadipi Pailat-na ini agaana yada roboa masaa rilasimide. Pailat-mere Yesu repaalua kone isa pare nimimi go agaa napagesimide. 14 Goa pua Yesu ora Gote-na epe redepo ne aa pirisa pare nimimi nipu gimoa Pailat-para onaa tu maomaatalo go aa epenala simide. 15 Goa pua nimimi oro yaalo kagaa pirapena re Yesu yapare tisimide. Tisimi pare Gote-me matmat-para marekaasa. Niaame go rayo adema. 16 Go Yesu nipuna bimi go pora napami aa maepeaaripa. Nipumi Yesu madaa kone rulaasipi-daa Gote-me nipu puri kasa. E, gore nimimi go aa adaba pimi. Go aame Yesuna agaa robaa-para maodabaria-pulu nipu epe-rupa pia sa.

17 Nina ame baaninu, nimi page nimina aa mudunumi page Yesu-para pisimide yaere naniminaawa pisimi yaade. 18 Goa pea pare Gote-me nipuna agaa lakene aanu-para gupa lakesa: Krais Mesia radaa noa omalia lakesa. Go aanumi agaa lakenaloa go agaana re maoyaasimi.

19 Goa pimi-ga kone perekea Gote-na kone mua nimina pupitagi gimalimina go rabu nipumi mea rubaalia. 20 Gote-me kagaa puri ginalo goa pipape. Goa pua Gote-me Yesuri niminaa loa Mea Repae Aa ya-pulu aba mada mua mea repaasa. 21 Pare nipu abia yaa-para ora pirua orope su amaa ipua kagaa yaenu masaalia. Go madaare Gote-me nipuna agaa lakene aanu lakenaloa nimumi simi sa.

22 Go madaare Moses-me aba gupa sa: Gote-me ni nipuna kogono panolo mapiraasa sa. Go pea-ga nipuna lakene aana agaa rayome pagalimina. 23 Goa pua onaa rayome nipuna agaa napagalimidaare Israel su gimoa ora nimu omabalimina. Moses-me agaa gupa tisa. 24 Pita-me wala lalo: Gote-me agaa lakene aa Samuel madaa piruaama ipuare agaa lakene aanumi rayo go agaa padane gupa simide. Nimuna agaana re abia adema sa.

25 Gote-me akuanu raapu aana oraawa sana agaa lakene aanu agaa lakesa. Go ora agaare ora nimina pagoa meape agaa yaade. Gote-me Abraham-para agaame pogatulalo gupa sa: Nena madiali si akuanumi su amaa piri onaa rayo puri kanalo mapiraalua sa. 26 Goa sa-pulu Gote-me niaa raba meape aa Yesu mea epenasa. Gote-me Yesu marekaawa nimi piri-para aba epenasa. Goa pua nimimi pupitagi ne kone masaa rilainalo epe puri mea epenasa.

4

Nimumi Pita-para Jon lapo adisimi

1 Pita-para Jon lapome onaa agaa lakesimi rabu aanumi nipu laapo aditalo ipisimi. Aanu gupa ipisimi: Gote-na miru irae aanu page lotu adana aa mudu polis page Juda aanuna page Sadyusi ruru aanu page aditalo ipisimi. 2 Gore Pita Jon laapome onaanu-para Yesu matmat-para rekoa pia sipi. Goa sipi-pulu onaanumi ome onaanu page wala rekoa piralimi. Goa sipi-pulu mo aanumi ratu waru yawoa aditalo ipisimi. 3 Goa pua adisimi pare ribaa sa rabu ekeraa koso teme sa. Goa pua koso nalo pi ada-para surubesimi. 4 Goa pisimi pare onaa adaapumi nipu laapona agaa pagoa kone rulasimi. Go rabu aa adaapumi gupa 5,000 kone rulasimi.

5 Wala ekeraa-nane kaunsil-na aa mudunu page kone makuaae aanu page rekena agaa tisaanu page Jerusalem supara kiritasimi. 6 Gote-na miru irae aanuna mudu Anas-para Kaiafas-para Jon-para Aleksader-para miru irae aa mudu rayo kiritasimi. 7 Goa pua nimumi aposel kogono aa laapo agaa misimi. Nipina kogonore aapina bi madaa puri mepe pae simi.

8 Goa simi rabu Pita madaare Holi Spirit
odobasa-pulu gupa abusa: Onaa rayona
mudu yapatu page kone makuaae aanu
page nina agaa pagalepape sa. 9 Gore
nimimi agaa mulalore saame pora napami
aa raba mua maepeaaripade agaa meme
pae simi. 10 Go madaa waru pagalepape.
Go rekoa pia aare Nasaret su-para piri Yesu
Krais-na purimi nipu ora maepaaripa. Go
Yesuri nimimi repena polopea madaa nil-
mi tisimide pare Gote-me nipu matmat-
para marekaasa. Nipuna purimi pisa.
11 Gote-na buk madaa i agaame Yesu madaa
saa pi agaa gupa isa: Nimi kamda kogono
pulalo meme aana-re gimisimide pare go
aana abia ora riri-nane aana sa. 12 Gore
nipu padaneme oro yaalo kagaa piraama
laama pope kone wasupa mada gialia.
Su rayo-para pimi onaanumi Yesuna bi
padaneme niaa epe-rupa mapiraalia teme
sa.

13 Goa sa rabu kaunsil piri aanu paala
omesimi pare Pita Jon laapome puri pane
agaa sipi. Go aa laapore skul nalo agaa
mana waru napage aa lapo-ga puri pane
agaa sipi-daa adesimi. Nipu Yesu raapu
pirisipi-daa adesimi. Goa pua mo aanumi
kone adaapu isimi. 14 Yapare pora napami
aa perekea nimu raapu pirisa-pulu nimumi
Pita Jon laapo-para agaa na-abusimi.

15 Goa pua nimumi go aa laapo kaunsil gi-
moa amaa mea pulupa simi. Nimumi nipu
laapo madaa koso lape agaa yada robes-
imi. 16 Go aa laapo madaare ake palima
ya? Nipuna puri pane napiaanu kogono
Jerusalem su-para onaa rayome pagamede.
Goa pea-ga niaame go aa laapome ke wae
aa namaepeaaripiri mada natapape sipi.
17 Yapare go agaa su payome pua pagena-
ga go aa laapo-para Yesuna remaa onaa
medaloma nalaketapape simi. 18 Goa loa
go aa laapo ru-nane mea ipulupa loa sana
agaa mana gupa simi: Yesuna agaa-para
nipuna bi-para onaa medaloma nalaketa-
pape lamina.

19 Goa simi pare Pita Jon laapome agaa
gupa abusipi: Nimimi tapape. Nimina agaa
pagaleme palo ora Gote-na agaa pagaleme
palo tapape. Gote-me sa adea-ga nimimi
tapape. 20 Gore saame adoa pagesipa-pulu
agaa mada tepa kone salepa sipi.

21 Goa sipi rabu kaunsil aanumi nipu-
para yada malue tape agaa wala loa mea
repaasimi. Onaa rayome go aa laapona ko-
gono madaa Gote-na bi minasaasimi rabu
kaunsil aanumi nipu laapo natisimi. 22 Mo
wala yaina perekene aare nipuna madini
maaliri 40-pela pirisa.

*Gote-na kone rulae onaanumi puri mi-
nalo beten lala pirisimi*

23 Repaasimi rabu Pita Jon laapome
adami onaa piri pua Gote-na miru irae
aa mudu-para kone makuaae aanu-para
nimumi pisimide agaa pua lakesipi. 24 Go
onaame pagesimi rabu Gote madaa kone
padane sua agaa lalo: Aapa, ne ora mudu.
Neme su yaa lapo page ipa page yae rayo
page warisi. 25 Nena Holi Spirit-mi niaana
akua Devit agaa lakesa rabu nipumi pepa
madaa gupa tisa:

Akeane ruru rado onaanu ratu yawoa wae
agaa lo pimi?
26 Su rayona aa mudunumi pepena pua
mudu yapatu kiritasimi.
Nimumi Gote-para nipuna Raba
Meape Aa madaa page rabuaniaat-
alo kirita pirisimi sa.

27 Devit-mi gupa tisa-ga abia Herot page
Pontius Pailat page go aa mudu ruru rado
onaanu page Israel su-para piri onaanu
page nimu rayo kiritaawa nena raba mi aa
Mesia tulalo pisimi. 28 Gote neme aba kone
ina go mada palimi-pulu nimu kiritatalo
pirisimi. 29 Gote abiare neme nimuna
yada palimiri waru adobaina. Goa pua
niaare nena raba mi onaanumi nena agaa
puri paloa lakelamona puri giape. 30 Nena
koneme onaana yaina maepeaawa epe ko-
gono mapaawa puri pane kogononu rado
pamona puri giape simi. Nena epe raba
meape si Yesuna bimi giape sa. 31 Go beten
lo kiritisimi rabu nimu piri-para pururu
aasa. Goa pua Holi Spirit-mi nimu rayo
rulatabenaloa Gote-na epe agaa puri paloa
lakesimi.

Kone rulae onaa kone padane imi

32 Kone rulae onaanumi kone padane sua
nimuna oyaenu rumaatalo padane-rupa
pirisimi. Aa medamere nina agu raapo
saapiralua kone naia. 33 Goa pua aposel ko-
gono aanumi Aa Mudu Yesu matmat-para
aba rekesa-daa agaa puri paloa lakesimi.
Ora goa pua nimu madaare Gote-na epe
raba meape kone mea isa. 34 Goa pua kone
rulae onaanuna rikiraanare naraa onaa
meda ora napirisa. Dia, onaa rayome su
ada laapo yoto misimi rabu aposel kogono
aanu kasimi. 35 Goa pua nimumi oyae dia
ne onaanu-para mea rumaasimi.

36 Goa pisimi rabu aa medalomame
Josep nipuna su kabesimi. Go aare nipu
Livai-repaa su Saiprus madini aa pirisa
pare aposel kogono aanumi bi Barnabas
maasimi. Adaa agaa madaare go biri epe
kone sape aa. 37 Go aare yoto mua aposel
kogono aanu mone pua kasa.

5

Ananaias Safaira repaaya pirisipi

1 Kone rulae onaanu oyae gupa ru-
maasimi pare Ananaias Safaira repaaya

pirisipi. Ananaias-me nipuna su meda madaa mone yoto misa. 2 Go rabu nipumi medaloma paga sua medalomare aposel kogono aanu kasa. Go konere nipuna oreme kasa. 3 Goa pisa rabu Pita-me lalo: Ananaias, akolo Satan-me ne makirae kone mea gia pa. Goa pea-ga neme Holi Spirit-para yaa agaa lae. Kone gupa saere su yoto mone medaloma nena pa pagaa saapi sa. 4 Go suri ora nena su yaade. Gore yoto meaede mone page nena yaade. Oraga akeane ne kone laapo sua mone pagaa i pae? Ne pa onaanu-para yaa agaa nalakelae pare neme ora Gote-para yaa agaa lakelaede sa. 5 Ananaias-me go agaa pagoa sana nipu lopoa ora ini adupisa. Goa pua onaa medalomame go remaa pagoare paalame omesimi. 6 Goa pisa rabu naaki ogege aanu ipua Ananaias-na ro mea rua matmat-para pua rogaasimi.

7 Wala orope ogesi-daa pirua Ananaias-na ore Pita piri-para ipua mo pisana remaa napagesa. 8 Pita-me mo ona agaa misa: Nena aani laapo mo su madaa mone meapede pare akepu meape pae sa. E, meapade pare medaloma dia yaade sa. 9 Goa sa rabu Pita-me lakesa: Akeane nena aani raapu wae kone sua Gote-na Holi Spirit-para yaa agaa lakelape? Nena aanina ro rogaae aanu pora-nane pimi-ga nena yogane page go onaanumi rogaalimi sa. 10 Goa sa rabu go ona Pita-na aa re-para lopoa omesa. Goa pua aanumi ipua go onana ro ria pua aanina matmat re-para pua rogaasimi. 11 Gore Yesuna disaipel onaanu page onaa medalomanu page apo remaa pagoa ora paala omesimi.

Aposel aanumi puri pane kogono-para epe rado kogono-para pisimi

12 Aposel aanumi onaana rikiraana napiaa kogono page epe rado kogononu page pisimi. Oro meda aposel kogono aanu-para onaa medaloma Solomon-na wane ada-para pua kiritasimi. 13 Go rabu pa onaa medaloma nimu raapu nakirita pirisimi pare kone rulae onaanu pala omoa nimu raapu nakiratasimi. 14 Goa pisa rabu Aa Mudu madaa kone rulae onaa adaapu nimu raapu meda-para pirisimi. 15 Aposel aanumi kogono waru pisimi-daa onaanumi yaina ome onaa pora-nia ria pua reke madaa page yapara madaa page mapiraasimi. Goa pua Pita pamisa rabu nipuna wasupame yaina i onaa madaa kabulasa rabu ome onaa maepeaainalo mapiraasimi. 16 Goa pua Jerusalem su mone pane piri yaina i onaa page remo pabo piri onaa page maepeaainalo mea ipisimi. Goa pisimi rabu aposel kogono aanumi nimu maperekeasimi.

Aposel aanumi radaa nisimi

17 Goa pisimi rabu Gote-na miru irae aa mudunumi page Sadyusi aanu page nimumi aposel kogono aanu madaa wae udipa kone isimi. Go rabu nimumi ratu waru yawesimi. 18 Nimumi aposel kogono aa mapataatalo wae onaa piri karupusa ada-para mea pisimi. 19 Goa pisimi pare go ribaa Gote-na ensel medame kalabus adana pora loboa aposel kogono aa meda amaa-nane mea pua agaa gupa lakesa: 20 Epe lotu ada-para pua onaa rayo Yesumi kagaa kone gina laketapape sa. 21 Goa sa rabu aposel kogono aanumi ensel-na agaa pagoa yapi lapaasa rabu epe lotu ada-para pua agaa pamu mogeasimi. Gote-na miru irae mudu-para nipuna kogono aanu-para nimumi mo Juda aanuna kaunsil rayo kiritainalo yaasimi. Go rabu kalabus ada-para agaa repaawa disaipel aanu mea epenalo lakesimi. 22 Goa pisa pare polis kalabus ada ru-nane pua odobasimi rabu aposel kogono aanu napirisimi. Na-adesimi rabu nimu kaunsil piri-para agaa gupa pua lakesimi: 23 Niaa kalabus ada adola puaama pare pora gaape ora loko tua oda polis adaba pirina sima. Goa pua pora gaape loboa runane pua go aanu-daa niaame na-adama simi.

24 Epe lotu adana mudu polis page Gote-na miru irae aa mudunu polis page Gote-na miru irae aa mudunu page nimumi go aposel kogono aanu pa puamede remaa pagoare kone adaapu isimi. 25 Go kone su pirisimi rabu aa medame ipua lalo: Pagalepa. Apo pateme aanumiri lotu ada-para pirua onaanu agaa mogeaeme sa. 26 Goa sa raburi plisman-nu nimuna mudu raapu aposel kogono aanu mula pua wala ipisimi. Goa pisimi pare onaanumi nimu aana-me talima kone sua pawa mea ipisimi.

27 Goa pua aposel kogono aanuri runane mea pua kaunsil piri-para ma-ainalo Gote-na miru irae aame agaa mulalo pisa: 28 Yesuna bi madaare agaa nalakelape aba lamade. Goa lamade pare nimimi ora pa teme-daa adema. Go Jerusalem supara rayome nimina lakene agaa pageme. Goa pea-ga tu maomape kone niaa madaa masaatalo peme. 29 Goa sa rabu Pita-para aposel kogono aanu medalomame agaa gupa abusimi: Niaa Gote-na agaa mana pagoa makuaaema. Goa pua aa medaloma agaa mana napageme. 30 Niaana akuanuna Gote-me matmat-para Yesu marekaasa. Goa pisa pare nimimi aba repena polopea madaa nil-mi tu maomasimide. 31 Goa pisimi pare Gote-me Yesu marekaawa ki popo ki-nane pirua ora Aa Mudu page onaa Raba Meape Aa mapiraawsa. Nipumi Israel onaa rayo wae kone perekeamina wae kone rabuaniaamina puri pasa. 32 Niaame

page go kogono aba adesima. Goa pea-ga Gote-me Holi Spirit-na puriri nipuna agaa pagemede onaanu-para kasa sa.

33 Kaunsil aanumi go agaa pagesimi rabu ratu waru yawoa aposel kogono aanu tamona kone isimi. 34 Go kone isimi rabu Farisi aa medare nipuna bi Gamliel* pirisa. Go aare kaunsil aanu piri-para pua rekasa. Go aare rekena agaa mogeasa-pulu onaa rayome nipuna bi minasaasimi. Nipumi rekoa lalo: Go aposel aanu amaa mea pulupa sa. 35 Amaa pisipi rabu kaunsil-nupara gupa lakesa: Israel aanu, nimimi go aa laapore ake palima kone saleme. 36 Abadere Theudas ipua ni ora Aa Mudu yaade lakesa. Goa sa-pulu aa adaapu gupa 400-pela nipu raapu pirisimi. Goa pisa pare tu maomasimi rabu nipuna disaipel aa rayo pogola pisimi rabu nipuna kogono dia sade. 37 Wala orope nimumi onaanuna bi tulalo ipisimi rabu Galili aa Juda epa pirisa. Goa pua onaa adaapumi nipuna agaa pagesimi. Pagesimi pare omenaloa nipuna disaipel onaa pa gima pisimi. 38 Goa pisa-pulu abia neme agaa lagialo. Go aa laapo madaa koso natapape. Go aa laapo gimalepa. Nipuna pulalo pi kogonore go pa su amaa kogono-rupadaa ora dia yalia. 39 Yapare go aanumi Gote-na kogono pemepulu nimimi mada narasalimi. Nimimi ora Gote madaa waea pua kogono maoyalimilo lalo sa.

Goa sa rabu kaunsil aanumi Gameliel-na agaa pagesimi. 40 Goa pisa rabu aposel kogono aa tinalo ru-nane wala mea ipua agaa mana puri pane gupa lakesimi: Yesuna bi mada agaa natapape loa repaasimi. 41 Go rabu aposel kogono aa laapo kaunsil gimoa pisipi. Gimoa pisimi rabu nimumi Yesuna bi madaa kedaa risimi-pulu nimu ora raana omoa pisimi. 42 Goa puare yapi rayome aposel kogono aanu lotu ada-para page onaanuna ada-para page Gote-na Mea Repae Aa Yesu madaa Epe Agaa mogeasimi.

6

Aa 7-pela raba meape aa madaa misimi

1 Go raburi disaipel onaana ruru adaa ya-mama pisa. Gore mo disaipel onaa Grik agaa simi repaame mo Hibru agaa ne repaa ratu yawesimi. Goa simi: Nimimi eta wasaa onanu nakateme. Dia pare niaana wasaa ona eta nakateme-pulu eperupa nasurubeme simi. 2 Goa simi rabu aposel-na 12-pela page disaipel onaa rayo makiritaawa gupa simi: Niaame Gote-na agaa gimoa eta oyaeyae rumaalima-daare go kone ora o yalia. 3 Amenu, gupa pamina. Nimina rikiraana aa 7-pela oyaeyae rumaaina mapiraatepape. Go mapiraalimide aanuri epe bi mealimi rabu nimu Holi Spirit waru mu redepo ne kone waru su oyae surubenalo mapiraatepa. 4 Go palimiri niaame oro yaalo beten loa Gotena agaa laketema simi.

5 Aposel aa-na agaa pagoa nimumi raana omoa pisimi. Goa pua aa-na bi ma-ae Stiven-re Gote-na agaa page Holi Spirit page nipuna robaa-para rulatabesa. Nipu mapaamisa. Goa pua Filip-para Prokoruspara Nikanor-para Timon-para Parmenaspara Nikolas-para go rayo madaa misa. Nikolas-re Antiok su pirua aba Juda aanu raapu kone rulae aba misa. 6 Go kone rulae onaanumi mo aa 7-pela disaipel mea ipisimi. Goa pisimi rabu aposel kogono aanumi beten loa simina go aanu aalu madaa ki isimi.

7 Go raburi su rayona onaa adaapumi Gote-na agaa pagoa kone rulasimi. Goa pua Jerusalem su-para kone rulae onaa adaa yoa adaapu pisimi. Go page Gote-na miru irae aa adaapu nimumi Yesuna agaa waru pago kone rulasimi.

Juda aanumi Stiven adisimi

8 Gore Stiven-re Gote-na raba meape kone page Holi Spirit-na puri page waru misa-pulu nipumi onaa piri-para puri pane kogono-para epe rado kogononu-para pua pisa. 9 Goa pisa pare onaa medalomame Stiven raapu agaa arere pula pasimi. Go onaanuri Juda onaanuna lotu ada medana bi Esepena Aanu simi. Go onaanu page lotu adaare Sairini suna Juda onaanu page Aleksandria suna Juda onaanu page Silisia Esia su laapo piri Juda onaanu page Stiven raapu agaame arere pisimi. 10 Goa pisimi pare Stiven-re Holi Spirit-na puri-para nipuna makuaae kone page adoa simina nipuna agaa mada narasisimi. 11 Mada narasisimi-pulu aa medaloma mone kaloa gupa tapape simi: Stiven-me Moses-para page Gote-para page ero agaa ta-daa pagema tapape simi. 12 Goa pua lakenaloa kone makuaae onaanu-para rekena agaa tisaanu-para nimuna kone wae-rupa marekasimi. Goa pua nimumi Stiven piri ipua kaunsil-na ada-para adi ria pisimi. 13 Goa pua nimuna yaa agaa ne aanumi ru-nane mea penaaloa yaa agaa gupa simi: Go aare oro yaalo niaana Gote piri lotu ada-para nipumi Moses-na agaa madaa ero agaa loaaya simi. 14 Gupa pagesima simi: Go aame lalo: Nasaret su-para piri Yesumi epe lotu ada kilipia Moses-me niaa gisade rekena agaa perekealia laasimi. 15 Goa loa makirasimi rabu kaunsil aanumi Stiven-na

* **5:34:** Aba ripia Pol nipu Yesu madaa kone abi narulasa rabu Gamaliel nipu Pol-na tisaa pirisa. Moge Riae Aanuna Kogono 22.3 go-para ia.

ini agaare ora ensel-na ini agaa nona piane adesimi.

7

Stiven-me agaa sa

1 Goa simi rabu Gote-na miru irae aa mudunumi Stiven agaa misimi: Nimumi ne-para lamede agaare ora tame pae simi. 2 Stiven-me go remaa gupa abusa: Amenu Aapanu, pagalepape. Niaana akua Abraham Haran su-para naepe Mesopotemia su-para pirisa rabu epe paa pi Gote-me opapaawa agaa gupa lakesa: 3 Nena su-para piri ruru gimoa su rado-para pope. Go suri neme waatoa. 4 Goa sa-pulu Abraham Kaldia su gimoa Haran su-nane pisa. Goa pua nipuna aaraa omenaloa Gote-me nipu go su-para mea epenasa. Nimi abia go pimi su madaa lalo. 5 Go rabu Gote-me Abraham nipuna surubape su kasa. Dia nipuna agu raapo pirape oge regepene sudaa nakasa. Yapare Gote-me orope Abraham nipuna sinu-para rurunu-para minalo ora agaa lakesa. Gote-me goa lakesa raburi Abraham-me naaki meda abi namadisa. 6 Gote-me gupa wala lakesa: Nena orope madiali naakina rurunuri pa kimisu naakinu ruru pirua nimu ora kogono madaa adini aa-rupa piralimi. Goa pua nimu ora maali 400-pela wae-rupa piralimi sa. 7 Gore Gote-me Abraham-para wala lakesa: Apo ada kimisu-para piri gavman-mere nena naakina rurunu kogono madaa adia surubalimi. Goa palimi pare neme wae yoto abulanoloa nena madini rurunu ne piripara nina bi minasaatalo epalimi sa. 8 Goa loa sana Gote-me pogatu pirapena Abraham yogane kepene kone kasa. Goa puare Abraham yogane kepene kone kasa. Goa pisa-pulu Abraham-me Aisak madisa rabu yapi 8-pela pirua go naakina yogane kepeasa. Goa pua orope Aisak Jekop madisa. Jekop-mere niaana akua 12-pela madisa.

9 Stiven-me agaa gupa lakesa: Jekop-na sinumi Josep-para wae kone sua Isip yoto mua kimisu kogono aa-rupa mea pua yoto misimi. Yapare Gote-me Josep raapu pirua kedaa epalialo surubisa. Go rabu Fero ora Isip-na aa mudu pirisa. Goa pua Josep kabesimi rabu Gote-me Josep epe makuaae kone kasa. 10 Nipumi go kone kasa-pulu Fero-me Josep-para epe kone sua Josep ora Isip su rayona namba wan gavman aa mapiraasa. Goa pua nipuna ada page surubenalo surube aa mapiraasa.

11 Goa pisa-ga Isip su-para Kenan su laapo-para reae adaa paboa sapi e poape gimi omesimi. Goa pisimi rabu niaana akuanu eta asapu pirisimi. 12 Goa pisa rabu niaana akua Jekop-me Isip su-para eta ialo remaa pagoa nipuna sinu rana padane pora kimisu-para mea rapaasa. 13 Rana laapo pisimi rabu Josep-me amelu-para nipuna kone lakesa rabu Fero-me Josep nipuna ruru adesa. 14 Goa pisa rabu Josep-me nipuna aaraa Jekop-para agaa repaawa nipuna ruru Isip su-para ipulupape lo lakesa. Goa pisa rabu onaa 75-pela no-para pua pirisimi. 15 Go pisa rabu Jekop Isip supara pua omenaloa niaana akuanu page go su-para pua omesimi. 16 Omenaloa nimuna ronu Sikem su-para mea ria pua rogaasimi. Go suri Abraham-me aa rogaape matmat kabenalo Hamo-na naakinu mone kasa.

17 Goa pisa pare Gote-me Abraham-para pogatu pirape agaa kanalo di rudu sa rabu niaana ruru onaa adaapu Isip supara kimisu pua pirisimi. 18 Go-para pirisimi pare oropere Isip-na aa mudu meda pirua go aame Josep na-adesa. 19 Go aa mudumi niaana ruru yala mapolaawa akuanu radaa mapaawa nimuna nogo naaki pa omenalo su amaa-nane mea mapiraasa. 20 Go rabu Moses-na agimi nipu madisa. Go naakiri ini kaapu epe-rupa ae naaki agimi akua repo madu saapirisa. Goa pisa pare orope nipu kalae naakirupa pirisa. 21 Go rabu aa mudu Fero-na waneme mua ora nipuna si-rupa surubisa. 22 Go rabu Isip kone makuaae aanumi nipu mogeasimi. Goa pisa-pulu Moses-ri nipu yada yaba ne aa pirua puri pane agaa-para kogono-para pua aa mudu-rupa pirisa.

23 Wala orope Moses-na maali 40-pela patinaloa nipumi Israel su-para piri amenu adalua kone isa. 24 Goa pisa rabu Moses-me Isip aa medame ame ratu talaina adesa. Adesa-pulu nipumi ame raba mulalo pua nipumi Isip aa tu maomaawa yano abusa. 25 Goa pisa rabu Moses-me kone gupa isa: Gote-me ni puri ginalo neme amenu raba mealua rabu adalimi kone isa. Goa kone isa pare amenumi kone gupa naisimi. 26 Wala ekeraa-nanere ame laapome yada pisipi rabu Moses adoa yada napipape lo agaa gupa lakesa: Ame laapo, nipiri ora ameayaga nipimi akeane maoyaaripi ya? 27 Goa sa pare mo aame ratu yawoa go Moses orolopaawa lalo: Aapimi ne ora aa mudurupa mapiraria ya? 28 Abala go Isip aa meda taede-rupa ni tulalo pi pae? 29 Gupa pagesa rabu Moses paala omoa Midian supara pogola pua yada taepe aa-rupa pua pirisa. Goa pua oropere nipumi naaki laapo madisa.

30 Maali 40-pela patisa rabu Moses onaa napiri su Rudu Sainai re-para pua ensel meda adesa. Adesa rabu repena sulaa ralae-na adesa. 31 Moses-me adesa rabu nipumi pala omoa rabu nipu re-para pua adolalo pisa. Go rabu nipumi Aa Mudu-na agaa gupa pagesa: 32 Niri nena akuanuna Gote yaade. Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote yaade sa. Goa sa

rabu Moses paala omoa pururu pisa pare Gote piri-para na-adesa. 33 Goa pisa rabu Gote-me nipu-para lalo: Nena aariti kolape. Abia ne reka aate suri ora epe su yaade sa. 34 Neme nina Isip su-para piri onaanuna wae radaa pi kogono-daa ora ade. Nimuna re pagoa nimu raba mulalo epawa. Goa pea-ga ne rekoa ne Isip su-para painalo pi sa.

35 Go Moses padanere Israel su-para piri onaanumi aba gimoa gupa simi: Aapimi ne aa mudu-para koso pagape aa-rupa mapiraria pae? Goa simi pare Gote-me Moses aa mudu-para raba mi aa-para pirinalo mea rapaasa. Go repena sulaa ralae-para pirisa ensel-me Moses raba minalo Gote-me Moses puri mapabasa. 36 Moses-mere Isip su-para napiaa kogono page rado kogononu page pisa. Nipumi onaanu Ipa kane kenaawa onaa napiri su-para maali 40-pela nimu surubisa. 37 Moses-miri Israel su-para piri onaa aba gupa lakesa: Gote-me ni mapiraasa-rupa nimina rikiraana agaa lakene aa meda mapiraalia. 38 Moses-re Israel su-para piri onaanu kiritasimi rabu nipumi raba misa. Nipumi ensel raapu Rudu Sainai madaa pirua agaa lakesa. Go ensel-me akuanu page agaa lakesa. Apo oro yaalo mapiraape agaa pagesimi rabu nimi page pagaliminalo lagisa.

39 Goa pisa pare go Moses-re niaana akuanumi masaa rilasimi. Nimimi nipu gimoa wala Isip su-para palima kone isimi. 40 Goa pua nimumi Aron gupa lakesimi: Remo medaloma waria simi. Goa pua nimumi pora wanaloa orope pomona. Moses-re niaa Isip su-para mea epaade pare nipu aa-para pua palo maarea simi. 41 Goa simi rabu nimumi remo mena gawa-rupa warisimi. Nimumi pa kimi warini mena gawa madaa gote ma-aulaawa pedo pedo pu pirisimi. 42 Go rabu Gote-me nimu yaa-para aatade uba kedonuna bi minasaainalo gimisa. Go madaare Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa gupa tu isimi: Nimi Israel su-para piri onaanu-ya. Nimimi maali 40-pela su amaa pirua mena gawanu tua miru irisimide-ga gore ni-para pisimi pae? Ora dia. 43 Nimimi mo remo Molek-na mamina warini aba mea kilipia ria pisimi. Go raapu mo remo Refan-na uba wasupa page minasaasimi. Go remo wasupare nimimi wari kiritisimi. Goa puare neme nimi Babilon su-para mea pua mapiraalua sa. Profet aame buk madaa apo agaa tu isa.

44 Stiven-me agaa pena lala sa: Niaana akuanuri onaa napiri su-para pirua lotu ada sel mamina-me warisimi. Go adaare Gote-me Moses-para wariape lo robo isa-rupa warisimi. 45 Orope go mamina-me warini adaare akuanumi sinu-para kalamama pua akuanumi kilipia ru pirisimi. Goa pua Josua-me ruru radonu rata mea pisa rabu akuanu sel ada go-para mea ria pisimi. Goa pulalo pisimi rabu Gote-me iaanu aba ratu rubesa. Go su-parare Devit madisa rabu page sel ada aasa. 46 Devitri Gote-me epe aa kone isa-pulu nipumi Gote-para ne ora akua Jekop-na Gote yapulu nena pirape lotu ada warialuame pi lo beten sa. 47 Go beten sa pare Devit-na naaki King Solomon nipumi go lotu ada warisa.

48 Yapare so Mudu Gote-re pa kimi warini ada-para napia. Go madaare Gote-na agaa lakene aame gupa sa: 49 Aa Mudumi gupa sa: Yaa-parare ora nina pirape siaa yaade. No suri ora nina aa i yae yaade. Goa pega nimimi nina adaare ake piane palimi yapae? Go page nina kitu pirape su yaade. 50 Neme go oyaenuri nina kimi waritu sa.

51 Stiven-me kaunsil gupa lakesa: Nimiri pu rero pina raa-para piri onaa pimi. Nimina aane poaawa Gote-na agaa napageme. Nimiri nimina akuanumi Holi Spirit gimisimide-rupa peme. 52 Profet ora padane nimina akuanumi radaa nakasimi ya? Go page nimina akuanumi epe redepo ne aa madaa pora mea waalape aa tu maomasimi. Goa pua abia page nimimi nipu kawae madua tu maomasimi. 53 Nimiri ensel-me Gote-na rekena agaa mea lagisa. Goa pisa pare nimimi go agaa rasua napagaeme.

Nimumi Stiven aana-me tu maomaasimi

54 Kaunsil piri aanumi Stiven-na agaa pagoare ratu waru yawesimi-pulu nimuna abulu regepe no pirisimi. 55 Yapare Stiven-re Holi Spirit nipuna robaa-para rulatabesa-pulu nipumi so yaa-para Gote-na epe paa adesa. Yesu Gote-na popo kenane pirina adesa. 56 Adalepa. So yaa lobapaina Gote-na ki popo ke-nane Onaa Raapu Pirape Aa-na Si so pia-daa lo Stiven-me gupa sa.

57 Goa sa rabu nimumi aa-ya loa nimuna aane pora poaawa Stiven aipapulu aditalo pisimi. 58 Nimumi nipu adaare amaa-nane rata mea pua aana-me tisimi. Goa pua nipu tu maomape aanumi mamina kaloa ogege aa meda mea kasimi. Go aana biri Sol yaade. 59 Nimumi aana-me talaina Stiven-me Gote-para beten gupa sa: Aa Mudu Yesu, nina wasupa mea sa. 60 Goa sa rabu rumu koba pua agaa puri paloa sa: Aa Mudu, go aanuna pupitagi wae yoto na-abulape. Goa loa nipu ini adupia u patisa.

8

Sol-me Gote-na kone rulae onaa kedaa kasa

1 Stiven tisimi go raburi Jerusalem su-
para piri kone rulae onaanu madaa wae
kedaa di marekaasa. Goa pisa-pulu nimu
su rado rado-para yada ta reko pisimi.
Nimu Judia Samaria su-para yada ta pisimi
pare aposel kogono aanu padane napisimi.
2 Go raburi Gote madaa kone waru rulae
aa medalomame Stiven ro rogaawa re lo
pirisimi. 3 Yapare Sol-me Gote-na ruru
kedaa katalo maoyasa. Nipu ada padane
padane laata pu-para pamua kone rulae
onaanu adia kalabus ada-para mapatasa.

Samaria su-para Gote-na epe agaa lakesimi

4 Yadata pisimi kone rulae onaanumi su
rayona pua epe agaa lapedepesimi. 5 Filip-
ri nipu su Samaria adaare-pare pua apo
piri onaanu-para Gote-me Mea Repae Aana
agaa mogeasa. 6 Nipumi napiaa kogono
pisa rabu onaa adaapumi nipuna agaa
pagoa kone rulasimi. 7 Goa pisa rabu Filip-
mi remo pabo piri onaa adaapuna remo
rakepeaasa. Go rakepeataina agaa puri
pane simi. Goa pua pora napami ki wae
onaanu page yaina omopa i onaanu page
maepeaasa. 8 Go rabu Samaria su-parare
onaanumi ora raaname omesimi.

9 Go adaare-parare aa meda nipuna bi
Saimon pirisa. Go aare nipu yaina pia
aa ya-pulu Samaria su-para piri onaa ray-
ome nipu paala omesimi. Nipumi ni ora
aa mudu sa-pulu onaanumi nipuna puri
adoa paala omesimi. 10 Samaria su-para
piri onaa rayo ora aa mudunu page riabo
onaanu page go yaina pi aa-na bi waru mi-
nasaasimi. Go aa madaa gupa simi: Nipu
Gote-na puri ia-pulu bi Ora Puri lamina
simi. 11 Ora raana adaapu nipuna yaina pi
kone adoa onaanumi nipu waru pagesimi.
12 Goa pisimi pare Filip-mi Gote-na Surube
Su madaa Yesu Krais-na bi madaa Epe
Agaa lakesa rabu Samaria su onaame agaa
madaa kone rulaawa baptais misimi. 13 Go
yaina pia aa Saimon page kone rulaawa
baptais mua sana Filip re-para pirisa. Goa
pua nipumi puri pane kogono-para kogono
radonu-para adesa rabu paala omoa ki
maalu tisa.

14 Samaria onaa Gote-na agaa robaa-para
maodaasimi rabu Jerusalem su-para piri
aposel kogono aanumi remaa pagesimi.
Goa pua nimumi Samaria su-nane Pita Jon
lapo mea penaasimi. 15 Go aa laapo ip-
isipi rabu nipumi kone rulae onaanu Holi
Spirit minalo beten sipi. 16 Holi Spirit
onaame abade namisimi-pulu nipumi goa
pisipi. Nimu baptais misimi rabu Yesuna bi
padane pagoa misimi. 17 Goa pisa-pulu Pita
Jon lapome nimuna aalu madaa ki inaloa
Holi Spirit misimi.

18 Aposel aa laapome aalu madaa ki isipi
rabu go yaina pi aa Saimon-me onaanu
Holi Spirit misimi rabu adesa. Adesa rabu
Pita Jon lapo-para mone-me kabano tapa lo
agaa gupa lakesa: 19 Go puriri ni gialepa.
Nina kimi pa onaanuna aaluna sanoloa
Holi Spirit mealimi sa.

20 Goa sa pare Pita-me agaa gupa abusa:
Nena mone raapu wae repena sulaa-para
pope. Neme Gote-na pa ode gea yaere
mone-me kabalua kone nasape. 21 Nemere
kogono pulalo niaa raapu kogono aa mada
napirali. Nena robaa-para epe redepo ne
kone napia. 22 Pare nena robaa-para kone
maepeaawa Aa Mudu-para beten lape. Goa
pua wae kone marabuaina beten lape.
23 Gore nena pu rero pi aa-rupa adalo
sa. Go koneme ne kalabus ada mapiraaya.
24 Goa sa-pulu Saimon-me Pita Jon lapo-
para lalo: Aya, nena lae-rupa ni mada wae
yaenu naepena beten tapape sa.

25 Goa pua Jon Pita lapome Aa Mudu-
na agaa kone rola mogeawa Jerusalem su-
para wala pisipi. Pora-nia pisipi rabu
Samaria su-para piri onaanu Gote-na Epe
Agaa lakesipi.

Filip-mi Itiopia su-para piri aa agaa lakesa

26 Oropere Gote-na ensel medame Filip
agaa gupa lakesa: Nena oyae amege pua
no-nane puare Jerusalem su-para Gasa su
lapone pora pamuape sa. Go porare onaa
napiri su-para go popesa. 27 Goa sa rabu
Filip-mi oyae amege pua pisa. Go pisa rabu
Itiopia su-para piri aa meda nipuna ada
wala polalo pisa. Go aare naaki namadini
abe aa yapare ora aa mudu pirua Kwin
ona muduna mone surubisa. Go onana
biri Kadasi nipu Itiopia piri onaanu suru-
bisa. Itiopia aame Jerusalem su-para Gote-
na bi minasaawa ada wala polalo lotu ta
pisa. 28 Nipu hos-me yone kaaris madaa
pirua popesa. Pira palae pulaawa agaa
lakene aa Aisaia-na pepa madaa dipiaama
pisa. 29 Goa pua Holi Spirit-mi Filip lakesa:
Mogo hos-me yone kaarais re-para pua
aasa. 30 Goa sa rabu Filip go aa piri-
para aipapulu pua agaa lakene aa Aisaia-
na buk dipialaina pagesa. Pagoa agaa gupa
misa: Go dipiae agaana re niminaae pae?
31 Go aame lalo: Aa medame go agaana
re nalagialiadere akea pua niminaalua ya-
pae? Itiopia surube aame Filip gupa loa
sana hos-me yone kaaris madaa ni raapu
epa pira lo lakesa.

32 Mo dipisade agaana re gupa lakesa:
Gore nipu tape mena sipsip-rupa nimumi
nipu mea pisimi. Oge mena sipsip-ri iri
pudiatalo rogaawa pemede-rupa agaa lo-
rainaloa nipu mea pisimi. 33 Gore nimumi
nipu ora rabuaniaawa nipu mariae koso

agaa simi. Gore nipu nogo naakinu page meda ora napiri. Goa pua nimumi nipu tu maomainaloa so yaa-para pisa. Go agaare Aisaia-na buk madaa apo-rupa tu isa.

34 Apode aame Aisaia-na buk dipiare Filip-para agaa gupa misa: Go agaa lakene aa-na agaare aapi madaa loaaya pae? Ora nipu madaa ta pae pa aa meda madaa ta pae? 35 Goa sa rabu Filip-mi Epe Agaa adaapu mogeasa. Go aana aba dipisa agaana re loare Yesuna Epe Agaa mogeaatalo pisa. 36 Goa pua pora pulaaware Itiopia surube aame ipa ini meda adesa. Goa pua nipumi lalo: Go ipa ada. Akeane neme baptais namealua yapae sa. 37 Filip-mi nipu-para lalo: Nena pu robaame kone waru rulali-daare baptais mada meali sa. Goa sa rabu go aame lalo: Abia Yesu Kraisre ora Gote-na Si yaade kone rulaato sa.

38 Go rabu mo aame oseme yone kaaris maloraawa nipu Filip lapo no ipa-para pisipi. Goa pua Filip-mi baptais kasa. 39 Ipa masaana gimoa ipisipi rabu Holi Spirit-mi Filip pane mea pisa. Mo aame Filip wala na-adisa pare nipu pora-nia pisa rabu nipuna robaa-para raana ora waru pisa. 40 Filip-mi kone mua nipu Asdot su-para pa epa pirisa. Nipumi adaare rayona Epe Agaa lakela-mama puare Sisaria su-para pua pirisa.

9

Sol kone perekeyo sua Gote-na agaa robaa-para maodasa
(Kog 22.4-16; 26.9-18)

1 Yapare go rabu Sol-me wae agaa lala pua Gote-na aposel kogono aanu tu maomaatalo pisa. Goa pua nipumi Gote-na miru irae aa mudu piri pua adesa. 2 Go aa mudumi pepa tinalo laketa pisa. Goa pua Damaskus su-parare Sol-me Juda aanuna lotu ada ru-nane polalore Gote-na pora raati onaa lotu ada-para madaa asapisa. Goa pua nipumi nimu Jerusalem su-para kalabus ada aditalo mea pisa. 3 Gore Sol pua Damaskus adaare resi-para pamisa rabu nipu piri-para so yaa-para i paame nipuna ini agaa-para paa-rupa ipisa. 4 Go rabu Sol nipu su amaa lopoa agaa meda gupa pagesa: Sol Sol-ya, neme niri ake peadaa maoyaaye pae? 5 Gore Sol-me lalo: Aa Mudu, nere aapi ya? Agaa gupa abusa: Niri Yesu yaade. Nemere ni oro yaalo maoyaaye. 6 Yapare ne rekoa so adaare-para pu. Neme orope pali yae aa medame lagialia sa.

7 Go agaa sa rabu aa medaloma Sol raapu pisimiri pa rekaawa agaa nasimi. Nimumi go agaa pagesimi pare pa oyae meda na-adesimi. 8 Sol su madaa rekesa pare ini-para ribaa pa yabaasa. Goa pisa-pulu nipuna adami aanumi ki mina mua Damaskus su-para mea lamua pisimi. 9 Gore yapi repome Sol-na ini-para ribaa pa yabaina eta nanisa.

10 Goa pua Damaskus su adaare-para Gote-na agaa lae disaipel aa meda Ananaias pirisa. Nipumi upaa adesa rabu Gote-me agaa gupa lakesa: Ananaias-ya sa. Nipumi lalo: Aa Mudu, ni go pi sa. 11 Gote-me nipu-para lalo: Ne rekoa go pora-para pu. Mo porana biri Redepone Pora, go pora-para pope. Ne Juda aanuna ada pua Tasas su-para piri aa Sol asapape. Abia go aa Sol-me beten lala pia. 12 Nipuna koneparare aa meda ne Ananaias nipuna adapara pua aalu madaa ki epa saina kone saapia. Goa pali rabu nipuna ini wala rupalua kone saapia.

13 Ananaias-me gupa sa: Aa Mudu, onaa adaapumi go aa-na wae kone adoa ni lagiame. Jerusalem su-parare nipumi nena epe kone rulae onaa madaa wae kedaa mea kasa. 14 Gote-na miru irae aa nimu nipu pepa kasimi-pulu go aa Damaskus supara ipuare nena bi minasaae onaa aditalo pea. 15 Aa Mudumi nipu-para lalo: Abi pu. Neme nipu nina epe raba mi aa mapirayo. Nipumi nina bi su rayona mea pua ruru radonu page nimuna aa mudunu page Israel onaanu page nimumi pagenalo mea palia. 16 Nina kogono madaare neme nipuna radaa nape yaenu mea waatoa.

17 Goa sa-pulu Ananaias pua go ada runane pua odobaawa Sol-na aaluna nipuna kimi oraasa. Goa pua nipumi lalo: Ameya Sol, aba ne pora-nia pamua Aa Mudu Yesu adaede. Nipumi nena ini rupaawa Holi Spirit nena robaa-para rulatabenalo ni mea epenala sa. 18 Goa sa rabu Sol-na ini madaa rigitisa yae rakepe pasa rabu ini wala rupasa. Goa pisa rabu nipu rekoa baptais misa. 19 Goa pua eta noa yoganepara puri wala misa.

20 Nipu Juda aanuna lotu adanu-para pua odobaawa Yesuna bi madaa agaa lakesa. Gore gupa sa: Yesu ora Gote-na Si yaade sa. 21 Go onaanumi pagoare kidipaa ragi tu pirua agaa gupa simi: Go aare aba Jerusalem su-para mea pirua Gote-na bi minasaae onaa tu maomasade aa yaade. Go aare go-para ipua nipumi Gote-na pora raati onaa aditalo ipisa. Goa pua Gote-na miru irae aa mudunu piri-para mea polalo pi sa.

22 Goa simi pare Sol-me agaa mogeasa rabu puri meaa-mama pu pirisa. Nipumi Damaskus piri Juda aanu-para Yesu ora Gote-na Mea Repae Aa yaade lakenaloa agaa mada na-abusimi.

23 Goa pua oro medare Juda aanumi nimu kirita pirua Sol tulalo yada robesimi. 24 Pare Sol-me nipu tulalo pisimi remaa aba

pagesa. Goa pua Juda aanumi Sol tulalo pisimi rabu ada pora gaapenu ora ribaa page aebo page kaleda pirisimi. 25 Goa pisa pare Sol-na disaipel onaanumi nipu lamu mua adaa nu basket-para kaleda mapiraasimi. Goa pua kepo ralu rarane basket-para madua pua mea lopaniaasimi.

26 Sol Jerusalem su-para pua disaipel aanu raapu piritalo pisa. Goa pisa pare nimumi nipu Gote-na disaipel aa dia yana kone sua paala omesimi. 27 Go rabu Barnabas-me nipu raba mua disaipel aanu piri lamua pisa. Goa pua Barnabas-me Sol pora pamisa rabu Aa Mudu adesade remaa lakesa. Goa pua Barnabas-me Aa Mudu Solo-para agaa lakesade remaa lakesa. Sol Damaskus su-para pirisa rabu Yesuna agaa puri paloa mogeasade page remaa lakesa. 28 Goa lakesa-pulu Sol-me disaipel aanu raapu pirua ora paala naomesa pare Jerusalem rayona pua Aa Mudu-na bi madaa puri pane agaa lakesa. 29 Goa pua nipumi Grik agaa ne Juda aanu-para arere agaa lo pirisa rabu nimumi nipu tulalo pisimi. 30 Go disaipel aanumi go remaa pagoare nimu Sol Sisaria su-nane lamua puare Tasas su-para penaasimi.

31 Goa pisa rabu Judia su robo-para Galili su robo-para Samaria su robo-para kone rulae onanu epe-rupa pirisimi. Goa pua Holi Spirit-mi puri kasa-pulu Gote-na ruru adaa yoa puri palo pirisimi. Goa pua Gote-na ruru piri onaanumi nipuna bi waru minasaa pirisimi.

Pita-me Ainias-na yaina maepeaasa

32 Pita nipuri su rayona pamua agaa mogeasa rabu oro medare Lida su-para piri kone rulae onaanu adola pisa. 33 Go-parare aa meda nipuna bi Ainias-re nipu pora napami aa ya-pulu reke madaa pa pirisa. Go yainare nipu maali 8-pela runane omesa. 34 Pita-me nipu-para lalo: Ainias, Yesu Krais-me ne maepeaata-ga rekoa nena yapara ludia maredepoya sa. Goa sa rabu Ainias aipapulu rekesa. 35 Nipu rekoa pisa-pulu Lida Saron su lapo piri onanumi nipu adoa nimuna kone perekea Gote-na agaa ratisimi.

Pita-me ome ona Tabita marekaasa

36 Mo Jopa su-para Gote-na disaipel ona meda pirisa. Nipuna biri Tabita yapare Grik agaa madaa Dorkas simi. Go bina rere ora aipapulu pope yae-daa teme. Go onare oro yaalo epe kogono pua naraa onaanu oyae kalala pisa. 37 Go rabu nipu yaina meda mua ini adupisa. Gore nipuna to radepea ada rum sone mea ria pua isimi. 38 Gore adaa kagure Jopare Lida su regepea aasa. Goa pua Jopa su-para piri disaipel aanumi Pita Lida su-para pia remaa pagesimi rabu aa laapo repaawa agaa gupa lakesimi: Niaa piri aipapulu epape lo lakesimi. 39 Pita pagoa go su gimoa nimu raapu wala pisa. Opapasa rabu so ada rum ae madaa-nane lamua pisimi. Goa pua ona wasaa rayome Pita kutapu mawabaawa re lo pisimi. Nimumi Dorkas nipuna warini mamina-nu oyaenu Pita mea waasimi. 40 Pita-me onaa rayo amaa pulupa loare rumu koba pua beten sa. Beten loare go onaana ro i-para inimi nipu adaniaawa gupa sa: Tabita, nere reka. Goa sa rabu oname nipuna ini rupaawa Pita adoa reka pirisa. 41 Go rabu Pita-me nipuna ki mua marekaasa. Go rabu nipumi kone rulae onaa-para ona wasaanu-para yaaloa go ona epa adalepa sa. 42 Go remaare Jopa su one mone lakelo kiritisimipulu onaa adaapumi Gote-na agaa madaa kone rulasimi. 43 Goa pua Pita nipu Jopa su-para yapi adaapu pirua nipu Saimon raapu pirisipi. Go Saimon-re mena gawana yoganeme oyae warini aa.

10

Pita Kornilius laapona kogono

1 Aa meda nipuna bi Kornilius-ri nipu Sisaria su-para pirisa. Nipuri Rom suna aa mudu pirua nipumi soldia aa 100-pela surubisa. Gore nipuna soldia aanuri nimu madini su Itali ya-pulu go bi Itali-repaa simi. 2 Go surube aare nipu oro yaalo lotu lo nimu raapu Gote-na bi minasaaeme, Nipumi mone oyaeyae Juda aanuna naraa onaanu kalo oro yaalo Gote-para beten lala pirisa. 3 Oro medare naare pereke tula pulaina 3 klok rabu nipumi upaarupa pua oyae adesa. Adesa rabu Gote-na ensel meda ipua epa lalo: Kornilius-ya. 4 Nipumi mo ensel paala omoa pa adabaawa lalo: Aa Mudu, ake palua ya? Go rabu ensel-me gupa abusa: Nena beten-para oyaeyae raba mi kone-parare Gote-me adaba pia. 5 Abiare neme agaa mea pope naaki medaloma Jopa su-para penaala. Nimumi aa meda lamua ipulupape lo lakelape. Go adola palimide aa-na biri Saimon yapare nipuna bi meda Pita teme. 6 Go aare nipuna bi padane-rupa ne aa medana ada-para piralia. Nipuri mena gawana yogane raapu kogono pi aa yaade. Nipuna adaare no ipa solwara repaa-nane aaya-daa sa.

7 Ensel-me Kornilius agaa gupa lakeloa pisa. Kornilius-mi nipuna kogono naaki laapo-para soldia aa meda page nimu yaasa. Mo soldia aa medare nipu lotu agaa pagoa nipumi oro yaalo Kornilius raapu pirua raba meape kogono pisa. 8 Kornilius-mi go aa repo-para ensel-na remaa lakeloa mo Jopa su-para mea penaasa.

Pita-me upa-rupame yada adesa

9 Nimu pua pora-nia patua yapi lapaasa raburi wala puare Jopa su re-para pua opapasimi. Go rabu naare rikiraana aina Pita-me ada masaana beten ta pisa. 10 Go ada masaana pirisa rabu nipu reame omoa eta nolalo pisa. Gore nimumi eta managola kiritisimi rabu Pita-me upaa nona piane yae meda adesa. 11 So yaa pora gaape lobenaloa nipumi yae meda adesa. Adaa mamina nona piane yaere nimumi rugi maala ripinaawa lopaniaataina adesa. 12 Go mamina-na ru-nanere mena yaa yapa waasa paaka oyaeyae pabo pirisa. 13 Go rabu agaa meda gupa pagesa: Pita, ne rekoa mogo yaenu tu nape. 14 Pare Pita-me lalo: Aa Mudu, ni mada dia. Niaana rekena agaa ia-pulu neme wae etanu-daa nanalua. 15 Gore wala rana lapopa agaa gupa lakesa: Gote-me eta oyae maepeaayare neme go wae etanu-daa nalape. 16 Go agaare rana repo loa sana mamina oyae so yaa-para aipapulu mea pisa.

17 Gore Pita-me kone adaapu sua apo upaame adalo yaere ake yapae kone isa. Goa kone saapiralaina Kornilius-mi mo mea epenasa aanumi agaa meama meama ipuare Saimon-na ada pora gaape-nane epa rekasimi. 18 Nimumi gupa yaasimi: Saimon nipuna bi medare Pita-ya. Go aare go ada-para pia pae napia pae simi. 19 Pita-me nipuna upaa pa niminaata pirina Holi Spirit-mi gupa lakesa: Pora gaapenanere aa repome ne go asapeme-daa lo lakesa. 20 Goa pea-ga ne rekoa nimu raapu pope. Neme go aanu mea epenalawa-ga kone adaapu nasape pare aipapulu pope sa.

21 Goa sa rabu Pita ada-para pua aanu-para lalo: Nimimi asapuaarimide aare ni yaade. Nimi ake pula epame pae sa. 22 Nimumi agaa gupa simi: surube aa Kornilius-mi pulupa laa-daa epa amaa. Go aare epe aa pirua Gote-na bi minasaae aa yaade. Juda onaa rayome nipu-para epe kone imi. Go aa-parare Gote-na ensel medame gupa lakesa: Neme Pita-na agaa mea rapape. 23 Go agaa pagoare Pita-me nimu ada ru-nane lamua pua eta kalo surubisa. Wala yapipu Pita-me oyae amege pua nimu raapu pisa. Jopa su-para piri kone rulae amenu medaloma page pisimi.

Pita nipu Konilias-na ada-para pisa

24 Nimu puare pora padane kura palae puare Sisaria su-para pua opapasimi. Gore Kornilius-mi nimu adaba pirisa-pulu nipuna ruru-para nipuna adami onaanu-para yaanaloa adola kiritasimi. 25 Pita ada ru-nane aba ripia odobasa rabu Kornilius Pita-na kibu re-para pua lopesa. 26 Goa pisa pare Pita-me nipu marekaawa lalo: Ne rekaina. Ni page pa nena yago yaade. 27 Goa pua Pita Kornilius laapo agaa lama pua ada ru-nane odobasipi. Go ada ru-nanere onaa adaapu kirita pirisimi.

28 Pita-me nimu-para lalo: Nimimi ademe. Juda onaanuri pa ruru onaa radonu raapu mada napitimi. Niaa Juda aanuna rekena agaame gupa ta: Neme ruru radonu-para waea pi onaa-rupadaa natoa. Dia-ga Gote-me ni-para go kone gimala. 29 Goa pea-ga nimimi ni lamua ipisimide rabu neme agaa narasisude pare agaa pagoa ni epawa. Gore neme nimi abi agaa mealo: Ni akeane yalame pae?

30 Kornilius-mi lalo: Gore numane gupi rabu naare pereke tua aina ada-para pirua beten lala pirisu. Go rabu aa meda nipu epe yaako pi mamina maraawa ni piri-para epa rekaawa lalo: 31 Kornilius, Gote-me nena beten-para oyae ode kane kogono-para adoaaya. 32 Neme aa meda no Jopa su-para penaaloa aa Saimon Pita lamu mula penaalawa. Go aare bi padane ne yagona ada-para pirina go ada ipa solwara repaa-para aaya. Yagore mena gawa yogane warini aa. 33 Goa sa rabu neme aa medaloma aipapulu ne piri epena lawa. Ne waru pagoa epae-ga niaa rayo abia Gote-na ini agaa-para epa pima. Go agaare ake ya? Gote-me ne lagi agaa manare niaame pagolalo ado pima.

Pita-me Kornilius-na ada-para pirua agaa lakesa

34 Pita-me agaa aba gupa lapedepesa: Gote-me ruru rayo madaa kone padane ia-daa niminaato. 35 Goa pua onaa rayome Gote-na bi minasaawa nipu madaa epe kone rulaeme-daare Gote-me nimu raaname omea. Su rayona piri onaanu madaa epe kone ia. 36 Aba Gote-me niaa Israel su-para piri onaanu-para Yesumi eperupa pirape agaa laginalo mea rapaasa. Yesuri onaa rayona Aa Mudu pia. 37 Nimimi Jon-me aba Epe Agaa mogeawa baptais kasa-daa pageme kone salo. Orope Yesumi Galili su-para agaa lakeloare Juda su rayona Epe Agaa mogeasa. 38 Nimimi Gote-me Yesu Holi Spirit-para puri kasade remaa pageme kone salo. Gote-re Yesu raapu pirisa-pulu nipumi su rayo pamua epe kogono pisa. Goa pua nipumi onaa rayo Satan-na puri gimenalo mea rapaasa. 39 Niaame Yesuna kogono rayo adema. Juda su-para Jerusalem su-para page onaanumi Yesuna kogono adema. Go pisa pare nimumi go aa repena polopea madaa tu maomasimi. 40 Goa pisimi pare yapi repo matmat-para pirinaloa Gote-me nipu matmat-para wala marekaasa. 41 Goa pua niaame adamonalo Gote-me marekaasa. Niaa agu raapo adamonalo namarekaasa pare onaa medalomame page adenalo pisa. Nipu matmat-para rekoa ipisa rabu niaa

nipu raapu padane-para eta no pirisima.
42 Goa pua Yesumi niaa-para epe agaa pua
laketapape sa-pulu go epe agaare onaanu
pamu laketema. Gote-me nipu padane
koso pagape aa mapiraasa-pulu niaame go
agaa laketema. Gore ora pa pitimi onaanu
page aba ome onaa page Yesumi nimuna
koso pago rumaalia. 43 Gote-na agaa
lakene aanumi Yesu madaa agaa lakes-
imi. Onaa rayome Yesu madaa kone rulal-
imiri Yesuna bina purimi nimina pupitagi
raakepe rubalia.

Onaa ruru rado medanumi Holi Spirit misimi

44 Pita-me go agaa lalaina Holi Spirit
nipuna agaa pago pirisimi aanu rayo
madaa ipisa. 45 Goa pua kone rulae Juda
aanuri Pita raapu pirua paalame omes-
imi. Gote-me nipuna Holi Spirit ruru rado
onaanu-para kasa-pulu Juda aanumi ki ragi
tua paalame omesimi. 46 Gore ruru rado
onaanumi adaa agaa rado rado lo Gote-na
bi minasaasimi rabu Juda aanumi paalame
omesimi. Goa pua Pita-me adoa lalo: 47 Go
aanuri Holi Spirit meamedere niaame page
go-rupa misima, Goa pea-ga aapimi madaa
rekena salia ya? Baptais mada mealimina
sa. 48 Goa sa rabu Pita-me agaa mana gupa
lakesa: Yesuna bi madaa baptais kalape.
Goa pua Pita-me mo aanu nimuna kone
mua yapi medaloma nimu raapu pirisa.

11

Pita-me Jerusalem su-para piri kone rulae onaa apo remaa lakesa

1 Goa pisa rabu Judia piri disaipel aanu-
para kone rulae aanu-para nimumi pa ruru
radome page Gote-na epe agaa pageme
remaa pagesimi. 2 Goa pua Pita Jerusalem
su-para wala pisa rabu oge naakina yo-
gane kado talo peme aanumi Pita-para
rono omoa ratu yawesimi. 3 Nimumi Pita-
para lalo: Ne abade ruru radonu yogane
nakepene aa raapu eta no pirisimide.

4 Goa simi rabu Pita-me go agaana re
waru gupa lakesa: 5 Niri Jopa adaare-para
pirua beten lala pirisu. Go rabu nina kone
mea perekea upaa nona piane yae meda
adesu. Goa pua ora mamina nona piane
oyae meda nipuna rugi ripinaawa yaa-para
epa kilipia ni piri epa isa. 6 Gore neme
mamina ru-nane waru adesu rabu neme
uri arinu-para paakanu-para yaa yapanu
oyae rayo adesu. 7 Go rabu agaa medame
ni gupa lagisa: Pita, neme rekoa mo arinu
tu nape. 8 Pare neme gupa lawa: Aa Mudu,
neme madaa dia. Neme abade rekena
i arinu madaa eta-rupadaa ora nanisude.
9 Pare yaa-para agaa wala lagisa: Gote-
me oyaeyae rayo maepeaaya-ga oto pi yae
kone nasape. 10 Go agaare rana repo
paganoloa mo arinu oyae rayo wala so yaa-
para yola pua.

11 Ora go raburi Sisaria piri aa repo
ni lamua polalo nina ada-para epa opa-
pasimi. 12 Holi Spirit-mi ne nimi raapu
pu lo gupa lagisa-pulu neme kone adaapu
naisu. Go aa oraapu ni raapu Sisaria su-
para puare Kornilius-na ada-para pisima.
13 Gore Kornilius-mi ensel meda nipuna
ada-para pirina adesa remaare niaa lag-
isa. Go ensel-me nipu lakesa: Neme Jopa
su-para aa mea rapaawa Saimon lamua
ipulupape. Go aa nipuna bi laapopare
Saimon Pita teme. 14 Go aa nipumi epe agaa
lagialia rabu ne-para nena ada-para piri
onaanu-para nimi oro yaalo kagaa piraama
laama pope remaa lagialia. Go ensel-me
gupa sa. 15 Gore neme agaa pena lalano
Holi Spirit nimu madaa ipisa. Abade niaa
madaa ipisade-rupa ipisa. 16 Ipisa rabu
neme Aa Mudumi agaa lagisade-rupa kone-
para wala isu. Nipumi aba gupa sa: Jon-
mere onaanu baptais kasa rabu pa ipame
kasa pare nimiri Holi Spirit-na baptais
mealimina sa. 17 Niaame Aa Mudu Yesu
Krais madaa kone rulaawa Holi Spirit mis-
ima. Goa pua abiare go ruru rado onaanu
padane-rupa misimi. Gore padane-rupa
misimi-pulu neme Gote-na kogono mada
namaoyalua kone isu.

18 Gore nimumi Pita-na agaa pagoare
nimuna rono agaa gimoa Gote-na bi mi-
nasaasimi. Nimumi lalo: Gote-me ruru
rado onaanu page oro yaalo kagaa piraama
laama paliminalo kone perekeape pora
waasa.

Antiok su-para piri onaame kone rulasimi

19 Stiven tisimi rabu adaa kedaa mea
kasa-pulu kone rulae onaanu pu pa
yabisimi. Goa pua Fonisia su-para Saiprus
su-para Antiok su-para page epe agaa
lakesimi pare nimumi Juda onaanu
agu agaa lakesimi. 20 Goa pisimi pare
Saiprus Sairini su laapo piri kone rulae aa
medaloma Antiok su-para pua ruru rado
onaa-para Aa Mudu Yesuna Epe Agaa pua
lakesimi. 21 Goa pua Aa Mudumi puri kasa-
pulu onaa adaapumi Epe Agaa madaa kone
rulaawa Gote-para kone perekesimi.

22 Goa pisimi rabu apo Jerusalem su-para
kone rulae onaanumi remaa pagesimi-
pulu Barnabas mo Antiok su-para pe-
naasimi. 23 Barnabas nipu pua opapasa
rabu nipumi Gote-me go onaanu raba mina
adoa raaname omoa agaa gupa lakesa: Go
epe agaa nagimoa Aa Mudu raapu puri
paloa kogono pu piralepape. 24 Barnabas
ora epe aa pirua nipumi Gote-na agaa
waru pagoa Holi Spirit nipu madaa waru

rulatabesa. Go rabu onaa adaapumi Aa Mudu-na agaa madaa kone rulasimi.

25-26 Goa pua Barnabas-me Sol mo Tasas su-para asapula pisa. Nipu aba adasaawa mo Antiok su-para lamua ipisa. Goa pua maali padanemere mo Antiok su-para Gote madaa kone rulae onaa raapu pirua onaa adaapu mogeasipi. Go Antiok su-parare nimumi disaipel onaanu Krais-na bi* aba kasimi.

27 Go rabu Gote-na agaa lakene aa medaloma Jerusalem gimoa Antiok su-para pisimi. 28 Pisimi rabu agaa lakene aa meda Agabus page ipisa. Holi Spirit-mi su rayona reae ora adaape pabenalo go aa-na kone-para mea kasa. Goa pua Agabus-me onanu gupa lakesa. Gore orope aa mudu Sisa Klodius pirisa rabu reaeme waru omesimi. 29 Go agaa pagesimi rabu disaipel onaanu Judia su-para piri ame baani onaanu-para eta kabape mone mea pena kone isimi. Nimuna kone sua mone padane padane kaloa gupa raba misimi. 30 Nimumi goa pua Barnabas Sol lapo mone kanaloa lotu ada surube aanu-para mea pisipi.

12

Kone rulae onaanu radaa pi yaenu wala misimi

1 Go rabu aa mudu Herot-me Gote-na ruru medaloma-para kedaa waru mea kasa. 2 Nipumi Jon-na ame Jems rai kutumi tu maomasa. 3 Goa puare Juda aanumi nipu madaa pedo pisimi. Goa pisa-pulu Herot-me Pita page kalabus mapatasa. Goa pisa yapi diri olode raburi bret ma-adaa yis nasape di rabu pisa. 4 Pita adia kalabus ada-para soldia 16-pela nimumi Pita surubisimi. Goa pisimi pare 4-pela surubenaloa 4-pela rado medame surubisimi. Herot-na konere go olode Pasova dia naloa Juda aanu piri-para Pita mea palua kone isa. 5 Go pulalo pisa-pulu Pita kalabus ada-para waru surubisimi. Go rabu Gote-na rurumi Pita raba minalo Gote-para beten waru laasimi.

Ensel-me Pita kalabus ada-para pane mea rapaasa

6 Go ribaa raburi Herot-me Pita ekeraanane koso talo pisa. Goa pua go ribaa rabu Pita nipu soldia aa lapona rikiraana patisa. Nimu hankap adaape laapome adia oda plisman-numi kalabus ada pora gaape-para surubisimi. 7 Ora go rabu Aa Mudu-na ensel epa aasa rabu kalabus ada-para nipuna paa ewo aasa. Ensel-me Pita-na pasaa tua marekaasa. Marekaawa gupa sa: Ne aipapulu ipu. Goa sa rabu hankap su amaa kolataboa lopesa. 8 Ensel-me lalo: Aako lete yamoa aariti maara sa. Pita-me goa pisa rabu ensel-me lalo: Nena mamina maraawa ni rata mea epape. 9 Pita go ensel rata mea pua kalabus ada gimisa pare go ensel-me pisare Pita maaresa. Nipuna konere pa upaa pi kone isa. 10 Pare nipu lapo pua oda polis padane pirina popesipi wala laapo pa pora gaape-para pirina popesipi pare puri pane pora gaape-para pisipi. Go pora gaapere nipu pulaina nipuna pa lobesa. Nipu amaa puare pora-nia pisipi rabu ensel-me Pita aipapulu gimoa pisa.

11 Go rabu Pita nipuna kone epa lobataboa gupa kone isa. Abiare neme go paede yaere ora neme niminaato. Aa Mudumi nipuna ensel me epenala-pulu go ensel-me Herot-na puri gimanolo epenasa. Goa pea-ga Juda rurumi ni madaa pulalo pamedere mada napalimi sa. 12 Nipumi go kone sua Maria-na ada-para pisa. Go onare Jon-na agi pirisa. Jon-na bi medare Mak. Gore onaa adaapu go ada-para pirua beten lala pirisimi. 13 Go rabu Pita-me amaanane pora gaape tinaloa kogono ona Roda-me pora labolalo ipisa. 14 Nipumi Pita-na agaa pagoare robaa-para raana omoa-ga pora gaape nalobisa rabu ru-nane aipapulu wala pisa. Gore Pita ada pora gaape-para epa aaya-ga nimi rekalepa sa. 15 Go nogome nimu gupa lakesa rabu nimumi lalo: Nere maeyata pae simi. Pare nogome lalo: Ora lawade sa. Goa pua onaanumi lalo: Gore Pita-daa dia yapare nipuna ensel yaade simi.

16 Go agaa simi rabu Pita-me awoa kimi pora gaape tua ado adobasa. Goa pua runane piri onaa ipua pora gaape loboa Pita-na ini agaa adesimi-pulu paalame omesimi. 17 Go raburi Pita-me nipuna ki musaawa wa wa loa agaa maloraasa. Goa pua mo kalabus ada-para Aa Mudumi nipu mea repaaria remaa lakesa. Goa pua Pita-me lalo: Nimi Jems-para nipuna amenu-para go remaa laketapape sa. Goa loa ada gimoa wala su rado-para pisa.

18 Gore naare rapaasa raburi Pita napirisa-pulu mo soldia aanumi pogolasaawa agaa adaapu simi. 19 Gore aa mudu Herot-me puri pane agaa lakenaloa asapisimi pare na-adasasimi. Goa pua aa mudumi mo surube aanu agaa mulalo ipulupa sa. Nimuna agaa pagoare apo surube aanu pua tu maomatepa lo lakesa. Go rabu Herot Judia su gimoa mo Sisaria su-para pua pirisa.

Herot nipu ini adupisa

20 Gore Herot-me Tair Saidon su lapona piri onaanu-para ratu yawesa. Goa pisa

* **11:25-26:** Barnabas-para Pol laapome Gote-na Epe Agaa lakesipi rabu onaanu lo robaa perekea Yesuna ruru pirismi. Go onaanuna biri Kristen misimi.

rabu go su lapo piri onaanu nimumi Herot adola pisimi. Nimumi kiritaawa aa Blastusme nimu raba minalo yaasimi. Go aare nipumi Herot-na adana surube aa pirisa. Goa pisimi rabu Herot piri-para pua niaa epe-rupa piramina pua simi. Herot-na Surube Su rayo madaa nimuna eta misapulu go agaa lakesimi.

21 Onaanumi gupa lakesimi-pulu Herotme agaa pagape di raburi nipuna epe pepena pawa nipuna epe pirape siaa madaa pirua onaanu-para remaa lakesa. 22 Go agaa sa rabu onaanumi lalaawa gupa yaasimi: Go agaare ora Gote-na agaa nona piane ta-ga ora pa aa medana agaa-daa dia simi. 23 Goa simi rabu Herot-me Gote-na bi naminasa-pulu ensel medame Herot tu maomasa. Goa pua ora ini omenalo mena kolaimi nipuna yogane waru nisimi.

24 Goa pisa pare Gote-na epe agaa puri paboa su rayona pisa.

25 Barnabas Sol laapome kogono pu kiritua Jerusalem gimoa go aa Jon Mak mea pua Antiok su-para pisimi.

13

Barnabas Sol laapona kogono

1 Antiok su-para piri onaanuna lotu ada-parare Gote-na agaa lakene aanupara tisaanu page pirisimi. Nimuna biri gupa: Barnabas-para Simeon nipuna bi medare Niger-para Sairini su-para piri aa Lusius-para gavman adaa aa Herot-na ame Manain-para Sol-para nimu rayo lotu ada padane-para pirisimi. 2 Go aanuri oro meda lotu ada-para kiritaawa Gotepara beten loa eta adoaawa pirisimi. Go rabu Holi Spirit-mi nimu-para lalo: Go aa Barnabas Sol laapore neme kogono madaa mapirayo-pulu go aa laapome kogono palipinalo laketapape sa. 3 Goa sa rabu kiritae aanumi eta wala gimo beten medaloma loa nimuna kimi aaluna sua nipu laapo mea penaasimi.

Aposel aanumi Saiprus su-para epe agaa lapedesimi

4 Holi Spirit-mi Barnabas-para Sol laapo mea penaaloa aa lapo no Selusia su pua Saiprus su polalo ipa sip kaboa pisipi. Go Saiprus suri ipa solwara rikiraana aasa. 5 Go Saiprus su opapasipi rabu Salamis adaare-para pirisipi. Go rabu nipu Juda aanuna lotu ada-para pua odobaa-mama pua Gote-na epe agaa lapedepesipi. Mogeasipi rabu Jon Mak-me mo aa laapona kogono raba misa.

6 Nimu go ipa solwara rikiraana i su Saiprus pamua lakesimi rabu Pafos su adaare-para pisimi. Go su-para pisimi rabu nimumi yaina pape aa meda adesimi. Go Juda aanuna biri Bar Jisasre nipumi ni agaa lakene aa pi loa onaanu makirasa. 7 Go yaina pape aare nipu mo ipa solwara rikiraana i su-para gavman-na mudu aa raapu pirisa. Aa muduri nipuna bi Sergius Paulus loa kone makuaae aa simide. Apo aa mudumi Gote-na epe agaa pagenalo Barnabas-para Sol laapo ipulupape lo lakesa. 8 Goa pisa pare yaina pape aame aposel kogono aa laapona kogono maoyaatalo pisa. Go yaina aaraana biri Bar Jisas yapare adaa agaamere Elimas simide. Nipumi gavmanna aa mudumi Aa Muduna epe agaa robaa-para maodobalialo agaa mabebolaasa. 9 Goa pisa pare Sol-re nipuna bi meda Pol Holi Spirit-na puri nipu waru rulatabesa-pulu nipumi Elimas-na ini agaa waru adabaawa lalo: 10 Nere ora Satanna si yaade. Nere epe kone rayona iaa. Nere makirae aa pirua neme Gote-na ora redepo ne pora maoyaatalo paena. 11 Neme gupa pe-pulu Gote-na kimi ne abia tina. Abia ne ini rubu pi aa pirua naare mada na-adape. Gupa sa rabu Elimas-na inipara kobere moae nona piane yaeme ini epa rigitisa. Goa pisa-pulu nipumi onaana ki ripinaatalo asapisa. 12 Gore gavmanna aa mudumi go yae adesa rabu nipumi epe agaa madaa kone rulasa. Nipumi Aa Mudu-na epe agaa pago pirisa-pulu nipu ora paala omesa.

Pol Barnabas laapo Pisidia Antiok su lapo-para pisipi

13 Pol nipuna ame raapu ipa sip madaa pua pirua Pafos su gimoa Perga adaare su-para pisimi. Perga adaare-re Pamfilia su robo ru-nane aasa. Goa pisimi pare Jon Mak-me nimu gimoa Jerusalem su-para wala pisa. 14 Nimumi su Pega gimoa puare Antiok suri Pisidia su robo ru-nane pua opapasimi. Goa pua oge oro rabu Juda aanuna lotu ada-para pua pirisimi. 15 Go Juda aanuna lotu ada-para piri aa mudunumi Moses-na rekena agaa dipiaawa Gote-na agaa lakene aana agaa dipiare nimumi Pol-na amenu piri-para agaa meda gupa penaasimi: Amenu, nimimi onaanuna robaapara puri mapalaape agaa saliare meda lagialepape simi.

16 Goa sa-pulu Pol rekoa ki wakiaawa pagalepa loa sana lalo: Israel onaanu nimimi pagalepape. Gote-na bi minasaaeme ruru rado onaanu nimimi page pagalepape. 17 Gore Israel su-para piri onaanuna Gotеme niaana akuanu mapiraawa nimu Isip su-para yadata pe aanu pirisimi rabu nipumi puri kasa. 18 Goa pua nimu maali 40-pela onaa napiri su-para pamua kedaa mu pirisimi. Go rabu Gote-me nimu pa adabasa. 19 Goa pua Kenan su-para pirisimi

rabu Gote-me onaa ruru 7-pela tu bebolasa. Goa pua nipumi nimu go su kanaloa maali adaapu gupa 450 go su-para pirisimi. 20 Goa pua oropere nipumi koso pagape aanu mapiraawa piraama puare agaa lakene aa Samuel pirisa rabu diasa.

21 Goa pua Israel onaanumi aa mudu meda mulalo pisimi rabu Gote-me Sol mapiraasa. Solo-re nipu Kis-na si ora Benjamin-na ruru ru-para pirisa. Nimuna aa mudu maali 40 pirisa. 22 Goa pua Gote-me nipu ratua Devit aa mudu mapiraasa. Go aa madaare Gote-me nipu remaa gupa lakesa: Go aa Jesi-na si Devit-ri nina kone mogeatalo pia-ga nipumi nina kone rayo adoa palia. 23 Gote-me aana oraawa lakesapulu aa Devit-na madini sinu Israel onaanu raba minalo lakesa. Goa lakesa-pulu Yesu Devit-na ruru raapu pirisa.

24 Gore Yesu naipisa rabu Jon aba ipua Yesuna pora amege pisa. Goa pua nipumi Israel su-para piri onaanu-para pupitagi ne kone perekea baptais mealepape lo lakesa sa. 25 Jon-na kogono dia talo pisa rabu nipumi onaanu-para lalo: Nimimiri ni aapi kone imi? Niri mo nimina ada paba pimi aa-daa dia-ga pagalepape. Go aare nina masaa-nane epalia pare ni raba mi aa yapulu nipuna aariti esepea kege radepetalo palua.

26 Goa loa Sol-me wala lalo: Amenu page Abraham-na madini sinu page ruru rado Gote-na bi minasaaeme onaanu page pagalepape. Gote-na agaa niaa raba minalo nipuna epe agaa niaa re-para epenasa. 27 Go Jerusalem su-para piri onaanumi page nimina aa mudunumi page Yesu ora raba mi aa lo na-adesimi. Go page oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu Gote-na agaa lakene aanuna buk dipinaloa gimoa napagesimi. Goa peme pare Yesu madaa koso lape agaa simi rabu nimumi Gote-na agaa lakene aana agaa ora yaana lo adesimi. 28 Gore nimumi Yesuna wae yaenu page meda naadesimi pare Pailat-para Yesu tinalo agaa mulalo pisimi. 29 Gore nimumi Yesu madaa buk-para isade agaa rayo kuru kiritisimi. Goa pua nipuna ro repena polopea madaa kilipia aana apedaa-para rogaasimi. 30 Goa pisimi pare ora omape su-para pirisa rabu Gote-me nipu wala marekaasa. 31 Goa pua aba Galili su gimoa Jerusalem su-para nipu raapu pora pamisimide aanumi nipu rana adaapu adesimi. Go adesimide aanumi abia pa pimi Juda onaanu-para agaa laketeme.

32 Niaa go-para epa pimare Gote-na Epe Agaa nimi lagula epa amaa. Go Epe Agaare Gote-me aba niaana akuanu lakesa. 33 Go lakesade agaare niaana akuanumi Si Yesu matmat-para marekaasa-daa madaa pisa. Go madaare Buk Sam madaa agaa gupa isa: Nere nina si.

Abiare neme kogono gialo sa.

34 Gote-me Yesu nipu matmat-para marekainaloa nipuna yogane mada naramualia. Go madaare Gote-me bukpara gupa sa: Neme Devit-na epe raba meape puri ora gialua sa. 35 Goa pua Buk Sam-na agaa meda gupa tu isa: Nena oro yaalo epe-rupa pirape aa-na yogane mada naramualia sa. 36 Go Devit pirua Gote-na kogono pua nipu padaneme onaa raba mulalo pisa. Go pua omesa rabu nipuna ro akuanuna matmat amaa rogaawa yogane ramisa. 37 Goa pisa pare Gote-me marekaasade aare nipuna yogane naramisaaya. 38 Goa pea-ga amenu pagalepape. Neme go aa Yesuna bi madaa lagialo. Nipumi onaanuna pupitagi nape kone rakepea rubalia. 39 Goa pua onaa rayome nipu madaa kone rulaawa pupitagi ne kone madaa gimalimi. Moses-na rekena agaame go pupitagi ne kone mada namarakepeaasa pare Yesumi ora pisa. 40 Gore waru pagalepape. Abade Gote-na agaa lakene aanumi lakesimi-daa nimi piri-para epalialo sa. Nimumi gupa simi: 41 Nimi ero ne aanuri paalame omoa waru adalepape. Gore nimi abia pimi rabu neme epe kogono pe. Neme go kogono pe pare aa medame go yaena re mea waateare kone mada narulalimi.

42 Barnabas Pol lapome go remaa lakeloa Juda aanuna lotu ada amaa pisipi. Goa pua onaa medalomame lalo: Wala Kitu Pirape Yapi rabu niaa kiritamonaloa go agaa medaloma epa lagialepape simi. 43 Go lotu ada gimoa pisimi Juda onaanu page ruru rado kone rulae onaanu page Barnabas Pol lapo rata mea pisimi. Go rabu aa laapome lalo: Gote-na raba meape kone waru saapirua nipu madaa kone rulaatepape sipi.

44 Goa pua wala Kitu Pirape Yapi di rabu adaare-para piri onaa rayo epa kiritaawa Gote-na epe agaa pagolalo ipisimi. 45 Goa pisimi pare Juda onaanumi go onaa adaapu epa kiritaawa adesimi rabu nimuna robaapara udipa kone isimi. Goa pua nimumi Pol-na agaa rabuaniaatalo ero agaa lala pirisimi. 46 Goa pisimi pare Pol Barnabas nipu lapomere Gote-na agaa puri paloa gupa lakesipi: Saame nimi Gote-na agaa aba lagiapade pare gimamede. Goa gimamede pare nimimi go agaa gimoa niaa oro yaalo kagaa piraama laama pope kone mada napalima teme-ga adalepa. Abia saa ruru rado meda-para palipa. 47 Aa Mudumi saa agaa mana gupa lagia: Neme nere aa ruru rado madaa ewape paa nona piane mea salua. Goa pea-ga su rayona piri onaanumi epe agaa pagoa kagaa piraama

laama paliminalo nina paa nona pi piramina sa.

48 Gore ruru rado piri onaanumi go remaa pagesimi rabu nimu raaname omoa Gote-para epe agaa madaa ora pi simi. Gote-me aba oro yaalo mapiraatalo mada misade onaanumi epe agaa madaa kone rulasimi. 49 Goa pua go su-parare onaa rayome Aa Mudu-na agaa pago kiritisimi. 50 Goa pisa rabu Juda aanumi go adaare-para piri lotu teme aanu-para epe onaanu-para mudu onaa medaloma page wae-rupa marekasimi. Goa pua go onaanumi Pol Barnabas laapo kedaa kaloa pa su medanane ratisimi. 51 Goa pisimi pare aposel kogono aa lapome onaanu nimuna wae-rupa peme-daa kone inalo aa kege radepisipi. Goa pua nipu wala Aikoniam su-para pisipi. 52 Goa pua aposel kogono aanuri Holi Spirit-na puriri nimuna robaa-para rulatabesa rabu raaname omesimi.

14

Pol Barnabas lapome epe agaa Aikoniam su-para mogeasipi

1 Goa pua aba mogeasipi-rupa Pol Barnabas lapo Aikoniam su-para Juda aanuna lotu ada-para pua mogesipi. Goa pisa rabu Juda onaa adaapu page ruru rado onaa adaapu page epe agaa madaa kone rulasimi. 2 Goa pisa pare kone narulae Juda onaanumi ruru rado onaanuna kone maoyaasimi rabu ame baaninu madaa wae kone isimi. 3 Goa pisa-pulu Pol Barnabas nipu lapo go su-para yapi adaapu pirisipi. Pirisipi rabu Aa Mudu madaa agaa puri paloa sipi. Go rabu Gote-me ora nipuna raba meape kone madaa agaa lakenalo waasa. Goa pua go aa laapome napiaa kogono page epe rado kogononu page pinalo puri kasa. 4 Goa pisa pare go adaare-para piri onaanuri kone laapo sua rugulalapa pirisimi. Onaa medalomame Juda aanuna pora kuritalo pirisimi pare onaa medalomame aposel kogono aa-na pora kuritalo pirisimi. 5 Go rabu ruru rado onaanu-para Juda aanu-para surube aanu page nimumi aposel kogono aanu madaa wae kone sua aana-me tulalo pisimi.

6 Goa pisa pare aposel kogono aanumi go remaa pagesimi rabu nimu Listra Derbe su lapo adaare-para pogola pisimi. Go adaare lapore Likonia su robo ru-nane aasa. Go su rayona page pogola pisimi. 7 Go su-paranu nimumi Epe Agaa mogeasimi.

Pol adaare Listra pirisa rabu aana-me tisimi

8 Go adaare Listra-parare pora napami aa meda pirua nipuna aa laapo omapasa. Agimi madisa rabu aa o ya palae madu isa-pulu pora mada napamisa. 9 Gore Pol-me agaa lakesa rabu go aame waru pagesa. Pol-me nipu waru adabaawa nipuna robaa-para yaina perekene kone adesa. 10 Goa pisa-pulu nipumi puri paloa lalo: Waru rekape sa. Goa sa rabu mo aa aipapulu rekoa pora pamisa.

11 Gore go-para piri onaa adaapumi Pol-na kogono adoa nimumi adaa agaa Likioniame gupa simi: Sogo yaa-para piri remonu yaa gimoa none ipua aa nona piane epeme simi. 12 Goa loa nimumi Banabas-na bi Remo Sus* bi maasimi. Goa puare Pol-na bi Remo Hermes maasimi. Gore Pol agaa adaapu ne aa pirisa-pulu nimuna Hermes remo nona piane kone isimi. 13 Goa pua Remo Sus-na adaarena pora gaape-nane aasa. Go remo Aa Mudu yapatumi mena gawana maa madaa repena kaladina ini sua kolo ria ipisimi. Nimumi kolo ria ipisimi rabu onaa adaapuna konemere mena gawa tua aposel kogono aanu katema kone isimi.

14 Goa pisa pare Barnabas Pol lapo go remaa pagesipi rabu nipuna yagaa iri pudia onaanu piri rikiraana aipapulu pua yaasipi: 15 Go konere akolo imi pae? Saa ora nimi nona piane pa aa laapo pipa. Saame Epe Agaa lagula epapa. Nimimi omape remonu gimoa oro yaalo piri Gote madaa kone rulalimina. Gote-mere su yaa ipa page nipuna piri oyae page warisa. 16 Abasadere go pirisimide akuanu nimuna kone oyaeyae rado isimi rabu Gote-me nimuna goa ora pa pina kone isa. 17 Goa pisa pare nimimi kone adaliminalo epe kogono pu pirisa. Goa pua nipumi epe maapu oyae waru openalo yai maepasa. Goa pisa-pulu nimimi eta mada noa robaa-para epe kone su pirisimi. 18 Go agaa sipi pare onaanumi mena gawa aposel kogono aa laapo katalo pode pisimi. Goa pisimi pare nipumi rutu sipi. 19 Goa pisa rabu Antiok Aikoniam su lapo-para piri Juda onaa medaloma Pol piri-para ipisimi. Goa pua go Juda aanumi onaanu-para aaname Pol tulalo kone kasimi. Nimumi Pol tua adaare su amaa mea yolo rubisimi. Nimumi Pol ora ini adupiana kone isimi. 20 Goa pisimi pare disaipel onaanumi Pol piri-para kiritainaloa Pol ora rekoa adaare-para wala pamisa.

21 Goa pua ekeraa-nanere Pol Barnabas lapo Derbe su-para pisipi. Pol Barnabas lapome Derbe su-para Epe Agaa mogesipi rabu onaa adaapumi Gote-na pora ratisimi.

* **14:12:** Grik onaame gote adaapu pia kone isimi. Goa pua Pol-para Barnabas laapona agaa waru namua nimumi Pol-re gote Hermes simi. Barnabas-re gote Sus simi. Go remo rayona re go aa lapo-rupa simi.

Goa pua nipu Listra su-para wala puare wala Aikoniam su-para puare wala Antiok su-para pisipi. 22 Nipumi kone rulae onaana robaa-para puri mapalasipi. Agaa mana gupa lakesipi: Nimiri epe agaa waru suruboa mealepape. Gote-na Surube Su pope pora madaare kalai pua kedaa pi yae ria pua adalimina. 23 Goa pua nipumi lotu ada padane padane laata surube aanu mada mulalore beten lo eta nano pirisimi. Goa pua nipuna Gote-na purimi go aanu surubenalo beten sipi.

Pol Barnabas lapo Antiok Siria su-para wala pisipi

24 Orope nipu laapo Pisidia su robo runane pua gimoare Pamfilia su-para opapasipi. 25 Goa pua nipumi epe agaa Pega su-para piri onaanu Gote-na agaa mogeawa no Atalia su-para pisipi. 26 Sipi muare wala Antiok su-para pisipi. Go su-parare lotu surube aanumi nipu lapo Gote-me surubenalo beten laawa penaasimi. Go pula penaasimide kogonore abi dia sa. 27 Gore Antiok su-para opapasipi rabu Gote-na ruru onaanu kiritainalo yaasipi. Goa pua Gote-na kogono madaa agaa lakesipi. Gote-me ruru rado piri onaanu-para epe agaa kone rulainalo pora mea waaloa remaa lakesipi. 28 Goa pua yapi adaapu mo kone rulae onaa raapu pirisipi.

15

Onaanu Jerusalem su-para kiritasimi

1 Aa medalomare Judia su gimoa Antiok su-para ipua Krais-na onaanu-para gupa mogeasimi: Moses-na rekena agaa madaare nimimi yogane rugi nakepealimidaare Gote raapu ora mada napitimi. 2 Goa simi rabu Pol Barnabas lapo nimu raapu ape loa arere pisimi. Goa pisimi-pulu Pol Barnabas lapo page Antiok su piri aa medaloma page Jerusalem su-para polalo pisimi. Goa pua nimumi aposel kogono aanu-para lotu surube aanu-para yogane kepene kone madaa agaa mulalo pisimi.

3 Goa pua Yesuna pora rati onaanumi nipu mea penaasimi. Goa pua Fonisia su-para Samaria su-para puare agaa gupa simi: Adaa ruru rado onaanumi wae kone perekea Gote-na epe agaa robaa-para maodasimi. Goa simi rabu Krais-na onaanumi raana omesimi.

4 Goa pua Jerusalem su-para opapasimi rabu Gote-na ruru-para aposel kogono aanu-para lotu surube aanu-para nimu rayome nimu ki mua ora raana omesimi. Go rabu nimumi nimu-para Gote-na pisade kogono madaa remaa lakesimi. 5 Go rabu Farisi kone rulae aa medalomame rekoa lalo: Gore apo ruru rado aanumi page yogane rugi kado tapape teme. Nimumi Moses-na rekena agaa go-rupa pagaliminalo laketapape simi.

6 Goa simi-pulu aposel kogono aanu-para lotu ada surube aanu raapu kiritaawa apo agaa madaa kone padane sulalo pirisimi. 7 Go agaa loa yolo kiritinaloa Pita-me rekoa lalo: Ame baaninu, Gote-me ni aba mada misa-daa adesimide. Goa pea-ga neme Gote-na epe agaa ruru radonu-para mogeasu. Nimimi pagoa kone rulaliminalo mogeaayo. 8 Gore Gote-me onaa rayona robaa-para adea-ga nipumi ruru rado onaa nagimi yapare Holi Spirit misimarupa ada ruru rado onaanumi page misimi. 9 Gote-me niaa Juda ruru onaanu mo ruru rado onaanu kone padane sua Holi Spirit gisa. Nimumi kone rulasimi-pulu Gote-me nimuna pupitagi ne kone rakepea rubaasa. 10 Goa pisa-pulu akeane niaame ruru radopara Moses-na kedaa pi kone mogealima ya? Abare niaa-para akuanu-para go kedaa pi kone mada nariaalima. 11 Dia, niaame Aa Mudu Yesu madaa kone rulaema rabu nipumi nipuna epe raba mi koneme niaana robaa-para paa ginaloa oro yaalo kagaa piraama laama palima. Ada ruru rado nimumi page go kone padane salima.

12 Go agaa lakenaloa onaanumi agaa naabusimi. Dia, pare Barnabas Pol lapome Gote-na puri pane kogono-para kogono radonu-para lakesipi rabu waru pagesimi. Go remaare ruru rado piri onaana su-para pisipi rabu lakesipi.

13 Gore agaa lakenaloa Jems-me lalo: Amenu, nina agaa pagalepape. 14 Gore Gote-me ruru rado onaame nipuna bi pagenalo mapiraasa. Go madaare Simionome niaa-para go aba pisade aanuna remaa lagisa. 15 Go madaare Gote-na agaa ne aanumi go pora adoa nimumi buk madaa gupa tu isimi: 16 Aa Mudumi lalo: Oropere ni wala epalua. Goa pua neme Devit-na sinumi kilipini ada-rupa marekalua. Wala marekalua rabu puri katoa sa. 17 Ruru rado rayona onaanumi ni Aa Mudu asapalimi. Go ruru rayore ora nina kone rulae onaanu mapiraalua sa. 18 Aa Mudumi gupa sade agaare ora abade nipuna kogono waatalo go agaa lakesa.

19 Jems-me wala lalo: Nina konere ruru rado piri onaanumi Gote-na agaa robaapara maodabalimiri nimu kone kedaa nakatema. 20 Dia, pare niaame nimu-para agaa meda gupa tua repaaeme. Nimumi remo yawoa kane eta nanalepape tema. Go page ona paake yolape kone gimoa mena yapa maa moropene ariri nanalepape teme. Go page yaapi nanalepape tema. 21 Gore ora abade abia page tisaanumi Moses-na rekena agaa madaa adaare rayopara pirua oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu rekena agaa dipitimi.

Jerusalem su-para kone rulae onaanumi ruru rado onaanu-para pepa tua o taasimi

22 Go rabu aposel kogono aanu-para lotu ada surube aanu-para piri onaa-para go nimu rayome kone padane sua aa medaloma mada mua Antiok su-para penaasimi. Goa pua nimumi Pol Barnabas lapore aa medaloma raapu penaasimi. Goa pua epe aa mudu lapo Judas Sailas lapo page mada mua penaasimi. Judas-na bi medare Barsabas. 23 Mea pisimi rabu pepa tua kasimi:

Niaa aposel kogono aanu page lotu surube aanu page niaame nipi Antiok su-para Syria su-para Silisia su-para ruru rado amenu epe-rupa piralepape lo o taatema. Niaame go agaa lo o taatema. 24 Gore niaame remaa meda gupa pagesima. Niaana ruru piri aa medalomame agaa mana loa nimi mareko oyaarimi. Goa pagesimi pare niaame go agaa mana nalakesima. 25 Pare goa simi-pulu niaa kiritaawa agaa laketema aa medaloma mua mea penaatema. Go niaana epe adami aanu Barnabas Pol lapo nimu raapu epalimi. 26 Go aa lapore niaana Aa Mudu Yesuna kogono pisipi rabu iaanumi nimu ora tu maomasimi. 27 Goa pua mea o taarimade aare Juda Sailas lapo penaatema. Go aa lapore niaana agaa mua nimina ini agaapara pirua go agaa wala lagialimi. 28 Gore Holi Spirit-mi niaa agaa lagisa-pulu niaame kedaa pi pora medaloma nalagialima. Dia, pare go rekena agaa agu lagialima: 29 Gore remo yawoa kane eta nanalepape. Gore yaapi page nanalepape. Go page mena yaa yapa maa moropene page nanalepape. Go page ona paake yolape kone nasalepape. Apo rekena agaa maala mogeaatepape. Go wae yaenu-daa gimalimiri ora epe-rupa mada piralimi. Abi patalepape.

30 Go rabu agaa lakene aanu mea penaaloa Antiok su-para pisimi. Go su-para opapasimi rabu kone rulae onaanu makiritawa pepa kasimi. 31 Goa pua mo onaanumi go pepa dipia go remaa madaa raaname omesimi. 32 Juda Sailas lapore ora Gote-na agaa lakene aa ya-pulu Kraisna onaanu-para agaa lala pirisipi. Goa pua nimuna robaa puri mapalainalo agaa lala pirisimi. 33 Goa pua oro meda nimu raapu pirua wala o taasimide onaanu piri wala pulupape simi. Nipu polalo pisipi rabu nimi epe-rupa piru patalepape sipi. 34 Pisipi rabu Sailas nipuna konere pa piralua kone isa. 35 Gore Pol Barnabas lapo Antiok su-para page pirua onaa adaapu raapu Gote-na epe agaa mogeasipi.

Pol Barnabas laapo rugulala pasipi

36 Wala oropere Pol-me Barnabas-para lalo: Gore aba Aa Mudu-na epe agaa lakesipa su rayona wala bana. Goa pua nimu epe-rupa pimi pae adola bana sipi. 37 Goa sa pare Barnabas-mere Jon Mak raapu mea palipa kone isa. 38 Goa sa pare Mak-me Pol Barnabas lapo aba gimoa Pamfilia su-para kogono napula pisa. Goa pisa-pulu Pol-me dia sa. 39 Go rabu ape loa agaame arere pua rugulala pasipi. Goa pua Barnabas-me Mak mua wala Saiprus su-para sipi madaa pirua pisipi. 40 Go rabu Pol-re Sailas raapu pisipi. Go rabu Krais-na onaanumi Gote-me nipu raba minalo lakesimi. 41 Goa pua Pol-me Siria Silisia su lapo pamua kone rulae onaanuna robaa-para puri mapalaasa.

16

Timoti page Pol Sailas lapo raapu pora pamisimi

1 Pol nipu Derbe su-para adola pua sana wala Listra su-para pamisa. Go su-parare nipumi disaipel aa Timoti adesa. Go Timoti-na kone rulae agiri Juda ona yapare nipuna aaraare Grik su-para pirisa. 2 Go Listra Aikoniam su lapone piri Krais-na onaanumi Timoti-ri epe agaa simi. 3 Goa pua Pol-re Timoti nipu raapu palipa kone sua Pol-me Timoti-na yogane rugi kado sa. Go konere nipu laapo pora pamualipide su-parare mo Juda aanumi Timoti-na aaraare Grik aa remaa pagalimilo yogane kado sa. 4 Go adaarenu-para pamisipi rabu abade so Jerusalem su-para piri aposel kogono aanu lotu ada surube aanu nimumi aba simide remaa lakesipi. Nipumi kone rulae onaanu-para go rekena agaana pora ratalepape lo lakesipi. 5 Goa sipi raburi Gote-na ruru onaanumi Gote-na agaa robaa-para waru mapira-mama pisimi. Go rabu nimu raapu onaa adaapu ralaa-mama pisimi.

Troas su pirisa rabu Pol-me upaa-rupa pua aa meda adesa

6 Gore nimu Frigia Galesia su lapo-para pamua Gote-na epe agaa mogeasimi. Gopara sone Esia su-para epe agaa laketa pisipi rabu Holi Spirit-mi go su-para napulupape loa dia sa. 7 Goa pua nipu Misia su robo ru-nane pisipi rabu nipuna konere Bitinia su-para polalo pisipi. Goa pisa pare Yesuna Holi Spirit-mi wala rekena isa. 8 Goa pisa rabu nipu Misia su gimoa Troas adaare-para pua pirisipi. 9 Go suparare ribaa Pol-me Masedonia su-para piri aa upaame adesa. Go aame rekoa Polpara puri paloa gupa sa: Niaana Masedonia su-para ipua neme niaa raba mea sa. 10 Gore Pol-me go upaa pinaloa niaa aipapulu Masedonia su polalo pisima. Niri Luk page pisu. Niaana konere Gote-me

niaa mo Masedonia su-para piri onaanu epe agaa laketa pomonalo lakesa.

Ona Lidia-me kone perekesa

11 Goa pea-ga niaa ipa sip madaa pirua mo Troas su gimoa pua Samotres su redepo ne pora madaa pua opapasima. Gore ekeraa-nane Neapolis su-para pisima. 12 Go ipa repaa-para isa su gimoare go suna runane puare Filipai su-para pua opapasima. Go Filipai suri Masedonia suna ru-para aasa. Go Filipai su-parare abade Rom su onaa epa pirisimi. Gore niaa yapi medaloma go su-para pirisima. 13 Goa pua niaame Juda aanuna beten lape su meda apo popea ipa repaa-para aaya kone isima. Goa pisa-pulu Kitu Pirape Yapi diri go su adaarena popea ipa repaa-para pua pirisima. Go rabu niaame kiritasimide onaanu epe agaa lakesima. 14 Go kiritasimi ona medana biri Lidia nipu pirisa. Go onare Taiataira su-para pirua nipumi dolo ini nona piane mamina-nu sua bisnis kogono pisa. Go onare aba nipumi Gote madaa kone rulasa. Goa pua Pol-me agaa sa rabu agaa pagenalo Aa Mudumi nipuna kone malobasa. 15 Go rabu nipu-para nipuna ada-para piri onaanu page baptais misimi. Goa pua nipumi niaa-para lalo: Nimi ake kone imi pae? Neme Gote madaa kone rulaayo kone salimiri nina ada-para epa piralepa. Nipumi go agaa puri pane sapulu nipuna agaa pagesima.

Pol-para Sailas lapo Filipai su-para kalabus ada mapataasimi

16 Oro meda niaa beten lape su-para pisima rabu kogono madaa adini nogo pora-nia madaasima. Go nogore nipuna masaana wae remo pirisa-pulu go nogome orope epaliade kone agaame pa lakesa. Go orope epaliade agaa lakesa rabu nipuna kogonona aaraanumi ode mone yoto adaapu misimi. 17 Go nogome Pol niaa raapu rata mea ipua gupa yaasa: Go aanuri so yaa madaa Gote-na kogono pi aanu. Nimumi oro yaalo kagaa pirape pora mea waateme. 18 Go nogome oro yaalo nimu yasaa-daa niaa gupa rata mea pua yaasa rabu Pol-na pumi adaniaasa rabu nipu pereke tua nogona remo-para goa lakesa: Neme Yesu Krais-na bi madaa lalo: Go nogona masaana abia rakepeape. Goa sa rabu remome go nogo gimoa aipapulu rakepea pogola pisa.

19 Gore nogona aaraanumi nimuna mone yoto mi yaade kone sua Pol Sailas lapo opeme adibasimi. Nimumi adibasimi rabu maket amaa ae aa mudunu piri-para mea pisimi. 20 Go-parare Rom su gavman-na aa mudunu piri mea pua lalo: Go aanuri Juda yaade. Nimuri niaana adaare mabebolaaeme. 21 Nipumi niaa Rom su-para piri aanu-para pora rado mogetepe pare go agaa madaa rekena suaaya-pulu mada namogealima. 22 Goa simi rabu onaa adaapumi page Pol Sailas laapo-para wae agaa simi. Goa pua aa mudunumi Pol Sailas lapona mamina kola mua repena unimi kudu tamina simi. 23 Gore aipuyame kudu tabebe pua kalabus ada-para mea mapataasimi. Go rabu karapusa ada surube aapara waru surubape simi. 24 Go kalabus ada surube aa go agaa mana pagoare mo aare kedaa pi repename aa rikiraana mea rogaasa.

25 Goa pisa pare ribaa ruma rumanere Pol Sailas lapome Gote-para beten loa yaasa lala pirisipi. Go raburi nimuna mo kalabus yagonumi pago pirisimi. 26 Goa pisa pare ora puri pane sumininimi kalabus adana daa rayo rasa pabebe pisa. Goa pua pora gaape aipapulu lobapaawa mo aanu adini ope sen page esepe pasa. 27 Gore mo kalabus ada surube aa rekoa mo kalabus ada pora gaape rayo lobapa isare adesa. Nipumi kalabus aanu amaa pogola pu paayabeme kone sua rai napi mua nipuna maa kepetalo pisa. 28 Goa pisa pare Pol-me yaaloa gupa lakesa: Nena bipa ne natape. Niaa rayo pa pima. 29 Go rabu mo surube aame lam mea ipulupa sa. Nipumi muare Pol Sailas piri-para aipapulu puare paalame omoa nipuna kibu re-para lopesa. 30 Goa pua nipumi nimu amaa-nane mea pua lalo: Adaa aa laapoya, Gote-me ni raba minalo neme ake palua ya?

31 Nipumi goa sipi: Neme Aa Mudu Yesu madaa kone rulape. Goa paliri Gote-me ne raba mua ne-para nena nogo naakinu page oro yaalo piralimi sipi. 32 Go rabu nipu laapome Gote-na epe agaa mo aapara nipuna ada piri onaanu-para page mogeasipi. 33 Go rabu ora go ribaa agu mo aa lapo mua nipuna rere radepeasa. Goa puare nimu-repaa baptais misimi. 34 Goa pua kalabus ada surube aame Pol Sailas laapo nipuna ada-para mea pua eta kasa. Go rabu go aa-para nimu-repaapara Gote-na agaa robaa-para mea misimi-pulu raaname omesimi.

35 Gore yapi lapaasa rabu Rom aa mudunumi plisman-na aa mudunu-para agaa gupa o taasimi: Apo aa lapo mea repaape lo lakesimi. 36 Go agaa pagesa rabu kalabus ada surube aame Pol-para lalo: Bosboi aanumi ne Sailas lapo abia pulupape lo lagiame-pulu pawa pulupa sa. 37 Goa sa pare Pol-me plisman-na aa mudunu-para lalo: Nimimi sa waea meda papa-daa adame pae? Nimimi onaanuna ini agaana aipuyame saa tamede. Goa puare saa kalabus ada-para mapatarimi. Abiare go kone madaa wala kudiri pi kone

sua saa repaalimi ya? Dia, saana adaare Rom su ya-pulu mo surube aa nimuna gopara ipua saa repaalimina sa.

38 Gore plisman-numi Pol-na agaa Rom su gavman aanu lakesimi. Gore gavman aanumi Pol Sailas nipuna adaare Rom su pagesimi rabu paalame omesimi. 39 Nimu paalame omoa pua lalo: Niaa odome omalema. Go rabu nimu amaa lamua ipua lalo: Abia go adaare gimalepape simi. 40 Go rabu Pol Sailas lapo kalabus ada gimoa mo Litiana ada adola pisipi. Goa pua nipumi Krais-na onaanu adoa epe agaame nimuna pu robaa puri mapalaatalo agaa lakeloa pisipi.

17

Tesalonaika su-para pirisimi rabu

1 Pol Sailas laapo Amfipolis su-para pamua puare wala Apolonia su-para pua gimoare Tesalonaika su-para pisipi. Go su-parare Juda onaanuna lotu ada meda aasa. 2 Gore Pol-me nipuna pi-rupa mo lotu ada-para pisa. Goa pua Kitu Pirape Yapi repome nipumi Juda aanu raapu Gotena buk madaa i agaa lala pirisimi. Go rabu Pol-me Juda aanu raapu agaame arere pisimi. 3 Goa pua agaa lakesa rabu Gotena buk madaa dipia lakesa. Pol-me gupa sa: Go Yesu nipu ora Gote-na Mea Repae Aa Krais yaade. Nipumi onaanuna kedaa rua matmat-para nipu wala rekesa-daa go agaa lagialo sa. 4 Goa pua onaanu medaloma kone rulaawa Pol Sailas raapu pirisimi. Goa pua kone rulae Grik onaa adaapu page ona mudu medaloma page Pol-para Sailas laapo rata mea pisimi.

5 Goa pisa pare Juda aanumi wae udipa kone sua pa piri riabo aanu medaloma yaaloa onaa adaapu makiritisimi. Goa pua adaare-para piri onaa rayome mapogolasaawa Jeson-na ada kutapu mawabaasimi. Gore nimumi Pol Sailas lapo asapua mo kiritae onaanu lamu katalo pisimi. 6 Gore asapua napirisipi rabu Jeson-para kone rulae amenu medalomapara adia gavman-na surube aa piri mea pisimi. Nimumi goa puare puri paloa gupa yaasimi: Go aanuri mo su rayona waeanu adaapu pamu peme rabu onaanu wae-rupa mapogolasata pepe. Abiare niaana adaarepara page epa pepe simi. 7 Go Jeson-me nimu eta kalo wamo puaaya. Nimumi nabawan gavman aa muduna rekena agaa rasitimi. Nimuna aa mudu rado meda pia nipuna biri Yesu teme. 8 Go agaa loare onaa rayome page gavman aa mudunu page go agaa pagoare nimu ora pogolasaasimi. 9 Go rabu surube aanumi Jeson-para go aa lapopara koso kabalepa simi. Goa pua nimumi mea repaasimi.

Beria su-para pirisimi rabu

10 Gore ribaa sade raburi amenumi Pol Sailas lapo aipapulu mo Beria su-para penaasimi. Nipu go su-para opapaaware Juda aanuna lotu ada-para pisipi. 11 Mo Beria su-para piri Juda onaanumi nimuna robaa-para epe kone sua mo Tesalonaika su-para piri onaanu-rupa naparisimi. Go Beria su-para piri Juda onaanumi epe agaa pagesimi rabu raana waru omoa pago pirisimi. Goa pua oro yaalo Gote-na bukpara onaanumi waru dipia lakelo pirisimi. Gore mo aa lapona agaa ora yaana pae dia yana pame adolalo kone sua buk dipisimi. 12 Goa pisimi-pulu onaa adaapumi epe agaa madaa kone rulasimi. Goa pua Grik mudu onanu page Grik aanu page epe agaa madaa kone rulasimi.

13 Goa pisa pare Tesalonaika su-para piri Juda aanumi Pol epe agaa Beria su-para mogeaata epealo pagesimi. Pagesimi rabu nimu Beria su-para piri onaa maoyaatalo ipisimi. 14 Go raburi Krais-na amenumi Pol aipapulu no nabisi su-para mea penaasimi. Goa pisa pare Sailas Timoti lapo mo Beria su-para pa pirisipi. 15 Go rabu Pol lamua pisimide aanu Pol raapu pua Atens su-para pua opapasimi. Goa pua mo aanu Beria supara wala pua Pol-me Sailas Timoti lapo ni piri aipapulu ipulupape lo o taasa.

Pol Atens su-para pirisa rabu

16 Pol-me Sailas Timoti lapo Atens supara pa ado pirisa. Go raburi Pol-me go adaare-para piri onaanuna ribu robake wae remona aapa adesa-pulu nipuna pu robaa o sa. 17 Goa puare nipumi Juda aanuna lotu ada-para piri onaanu-para ruru rado Gote-na bi minasaaeme onaanu raapu yada loro pirisimi. Goa pua nipumi maket su-para pirua pora pamualae onaanu page agaa lakesa. 18 Gore Pol-me Yesu-para nipuna wala marekaape di madaa agaa lakesa. Goa lakesa-pulu mo Epikurius aanu-para Stoik agaa maalape aanu page Pol-para ero agaa gupa simi: Go aare nipu agaa loboa agaa ne aa ya-pulu ake tea ya? Medalomame gupa simi: Go aa-na agaare pa su rado-para piri onaanuna yaa-para piri yakinu madaa tapaaya simi. Gore Pol-me Yesu matmat-para rekesa-para pa yakinu-para agaa lala-daa kone gupa misimi. 19 Goa pisa-pulu nimumi Pol kaunsil piri mea pua rudu Areopagus madaa kiritasimi. Nimumi mea pua gupa simi: Neme aba pamu laede kagaa agaa pagamona ia simi. 20 Nena agaa medalomare ora rado piane agaa ya-pulu go agaana re-re ora waru pagamona simi. 21 Go Atens su-para piri onaanumi page go su adolalo pora kimisu onaanumi page oro yaalo pirua

kagaa agaa madaa yada robesimi-pulu Polpara mo remaa laasimi.

22 Go rabu Pol nipu mo rudu Areopagus madaa pirua kaunsil aanuna rikiraana rekoa gupa lakesa: Atens aanu, nimiri neme adawade rabu nimimi lotu laperupana kone waru ratalepape. 23 Ni go nimina adaare pora-nia pamua nimina bi minasaame yaenu waru ade. Goa pua neme aana reke meda ade. Go reke madaa agaa gupa tu isa: Go aana rekere pa na-ade yaa-para piri yakina yaade. Abiare neme go na-ademe yaki madaa agaa lagiano pagalepape sa.

24 Gore Gote-me su amaa i yaenu-para su raapu warisa. Go Gote-re su yaa lapona Aa Mudu ya-pulu onaanumi warini adanupara napia. 25 Goa pua go yaki goe-me aanu warini yae madaa kone naia. Gore nipumi onaanu rayo kone wasupa gu komo page oyaeyae rayo gupa guaaya. 26 Gote-me niaana akua padane waria rayo go akuame madiasa. Nipumi onaa su rayopara mapiraawa nimuna pirape su robo kalo nimuna omape di kalo pisa. 27 Go onaanumi Gote asapua nipu adaliminalo goa pisa. Goa pisa pare Gote niaa raapu re-para pia. 28 Gore nimina pepa tape aame gupa tisa: Niaa Gote raapu pima. Nipuna purina piruaema. Go nimina kone makuaae aanumi page pepa madaa gupa tisimi: Niaa page ora nipuna si yaade simi. 29 Niaa Gote-na si pima-pulu nipuna kone wasupare epe abu pi aana-me page epe aana silva-para pa aana-me warini yaepara go piane napia-daa kone samina.

30 Abadere onaa nimu kone waru nasu ribaa-para pirisimi rabu Gote-me waru naadabasa. Goa pisa pare abiare nipumi su rayona piri onaanumi wae kone perekeaminalo agaa mana laguaaya. 31 Go madaare nipumi su rayona onaanuna koso lape agaa pagolalo di meda aba mada misa. Go epaliade yapi di rabu nipuna mapiraae aame redepo ne kone sua yoto rumaalia. Nipumi go aa marekaasa-ga apo epaliade yapi di madaa agaa pagoa kone rula piramina.

32 Gore Pol-me go onaa piri-para wala marekaasade remaa lakesa rabu onaa medalomame ero agaa-daa loa giri laasimi. Pare medalomame gupa lakesimi: Gore nena go remaa wala pagamona simi. 33 Go raburi Pol-me nimu kiritae-para gimoa pisa. 34 Goa pua onaa medalomame Pol raapu pirua epe agaa pago kone rulasimi. Nimuna rikiraanare rudu Areopagus madaa kaunsil piri aa Dionisius-mi kone rulasa. Go ona Damaris-para medalomanu nimumi page kone rulasimi.

18

Pol Korin su-para pirisa

1 Goa pisa raburi orope Pol-me Atens su gimoa Korin su-para pisa. 2 Go su-parare nipumi Juda medana biri Akwila adesa. Nipuna agi madini suri Pontus yapare ogedaa abade Itali su gimoa nipuna ore Prisila raapu Rom su-para ipisa. Gore gavman aa mudu Klodius-mi Juda onaanu rayo Rom su gimalepape lo lakesa-pulu Akwila Prisila lapo Rom su gimoa ipisipi. Go rabu Polme nipu adola pisa. 3 Pol nimuna kogono pisimi-pulu nimu raapu pirua mamina rabulape kogono pu kiritua mone yoto misimi. 4 Goa pua oro yaalo Kitu Pirape Yapi rabu Pol nipu Juda onaanuna lotu adapara pirua nimu raapu agaa lala pirisimi. Nipumi mo Juda onaanu-para Grik onaa nu-para nimumi Gote-na bi minasaa minalo agaa lakesa.

5 Go Sailas Timoti lapo Masedonia su gimoa ipisipi rabu Pol-me onaanu-para epe agaa oro yaalo lakelo pirisa. Nipumi Juda onaanu-para Yesuri ora Gote-na Mea Repae Aa yaade lo lakesa. 6 Goa pisa pare Juda aanumi mo agaa rasua nipu-para ero agaa simi. Go raburi Pol-me nipuna maminana amulu radepea lalo: Nimina amulu go adalepa. Gore abia neme nimi gimoa ruru radonu laketa palua pare aba lagiaade lo nimi kone masaalua sa. 7 Goa loa Polme gimoa aa Titius Jastus-na ada-para pua pirisa. Go aare ruru rado piri aa yapare Gote-na bi minasaae aa yaade. Nipuna adaare Juda aanuna lotu ada resi-para aasa. 8 Go rabu go Juda aanuna lotu adana aa mudu Krispus-para nipuri paa nimumi Aa Mudu Yesu madaa kone rulasimi. Goa pua Korin su-para piri onaa adaapumi epe agaa pagoa kone rulaawa baptais misimi.

9 Goa pua oro meda ribaare Pol-me upaa palaina Aa Mudumi nipu-para lalo: Neme paala naomape pare agaa waru lakelape. 10 Niri ne raapu padane-para pipa. Goa pea-pulu pa aa medame ne mada natalia. Dia-ga go adaare-parare nina onaa adaapu pimi. 11 Goa pisa-pulu Pol nipu Korin supara pirinare maali padane patua akua oraapu popesa. Go raburi nipumi nimu Gote-na epe agaa moge riasa.

12 Gore orope Galio nipu Akaia suna namba wan gavman surubalalo pirisa. Go rabu Juda aanu kiritaawa Pol adia koso laata mea polalo gupa simi: 13 Go aamere onaanuna kone mabebolaawa Gote-na bi minasaa agaa lo mogeaaya. Go rabu niaana rekena agaa rasisimi. 14 Gore Polme agaa laketalo pisa pare Galio-me Juda onaanu-para lalo: Go aa pupitagi noa wae yae piare neme pawa pirua pagaluame pi. 15 Pare nimina yadanuna binu rekena

agaanu teme-ga nimina koso tapape. Neme koso go-rupa napagalua. 16 Goa sa rabu nipumi nimu amaa mea ratu tisa. 17 Goa pisa rabu onaa medalomame lotu adana aa mudu Sosoteni mea ripinua koso pagape ada re-para mea pua tisimi. Go tisimi pare Galio-me tinawa kone isa.

Pol Antiok su-para wala pisa

18 Goa pua Pol Krais-na onaanu raapu yapi medaloma go Korin su-para pirisa. Goa pua walare nipumi Prisila Akwila laapo mua go su gimoa ipa sip madaa pirua Siria su-para pisimi. Gore Pol mo Senkria su-para pirisa rabu Gote-para kepele napi agaa sa-pulu aalu iri napudisa. Orope nipuna kogono dia sa rabu aalu iri wala pudisa. 19 Gore nimu Efesus su-para opapasimi raburi Pol Juda aanuna lotu ada-para pua nimu raapu agaame arere pisa. 20 Goa pua Juda aanumi Pol-para niaa raapu yapi medaloma piramina simi pare Pol-me mada dia sa. 21 Goa pua nimu-para abi patalepape lakeloa lalo: Gote-me e teadaare wala epalua. Goa pua nipumi ipa sip madaa pirua Efesus su gimoa pisa. 22 Pol sipi madaa pirua Sisaria su-para pua sana wala Jerusalem su-para piri kone rulae onaanu epe-rupa piralepa lo lakesa. Goa loa ogesi pirua Antiok su-para pisa.

23 Antiok su-para ogesi piruare gimoa Galesia Frigia su lapona oge adaarenu-para pua kone rulae onaanuna robaa-para puri mapalaawa pamisa.

Apolos nipumi Efesus Korin su laapo-para epe agaa mogeasa

24 Go Juda aa meda nipuna bi Apolos-re nipu madini su Aleksandria-para pirisa. Go aa Efesus su-para epa pirisa. Nipu agaa waru ne aa pirua Gote-na buk i agaa rayo dipia niminaasa. 25 Onaanumi nipu abade Aa Mudu-na pora madaa mogeasimi. Nipumi Yesuna agaa lakesa rabu puri paboa ora waru epe-rupa lakesa. Goa pisa pare nipuri Jon-na baptais misa padane aba makuaasa. 26 Gore nipumi Juda aanuna lotu ada-para pua puri paloa lakesa. Go rabu Prisila Akwila laapome nipuna agaa pagoare nipuna ada mea pua Gote-na disaipel agaa maredepo yasipi. 27 Goa pua oropere Apolos nipu Grik su Akaia-para polalo pisa. Go rabu Efesus su-para piri Krais-na onaanumi Grik su-para piri Kristen onaa-para pepa tua o taasimi. Go pepa madaare go aa Apolos raba mu ki waru mealepa lo o taasimi. Apolos Grik su-para ipisa rabu Gote-na epe raba meape kone niminaawa kone rulae onaanu-para puri waru kasa. 28 Go Juda aanu maket-para ipisimi rabu Apolos-me onaanuna ini agaana arere waru pisa. Goa pisa rabu nipumi Yesu ora Gote-na Mea Repae Aa waatalo Gote-na buk dipisa. Go rabu Juda aanumi agaa waru na-abusimi.

19

Pol-me Efesus su-para epe agaa lapede-pesa

1 Apolos Korin su-para pirisa rabu Pol nipu mo adaa su robo ru-nane pua pamuare Efesus su-para opapasa. Go su-parare nipumi kone rulae onaa medaloma adesa. 2 Adesa rabu agaa gupa misa: Abadere epe agaa madaa kone rulasimi rabu Holi Spirit page misimi ya? Nimumi agaa gupa abusimi: Dia, Holi Spirit piare niaa napagema. 3 Go rabu Pol-me lalo: Gore nimina baptais-ri ake piane misimi ya? Nimumi lalo: Jon-na baptais misima simi.

4 Gore Pol-me lalo: Jon-na baptais-ri onaanumi pupitagi ne kone pereketalo misimi. Goa pea pare Jon-me Israel onaanu baptais kalalaina agaa gupa lakesa: Nina masaa-nane epaliade aa Yesu madaa kone rulaatepape lo lakesa. 5 Mo Efesus piri aanumi Pol-na agaa pagoare nimumi Aa Mudu Yesuna bi madaa baptais measimi. 6 Goa pua Pol-me nimuna aalu madaa ki inaloa Holi Spirit nimuna robaa-para ipisa. Go rabu nimumi adaa agaa rado rado loa simina Gote-na agaa ne aa-rupa pisimi. 7 Go-rupa simide aanuri 12-pela pirisimi. 8 Gore Pol nipumi Juda aanuna lotu ada-para Gote-na epe agaa mogeala pirinare akua repo popesa. Nipumi Juda raapu agaa puri pane lo pirua Gote-na Surube Su madaa laketalo pirisa. 9 Goa pisa pare onaa medaloma nimuna pu-para rero pisa-daa kone narulasimi. Go rabu nimumi onaa rayona ini agaana Aa Mudu-na agaa madaa wae ero agaa simi. Goa simi-pulu Pol-me aposel kogono aanu mua nimu gimoa pisimi. Goa pua oro yaalo nipu Krais-na onaa raapu pirua Tiranus-na skul ada-para agaa lo pirisimi. 10 Gore nipumi maali laapome epe agaa lakelala pirina Esia su-para piri onaa rayome Aa Mudu-na epe agaa pagesimi. Goa pua Juda onaanu page ruru rado piri Grik onaanu page epe agaa pagesimi.

Sipana sinuna remaa

11 Go rabu Gote-me Pol napiaa kogono pinalo raba misa. 12 Goa pisa rabu onaanumi Pol-na hankisip-para kogono pi mamina-nu yaina ome onaanu mea kasimi-daare nimuna yaina pereke nimuna remonu rakepea pisimi.

13 Goa pisa pare kimisu su-para piri Juda aanu medaloma mone yoto pe yaenu mulalo onaanuna wae remo raakepesimi. Gupa raakepetalore Aa Mudu Yesuna bimi

pisimi. Nimumi gupa lakesimi: Go aa Pol-me Yesuna bimi rakepeade-rupa go bina lamina simi. 14 Gore Gote-na miru irae aa mudu Skeva-na si 7-pela nimumi remo raakepetalo gupa pisimi. 15 Go aa-na sinumi apo agaa teme rabu wae remome nimu-para lalo: Yesuri niaa adema Pol page niaa adema pare nimiri aapi ya? 16 Go rabu mo wae remo pabo piri aame mo si 7-pelana rikiraana epa pogosa. Goa pua mo aa tulalo pua ora waru tisa-pulu nimuna yogane maoyasa. Go rabu nimuna mamina page rayo ririnaaloa amaa pogola pisimi. 17 Goa pisa rabu Efesus su-para piri Juda onaa page ruru rado onaa page nimumi go remaa pagesimi. Goa pua nimumi paalame omoa Aa Mudu Yesuna bi waru minasaasimi. 18 Go rabu kone rulae onaa adaapu ipua nimuna abade kudiri pi waeanu lapedepesimi. 19 Goa pua medalomare Rom maalu pi onaanu epa pirisimi. Go rabu nimuna waea pi buk mea kiritaawa onaanuna ini agaana repena sulaa-para irisimi. Go buk-na yoto mone dipiare gupa 600,000 kina-me kabesimi. 20 Go-rupare Aa Mudu-na epe agaa puri paloa pisa-pulu onaa adaapumi page pagoa adesimi.

Efesus su-para piri onaanumi yada marekaasimi

21 Goa pua orope Pol Jerusalem su-para polalore nipumi mo Masedonia Akaia su lapo aba adola pisa. Nipumi kone gupa isa: Go-para aba adola puare orope Rom su page adola palua kone isa. 22 Go rabu nipu Esia su-para pirua nipuna kogono aa laapo Timoti Erastus lapo Masedonia su-para mea repaasa.

23 Gore Pol-me Yesuna pora madaa agaa mogeasa-pulu onaa adaapumi rui loa wae-rupa pogolasaasimi. 24 Go remaana re gupa isa. Go epe aana silva warini aa meda Dimitirius pirua mo onaanu wae-rupa marekaasa. Go aamere epe aana meda silva-me remo ona Artemis-na oge remo Aapa nona piane yae wari bisnis kogono pisa. Goa pua nipumi go yae wariape aa adaapu yoto mone minalo kogono kasa. 25 Gore Pol pirisa rabu apo surube aame aana-me oyae silva warini kogono aanu yago page makiritasa. Go rabu nipumi lalo: Pagalepa. Niaana aana silva kogono go bisnis epe yoto memade simi. 26 Goa pea pare nimimi Pol-na agaa pagoa nim-inaaeme pae? Go aa Pol-me onaa remo mada mawaritimi loa niaana warini gote-daa dia tea. Go tea-pulu go Efesus su-para piri onaa adaapumi page Esia su robo ru-nane piri onaa adaapumi page Pol-na agaa pagoa niaana oyae nakabalimi simi. 27 Go kone agaa lapo o ta-ga niaana bisnis kogono maoyaalia. Go page ona remo Atemis-na ada mabebolaawa go remona puri madia yalia. Go remore Esia su-para piri onaanumi page su rayona piri onaanumi page Artemis-na bi minasaaeme-ga ake palima ya?

28 Nimumi go agaa pagoare nimuna robaa-para ora wae kone sua wae-rupa pogolasaawa gupa simi: Niaana remo Artemis-ri nipu Efesus su-parare ora mudu yaade. 29 Goa simi rabu go su-para piri onaa rayome rui loasimi. Go rui agaa ne onaanumi Pol Masedonia su pirua raba mi aa laapo Gaius Aristarkus lapo adia ria pua mo kiritae ada-para aipapulu pisimi. 30 Go rabu Pol-na konere onaa rikiraana polalo pisa pare Krais-na onaanumi nipu ripinaasimi. 31 Go page Esia gavman-na aa mudu medaloma Pol-na adami aanu nimumi pepa tua Pol piri-para repaawa gupa simi: Ne talimi-ga no kirita ada-para napope lo o taasimi.

32 Go rabu kiritae ada-para piri onaanumi ora rui loasimi. Goa pua nimuna kone agaa lapore rado rado pupa yabesimi. Goa pisa pare onaa adaapumi epa kiritasimi pare akea pulalo epa kiritasimi palo naniminaasimi. 33 Go rabu Juda aanumi aa meda Aleksandria onaanuna rikiraana maasimi. Go rabu Aleksandriame ki musaawa mo onaanuna agaa gimenalo pisa. 34 Goa pisa pare mo onaanumi nipu Juda aa-rupa adoare rayome agaa padaneme yaaloa gupa simi: Remo Artemis-ri niaa Efesus su-para piri onaanuna remo mudu yaade. Goa lalaina naare ini laapo popesa.

35 Orope mo Efesus su adaarena kuskusmi onaanu epe-rupa mapiraasa. Go rabu nipumi lalo: Efesus onaa pagalepa. Su rayona piri onaanumi go Efesus su adaare-para niaa remo Artemis-na ada surubema lo namakuaaeme. Go page nipuna piksa nona piane aana yaa-para i epa lopenaloa surubema-daa onaa rayome pageme sa. 36 Go agaa madaare pa aa medame mada narasalimi-ga nimi rayo pawa piralepa. Gore orope odo omape pora gimalepape sa. 37 Go nimimi abade go aanu mea epame pare niaana remo ada-para i yaenu meda napaake nemede. Go page niaana remo ona Artemis-para ero agaa natemede. 38 Go Demitrius-para nipuna yago kogono aanu-para nimumi go aanu aditalo agaa teme-daare go koso lape di lamina. Gore koso pagape aa page pia. 39 Goa pea pare nimimi pa yae medaloma madaa teme-daare nimina kiritae di rabu tapape. 40 Go abiare yada pode marekaarimide-ga niaa mapataatalo koso lape agaa mada teme yapae? Gore niaa wae-rupa pogolasae kone madaa ora agaa mada natema. Goa pea-ga

koso lape agaa temere ake lano ya? 41 Gore
kuskus-mi goa loa go kiritae onaanu-para
pulupa.

20

Pol-me Masedonia Grik su lapona wala pamisa

1 Mo nimuna agaa loraasimi rabu Pol-
me disaipel onaa makiritasa. Go rabu
nimina robaa-para puri mapalainalo agaa
lakeloa patalepape sa. Go rabu Masedonia
su-para polalo pisa. 2 Gore nipu oge su-
para epe agaa lakela-mama pisa rabu onaa-
nuna robaa-para puri mapabasa. Goa pua
walare Grik su-para pisa. 3 Go su-parare
akua repome pirisa. Goa pua orope nipu
Siria su-para polalore sipi mula pisa. Goa
pisa pare Juda aanumi nipu tulalo yada
robesimi-pulu Pol-me Masedonia su-para
wala pono kone isa. 4 Go raburi Beria
piri aa meda Sopata nipu Pirus-na si pirua
nipu Pol raapu pisa. Aa medaloma Pol
raapu pisimi aanu go rupa: Tesalonaika su-
para piri aa Aristarkus Sekundus lapo page
Derbe su-para piri aa Gaius page Timoti
page Esia su-para piri aa Tikikus Trofimas
lapo page nimu rayo Pol raapu pisimi. 5 Go
aanu aba puare niaa Troas su-para pua ado
pirisimi. 6 Gore olode medana biri Bret
Nama-adaa Yape go yapi dia naloa niaa
Filipai su gimoa sipi madaa pirua yapi supu
pisima. Goa puare Troas su-para niaame
apo aanu nimu madaasima. Go rabu sarara
padane pirisima.

Pol Troas su-para wala pisa

7 Gore wala oge oro rabu ribaa niaame
eta nola kiritasima. Go raburi Pol ekeraa
palia-ga onaanu agaa lakelaama pua ora
ribaa page agaa adaalu yolo lakesa. 8 Goa
pisa rabu niaa so kiritae ada ru-nanere lam
adaapu mudiasimi. 9 Go rabu Pol-me agaa
lakelalaina ogege aa meda Yutikus nipu
widoa re-para pirisa. Pirisa rabu nipuna
ini-para u ipisa-daa u patisa. U patisa
rabu ada ora sone robene ae repona pirua
lopesa. Go rabu nimu pua puaa misimi
pare nipu aba ini adupisa. 10 Goa pisa
pare Pol-me nipu pua mo aa madaa pua
kubuniaawa onaanu-para lalo: Nimimi ora
paalame naomalepape. Nipuna pu imu
naudunae pa ia. 11 Go rabu Pol wala so ada
rum ae repo madaa pua bret piribia nimu
raapu nisa. Goa pua Pol nipumi nimu-para
agaa adaapu lakelala pirina yapi lapaasa.
Go raburi Pol pisa. 12 Go rabu nimumi go
Yutikus nipu pa pirisa-daa mea lamua pua
raaname omesimi.

Pol Troas su gimoa Miletus su-para pamisa

13 Pare niaa Asos su polalo aba pua sipi
madaa pirisima. Niaame Pol go Asos su-
para madaatalo pisima. Pol-me niaa di
lagua nipu pora-nia epalua sa-pulu goa
pisimi. 14 Go-rupa Pol-me niaa Asos su-
para ada mua nipu niaa raapu sipi madaa
pamisima. Go puare niaa Mitilini su-para
pua pisima. 15 Niaa Mitilini su gimoa sipi
madaa pirua yapi padaneme Kios su mone
pane pua opapasima. Goa pua ekeraare
Samos su puare wala ekeraa-nane Miletus
su-para pua pirisima. 16 Gore Pol-me Esia
su-para yapi adaapu napiralua kone isa-
pulu Efesus su gimisa. Nipuna konere
Jerusalem su-para aipapulu adola pisa. Go
rabu nipu Juda aanuna Pentikos yapi di
olode adolalo pisa.

Pol-me Efesus su-para pua lotu surube aa agaa lakesa

17 Niaa Miletus su-para pirisima raburi
Pol-me Efesus su-para agaa aba gupa ra-
paasa: Lotu ada surube aanu ni piri-para
ipulupape. 18 Nimu ipisimi rabu nipumi
nimu-para lalo:

Nimimi nina kone ademe. Aba ripia
ni mo esia su-para ipisu yaade rabu oro
yaalo nimi raapu pirisimade. 19 Neme
Aa Mudu-na kogono pisudere nina bi mi-
nasaaminalo nape. Dia, pare apo Juda
aanumi agaa rasu kogono mabebolaaeme
rabu neme kedaa rua re page to. 20 Goa pisa
pare neme nimi raba meape agaa nagimi
lagisude. Goa pua neme agaa mogesude
rabu pa onaanuna ini agaana page nimina
ada-para page mogeasude. 21 Goa pua
nina puri pane agaamere Juda onaanu-
para Grik onaanu-para agaa gupa lagisude
sa: Nimina pupitagi ne kone gimoa Gote-
na kone mua Aa Mudu Yesu madaa kone
rulaatepape sude. 22 Goa pua Holi Spirit-
mi ni lagia-pulu abia Jerusalem su-para
paluame pi. Go su-parare nimumi ni-para
ake palimi palo maarea. 23 Goa pea pare
Holi Spirit-mi ni agaa lagia: Pa adaare rayo
adola pali raburi neme kalabus ada patu
kedaa adaapu page meainalo lagia.

24 Goa pea pare Aa Mudu Yesumi Gote-na
raba meape kone ni gua Epe Agaa lakelape
lo kogono gisa. Goa pisa rabu go kogono
paa-mama pua lakelo kiritaluare nimimi ni
talimi page kone adaapu nasalo sa.

25 Goa pea pare neme nimina rikiraana
ipua Gote-na Surube Sina agaa epa lag-
isude. Gore nimimi nina ini agaa wala na-
adalimina kone salo. 26 Goa pea-pulu abia
neme lagiano pagalepape. Abiare pa onaa
meda alupaliare ni madaa agaa naepalia.
27 Dia-ga neme Gote-na kone agaa rayo
lagiape nimi pala pururu napea. 28 Nimi
waru piralepape. Gore onaanu medaloma
surubaliminalo Holi Spirit nimi madaa

mapiraasa. Go onaanuri Aa Mudu nipuna yaapimi kabesa-pulu nimimi nipuna sipsip waru suruboa nape yae waru kalatepape. 29 Gore ni palua rabu aa medalomanu nimina rikiraana epa piralimi. Go aanumiri wae yana-rupa ipua Gote-na sipsip maoyaalimi. 30 Goa pua nimi Krais-na onaanuri orope nimina rikiraanare aa medalomame yaa agaa loa makiralimi. Goa pua Krais-na onaa medaloma nimuna agaa rataliminalo makiralimi. 31 Goa pea-ga waru surubalepape. Nimimi go madaa kone waru salepape. Gore maali repome neme ribaa page yapipu page nimina kone padane padane marekaliminalo pawade. Goa pua kedaa rua neme agaa mogeaayo.

32 Abiare Gote-na surube kone meamina. Nipuna epe agaame nimi raba mu nimi puri ginalo. Goa pua nimi page Gote-na epe kone rulae onaa raapu piramina.

33 Go neme pa onaanuna mone sekere mamina-nu epaame ome kone naisu. 34 Gore aba ademe nina pora pami aanu raapuri nina kimi kogono pua niaana oyae kabesu. 35 Goa pua niaame kogono waru pua naraa onaanu raba mulalo pema-daa go pora rataliminalo mogesude. Niaame gupa palima rabu Aa Mudu Yesuna agaa niminaamina. Nipumi gupa sa: Oyae mealima rabu raana omalima pare oyae katema-rupa meape kone madaa raana palia.

36 Pol-me go agaa aba loare nipumi nimu raapu rumu koba pua beten sa. 37 Go rabu nimumi Pol upia re loa ki mua abi pope simi. 38 Nimuna pu robaa-parare kedaa waru pisa. Gore Pol-me orope nimina ini agaa mada na-adalua sa-pulu odome omesimi. Goa pua nimumi Pol sipi adibaepara mea pisimi.

21

Pol Jerusalem su-para pisa

1 Go rabu niaame onaanu patalepape loa sipi madaa pirua pisima. Niaa sipi madaa pirisima rabu redepo yabo pua mo Kos supara opapasima. Goa pua ekeraa-nane go Kos su gimoa Rodes su-para pua piruare wala Patara su-para pua opapasima. 2 Go su Patara-parare Fonisia su pisa sipi meda mua nipu madaa pirua pisima. 3 Goa pua niaame Saiprus su adoare go su-para none puare Siria su-para opapasima. Go suna adaare Tair-re sipimi madini kakonu go adaa mea sulalo pisima. 4 Go suparare niaame Gote-na disaipel onaanu medaloma adola pisima. Goa pua nimuna adaa sarara padane pirisima. Gore Holi Spirit-mi mo Krais-na onaanu kone kasapulu nimumi Pol-para Jerusalem su-para napope lo lakesimi. 5 Goa pisa pare niaana pora pamuape di madaare Tair adaare gimoa polalo pisima. Pisima rabu apo supara piri Krais-na aanu nogo naakinu-para niaa raapu pamua adaare-para su ogege pora-para lamua pisimi. Goa pua niaa sipi i-para pua ipa repaa-nane rumu koba pua beten sima. 6 Gore nimumi niaa-para abi patalepape loa nimuna ada wala pisimi. Go niaame page patalepape loare sipi madaa pirisima.

7 Niaa sipi madaa pirua-mama pua Tair su gimoa Tolemes su-para opapasima. Go rabu niaame kone rulae onaa adoa ki mua yapi padaneme nimu raapu pirisima. 8 Ekeraa-nanere go su gimoa Sisaria supara pua opapasima. Go rabu niaame epe agaa lakene aa Filip-na ada-para pua pirisima. Go aare mo Jerusalem su-para kogono aa 7-pela pirisimi-na padanere nipu pirisa. 9 Go aana inumakua nogo maalame Gote-na epe agaa pagoa ratisimi.

10 Gore niaa mo aa-na ada-para oro medaloma piramonaloa Gote-na agaa lakene aa meda Agabus ipisa. Nipu Judia su gimoa Sisaria su-para ipisa. 11 Nipu niaa piri ipuare Pol-na aako let mua nipuna ki aa lapo rogaasa. Goa pua nipumi lalo: Holi Spirit-mi gupa lagia sa: Neme pawade-rupare Jerusalem su-para pimi Juda aanumiri go aako let-na aaraa rogaalima. Nimumi gupa rogaawa ruru rado aa medaloma mea kateme.

12 Niaame go remaa pagesima-pulu go onaanu-para niaame Pol madaa re loa puri paloa lalo: Ne Jerusalem su-para napope. 13 Go rabu Pol-me lalo: Nimimi akolo nina robaa-para kedaa mapatalo goa tame pae? Gore nimumi Jerusalem su-para nina ki aa lapo rogaalimiri pinawa. Gore Yesu Krais-na kogono madaa talimi-daare mada pa omalua. 14 Gore Pol-na koneme nipu ora palua kone isa-pulu niaame agaa loraawa gupa sima: Aa Mudu-na kone nipuna paliaga pinawa sima.

15 Go yapi medaloma dia naloa niaana oyaenu managola sua Jerusalem su-para pisima. 16 Go pua Sisaria su-para piri Krais-na onaa medaloma niaa raapu pisima. Nimumi niaa Neson-na ada-para pua piramonalo lamua pisimi. Go aare Saiprus su pirua nipu ora abade Gote-na pora ratisa.

Pol-me Jems adola pisa

17 Niaa Jerusalem su-para pisima rabu Krais-na onaanumi niaa raaname omoa lamu misimi.

18 Goa pua ekeraa-nane Pol nipu niaa raapu Jems adola pisima. Go rabu lotu ada surube aanu page epa kiritasimi. 19 Pol-me nimu-para abia epa amaa loare nipuna pisade kogono rayo madaa agaa lakesa. Gore ruru rado onaa piri-parare Gote-me

Pol raba misa-daa remaa padane padane laatapu lakesa.

20 Go aanumi remaa pagoare Gote-na bi minasaasimi. Go rabu nimumi Pol-para lalo: Ame, ne ade. Juda onaanuri ora adaapumi Gote madaa kone rulaarimi. Go onaa rayome Moses-na rekena agaa waru pago ratua mogeteme. 21 Go Juda onaanumi nena agaa madaa pageme. Nimuna konere neme Juda aanu ruru radonu raapu pimiri Moses-na rekena agaa gimalepape lo kone imi. Juda aanuna kone naratalepape kone imi. 22 Go kone imi-pulu ne abia epaede remaa pagalimi. Gore abia niaame ake palima ya? 23 Go abia neme niaana agaa pagape. Abiare aa maala pirua imaa niti kogono peme. 24 Gore ne go aanu lamu mua mea pu. Nimu raapu pua Juda aanuna kone mogeawa imaa niti pua eperupa piramina. Goa pua Juda aanuna kone mogeawa nimuna sipsip kabenalo mone kalape. Goa pua Juda agaa mogeainalo nimuna iri pudiape. Go rabu neme Juda aanuna rekena agaa mogeali-daare aba pagesimide remaa madaa kone nasalimi. 25 Goa pua mogo ruru rado kone rulae onaanumi adenalo nimu pepa tu o taasima. Go pepa madaare agaa gupa lakesima: Nimimi remo yawe eta nanalepape lo gupa tisima. Nimumi mena yaapi-para mena yapa maa kepene yae-para nanalepape lo gupa tisima. Nimumi onaa rayome kone nasalepape lo gupa tama. 26 Go rabu Pol-me mo aa 4-pela lamua pua ekeraare Juda aanuna epe lotu ada-para pisa. Goa puare Pol-me onaanu-para go imaa niti dia yalia di oro kerepo lakesa. Go diri dia naloare mena tua onaanu maepeaainalo Gote-para kateme. Goa pua Juda aanuna kone mogeasa.

Pol lotu ada-para pirina Juda aanumi aditalo ipisimi

27 Gore yapi 7-pela pode dia talo pisa rabu Esia su-para pipi Juda onaa medalomame Pol nipu lotu ada-para adesimi. Go raburi nimumi onaa rayo pogolasaawa Pol ripinaa palae aditalo pisimi. 28 Nimumi ripinaawa gupa yaasimi: Israel onaa, niaa raba mealepa. Go aare nipu su rayona pamua onaa agaa gupa pamu laketa simi: Israel ruru-para Moses-na rekena i agaapara lotu ada-para nimu rayo gimalepa gupa laketa. Goa pea-pulu abia nipumi ruru rado Grik onaa go epe lotu ada-para mea ipisa. Goa pua go epe ada maoyaaya. 29 Go Efesus su-para piri ruru rado aa Trofimus Pol raapu pirina adesimi-pulu goa simi. Gore Pol-me go aa lotu ada-para mea pula kone isimi.

30 Go rabu Jerusalem su-para piri onaanu nimuri ora wae-rupa pogolasaasimi. Goa pua onaanumi aloma epa kiritaawa Pol ripinaa palae sua lotu ada amaa-nane kola pisimi. Goa pua lotu adana pora gaape rayo poasimi.

31 Go onaanumi Pol tulalo pisimi rabu Rom soldia aanuna surube aame Jerusalem su-para piri onaanu pogolasae remaa pagesimi. 32 Go rabu surube aame nipuna soldia aanu-para nipuna yada aa mudunupara yaaloa onaanu piri-para aipapulu pisimi. Gore Pol tisimi onaanumi mudu surube aa soldia aanu adesimi rabu Pol gimoa natisimi. 33 Go raburi mudu surube aame Pol aditalo soldia aanu gupa lakesa: Nimiri nipu ope sen laapome adialepape. Go rabu nipumi onaanu agaa gupa misa: Go aare aapi ya? Nipumi ake pea pae? 34 Go raburi onaa adaapu pirua agaa rado rado loa yaasimi. Agaa adaapu simi-pulu mudu surube aame go yadana re waru na-adesapulu nipuna soldia aanumi Pol ada mea penaalo lakesa. 35-36 Gore soldia aanumi Pol mo ada reke madaa mea penaasimi rabu onaanumi Pol ratu tulalo pisimi. Go onaanumi nipu rata mea ipua goa laari ipisimi rabu gupa yaasimi: Go aa tu maomamina. Go rabu soldia aanumi Pol ria pisimi.

Pol-me agaa lakesa

37 Nimumi Pol soldia ada ru-nane lamua pisimi rabu Pol-me mudu surube aa-para lalo: Nina agaa mada pagali ya? Goa sa rabu Pol-me Grik agaa sa-pulu surube aame agaa misa: Nere Grik agaa ne aa ya sa. 38 Gore nere Isip su-para madini aa kone sawade. Abade neme 4,000 soldia etaa rini aanu mea ipua yada marekaside kone sawade. Goa pua neme nimu onaa napiri su-para mea pisi kone sawade. Pare ne mo aa dia ya-daa adalo. 39 Pol-me surube aa-para lalo: E, ni go adaa dia. Niri Juda. Nina amame ni madini suri Tasare Silisia su ru-nane aasa. Niri mudu adaarepara piri aa yaade. Gore neme onaa-para lakelanowa. 40 Gore Bosboi-mi lakelasapulu Pol nipu mo reke madaa opasaasa. Gore Pol-me ki wage pua wawa sa rabu onaa rayome agaa loraasimi. Go rabu Pol Juda agaame onaanu-para agaa lakesa. Nipumi goa sa:

22

1 Aapanu amenu, nimina agaa abulano
pagalepape. 2 Pol Juda agaame sa rabu
nimumi agaa ora loraabaawa pagesimi.
Go rabu Pol-me lalo: 3 Niri ora Juda
yaade. Nina amame ni madini suri Tasas
adaare-para madisa. Go suri Silisia runane aaya pare ni Gameliel-na skul ta pisu
rabu Jerusalem su-para adaa yabesu. Nimumi niaana akuana rekena i agaa waru

mogeasimi. Niri nimi abia Gote-na kone waru ratu pimi-rupa ni go-rupa pisude. 4 Onaa medaloma Gote-na disaipel onaanu neme medaloma maoyaawa tu maomasude. Neme onaanu adi ria pua kalabus ada-para mapatasude. 5 Goa pisuri mo Gote-na miru irae aa mudu page kaunsil page ademe-daa neme ora lalo. Gore go aa mudunumi pepa ginaloa neme Damaskus su-para piri Juda kata pisu. Goa pua neme kone rulae onaa aditalo pua sen-me Jerusalem su-para mapatata pisu.

Pol-me Gote-na agaa pagoa kone perekene remaa lakesa
(Kog 9.3-19; 26.12-18)

6 Go naare paalu bero rabu ni Damaskus adaare re-para ipisu. Go rabu ni piri-para epe paa meda ipua nina ini-para epa royo pisa. 7 Go rabu ni su amaa lopoa agaa meda gupa pagesu: Soloya, Neme niri akeane maoyari ya? 8 Go rabu neme lalo: Aa Mudu, nere aapi ya su. Niri adaare Nasaret-para piri Yesu yaade sa. Neme ni kedaa gua maoyaaride sa. 9 Go rabu onaa ni raapu pirisimiri nimumi yaa-para i paa royo pisa pare so agaa napagesimi.

10 Go rabu ni Pol-me gupa agaa misu: Aa Mudu, neme ake paluaaya su. Go rabu Aa Mudumi ni-para lalo: Ne rekoa Damaskus su-para pu. Go adaare-para aa medame Gote-na gialiade kogono rayo lagialia sa. 11 Go rabu neme so adaa paa adesu rabu ini rubu pi aa-rupa aasu. Goa pisa rabu nina adami aanumi naa ki ripinaawa Damaskus su-para mea lamua pisimi.

12 Go su-parare aa meda Ananaias pirisa. Go aare niaana rekena agaa waru pagesapulu Damaskus su-para piri Juda onaanumi nipu ora epe aa simi. 13 Go aare ni piri-para ipua lalo: Nina ame Sol, inimi oyae wala adaina. Ora go rabu nina ini rupainaloa neme nipu adesu. 14 Goa pua nipumi lalo: Niaana akuana Gote-me nipuna kone niminaatalore ne nipuna aa mapiraasa. Goa pua neme nipuna Epe Redepo Ne Si adoa nipuna agaa pagainalo mapiraasa. 15 Gore neme onaa rayo-para nipuna agaa pua lakeloa aba pago ade yae rayo lakelape lo lakesa. 16 Gore akeane ne ado pabae pae? Ne rekoa nipuna bi madaa beten loa baptais meali-daare nena pupitagi raakepe rubalia.

Gote-me Pol ruru rado onaa piri-para penaasa

17 Gore neme Jerusalem su-para wala pua lotu ada-para beten lala pirua upaa pi nona pua yada adesu. 18 Go rabu Aa Mudu adesu pare nipumi ni-para lalo: Jerusalem su-para aipapulu gimoa pope. Neme go su-para nina agaa lakete rabu napagalimi. 19 Go rabu neme goa lakesu: Aa Mudu, abade neme lotu ada rayona pamua ne madaa kone rulae onaanu adia tisude. Go remaa aba pagesimide su. 20 Gore abade nena agaa disaipel aa Stiven tu maomasimi rabu neme adabaawa nina robaa-para epe ta kone isude. Go raburi neme nipuna maomae aanuna mamina oyaeyaenu wamo pisude. Go remaa page pagesimide su. 21 Gore Aa Mudumi ni-para lalo: Nere su adaalu-para ruru radonu onaanu raba meainalo repaalua sa.

22 Gore mo onaanumi Pol-na agaa pena pagalaina mo ruru rado raba meanolo agaa sa rabu nimumi puri paloa gupa yaasimi: Nipu tu maomamin aapa simi. Go aare su amaa epe-rupa mada napiralia-ga tu maomamina simi. 23 Goa simi rabu nimumi ratu yawesimi-pulu yagaa iri pudi rubua gaapinu wage wage pisimi. 24 Go rabu Rom-na soldia surube aame soldia ada-para mea puare nipu aipuyame talepa sa. Gore mo Juda onaanumi Pol madaa pogolasaa simi-daa surube aame go yadana re asapisa. 25 Go pua soldia aanumi Pol opeme rogaawa aipuyame tulalo pisimi. Go rabu Pol-me Rom surube aa agaa gupa misa: Nimimiri Rom aa madaa koso nalaaware mada talimi ya?

26 Go surube aame go agaa pagesa rabu ora surube aa mudu piri pua agaa gupa mulalo pisa: Neme ake pali ya? Go aare nina su Rom yaade laa. 27 Goa sa-pulu mudu surube aame Pol piri pua agaa gupa pua misa: Abi la. Nere Rom aa yapae ni lagi. Pol-me lalo: E, niri Rom aa yaade sa. 28 Go rabu mudu surube aame lalo: Neme mone adaapu kaloare ni Rom su-para piritalo rubisu. Gore Pol-me lalo: Ora lae pare niri amame Rom su robo adaare Tasas-para madisaaya. 29 Go pagesimi rabu Pol-na agaa mulalo ipisimide aanumi Pol aipapulu gimisimi. Gore mudu surube aame paala omoa pirisa. Gore Pol-re ora Rom su-para piri aa-ga nipu sen-me adisa rabu rekena agaa rasisa.

Juda kaunsil aanu Pol-me agaa lakesa

30 Gore mudu surube aa mudumi Juda aanumi Pol koso madaa aditalo pisimi agaana re asapisa. Go kone sua ekeraanane Pol-na sen wala kolapasa. Go rabu surube aame Gote-na miru irae aanu-para kaunsil aanu-para epa kiritatepape lo lakesa. Go rabu nipumi Pol kaunsil-na ini agaana mea pisa.

23

1 Go rabu Pol-me mo kaunsil aanu waru adaba sua nipumi lalo: Naa Aapa amenu, ni oro yaalo Gote-na ini agaana epe-rupa pirua abia page. Nina pu robaa-para epe kone i. 2 Goa sa rabu Gote-na miru irae aa

Ananaias-me Pol re-para aasimi aanu-para lalo: Go aa-na agaa-para talepa sa. 3 Gore tisimi rabu Pol-me nipu-para lalo: Gote-me ne page talia. Nena robaa-parare epe agaa naia pare tona pepena paena yaeme epe ta sa. Ne Moses-na rekena agaame ni-para koso agaa laina. Gore neme ni talepa agaa lakelae-pulu nemere rekena agaa rasade.

4 Pol-me goa sa rabu re-para pirisimi on-aanumi Pol-para lalo: Gore neme Gote-na miru irae aa mudu-para ero agaa te ya simi. 5 Go rabu Pol-me lalo: Amenu, go Gote-na miru irae aa mudu kone nasawade. Go Gote-na buk madaa gupa tu isa: Nimina aa mudu-para ero agaa natapape sa.

6 Goa pua Pol nipumi kaunsil aa medalo-mare Sadyusi aanu-para medalomare Farisi ruru aanu pirisimi-daa adesa. Goa adesa-pulu kaunsil-nupara gupa lakesa: Nina amenu, niri Farisi rurumi madini ya-pulu ni Farisi ruru aa pi sa. Neme aba ome onaa rekalimilo go madaa kone rulaayo. Goa kone suayo-pulu nimimi abia ni madaa koso lape agaa tame.

7 Goa agaa sa raburi Sadyusi Farisi ruru laapo aanumi ape loa rugula lapa pirisimi. 8 Gore Sadyusi aanumi aba ome onaanu matmat-para narekalimi loa ensel-nu page remonu page napimi loa kone rulaeme. Goa peme pare mo Farisi aanumi ome onaanu rekalimi loa ensel-nu remonu page pimi loa kone rulasimi. 9 Gore Pol-me go yaa madaa makuaae agaa sa raburi onaan-umi rui loasimi. Go rabu rekena agaana tisaa medaloma nimu Farisi aanuna ruru raapu pirisimi. Go aanumi rekoa agaa puri pane simi: Niaame go aa adema pare wae yaenu meda naia. Niaana konere ensel medanumi yapae remo medanumi yapae nipu-para agaa laketeme kone ima. 10 Goa simi rabu ora pogolasaasimi-pulu soldia aanuna surube aa mudumi kone gupa isa: Aya, go aare nimumi nipu yolala pawa nipuna yogane rugula tabalia. Nipumi kone gupa isa-pulu surube aame soldia aanu lakesa rabu mo ruru lapona rikiraana Pol mua soldia ada-para mea pisimi.

11 Gore wala ekeraa-nane ribaare Aa Mudumi Pol piri-para ipua gupa lalo: Pol, kone robaa-para kedaa nameape. Neme aba nina agaa mo Jerusalem su-para lakesi-rupa go Rom su-para page wala lakelaina sa.

Juda aanumi Pol tulalo yada robesimi

12 Gore yapi lapaasa raburi Juda aan-umi epa kiritaawa agaa roboa gupa simi: Niaame ora yaa madaa makuaa loa Pol ora tamina simi. Etanu ipanu oyaeyae abi naneawa Pol aba tamina simi. 13 Go agaare aa 40-pela aanumi tulalo simi. 14 Goa pua nimumi Gote-na miru irae aanu-para kone makuaae aanu-para pua lalo: Niaame niti pua ora eta ipa naneawa Pol nipu aba tamina simi. 15 Gore nimi aa mudunu-para kaunsil aanu-para nimimi mo Rom surube aame Pol mea epena tapape. Go kudiri pi konere nimimi Pol-na agaa wala epe-rupa pagola puluma loa kaleda pirua nipu pena epalia raburi tu maomalimina.

16 Go yada robesimi pare Pol-na awame mo Juda aanuna remaa pagesa. Goa pisa rabu nipu soldia ada-para Pol asapua pua lakesa. 17 Pol-me remaa pagesa rabu su-rube aa yaaloa nipu-para lalo: Go naakiri surube aa mudu piri neme lamua pu. Nipu madaa agaa ia-ga nipumi lagialia. 18 Go rabu nipumi naaki mua surube aa mudu nipuna ada-para lamua pisa. Goa pua nipumi lalo: Mo kalabus ada piri aa Pol-me ni yaaloa go naaki lamua pu laa-daa mea epawa. Nipu agaa meda ia-ga ne lagialia.

19 Gore surube aa mudumi go naaki nipuna ki mina mua nipu lapo agu raapo puare agaa gupa misa: Niri ake agaa lagiali ya sa. 20 Go naakimi lalo: Juda aanumi gupa lame. Ekeraare Juda aanumi Pol kaunsil piri mea painalo lagialimi. Nimuna yaa agaare Pol madaa koso lape agaa medaloma pa maarimi. 21 Goa lagiame pare nimuna agaa napagape. Nimuna aa 40-pela Pol tu maomaatalo gupa kaleda piralimi. Abade nimumi ora yaa madaa makuaa loa eta ipa niti pua Pol tuare nam-ina simi. Abiare pa kaleda pirua nena puri pane agaa madaa ado pimi. 22 Go raburi surube aa mudumi mo ogege aa mea penaaloa agaa puri palo gupa lakesa: Neme go lagiae agaare aa meda nalakelape.

Pol mabawane gavman Feliks piri pe-naasa

23 Go raburi surube aa mudumi soldia surube aa meda laapo ipulupa sa. Nipumi nipu lapo-para lalo: Nipimi soldia 200-pela rumaawa mea pulupape. Go page aa 70-pela hos masaana pirina tapape. Go page rai kutu rama lapo ripini aa 200 ru-maawa mea katapape. Nimi rayo Sisaria su-para polalore abia go ribaa nain klok-na gimoa pulupape. 24 Gore Pol nipu pirape hos page meatepape. Pol-re nipu namba wan gavman Feliks piri-para epe-rupa mea pulupape. 25 Go raburi surube aa mudumi loa o taape pepa meda gupa tua kasa:

26 Yesa, Feliks nere namba wan gavman epe-rupa pirape Niri Klodius Lisias-me go pepa apo tu repaato. 27 Juda aanumi go aa ripinaawa nipu tu maomaatalo pisimi. Goa pisimi pare neme nipu Rom su-para madini aa ya-pulu nina soldia aanumi nipu esepea apo mea ipulumi-daa. 28 Neme Juda aanumi nipu koso laawa aditalo pisimi remaa pagesu. Goa pua neme nipu kaunsil

piri-para mea pisu. 29 Gore nimuna koso
lape agaare nimuna rekena agaa madaa
Pol-para agaame arere pisimi. Goa pisimi
pare nimumi go aa kalabus ada mapatape
page tu maomape kone page neme dia su.
30 Go Juda aanumi nipu tulalo pimi remaa
pagawa rabu neme ne piri-para aipapulu
mea repaaru. Go rabu nipu koso lape
aanumi ne-para remaa mada lagialimi. Mo
pepa madaa agaa gupa loa tisa.
31 Gupa tisa rabu mo soldia aanumi mo
surube aa muduna agaa ratisimi. Nimumi
Pol lamua puare ribaa Antipatris su-para
pisimi. 32 Goa pua yapi lapaasa rabu soldia
aanumiri nimuna ada wala pisimi. Go
rabu hos masaana pirua soldia aanuri Pol
raapu pisimi. 33 Gore Sisaria su-para pua
opapasimi rabu nimumi namba wan gav-
man piri-para puare apo pepa Pol lapo mea
kasimi. 34 Go rabu gavman-na aa mudu
aame mo pepa mua adoare Pol-para agaa
gupa misa: Nena adaare aa-para aaya ya?
Pol-me Silisia su lakesa. 35 Go rabu go aame
Pol-para lalo: Ne koso lape aanu epalimi
rabu nena remaa pagalua. Goa pua nipumi
lalo: Go aare gavman aa Herot-na adaa
ada-para waru adabaawa mapatape sa.

24

Juda aanumi Pol koso laasimi

1 Gore orope yapi supu dia naloa Gote-
na Miru Irae Aa mudu Ananaias Sisaria su-
para pisa. Nipu pisa rabu kone makuaae
aa medaloma page aa meda nipuna bi Ter-
tulus page nimu raapu pisimi. Go Tertulus
aare nipu yada loaaya-rupa pirisa. Goa
pua nimu rayo namba wan gavman Feliks
piri-para pua Pol aditalo koso lape agaana
re lakesimi. 2 Go rabu Tertulus nipu koso
page loaayae aa ya-pulu nipumi agaa aba
sa. Go aame Pol aditalo koso lape agaa
gupa lakesa: Epe aa mudu Feliks, neme epe
aa mudu kogono pua yada makuma pasi-
pulu adaalupu epe-rupa pima. Goa pua
niaana su rayona epe poranu pamu bisnis
marekasi-pulu go su robo ru-nanere ora
epe aaya. 3 Goa pea-pulu niaana robaa-
parare oro yaalo niaame ne madaa ora pi
tema.
4 Gore ne aa mudu ya-pulu neme agaa
adaapu nayolo pirapana. Neme oge remaa
lagialo-ga neme epe-rupa mada pagaina.
5 Gore niaame go aa nipu wae kone adaapu
ina adama. Nipumi Juda aanu piri-para su
rayona yada marekaaria. Nipu Nasaret on-
aanuna aa mudu pia-daa adema. 6 Nipumi
adaa lotu ada maoyatalo pisa rabu niaame
nipu aditalo pisima. Gore niaame rekena
agaa madaa koso lape agaa talo pisimi.
7 Go rabu mo soldia aanu surube aa mudu
Lisias-mere nipu ipua mo aa puri paloa
mea rapaasa. 8 Go raburi Lisias-me Pol adi-
ape onaanu piri-para mea pulupa sa. Gore
neme go aa-na agaa meali-daare nipuna
kone madaa ora agaa nata-pulu adali. Apo
agaare Tertulus-mi sa.
9 Go agaa lakenaloa Juda aanumi ora ta
lo pirisimi.

Pol-me Feliks-na agaa abusa

10 Go rabu namba wan gavman aame
Pol-para ini pobolo ridipiasa-pulu Pol-me
lalo: Nere ni ade. Neme go su-para maali
adaapumi koso page aa pirisi. Goa pea-
pulu nina konemere nena agaa pagapere ni
ora raana pia. 11 Gore aba yapi di 12-pela
popesa raburi ni Jerusalem su-para puare
lotu ada-para beten ta pisu. Ora lalo-ga
nimu-para agaa meape. 12 Go rabu nimumi
ni onaa raapu agaame arere pua wae-rupa
mapogolasu-daa na-adesimi. Dia, neme
onaa raapu lotu ada-para page epe lotu
ada-para page su adaare-para page wae-
rupa napirisima. Juda aanumi gupa na-
adesimi. 13 Goa pea pare abia ni koso la
talo pimi pare go madaare ora agaa mada
nalagialimi.
14 Pare go koso lape agaa madaare neme
ora agaa lagianolore niaana akuanuna
Gote-na bi minasaawa nipuna pora kuram-
ina. Neme Juda aanuna kone mogea Moses-
na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene
aanuna buk-para go yae madaa kone ru-
laayo. Pare nimumi go kagaa porare ora
pora-daa dia teme. 15 Gore go aanuri
niaame Gote-para kone padane rulaema.
Go konere aba ome onaa rayo Gote-me
marekalia. Goa pua epe onaanu-para wae
onaanu-para rayo Gote-me marekaawa
koso lape agaa tea. 16 Goa pea-pulu nena
robaa-para wae kone nasua Gote-na ini
agaa-para onaanuna ini agaa lapo madaa
epe-rupa piralua.
17 Gore neme maali adaapu Jerusalem
su-para gimoa su rado-para pirisude.
Jerusalem su-para wala ipisu rabu nina
ruru raba mulalo mone oyae mea pisu. Go
rabu page Gote madaa ora pi lo yawape
oyae irita pisu. 18 Gore neme go kogono
pulalore lotu ada-para pirano nimumi
ni adasaasimi. Go lotu ada-para pirisu
rabu neme Juda aanuna rekena agaa
ratua amulu radepea epe-rupa pirisu.
Go rabu onaa adaapu napirua wae-rupa
namapogolasaasima. 19 Yapare go rabu
Esia su-para piri Juda medaloma mo lotu
ada-para epa pirisimi. Go aanuri nimumi
ni madaa wae yae adoare nimumi ni koso
laata peme. 20 Gore ni kaunsil raapu piri
aanu nimumi naa waea pawade kone ake
pua ademe pae? 21 Yapare neme wae kone
padane sua nimuna rikiraana rekoa agaa
padaneme gupa yaasude sa: Neme Gote

madaa kone rulayore ome onaa rayo wala rekalimi sude. Go kone rulayo-pulu ni abia koso madaa ipuluri goane pimi.

22 Pol-me go remaa sa rabu Feliks-mi koso lapere gimisa. Feliks-ri Gote-na pora waru adesa-pulu Feliks-mi nimu-para lalo: Gore nena koso madaare agaa lagialua pare soldia surube aa Lisias aba epenalo lamina. 23 Go rabu Feliks-mi Pol-na yada surube aapara gupa lalo: Go aare waru suruboa nipu raba mulalo palimiri gimalepape. Nipuna adami aanumi eta oyaeyae kabenaloa nipu kana lo tapape sa.

Pol kalabus ada-para pa pirisa

24 Gore yapi medaloma dia naloa Feliks nipuna ore Drusila raapu ipisipi. Drusila nipu Juda ona pirisa. Go rabu Feliks-mi Pol lamua ipua Pol-me Yesu Krais madaa kone rulae agaa lakenaloa pagesa. 25 Go rabu Pol-me epe-rupa piruape kone-para robaapara surubape kone-para orope epaliade koso di-para agaa lakenaloa Feliks-mi paala omesa. Paala omoare gupa sa: Abi pope sa. Ni kogono meda nasalia rabu neme ne yaaloa wala pagalua. 26 Yapare Filiks-na kone rado isa. Kone medare Pol-me ni maesepeape kone gialia kone isa. Goa pea-pulu oro yaalo nipumi ipu loa agaa lala pisipi.

27 Goa pua Feliks-mi Juda aanu madaa pedo pisa-pulu Pol kalabus ada-para pa patina sa. Oropere maali lapo patuare Porsius Festus-mi Filiks-na kogono misa.

25

Pol-me Sisar-para nina koso pagaina sa

1 Go raburi Festus nipu Sisaria su robopara namba wan gavman pirita ipisa. Gore yapi repome piruare Jerusalem su-para pisa. 2 Go su-parare Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para Juda aanuna aa mudunupara nimumi Pol aditalo koso lape agaa laketa ipisimi. Go raburi nimumi Festuspara agaa gupa lakesimi. 3 Gore rome agaa-rupa loa Pol Jerusalem su-para mea pena agaa lakesimi. Gore nimuna kudiri pi konere nimumi kaledoa Pol pora-nia tu maomalima kone isimi. 4 Go rabu Festusmi agaa gupa lakesa: Pol-re Sisaria supara kalabus ada-para surubeme-pulu ni orope ogesi Sisaria su-para adola palua sa. 5 Go rabu nimina aa mudunu ni raapu Sisaria su-para palima. Go-parare go aa mudunumi Pol madaa koso lape agaa teme. Goa pua nipumi wae yae pea pae adainalo sa.

6 Festus nimu raapu Jerusalem su-para pirina yapi 8-pela yapalo 10-pela yapi popenaloa Sisaria su-para pisimi. Ekeraa-nane Festus aa mudu kogono pulalore koso pagape ada-para pua reke madaa pirisa rabu Pol mea ipu sa. 7 Gore Pol mea ipisa raburi Jerusalem su-para piri Juda aanu Pol re-para epa rekoa nimumi Pol-me rekena agaa rasaa lo agaa simi. Goa simi pare nimuna agaare Festus-mi yaa agaa tame kone isa. 8 Go raburi Pol-me nipuna agaa gupa sa: Gore neme Juda aanuna rekena agaa narasisude. Neme lotu ada nabebolaawa Rom su-para piri namba wan aa mudu Sisar madaa page waea napawade.

9 Pare Festus-mi Juda aanu-para omeme pulalo pisa. Go raburi nipumi Pol-para lalo: Gore nena kone akepu sae? Jerusalem suparare nena koso pagenalo pali ya? 10 Polme nipu-para lalo: Niri namba wan gavman aa Sisar-na koso agaa lape ada-para piranoloa go ada-para koso pagalimina sa. Ne niminaate. Neme Judanu-para waea meda napawa. 11 Go page neme ora waea pula pe yaalore ni mada tu maomata peme. Goa pula pe yaalore ni napogola palua. Yapare nimumi ni madaa pa yaa agaa teme-pulu ni nimumi mada namea palimi. Abiare namba wan gavman aa Sisar-me nina agaa pagenalo lalo. 12 Go rabu Festusmi nipuna kaunsil aanu raapu aba agaa lala piruare Pol-para gupa sa: Namba wan Sisar-me nena koso pagena laede-ga mo Sisar piri-para mea palimi sa.

Festus nipumi King Agripa-para Pol agaa misa

13 Yapi medaloma dia naloa ora Juda aanuna su rayona aa mudu King Agripame Festus adola ipisa. King Agripa-na ore Banis page ipisipi. 14 Nipu Sisaria supara yapi medaloma pirisipi rabu Festusmi mo aa mudu King Agripa-para Pol-na remaa rayo lakesa. Nipumi lalo: Karapusa ada-parare aa meda pirina Feliks-mi mapatasa. 15 Ni Jerusalem su-para pisude rabu Gote-na miru irini aa mudunu-para Juda aanuna makuaae aanu-para nimumi Pol madaa koso laawa aditalo pisimi. Goa pua neme Pol mapatanolo agaa lagisimi. 16 Pare nipumi agaa gupa lalo: Rom supara piri aanumi koso teme-rupare pa aama napema sude. Dia, pare koso lape nipumi aba nipuna koso lape aa raapu rekoa nimuna agaa rabuaniaatalo pea su.

17 Gore nimu kiritainaloa neme aipapulu koso marekaawa ekeraa-nane koso pagape ada-para pisu. Go rabu mo aa mea ipulupape su. 18 Gore mo koso madaa adisimide aanumi rekoa remaa lagisimi. Goa pua mo aame ora wae yae pina kone sua lagismi. Pare gupa nalagisimi. 19 Nimuna ape ero agaare rekena agaa-para ome aa Yesu-para arere pisimi. Go aba ome aare Pol-me pa kagaa pia ta simi. 20 Gore ni go piane agaa pagoare ora kekapu pi kogono kone isu. Goa pea-pulu neme Pol-para agaa mulalo

pisu. Nena koso-re Jerusalem su-para pagena pali yapalo agaa misu. 21 Pare Pol-me go agaa pu-para yolo mua nipumi gupa sa: soldia aanumi ni Rom su-para lamua palimiri namba wan Sisar-me nina koso agaa waru pagalia. Goa sa-daa neme nipu pa surubalepa loa orope Sisar-na ada-para mea palua su. 22 Go raburi King Agripa-me Festus-para lalo: Neme go aa-na agaa paganowa sa. Gore Festus-mi lalo: Ekeraa pagaina.

23 Go ekeraa-nane King Agripa Banis lapo nipuna pepena waru pua onaanu pirina ipisipi. Go ipisipi rabu nipu lapo soldia aa mudunu-para adaare aa mudunu-para nimu raapu kiritae ada-para pedo pua ipisimi. Goa pua Festus-me Pol mea ipulupa lo agaa lakesa rabu Pol ru-nane mea ipisimi. 24 Go rabu Festus-mi lalo: Aa mudu King Agripa page onaanu niaa raapu pimame page go aa adalepape sa. Go su-para piri Juda aanu page Jerusalem su-para piri Juda aanu page nimumi nipara go aa-na wae yae madaa agaa talo ipisimi. Nimumi puri paloa agaa loa gupa yaasimi: Go aa tu maomalima simi. 25 Goa simi pare neme tu maomape konena re na-ade. Gore go aame aa mudu Sisar-na pu robaa yola misa-pulu neme Rom supara mea repaalua kone isu. 26 Goa palua pare Rom su aa mudu Sisar-parare neme ake loa pepe tano ya? Agaa naia-daa ne aa mudu King Agripa-para page nimi piripara page mea epawade. Goa pua nimimi nipuna koso agaa lagialimiri neme Sisarpara pepa mada repaalua. 27 Gore neme adini aa meda Sisar piri-para pa repaaluarupa mada dia. Nipuna wae yaenu pepa madaa tua nipu raapu repaalua.

26

Pol-me King Agripa agaa aba lakesa

1 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Nena agaa pagano la. Go rabu Pol nipuna ki minasaawa sana nipumi lalo: 2 Mudu King Agripa, nina koso madaa abune agaare ne piri-para ipua lalore ora epe ta kone salo. Go Juda aanu nimuna koso laarimide agaa madaa lalo. 3 Go neme Juda onaanuna kone poranu niminaawa nimuna apelape agaa page pagesi. Goa pea-daa neme agaa lano pawa pagaina kone salo.

4 Gore Juda aa rayome ni naaki piramama pua abia page naa ruru raapu Jerusalem su-para pi-daa ademe. 5 Neme ora aba ripia rekena agaa mogea ni Farisi ruruna kone rate. Go Farisi ruru niaame Moses-na rekena agaa waru mogeaema. Juda aanumi goa ademe pare agaa mada lagialimi palo maarea. 6 Gore Goteme akuanu-para wala mare kape agaa lakesa-daa neme go agaa madaa kone rulaayo. Goa pea-daa abia nimumi ni madaa koso lape agaa temenalo piralo. 7 Oropere niaana ruru 12-pela go ome onaanu marekaape agaana re adawe kone sua Gote-na bi minasaaeme. Aa mudu, paga. Neme go agaa madaa kone rulayopulu Juda onaanumi ni koso talo pemere go agaa madaa yaade. 8 Goa pea pare Juda aanuri akeane kone gupa imi pae? Gore Gote-me aba ome onaa wala marekaliadaare go madaa akeane kone narulalimi yapae?

9 Abade neme gupa kone isu. Neme Nasaret su-para piri aa Yesuna bi rabuaniaalua kone sua nipuna disaipel onaa page kedaa mea kasu. 10 E, neme Jerusalem supara goa pisude. Mo Gote-na miru irini aa mudunumi ni puri gisimi-pulu neme Gotena ruru onaa medaloma kalabus ada-para mapatasu. Goa pua Juda aanu nimu tu maomatepa simi rabu neme page go kone isude. 11 Gore rana adaapu nimu Juda aanuna lotu ada-para pirua nimumi Gotepara ero temenalo wae kedaa kasu. Goa pua neme ora ratu yawoa pa adaare-para kimisu pora pua rata mea pisude.

Pol-me nipu kone perekea Krais-na pisade remaa lakesa

(Kog 9.3-19; 22.6-16)

12 Pol-me wala goa sa: Goa pua neme mo miru irini aanuna bi madaa Damaskus supara pisu. Go pisu rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunumi ni pepa ginaloa go agaa rata mea ipisude. 13 Gore naare paalu pora-nia pisu rabu so yaa-para i paa meda ipisa-daa adesu. Aa mudu waru pagape. Go paare ora paa adaape ipua naare maogeasa. Go paa royo palaina ni raapu pisima aanumi page adesimi. 14 Go raburi niaa rayo su amaa lopalamona Hibru agaame gupa sa: Sol, Sol-ya, neme niri akolo maoyaaye pae sa. Neme eke ae yae meda one mu lopa mone mu lopa apo pi-ga nere waru adape sa. 15 Goa sa rabu neme lalo: Aa Mudu, nere aapi ya su. Gore Aa Mudumi lalo. Niri Yesu yaade. Neme ni radaa guaaye-daa lawade sa. 16 Pare abia ne reka. Neme ne kogono pape aa mapiraato. Neme ni go abia adaede-ga onaa pua lakelape. Goa pua orope nina agaa ne waatoa rabu go page onaanu lakelaina. 17 Neme ne Israel su-para piri onaanu-para ruru radonu-para mea repaalua pare neme ne raba mealua-pulu nimumi ne madaa natalimi. 18 Abiare nimuna robaa-para ribaa pa yabaaya pare neme nimuna ini malobawa robaa-para paa epenalape. Go rabu nimumi Satan-na puri gimoa Gote-na kone mua ni Yesu madaa kone rulalimi. Go raburi neme nimuna pupitagi ne kone

raakepe rubanoloa nimu Gote-na epe epenalape onaanu raapu piralimi sa.

Pol-me nipuna kogono madaa remaa lakesa

19 Gore mudu King Agripa neme yaapara go pisa yae adoare neme go agaa narasawade. 20 Neme agaa mogeasude rabu nimuna kone perekea Gote madaa kone rulaawa epe agaa ratalepape lo mogesude. Goa pua pa onaanumi nimi kagaa kone ratalimi rabu adalimi sude. Go agaare neme Damaskus su-para Jerusalempara pua lakeloare Judia su rayona pua lakeloare ruru radonu-para page lakesude. 21 Go epe agaa laatalo ni lotu ada-para pirisu rabu Juda aanumi ni ripinaa palae mea pua ni tu maomatalo pisimi. 22 Yapare nina raba mi aa Gote-me ni raba misa-pulu abia go-pare aawa nimi go agaa lagialo. Gore neme agaa lalo rabu aa mudunupara riabo aanu-para lagialo. Nina agaare Moses-para Gote-na agaa lakene aanumi orope epaliade yae madaa lakesimi-rupa go padane-rupa lagialo. 23 Go agaare Gote-na Mea Repae Aare radaa adaape noa omoare nipumi ora aba matmat-para wala rekesa. Goa pua nipumi niaa Juda aanu-para page ruru radonu-para page epe paana re laketa palia. Go agaare lagisimide.

24 Pol-me agaa apo-rupa sa rabu Festusmi Pol-para puri pane agaame lakesa: Pol, nere maeyae aa pi. Nere skul adaapu loayepulu ne maeyae aa pi kone salo. 25 Gore Polme lalo: aa mudu, ni namaeyaayo. Neme ora kone sua waru lalo. 26 Gore ne Kingmi neme pi remaa rayo pagoa apo yae rayo remaa pagesa-pulu neme page pala naome lapedepealua. 27 King Agripa nemere Gotena agaa lakene aa-na agaa madaa kone rulaaye ya? Nina konere go agaa madaa kone rulaate kone salo.

28 Go raburi King Agripa-me Pol-para lalo: Ne ake kone sae pae? Go oge di rabu ni Krais-na onaa piralua ya? 29 Goa sa rabu Pol-me lalo: Ora oge di rabu yapalo ora oropenu yapalo maarea. Pare neme Gotepara agaa gupa lalo: Ne King Agripa page pa pageme onaanu page ni raapu mada piramina kone salo. Yapare go sen-me nimi adina kone nasalo.

30 Go raburi aa mudu King Agripa page mo namba wan gavman aa Banis page medalomanu raapu rekoa pisimi. 31 Pisimi rabu amaa pua agaa lala pirua gupa simi: Go aare mapatape pora naia tu maomape pora page naia simi. 32 Go rabu King Agripa-me Festus-para lalo: Go aa nipu mada esepealua pare nipu aa mudu Sisarme nipuna koso aba pagena sa.

27

Pol sip madaa pirua Rom su-para pisa

1 Gore niaa Rom su-para sipi madaa bainalo di isimi rabu Pol-para kalabus ada piri aa medaloma-para mea ipisimi. Go rabu soldia aa Julius-mi mo aanu surubesa. Julius-ri nipu Rom su soldia aa meda lomana surube aa pirisa. Nipuna soldia aanuna biri Sisar-na kiritae yada robe aanu simi. 2 Go rabu ipa sipi medame Adramitium su-para gimoa ipisa-pulu niaame mulalo pirisima. Go sip-ri Esia su robona ipa solwara repaa-nane adaare rayo-para polalo pisa. Go rabu aa meda nipuna bi Aristarkus niaa raapu pirisima. Go aa-na adaare Masedonia adaa su robo Tesalonaika su robona ru-para aasa. 3 Ekeraanane niaa Saidon su-para pua pirisima. Go raburi Julius-mi Pol madaa epe kone isapulu Pol-me nipuna adaami onaanu adola pisa. Goa pua nimumi eta oyaenu kalo surubisimi. 4 Gore go su Saidon gimoa wala puare po ripumi mea perekeyoa ora lopesa-pulu niaa wala pereke tua Saiprus su-para po ripu naepea-nane popesima. 5 Gore niaa pua pa ipa solwarana pora meda kenaawa Silisia Pamfilia su lapo repara pisima. Goa pua wala Lisia suna adaare Maria-para pua opapasima.

6 Go su-parare soldia surube aame ipa sip meda Aleksandria su-para gimoa Rom supara polalo pi sipi adesa. Nipumi adesapulu niaa go sipi madaa mapiraasa. 7 Gore po ripumi iru malasa-pulu niaa pawasi pula piramona yapi medaloma dia sa. Goa pua ora kalai pua mo Nidus su-para pua opapasima. Gore po ripumi niaana pora rabusa rabu niaa popape-para maaresa. Goa pisa rabu niaa po ripu naepea-nane pua Krit su-para puare Salmone su-para opapasima. 8 Go raburi niaa solwara madaa pirua su repaa-nane pamua ora kalai pua su meda adesima. Go suna biri Ipana Epe Poranu teme. Go Poranu adaare Lasea re-para aasa.

9 Gore kalai pu pua ora yapi adaapu lo rumaata pisa-pulu go akuame sipi madaa piramona po ripu waru rekataboa niaa tulalo pisa kone isima. Go rabu page Juda aanumi eta niti pisimi-ga olode aba dia sa. Go rabu Pol-me sipi surube aanu agaa gupa lakesa: 10 Aanu, niaa mo wae po ripu aaya-nane palima rabu niaa kedaa waru mealima. Go page niaana kako-para sippara maoyawa niaa page omalima kone salo. 11 Pol-me gupa sa pare soldia aanuna surube aa Julius-mi nipuna agaa napagesa. Nipumi sipina aaraa-para sipina surube aapara go aa laapona agaa pagesa. 12 Go page mo ipa solwarana ipa pora isa pare wae po ripu ipisa rabu go su-para mada

napirisima. Goa pisima-pulu sipi surube aa adaapumi solwara rikiraana wala pua Finiks su-para palima kone isimi. Go Finiks suri adaa su robo Krit suna ipa pora adaare su aasa. Go suri naare pabala-nane kepo pi nona piane aasa-pulu orope po ripu rabu piralima kone isimi.

Ipa sipi madaa pirisimi rabu po ripu adaa ipisa

13 Gore oropere epe po ripu oma pae ipisa-pulu mo Finiks suna ipa porana baina kone isimi. Go rabu nimumi mo sipi adini aene ope yoloa pisimi. Goa pua niaa Krit su repaa-nane pisima. 14 Goa pisa pare ogepusi pirua puri pane po ripu meda rekesa. Go po ripu yai laapo ora adaape ipisa rabu mo ipa rikiraana aasade su Krit kanapu-nane ipisa. 15 Go po ripumi sipi tisa-pulu sipi po ripu epe-nane mada napisa pare pa po ripuna kone ratua pa pamisimi. 16 Goa pua niaame ipa solwara rikiraana aasa oge su meda none pisima. Go rabu po ripumi sipi waru natisa. Go ipa solwara rikiraana aasade suna biri Kauda teme. Goa pisima rabu niaame sipina oge ipunu kalai pua mea rogaasima. 17 Goa pua adaa ipunu madaa yolasaawa opeme rogaasimi. Go rabu nimuna konere Libia su repaananere ipa mu aana lapo aasa-pulu talia kone isimi. Go raburi nimumi ipunu mapopae sel mamina yolaniaasimi. Go yolaniaasimi rabu po ripumi sipi pa mea popesa. 18 Go po ripumi malakepe pirasapulu wala yapi lapaasa rabu niaame ipunu yapa pinalo mo kako ipa solwara-para mea rubisima. 19 Goa pua wala yapi laapo dia naloa nimuna kimi sipina raba mi ope yaenu page mea rubisimi. 20 Goa pua yapi adaapu niaame akua-para naare-para ubanu na-adesima. Go rabu po ripu ora puri ipisa-pulu ora omalima kone isima.

21 Gore yapi adaapumi aanu eta nanisimi-pulu Pol-me nimu adola pua gupa lakesa: Go aanu nimumi abade nina agaa rasua Krit su-para napirisima. Goa pisimide pare nina agaa pagola pisimi-daare mo kako rubape kone-para sipi mabebolape kone-para rayo madaa napula peme. 22 Goa pea pare abiare paala naomalepape. Nimina aa meda naomalia pare sipi padane maoyaalia. 23 Gore niri Gote raapu pirua nipuna bi minasaayo. Goa pua neme nipuna kogono ora pe. Go ribaa ensel medame ni piripara ipisa. 24 Goa pua nipumi lalo: Polya, Paala naomape lagia. Ne aa mudu Sisar piri-para madaa pua adali. Gote-me epe kone ia-ga ne raapu pimi aanu page naomalimi. 25 Ensel-me goa sa-pulu paala naomalepape. Gore apo lagia-rupa palia-daa kone rulaayo. 26 Goa pea pare po ripumi niaa ipa rikiraana ae su meda-para mea pena.

27 Gore wala sarara laapona ribaare yai po ripu laapome riaare niaana sipi mo adaa solwara Mediterenian ipana masaanane mea popesa. Gore ribaa ruma rumanere sipina kogono pi aame su meda repara opapamona kone isimi. 28 Go rabu nimumi ope mua kedaa pi yae rogaawa ipa ru-nane lopaniaasimi. Goa pua nimumi mo ipa naaku-para maaka misimi rabu ogesi-daa adaalu (40 mita) yolo risimi. Nimu wala oge si-daa pua ipa naaku-para maaka wala mua wala rudupu (30 mita) yolo risimi. 29 Gore niaana sipimi aana talia kone sua paalame omesima. Goa pua nimumi mo sipina masaa-nane pua sipi adini ope maala mea lopaniaasimi. Go rabu naare epenalo adaba piralima kone isimi. 30 Go rabu sipina kogono pi aanu medaloma sipi gimolalo kudiri pu kogono pisimi. Nimumi oge ipunu mea no ipa madaa lopaniaatalo pisimi. Go rabu aa medalomame nimu sipina rugi-nane kogono rado meda peme kone isimi. Gore nimumi sipi adini aene ope lopaniaalima kone isimi. 31 Goa pisa pare Pol-me kudiri pi kone adoa soldia surube aa-para nipuna soldia aanu-para lalo: Go sipina kogono pi aanu pogola palimiri nimi page omalimi. 32 Goa sa rabu soldia aanuri mo oge ipununa ope kadola repaasimi.

33 Gore naare openaloa Pol-me go aanu agaa gupa lakesa: Nimi sarara laapo runane eta nanemade. 34 Abia eta nalepape. Nalimiri puri mua mada piralimi. Gore niaa ora padane-daa page naomo ora oge radaa page nanama. 35 Go agaa loare Pol-me bret mua sipi kogono pi aanumi adena nipumi Gote-para ora pi loa sana bret nisa. 36 Go rabu nimuna pu robaa-pare epe sa-daa nimumi page eta nisimi. 37 Gore niaa sipi madaa pirisima aanuri adaapu (gupa 276) pirisima. 38 Gore eta mada noa nimumi sipi yapa pinalo wit-na ini no ipa solwara-para mea rubisimi.

Sipi o sa rabu

39 Gore naare rapasa rabu su adesimi pare sipina kogono pi aanumi go su adoare pare bi namakuaasimi. Go rabu nimumi sipina oge pora meda ina adesimi. Goparare ora epe ipa mu isa-pare nimumi sipi mo ipa mu madaa makusatalo pisimi. 40 Goa pulalo ope aene rayo ponatua mo ipa solwara ru-nane pa isimi. Go rabu page nimumi mo ipa apeape repenanu esepea isimi. Mo repenanuri mo sipina maredepo yape isa. Goa pisa rabu nimumi ipunu-na rugi-nane sel mamina maridulasimi. Goa pua po ripumi ipunu ipa repaanane mea palia kone isimi. 41 Goa pisimi

pare ipunu-mi adaa ipa mu tua su madaa popesa. Goa pua ipunu-na rugi-nane kusabasa rabu napopesa. Go rabu ipunu-na masaa-nanere ipa kaimi tua ipunu marugula tabesa. 42 Go soldia aanumi kalabus ada piri aanu palimilo ora talima kone isimi. Nimumi ipa ki mogea pogola palimidaare ora talima kone isimi. 43 Yapare soldia aanuna surube aame Pol raba mulalo mo aanu-para natalepape lakesa. Goa pua surube aame lalo: Ipa kimi mogealimidaare nimi aba ipa-para pogoloa ipa repaanane pulupape sa. 44 Aa medalomare nimi ipunu-na robene repena ripinaawa pa su madaa pulupape. Gore goa pisima rabu niaa rayo ipa repaa-nane epe-rupa pua pirisima.

28

Pol Malta su-para pisa

1 Niaa solwara repaa-nane waru pogola pisima go suna biri Malta simi. 2 Go su-para piri onaanumi niaa ora waru raba misimi. Gore yai ipua upaa pisa-pulu nimumi repena irua niaa re-para mea ipisimi. 3 Goa pua Pol-me repena uninu yarepea repena sulaa-para mea irinaloa repena kekapumi omoa waiba meda maopatabasa. Go rabu amaa-nane ipua Pol-na ki madaa noa pa saabaasa. 4 Gore onaa rayome mo Pol-na ki apura palae isa adesimi rabu nimumi lalo: Go aare abade onaa tu maomae aa yana simi. Gore ipa solwarame nipu natisa pare wae yae pi aa ya-pulu mada omalia kone isimi. 5 Goa pisa pare Pol-me ki mea rupitua waiba repena sulaa-para mea rubisa. Goa pisa pare Pol nipu epe-rupa pa pirisa. 6 Go onaanumi Pol-na yogane pabolalo pia pae aipapulu ini adupitalo pia kone sua adapaba pirisimi. Pare nimumi adaalupu ado pirisimi rabu Pol pa epe-rupa pirisa-pulu nimumi kone perekea lalo: Go aare pa yaki remo meda yaana simi.

7 Gore go ipa rikiraana ae adaare su-para piri onaanuna aa mudu Publius pirisa. Gore go aame e maapu adaapu surubesa pare nipuna su medane pirisima. Goa pua nipumi niaa adola ipua niaa nipuna ada-para yapi repo me surubisa. 8 Go raburi Publius-na aaraa yaina omoa pirisa. Nipuna yainare kekapu yaina-para robaa kululu ne lapo omesa. Go rabu Pol-me nipu piri pua beten loare nipuna aalu madaa ki sua sana maepeaasa. 9 Goa pisa rabu go su-para piri yaina ome onaanumi Pol piri-para ipisimi. Go rabu nimuna yaina maepeaasa. 10 Goa pisimi-pulu nimumi niaa pa ode oyae adaapu gua niaana pope di ipisa rabu nimumi niaana yaenu mea pua sipi madaa pua isimi.

Pol Rom su-para pisa

11 Gore niaa go su-para akua repo pirua ipa sip madaa piruare pisima. Go ipunuri aba Aleksandria su gimoa po ripu yainu ipisa rabu niaa piri-para epa aasa. Go sipina biri Uba Kedo Laapo simi. 12 Niaa go sipi madaa pirua Sirakyus adaare-para yapi repome pua pirisima. 13 Go su gimoare sipi madaa pirua adaare mo Regium su-para pua opapasima. Go suri ekeraanane po ripu no-nane waru ipisa-pulu go po ripumi yapi laapo ipunu raba mua aipapulu mapopaasa rabu Puteoli adaare-para pua opapasima. 14 Go su-parare niaame Krais-na onaa medaloma adesima. Nimumi niaa waru raba misimi-pulu sarara padane nimuna ada-para pirisima. Goa puare niaa Rom su-para pua pirisima. 15 Gore mo Rom su piri kone rulae onaa medalomame niaa epeme lo pagesimi yapulu niaa madata ipisimi. Nimumi Apius maket-na madasima. Go-pare page pasidia ada ipa repo aasa. Pol nipumi nimu aba adoa nipuna pu robaa-para raana pisapulu Gote-para ora pi loa puri misa.

16 Gore niaa Rom adaare-para pua pirisima rabu Pol kalabus ada napirisa pare nipuna ada rado-para pirina soldia aa padaneme nipu surubesa.

Pol-me epe agaa Rom su-para lapedepesa

17 Gore yapi repo dia sa rabu Pol-me mo su-para piri Juda aa mudunu nina ada-para kiritata ipulupa sa. Nimu epa kiritasimi rabu nipumi nimu goa lakesa: Amenu, neme niaana ruru-para akuanuna rekena agaa-para namaoyaaru pare nimumi Jerusalem su-para Rom aanumi ni mapatainalo mea kasimi. 18 Gore mo Rom aanumi nina koso pagoare ni mea esepe pasimi. Nimumi ni tu maomape kone-daa na-adesimi. 19 Goa pisa pare Juda aanumi nina bi ora rabuaniaasimi-pulu Sisar-me nina koso pagenalo lakesude. Goa pisimi pare neme nina ruru madaa agaa medame koso-daa nasude. 20 Gore Juda aanumi ni madaa koso gupa simi-pulu neme nimi adoa agaa lano kone isu. Gore neme Israel su-para piri onaanuna Mea Rapae Aa madaa adoa kone rulaayo. Goa pea-pulu nimumi ni ope sen-me adisimi.

21 Go rabu nimumi nipu-para lalo: Judia su-para piri aanumi pepa nao taarimi simi. Go page mo su-para piri Juda amenumi agaa ne madaa remaa page wae agaa page nalagiame. 22 Gore niaame nena agaa pagamona abia lagiape. Pare su rayona piri onaanumi apo kagaa agaa pagoa ape teme.

23 Go rabu nimumi Pol-na agaa pagoa yapi di sua sana oropere onaa adaapu Polna ada-para pagola kiritasimi. Go rabu naare opaa-mama pua pabisa rabu page

Pol-me Gote-na Surube Su madaa agaa lakesa. Goa pua Pol-me nipuna kone perekea kone rulasa-daa remaa lakesa. Goa pua nimumi Yesu madaa kone rulaliminalo Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aa-na buk-para dipisa. 24 Pol-me goa pisa raburi onaa medalomame nipuna agaa kone rulasimi pare medalomame kone narulasimi. 25 Gore nimumi agaa rado rado loa polalo pisimi rabu Pol-me agaa padane-ma gupa lakesa: Go Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa waru sa. Holi Spirit-mi nimina akuanu agaa lakesa-pulu Aisaia-me buk madaa gupa tu isa: 26 Go onaanu-para pua lakelape: Nimina aaneme agaa pago piralimi pare ora koneme naniminaalimi. Niminaawa ado piralimi pare ora na-adalimi. 27 Go onaanuna pu robaa-para ora wae kone simi. Nimuna aane poasa. Nimuna ini rubu pisa. Go-rupa na pitimiri nimuna inimi mada adalimi. Goa peme-pulu go-rupa pimi. Nimuna aaneme mada pagalimi. Nimuna pu robaa-para kone mada salimi. Goa pua nimuna kone mada perekealimi. Goa palimi-daare Gote-me nimu maepealia.

28 Pol-me apo Aisaia-na agaa dipia wala lalo: Pagalepape. Gore ruru rado onaanumi Gote-na epe-rupa pirape agaa mada pagalimi-pulu nimu piri-para mea rapaasa. 29 Pol go agaa sa rabu Juda aanu ada gimoa agaa laari pisimi.

30 Gore maali laapome Pol nipuna kabesade ada-para pirua onaanumi nipu adola ipisimi rabu Pol-me epe kone kasa. 31 Go rabu Pol-me Gote-na Surube Su madaa agaa rayo lakesa. Go page Aa Mudu Yesu Krais-na madaa agaa waru lapedepesa. Nipumi agaa sa rabu kudiri pi kone nasua mogeasa. Dia, pare nimumi nipu kedaa nakasimi-pulu nipumi agaa puri lapedepesa.

Rom
Ripia Agaa

Pol-me go pepa tisare nipu mo Rom su-para piri Kristen onaanu adola pope raaname omoa tisa. Nimu raapu pa rudupu yapi dina pirua mo Spen su-para Epe Agaa mogeaata polalo pisa. Go pepa madaare Pol-me lapaawa lagiala. Gore Krais-na Epe Agaa-para Yesu rateme onaana piaenu madaa pagiala.

Riri-nanere Pol Rom adaare-para piri Kristen onaanu-para epe yapi di lo o taata. Goa pua nimu madaa neme Gote-me nimi raba minalo beten to sa. Oropere go pepana agaare goa tisa: Kone rulae yaena pora madaare niaa Gote-na ini-agaane redepone onaanu opalima. (1.17) Pol-me gupa sa: Onaa rayo, Juda ruru page pa ruru medanu page, waea pi onaanu yaade. Goa pea-ga Gote-me nimi odome omoa nimu wala mina sa. Aa meda Yesu Krais kone rulalia-daare Gote-me nipu wala mealia. Goa pua nipu Gote-na adami aa-rupa pirua ora Yesu Krais-na ame piralia.

Gore Gote-me aa meda wala mealia-daare nipuna pu robaa kagaa opea. Gote nipu raapu pirua nipuna Spirit page nipu madaa rubitabea. Goa pea-pulu waea-para omape kone lapome nipu suruboa nipu rabuaape puri meda naipi. Go sapta 5 madaa pua sapta 8 madaa madia yare Pol-me Gote-na rekena agaana re-para Holi Spirit-na puri Yesu Krais kone rulae onaanu mea waata-rupana agaa sa.

Go sapta 9 madaa pua sapta 11 madaa madia yaare Pol-me nipuna kedaa adaa medana remaa sa. Pol-re Juda ruru yaade. Go onaa rururi abade Gote-me nipuna onaa-rupa mapiraasa. Yapare adaapumi Yesu masaa rilasimi. Pa ruru meda-nane epe onaanuri Yesuna disaipel pirisimi pare Juda rururi ora dia. Pol-me gupa sa: Juda aanu nimuna bipa waea peme sa. Go yapare Pol-me gupa kone isa: Oropere Juda onaa page Yesuna ruru pitimi kone isa.

Pol-me agaa madia yaatalore Kristen onaana papeae madaa remaa sa. Yago raaname omapena agaa adaapu sa. Gote-na kogono papena page agaa adaapu sa. Goa pua gavman-na rolo-para pirua yago raba meapena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Go buk-na re madaa agaa (1.1-17)
Onaa rayome pupitagi neme (1.18–3.20)
Gote-na kagaa piraama lama pope pora (3.21–4.25)
Gote-me niaa maredepo-yaasa (5.1–8.39)
Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa (9.1–11.36)
Kristen onaanuna epe pora (12.1–15.13)
Pol-me go agaa mana madia yaare onaanu-para abi patalepape sa (15.14–16.27)

Pol-me Rom su-para piri onaanu-para pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na aposel kogono
aa pirua go pepa tua repaato. Gote-me
nipuna Epe Agaa mogeanolo yaaloa ni
mapiraasa.
2 Go Epe Agaare abasade Gote-me ora
gialua sa-pulu nipuna agaa lakene aanumi
Epe Buk madaa tisimi. 3 Go Epe Agaare
Gote-na Si madaa buk tu isimi. Go Si Yesu
Krais-re niaana ora Aa Mudu pia. Yesu su
amaa madisa rabu aa mudu Devit-na ruru-
para pirisa. 4 Nipu Gote-na epe kone su
pirisa-pulu Gote-na adaa purimi matmat-
para marekaasa. Goa pea-pulu niaame
nipu ora Gote-na Si ora pia-daa adema.
5 Yesumi ni raba minalo Gote-me ni aposel
kogono aa mapiraasa. Goa pua neme
su rayona piri onaanu-para Gote-na agaa
waru pagoa Yesu madaa kone rulaliminalo
mogeaato. 6 Goa pea-ga nimi Rom su-para
piri onaanu page Gote-me nimi Yesu Krais
raapu padane-para piraliminalo ni yaaloa
mapiraasa.
7 Goa pea-ga neme nimi Rom su-para
piri onaanu-para pepa tu repaato. Gote-me
nimi madaa pedo pu raaname omoa nimi
Yesu Krais raapu mapiraatalo yalaasa. Goa
pua niaana Aapa-para niaana Aa Mudu
Yesu Krais laapome nimi epe raba meape
kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora piloa beten sa

8 Gore su rayona piri onaa rayome nimi
Yesu madaa kone rulaeme-daa pageme.
Goa pea-ga neme nimi madaa Yesu Krais-
na bimi Gote-para beten loa ora pi to.
9 Neme Gote-na Si madaa Epe Agaa mo-
geaato rabu neme kone waru sua nipuna
kogono mogeaayo. Goa pua Gote-me ni
adea-pulu neme ora agaa lagianolo adea.
Neme beten to rabu oro yaalo nimi nim-
inaawa beten to. 10 Goa pua Gote-me
nipuna epe kone sua pora mea waatea-
daa neme nimi adolalo epalua. Goa pea-
pulu neme Gote-para beten to. 11 Gore
neme Gote-na agaame puri nimina robaa-
para mapalaalua-me neme nimi ora adola
epalua. 12 Nina-daa dia, yapare niaame
epe raba meape kone ropo pamina. Goa
pua ni kone rulaeme nimi raba mua puri
gialua rabu nimimi go kone padane-rupa
salimina.
13 Naa ame baaninu pagalepape. Rana
adaapu nimi adolalo pe pare oyae medalo-
mame ni pa saapia. Neme nimu ruru rado
raba misu rabu nimumi Gote madaa kone

rulasimi-rupare nimi page go-rupa raba mulalo pi. 14 Gore neme onaa rayo odome omoa onaa rayo raba mulalo pi. Goa pua ora epe-rupa piri onaanu page raa-para piri onaanu page kone makuaae onaanu page kone naimi onaanu page raba mulalo pi. 15 Goa pea-ga neme nimi Rom su-para piri onaanu page Epe Agaa mogealuame pi.

Epe Agaare Gote-na puri ia

16 Neme Gote-na Epe Agaa madaa kone padane i-pulu yala napea. Go Epe Agaa Gote-na puri ia-pulu aba Juda onaanumi page wala pa ruru radonu page go agaa madaa kone rulaeme rabu nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 17 Go Epe Agaamere Gote-me onaanu maredepo yainalo go pora mea waatea. Gore ripima pu piralimi-daare Gote-na agaa robaa-para mea saabaawa redepo ne onaa piralimi. Gote-na buk-mi gupa ta: Gote-me onaanu maredepo yaliade onaa rayomere Gote-na agaa robaa-para mea saabaawa oro yaalo pa kagaa piraama laama palimi.

Su amaa piri onaa rayome pupitagi ne kone pa saapiraama laama peme

18 Gore yaa-para piri Gote-mere nipuna ratu yawape kone pupitagi ne onaanu madaa mea waatea. Go onaanumi wae kone saabaawa ora agaa rabuaniaaeme-pulu Gote-me ora ratu waru yawea. 19 Gote-me nipuna kone epe-rupa mea wasa-pulu onaanumi Gote epe-rupa mada adesimi. Gore Gote nipuna go kone penaame mea waata. 20 Gote-me aba su yaa wariaa-mama pua abia page onaanumi Gote-na kudiri pi kone-para nipuna puri-para nipuna pa rado epe kone-para waru ademe. Onaanumi Gote-na warini yae ademe rabu Gote nipuna puri page ademe. Goa ademe-pulu niaame Gote-na kone-daa na-adaawa agaa gupa mada natema.

21 Nimumi Gote-na kone ademe pare nimumi Gote nipuna bi naminasaawa go page nimumi nipu-para ora pi-daa nasimi. Dia, gupa nasimi pare nimuna maeyae kone sua nimuna pu robaa-para page ribaa pa yabaasa. 22 Nimuna konere niaa ora makuaae onaanu pima simi pare nimu ora maeyae onaa-rupa pirisimi. 23 Nimumi oro yaalo kagaa pirapede Gote-na bi naminasaaeme pare nimumi pa onaa-para yaa-para paaka-para mena-para yapa-para go yae nona piane warini yaena bi minasaaeme.

24 Gore maeyae onaa-rupa pimi-pulu Gote-me nimu giminaloa nimuna pu robaa-para i wae yae madaa peme. Nimuna yogane madaa wae yala polape kone sua peme. 25 Nimumi Gote-na ora agaa gimoa yaa agaa madaa pageme. Gote-re oyae rayo warisa pare nipuna bi naminasaaeme pare nimuna pa warini yaena binu minasaaeme.

26 Gote-na bi padane niaame oro yaalo minasaamina. Onaanumi goa peme-pulu Gote-me nimuna wae yala polapea-anu pina gimisa. Goa pua onanuri aanu raapu epe-rupa napitimi pare ona yagonu raapu u patape kone sua peme. 27 Go page aanu medaloma page nimuna onanu gimoa pa aa yagonu raapu yala pi kone sua peme. Aanumiri yala pia peme-pulu nimuna go wae yaenu madaa yoto mealimi.

28 Onaanumi Gote niminaape kone gimeme-pulu Gote-me nimuna wae pugu pianu pinalo gimisa. Gote-me nimu gimisa-pulu nimumi pupitagi pa no pirua nagimisimi. 29 Goa pua nimumi ora wae yaenu rayo gupa peme: Nimuna wae yaenu pua wae konenu sua epaame omape kone page sua waea peme. Nimumi udipa kone page onaa tu maomape kone page yada pape kone page makirae agaa lape kone page onaa medaloma mabebolape kone page nimumi waea abulape kone page imi. 30 Goa pua nimumi onaa medalomana bi rabuaniaawa Gote madaa ora wae kone imi. Nimuri pugu pi kone sua rope pi kone sua nimuna agaa adaapu teme. Nimuna konere niaa akea pua wae kone rado meda salima pae kone sua nimuna agi aaraana agaa page rasitimi. 31 Goa pua nimumi ona paake pua nimuna agaa namogeteme. Goa pua nimumi onaa medaloma odome naomeme pare pu robaa-para rerome teme. 32 Gore Gote-na rekena agaa madaare onaanu go-rupa piralimi-daare mada omalimi. Goa pea pare onaanu waea pa pala pimi. Go page mada dia, pare nimumi waea peme onaa medaloma-para page raaname omeme.

2

Gote-na koso epe-rupa loa rumaalia

1 Goa pea-ga Juda onaa nimumi pa onaa medaloma-para koso lape agaa mada nalaketeme ya? Nimimi onaa medaloma-para koso lape agaa teme rabu nimimi page nimuna wae yae mogea peme. Goa pea-pulu nimuna madaa koso lala palimi. 2 Gore niaa Juda aanumi gupa niminaaema: Go onaame goa peme-ga Gote-me nimu koso lape agaa tea-daare ora epe aalia. 3 Pare nimi Juda aanumi gupa kone imi? Nimi onaana piae madaa koso lape agaa temere Gote-me nimi madaa koso lape agaa natea ya? Dia, nipumi nimi madaa page koso lape agaa mada tea. 4 Gote-me epe kone sua pawa pirua aipapulu ratu nayawea. Go konere nimimi namakuaaeme? Gote-me epe kone su pia rabu nipuna konemere nimina wae kone

perekealiminalo epe pora mea waatalo pia.
5 Goa pea pare nimina lo robaa o ta-pulu
wae yoto mealimina. Gote-me nimi madaa
ora ratu yawoa nipuna orope epaliade yapi
di rabu wae yoto epa rumaalia. Go raburi
Gote-me nipuna redepo ne koso lape agaa
penaame waatea. 6 Go rabu Gote-me on-
aanuna kogono peme-rupa adoa nipumi
yoto gupa rumaalia. 7 Onaa medalomame
epe kogono paa-mama pu piralimiri ni-
mumi Gote-na epe paa-para adaa bi-para
oro yaalo kagaa pirape kone mealimi.
8 Pare onaa medalomame ni agu raapo
ora piralua kone sua epe pora gimoa wae
pora pameme. Goa peme-pulu Gote-me
nimu ratu waru yawoa ronome omalia.
9 Onaa rayome wae pupitagi nalimiri ni-
mumi kedaa pi yae mua radaa mealimi.
Go yaere Juda aanuri aba minaloare wala
ruru radonu page mealimi. 10 Goa pea
pare epe kogono pemede onaa rayo-parare
Gote-me epe paana puri-para adaa bi-para
kuma pi kone-para katea. Go konere Juda
aanuri aba minaloa wala ruru radonumi
page mealimi. 11 Go madaare Gote-me
onaa rayo-para kone padane sua koso lape
agaa epe-rupa laketea.

12 Gore ruru radonumi Moses-na rekena
agaa napagesimi. Goa pea-pulu nimumi
pupitagi noa omalimi rabu rekena agaana
kepo rarane omalimi. Goa pea pare
Juda aanu nimumi Moses-na rekena agaa
pagesimi-pulu wae yae palimi rabu go
rekena agaame nimu madaa koso loa yoto
rumaalia. 13 Juda onaanumi rekena agaa
pa pageme rabu Gote-me nimu redepo ne
onaa kone naisa. Dia, pare rekena agaa ora
pagoa rateme rabu redepo ne onaa pimi.
14 Ruru radonu rekena agaa namisimi
pare nimuna koneme rekena agaa ia-rupa
kuritimi-daare go onaanumi nimuna kone
sua rekena agaa pageme kone isimi. Pare
nimumi Gote-na rekena agaa nameme.
15 Namisimi pare nimuna kone mogea pora
pameme rabu Gote-me nimuna pu robaa-
para rekena agaa mada adea. Goa puare
nimuna robaa-para i koneme goa-daa napi-
pape tea. Goa pea pare robaa meda-para
i koneme mada pipape tea. Goa pea-ga
robaa-para i koneme rekena agaana pora
mea waatea. 16 Goa pea-daa orope epaliade
yapi di madaare Gote-me Yesu Krais-para
laketea rabu nipumi onaana kudiri pi kone
madaa adokaru mua koso lape agaa tea. Go
madaare neme Epe Agaa mogeaayo.

Rekena agaa madaare Juda aanumi kone gupa isimi

17 Goa pea-ga nimiri akea palimi ya?
Niaa Juda loa rekena agaa pagoa Gote
madaa agaa adaapu teme. 18 Goa pua nim-
imiri Gote-na porare niminaaeme. Nim-
imi rekena agaa pagoa epe kogono pulalo
niminaaeme. 19 Goa pua nimina kone-
mere niaame ini rubu pi onaanuna pora
mada waatema. Goa pua niaame ribaane
onaana robaa-para paa mea katema kone
imi. 20 Goa pua niaame maeyae onaanu
epeae mogea nogo naakinu-para page kone
katema kone imi. Nimuna konemere ni-
aame rekena agaa madaare ora agaa rayo-
para makuaae kone rayo-para muaema
kone imi. 21 Nimimiri onaa radonumi pa-
genalo agaa mogeaaeme pare nimina bipa
go agaa mogeteme? Onaanu-para nimimi
paake nanalepape loa laketeme pare-ga
nimimi paake neme ya? 22 Nimimi onaa
radonu-para paake yone kone nasalepape
lo laketeme pare nimimi goa peme ya?
Nimimiri remonu-para ero agaa teme pare
nimimi nimuna ada-para pua pa paake
neme. 23 Nimimi niaa agu raapo Gote-
na rekena i agaa mu saapima teme pare
nimimi Gote-na rekena agaa rasitimi rabu
nipuna bi rabuaniaalia. 24 Nimina kone
madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia:
Nimi Juda aanuna kone madaare ruru rado
onaanumi go kone adoa Gote-na bi madaa
ero agaa teme.

25 Gore nimimi rekena agaa mogealimiri
yogane rugi kepeape* konere epe ta. Goa
pea pare nimimi rekena agaa rasalimiri yo-
gane aba akolo kepesimi? 26 Apo ruru rado
aanuri yogane nakepeteme pare nimumi
rekena agaa mogealimiri Gote-na kone-
parare nimu ora yogane kepene onaa-rupa
pitimi. 27 Goa pua ruru rado onaanumi
nimi Juda onaanuri koso lape agaa mada
lagialimi. Nimimiri rekena agaa i buk
dipia yogane kepeteme pare rekena agaa
pa rasitimi. Goa pea pare ruru rado onaan-
umi rekena agaa pageme pare yogane ora
nakepeteme. 28 Gore ora yogane kepeteme
onaanuri ora Juda aanu ya? Gore ini-agaa
adoa ora Juda pima teme pare nimu ora
Juda aanu-daa dia. Nipuna yogane kepene
yaere resa-me kepeteme. 29 Goa pea pare
ora Juda-re nipuna pu robaa-para yogane
kepene kone salia-daare go aare ora Juda-
rupa pia. Go aa-na robaa-para yogane
kepene kone ia-pulu resa-me napisa. Dia,
Gote-na Holi Spirit-mi pisa. Goa pisa-ga
rekena agaame nimuna kone naperekesa.
Go-rupa piri onaanuri onaa medalomame
nimuna bi naminasaaeme pare Gote-me go
kone adoa nimuna bi minasaaya.

* **2:25:** Yogane kepenena re-re Juda onaa nimuna rekena agaa ratua pisimi nimu epe aa aatalo. Gotena ini agaana page yogane kepea waea pa pala pirisimi-nuri pa nakepene-rupa wala aasimi.

3

Abana koneme epe kagaa kone mada narabuaniaalia

1 Goa pea-ga Juda aanu pirapere ake ora
epe ta pae? Go page yogane rugi kepene
konere Juda onaa madaa akea pua epe
ta pae? 2 Gore abare Gote-me Juda aanu
nipuna epe agaa surubenalo kasa. Goa
pea-pulu kone rayo madaa Juda aanumi
epe yae misimi. 3 Gore Juda medalomame
kone rulae gimeme pare Gote-me go kone
namogea nipuna agaa narasalia. 4 Dia-ga
onaa rayore yaa agaa lala peme pare Gote-
me oro yaalo ora agaa ta. Gote-na buk
madaa agaa gupa ia:
Neme agaa te rabu nimuna agaa loraalimi.
Onaanumi koso lape agaa teme rabu neme
nimuna agaa rabuanaalia.
5 Goa pea pare niaame wae yae pema
rabu onaanumi Gote-na redepo ne kone
adola peme yaalore gore ora epe ta pea.
Goa pua Gote-me niaa madaa kedaa gialia
rabu ora waea pi tema ya? Neme go agaa
tore su amaa piri aanuna kone maredepo
yainalo to. 6 Dia, gupa natema. Gote-re
nipu redepo ne kone su piruaaya. Goa pea-
ga nipumi su amaa piri onaa rayo koso lape
agaa mea katea. 7 Goa pea pare neme yaa
agaa lagula pe yaalore onaanumi Gote-na
ora agaa ria epe-rupa pagaliminalo lagula
pe. Go pula pe yaalore akeane Gote-me ni
pupitagi ne aa tea ya? 8 Goa tea-ga lamina:
Niaame wae yae pemare epe yae alo patalo
pema. Onaa medalomame neme apo agaa
loaayo teme pare makiraeme. Goa teme-
ga nimu madaa koso lape agaa tea rabu
nimuna wae yoto mealimi.

Onaa rayore redepo ne-rupa napimi

9 Goa pea-ga niaa Juda aanuri ruru
radona mudu pirua epe-rupa pima tema?
Dia-ga Juda page su ruru rado page wae
yaeme rigitea. 10 Gote-na agaa pa ti buk
madaa agaa gupa ia:
Su amaa piri onaa rayore redepo ne onaa
padane-daa napimi.
11 Goa pua kone makuaae onaa rayo ora
padane-daa napimi.
Onaa meda Gote aasa pulalo napimi.
12 Onaa rayome Gote masaa rilaawa ora pa-
rupa piruaeme.
Onaa rayome ora wae yae pu pimi.
Ora padaneme page epe kogono napea.
13 Nimumi agaa teme rabu matmat-para
rogaaemede
aa rona pugu pi-rupa agaa teme.
Nimumi wae kone sua ora wae makirae
agaa teme.
Nimumi wae agaa teme rabu mugununa
eke mua teme.
14 Nimuna agaame ne wae rero pi agaare
robaa-para rulatabea.
15 Nimumi aloma puare onaanu radaa ma-
paawa
tu maomaatalo peme.
16 Oro yaalo pora-nia pameme rabu
nimumi oyae maoyaawa wae kedaa
kateme.
17 Nimumi epe-rupa pirape pora na-
ademe.
18 Go pua nimumi Gote madaa paalame
naomeme.
19 Gore Gote-me onaanu-para nipuna
rekena isade pepa kasa-pulu go onaanumi
rekena agaa mogealiminalo gisa. Goa pea-
ga su amaa piri onaa rayome Gote-na ini
agaa madaa pa agaa mada na-abuteme.
Dia go rekena agaame onaa rayo Gote-
na koso lape agaa pagaliminalo mea gisa.
20 Gote-na rekena agaa mogealia-pulu go
aare Gote-na ini agaa madaa redepo ne
aa-rupa napia. Dia, rekena agaana ko-
gonore aa medame pupitagi nalia-daare
mea waatea.

Gote-me onaanu maredepo yalia

21 Pare Gote-me onaanu maredepo yaalia
rabu go porare ora rekena agaana kogono-
daa dia. Moses-me rekena agaa tisa rabu
page Gote-na agaa lakene aanumi agaa
lakesimi rabu page nimumi Gote-na mare-
depo ne kone madaa tisimi. 22 Onaanumi
Yesu madaa kone rulaeme-pulu Gote-me
nimu maredepo yaaya. 23 Onaa rayome
pupitagi neme-pulu nimumi Gote-na oro
yaalo mapiraape kone na-ademe. 24 Pare
Gote-me epe raba meape kone sua onaanu
esepe maredepo yaasa-pulu nimu Yesu
Krais raapu epe-rupa mapiraasa. Goa pea-
pulu nipumi nimu madaa natalia. 25 Gote-
me Yesu mea rapaasa rabu niaana kone
kedaa omenalo gisa. Go rabu niaame Yesu
madaa kone rulalima rabu niaana wae yae
mea rubalia. Onaanumiri Gote-me Yesu
mea gisare onaanu nipu raapu epe-rupa
pirinalo pisa. Abadere Gote-me pawa pirua
onaanuna wae yaenu pa adaba pirisa.
26 Pare abia Gote-me onaanu nipu raapu
epe-rupa mapiraainalo niminaaeme-pulu
Gote-me onaana wae yaenu waru adea.
Goa pea-ga Gote-me nipuna epe redepo ne
kone mea waatea. Goa pua onaa rayome
Yesu madaa kone rulalimiri nipumi go on-
aanu maredepo yalia.
27 Goa pea-daa niaa Juda aanu akeane
agaa adaapu tema ya? Niaa rekena
agaa mogealima rabu niaame agaa adaapu
mada tema ya? Dia, pare niaame Gote
madaa kone rulaema rabu agaa adaapu
mada tema. 28 Gore gupa pagamina: On-
aanumi Gote madaa kone rulalimi-daare
Gote-me go onaanu maredepo yalia. On-
aanumi rekena agaa mogeaaeme-daare
nipumi nimu namaredepo yalia.

29 Go Gote-re niaa Juda onanuna Gote
agu pia? Onaa ruru radonuna Gote page
napia? E, nipu ruru radona Gote page
pia. 30 Gote-na kone ora padane ia. Juda
aanumi nipu madaa kone rulalimi rabu
Gote-me nimu maredepo yalia. Goa page
ruru radonumi kone rulalimi rabu Gote-
me nimu page maredepo yalia. 31 Goa pea-
ga niaame kone rulalima rabu rekena agaa
rasalima ya? Dia, niaame kone rulalima
rabu rekena agaa puri waru mapalaalima.

4

Abraham epe aa pirisa

1 Goa pea-ga niaana akua Abraham
madaa ake teme ya? Nipuri ake ado kiritisa
ya? 2 Abraham-me kogono pua Gote-na ini
agaa madaa redepo ne aa-rupa pirita pisa
yaalore nipumi agaa adaapu madata pisa.
Goa pea pare gupa napisa-pulu Gote-na ini
agaa madaa agaa adaapu nasa. 3 Gote-
na buk madaa agaa gupa ia: Abraham-me
Gote madaa kone rulaawa sana go kone
nipuna robaa-para isa-pulu Gote-me nipu
kone redepo ne aa mapiraasa. 4 Aa medana
kogono pua mone yoto mealia. Goa pea-
daa nipuna yotore pame kane yae-daa dia
yapare nipuna kogono pua muaaya. 5 Pare
pa aa medame rekena agaana kogono na-
pea pare nipumi Gote madaa kone rulaaya.
Gote-me wae kone saapiri onaanu mae-
peaayare Gote-me mo aa-na kone rulae
adoa go onaa maredepo yalia. 6 Devit-miri
Gote-me aa medana kogono na-adesa pare
maredepo yainalo lapedepesa. Gote-me
goa pisa-pulu go aa raaname omalia. 7 Go
madaare Devit-mi agaa aba loa mapataasa:

Gote-me onaanu medalomana wae yae
raakepe ruboa nimuna pupitagi ne
kone marabuaniaaya.

Goa pea-pulu go onaanuri ora raaname
waru omeme.

8 Onaanuri Gote-me nimuna wae
yaenu madaa kone nalia-daare go
onaanu raaname waru omalia.

9 Gore Devit-mi raaname ome agaa ti-
sadere mo abade nimuna yogane kepene
Juda aanu agu madaa tisa ya? Dia, go
konere yogane nakepene ruru radonumi
page meme. Goa pea-ga niaa me Gote-
na buk-para gupa adoa teme: Abraham-
me Gote madaa kone rulaawa go kone
mapiraasa-pulu Gote-me nipu redepo ne aa
kone isa. 10 Abraham-re aa-rabu Gote-me
nipu epe aa kone isa ya? Nipuna yogane
kepesimi rabu pae nakepesimi rabu pae
go kone aa-rabu isa: Gore nipuna yogane
nakepesimi rabu Gote-me nipu redepo ne
aa kone aba isa. 11 Abraham-na yogane
orope kepisimi-pulu Gote-me nipu aba re-
depo na aa kone isa-daa onaanumi go kone
adesimi. Goa pisa-pulu Abraham-re yo-
gane nakepene kone rulae aa rayona akua
pia. Nimuna yogane nakepisimi pare Gote-
me nimu redepo ne onaa mapiraasa. Gore
nimumi Gote madaa kone rulaawa go kone
robaa-para maodasimi-pulu nipumi nimu
redepo ne onaanu mapiraasa. 12 Goa pea
pare Abraham-re yogane kepene aanuna
akua page pirisa. Gore nimuna yogane
nakepesimi rabu nimumi Gote madaa kone
rulaawa Abraham-na kone mua pirisimi.
Abraham-na yogane nakepesimi rabu nipu
Gote madaa kone rulaawa pora pamisa.
Goa pua yogane kepene onaanuri Gote-me
nimuna pora pami kone adesa.

Onaanumi kone rulaeme rabu Gote raapu pogatu pirape agaa meme

13 Gote-me Abraham-para nipuna si
wane-para nimuna su rayo mealiminaloa
aana oraawa agaa lakesa. Abraham-me
rekena agaa pagesa-daa ora pogatu pirape
agaa nalakesa. Dia, pare nipumi Gote
madaa kone rulasa-pulu Gote-me nipu
redepo ne aa mapiraawa epe su gialua
lakesa. 14 Gore Gote-me nipuna ora agaa-
para rekena agaa page Juda onaanu agu
nakata. Dia, onaanu medalomame Gote
madaa kone rulaawa mealimi. Goa puare
Gote raapu ora pogatu pirape agaame
onaanuna kone rulae puri mapalaaya.
15 Rekena agaana kogonore Gote-na ratu
yawape kone mea epea. Goa pea pare
rekena agaa nai yalore go onaanumi
rekena agaa narasita peme.

16 Goa pea-ga niaame kone rulalima rabu
go pogatu pirape agaa mealima. Gote-me
niaa kone rulae onaa raba mua nipumi
niaa rayore Abraham-na si wane mapiri-
nalo pogatu pirape agaa pa guaaya. Gore
Gote-na rekena agaa pa pageme onaanu
agu nakatea pare onaanumi Abraham-na
kone mogea kone rulaemere go onaanu
page katea. Gore Abraham-re niaa kone
rulae onaa rayona akua pirisa. 17 Goa
puare Gote-na agaa pa ti buk-mi gupa ta:
Ni Gote-mere Abraham su adaapuna aaraa
mapiraato sa. Goa pea-ga niaa kone rulae
onaanuri Gote-na ini agaana Abraham-na
si wane pima. Gote-mere ome onaanu wala
marekaawa puri pane agaa katea rabu aba
nimu kagaa piralimi.

18 Abraham-me kone rulaawa ado pirisa-
pulu Gote-me ake gialia pae kone isa. Goa
pisa nagimisa-pulu nipuri su robo radona
aaraa pirisa. Goa pea-daa Gote-na buk
madaa ta: Abraham nena si wane ora
adaapu piralimi sa. 19 Go rabu Abraham-
na maali 100 pirisa pare nipumi nipuna
yogane madaa kedaa isa pare nipumi kone
rulaayae nagimisa. Nipuna yoganere igipi
sa rabu nipuna ore page abe onaa pirisa.

Goa pisa pare Gote-na agaa madaa kone mapiraasa. 20 Gore pogatu pirape agaa madaa nipu kone laapo nasua kone rulaayae nagimisa. Dia-ga nipuna kone rulaeme nipuna robaa-para puri mapalaawa Gote-na bi minasaasa. 21 Goa pisa-pulu Gote nipumi mo abade aana oraawa lakesade agaare Abraham-me ora agaa-daa yaade kone isa. 22 Go kone sua agaa robaapara odesa-pulu Gote-na buk madaa gupa tisa: Gote-me nipu redepo ne aa mapiraasa.

23 Apo agaa nipu redepo ne aa mapiraasade agaare nipu madaa agu-daa natisimi. 24 Dia, pare niaa kone rulaawa redepo ne onaa piramonalo go agaa tisa. Gote-mere niaana Aa Mudu Yesu matmatpara marekaasa-daa niaame nipu madaa kone rulaema. 25 Go Yesuri nimumi iaanumi mea kanaloa niaana wae yaenu madaa tu maomasimi. Goa pisa pare Gote-me niaa maredepo yainalo nipuna Si marekaawa oro yaalo pa pia.

5

Gote-me niaa maredepo yaasa

1 Gore niaame Gote-na agaa robaapara mea ima-pulu nipumi niaa maredepo yaasa. Goa pea-pulu niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa kuma pi kone gisa-daa Gote raapu epe-rupa pima. 2 Yesuna agaa madaa niaame kone rulaemare Yesumi Gote-na epe raba meape kone niaa piri-para mea ipisa. Goa pea-pulu Gote-na epe paana puri medaloma ginalo niaa raaname omoa ado piramina. 3 Goa pua kedaa epalia rabu go kedaame niaana kone rulae yae puri mapalaainalo raaname omamina. 4 Go puri paloa rekape konere Gote-me niaa madaa epe kone suaaya. Go epe kone suaayapulu niaame epe-rupa ado piramina. 5 Go ado piralima raburi Gote-me niaa epe kone gialia-pulu yala napotema. Gote-na pa oyae gisare Holi Spirit niaana robaa-para rulatabea. Goa pea-ga yala napone piramina.

6 Niaa puri napane pirisima rabu Gote-me nipuna bipa Yesumi pupitagi ne onaanu raba minalo omena gimisa. 7 Gore aa meda epe aa raba mulalo omalia-daare mada yaade. Goa pea pare pa aa medamere goa mada palia ya? Nipu ora epe aa raba minalo mada omalia pae, maarea. 8 Pare niaa pupitagi ne onaa pirisima raburi page Gote-me niaa madaa pedo pua raaname omesa-pulu Yesumi niaa wae onaanu madaa omenawa sa. 9 Nipu omesapulu nipumi Gote-na ini agaa madaare niaa epe redepo ne onaa-rupa ma-aulaaya. Goa pea-pulu orope Gote-me ratu yawape agaa loa koso lape agaa tea raburi Yesumi niaa waru raba mealia. 10 Gore abare niaa Gotena iaanu pirisima pare nipuna Si omesapulu nipumi niaa Gote-na adami onaanu mapiraaya. Gore abia Gote-na adami onaanu pima Yesumi niaa oro yaalo makagaa piraama laama palia. 11 Goa pea pare gupa agu-daa dia. Niaana Aa Mudu Yesu Kraismi niaa Gote-na adami onaanu mapiraasapulu niaame Gote madaa ora raaname omamina.

Adam-me omape yae mea ipisa pare Yesumi kagaa pirape yae mea epea

12 Aa padane Adam-me pupitagi nisapulu su amaa piri onaa madaa omape yae mea ipisa. Goa pea-pulu onaa rayome pupitagi nisimi-pulu su amaa piri onaa rayome omape pora-para pirisimi. 13 Gore Moses-na rekena agaa naisa rabu go su amaa pirisimide onaanumi wae yae pisimi. Goa pisa pare rekena agaa naisa-pulu Gote-me onaanuna wae yaenu nadipiasade. 14 Pare Adam pirisa rabu page omaama ipua Moses pirisa rabu page omape konemere onaa rayo rabuaniaasa. Adam-me Gote-na agaa mana rasua omesa pare omape koneme pupitagi go-rupa nanisimide onaanu page rabuaniaasa.

Adam aba epenaloa Yesu nipu orope su amaa ipisa. 15 Nipu laapo kone rado rado Isip pare Adam-re nipu orope epaliade Yesuna piksa wasupa nona pirisa. Goa pea pare apo aa laapo padane piane napirisipi. Dia-ga Gote-na pa gi yaere Adam-na wae yae madaa ora rayo mea kasa. Go aa padaneme pupitagi nisa-pulu onaa adaapu pa omape kone misimi. Yapare Gote-me odo pi kone ora adaape isa-pulu go aa Yesu Krais niaa raba minalo mea rapaasa. Gote-me go pa ode gi yaere onaa rayo mea kasa. 16 Goa pea-ga Gote-na pa gi yaere mo aa padanena pupitagi nape kone-rupadaa dia. Goa pea-ga mo aa padaneme pupitagi nenaloa Gote-me onaanu-para wae yoto mealimi lo lakesa. Goa pisa pare onaa rayome pupitagi adaapu no pirualimiri Gote-me mada talia pare nimi maredepo yaata pea. 17 Gore mo Adam-me pupitagi nisapulu omape koneme niaa rabuaniaasa. Goa pisa pare go aa meda Yesu Krais-me kogono ora adaape pisa rabu Gote-me niaa waru raba misa. Onaa rayome Krais-na raba meape kone mua nipuna maredepo yape kone page pa mealimiri nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

18 Goa pea-ga pupitagi nape kone padaneme onaa rayo Gote-me omape yoto mea kasa. Go-rupare Krais-na epe kogono padaneme onaa rayo mea esepenaloa oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 19 Goa

page aa padaneme Gote-na agaa rasisapulu onaa adaapumi pupitagi nisimi. Go-rupare aa padane Yesumi Gote agaa pagesa-pulu Gote-me onaanu maredepo yaasa.

20 Gore onaanumi wae yae waru pisimidaa Gote-me Moses-na rekena agaa lakesa. Goa pua onaanumi pupitagi waru nisimi rabu Gote-me raba meape kone page waru gisa. 21 Goa pea-ga aba onaanumi pupitagi noa omape kone saapiraama pisimiri abia Gote-me niaa raba mua maredepo yaliapulu Aa Mudu Yesu Krais-me niaa oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gialia.

6

Niaa wae yae madaa ome onaanu-rupa pima pare Yesu raapu oro yaalo kagaa pirape onaanu pima

1 Go sa-pulu niaame gupa lamina ya? Gote-me nipuna epe raba meape kone niaa waru gialia-pulu niaame pupitagi pa no piralima ya? 2 Dia, gupa napamina. Niaa pupitagi nape kone madaa ome onaa-rupa pima-ga akolo pupitagi no piralima ya? 3 Go agaa waru pagamina. Niaa Yesu madaa kone rulaawa baptais mua Yesu raapu pirisima rabu nipuna omape kone page mu pima. 4 Goa pea-ga niaa baptais mua niaa Yesu raapu omesimade. Goa pua nimumi niaare nipu raapu rogaasimi. Goa pua Aapana epe paana purimi Yesu ome onaa piri-para mea rekaasa-daa niaame page baptais mua kagaa kone sua oro yaalo kagaa piraama laama palima.

Niaa Yesu raapu kagaa kone meamina

5 Gore niaa nipu raapu omoa padanerupa pirisima-ga nipu wala rekoa pirisarupa niaa page wala rekoa nipu raapu kagaa piraama laama palima. 6 Goa peapulu niaame gupa niminaamina: Krais repena polopea madaa omesa rabu niaana abana wae yaenu nipu raapu omesa. Goa pisa-pulu go abana pupitagi nape konena puriri nipumi rabuaniaasa-pulu pupitagi nape konena puri rolo-para ina lamina. 7 Goa pea-pulu onaa meda omalia rabu pupitagi nape kone nipu mada nasalia.

8 Gore niaame aba pupitagi nape kone Yesu raapu omesa-pulu nipu raapu kagaa piraama laama palima-pulu nipu madaa kone rulaema. 9 Gore Gote-me Yesu ome onaa piri-para marekaasa-pulu nipu wala naomalia-daa niminaaema. Go omape yaeme Yesu mada naripinaalia. 10 Nipuna omesa konena re-re nipumi rana padanema pupitagi ne onaanu madaa omesa. Goa pisa-pulu nipu abia pirape konere Gote raapu pa pia. 11 Go agaana re-re nimimi pupitagi nape kone madaa niaa omalima kone saaba piralimi. Goa pua nimi Yesu Krais raapu pirua Gote raapu niaa pa piralima kone samina.

12 Goa pea-pulu nimina pupitagi nape konemere nimina yogane narabuniaalia. Goa pua nimimi pupitagi nape kone namogealimi. 13 Goa pea-ga nimina ki aanu-para nimina yogane rayome wae yae napipape. Dia, nimi aba ome onaa-rupa pirisimi-daa Gote-me nimi marekaawa oro yaalo kagaa pirape kone gisa. Goa pea-ga nimimi ki aa yogane rayo Gote kaloa kogono pamina. 14 Gore pupitagi ne koneme nimi mada nasurubena. Dia, nimi rekena agaa rolo-para napirua nipuna koso lape agaa mada napagalimi. Dia-ga Gote-na epe raba meape koneme nimi surubena.

Niaa redepo ne konena kogonome adini aa piramina

15 Goa pea-ga naamere ake palima ya? Rekena agaame niaa-para koso lape agaa nalagialia-pulu Gote-me niaa-para epe raba meape kone gialia. Goa pea-ga pupitagi namina ya? Dia, gupa napamina. 16 Go agaa niminaatepape. Nimimi aa medana agaa pagalimiri nipuna kogono adini aa-rupa piramina. Goa puare niaame pupitagi nape kone mogealima-daare niaa ora omalima. Goa pea pare niaame Gotena agaa pagalima-daare Gote-me niaa redepo ne onaa mapiraalia 17 Pare Gotepara ora pi lamina. Abare nimi pupitagi me adini onaa-rupa pirisimi pare abia epe agaa rayo robaa-para odenaloa waru pageme. 18 Gote-me nimina pupitagi ne kone maesepeasa-pulu abia redepo ne kone madaa adini onaa-rupa pimi. 19 Ni go adini agaa-para pa agaa gupa lalore nimina koneme abi na-adoa meme-daa lalo. Abadere nimina yogane-para nimina konepara pupitagi nape koneme rabuaniaasa. Goa pua nimi wae yae pape onaa pirua pupitagi nisimi. Go adini kogono madaa kone sua abia gupa pipape. Abia nimimi epe kogono palimi-pulu epe redepo ne koneme nimina wae kone rabuaniaalia.

20 Gore nimi pupitagi noa nipuna adini onaa-rupa pirisimi raburi redepo ne kone namisimi. 21 Goa pua nimina abana pisimiae madaare yala poteme-ga go yaeme nimi raba misa ya? Dia-ga go aba waea pisimide yaeme omape yae gisade. 22 Pare abiare Gote-me pupitagi ne kone madaa mea esepesa-pulu nimi Gote-na kogonome adini onaa-rupa pimi. Goa pea-pulu nimi epe-rupa pirua nimimi kogono rayo Gote madaa pamina. Goa pua oropere nimi oro yaalo kagaa piraama laama palimi. 23 Pupitagi ne konemere onaanu yoto katea rabu omape yae mealimi. Goa pea pare Gote-me ode pa gi yaemere niaana Aa

Mudu Yesu Krais raapu oro yaalo kagaa pirape kone mealima.

7

Lo robaa kagaa mulalo kogono pamina

1 Nina aame baaninu, Nimi neme lagialua agaare aba niminaaeme. Gore rekena agaa aba niminaaemede lagialua. Onaanu pa pimi rabu rekena agaa mada makuaalimi. 2 Goa pea-daa lalo: Gore ona medare nipuna aani pa piralia rabu rekena agaame ta-rupa aani raapu pa piralipi. Pare aani omalia rabu nipuna aani raapu napia-pulu rekena agaa mada gimalia. 3 Gore aani pa pirina aa rado paliare go onare paake lami ona teme. Pare aani aba omaliare mo rekena agaa rolo-para napiralia. Go rabu nipu pa ona wasaa-ga aa rado rumaaliare aame rube ona napiralia.

4 Goa pea-ga nina ame baaninu, go rekena agaa madaare nimi Yesuna ruru pimi-pulu go rekena agaame nimi mada namaomalia. Gore ona nipuna aani raapu pia-rupa Yesu raapu go-rupa piralepape. Yesu matmat-para marekaasa-ga niaame Gote-na pora pamua kogono epe-rupa pua piramina. 5 Abadere niaana koneme wae-rupa mapiraawa rekena agaame wae kone marekaasa. Go wae konemere niaana pu robaa-para wae kone sua pa omape kone gisa. 6 Pare abiare niaa Gote-na rekena agaana rolo-para napiraaminalo nipumi niaa mea esepeasa. Go rekena agaame niaa adini onaa-rupa saapirisa pare abia go agaa madaa niaa ome onaa-rupa gimoa kagaa pima. Abiare niaame aba rekena isade agaana pora namogeatema pare Holi Spirit-na kagaa pora moge riaaya.

Rekena agaa rasima rabu wae yaeme yoto gisa

7 Goa pisa-ga abia niaame ake lamina ya? Rekena agaare wae yae lamina ya? Ora mada dia. Rekena agaame abade ni wae yae namea waata pisa-daare ni wae yae-daa naniminaata pisu. Gore rekena agaame gupa ta: Neme pa aa medana oyae madaa epaame omape kone nasape ta. Goa ta rabu neme oyae madaa epaame omape kone aba niminaayo. 8 Gore rekena agaame ni oyae epaame omape kone gisa-pulu ni pa epa pi kone adaapu sua pisu. Goa pea-ga rekena agaa nateme-daare wae yae pape konere ora puri napatea. 9 Abade neme rekena agaa napagesu-pulu ni pa pisu. Goa pisu pare rekena agaa paganoloa pupitagi nape kone ora rekesa rabu ni pa omesu. 10 Goa pea-ga apo rekena agaa epe-rupa mapiraape kone namea ipisa pare nina omape kone gisa. 11 Gore pupitagi nape koneme ni makiraasa-pulu rekena agaame mea gisa. Goa pua go rekena agaame ni tu maomasa.

12 Goa pea pare Gote-na rekena agaare ora epe-rupa pirape yae yaade. Goa pua go rekena agaa rayore ora epe yae-rupa redepo ne-para epe aaya. 13 Goa pea-ga epe rekena agaame nina omape yae mea ipisa ya? Ora Dia, pare pupitagi nape koneme omape yae mea ipisa. Wae konemere epe rekena agaa pereke tua naa robaa-para omape kone gisa. Goa pua go pupitagi nape koneme epe yae rigitua omape kone mea gisa. Goa pisa-pulu pupitagi nape konena re mada adamina. Goa pea-ga pupitagi nape konere rekena agaa-para kaledesa-pulu ora wae yae-daa niminaamina.

Onaanuna kone wasupa omape yaeme surubea

14 Niaame Gote-na rekena agaa-para Holi Spirit pia-daa niminaaema. Goa pea pare ni su amaa piri aa ya-pulu ni ora pupitagi mi adini aa-rupa pa pi. 15 Gore neme waea palua rabu neme go kone naniminaayo. Go rabu neme nina pulalo pi kone nape pare nina pape kone mogeto. 16 Gore neme gimape kogono palua rabu go konemere rekena agaa epe ta kone sua pe. 17 Goa pea-pulu neme agu raapo go kone namogeto pare neme nina robaa-para wae pupitagi nape kone epea. 18 Gore neme nina abana kone-para epe kone naia-daa niminaato. Gore neme epe kogono palua kone i rabu ni puri napabe-pulu epe kogono mada napalua. 19 Neme epe kogono namogeto pare gimape kogono mogeto. 20 Goa pua neme gimape yae mogeto pare neme agu raapo go kogono nape. Dia, pare nina robaa-para pupitagi nape koneme go gimape kogono yotea.

21 Goa pua neme go pora ade: Neme epe kogono pulalo pe rabu neme wae kogono agu pe. 22 Nina robaa-para i konemere Gote-na rekena agaa madaa raaname omea. 23 Goa pea pare nina yogane-para pora rado ia-daa ade. Go yogane-para i poramere nina koneme pulalo pe pora madaa yada pea. Goa pua nina to yoganena wae yae pape kone mogeaato rabu wae koneme ni pa saapiruaaya. 24 Gome nina kone o ta. Go to yogane-para i koneme ni tu maomaaya-pulu aapimi ni go wae kone madaa maesepeaalia ya? 25 Gore niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni maesepeaalia-pulu Gote-para ora pi to. Goa pea-ga ni go-rupa pirano. Neme Gote-na rekena agaa nina koneme mogealua. Goa pea pare nina abana koneme waea pape konena pora mogeaatalo pea.

8

Yesumi niaa Holi Spirit gua wae yaenu mea rubea

1 Goa puare niaa Yesu Krais raapu pima-
pulu wae yoto namealima. 2 Gore Holi
Spirit-na kagaa porame niaa Yesu Krais
raapu mapiraaya. Goa pisa-ga pupitagi
nape pora-para omape pora-para Holi
Spirit-mi niaa esepea wae yae mea ru-
bisa. 3 Gore niaana abana kone ora o
sa-pulu rekena agaame niaa mada naraba
misa. Dia, pare Gote-me pisa. Gore
Gote-me nipuna Si mea epenasa rabu
niaa wae onaa raapu epa pirisa. Niaa
su amaa piri onaanuna kone nona piane
mua ipisa-pulu nipumi pupitagi nape kone
madaa rubu aasa. 4 Goa pua niaame Holi
Spirit raapu pirua abana kone namogeam-
ina. Goa pea-ga niaame rekena agaana
epe pora mada mogealiminalo Gote-me
pupitagi nape kone madaa rubu aasa.

5 Goa lalo: onaanuri nimuna abana kone
imiri go abana kone ru-para pa pitimi.
Goa pea pare onaanu nimuna robaa-para
Holi Spirit mua pirinalo Holi Spirit-na agaa
mulalo mogeteme. 6 Gore abana koneme
nena robaa-para sua moge riaayare ne pa
omali. Goa pea pare nena robaa-para
Holi Spirit pirina nipuna agaa mogealiri
ne oro yaalo kagaa pirape kone-para kuma
pi kone-para meali. 7 Goa pea-ga onaa
medame abana kone pa saapitiare nipu
Gote-na iaa-rupa piralia. Gupa piralia rabu
nipumi Gote-na rekena agaa mada napage-
rupa piralia. 8 Gore abana kone raapu
pameme onaanuri Gote-me nimu madaa
pedo mada napalia.

9 Yapare nimiri abana kone raapu pami
onaanu-rupa napimi. Gote-na Holi Spirit
nimina robaa-para piare nimi Holi Spirit-
mi kone mogea pia. Gore Yesuna Holi Spirit
nimina robaa-para napiare nimi Yesuna
ruru napimi. 10 Gore Yesuri nimina robaa-
para pia pare nimina yoganeme pupitagi
noa oma paaya. Goa pea pare Gote-
me nimi maredepo yaasa-pulu Holi Spirit-
mi kagaa oro yaalo kagaa pirape kone
guaaya. 11 Gore Gote-na Holi Spirit-mi Yesu
matmat-para marekaasa-pulu nipu nimina
robaa-para pirina lamina. Goa pua Gote-
me Krais marekaasa-pulu nimina omape
yogane-para kagaa pirape kone gialia-ga
Holi Spirit ora ria pia.

12 Ame baaninu, goa pea-pulu niaame
goa waru pamina: Holi Spirit-na pora
mogealima pare niaana abana kone wala
namogeamina. 13 Gore nimina abana kone
moge piralimiri nimina wasupanu pa oma-
limi. Goa pea pare nimimi Holi Spirit-
na puri mua nimina waea pape kone tu
maomalimiri nimi ora kagaa oro yaalo pi-
rape kone wasupa mada mealimi. 14 Gore
Gote-na Holi Spirit-mi pora walaade on-
aanuri nimu ora Gote-na si wane pimi.
15 Gore Gote-na gisade Holi Spirit-mi nimi
paala omape kogono adini onaa-rupadaa
namapiraaya. Dia, pare Holi Spirit-mi nimi
Gote-na si wane mapiraasa-pulu niaame
Gote-para niaana Aapa mada tema. 16 Goa
pua Gote-na Holi Spirit-ri niaana kone
raapu makibumalia-pulu niaa ora Gote-na
si wane pima lo mada laketema. 17 Gore
niaa Gote-na si wane pima-pulu Gote-me
epe puri nipuna ruru ginaloa mema. Goa
pua Gote-me Krais-na epe oyae saapiraa-
yare mealima. Gore kedaa nipu raapu
rialimare nipu raapu epe paana puri page
mealima.

Orope epe pirape yae yaa-para mealima

18 Gore Gote-me epe paana puri niaa-
para mea waatea rabu ora epe aalia. Goa
pea-ga abia niaame kedaa pi yae ogesi-
daa rialima rabu kone adaapu nasamina.
19 Gote-me warisade oyaenuri rayo Gote-
me nipuna si wanenu epa teade adolalo
pimi. 20 Gore Gote-me warini oyae rayore
wae yoto katoa lo lakesa-pulu go wari isade
yaenuri o yoaaya. Go yaenuri nimuna
bipa-daa nao teme pare Gote-me kone sua
pisa. Goa pisa pare go wari isade yaenuri
go epe yae orope openalo pea. 21 Go warini
yaenuri abia pa rabuaaya pare orope Gote-
me esepeaalia. Go rabu go oyaenuri Gote-
na si wanenu raapu epe paana puri mu
piramina.

22 Gore oyae warisaa-mama ipua abia
page warini oyae rayo kedaame omoa
piruaeme. Go kedaa pi konere oname
naaki nogo madita rabu masaa nalade-
rupa radaa noaeme. 23 Goa pea pare Gote-
me warisade yaenu agu raapo radaa nano
piruaaya. Dia, niaame Gote-me aba ripia
gisade Holi Spirit misimade-pulu nipumi
niaa raba minalo ado pima. Goa pea-
ga Gote-me niaa nipuna si wanenu mapi-
raalia rabu nipumi niaana oma pae yogane
madaa esepenaloa oro yaalo kagaa pirape
kone mealima. 24 Gore niaa gupa ado
pirisima rabu Gote-me niaa oro yaalo ka-
gaa pirape kone gisa. Goa pea pare niaame
ado pirape yae aba adalimare gore akolo
pa ado piralima ya? Dia aa medame aba
ade yae madaa na-ado piruaaya. 25 Goa
pea pare abade na-ade yae madaa ado
piralima-daare epe kone sua pawa piral-
ima.

26 Goa pua niaa omapaina pima rabu
Gote-na Holi Spirit-mi niaa raba mulalo
epea. Niaame beten tema rabu niaame
epe beten waru naniminaaema. Dia, pare

Holi Spirit-mi niaa raba mulalore Gote-para beten ta. Nipumi beten loa re adaapu laaya pare pa agaamere niaame gupa mada natema. 27 Goa palia rabu Gote-me niaana robaa-para kone adoa Holi Spirit-na kone page mada niminaaya. Gore Holi Spirit-mi Gote-para oyae oge yaaya rabu Gote-na kone adea-pulu niaa Gote-na ruru mada mapiraalia.

28 Go pora rayo madaare Gote-me go onaanu nipu madaa pedo pu raana ome onaanu raba mulalo pea. Gote-me nipuna epe kone sua go onaanumi nipuna kogono pinalo mapiraasa. 29 Gore Gote-me nipuna aba mapiraasade onaanuri nipuna si wane-rupa piraminalo misa. Goa pua Sina kone mogeteme-daa nipuna Si Yesu ora mupaa naaki-rupa pirisa. 30 Goa pea-pulu Gote-me kone sua mada mi onaanu yaaloa mapiraasa. Goa page nipumi go onaanu maredepo yaawa sana nipuna epe paana puri go onaanu rumaa kasa.

Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omoa Yesu mea rapaasa

31 Gore apo epe yae adema-ga gupa lamina: Gote-me niaa raapu pirua raba mealiare onaa medame niaa mada narabuaniaalimi. 32 Gore nipumi nipuna naaki nasaapirisa. Dia, pare Gote-me niaa raba misa-pulu pa onanumi nipuna naaki nimuna kedaa madaa tinalo pisa. Goa pisa-pulu nipumi niaa page oyae rayo pa gialia.

33 Goa pea-ga niaare Gote-me onaa madaa misa-pulu pa onaanumi niaa madaa wae koso lape agaa mada teme ya? 34 Dia, onaa medame niaa wae yoto mada nagialimi. Yesu Krais-me niaa madaa omesa pare ora naomesa. Dia, nipu wala rekoa Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pea-ga nipumi niaa raba minalo beten tea. 35 Goa pea-ga Krais-me niaa madaa pedo pua raaname omea pare pa onaa medame go epe kone niaa mada naepenalo rutu teme ya? Dia-ga niaa madaa wae po ripu epalia rabu page kedaa rialima rabu page radaa nalima rabu page reaeme omalima rabu page oyae dia yalia rabu page oyaeme niaa maoyaalia rabu page niaa tu maomalimi rabu page go yaenu rayome niaa Yesu raapu pirape mada narugulalia. 36 Gote-na buk madaa gupa ta:

Niaare nena onaanu pima-ga yapi padane
padane laatpu niaa tu maomata palimi.
Niaare sipsip tu maomaatalo peme-rupa
pima.

37 Goa pea pare go oyaenumi niaa mada narigitabalia. Dia-ga nipu Yesumi niaa madaa pedo pu raana omesa-pulu niaame go kedaa pi yae mada rabuaniaalima. 38 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omea-pulu oyaenumi niaa mada namarugulalia rabu ora mada niminaato. Gore omape yaeme page pa pirape yaeme page enselnumi page yaa-para piri aa mudunu page su surube yaenu page abia piri yaenumi page orope epaliade yaenu page niaa mada narugula-daa niminaato. 39 Go yaa-para piri yaenumi page no su-para piri oyaenumi page niaa Gote-na pedo pu raana omape kone mada narugulala palia. Gore Gote-me warini yae rayome page mada naminabalia-daa niminaato. Go konere niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa gisa.

9

Gote-me Israel onaa nipuna loa mada misa

1 Neme ora agaa lagialo. Niri Krais-na aa ya-pulu neme yaa agaa mada nalalo. Holi Spirit-mi naa pu robaa-para i kone suruboa nipumi ni-para ora agaa lalo mogeaaya. 2 Neme goa lalo-ga ora nina Juda ruru madaare ora nina yogane yaapi padane pima-ga nina robaa-para kedaa waru pua naa pu robaa-para oro yaalo radaa pea. 3 Gore neme naa ruru raba mulalore Gote-na wae yoto mada mua Yesu raapu rugula lapa piralua pare mada dia. 4 Juda onaanu Gote-me nimu ora mada misa. Goa pea-pulu Gote-me nimu nipuna nogo naaki-rupa mapiraawa nipuna epe paana puri kasa. Gote-me nimu madaa pogatu pirape agaa* lakeloa rekena agaa kasa. Nimumi Gote-na bi minasaape kone waru mua Gote-na pogatu pirape agaa pagoa misimi. 5 Juda aanuri abade akuanumi nimu madu isimi. Nimuna ruru ru-nanere nimumi Krais-na to-rupa pirua madisimi. Goa pea-ga Gote-me onaa surubea-pulu niaame oro yaalo nipuna bi minasaamina. Go ora.

6 Neme Gote-me palua ne agaa napisa-daa nalalo. Dia-ga Israel onaa rayore Gote-me ora nipuna onaa loa namapiraasa. 7 Go page Abraham-na si wane rayore Gote-na si wane rayo-daa napimi. Dia-ga Gote-me Abraham-para gupa lakesa: Aisak-na madu saliade nogo naaki rayore nena nogo naaki pirina toa sa. 8 Goa pea-ga pa aaraa radome madini nogo naakiri Gote-na si wanenu-daa dia. Dia, pare go onaanu-parare Gote-me aana oraawa agaa lakesa-daa nimu ora nipuna nogo naaki pimi. 9 Gote-me Abraham raapu pogatu pirape agaa gupa lakesa: Gore nina epe di epalia

* **9:4:** Israel onaare Goteme nipuna paa-para puri page mea waloa nina nogo naakinu sa. Goa pua nipumi goa ora pamina madaa agaa rogaasa. Go page pogatu pirape agaa teme.

rabu ni wala epalua-ga nena ore Sara-me naaki Aisak madialia sa.

10 Go padane agaa agu-daa dia. Dia-ga go ona Rebeka-na naaki laapona aaraare niaana akua Aisak-me madisa. 11-12 Goa pisa pare Gote-me nipuna kone isa-pulu nipumi naaki padane mada mua agi-para agaa gupa lakesa: Mupaa naakimiri masaa-nane piri naakina kogono palia sa. Gote-me goa sa rabu agimi go laapo pa madisa naaki laapome epe yae-para wae yae-para na-adisipi. Goa pisa-ga Gote-me go naaki laapona kogono adoa nipuna koneme mapiraasa. 13 Nimumi Gote-na agaa i buk madaa gupa tisimi: Neme Jekop madaa pedo pu raaname omesu pare Iso madaa wae kone isu.

14 Goa pisa pare niaame Gote-me wae kogono pisana lamina pae? Ora dia. 15 Nipumi Moses-para gupa lakesa: Neme nina kone sua onaa meda madaa odome omoa raba mealua sa. 16 Goa pea-pulu pa onaa medame mulalo pea kone-para nipuna pulalo pea kogono-para page Gote-me na-adea. Dia, pare nipumi odome omape kone mea salia. 17 Gote-na buk madaa King Fero-para agaa gupa lakesa: Neme nina puri mea waaloa nina bi su amaa piri onaa rayo-para mea pali-pulu neme ne onaa rayona aa mudu mapiraasu sa. 18 Goa pea-ga Gote-me onaa madaa odo omape kone salia-daa go palia pare nipumi onaa medana kone mea oropetalo palia-daare goa page nipuna palia.

Gote-me wae yoto kalape kone-para odome omape kone-para go laapo isa

19 Goa pea pare nimina aa padaneme ni gupa pa lagialia: Gote-me goa palia-pulu akeane Gote-me onaanu-para wae yae peme tea ya? 20 Yapare nina adami aa, akolo neme Gote-para agaa gupa meali ya? Gore sumi warini oyae pabe pe-mere nipu warini aa-para gupa tea ya? Neme niri akeane gupa warisi tea ya? 21 Dia-ga sospen sumi warini aamere nipuna kone sua su mua warita. Nipumi su padane mada mua pe laapo mada warialia. Goa pua sospen padanere epe oyae pabape waria yapare sospen medare wae yae pabape mada warialia. 22 Gore Gote-me onaanu sumi warini pe-rupa warita. Nipumi nipuna ratu yawe kone page puri page mea wanalo warita. Goa pua nipumi ratu yawoa mea rubape onaanu-para ora pawa pirua adesa. Go onaanuri wae yae pabe pe nona piane pimi.

23 Goa pea pare niaa onaa medalomare epe yae pabe pe nona piane pima. Goa pua Gote-me niaame nipuna epe paana puri mea walaminalo pisa. Goa pua nipumi niaa madaa odome omoa niaa waru raba misa. Goa pea-ga nipumi niaa nipuna epe paana puri meamanalo mapiraaya. 24 Niaa Juda aanu piri-para page ruru radonu piri-para page niaare nipumi yaaloa mapiraasa. 25 Gore go madaare profet Hosea-me Gote-na buk madaa gupa tisa: Go onaanu aba nina dia sade onaanuri ora nina toa. Go su rado madaa aba pedo pu raaname naomere gonuri ora nina pedo pu raana omape onaanu toa. 26 Goa pua aba su meda-para piri onaame gupa simi: Nimi ora nina onaanu-daa dia. Go su-parare oro yaalo pa pia Gote-na si wanenu teme sa.

27 Go page Aisaia-me Israel onaa gupa lakesa: Go Israel onaanu nimiri ora ipa solwara mu ia-rupa piralimi rabu mada nadipialimi. Goa pea pare pa medaloma oro yaalo kagaa piraama laama palimi pare rayo-daa dia sa. 28 Goa pea-ga Aa mudumi agaa aipapulu loa su amaa piri onaanu madaa yago rayo mea katea sa. 29 Aisaia-me abade page gupa sa: So yaa-para piri Mudu Gote-me niaana madu isade si wanenu namapiraa pisare niaa go wae su Sodom Gomora laapo onaa-rupa pirita pema.

Israel onaame epe agaa namua redepone onaanu napirisimi

30 Goa pea-ga niaame gupa lamina. Gore ruru rado onaanumi Gote-na redepo ne kone-daa na-asapisimi. Dia, pare nimumi Gote-na agaa robaa-para mea isimi-pulu nipumi nimu redepo ne onaanu mapiraasa. 31 Goa pisa pare Israel su-para piri Juda onaanumiri rekena agaa meda asapisimi. Nimu Gote-na ini agaana redepo ma-yaatalo pirisimi pare gupa na-adesaasimi. 32 Akeane go maredepo yaape rekena agaa na-adesaasimi ya? Gore nimumi asapisimi raburi Gote-na agaa robaa-para namea isimi pare nimuna pa kogono pisimi. Goa pua Yesu nipu koyati i aana areke nona piane pirisa-pulu Juda aanumi nipu madaa makataaboa lopesimi. 33 Apo makataabape aana Yesu madaare Gote-na agaa i buk madaa gupa ia: Adalepa, neme Saion su-para aana medame koya ti sua mapiraasu. Nimumi go aana rabuaawa lopalimi. Goa pea pare onaa medame go aana mada kone rulaliare nipu yala mada napotea.

10

Israel onaanumi Gote-na Epe Agaa namisimi

1 Nina ame baaninu, Gote-me nina Juda onaanu raba minalo nina robaa-para kedaa pi kone waru i. Goa pua nimi oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo Gote yaaloa beten laayo. 2 Neme nimuna kone waru ade. Nimumi Gote madaa lotu

kogono waru peme pare wala waru naniminaaeme. 3 Gore nimumi Gote-me onaa maredepo yape kone-daa naniminaaeme. Goa pua nimuna pora kuritalo peme. Goa peme-pulu nimumi Gote-me onaa maredepo yape pora gimoa pirisimi. 4 Gore onaa rayome Yesu madaa kone rulaeme-ga Gote-me go onaanu maredepo yaaya. Goa pua Krais-me rekena agaa madia yaasa.

Gote-me onaa rayo-para oro yaalo kagaa pirape kone mada katea

5 Gore Gote-me onaa maredepo yape kogono madaare Moses-me gupa tisa: Aa medame rekena agaa rayo waru pago kiritaliare nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia. 6 Goa pea pare Gote-na agaa robaa-para mea sua redepo ne onaa pirape agaa madaare gupa tu isa: Nena robaa-para kone gupa nasape: So yaa-parare aapi mada palia ya? 7 Goa temere Yesu su amaa none mea paliminalo. Goa page robaa-para gupa kone nasape: No omape su-parare aapi mada palia ya? Goa temere Yesu matmat-para wala mada marekalimi ya? 8 Gote-na buk-para gupa suaaya: Gote-na Epe Agaare nimi raapu ia-ga go agaare nimina robaa-para ina nimina agaame teme. Go Epe Agaare niaame nimimi robaa-para saliminalo mogeaemade. 9 Niaame gupa mogetema: Nimimi nimina agaame Yesu ora niaana Aa Mudu loa nimina robaa-para Gote-me Yesu matmat-para marekaasa-ga kone rulalimiri oro yaalo kagaa piraama laama palima. 10 Gore niaana robaa-parare kone rulaema-pulu Gote raapu niaa redepo ne onaanu pima. Goa pua niaana agaame Yesu ora Aa Mudu tema-pulu oro yaalo kagaa piraama laama palima.

11 Gore Gote-na buk madaa gupa ia: Kone rulae onaanuri nimu yala mada napoteme. 12 Goa pua Judanu-para Grik ruru radonu-para padane-rupa pirua yala napoteme. Gote-re ora onaa rayona Aa Mudu padane ya-pulu onaanumi nipu-para yaateme rabu nipumi nimu ora waru eperupa raba mua puri katea. 13 Gote-na buk-mi gupa ta: Onaa rayome Gote-na bi madaa yaateme-daare nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

14 Goa pea pare nipu madaa kone narulalimiri akeane nipumi niaa yaatea ya? Goa pua nimumi Epe Agaa napagemere akeane kone rulalimi ya? Goa pua onaa medalomame nimu-para Epe Agaa nalaketemere akeane Epe Agaa mada pagalimi ya? 15 Goa pua agaa lakene aa namea penaatemere akea pua Epe Agaa mada mogealimi ya? Go madaare Gote-na buk-mi gupa ta: Pora pamua-ae Epe Profet onaanuna konere ora epe ta isa.

16 Goa pea pare onaa rayome Epe Agaa madaa raaname naomeme. Aisaia-me agaa gupa sa: Aa Mudu-ya, Onaanumi saana agaa madaa kone narulaeme. 17 Goa pea-ga onaanumi Epe Agaa pagoa agaa robaa-para mada mea salimi. Goa pua Krais madaa Epe Agaa mogealimi-daare go agaa mada pagalimi.

18 Goa pea pare neme agaa gupa mealua: Nimumi Epe Agaa aba pagesimi ya? E, ora aba pagesimi-ga Gote-na buk madaa agaa gupa isa: Nimuna lakene agaare su rayo-para piri onaanumi pagesimide. Agaa laamama pua lakesimi rabu su rayona piri onaanumi pagesimi. 19 Neme agaa wala mealo: Israel onaanuri go agaa naniminaaeme ya? E, nimu aba niminaaeme page Moses-me agaa aba gupa sa: Neme nimimiri oge ruru rado madaa udipa kone masaalua. Neme nimimiri su rado-para piri kone namakuaae onaanu madaa ratu mayawalua sa. Gore Epe Agaa pagesimi-pulu Juda aanumi goa madaa kone isimi. 20 Go page Aisaia-me Gote-na agaa tisa rabu puri pane agaa gupa sa: Abade onaanumi ni na-asapisimide pare go onaanumi ni adasaasimi. Onaanumi ni-para ipu lo nasimide pare ni nimuna rikiraana pua opapasu sa. 21 Pare Aisaia-me Israel onaanu madaa pepa gupa tisa: Oro yaalo nina ki ridulaawa nimu raba mulalo pisu pare go onaanumi nina agaa rasua ni ora gimisimide.

11

Gote-me Israel onaanu odome omesa

1 Goa pea, neme agaa gupa mealo: Gote-me nipuna Juda onaanu gimisa ya? Dia, ni page Israel aa pi-ga nimina akua Abrahamme ni madisa. Goa pua Benjamin-na ruru-para pirua ni madisa. 2 Gote-mere nipuna ripima mapiraasade onanu nagimisa. Gote-na buk madaa i agaare nipuna agaa lakene aa Elija-me Israel onaanu madaa odome omoa Gote-para agaa gupa lakesa: 3 Aa Mudu, nimumi nena agaa lakene aanu tu maomaawa nena miru irae aana reke page lakepe rubisimi. Goa pua ni agu raapo go pi pare ni tu maomaatalo asapeme sa. 4 Goa sa rabu Gote-me nipu-para agaa gupa lakesa: Neme nina onaanu ora adaapupe gupa 7,000 surube. Go onaanumi wae remo Bal-na bi naminasaasimi sa.

5 Goa pisa pare abia page Gote-me onaa medaloma madaa odome omoa yaaloa mapiraasa. 6 Gote-me mapiraasare nipumi nimuna kogono adoa napisa. Dia, pare nipumi odome omoa raba misa. Gore Gote-me onaanuna kogono adoa mapiraata pea yaalore nipuna odo omape kone-daa ora nasalia pare onaanuna kogono abuta.

7 Goa pea-ga mo Israel onaanumi Gote-
na redepo ne kone asapisimi pare na-
adesimi. Na-adesimi pare Gote-me mapi-
raasade onaanumi adesimi. Goa pua onaa
medalomanumi Gote-na yaane agaa gimoa
pa pirisimi. 8 Go madaare Gote-na buk-
para agaa gupa tisimi: Gote-me nimuna
aane pora poaawa nimuna ini page rigitisa.
Abia page nimuna inimi na-adoa aaneme
page napageme pare pa pimi. 9 Nimuna
kone madaare Devit-mi gupa sa:

Nimumi eta yawalimi rabu waasa kona
madaa roalade-rupa nimu page go-
rupa ripinaawa tamina.
10 Go rabu nimuna ini-para ribaa yoa
oyae na-ademe.
Goa puare nimumi oro yaalo kedaa
rialimi-ga Gote-me nimuna masaa
ma oyaalia.

11 Goa pea-ga Juda Gote-na pora gimoa
lopesimi raburi oro yaalo wae-rupa pira-
limi ya? Dia-ga nimumi pupitagi nisimi-
pulu Gote-me pa ruru radonu-para oro
yaalo mapiraape kone mea kasa. Goa pua
Juda aanumi go kone adoa ruru radonu
madaa wae udipa kone isimi. 12 Juda aa-
numi pupitagi nisimi rabu go konemere su
amaa piri onaanu ora epe pora mea waasa.
Goa pua Juda aanumi Gote-na pora gimoa
epe kone naisimi rabu go konemere ruru
radonu-para epe raba mi kone ipisa. Goa
pea-ga Gote-me Juda aanu rayo kepo ru-
nane mea epalia rabu su amaa piri onaanu
waru raba mealia.

Gote-me ruru radonu raba misa-pulu nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi

13 Abiare ni Pol nimi ruru radonu-para
agaa lagialua. Ni nimina aposel kogono aa
pirua neme nimina kogono paayo rabu go
madaa ni pedo pu pi. 14 Ni go palua rabu
nina Juda ruru onaa medalomame nimi
madaa udipa kone salimi. Goa pua neme
nimu raba mua nimu oro yaalo epe-rupa
piramina kone sua kogono pe. 15 Gore aba
Gote-me Juda aanu gimisa rabu su amaa
piri onaa medaloma Gote-na adami onanu
pirisimi. Goa pea-ga Gote-me Juda onaanu
wala mea kepo ru-nane mapiraalia-pulu
nimu ome onaa pirisimi pare wala oro
yaalo epe-rupa piralimi.

16 Gore aba bret Gote-na miru irae
aame piribia Gote katea-daare bret rayo
page Gote-me nipu mada mealia. Go
page repena pitaa lusu kateare mo repena
palaanu to rayo page nipuna mada mealia.
17 Gore Juda aanuri nimu epe repena
oliv-rupa pirisimi. Goa pea pare ruru
radonu nimu pa raa-para aayae repena
oliv-rupa pirisimi. Goa pua Gote-me apo
epe repena oliv-na palaa medaloma yado
ruboa nipumi raa-para aatade repena oliv
palaa medaloma mua mea rogaabasa. Goa
pea-ga nimi ruru radonuri nimi raa-para
repena palaa-rupa pirisimi pare abia nimi
Juda aanuna epe kone-para puri-para mua
nimi raapu epe-rupa piruaeme. 18 Goa pea-
ga nimimi ruru radonuri apo repena palaa
yado rube madaa wae kone nasalepape.
Gore akea pua nimina pedo pu piralimi?
Nimi ora pa repena palaa-rupa pimi-ga
nimimi repena pitaa irude namalaeme.
Dia-ga repena pitaa-mere nimi puri ma-
palaaya.

19 Goa pea pare nimimi gupa teme
ya? Gote-me mo repena palaa Juda aanu
yado ruboa niaa ruru radonu gona pada-
para malopaasa. 20 Ora lae pare nimumi
Gote madaa kone narulaeme-pulu Gote-
me nimu tulalo yado rubisa. Nimi kone
rulaeme-pulu go kone padanemere nimi
epe-rupa mapiraasa. Go madaare aakone
nasalepape. Dia, pare nimimi Gote madaa
paala omalepape. 21 Gore mo Juda aanu
nimu ora repena palaa-rupa pirisimi pare
Gote-me nimu ora yadoa rubisa. Goa pisa-
pulu nipumi nimi page waru adalia. 22 Go
madaare Gote-na epe kone-para nipuna
ratu yawape kone laapo waru adalepa.
Gore pupitagi noa lopeme onanu madaare
Gote-me nimu-para ratu yawea. Goa pea
pare nimi-parare nipumi epe kone ia-
ga go epe kone mu piralimi. Goa pea
pare gupa napiralimiri nipumi nimi page
repena palaa-rupa yado rubalia. 23 Goa
pua mo Juda aanumi kone rulae pora gi-
malimiri Gote-me nimu aba pirisimi-rupa
wala mapiraalia-ga nimu repena oliv-na
ora palaa-rupa wala piralimi. Gore Gote-
me nimu wala mo repena palaa-para mada
marogaabalia. 24 Gore nimi ruru rado
onaanuri nimi raa-para aatade repena oliv-
na palaa-rupa pirisimi. Goa pua Gote-me
nimi yadoa epe maapu aatade repena oliv-
para rogaabaaya. Goa pea-pulu Gote-me
niaana repena oliv palaa Juda aanu raapu
mea rogaapere ora kalai pi kogono-daa dia.

Gote-me niaa rayo odome omea

25 Nina ame baaninu, nimiri go ora
agaana re waru pagaliminalo lalo. Go kone
salimiri niaa ora kone makuaae onaa pima
pi mada nateme. Go agaana re-re gupa:
Go Israel onaanumi yola mi kone imi pare
oro yaalo gupa nasalimi. Gote-me ruru
rado onaanu nipu raapu epa kiritainaloa
Juda aanumi apo yola mi kone gimalimi.
26 Go raburi Gote-me Israel onaa rayo oro
yaalo kagaa piraama laama pope yae katea.
Go madaare nimumi Gote-na agaa i buk
madaa agaa gupa tisimi: Saion su-parare
aa meda nimi raba mulalo epalia. Nipumi
Jekop-na ruruna pupitagi nape kone rayo

mea rubolalo epalia. 27 Gote-me sa:
Nimuna wae yaenu mea rubaawa palua ne
aanu pu kiritalua sa. 28 Juda aanumi Gote-
na Epe Agaa gimisimi-pulu nimu abia Gote-
na iaanu piruaeme. Goa pua Gote-me nimi
ruru radonu raba minalo pimi. Goa pea
pare Gote-me Juda akuanu mapiraasa-pulu
Gote-me Juda aanu medaloma page nipuna
adami onaa kone isa. 29 Goa pea-ga Gote-
me go Juda medaloma mapiraawa raba
misa-pulu nipumi kone maperekeaalia.
30 Goa pea pare nimi ruru radonuri
abade nimimi Gote-na agaa rasisimi. Goa
pisimi pare Juda aanumi Gote-na agaa
rasisimi-pulu Gote-me nimu odome omesa.
31 Goa pua Gote-me nimi madaa odome
omesa-rupare nipumi Juda aanu madaa
page odo omape kone isa. Goa pea-ga
Juda aanu madaa page Gote-me odome
omea. 32 Gore Gote-me onaa rayo agaa
rasini onaa mapiraasa. Goa pisa-pulu Gote-
me onaa rayo madaa odome omape kone
mea waatea.

Niaame Gote-na bi minasaamina

33 Gote-na epe raba meape kone ora
adaape sua ora epe ta-pulu ipa solwara ini-
rupa ia. Goa pea-ga aa medame nipuna
kone namakuaaya. Go page nipuna agaa
mana naniminaawa nipuna pora mada na-
adea. 34 Go madaare Gote-na buk madaa
gupa ia: Gore aa medame Gote-na kone
na-adea. Aa medamere nipu-para agaa
mana mada nalaketea. 35 Onaanumi Gote
oyae nakatemere nipumi nimu yago na-
talia. 36 Dia-ga oyae rayo nipumi waria
mo oyae rayo page nipumi surubenalo ia.
Goa pea-ga niaame oro yaalo nipuna bi
minasaa piramina. Go ora.

12

*Niaame Gote-na kogono madaare miru-
rupa kalamina*

1 Gore nina ame baaninu, Gote-me niaa
madaa odome waru omea-pulu gupa pam-
inalo puri paloa lagialo: Nimina to-para
kone-parare miru irae yae-rupa Gote-para
kalamina. Goa pua nipuna kogono pinalo
katapape. Goa palimiri Gote-me raaname
omalia. Nimimi nimina yogane-para kone-
para gupa kateme-daare Gote-na bi waru
minasaalimi. 2 Goa pua go su amaa piri
onaanuna poranu naratalepape. Dia, pare
Gote-me nimina robaa-para i kone perekea
kagaa kone masaainalo nimimi nipuna ka-
gaa kone sua kogono palepape. Go kone
sua kogono palimi rabu nimimi Gote-na
kone mada niminaalimina. Goa pua nim-
imi nipuna epe pora mada adoa nipumi
pedo pu oyae mada niminaawa ora waru
epe yae page mada adalimi.

3 Gote-me ni Pol madaa odome omea-
pulu ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa
pisa-pulu nimi rayo lagialo: Nimi nimina
yogane madaa kone adaapu nasalepape.
Dia, pare nimina yogane mada kone
epe-rupa sua Gote-me gisade kone waru
adamina. Goa pua nimi rayo padane
padane laatapu nimina robaa-para i epe
agaa adoa kone rumaa salepape. 4 Gore
niaana to yogane padane madaare kinu
aanu oyaenu rado rado aaya-ga rugi meda
medame kogono rado rado ia. 5 Go page
niaa onaa adaapu piru su rado radonu page
pima. Goa pea pare niaa rayo Yesu raapu
yogane padane nona piane piriamina. Goa
pea-ga apo yoganena rugi-rupa niaa mak-
ibumabaawa pima.
6 Goa pua Gote-me niaa madaa raba
meape kone gisa-pulu niaa rayo go gisade
kone rado rado sua kogono pamina. Goa
pua Gote-me niaa-para nipuna ora agaa
lakene kone gisa-daare niaame kone ru-
laawa lakelamina. 7 Gore Gote-me onaanu
raba meape kone gisa-pulu go kogono waru
pamina. Gore tisaa kogono gisa-daare
go kogono page pamina. 8 Goa pua aa
medame onaanu oyae pa katoa kone salia-
daare nipumi oyae rumaalia rabu yago
mealua-daa natea. Goa pua aa medame
kone rulae onaa surubalia-daare go kogono
waru pea. Goa pua aa medame onaa meda
odome omoa raba mealia-daare nipumi
raana waru omoa go kogono pina.
9 Gore nimimi pedo pu raaname omalimi
rabu makirae kone nasalepape. Goa pua
wae kone ora waru gimoa epe kone sua
piralepape. 10 Gore nimimi Krais raapu
ame baani madaa pedo pu raaname waru
omalepape. Goa pua nimina ame baani
raapu agaa waru loa epe kone salepape.
11 Goa pua kogono kalai pua kogono gimi
naomalepape. Gore nimimi Gote-na ko-
gono palimi rabu kogono waru pipape.
12 Gore nimimi Gote ado piralimi-ga go
kone madaa raana omoa piralepape. Goa
pua wae kedaa epalia rabu pawasi pirua
oro yaalo beten lo piralepape.
13 Goa pua nimina ame baaninu nimuna
oyae dia yalia rabu nimu raba mua oyae
katapape. Go page pora kimisu onaa epal-
imi rabu nimimi nimu eta kaloa waru su-
rubalepape.
14 Gore aa medalomame nimi kedaa gial-
imi rabu epe kone sua Gote-me nimu raba
mina beten tapape. Goa pua Gote-me go
onaanu tina natapape pare raba mea pena
beten latepape. 15 Gore onaanumi odome
omoa re teme-daare nimi page nimu raapu
go-rupa piralepape. 16 Gore nimimi onaa
rayo madaare epe kone padane sua pi-
ralepape. Goa pua aakone nasalepape pare
pa bi nami kogono rayo page pipape. Goa

pua niaa ora makuaae onaanu-daa kone nasalepape.
17 Gore aa medame nimi madaa waea palia-daare nimimi nipu waea yago natalepape. Dia, pare onaanumi epe kone salimi-daare go-rupa pipape.
18 Gore nimina epe kone sua onaa raapu epe-rupa piramina. 19 Nimina ame baaninuri iaanumi nimi madaa waea palimiri nimimi go kone na-abutapape. Dia, pare Gote nipuna ratu yawe kone mea abutea. 20 Gote-na buk madaa agaa meda gupa ia: Nena yada lore aa reame omaliare eta kalape. Goa pua nipu ipa nalame omalia page ipa page kalape. Goa paliri nipu ora yala potea rabu nipuna lo radaa palia. 21 Gore wae yaeme nimi rigitulalo palia rabu nimimi epe kone sua epe kogonome waea rabuniaawa piralepape.

13

Niaame gavman kogono page pa wae yae kone nasamina

1 Onaa rayome gavman-na kogono waru aina madu pamina. Gore Gote-me surube aa rayo mapiraasa-pulu go abia pimi surube aanu page Gote-me mapiraaya. 2 Goa pisa-pulu aa medame gavman-na agaa rasaliare Gote-na agaa page rasalia. Onaa rayome goa palimiri nipuna koso lape agaa mea epalia. 3 Gore epe kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame naomeme. Dia, pare wae kogono peme onaanumi surube aa mudu madaa paalame omeme. Goa pea-ga neme surube aa mudu madaa paalame naomalua kone saliri epe kogono agu pape. Goa paliri nipumi nena bi minasaalia. 4 Gore surube aanuri Gote-na kogono pua ne raba mealimi. Goa pea pare neme waea pali-daare ne paala omaina. Goa pali rabu nipumi rai kutu saaya-pulu Gote-na ratu yawape kone sua abutea. 5 Goa pea-ga nimimi surube aanuna agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Gote-me niaa madaa ratu yawalia kone nasalepape. Dia, pare nimina robaapara i kone adoa epe kogono pipape.
6 Go madaare mone takis kalamina. Go surube aanumi kogono peme rabu Gote-me ni page raba minalo kogono peme. 7 Goa pea-ga nimuna mone rayo katapape. Goa pua mone takis-ri nimimi kalo nimina su oyaenu madaa page katapape. Goa pua nimimi aa mudu madaa epe kone sua nimuna bi minasaatepape.

Niaa rayome yagonu raaname omamina

8 Gore nimimi onaanuna yano namealepape. Nimina yano-rupa padanere nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omalepape. Gore onaa medame onaanu madaa pedo pu raaname omalia-daare go onaame Gote-na rekena agaa pago kiritalia. 9 Gote-na rekena agaame aba gupa lagisade: Neme ona meda nayolape. Neme aa meda natu maomape. Neme oyae paake nanape. Neme aa medana oyaenu madaa epame naomape. Go rekena agaa-para medalomanu page nimuna re-re go agaa padaneme ta: Nena ne pedo pu raaname ome-rupare nena ada yagonu raapu onaanu madaa kone padane-rupa sape. 10 Aa medame nipuna adaa lapa piri aa madaa epe kone salia-daare nipumi go aa madaa wae yae-daa mada namapalia. Goa pua pedo pu raaname omaliri neme rekena agaa rayo pago waru raate.
11 Gore abia go yapi diri kogono pape di ya-pulu nimimi go kone mogealepape. Abiare u pati onaa-rupa napiralepape pare rekoa epe-rupa piramina. Gore niaame Gote madaa kone rulalimare nipu raapu oro yaalo kagaa pirape di epalia rabu piramina. Goa pisa pare abia niaana oro yaalo kagaa piraama laama pope diri repara epalia. 12 Gore ribaa ora pode dia yalia rabu yapi ora pode lapaalia. Goa pea-pulu niaame ribaana wae yae gimoa Gote-na paa-para pima-ga yada pape etaa mu saapiramina. 13 Niaa pora pamualima rabu niaame ora paa-para pima onaa-rupa epe kone samina. Goa pua niaame wae pupitagi nape yae napua ipa bia nanoa maeyamina. Goa pea-ga niaame paake nayoloa wae oto pi kone nasamina. Go page niaame yada napu onaanu madaa udipa kone nasamina. 14 Dia, pare niaana Aa Mudu Yesu Krais-na etaa ralubi-rupa mea ripinaamina. Goa puare nimina wae kone nasua gimalepape.

14

Nimimi ame baaninuna pia narumamina

1 Gore aa medame kone waru narulaaya. Goa pea pare nimina rikiraana mea epalimi rabu nimimi nipuna kone rulae yae madaa ina laatepape. 2 Gore onaa medalomamere puri paloa kone rulaawa oyae rayo pa neme. Goa peme pare kone waru narulaeme onaanumi midi naneme. 3 Goa pea-ga eta rayo ne onaanumi mo mena ari oyaenu-nane onaanu madaa wae kone nasalepape. Go page padi raani nona piane eta ne onaanumi eta rayo ne onaanu madaa koso lape agaa natepape. Dia-ga Gote-me mo eta rayo ne onaanu page wala misade. 4 Gore neme pa onaa medana kogono naaki madaa koso lape agaa mada nalape. Dia-ga go aa nipu kogono surube aa adaame nipuna kogono adoa teana epe

kogono paenalo wae kogono paenalo page nipuna tea. Goa pea pare Aa Mudu nipuna naaki raba mealia-pulu nipumi kogono epe-rupa mada palia.

5 Gore onaa medalomame yapi di meda ora adaa yapi di kone sua pa pimi. Pare onaa medalomame yapi di rayo madaa kone padane sua pimi. Goa pea-ga onaa rayome go yapi diri padane padane laatapu waru yarera pamina. 6 Onaa medalomame yapi bi medare ora epe di kone sua go rabu Gote-na bi minasaaeme. Oyae eta rayo ne onaa page nimumi Gote-para ora pi loa neme rabu Gote-na bi minasaape. Goa page eta rayo-nane onaame page Gote-para ora pi loa neme rabu Gote-na bi makuaaeme. 7 Go madaare niaa rayo omalima page Gote nipuna yaade. Pa piralima page Aa Mudu raapu piralima. 8 Goa pua niaa omalima rabu page ora Aa Mudu madaa kone sua palima. Goa pea-ga pa piralima page omalima page ora niaa Aa Mudu raapu piramina. 9 Gore Yesu omoa wala rekesa-pulu nipumiri pa piri onaanu-para aba ome onaanu nimuna Aa Mudu pia.

10 Goa pea-ga nimimi nimina ame baaninu-parare ake koso lape agaa teme ya? Go page nimimi nimina ame baani-para akeane gimoa pimi ya? Niaa rayo Gote-na ini agaa madaa piramona nipumi niaa-para koso lape agaa lagialia. 11 Goa palia-ga Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Aa Mudu nipumi gupa sa: Ni ora pa pi-ga onaa rayome ni madaa rumu pege palimi. Goa pua rayome Gote ora pia teme. 12 Goa pea-ga niaa padane padane laatapuri niaana pemade kogonore Gote lakelamina.

Nimina ame baaninu waea mapape kone nasamina

13 Goa pea-pulu niaame ame baaninu-para koso lape agaa naloamina. Dia, pare niaame gupa pamina: Niaame oyae palima rabu ame baaninumi wae kone masaatalo napipape. 14 Ni Yesu raapu pi-pulu neme oyae rayo ora wae yae-rupa adawade. Goa pea pare aa medame wae yae kone rulaliare go yae wae-rupa aaya. 15 Goa pua nimimi ame wae kone masaatalo eta nalimiri nimimi nipu madaa pedo pu raaname naomalepape. Gore eta nalimi rabu Yesumi raba mulalo omesade onaa go etame namaoyaalia. 16 Gore nimimi epe kone sua eta neme-ga onaa medalomame go madaa wae bi kateme yaalore gupa napitapape. 17 Gote-na Surube Su-parare ipa noa eta nape-daa dia. Nipuna Surube Su redepo ne kone-para epe-rupa pirape kone-para raana omape kone-para salimina. Go kone rayore Holi Spirit-mi gialia. 18 Goa pua onaanumiri Yesuna kogono go-rupa palimiri Gote-me nimu madaa pedo palia. Goa pua pa onaanumi page nimu madaa epe kone salimi.

19 Goa pea-ga niaame epe kone sua onaanu epe-rupa piru pu robaa-para puri mapalaina kogono pamina. 20 Gore nimimi eta nape yaenumi Gote-na kogono namaoyaatapape. Gore epa nape yae rayore mada nalimi pare etame ame baani meda wae kone masaaliare gore go eta nape konere ora o ta. 21 Gore nimina ame baaninu madaa kone waru salepape. Goa pua nimimi mena ari no ipa wain no oyae meda kone salimi rabu mo ame baani wae kone masaalimi-ga go napipape. 22 Goa pea pare go eta nape kone madaare nimimi Gote madaa kone sua pipape. Gore aa medame kone laapo nasua eta noa robaa-para kedaa nasaliare nipu raaname omalia. 23 Goa pea pare go aame kone laapo sua eta naliadaare nipumi kone narulaawa nalia. Goa pea-pulu go eta nalia rabu Gote-me nipu wae yoto katea. Gore aa medana robaapara Gote madaa kone narulaawa oyae palia-daare nipumi pupitagi nea.

15

Niaame Yesuna kone ratua nipuna pianu ratamina

1 Niaa kone rulaawa puri paloa pima onaanu niaame puri napabe onaanu raba mua nimuna kedaa ria mina. Goa pua niaana yogane madaa pedo napamina. 2 Dia, pare niaame kogono pua ame baaninu madaa pedo pua raba meamina. Goa palima rabu nimuna robaa-para puri mapalalima. 3 Yesumi nipuna to yogane madaa pedo napisa. Dia, pare Gote-na buk-para Yesu madaa agaa gupa ia: Go onaanumi ne-para ero agaa temere nimuna ero agaare ni madaa teme sa. 4 Gore Gote-na buk madaa tisade agaare niaa mogeaatalo tisimi. Niaame go agaa pagemare niaa pawa piramonalo go epe agaame niaana robaa-para puri mapalaalia. 5 Goa pea-ga Gote-me nipu go pawa pirape konena re pia-ga nipumi nimina robaa-para go kone gua puri mapalaalia. Goa pea-ga nimi rayo Yesu Krais-na epe agaa mogea ame baaninu raapu epe-rupa piramina. 6 Goa puare nimi rayo agaa padane loa niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa Gote-na bi padane minasaamina.

Gote-na Epe Agaare ruru radonu page raba minalo lakesa

7 Goa pea-ga Yesumi nimi misa-rupa nimimi ame baaninu-para kone padane sua nimu raapu epe-rupa piralepape. Goa pua

nimimi Gote-na epe paana puri waalamina. 8 Gore neme go agaa lagialo. Gote-me Juda akuanu-para ora agaa ria sa-pulu Yesumi go agaa ora agaa lakenalo Juda aanuna raba mi aa-rupa epa pirisa. 9 Goa pua Yesuri ruru radonumi Gote-na odo omape kone mua nipuna bi minasaatalo paawa epa pirisa. Gote-na buk madaare agaa gupa ia:

Ni ruru radona rikiraana pirua nena bi
minasalua.
Nena bi madaa yaasa toa.

10 Gote-na buk madaare agaa meda gupa ia:

Nimi ruru radonuri Juda aanu raapu raana
omoa pedo pu piralepape.

11 Gore mo buk meda madaare gupa ia:

Ruru radonu page rayome Gote-na bi mi-
nasaatepape.
Onaa rayome nipuna adaa bi waru
minasaatepape.

12 Gore Aisaia-me page gupa sa:

Akua Jesi-na si Devit-mi naaki meda orope
ma-aalia.
Go rabu nipu ruru radonuna aa mudu
piralia.
Goa pua nimumi Yesu madaa kone
rulamina sa.

13 Gore Gote-re kone rulape konena re piralia. Goa pea-ga nimimi nipu madaa kone rulaeme-pulu nipumi raana omape kone-para kuma pi kone-para nimina robaa-para mea rulatabena gialia. Goa pea-pulu Holi Spirit-na purimi nimina kone rulape kone ora madaa marula kiritalia.

Pol-me nipuna kogono madaa rana waru omesa

14 Naa ame baaninu-ya, neme nimimi epe kogono paminalo kone i. Nimina pu robaa-para makuaae kone rulatabea-ga nimimi Gote-na agaa mogeala piralimina. 15 Goa pimi pare go pepa madaare aba lagisude agaa madaa kone narugulaliminalo puri pane agaa medaloma repaato. Gote-me ni go epe kogono gisa-pulu neme go puri pane agaa lagialo. 16 Nipumi go kogono gua ni ruru radonuna raba mi aa mapiraasa. Goa pua neme Gote-na Epe Agaa mogeto rabu ni Gote-na miru irae aarupa pi. Goa pua Gote-me ruru radonu madaa epe miru-rupa minalo kogono pe. Goa pua Holi Spirit-mi niaa maepeaayapulu Gote raapu mada piramina.

17 Goa pua ni Yesu Krais raapu pipa-pulu neme Gote-na kogono pedo pu raaname omalua. 18 Gore neme pisude kogono madaa agaa lagialo rabu Krais-me ni raba misa-daa ruru radonumi Gote-na agaa pagesimi. Nimu raba mulalore agaa loa kogono pua go madaa puri pane agaa lagialo. 19 Goa pua Holi Spirit-na purimi na-ade kogono-para puri pane kogono-para neme kogono pisu. Goa pua neme Jerusalem supara mo Ilirikum su-para pa amaa puare Yesuna Epe Agaa lakela-mama pua lo kiritisu. 20 Goa pua neme onaanu Yesuna bi napagesimide su-para Epe Agaa laketalo pisu. Gore aa medame Epe Agaa lakesare neme nipuna kogono wala mada napalua. 21 Go madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Nipuna agaa nalakesimide onaanumiri nipu adalimi. Nipuna agaa madaa napage onaanumiri ora niminaalimi sa.

Pol nipu Rom su-para piri onaa adolalo pisa

22 Goa pea-ga mo kogonome ni oro yaalo pamuape awi naia-pulu nimi na-adola ipisu. 23 Pare abia go su-para kogono dia yaade. Goa pua neme maali adaapumi nimi ora adola epolalo pisu. 24 Goa peapulu oropere ni Spen su paluade rabu nimi epa adalua. Goa pua nimi raapu ogesi-daa pirano nimimi ni raba mealimina.

25 Goa pea pare ni abia Jerusalem su-para pua Gote-na ruru onaanu raba mula palua. 26 Gupa palua-daa Masedonia su-para Akaia su-para go su lapona lotu ada-para piri onaanumi kone sua onaa medaloma raba mealimi. Goa pua Jerusalem-para piri onaa medalomare Gote-na ruru onaanu pirua naraanu pimi-daa apo onaanumi mone oyae gua Jerusalem su-para onaanu raba mulalo kata pu lame. 27 Gote nipu madaa kone sua raba mealimi. Goa pea pare nimumi go onaanu madaa yago isimi. Gore Juda aanumi ruru rado raapu Gote-na kagaa pirape kone mea gialia. Goa peapulu ruru radonumi mo Juda aanu-para pa oyae yago mada abulamina.

28 Gore Jerusalem su-para kogono pu kiritua nimuna mea kalape mone rayo kaloare Spen su polalore nimi aba adalua. 29 Goa pua nimi piri epalua rabu Yesuna epe puri rayo mea epalua.

30 Gore ame baaninu-ya, neme puri pane agaa lagialo. Niaana Aa Mudu Yesu Kraisna bi madaa loa go page Holi Spirit-na pedo pu raana omape kone page lagialo. Goa pea-ga nimimi ni raapu kone padane sua Gote-me ni raba minalo beten waru latepape. 31 Goa pua Judia su-para pimi kone narulae onaanumi ni natina beten tapape. Go page neme Jerusalem su-para mone mea palua rabu Gote-na onaanumi raana omena beten tapape. 32 Goa pua Gote-me e tea-daa neme nimi adola epalua. Go rabu nina robaa-para raaname omoa epe kitu mapiraalua.

33 Gore Gote-re ora kuma pi konena re yapulu nipu nimi raapu pirina go ora yaade.

16

Pol-me onaa adaapu-para abi patalepape lo lakesa

1 Gore niaana baani Fibi-ri waru surubalepa lo agaa lagialo. Nipuri Senkria
su lotu ada-para piri onaanu raba muaaya.
2 Nimiri Gote-na ruru piri onaanu ya-pulu
Aa Mudu-na bimi nipuna ki mealepape.
Goa pua nipuna oyaenu dia yaliare raba
mealepape. Go onamere onaa adaapu ni
page raba misa-pulu nimina rikiraana mea
mapiraatepape.
3 Gore neme Prisila Akwila repaaya-para
epe-rupa piralepa lo agaa repaato. Nipu
laapore ni raapu Yesu Krais-na kogono
padane pema. 4 Go lapomere ni Pol madaa
kone sua kogono pisipi rabu nimumi nipu
tulalo pisimi. Goa pea-ga neme page ruru
radonuna lotu ada-para piri onaanu page
nipu-para ora pi tapape. 5 Gore nipuna ada-
para kiritaawa kone rulae onaanu-para
page epe-rupa piralepape agaa lo repaato.

Nina epe adami aa Epinitas-para page
epe-rupa pirape wai lo repaato. Go aare
Esia rayo robo ru-nanere nipumi aba Yesu
madaa kone rulasa.
6 Go ona Maria-re nimi raba mulalo
kogono adaape epe-rupa pisa-ga epe-rupa
pirape lo laketapape.
7 Go page ni kalabus ada-para pirisu
rabu naa Juda yago laapo Andronikus-
para Junias-para ni raapu pirisima. Gore
nipu laapo-para epe-rupa piralepape wai lo
repaato. Gote-na aposel kogono aanumi go
aa lapona bi waru pagesimi. Gote neme
kone aba narulasu rabu nipumi aba kone
rulasipi.
8 Nimimi Ampliatus-para waru pirape lo
laketapape. Go aare saa ora Aa Mudu naa
adami aa pirisipa.
9 Goa page niaa raapu Krais-na kogono
pape aa Eban-para naa epe adami aa
Stekis-para epe-rupa piralepape lo laketa-
pape.
10 Gore Apeles page epe-rupa pirape lo
laketapape. Nipumi Krais-na agaa waru
pagoa nipuna pora kurisa-daa adesima.

Go page Aristobulus-na ada-para piri on-
aanu epe-rupa piralepape lo laketapape.
11 Go page naa Juda adami aa Herodian-
para epe-rupa pirape lo laketapape. Goa
pua Narsisus-na ada-para piri Krais-na
amenu-para page epe-rupa piralepape lo
laketapape.
12 Gore aa laapore Trifina-para Trifosa
laapo epe-rupa piralepape lo laketapape.
Nipu laapome Aa Mudu-na kogono waru
pepe.

Nina adami Persis-mi Aa Mudu-na ko-
gono waru pisa-ga epe-rupa pirape lo lake-
tapape.
13 Neme Rufus-para page waru pirape
wai lo repaato. Nipumi Aa Mudu-na ko-
gono ora waru pea. Goa pua nipuna agi
page laketapape nina ama-rupa pirina.
14 Go page Asinkritus-para Flegon-para
Hermes-para Patrobas-para Hermas-para
mo Krais-na amenu nimu padane-para
pimi-ga epe-rupa piralepape lo laketapape.
15 Medare Filologus-para nipuna ore
Julia-para Nereus nipuna baani-para
Olimpas-para Gote-na ruru nimu raapu
piri onaanu-para page laketapape.
16 Niaa Gote-na ruru onaamere ame
baaninu raapu ki mua epe-rupa pi-
ralepape.

Gore Krais-na lotu ada-para piri onaan-
umi nimi-para epe-rupa piralepape wai lo
repaatema.

Onaa medalomame ne ruru ni ruru lo pimi

17 Ame baaninu-ya, gore wae onaa
medaloma waru adoa masaa rilaatepape.
Go wae onaanumi niaame mogeaarima
agaa rasua onaanuna kone rulae mabebo-
laaeme. Goa pua nimimi onaanu marugu-
lata palimi-ga nimimi nimu waru omeme
napipape. 18 Go piane onaanumi niaana
Aa Mudu Krais-na kogono napeme pare
nimuna wae kone pa mogeatalo peme. Goa
puare nimumi omeme agaa page pa epe
makirae agaa teme rabu epe kone saapimi
onaana robaa mealepape. 19 Nimimiri Epe
Agaa pagoa mogeteme-pulu onaa rayo go
remaa pageme. Goa pea-ga neme nimi
madaa raana waru pea. Goa pua neme
gupa kone salo. Nimimi poranu waru adoa
epe pora pamualepape gore wae pora ora
gimalepape. 20 Goa palimiri Gote ora kuma
pi konena re ya-pulu nipumi Satan nimina
aa rolo-para rabuaawa mapiraalia.

Niaana Aa Mudu Yesuna raba meape
konere nimuna robaa-para epea-ga meam-
ina.
21 Timoti saare kogono padane pua
ameaya pipa-pulu nipumi epe-rupa pirape
nimi-para o taata. Gore yagonuri Lusius-
para Jeson-para Sosipater-para nimi epe-
rupa piralepape.
22 Niri Tertius neme Pol-na agaa pepa
ru-para pirina loa Yesu raapu epe-rupa
piralepape agaa lo repaato.
23 Gaius-ri nipumi ni nipuna ada-pare
lamua pea. Nipumi nimi epe-rupa pi-
ralepape lo o taata. Go aa-na ada-parare
Krais-na onaa medaloma kiritaeme.

Go page Erastus-ri go adaarena mone
surube aare niaana ame Kwartus page epe-
rupa piralepe agaa lo o taatepe.
24 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe
raba meape agaa waru mealepape. Go ora
yaade.

Niaame Gote-na bi kone mapiraawa minasaamina

25 Niaame Gote-na bi minasaamina. Nipumi nimina robaa-para puri mapalaliaga nimi puri paloa kone rulatepape. Go madaare neme Epe Agaa mogetore Yesu Krais bi mada mogeto. Abade onaanumi go kudiri pi agaa dia yaalore na-adola pisimi. 26 Dia, pare Gote-na agaa ne aanumi pepa madaa moge riaaeme. Goa pisimi-pulu nipuna ora agaa penaame mea isa. Goa pea-ga oro yaalo kagaa pirape Gote-me agaa lakesa-pulu gavman rado rado surube sunu-para piri onaanumi nipuna ora agaa madaa kone rulaawa mogeteme. 27 Gore Gote ora padane pirua oyae rayo niminaaya. Goa pua Yesu Kraisna epe paana purimi Gote-na bi oro yaalo minasaamina. Go ora yaade.

Korin Egataa Ripia Agaa

Pol pirisa raburi Korin-ri ora adaa adaare meda aasa. Gore mo Grik su-parare Korin adaare robo Akaia su robo re-para aasa. Pol nipuri ora riri-nane mo Korin su-para Yesuna agaa lakene aa pirisa. Goa pua go su-para lotu ada marekaasa. Pol-me nimu gimoa su meda-nane kogono pisa raburi Korin onaa-repaana lotu ada-para kedaa adaapu rekesa. Goa pea-daa go kedaanu waria nimu epe kone kanalo go pepa Polo-me tu repaasa.

Pol-me kone kedaa waru misa. Ake pea-daa? Mo Korin su-para pirisimi Kristen ruru onaana kone rulae yae o yaatalo pirisimi. Goa pua Pol-me nimuna epe kone o tea lo kone-daa waru isa. Repaayame epe redepone ae ratapena agaa sa. Onaame Gote-na Spirit-mi nimuna pora pami-rupa namaredepo yaaina teme rabu epea kedaa madaa page agaa sa. Lotu-na epe ae-para Holi Spirit-mi Kristen-nu kata oyae-anu madaa page agaa sa. Ome onaanu wala rekalimi-na page agaa sa.

Go yae rayome Korin onaa kedaa kasa. Pol-me nimu Gote-na raana makuaainalo nimu epe agaa lakesa. Kristen adaapumi raana omeme agaare sapta 13 madaa ia. Go robo madaare yago raana omape aere Gote-me ora riri-nane nipuna onaanu kata sa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Korin onaa-para epe-rupa piralepape sa (1.1-9)
Korin lotu ada-para onaa epe-rupa napirisimi (1.10–4.21)
Onaanu paake rumape kone lotu ada-para pisimi (5.1–7.40)
Kristen kone ratua remo gimoa lotu teme (8.1–11.1)
Yesu-na pora mogetema (11.2–14.40)
Yesu wala rekesa-pulu kone rulae onaa page rekalimi (15.1-58)
Kristen onaanumi epe yae Judea onaa kasimi (16.1-4)
Pol nipuna bipa madaa yaade loa agaa garulasa (16.5-24)

Pol-me Korin su-para pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me abade Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraatalo yaasa. Ni go pepa talo raburi niaana ame Sostenes-re saa laapo pipa. 2 Saa piruare Korin su aaya lotu ada-para kirita pimi onaa nimi-para go pepa tua o taatepa. Go onaanuri Yesu Krais raapu piraminalo Gote-me nipuna ruru mapiraatalo yaasa. Gore nimi-para su rayona page niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi minasaaema rabu gore nimimi Aa Mudu-na bi page minasaaeme. Goa pemega nimu rayo-para go pepa tu repaato. 3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimina robaa-para masaaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

4 Gote-me Yesu Krais mea repaawa nimi epe raba meape kone raapu gisa. Go pisa-pulu go madaare neme oro yaalo Gote-para ora pi to. 5 Nimi Krais raapu pirua nipuna kone adaapu misimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa-para kone lapo nimina lo robaa-para mea imi. 6 Gore neme Krais-na agaa lagisude rabu nimina robaa-para puri paloa mea isimi. 7 Goa pea-ga nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di adolalo ado pimi. Ado piralimi rabu nimimi Gote-na puri ora rayo muaeme. 8 Goa puare Yesu Krais-me nimi puri mapala-mama puare orope Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi nimimi wae yae meda nasaapiralimi. 9 Gote-me abade nimi nipuna Si Yesu Krais niaana Aa Mudu nimi raapu epe-rupa padane-para mapiraasa. Goa pisa-pulu niaame Gote nipuna ki madaa epe-rupa piraminalo nipumi niaa puri mapalaalia.

Lotu ada-para kiritae onaa rado rado rugula pua pirisimi

10 Nina ame baaninu, neme niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bina nimi agaa gupa lagialo-ga nimi rayome agaa padane-rupa tapape. Goa puare nimi rado rado rugula lapa lapapu napiralepape. Nimiri agaa lo kone sua robaa-para kone padane sua piralepape. 11 E, gore nina ame baaninu, mo Kloe ada-para piri onaanumi abade nimi ratu yawo pimilo aba lagiame. 12 Gore nimi padane laatapumi agaa rado rado lo pimi-daa go madaa lalo. Medaloma niaare ni Pol-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Apolos-na mogea onaanu teme. Medaloma niaare Pita-na teme. Medaloma niaare Krais-na mogea onaanu teme. 13 Gore ake tema pae? Krais mada mea rugula rugula palima-daa go epali yapae? Gore abade ni Polo-me nimi madaa repena polopeane omesu ya? Nimimi ni Pol-na bimi mua baptais misimi yapae? Ora dia yaade. 14 Nimina ruruna rikiraana Krispus-para Gaius lapore neme baptais kasude pare pa medalomare neme Gote-para pa ora pi sude. 15 Goa pea-ga nimina onaa medame abade ni Pol-na bi madaa baptais mua nina mogea onaa pi-daa mada nateme. 16 Gore ora neme Stefanas-na ada-para piri onaa padanere baptais kasu pare pa onaa medalomare

kasu palo gore ni maarea. 17 Krais-me niri
onaa baptais kalanolo namea rapaasa. Dia,
nipumi nipuna Epe Agaa onaa rayo-para
lakelanolo mea rapaasa. Gore Epe Agaa
mogeaayo rabu pa su amaa pirua kone
makuaae aanumi temede-rupa nato. Neme
go-rupa lape yalore Krais repena polopea
madaa omesade pare gona puri rabuani-
aatape. Goa palua-daare onaanumi nipuna
puri na-adalimi.

Yesuri Gote-na puri

18 Gore onaa medalomame nimu alu-
patalo pimi-pulu repena polopeana ome
agaare pa maeyae agaa teme. Pare niaa
Gote-na wala misade onaanumi repena
polopeana agaare ora Gote-na puri tema.
19 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta:
Gore neme kone makuaae onaanuna kone
maoyalua. Neme buk adoa kone adaapu i
onaanuna kone page ma-oyaalua. 20 Goa
pea-ga kone makuaae onaanumiri ake pa-
imi ya? Aa medalomame kone makuaae
aanumiri ake palimi ya? Go su amaa
pa amaa agaame yada yaba aanumiri ake
palimi ya? Gote-me go su amaa onaanuna
kone rayore ora maeyae kone-rupa mea
waata.

21 Goa pea-ga Gote nipuna kone sua
oyae rayo waru niminaawa kone gupa
masaalua: Pa su amaa onaanumiri nimuna
koneme Gote mada na-adola pisimi. Go on-
aanumi niaame laketema agaare pa maki-
rae agaa kone imi pare go agaare onaa
medalomame kone rulaminaloa Gote-me
nimu kagaa piraama laama mapiraalia.
22 Gore mo Juda onaanumi lalo: Niaame
so yaa-para i puri pane kogono adalimi-
daare nena agaa mada kone rulalimi. Pare
Grik onaanumi puri waru paloa kone waru
i agaana re asapeme. 23 Pare niaame nimu
Yesu aba repena polopea madaa tisimide
remaa puri paloa laketema. Go agaamere
mo Juda aanu maoyaaya. Go page mo ruru
rado onaanumi nimina pa maeyae agaa
teme. 24 Pare abade Gote-me yaaloa mapi-
raasade onaanumiri mo agaana re Krais
pia-daa waru ademe. Goa pua Judanu-para
apo ruru rado Grik-nupara niaame Krais
adema. Krais-re Gote nipuna puri-para
nipuna makuaae kone page yaade. 25 Go su
amaa onaame goa kone imi: Gote-na kone
medalomare o ta kone imi. Go konemere
kone makuaae onaa medalomana kone
rabuaaniaaya. Go page Gote nipu puri
ora napabea teme pare nipuna purimiri su
amaa onaanuna puri maoge yaaya.

26 Gore ame baaninu-ya, Gote-me nimi
aba yaaloa ipulupa sade madaare kone
waru salepape. Goa pisa rabu nim-
ina rikiraanare su amaa onaanumi nimi
kone makuaae onaa kone naisimi. Go
page puri pane onaa adaapu napirisimide.
Go page Gote-me nimina rikiraana onaa
yaaloa mapiraasa rabu mudu onaa adaapu
napirua pa onaanu pirisimide. 27 Gore su
amaa onaanumi kone sua pa naraa onaanu
teme. Goa pea pare Gote-me abade mo
makuaae aanu yala mapolatalo pisa-pulu
go naraa onaanu yaaloa mapiraasa. Gore
su amaa onaanumi puri napabe onaa teme.
Goa pea pare Gote-me abade puri pane on-
aanu yala mapolatalo pisa-pulu go pa-rupa
temede puri napabe onaa yaaloa mapi-
raasa. 28 Goa puare go su amaa onaanumi
naraa onaa loa gimoa bi nai onaa temede
pare Gote-me yaaloa mapiraasa. Goa pua
pa onaanumi epe onaanu temedere Gote-
me nimu rabuaniaaya. 29 Nipumi goa pisa
pare pa onaa medame nipuna bi Gote-
na ini agaa madaa naminaslimi. 30 Gote-
me abade nimiri Yesu Krais raapu mapi-
raainaloa Krais-me ora niaa kone guaaya.
Goa pua nipuna ini agaana niaa redepo
ne onaanu mapiraainaloa niaa mea ese-
pea Gote-na ruru onaa epe-rupa piruaema.
31 Go madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa
ta: Aa medame pedo pedo paliare go
aa nipumi Aa Mudu padane pia-pulu go
madaa pedo palia.

2

Abade Pol-me repena polopea madaa onaa agaa lakesa

1 Nina ame baaninu-ya, abadere ni nim-
ina adaare-para ipua ora Gote-na kudiri pi
agaa nimi lagisude. Go rabu neme pa agaa
yoloa kone makuaae aanumi teme-rupa
nalagisude. 2 Dia, ni nimi raapu pirisu rabu
neme Yesu Krais padane madaa kone sua
agaa lagisu. Nipu repena polopea madaa
omesa-daa go agaa lagisude. Go rabu
neme pa yae meda madaa kone naisude.
3 Abade nimi raapu pirisude di rabu ni puri
napasu. Dia, pare ni paala pururu omoa
pisude. 4 Goa pua neme su amaa pirua
kone makuaae aa-rupa pirua epe agaa
nalagisude. Dia, pare Gote-na Holi Spirit-
mi puri gisa-daa nimimi kone perekealim-
inalo ora agaa ria lagisude. 5 Neme goa
pedere nimimi pa onaana makuaae kone
rulae yae madaa kone narulasimide. Dia,
pare Gote-na puri madaa kone rulaeme.

Gote-na Holi Spirit-mi niaa epe kone gea

6 Ora Gote-na kone mua aba puri pateme
aanuri gore nimumi kone waru mua agaa
ria pagema. Goa pua nina lakene agaana
re go su amaa naia. Dia, go page go su
amaa aa muduna makuaae puri madaa
dia. Go aa mudu nimuna puri ora alu-
palia. 7 Dia, neme Gote-na kone laketo
raburi abade go kudiri pu i konere Gote-me
su amaa piri onaanu penaame nawasade.

Gote-me su yaa nawarisa rabu nipumi niaa go epe paana puri gulalo managola isapulu nipuna makuaae konena re managola adema. 8 Gore abade su amaa aa mudunumi go konena re naniminaasimide. Diaga nimumi pagola pisimi yaalore niaana epe Aa Mudu repena polopea madaa nil-mi mada natula pisimi. 9 Go madaare Gotena agaa i buk-mi gupa ta: Onaa rayome Gote madaa pedo pu raana omeme-daare Gote-me nimuna epe kone managola sasa. Go konere ora onaa rayome nameme pare onaa rayome Gote madaa kone sua raana omeme go onaanu mealimi. 10 Go konere nipumi abade kudiri pu isa pare Gotena Holi Spirit-mi niaa mea waasa. Ora go Holi Spirit-mi oyae rayo adoa Gote-na kone kudiri pu i yaenu page rayo adea. 11 Aa medame pa onaa medana kone naademe. Dia, mo aa nipuna konenuri nipuna kone-para niminaaya. 12 Go-rupare onaa medame Gote-na kone na-ademe. Dia, Gote nipuna konenuri Holi Spirit-mi nipuna kone-para adea. Niaame abade go su amaa piri onaanuna kone namisima. Dia, Gote-na Holi Spirit niaa madaa ipisa rabu misima. Goa pua niaame Gote nipuna mea gi kone rayona re mada niminaaema. 13 Goa pea-ga Gote-na pa ode gi konena rere niaame pa su amaa onaanumi nalamina. Dia, Holi Spirit-mi abade niaa mogeasapulu onaanu Gote-na Holi Spirit nimuna lo robaa-para piame nimu-para epe agaana re mogeaaya.

14 Pare onaa medaloma Holi Spirit napiralia-daare nimumi Gote-na Holi Spirit-na kone ia-rupa na-ademe. Nimumi go agaa teme rabu ora maeyae agaa teme. Pare onaanu Holi Spirit raapu piralimidaare go onaanumi agu raapo go agaana re pago niminaaeme. 15 Holi Spirit onaa raapu pimiri nimumi oyae rayona re mada adoa rumaalimi. Goa peme pare pa su amaa onaanumi Holi Spirit saapiri onaana koso lape agaa mada narumaalimi. 16 E, gore Gote-na kone naniminaaeme madaare agaa i buk-mi gupa ta: Gore pa onaa medame Aa Mudu-na kone rayo naado kiritea. Pa aa medame nipu agaa mana mada nalaketea yapare niaa Holi Spirit muaema onaanuri Krais-na kone meme.

3

Lotu kogono peme onaanuri Gote-na kogono paeme

1 Gore ame baaninu-ya, abade neme nimi agaa lagisude rabu nimi Holi Spirit raapu napirisimide. Goa pisimide neme nimi su amaa kone sua piri onaanu lagisude. Nimiri Krais madaa kone rulaawa nogo naaki-rupa pimi. 2 Neme abade agaa mana lagisude rabu puri pane eta meda nagisu pare pa adu-rupa gisude. Go raburi nimimi puri pane eta meda nanala pimi. Goa pea pare abia page mada nanalimi. 3 Dia, nimimi su amaa kone saapimi-pulu puri pane eta mada nanalimi. Gore abia page nimimi ame baaninu-para udipa kone sua arere peme. Goa peme rabu go saapimi konere ora su amaa piri onaanuna kone sua abana kone pa saapimi. 4 Gore ni kone sua aa medame lalo: Niri Pol raapu pi tua pare wala aa radome lalo: Niri Apolos raapu pi tea. Go konenuri nimimi su amaa piri onaanuna kone rateme.

5 Go aa Apolo-para Pol laapore ake palipa ya? Saame nimi kone rulape pora mea waaloa Gote-na raba meape aa lapo pipa. Aa mudumi saa laapo kogono rado gisapulu go kogono pulalo pepa. 6 Neme abade eta ini wai poasu pare Apolos-me ipa kasa. Goa pisipa pare Gote nipumi go ini maopaasa. 7 Gore ini wai poape onaanu page ipa kateme onaanu page nimuna bi naminasaaema. Dia, Gote nipu padaneme eta maopaaya-pulu go nipu padane ora mudu piruaaya. 8 Eta ini wai poaaya onaanu-para ipa kata onaanu-para nimu bi padane-rupa meme. Gote-me onaanuna kogono aba adoa go madaa yoto rado rado gialia. 9 Goa pea-ga saare padane-rupa kogono pepa pare nimiri Gote-na maapurupa pimi. Go page nimiri Gote-na adarupa pimi.

Lotu ada-para kogono peme onaanuri nimu ada warini aa-rupa pimi

10 Gote-na odo ni madaa gisa-pulu ni ora epe ada warini aa-rupa pi. Goa puare nemere ada daa aba su aawaama pe. Aa medamere go madaa epa kibu maawa go ada epa pea. Gore go ada epa palimi aanumiri waru adalepape. 11 Gore abade neme nimi-para Krais madaa mogeasude rabu Yesu Krais-re nimina ada daa-rupa mapiraasu. Gore ada daa rado wariape aare meda napia. 12 Gore onaanumi go ada daa madaa Gote-na kogono pulalo palimiri medalomame puri pane gol-me warini nona pi palimi. Medaloma epe aana silva-me waritimi. Medalomare ora yoto adaape pea aaname waritimi. Goa pea pare onaa medalomame ada daa madaa Gote-na kogono waritimi rabu pa repenapara yagi-para pa kaapu ne ripu palaame page waritimi. 13 Go page orope Krais-me onaanuna kogono penaame mea waatea yapi di raburi go kogonona re waru adalia. Go rabu page repena sulaa opalia-ga onaa rayo padane padane laatapu nimuna kogono repena sulaa mada adalimi. Go raburi kogono epe ta palo o ta pae onaanuna kogonona re adolalo palia. 14 Go page aa medame nipuna ada go ada daa madaa

peare repena sulaa mada naralia-daare go madaa epe yoto mealia. 15 Goa palia pare aa medana kogono wae ada-rupa paliare go aana yoto alupalia. Go kogono aa nipu epe-rupa piralia pare repena sulaame rapula diaari pi aa-rupa piralia.

Nimiri Gote-na epe ada ria yaade

16 Gore niaare Gote-na epe lotu ada-rupa pima-pulu Holi Spirit-ri niaana lo robaapara epa pia. 17 Gore niaa Gote-na epe lotu ada nona piane piramina Gote nipuna lotu adaare ora epe-rupa aaya. Goa pea-ga pa onaa medame Gote-na lotu ada maoyaaliadaare Gote nipumi page go aa tu maomalia.

Niaame pa su amaa onaanuna bi naminasaamina

18 Nimina bipa nimi makiraalimi waru adalepape. Pa aa medame go su amaa yaenu madaa ni waru makuaayo tea-daare go-rupa aba maeyae pia. Goa pua wala kone makuaae mada piralia. 19 Gote-me go su amaa makuaae kone i onaa rayona makuaae kone rayo tea. Goa peapulu Gote-me nimuna kone rabuaaya. Go madaare Gote-na agaa i buk-mi go-rupa ta:
Nipumi pa nimuna makuaae koneme nimu malopaalia. 20 Gote-na agaa i buk-mi page goa ta:
Aa Mudumi makuaae aanuna kone aba adea:
Nipumi aba makuaaya. Oyae rayo aba palua kone imi pare mada napalia.
21 Goa pea-ga nimimi pa su amaa piri onaanuna kogono madaa agaa adaapu nalo piralepape. Dia-ga go su amaa i oyae rayore ora nimina mealimina: 22 Ni Pol-para Apolos-para Pita-para go su amaa oyaenupara epe-rupa pirape yapi di page omape yapi di page abia i yaenu page orope adalimi yaenu page go rayo nimina mealimina. 23 Nimi Krais-na onaanu pimi. Goa pua Krais nipuri Gote-na mea rapaasade aa pia.

4

Aa mudumi nipuna aposel kogono aanu mapiraasa

1 Nimimi niaa ademe rabu niaare Krais-na kogono raba meape aanu kone salepape. Niaare Gote-na kudiri pu i agaa suruboa laguaema. Goa pea-ga niaa madaa kone padane salepape. 2 Gore kogono surube aa adaame niaa surubape kogono gialiare niaame go kogono pu kiritalima. 3 Gore nimimi page pa onaanumi page su amaa kone sua koso lape agaame nina kogono mea adolalo ko talimiri ora pinawa. Gore neme nina kogono madaa koso lape agaa na-aato. 4 Gore neme nina kogono madaa epe kone i pare go kone madaare onaanumi ni epe aa pi-daa mada tea. Dia-ga Aa Mudumi nina kogono adoa ni madaa koso lape agaa tea. 5 Goa pea-ga Aa Mudu-na wala epape yapi di aba epaliare nimimi su amaa onaa madaa koso lape agaa aipapulu natapape. Dia, Aa Mudu epalia rabu onaa rayona robaa-para i konere nipumi mua penaame mea waatea. Goa pua Aa mudumi onaa rayona kudiri pi kone adoa penaame mea waatea. Go rabu Gote-me onaa rayona kone waru adoare epe bi rumaape kone salia-daare gore mada gialia.

Korin onaanumi nimuna bi minasaasimi

6 Ame baaninu-ya, Go agaare Apolos saa madaa pa lagiawade pare go agaare nimimi kone sua go agaana re waru niminaatepape. Go agaare gupa teme: Pora epe-rupa kuralepape lo teme. Goa pua nimimi onaa medana bi narabuaniaata pua medana bi naminasata pipape. 7 Gore nimiri aa mudu-rupare aapimi mapiraasa pae? Gore nimina imi oyae rayore Gote-me guaaya. Gore ora pa gisa-ga go agaa-rupare natapape: Niaana go yaenu pa muaema lo natapape.

8 E, gore nimiri epe oyaeme ora apo rulatabeade. Go page nimiri oyae rayo sua epe-rupa pimi. Niaa page rabuaniaawa ora adaa amo-rupa aba pimi. Gore odo pia, nina raaname page amope-rupa piralimina kone salo. Goa pua niaa page nimi raapu amo piramina. 9 Nemere gupa kone salo: Gote-me abade niaa aposel kogono aanu-para kogono mea gisa rabu niaa ora aapu-nane mea mapiraasa. Goa pua niaare pa onaanuna ini agaana tu maomape onanu pirua su amaa onaa rayo-para enselnupara nimumi adabaina tu maomaatalo peme. 10 Gore niaame Krais madaa agaa mogetema-pulu onaanumi niaare maeyae ne onaanu teme. Goa pea pare nimiri Krais-na kone makuaae onaa-rupa pimi teme. Niaare puri napatema pare nimimi niaa ora puri pane onaanu teme. Pa onaanumi niaana bi rabuaniaaeme pare nimina bi pa minasaaeme. 11 Abade page abia page niaame Krais-na kogono pema rabu ora reame omoa ipa nalame page omo piruaema. Niaana mamina oyaenu page dia yaade. Nimumi niaa repena unimi taleme. Go page niaa kimisu rado radopara pamuaema. 12 Niaana oyae kabape mone mealima-ga niaame kimi kalai pu kogono pu pima. Nimumi niaa-para wae agaa teme rabu niaame wae agaa na-abuloa wala nimu raba mulalo beten lamina. Nimumi niaa-para wae kedaa geme raburi niaame pa ado piruaema. 13 Nimumi niaapara wae ero agaa teme rabu niaame nimupara pawa epe agaa tema. Niaare ora wae-

rupa pima. Niaare aa rayona amulu-rupa piraama ipua abia page go-rupa pa pima.

Korin su-para piri onaanumi Pol-na agaa pagesimi

14 Go agaare neme nimi yala mapolape agaa agu-daa nalalo. Dia, yapare nimi nina nogo naakinu pimi-daa neme odome omoa nimina kone maredepo yaatalo lagialo. 15 Gore nimumi nimi Krais-na kone mogeteme tisaanuri gupa 10,000 mada pitimi. Goa pea pare nimina Aapa padane-ma pia. Gore neme Epe Agaa nimi piri-para mea ipisu rabu go agaa madaa kone rulasimi-pulu ni padane-ma nimina Aapa-rupa pi ta. 16 Goa pea-daa ni pora pamualo-rupa nimimi page pamualepape. 17 Go pora pamualiminalo neme Timoti nimi piri-para mea rapaalua. Gore Timoti-ri ora nina si-rupaga neme raaname omalo. Nipumi Aa Mudu-na kogono waru surubea. Neme Yesu Krais-na kone madaa mogeatalo perupa nipumi nimi go agaa mana wala lagialia. Go agaa manare neme su rayona Yesuna ruru onaanu go-rupa mogeaayo.

18 Gore nimina rika-nane piri onaa medalomamere agaa rasua ni nimi piri-para naepalua kone imi. 19 Pare diaga Aa mudumi ni nimi piri epono kone salia-daare gore neme aipapulu epalua. Go rabu mo onaanumi agaa mana rasua pa agaa adaapu temere nimununa puri adalua. 20 Gore Gote-me nipuna Surube Suna remaa pa aama agaa lape yae-daa nawarisa. Dia, pare nipuna Surube Suri onaanu nipumi ora puri paloa surubea-ga mo onaana kone adalua. 21 Nimimiri ake kone madaa raaname omalimi ya? Nimi piri-para epalua rabu neme agaa rasini onaa aipuyame kudu tulalo epalua palo epe kone adoa pedo pu raana omape kone sua pawa epalua palo nimimi tapape.

5

Ona paake yolala aa paake rumaala pi kone lotu ada-para sapirisimi

1 Pagalepa. Nimina rikiraanare wae kone sua ona paake rume kone imi-daa neme remaa page. Nimimi ora kone rado meda sua peme-ga ribaane-para piritalo onaanumi goa napipape. Gore nimina aa medame nipuna Aapana ore raapu pirua mulalo pea remaa pagawa. 2 Goa pea-ga abiare nimimi kone pogati akolo pa saapimi pae? Dia-ga nimimi go wae kone madaa kedaa waru omalepape. Go waea pi aare nimi raapu napirina nipuna rado-nane penaatapape.

3 Gore niri mo pane rado pi pare nina konere nimi piri-para epenato. Goa pea-ga ni page nimi raapu pima-daa niaana Aa Mudu Yesuna bimi abade go waea pisaaya madaa koso lape agaa lawade. 4 Neme aba gupa lawade: Nimimi Gote-na bi minasaatalo kiritalimi rabu niri nimi raapu pi-rupa Aa Mudu Yesuna purimi gupa pipape: 5 Go aare nimimi rasua ora Satan kalamina. Goa puare Satan-me go aana yogane mada talia. Goa palia pare Aa Mudu epalia rabu go aa-na kone wasupare Gote raapu kagaa piraama laama palia.

Korin su-para piri onaame waea pi aa ratu rubisimi

6 Gore nimimi waea pa adoa pogati kone saapimi-ga gore epea-daa napeme. Go saa agaa aba pageme kone salo: Gore yis ogepusimi bret-re ma-adaa yaalia. 7 Goa pea-ga nimimi abana yis-ri gimalepape. Goa pua nimiri kagaa bret yis nai nona pi piralepape. Ni makuaato. Nimiri aba bret yis nai-rupa pimi. Ake pea-daa. Gore Yesu Krais aba ofa-rupa tua kasimi. Nipu sipsip-rupa Gote re-para miru irape ofa-rupa kasimi. Gore Gote-me mo Israel onaanu esepe rapasa-pulu niaa ora epe-rupa mapiraasa. 8 Goa pea-ga abia eta nalema rabu abana bret ma-adaa yaape yis nanamina. Dia, go abana yaemere pupitagi nape kone-para ona paake rume kone-para mea isa. Niaame eta nalema rabu pa epe bret namina. Go bret-mere ora agaa-para epe pirape kone-para mea isa.

9 Pepa rado medare nimi-para abade mea o taasude madaare gupa sude: Nimiri wae paake rume onaanu raapu napiralepape sude. 10 Gore neme go agaa lagisu rabu go ribaane-para piri onaa rayo gimaliminalo nalagiawade. Dia-ga apo ona yone aanu aa meda epame omeme onaanu agaa rasimi onaanu pa remonuna bi minasaape onaanu go rayo gimoa palimiri nimimi go pa su amaa page gimoa or asone palimina. 11 Pare go agaana re-re abade neme tisudere gupa: Aa medame ni Krais-na ame baani teme pare nimumi paake aa rumi kone pa sua onaa medana oyaenu adoa epaame omoa pa remonuna bi minasaaeme. Go page nimumi ero agaa loa ipa bia noa maeyaawa oyae paake nemepulu gonuri nimu raapu eta padane-para nanalepape. 12-13 Gore neme pa amaa-nane aeme onaanu madaa koso teme agaa naaato. Pare rarane piri onaare Gote nipumi wae yoto katea. Dia, onaa nimina rikiraana pirua Gote-na onaanu koso lape agaa mada tapape. Goa pea-ga Gote-na buk i agaa nagimalepape. Go agaana re-re gupa: Nimina rikiraana pirua waea pi aare mea ratu rubape ta.

6

Krais-na onaanumi nimina ame baani-para koso lape agaa natapape

1 Gore nimina rikiraana onaa medame
ame baani-para arere pua koso lape agaa
talo pea-daare Gote-na ruru onaanumi go
agaa mada pagalimi. Gore pa su amaa
pirua koso pagape aame apo agaa ru-
maaliare ora yala poteme. 2 Gore niaa
Gote-na ruru onaa niaame su amaa piri
onaa rayo madaa koso lape agaa pago
rumaalima-pulu nimimi nanimimaateme
pae? E, gore mo su amaa piri onaa-
nuna agaa pago rumaalima-pulu akeane
nimimi mo oge agaa mada napagoa ru-
maalimi yapae? 3 Gore niaame ensel-
nuna agaa page pagoa rumaalima-ga go
page niminaaeme pae? E, gore nimuna
agaa pagoa yoto rumaalima-pulu go niaana
su amaa agaa oyaeyaenu page rayo ora
mada pago surubalimina. 4 Goa pea-ga
nimi apo agaa madaa agaa loa rumaalimi-
daare akeane Gote-na ruru napiri onaanu
surubena teme? 5 Neme nimi yala pote-
menalo go agaa lagialo. Gore nimina riki-
raanare mo niaana ame baaninuna agaa
pago rumaape makuaae aa meda dia ta
pae? 6 Gore nimina ame medame ame
rado-para koso lape agaa tea-ga makuaae
aanu napimi kone salo. Go rabu kone
narulae aanumi apo koso lape agaa pagoa
rumaalimi.

7 E, gore nimina amenu-para koso lape
agaa teme-pulu nimimi maoyaaeme. Goa
pea-ga nimi madaa wae kedaa epalia pawa
adoa piralimina. Go rabu nimumi nimina
bi rabuaniaalimi rabu akeane koso lape
agaa teme pae? 8 Yapare nimimi goa peme
rabu nimina waea pua ame baaninuna bi
rabuaniaaeme.

9 Niminaaeme-ga pagalepa. Waea peme
onaanuri Gote-na Surube Su mada na-
adalimi. Nimuri maeyae onaanu agu pimi:
Paake yone onaanu-para pa remonuna bi
minasaae onaanu-para ona rasini mi aanu-
para ona ma-aulaawa aa yago raapu paake
ne aanu page Gote-na Surube Su-para na-
adalimi. 10 Go page onaa tua paake ne
onaanu-para onaa medana oyaenu epaame
omeme onaanu-para ipa bia adaapu noa
maeyae onaanu-para ero agaa agaa ne
onaanu-para epe agaa rasini onaanu-para
go rayore Gote-na Surube Su mada na-
adalimi. 11 Nimi onaa medaloma page go
piane pirisimi pare Gote-me nimi epe-rupa
piraminalo waea mea rubisa. Goa pua nimi
Gote raapu ora epe-rupa mea mapiraasa.
Gore Aa Mudu-na bi Yesu Krais madaa
kone rulasimi-pulu Gote nipuna Holi Spirit-
mi nimi maredepo yaawa mapiraasa.

Niaana tore Gote-na Holi Spirit-na ada yaade

12 Gore onaa medalomame gupa teme:
Ora oyae rayore neme mada pe. Gore
ora yapare oyae rayome nimi naraba mea.
Oyae rayore neme page mada palua pare
go yaena mogeape kone rolo-para mada
napitua. 13 Onaa medalomame gupa teme:
Eta robaa-para pitia. Go etare robaa-para
kirita piralia. Ora teme pare Gote-me lapo
rata madia yalia. Gore onaana yoganere
paake no mapabaape to yaana kone imi,
pare dia. Onaana tore Aa mudumi su-
rubape to yaade. Goa pua Aa Mudu-ri
nipuna epe kone robaa-para rulatabenalo
pea. 14 Gote nipuna purimi Aa Mudu
matmat-para marekaasa-pulu niaa page
go-rupa marekaalia.

15 Nimina yoganere Krais-na yoganena
rugini yaade lore namakuaaeme pae? Gore
nimimi goa makuaaeme-ga Krais-na yo-
ganere mua mo paake aa rumi onaana
yogane mada nasalepape. Gore ora mada
dia yaade. 16 Pagalepa. Aa medame
paake pora pami ona raapu piraliare gore
nipuna yogane padane makibumalipi. Go
ona aa laapo madaare Gote-me gupa sa:
Nipuna yogane lapore padane makibu-
maepe. 17 Pare aa medame Aa Mudu mada
makibumaliare gore nipuna kone wasupa-
para kone padane sua yogane padane-rupa
piralia. 18 Goa pea-ga nimimi waipi ti
kone gimalepape. Wae pupitagi rayore
tona amaa-nane ia pare waipi ti pupitage
padanere nimuna to ria maoyaaeme. 19 Go
niminaaeme pare pagalepa. Nimina yo-
ganere Holi Spirit pirape epe ada-rupa pia.
Goa pua Gote-me Holi Spirit nimi aba gisa-
ga nimina yogane-para pia. Goa pea-pulu
nimiri nipuna onaanu pimi. 20 Gore abade
Gote-me nimi raba mulalore adaa yotome
nimi kabesa. Goa pea-ga nimina yoganeme
kogono pua Gote-na bi minasaatepape.

7

Pol-me repaaya aulua pirapena agaa sa

1 Gore nimimi abade pepa madaa agaa
misimide agaare aba lagiano: Aa medame
ona narumaaliare gore epeaaliaya pa
simide. 2 Goa pea pare nimimi ona mu aa
pu palimiri gore waipi tape kone nasalimi.
Dia, yapare goa peme rabu nimina ona
page aa page padane padane laatapu raapu
piralimina. 3 Goa puare aa-na tore nipuna
onana ya-pulu aame nagimalia. Go page
oname nipuna tore aanina ya-pulu oname
aani nagimalia. 4 Onamere nimuna tore
nipuna nasurubea. Dia, nipuna aanimi
surubea. Goa pea-ga aame page nipuna to
nasurubalia. Dia, nipuna oname nipuna
aanina to surubalia. 5 Nipi aba repaaya
pipiri aani ore u patalipi kone salimiri
medame dia pi-daa natea. Dia, pare nipimi
beten loa kone padane sua ogesi-daa mada
pa piralepa tepere mada pa piralepape.

Goa pua oropere nipi wala padane-para u patalepape. Gore nipimi goa napalipiri Satan-me nipi waea mapataalo palia rabu paake nape kone rado rado sua piralipi. 6 Gore nimi-para abia go lagialo remaare ora nimi raba mulalo lagialo. Goa pea pare neme agaa mana loa nimimi rumaatepape pi-daa nalalo. 7 Gore nimi onaa rayore ni ona napia-rupa piramina kone i. Yapare abade Gote-me onaa padane padane laatapu epe puri pa kasa. Goa pea-ga aa medamere puri rado meala medamere rado meala pimi-ga aa medalomame ona narumaatalo peme.

8 Yapare aanu ona abi narumaae-para onanu aa abi nape-para ona wasaanu-para gonu madaare neme gupa lagialo: Gore ni agu raapo pi-rupa piralimiri gore epeaalia. 9 Yapare nimina kone waru nasurubalimiri gore mada rumaalimina. Gore nimina robaa-para ona meaayo kone sua repena sulaa-rupa iraliare ora o ta-pulu mada rumaalimi.

10 Gore abade aa pua piri onaanuri go agaa mana apo lagialo-daa. Go agaare Aa mudumi ni lagisa-daa lalo: Onanuri nimina aani nagimalepape. 11 Yapare nimina aani gimalimiri pa pirua aa rado meda napulupape. Gore pawasi wala puare nimina aani raapu kone padane-para sua wala piralepape. Goa pua yapare aanumi page nimina ona wala nagimalepape.

12 Gore onaa medaloma-para neme agaa gupa lagialo. Go agaare Aa Mudu-na agaa mana dia yapare neme agaa meda lagialo. Gore Krais-na aa meda pirua nipuna ona Gote madaa kone narulaliadaare go ona nipu raapu piritalo paliare go aame nipu nagimape. 13 Go page Krais-na ona medame nipuna aani Gote madaa kone narulalia-daare mo aa nipu raapu piritalore gore mo ona neme nena aani nagimape. 14 Gore kone narulae aa medare nipuna oreme ora kone rulaaya-pulu oreme go aa Gote raapu epe-rupa mapiraaya. Go page ona meda nipu kone narulaaya pare nipuna aanimi kone rulaaya-pulu go ona Gote raapu epe-rupa mapiruaaya. Gupa-daa dia yaliare gore nimina nogo nakinu ribaane-para piralimi pare abiare epe-rupa pimi. 15 Yapare aa medame Krais madaa kone narulaawa nipuna ore gimolalo paliare mada gimalia. Goa palia-daare mo kone rulae onaame nipuna rado mada palia. Goa pea-ga Gote-me abade nimi yaasadere rabu nimi epe-rupa mapiraatalo yaasa. 16 Ne Krais-na onamere nena aani raapu piraliri nipu mada oro yaalo kagaa piraama laama palia palo dia yapae gore ne naniminaaye. Go page ne Krais-na aame ona raapu piraliri oro yaalo kagaa piraama laama palia palo dia yapae ne naniminaaye.

Gote-me niaa go-rupa piralimina kone ia-rupa piramina

17 Gore lotu-na kirataae piri ona nimipara lalo. Nimi Aa Mudumi yaasade aarupa aeme. Gore nimiri Gote-na onaa pitimi. Neme page agaa mana go-rupa mogeaayo. 18 Goa pisade-ga abade aa meda nipuna yogane kepene kodo wala napagaa salia. Go page aa meda abade nipuna yogane nakepesa rabu Gote-me nipu yaanaloare gore rekena agaa mogeatalo nipuna yogane mada nakepeaalia. 19 Yogane nakepene-para yogane kepene laapore pa yae meda nona pea. Goa pea pare Gote-na agaa mana waru pagoa mogealimiri gore ora epeaalia. 20 Gore onaa rayome abade kogono rado pu pirisimi rabu Gote-me niaa yaloare abana kogono pa pu piralimina sa. 21 Gore abade ne pa adini kogono-para pirua Gote-me ne yaasare go kogono papena kedaame naomape. Dia, pare go nena adini kogono gimape pora penaame waatea-daare neme go pora rata mea pua esepene aarupa mada piraina. 22 Gore aa meda abade pa adini kogono pu pirisa raburi Aa mudumi nipu yaanaloa nipuna pupitagi gimoa Aa Mudu-na esepene aa-rupa piruaaya. Goa pea pare Aa Mudumi aa meda yaanaloare nipu ode aa-rupa laariare nipu Krais-na kogono madaa adini aa-rupa piruaaya. 23 Gote-me abade nimi madaa adaa yoto gua kabesa-ga nimi pa aa medalomana kogono madaa adini aanu-rupa napiralepape. 24 Amenu, niaame kogono rado rado pisima rabu Gote-me yaanaloa go kogono pa pua Gote nipu raapu pa piramina.

Pol-me ogege aanu-para ona inumakuanu agaa lakesa

25 Gore abia neme ona inumakuanu nimi agaa lagialo. Go agaare Aa mudumi agaa mana nalagisa pare nina kone-para ia agaa lagialo. Abade Aa mudumi ni madaa ora odome omoa ni raba misa-ga nimimi nina ki madaa pirua agaa pagalepape. 26 Nemere go kone madaare epe ta kone i. Abia go raburi kedaa adaapu epea-ga nimina abade pirisimi-rupa wala go-rupa piralepape. 27 Gore abade nimina ona raapu pirisipi-rupa abia page ore gimape kone nasalepape. Go page nimimi ona aba namisimi-daare ona meda mealua kone nasalepape. 28 Yapare nimimi ona aba rumaalimi-daare pupitagi nanalimi. Go page oname aa peare go page waea-daa dia. Yapare aba rumaasimide onaanuri go su amaa kedaa adaape muaeme-ga go madaa kone mua agaa lagialo.

29 Amenu go agaana re pagalepa: Gote-
me madia yaalia yapi diri abia rudu yaade.
Goa pea-ga ona piri aanuri ona napiri
aanu-rupa kone sua Gote-na kogono pi-
pape. 30 Abiare Gote-na kogono go-rupa
pipape: Aanu re lo pimi aanuri wala re
nalape kogono aanu-rupa piralimi. Aa
medaloma pedo waru pi aanu page pedo
pu kogono pape aanu-rupa piralimi. Oyae
kabe aanumi page oye kaboa nasurube
aanu-rupa piralepape. 31 Gore aa medalo-
mame go su amaa kogono peme-ga go
kogono padane madaa kone nasalepape.
Gore go suri perekea ora rado nona piane
salia-pulu epe kone sua epe kogono pipape.

32 Nemere oyae adaapumi nimina kone
namabebolaaina kone i. Aa medame ona
narumaayaga gore nipumi Aa Mudu-na
kogono madaa kone waru ia. Gore nipumi
Aa Mudumi raaname omenalo kone ade-
nalo pea. 33 Goa pea pare aame onaa
rumaaware go su amaa i yae madaa kone
waru ia. Gore nipumi nipuna oname
raaname omenalo pea. 34 Goa pua apo aa-
rupare nipuna Aa Mudu madaa kone sua
kogono pina. Goa pea pare mo inumakua
oname Aa Mudu-na kogono madaa kone
waru ia. Goa pua nipu Aa Mudu raapu
pirua robaa-para i kone-para nipuna yo-
gane lapo rata epe-rupa surubalua kone
ia. Pare mo ona nipu aa pea raburi go
su amaa yaenu madaa kone adaapu ia.
Gore nipuna aanimi raaname omenalo mo
ia kone maopaawa pea. 35 Neme go agaa
lalore nimi waru raba minalo lalo. Neme
nimi madaa pa rekenanu nasalo. Dia, pare
neme nimi oro yaalo epe-rupa pirua Aa
Mudu-na kogono paliminalo lagialo.

36 Gore aa meda nipuna remaani nogo
abia narumaalia-daare go aare go nogo
madaa kone gupa salia: Neme go nogo
namealo kone sua robaa-para ora tepe-
rupa mo ona rumaatalo palia-daare mada
rumaalia. Goa pua rumaalia-daare waea
napea nipu pa rumaaina. 37 Goa pea pare
aa medame nipuna koneme puri paloa
kone sua ona narumaalia-daare go konere
epe ta. Goa pea pare nipumi nipuna kone
suruboa ona ora narumaalua kone saliare
go kone ora epe aalia. 38 Goa pua mo
inumakua ona rumaaware go aare epe
kone ia. Yapare mo aa medame nipuna ona
narumaatalo palia-daare nipumi ora epea
palia.

39 Gore ona medana aani pa pirinare go
ona nipuna aani mada nagimalia. Goa pea
pare nipuna aani omenaloare go ona nipu
aa rado polalo palia-daare go nipu mada
palia. Goa palia pare nipu Krais-na ruru
aa piralia. 40 Pare go ona nipu pa piraliare
gore nipu raaname waru omalia kone salo.
Go madaa kone mealo pare Holi Spirit-mi
mogeaata-rupa lagialo.

8

Pol-me remo rado rado madaa eta iraeme-daa agaa lakesa

1 Abiare remo ada-para i aana madaa
oyae yawoa iritimi-daa go madaa agaa la-
gialo. Gore niaa rayome kone adaapu ima
temere ora lame. Goa pea pare go kone
adaapu pa suare rope ipula kone suaeme.
Goa pea pare aa medame onaanu madaa
pedo pu raana omape kone page salia-
daare nipumi onaanu puri mapabaalia.
2 Gore aa medame neme oyae rayo aba
ade kone salia-daare nipumi go yae rayona
re abi na-ado kiritea. 3 Goa pea pare aa
medame Gote madaa pedo pu raaname
omalia-daare Gote-me go aa-na kone waru
adoaalia.

4 Goa pea-ga nimumi eta yawoa remo
ada-para i aana madaa miru iritimide
madaa pagalepa. Mo aananu ora pa amaa
warisimi-ga niminaatepape. Gore Gote
padanere ora pia-ga niaame go eta pa nam-
ina. 5 Gore pa ribaane-para piri onaanumi
su amaa-para yaa-para page remo adaapu
pia teme. Gore ora pa gotenu asubaanu
go-rupa ora adaapu aeme. 6 Goa pea pare
niaana Aapa Gote padane-ma pia-daa adoa
niminaaema. Nipu oyae rayona re-ga gore
niaare ora nipuna onaanu pima. Go page
Aa Mudu padane-ma piare gore ora Yesu
Krais pia. Nipumi abade oyae rayo waria
nipu raapu meda napia.

7 Goa pisa pare niaame niminaawa remo
ada-para irisimide eta pa no pima. Goa
pea pare onaa medalomame abade remona
ada-para aana madaa eta yawesimide. Goa
pisa madaa abia page eta go-rupa noare
go etare ora remonu madaa miru irinalo
kone sua neme. Nimuna robaa-para i kone
ora oma pea-pulu eta go-rupa neme rabu
nimuna kone maoyaaya. 8 Goa pea pare
eta nape yaeme niaa Gote raapu namea
palia-daa niminaaema. Dia-ga niaame go
eta nanalimadaare epe-rupa napiralima.
Goa pea-ga niaame nalimadaare wae-rupa
napiralima. 9 Goa pea pare nimimiri waru
adalepape. Go etare nimimi pa nalimi rabu
onaanu medalomame naniminaawa kone
waru narulaeme. Goa pea-pulu nimina
kone adoa rumaawa nimimi pupitagi nema
kone salimi.

10 Gore nipu kone waru adaapu i aamere
remo ada-para pua eta nalia-daare pa aa
medame mada adalia. Goa pua go aana
pu robaa-para kone waru narulaawa ne
nainalo adalia rabu gore nipumi page remo
ada-para irini eta nolalo palia. 11 Gore
kone waru narulae aame ne remo ada-para

yawe eta nainalo adola pua yaalore ake palia ya? Gore ne kone makuaae aa yapulu neme nipu mabebolali-daare omalia. Go aare nena ame Krais-me ne raba mulalo repena polopea madaa omesa. 12 Gore neme apo eta pa nalidaare nena ame baaninuna robaa-para puri napane kone maoyali. Goa pua neme Krais madaa page waea pali. 13 Goa pea-pulu eta nape yaemere nena ame pupitagi manaaliare neme go eta wala meda oro yaalo nanalua. Dia-ga nina ame nalopoa nipuna kone mabebolaaluaga go eta ora gimoaayo.

9

Pol-me aposel kogono aanuna kogono madaa agaa mana lakesa

1 Gore niri moge riaae aa yaalo esepene aa pi. Neme Aa Mudu adesu-pulu nimimi Yesu rataliminalo pe. Goa pua nipu madaa kone rulaliminalo pe. 2 Gore onaa medalomamere niri moge riaae aa-daa dia kone sua agaa adaapu teme. Goa peme pare nimimi ni mogea aana kogono ademe. Ni ora aposel kogono aa pi-pulu nimi Aa Mudu raapu piruaeme.

3 Gore onaa medalomame ni rabuaniaatalo agaa teme rabu neme gupa laketo: 4 Gore neme aposel kogono pe rabu onaanumi nape eta mada yoto gialimi pae? 5 Go page neme Krais-na kogono painalo onanurupa mua pora-nini pamualima ya? Gore moge riaae aa medaloma-para Aa Muduna amenu-para Pita page nimumi pisimirupa mada napalima pae? 6 Gore Barnabas saa agu raapomere epe agaa mogetepa rabu eta kogono-rupa palipa yapae? 7 Diaga gore aanu soldia kogono pua nimuna eta mada nakabalimi. Go page aanumi nimuna eta wai poaeme-ga go eta nape yae mada nalimi. Go page aanumi mena gawa surubeme rabu go gawana adu mada neme. 8 Neme pa oyae madaa saa pi agaa padane nalagialo-ga Moses-na rekena agaa pagalepa: 9 Gawa mename konape wit rabuaa taliara medalomare nipuna agaa narogaape teme. Go agaare Gote-me mena gawanu padane madaa nata. 10 Dia, pare apo agaana re niaa madaa page Iagisa. E, gore Moses-me go pepamere niaa madaa page tisa. Go agaana re-re gupa: Aa laapome nipuna kogono rado pua maapupara medame su awea pare medame eta rata. Goa pua yapare kogono pisipi rabu go aa lapome eta medaloma mea nolalo kone sua pisipi. 11 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na kone nimina robaa-para wai-rupa poaema-pulu nimina raba meape oyae mema. 12 Gore aa medalomame nimina oyae go-rupa mealimi-daare niaame ora mada mealima. Ora mada mealima pare niaame oyae gialepa natema.

Dia, pare Krais madaa Holi Spirit meme rabu nimi lopalimi lo kedaa nagisima. Niaame niaana kedaa risimade. 13 Niminaaeme-ga pagalepa. Aa medalomame epe lotu ada-para kogono peme pare nimumi eta go epe lotu ada-para meme. Go page aa medalomame mo aana reke madaa eta sua epe kaa pi miru iritimi pare go eta medaloma mada neme. 14 Goa peme pare Aa Muduna agaa mana gupa ta: Aanu medalomame epe agaa laketemere gore onaanumi raba meape yaenu mada abutimi sa.

15 Pare neme abade apo pora nakurua oyae meda go-rupa namisu. Abia page neme oyae meape go rupa-daa kone nasua pepa taato. Dia-ga ni aba pa omoa pi-ga pa aa medame nina kogono madaa pedo pi agaa mada narabuaniaalia. 16 Pare neme epe agaa mogetore gore go madaa nina pedo pape yae-daa pare Aa mudumi ni kogono painalo agaa mana lagisa. Goa pea-ga neme epe agaa namogeata pe yaalore gore ni ora kedaame omape kone sula pawa. 17 Gore nina pa koneme sua go kogono pula pe yaalore gore neme yoto oyae mada mulape. Pare nina koneme page ginalo palua? Dia, Gote-me ni go kogono gisapulu ora pa palua. 18 Goa pea-ga neme ake piane yae mealua ya? Gore neme Epe Agaa mogeto rabu onaanumi ni oyae gialepa naaato. Mada toa pare Epe Agaa disaipel kogono pere neme raaname omoa go kone ora nina epe yoto yaade.

Pol-re onaa rayona kogono aa-rupa pirisa

19 Gore niri pa aa medana kogono madaa adini naaki napi. Dia, pare neme onaa Krais madaa kone rulainalo onaa rayona kogono adini naaki-rupa paayo. 20 Goa pea-ga mo Juda aanu raapu kogono pe rabu ni ora Juda aa-rupa piruaayo. Goa pua neme Juda aanu Krais madaa kone rulaminalo pe. Go rabu neme Moses-na rekena agaana rolo-para napi pare go onaa rayomere rekena agaa waru kurua peme. Nimi rekena agaana rolo-para pimidaa neme mo onaanu kone rulaliminalo rekena agaa kuritu. 21 Go page ruru rado onaanu raapu pi rabu neme nimu-rupa pirua Juda aanuna rekena agaana rolopara napisu. Neme goa pe rabu go onaanu kone rulaliminalo pe. Go rabu neme Gotena rekena agaa nagimi. Dia, neme Krais-na rekena agaana rolo-para pirua mogeaayo. 22 Gore onaa medalomame kone rulae yae robaa-para waru namea imi. Goa peaga nimu raapu pirua kone padane sua go onaanu raba mulalo pe. Goa pua neme

onaa rayona kone mua neme nimu kagaa piraama laama penaalo kogono rado pua kone rado sua pe. 23 Go kogono rayo neme pere gore Epe Agaa minasaatalo pe. Go rabu go onaanumi page Epe Agaana puri mada mealimina.

Niaame aipapulu aloma puare epe yoto pua meama

24 Go agaa aba pageme kone salo: Aa rayome aloma pua agiralina peme pare aa padane-mame epe yoto pu mealia. Goa pea-ga nimimi page puri paloa aloma pua kogono waru pua Gote-na epe yoto pua mealimina. 25 Gore mo aa medare aloma polalore aba ripiare nipuna yogane puri mapalaatalo pea. Goa pea rabu nipumi pa ramuape yoto mulalo pea. Goa pea pare niaame Gote-na kogono pemare oro yaalo kagaa pirape epe yoto mulalo pema. 26 Goa pea-ga ni agirali talo pe rabu aipapulu redepo ne pora madaa polalore inimini nape. Ni yada pape aa-rupa pi. Goa pua ki doleme tulalore neme ki wage wage nape. 27 Neme naa yogane puri paboa kone surube-pulu neme nina yogane ki mogome tuaayo. Gore neme onaa medaloma go agirali lape pora kurinalo agaa laketo. Goa pea-ga pa onaa medame ne puri napabe temere naa yogane kone laapo puri mapalaayo.

10

Niaa pupitagi noa lopalima waru adamina

1 Ame baaninu-ya, pagalepa. Gore niaana akuanuri Moses rata mea pisimide remaa madaa niminaatepape. Goa pisimi rabu nimu rayo moaena rolo-para pirisimipulu nimu rayo pa pora pua orope ipa Retsi pua kenaasimi yaade. 2 Goa pua nimu rayome yaako pi moae rolo-para pirua ipa ini-para kenaama pisimi rabu baptais nona piane misimi. Goa pua Moses raapu pirua baptais nona piane misimi. 3-4 Goa pua nimu rayo abade Gote-na Holi Spirit-mi kasade eta-para aana madaa epe i ipa nisimi. Go rabu nimumi aana-para epe i ipa nisimidere ora Krais nimu raapu pamisade. 5 Yapare nimuna rikiraana piri onaa adaapuri Gote-me nimu madaa pedo waru napisa-pulu onaa napiri su-para nimuna ronu pa ramuaaina gimisa.

6 Go oyae rayore niaa moge riape nona piane adema. Niaame nimuna wae kone adoa niaame wae yae madaa epame naomamina. 7 Nimumi remo ada-para aana waria gona bi minasaasimi-rupa abia goa napami. Gore remonuna bi minasaasimide madaare Gote-na agaa i buk-mi nimu madaa gupa ta: Onaa rayomere ipa eta nolalo pirua wala rekoa mat pabesimi. 8 Goa pea-ga niaame onaa paake yolade kone nasamina. Abade nimuna rikiraana onaanumi paake no pisimi rabu yapi padane madaare Gote-me onaa 23,000 tisade. 9 Gore niaame Aa Mudu page nako tamina. Abade akuanu medalomame Gote gimisimi rabu paaka waeme nimu nisa rabu omabesimi. 10 Go page nimimi Gote-para rono omape kone nasalepape. Abade nimuna rikiraana ae onaanumi gupa simi ya-pulu onaa tu maomae ensel-me nimu rayo tu maomasaaya.

11 Gore oyae rayo abade akuanumi pisimide yaenuri onaanu piksa-rupa adenalo pisa. Gore Gote-na agaa i bukmiri niaa agaa mana ginalo tisimi. Abia niaa pima rabu Gote-me go su yaa madia yape diri rudu ta-ga go yae madaa kone samina. 12 Gore aa medame puri pane kone salia-daare nipu mada lopoa o yaliaga nipu waru adena. 13 Nimi ko tulalo pi konere epalia. Go kone epalia rabu Gote-me nipuna ora agaa nagimalia. Dia, pare go koneme nimi ko tulalo epalia rabu Gote-me nimi raba mealia-pulu go koneme nimi mada narabuaniaalia. Dia-ga Gote-me nimi puri gialia-daa epe-rupa mada rekalimi. Goa palia-pulu nimi apo ko tape kone mada gimalimi.

Gote-para wae remo lapo rata madaa lotu nalamina

14 Goa pea-ga nina adami aanu-ya, nimimi remonuna bi naminasaatepape. 15 Nimi kone waru imi-daa neme go agaa lagialo: Goa pea pare go agaa pagoa nimina kone sua rumaatepa. 16 Gore niaame puri mulalo kap mua Gote-para ora pi teme. Go raburi Krais-na yaapimi niaa puri gua raba minalo nema. Go bret page niaame piribitima noa nema raburi Kraisna yogane raapu pirua niaa raba minalo nema. 17 Gore go bret ipa padane yapulu niaa onaa rayome go bret ipa padane noa yogane padane ma-aulaaya. 18 Gore nimimi Juda aanuna kone madaa kone mealepape. Gote-na miru irae aanumi mo aana reke madaa i eta nisimi rabu nimumi Gote raapu pirua nipuna kogono pisimi.

19 Go agaana re pagalepa. Remo page miru irape yae page ora puri napata. 20 Goa pea-ga mo ribaane-para piri onaanumi eta irua remonu kateme rabu Gote-para napeme. Goa peme-pulu nemere nimi wae remonu raapu padane-para kiratamina kone nai. 21 Dia-ga nimiri Aa Mudu-na kap-para wae remona kap lapo rata mudataawa mada nanalimi. Go page Aa Mudu-na reke-para mo wae remonuna reke-para lapo rata pirua eta padane-para mada nanalimi. 22 Gore Aa Mudu niaa madaa udipa kone inalo peme pae? Niaana

purimiri nipuna puri mada maoge yaalia pae? Ora mada dia.

Niaa rayome Gote-na bi minasaamina

23 Gore oyae rayore niaame mada pulalo
pima tema. Ora teme pare go oyae rayore
epe yae-daa dia. Oyae rayore niaame mada
palima teme pare go oyae rayore niaa raba
meape yae-daa dia. 24 Onaa rayome neme
pi kogono epeaalia kone nasalepape. Dia,
pare pa onaanu raba mulalo pema kone
sua piralepape.

25 Mo maket-na kabape* oyae rayore
mada kaboa pa nalimina. Goa palimi pare
nimimi nolalore robaa-para i kone aba
na-agaa mealepape. 26 Gore Gote-na buk
madaa i agaame gupa ta:

Go su yaa rulatabea rayore ora Aa Mudu-na
yaade.

27 Pare kone narulae aa medame ne
yaatea-daare gore nipu raapu eta nalua
kone saliri nipumi ne eta ginaloa rayo pa
nape. Goa pea pare go eta nalimi madaa
kone namealepape. 28 Goa pea pare pa aa
medame ne-para go etare remona yaade
tea-daare go eta gimape. Gimali rabu go
aa-na robaa-para i kone madaa gimalia.
29 Gore nena robaa-para i kone madaa
nalalo pare mo aa-na kone madaa lalo.
Gore nimimi gupa teme kone salo:

Ni eta rayo mada nalua-ga akolo pa onaa
radona robaa-para i koneme ni pora mea
waatea pae? 30 Gore neme Gote-para ora
pi loa eta mea naluare ora epe ta. Goa
pea-ga pa onaa radome akea pua rono agaa
lagialimi pae?

31 Gore nimimi oyae nalimi rabu page
kogono rado rado pu piralimi rabu page
Gote-na bi minasaatepape. 32 Gore nimimi
pora ora epe-rupa ratalepape. Goa pal-
imi rabu mo Juda onaanu-para mo ruru
rado onaanu-para mo Gote-na ruru piri on-
aanu page nimimi nimuna kone namaoy-
aalimi. 33 Gore nina kone mogeaatepape:
Neme page onaa rayome nina kogono adoa
raaname omenalo pe. Neme raba meape
kogono nape pare onaa adaapu raba mi-
nalo kogono pe. Goa pe rabu Gote-me
nimu medaloma oro yaalo kagaa mapi-
raama laama penaalo kogono pe.

11

1 Gore ni Krais raapu pirua kogono
mogeaayo-rupa nimimi page go kone sua
mogealepape.

Pol-me aalu rigitua beten lape kone madaa agaa lakesa

2 Gore nimimi oro yaalo ni madaa kone
saabaawa mo neme mogeaayode agaa rayo
waru pagoa ratalepape. Goa pua nimina
bi page minasaayo. 3 Pare neme nimi
pagaliminalo agaa mana gupa lagialo: Ona
rayona muduri nimuna aani yaade. Goa
puare aa rayona aa mudure gore Krais
yaade. Goa puare Krais-na muduri Gote
yaade. 4 Goa pea-ga aa medame beten
loa Gote-na agaa mogealia rabu nipumi
aalu rigitula pea yaalore go aame nipuna
Aa Mudu madaa yala mapalia. 5 Go page
ona medame beten loa Gote-na agaa mo-
gealia rabu aalu narigitula pea yaalore
oname nipuna aani yala mapalia. Ona
medame goa palia-daare nipuna aalu iri
pudiape kone-rupa sua piralia. 6 Gore on-
ame nipuna aalu narigitaliare gore nipuna
aalu iri rudupu pa pudinawa. Pare oname
iri rudupu pudia page rayo pudia rubea
page go madaa yala mada potea-ga gore
nipuna aalu mada rigitina. 7 Aamere Gote-
na epe puri pane nona piane aaya-ga go
aalu narigitina. Goa pea pare onamere aa
ma-adaa yaalia.

8 E, gore Gote-me abade ona namua aa
warisa. Dia, onare Gote-me aa-na unimi
warisa. 9 Goa pua Gote-me aa mua ona
raba minalo nawarisa. Dia-ga Gote-me aa
raba minalo ona warisa. 10 Goa pea-ga
ensel-numi ona ademe-ga oname Gote-na
bi minasaalia rabu go onana aanimi nipu
surubenalo waata-pulu aalu rigitina.

11 Goa pea pare niaa Aa Mudu raapu
piralima rabu ona aa lapo agu raapo mada
napiralipina. Dia, pare nipu laapo raba
mulalo pirina. 12 Gore Gote-me aa-na uni
mua ona warisa. Goa pisa pare abiare
onana yoganeme aa madita. Goa pea pare
Gote-re oyae rayo warisa.

13 Go agaare nimina pagoa rumaalim-
ina: Onaanumi kiritalimi rabu oname
nipuna aalu narigiti Gote-para beten teme-
daare gore epe kone meme? 14 Dia-ga
onaanumi nimuna kone gupa imi: Aame
aalu iri adaalupe aayare gore yala palia.
15 Goa pea pare oname aalu iri adaalupe
aayare gore nipuna epe pepena pe kone
sua pedo pea. Gore abade Gote-me aalu
iri adaalupe mapataawa nimuna aalu iri
rigitinalo kone raapu mapiraasa. 16 Pare
aa medame go agaa pagoa kone-para arere
pali-daare pagalepa: Niaa aposel kogono
aanu-para Gote-na lotu ada-pare kiritae

* **10:25:** Juda aanumi raa-para piri arinu pamu asapu tua makirae gote madaa epe kaa pi miru iraasimi. Goa puare maket pulalo page mea pisimi. Go agaa madaa Pol-me goa lakesa: Go suna piri yaenumi miru irateme-pulu niaa Yesuna ruru aanumi page pa nalima sa. Goa pea-ga Gote-re ora pia-ga go yaenumiri Gotena miru iratepape sa. Pol-me 1 Korin 8.1-13-para gupa sa: Go arinu waru adoa nalepape lo lakesa. Goa pua Krais padane kone rulalimiri ora epealia lo lakesa.

onaa medalomame page onana iri rigitape kone madaare agaa rado meda natema.

Korin onaame Aa Mudu-na eta maoyasimi

17 Gore neme abia nimi agaa mana medaloma lagialua pare nimina bi naminasaato. Gore nimina kiritaeme lotu adaparare epe kone-daa nasala peme. Dia nimimi wae kone medaloma sala peme. 18 Go madaare pagalepa: Lotu ada-para kirita pirala peme raburi nimi rumaa pala pua pirueme. Gore neme remaa go pagoa ogesi-daa kone rulaayo. 19 Gore lotu adapara piri onaanu rumaa pala pua pimi. Goa peme pare nimina rikiraana epe-rupa piri onaanu mada adalimina. 20 Goa peme-pulu nimi rayo go-rupa kiritalimi raburi nimina Aa Mudu-na eta epe-rupa nanola kiritalimi. 21 Gore dia, nimi rayore padane padane laatapumi nimina eta aipapulu neme. Goa peme-pulu medalomare pa reame oma pirina medalomamere ipa bia adaapu noa maeya onaa pimi. 22 Gore ake peme pae? Nimina eta nape ada meda na-aaya? Goa peme rabu nimimi Gote-na ruru pirape masaa rilaawa naraa onaa pimi-daa yala mapolaalia. Gore neme nimi-parare ake laguaayo ya? Gore palaina nimina bi minasalua ya? Dia-ga go yae madaare akeane nimina bi mada minaasalua yapae?

Aa Mudu Yesumi nipuna aposel kogono aanu eta ini kasa

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

23 Go agaa mana abade nimi lagisudere gore Aa mudumi ni gisa. Go agaa mana pagalepa: Juda aanumi Yesu iaanupara mea kasa rabu Aa mudumi bret misa. 24 Mua sana Gote-para ora pi loa piribia gupa sa: Go bret-re nina to yogane lapo nimi raba minalo gialo. Nimimi ni madaa kone sua piralepape. 25 Goa pua nimumi go eta nala pirina Yesumi kap ipa wain pirapalae mua padane-rupa goa pisa. Goa pua nipumi lalo: Go kap-para nina yaapi pia-pulu Gote-na kagaa pogatu pirape agaa madaa nina yaapimi nimi mapogataato. Oro yaalo nimimi nalimi rabu ni madaa kone saabaawa nalepape sa. 26 Gore oro yaalo nimimi go bret noare go ipa kappara pirapalae nalimi rabu Aa mudumi niaa madaa omesade kone mea waateme. Goa paa-mama puare orope Aa Mudu wala epaliade yapi di rabu kiritalimina.

Aa medame Aa Mudu-na eta maoyaaliare nipu wae yae pa saapiralia

27 Goa pea-ga abia aa medame waerupa pirua go Aa Mudu-na bret mua ipa kap-para pirapalae pa nalia-daare gore Aa Mudu-na to yaapi laapo madaa mao yaawa pupitagi pa saapitia. 28 Goa pea-ga onaa rayo nimina pu robaa waru adoa rumaawa go Krais raapu epe-rupa piramina. Goa pua epe-rupa piruare nimimi go bret-para ipa mada nalimi. 29 Gore onaa rayome Aa Mudu-na yoganena re naniminaawa pa amaa eta-rupa nalimi-daare nimuna wae yoto pua mealimi. 30 Gore nimimi eta ini wae-rupa neme-pulu nimina rikiraana onaa adaapu puri mada napaloa yaina omoa medaloma ora omalimi. 31 Gore niaame go eta nolalore niaana kone pu robaa waru adoa wae yaenu waru adokaru mua rumaamina. Go rabu Gote-me niaa wae yoto nagialia. 32 Pare niaame goa napalimare Aa Mudu-ri niaana kone adoa nipumi wae yoto go madaa rumaalia. Nipumi go kedaa gialia-ga nipumi su amaa piri onaanu wae yoto rumaalia rabu niaame nameamina.

33 Goa pea-ga nina ame baaninu-ya, nimi Aa Mudu-na eta nolalo epa kiritalimiri gore nimimi onaa medaloma waru surubalepape. 34 Gore aa padane nipu reame omoa aipapulu nalia-daare nena ada-para nola pope. Goa pu palimi-daare Gote-me nimi wae yoto nagialia.

Agaa ruguni meda iare orope nimi piri epaluade raburi maredepo yaalua.

12

Pol-me Holi Spirit-na puri madaa agaa lakesa

1 Ame baaninu-ya, nimiri Holi Spirit-na puri adaliminalo lagialo. Go madaare agaa pagalepa. 2 Abade nimi Gote-na kepo rarane pirisimide raburi wae omape remonumi nimi makiraawa wae pora-para lamua pisimi. 3 Goa pea-ga waru pagalepa: Gote-na Holi Spirit-mi aa meda pora mea waatea-daare go aame Yesu-para goa napape mada natea. Go page Holi Spirit piri aa medame Yesuri ora Aa Mudu pia mada tea.

4 Holi Spirit-na puriri rado rado ia pare Holi Spirit nipumi rayo guaaya. 5 Niaame Aa Mudu-na kogono pua onaa raba mulalo pemare pora rado rado ia-daa Aa Mudu padane raba mealima. 6 Go page kogono pape kone rado rado ia pare gore padanema mere onaa rayo kone guaaya. Goa peaga onaanumi nipuna kogono rayo mada palimi. 7 Holi Spirit-miri nipuna puri onaa rayo padane padane laatapu mea kateapulu onaanu medaloma raba minalo pea. 8 E, gore Holi Spirit-mi aa padane puri mapalainaloa go aame onaanu Gote madaa makuaae kone laketa. Aa medame page go Holi Spirit-mi puri kanaloa oyaenuna re adoa onaanu laketea. 9 Go Holi Spirit padane-mame aa meda puri pane kone

rulape kone kata. Goa pua go Holi Spirit-mi aa meda puri kanaloa yaina ome onaanu mada marekaalia. 10 Holi Spirit-mi puri gupa guaaya: Aa medamere puri pane kogono pape puri meme. Medamere Gote-na epe agaa lakelape puri meme. Medamere puri adoa gupa mada laketea: Go puriri ora Holi Spirit-na puri yapalo mo puri wae remonuna puri yapalo mada laketea. Aa medamere puri mua nipumi abade napage adaa agaa rado mada pagalia. Aa medamere puri mua aba napage adaa agaa radona re mada laketea. 11 Go-rupa puri muare Holi Spirit padaneme-ga go kogono rayo mea rumaaya. Nipuna kone sua onaanu puri rado rado kalaama pea.

Niaa rayore yogane padane yapare rado rado ma-aulaawa pima

12 Krais-na tore yogane rado rado-rupa aaya. Go-rupare niaa to yogane padane pirua yapare rugi rado ia. Goa pua Krais-ri ora niaana to yogane padane-rupa pia. 13 Goa pea-ga niaa rayome Holi Spirit padane misima rabu baptais mua padane ma-aulaaya-daa pima. Niaa Juda aanu-para Grik aanu-para esepene aanu-para kogonome adini aanu-para go Holi Spirit padane mua padane-rupa pima.

14 Gore niaana to yogane madaa aaya rugiri ora rado rado aaya. 15 Goa pua nipumi gupa pa tea: Niri ki-daa dia-ga niri to yoganena rugini-daa dia. Go aa-na aare nipu ni tona mada napi teare pinawa-ga nipu yoganena rugi pa aalia. 16 Go page aaneme gupa lalo: Niri ini-daa dia ya-pulu niri to yoganena rugini-daa dia. Goa tea pare aanere nipu yoganena rugini pa aalia. 17 Gore yogane rayore ini yaalare akeane agaa mada pagalima ya? Go page yogane rayore ini padane yaalore akea pua mada kaa mealima ya? 18 Yapare yoganere gorupadaa dia. Abade Gote-me nipuna raana koneme yoganena rugini padane padane laatapu maasa. 19 Gore yogane to rayona rugini padane-rupa agu yaalore gore ora to yogane-rupa na-aalia. 20 Pare gorupadaa dia. Yoganena rugini rado rado aaya pare ora yogane padane-rupa agu aaya. Go piane Gote-me kone rado rado gisa pare niaa rayo nipuna yogane padane-rupa piruaema.

21 Goa pea pare inimi ki-para gupa mada nalaketea: Neme ni mada naraba muaye-ga rubalua tea. Go page aalumi aa-para gupa mada nalaketea: Neme ni naraba muaye-ga rubalua. 22 Go rupa-daa dia, yapare niaame niaana yogane rugini meda puri napata kone ima pare go dia yaliare ora omalima. 23 Gore niaame niaana to yoganena rugini medaloma madaa yala potema pare medaloma waru suruboa medaloma nasurubema. 24 Goa pema pare mo epe yoganena rugini medalomare gorupa nasurubema. Goa pea pare Gote-me yogane rugininu rayo makibumaawa warisa. Go rabu ora epe rugini-daa dia kone ima pare nipumi go ruginu epe kogono kasa. 25 Nipumi goa pea-pulu yogane madaare ruginina robo-rupa na-aaya. Dia-ga padaneme meda narabuniaaya pare padane-rupa surubolalo aaya. 26 Goa pea-pulu yoganena rugini padane kedaa pea raburi gore yogane rayo page kedaa pea. Gore yogane rugini medame pedo mealiare yogane rayo page pedo mealimi.

27 Goa pea-ga nimiri Krais-na yogane padane-rupa aeme pare rugini rado rado pimi-ga Gote-me kogono rado kalo kiritea. 28 Goa pua lotu ada-para Gote-me onaa medaloma gupiane mapiraasa: Aba ripia aposel onaanu wala laapore Gotena agaa lakene aa onaanu wala repore tisaanu mapiraasa. Walare nipumi yaina maperekeape onaanu raba meape onaanu nipuna kogono surubape onaanu adaa agaa rado lakene lape onaanu mapiraaya. 29 Gore nipumi aposel kogono aanu padane agaa lakene aanu padane tisaanu padane-rupa mapiraaya? Go page nipumi onaa rayo napiaa kogono pinalo puri nakata? 30 Go page nipumi onaa rayore yaina ome onaa maperekeape puri nakata? Go page nipumi onaa rayo adaa agaa rado laminalo puri nakata. Go page nipumi onaa rayo agaa radonuna re mada perekenalo puri nakata. 31 Goa pisa-ga nimimi kone waru sua ora aa muduna agaa puri mulalo pipape. Goa pea pare abiare go kone madaare neme nimi ora epe pora meda abia mea waatoa.

13

Pedo pu raana omema kone

1 Gore neme onaanuna adaa agaanu-para so ensel-nuna agaa page laketo-pulu go puri mada dia. Dia-ga neme onaa medaloma madaa pedo pu raana naomaluare neme apo lage agaare pa beronu-rupa tape. Goa pua ru-para yadaa napiri repena lai-rupa tape. 2 Gore neme puri mua Gote-na agaa epe-rupa mogealua page makuaae kone lapedepealua. Go page Gote-na kudiri pi kone rayo niminaalua page gore go rayo ado kiritalua. Gore neme apo puri mua mo kone rayo palua pare neme onaanu madaa pedo pu raaname naomaluare mo pe kogono pa amaa palua. Gore neme kone waru rulata pe yaalore neme apo rudunu rekoa pogola pu mada toa. Goa pea pare neme onaanu madaa pedo pu raaname naomaluare niri pa wae aa-rupa piralua. 3 Gore neme oyae onaa naraanu rumaawa kaato-pulu nina yogane

repena sulaa-para renalo pula pe yaalore go koneme ni naraba mealia. Dia-ga neme onaanu-para pedo pu raaname naomaluare go kone ora omapaaya.
4 Niaame pedo pu raana omape kone salima-daare niaa pawa pirua onaanu raba mualima. Go kone suare niaame onaanu rayo-para udipa kone nasu rope pape kone nasu niaana bi naminasaamina.
5 Gore pedo pu raana omape kone salima-daare onaanuna kone nabebolaawa oyaenu madaa epame omape kone nasamina. Goa pua ratu nayawo onaanu raapu waea pemede kone nasaba piramina. 6 Pedo pu raana omape kone salima-daare wae kone madaare pedo napema pare ora agaa madaare raaname omema. 7 Niaame go epe kone salima-daare oro yaalo kedaa rayo pa ru piralima. Goa puare oro yaalo niaame kone rulaawa Gote madaa ado pirua epe kone sua pawa piramina.
8 Gore Gote-me niaa pedo pu raana omea kone ora nadia yaalia. Goa pea pare Gote-na ora agaa lakene aa riare mada dia yalia. Goa pea-ga adaa agaa rado rado temede page dia yalia. Go page niaame makuaae kone adaape mada mealima pare go page dia yalia. 9 Gore abiare niaame puri mua makuaae kone-para Holi Spirit-na agaa lakene aa-na kogono page ora mada pamina.
10 Gore orope go puri rayona re epaliade yapi di raburi go abia ogesi pema kogono page alupalia. 11 Apo agaa madaare abade ni oge naaki-rupa pirisu raburi gore oge naakinuna agaa-rupa sude. Go rabu neme nogo naaki kone sua go-rupa niminaawa pisu. Abia ni ora aa ya-pulu neme wala nogo naakinuna kone nasalua. 12 Gore abia niaame Gote-na puri adema rabu wasupame niaana ini agaa ademade-rupa go-rupa adamina. Goa pea pare orope niaame Gote-na ini agaa-para adalima rabu waru adola palima. Abiare neme oyaena re ora ogesi ade pare orope nipu adalua rabu oyae rayona re adalua. Gote-me nina robaa-para rayo adea-rupa kone rayo adalua.
13 Gore Gote madaa niaana kone repo ima. Abiare niaame oro yaalo kone rulape kone-para Gote madaa ado surubape kone-para yago lo robaa kalape kone-para go yae repore ora niaa madaa oro yaalo niaa mada salia. Go yapare yaago lo robaa kalape konere ora riri-nane ina lamina.

14

Holi Spirit-na pa gi yae medana agaa medaloma

1 Goa pea-ga nimimi pedo pu raaname omape kone waru mua piralepape. Nimimi kone waru sua Holi Spirit-na puri mulalo piralepape. Goa palimi rabu aba ripia Gote-na ora agaa lakene aa pirape puri aba mealepa. 2 Gore aa medame aba napage adaa agaa rado teare gore nipumi onaanu-para agaa nalaketea. Dia-ga onaanumi nipuna agaa napageme-pulu nipumi Gote padane laketa. Goa puare nimumi Holi Spirit-na puri mua kudiri pu i agaana re lapedepe ta. 3 Pare aa medame Gote-na epe agaa laketeare nipumi onaanu raba mua nimu puri mapalaawa epe kuma pi kone mea katea. 4 Goa pea pare aa meda napage adaa agaa rado tea rabu nipuna pu robaa puri mapalaalia. Goa pea pare aa meda nipumi Gote-na agaa laketa rabu nipumi mo Yesuna ruru onaa rayona robaa-para puri mapalaalia. 5 Gore nimi rayome adaa agaa rado naniminaawa teme-daare ora epe ta kone salo. Goa pea pare nimi rayome Gote-na agaa laketemere go puri ora epe ta kone salo. Gore aa medame adaa agaa rado naniminaawa tea rabu aa radome go agaa naperekealia-daare go konemere mo Yesuna ruru onaanu naraba meme. Goa puare aa medame adaa agaa rado naniminaawa tea-daare epe ta pare aa medame Gote-na agaa laketea-daare nipumi epe puri mapalape kogono pea. 6 Gore ame baaninu, nimi napagape adaa agaa rado epa tea pare naperekeaayo lagialua-daare gore nimimi akepu pagalimi yapae? Go agaamere nimi akepu mada raba mealua ya? Nimi raba mulalore Gote-me ni waalape agaa-para Gote-na agaa lapedepeape agaa-para nimi mogeape agaanu-para lariaalua.

Niaame adaa agaame Gote-na agaa lakelamina

7 Gore onaanumi pa kudu-para gita-para go yaenu page padane go-rupa aguga nipuna agaa madaa malaalimi. Gore onaa medalomame go yaenuna agaa waru napagalimiri yaasanu waru nateme. 8 Go page soldia aa medame berome agaa waru nalalia-daare gore aapimi yada oyaenu managola pirita pea pae? 9 Nimi page go-rupa nimimi pa adaa agaa meda naniminaawa ta peme yaalore onaanumiri akea pua go agaana re mada pagalimi ya? Dia, nimimi agaa go-rupa teme-daare po ripumi go agaa ria palia. 10 Gore ora go su amaa madaare onaanumi adaa agaa rado rado teme. Goa pea pare go adaa agaa rayona re ia. 11 Goa pea pare aa medame adaa agaa tea pare neme go agaana re naniminaaliri go aa saa lapo ora kimisu aa laapo-rupa piralipa. 12 Goa pea pare Holi Spirit-na puri mulalo pimi-pulu Yesuna ruru onaanu raba minalo puri mealepape.

13 Gore aa meda adaa agaa rado naniminaawa tea-daare gore nipumi puri mua go agaana re mulalo Gote-para beten tea.

14 Gore neme adaa agaa radome beten toa-
daare gore naa kone wasupa page pira
palae beten toa. Goa pea pare nina koneme
pa nimiminaalua. 15 Goa pea-ga neme akea
palua ya? Gore naa kone wasupame beten
toa pare naa koneme page pa beten toa.
Goa puare yaasa toa rabu kone wasupame
page koneme page go laapo ratame toa.
16 Gore nimina kone wasupame agu Gote-
para ora pi teme-daare akeane pa kiritae aa
medalomame go agaa makuaawa ora agaa
ta tea ya? Gore nena rado agaa napagalia-
pulu go ora agaa mada natea. 17 Gore
nimimi Gote-para ora pi lape beten loa
epe-rupa mada teme-daare nimimi mo aa
naraba mealimi. 18 Gore neme adaa agaa
rado loaayore neme nimi maoge yaayo. Go
madaare neme Gote-para ora pi to. 19 Goa
pea pare onaanumi mo lotu ada-para kiri-
taawa Gote-na bi minasaaeme rabu neme
onaanu mogeatalo adaa agaa waru page-
nalo laketoa. Gore ora agaa ria ya-pulu
neme pa bi 5-pela onaanu mada mogealua-
daare ora epe ta. Goa pea-pulu akeane
pa napage agaa rado loa bi 10,000 onaanu
laketoa ya?

20 Ame baaninu-ya, nimina konere
oge nogo naakinuna kone-rupa nasu
piralepape. Gore wae yae pape madaare
oge nogo naaki-rupa mada piralepape.
Goa pea pare nimina konemere ora onaa-
rupa kone su piralepape. 21 Gote-na buk
madaare kone narulae Juda aanumi Gote-
na puri adenalo agaa go-rupa tu isimi:
Aa mudumi lalo: Go onaanu-para agaa
laketoa. Go rabu neme kimisu aanuna agaa
radonumi laketoa. Go page apo kimisu
onaanumi nina agaa laketeme. Goa palua
pare go rabu page nina agaa napagoa
gimalimi sa. 22 Goa peade-pulu go agaa
rado lakene onaanumi Gote madaa kone
rulainalo pea. Go kone rulae onaanumi
Gote adenalo napea. Dia, pare Gote-na
agaa lakene onaanumi Gote adenalo pea.
Goa pea-ga kone narulae onaanumi Gote-
na adenalo nateme.

23 Gore kone rulae onaa rayome padane-
para kiritaawa adaa agaa rado rado teme-
daare go kone ake yapae? Gore kone
narulae onaanumi page pa onaanumi page
lotu ada ru-nane ora epa odobaawa Gote-
na puri na-adenalo gupa teme: Nimuri
maeyaenu yana teme. 24 Goa pea pare
kiritae onaa rayome Gote-na agaa teme-
daare pa onaa meda page kone narulae
onaa page epa odobaawa nimina agaa pa-
galimiri gupa palia. Gore go agaa nipuna
robaa-para mea odobaawa nipuna waea
mea waatea. Goa puare go pagaliade
agaame nipuna wae yae mea rumaalia.
25 Goa puare nipuna robaa-para adokaru
mua wala penaame mea salia. Go rabu
nipumi Gote-na bi minasaatalo rumu koba
palia. Go rabu nipumi gupa lapaalia: Gote-
re nimina rikiraana ora epa pia tea.

Lotu kogonore rayo epe-rupa pipape

26 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nim-
imiri akea palimi ya? Nimi kiritaawa
pimi raburi nimi rayo kogono peme. Aa
medamere yaasa temena medamere agaa
mogealimina medamere Gote-na agaa pe-
naame mea temena medamere adaa agaa
rado temena medame go agaana re mea
lagialia. Goa peme rabu go kogono ray-
ome Yesuna ruru onaa raba mulalo peme.
27 Gore aa medaloma kiritaawa adaa agaa
rado talo palia-daare onaa laapo repome
agaa rado mada teme. Goa teme rabu
nimu raapu agaa padane-para natapape.
Dia, pare padane padane laatapu teme-
nalo onaa rado medamere go agaana re
laketea. 28 Goa pea pare go agaana re
lakene aa meda napiralia-daare onaa kir-
italimi raburi apo agaa rado lape aame pa
piralia. Go rabu nipuna Gote raapu agaa
padane mada tea. 29 Gore Gote-na agaa
lakene aanuri laapo repome teme. Goa
teme rabu onaa medalomare agaa pagoa
koneme rumaalimi. 30 Goa pea pare aa
medame agaa lalaina Gote-me aa meda-
para agaa laketea-daare go agaa aba pena
lalae aare nipuna agaa loraainaloa tea.
31 Go kone madaare nimi rayome padane
padane laatapu agaa mada teme. Go rabu
onaa rayome kone waru makuaawa puri
mapalalimi. 32 Gote-na agaa lakene aanu-
miri nipuna agaa suruboa laketea.

33 Go kiritalimi rabu Gote-na konere on-
aanumiri epe-rupa pina kone ia. Goa pea-
pulu Gote-na ruru Yesuna ruru onaa rayo
gupa pipape:

34 Gore lotu ada-para kiritalimi raburi
onanumi agaa loraawa pawa piralepape.
Goa pua Juda aanuna rekena agaame ta-
rupa onanumi lotu ada-para kogono nap-
ina. 35 Gore ona medame agaana re pago-
lalo palimiri nimuna ada-para pirua aani
agaa mealepape. Gore oname lotu ada-
para kiritae onaanu raapu agaa mana tea-
daare ora yalame omalimi. 36 Go agaa
madaa kone adaapu saleme-pulu nimiri
Gote-na agaana re nimimi mea ipisimi pae?
Goa pea-ga nimi abade Gote-me agaa aba
lagisa ya?

37 Gore pa aa medame niri Gote-na agaa
lakene aa pi kone sua ni Holi Spirit-na puri
i kone salia-daare nipumi aba waru nim-
inaalia: Go agaa nimi-para pepa madaa
talore gore Aa Mudu-na agaa mana la-
gialo. 38 Goa pea-ga aa medame go agaa
napagaliare nipumi nimi agaa lagialia rabu
napagalepape. 39 Ame baaninu, nimimi
Gote-na epe agaa lakene aamere nipuna

agaa waru suruboa onaanumi adaa agaa rado rado teme rabu Gote-me puri guaaya-pulu nagimalepape. 40 Gore nimimi Gote-na bi minasaatalo page lotu lape kogono pulalo peme rabu page epe redepo ne kone sua pipape.

15

Yesuri aba omoa matmat-para wala rekesa

1 Gore amenu, neme abade nimi-para lagisude Epe Agaare kone perekea pagalepa. Gore nimi abade go agaa madaa kone rulaawa puri paloa pagaba pimi. 2 Go Gote-na epe agaa neme nimi aba mogeasude. Gore pa aama kone narulasimide-ga go epe agaa pago piralepape. Goa pua go agaame nimi oro yaalo kagaa pirape puri gialia.

3 E, gore ora aba go remaa pagoare neme nimi epe agaa gupa lagisude: Krais omesare niaana wae yaenu rayo mea rubatalo omesa. Goa pisa aa-na remaare abade Gote-na buk madaa tisimide. 4 Krais omenaloa matmat-para rogaasimi. Abade Gote-na agaa i buk madaa tisimi-rupa yapi repome matmat-para pirua wala rekesa. 5 Goa pua Pita-me nipu adenaloa orope aposel 12 page nipu adesimi. 6 Goa pua wala orope nipuna disaipel onaa 500 kiritaawa pirisimi rabu page adesimi. Go onaa adaapupere pimi pare medaloma aba omesimi. 7 Goa puare wala orope Jems-me nipu Krais adesa. Goa pua wala orope aposel kogono aa rayome page nipu adesimi.

8 Go nimumi aba ado kiritinaloa neme page nipu adesu. Neme adesu pare oge naaki-rupa maditimi pare neme nipu orope adesu. 9 E, gore apo aposel kogono aanuna rikiraanare nimumi ni maoge yasimi. Gore abade neme Gote-na ruru onaanu kedaa kalala pisude-pulu neme go epe agaa kurini aposel kogono aa mabebola tisu. 10 Pare Gote-me ni raba meape kone gisa-pulu ni aposel kogono aa pi. Gore nipumi nipuna raba meape kone pa amaa-daa nagisa. Dia-ga aposel kogono aa medaloma abade kogono puri pane pisimide pare neme kogono kalai pua nimuna kogono maoge yaayo. Yapare nina agu raapo-daa kogono nape. Dia, pare Gote-na raba meape kone nina robaa-para saabaawa kogono puaayo. 11 Goa pea pare neme kogono pe rabu page nimumi peme rabu page go epe agaa mogetema. Goa pua nimimi go agaa madaa kone rulaeme.

Gote-me ome onaa rayo wala marekaalia

12 Gore niaame Krais omoa wala matmat-para rekesa-daa go remaa oro yaalo lagema. Goa pea-ga nimina rikiraana piri onaanumi aba ini adupini onaanuri wala narekalimi temere akeane teme pae? 13 Gore ome onaa wala narekalimi yaalore abade Gote-me Krais page mada namarekata pisa. 14 Gore Krais matmat-para aba narekola pisa yaalore abade Gote-me Krais page mada namarekata pisa. Gore Krais matmat-para aba namarekata pisa yaalore gore niaame epe agaa mada napagola pema. Goa pula pea yaalore nimimi ake madaa kone rulata peme yapae? 15 Gore niaame Gote-me Krais matmat-para marekaasa-daa laketema. Gore gupa napula pisa yaalore niaame Gote madaa yaa agaa temalo pisa. Goa pua Gote-me abade Krais namarekaata pisa yaalore Gote-me ome onaanu page namarekaala pisa. 16 Gore Gote-me ora ome onaa matmat-para namarekaae yaalore gore Gote-me abade Krais page namarekaasade lamina. 17 Goa puare Gote-me Krais matmat-para namarekata pisa yaalore gore Gote-me nimina wae yae-daa namea rubisa pare nimi pa aama kone ruleme. 18 Go page Krais namarekata pisa yaalore abade onaa medalomame Krais madaa kone rulaawa omesimi-daare go nimu page ora omoa pa alupalima tapema. 19 Gore niaame su amaa pirua Krais madaa kone rulaawa orope oro yaalo napirita pema yaalore niaame yalame omoa odo omape kone waru meamina. Gore su amaa piri onaa medaloma odome omalimina pare niaame pa amaa kone rulata pema yaalore niaa-para odome waru omalimina.

20 Yapare go agaa ora ria-daa dia-ga Krais aba omesa-daa Gote-me nipu wala marekaasa. Goa pisa-pulu ome onaa rayona riri-nane nipumi marekeaalia. Goa pea-ga Gote-me mo ome onaanu rayo wala orope marekaalia. 21 Gore omape konere aa padane Adam-me abade go kone mua sana su amaa mea ipisa. Goa pisa-ga aa meda Krais-me abade ome onaa wala marekaape kone su amaa mea wasade. 22 Go agaana re gupa: Niaa rayo Adam-na si wanenu-ga niaa pa omalima. Go page niaa Krais raapu abia pima-pulu Gote-me niaa rayo wala marekaalia. 23 Goa pea pare onaanuna marekaape yapi diri niaa padane padane laatapu rekoare oro yaalo piralima. Aba ripia mupaare Yesu Krais rekoa pisa-ga wala oropere nipu wala su amaa epaliade yapi di rabu niaa nipuna ruru rayo wala rekalima.

24 Nipu epalia rabu oyae rayo dia yalia. Go rabu aa mudunu-para surube aanu-para go su amaa i puri rayo page ora Gote-na iaanu piralimi-pulu Krais-me mea rubalia. Goa pua nipumi Gote-na surube puri wala nipuna Aapa katea. 25 Gore Krais

mudu mapiraawa pirinare Gote-me iaanu rayo marabuaniaawa Krais-na aa rolo-para mapiraalia 26 Go kogono dia naloa Krais-me omape konena puri page iaa-rupa rabuaniaawa madia yalia. 27 Go agaa madaare Gote-na buk-mi gupa ta: Gote-me oyae rayo nipuna aa rolo-para mea salia. Go pepamere oyae rayo ta-daa niaame aba pagemade: Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo ta-pulu Gote nipuna rolo-para napiralia. 28 Gore Gote-me oyae rayo Krais-mi surubenalo mea kanaloare mo Siri nipuna Aapana surube yae rolo-para mapiraalia. Go raburi Gote-me oyae rayo nipu padane-mame surubalia.

29 Pare go wala marekaape agaa ora dia yalore onaa medalomame aba ome onaa raba mulalo baptais muaeme-ga akeane peme pae? Gore ora ome aa meda wala narekola peme yaalore gore mo ome onaa raba mulalo baptais akolo muaeme pae? 30 Go page wala marekaape agaa dia yaliare gore akeane niaame radaa nape kogono oro yaalo palima ya? 31 Amenu, neme ora ria lalo. Gore oro yaalo ni tulalo pi kogono pe. Goa pea pare niaana Aa Mudu Yesu Krais raapu pima-pulu neme nimi madaa pedo pua apo agaa lagiawade. 32 Neme abade Efesus su raa-para piri maeyae yana nona piane aanu raapu yada pisu. Goa pisu pare ora ome onaanuri Gote-me wala namarekata pisa yaalore neme akeane go yada pisu ya? Gore aa medalomame gupa ta: Ekeraare niaa omalima-pulu palaina eta no ipanu page namina. Gore Gote-me ome onaanu namarekaata pea yaalore apo agaa ora ta pema.

33 Goa teme pare pa onaanumi niaa gupa makiralimi: Niaa wae aanu raapu pora pamualimade raburi niaana epe kone maoyaalimi. 34 Goa pea-ga nimina wae kone gimoa epe redepo ne kone salepape. Nimimi waea wala napipape. Onaa medalomame nimi raapu pirua Gote na-ademe-ga nimu yala mapolatalo lalo.

Onaanu wala rekalimi rabu yogane ora rado nona piane mealima

35 Pare aa medame agaa gupa mealia: Aba ome onaare akea pua wala rekalimi ya? Nimuri yogane ake piane mua wala piralimi yapae? 36 Nimiri maeyae onaanuga pagalepa. Repena ininuri su-para poalimi. Goa pea pare aba kaapu-daa naayaalia-daare gore nipu rado epe-rupa mada naopalia. 37 Go ininuri nimimi poalimi rabu ora opaliade yae-rupadaa dia. Dia, go poape iniri pa wit-na ini-para pa ini radonu page pa suaaya. 38 Gore Gote-me go ini madaa nipuna kone sua pepena kata. Goa pua Gote-me repena ini rado radore nimuna yogane-rupa pepena rado rado kata. 39 Yoganere oyae rayo padane piane agu-daa na-aeme. Dia-ga onaanuna yogane padane-rupa aeme pare yaa yapana yogane rado aaya. Go enana yogane page rado aaya. 40 Gore so yaa-para oyae page su amaa oyae page rado aaya. Goa pua so yaa-para ia yaenuna pepenare rado paaya pare go su amaa yaenuna pepena page rado piane aaya. 41 So naare nipuna pepena rado-rupa pea pare akua page nipuna pepena rado pea. Sogo ubanuna rikiraanare nipuna pepenanu page rado rado pea.

42 Go pepena madaare mo ome onaanu wala rekalimi rabu nimuna yogane rado mua piralimi. Goa pua to yogane rogaaeme rabu ora aba ramea. Goa pea pare wala marekaalia yoganere ora naramualia. 43 Yogane niaame rogaaema rabu go nipu omapaawa ramea. Goa pea pare yogane wala marekaalia raburi ora epe rado-rupa aawa puri patea. 44 Yogane mo rogaaemare pa su amaa yogane yapare yogane wala marekaliare ora epe rado-rupa mua piralima.

Gore go su amaa yogane aema-ga epe rado yogane mua rado-rupa piralima. 45 Gote-na agaa ria i buk-mi gupa ta: Ora aba mupaa pirisade aa Adam-re kone wasupa mua epe-rupa pirisa. Goa pisa pare orope pirisade Adam-re nipuna bi Krais tema. Go aare nipuna Holi Spirit-mi onaanu puri gua oro yaalo kagaa piraama laama palia. 46 Goa palia pare Gote-na Holi Spirit-mi oro yaalo kagaa pirape kone aba naepea. Dia-ga go su amaa kone dia naloa Holi Spirit-na oro yaalo pirape kone mada epalia. 47 Gore mo mupaa pirisade aa Adam-re Gote-me go aa sumi warisa. Goa pisa pare wala laapo pa Adam nona piane aa Krais-re nipu so yaa-para pirua ipisa. 48 Gore niaa su amaa pima onaanuri niaa sumi warisade aa-rupa pima. Goa pea pare so yaa-para pua piri onaa rayore so yaa-para pirua ipisade aa pimi. 49 Gore abiare niaa go sumi warini onaa pima-ga niaare yogane aema. Goa pea pare orope page so yaa-para pia aa nona piane mada piralima.

50 Ame baaninu-ya, neme apo agaana re waru lagialo: Niaame su amaa yogane aema rabu Gote-na Surube Su mada naadalima. Gore abia ramuape yoganere ora epe naramuape su-daa mada nadia yalia. 51 Neme epe kudiri pi agaa lagialuaga waru pagalepa. Niaa rayore ora naomalima pare Gote-me niaa perekea kagaa onaa-rupa mapiraalia 52 Orope bero talia rabu aipapulu ari yapa pea-rupa aba ome onaanu rayo wala rekalimi. Goa pua nimu oro yaalo piralimi. Go rabu Gote-me niaa pa piralimade onaanu oro yaalo

mapiraalia-pulu niaana yogane rado-rupa ma-aulaalia. 53 Go rabu niaa naramuape yoganere wala pereke yoa epe-rupa oro yaalo naramuape-rupa aalia. 54 È, gore mo aba ramisade yogane rekoa oro yaalo naramuape yogane ma-aulalia. Goa paliade raburi mo Gote-na buk madaa tisimide agaana re adalima. Go rabu onaanu maomape kone dia yalia-pulu onaanu oro yaalo epe-rupa mada piralimi. Go madaare gupa teme: 55 Omape yae nena puri aa-para ia pae? Go omape yaere onaa mabebola tulalo puriri aa-para ia yapae?

56 Gore onaanumi pupitagi neme-ga go omape yapi di madaa radaa nape puri ia. Goa pua mo pupitagi na puriri rekena agaame kaloaaya. 57 Goa pea pare niaana Aa Mudu Yesu Krais-me niaa puri mapalaaya-pulu niaame apo pupitagina puri mada rabuaniaaema. Go madaare Gote-para ora pi lamina.

58 Goa pea-ga ora nina epe ame baaninuya, nimimi puri waru paloa rekoa paalame naomalepape. Goa pua Aa Mudu-na kogono adaapu waru pipape. Nimimi Aa Mudu-na kogono meda palimiri go kogono na-alupalia.

16

Gote-na ruru onaana kirita sae mone

1 Abiare Gote-na onaa pa kirita kalape mone madaare agaa mana lagialo. Neme abade go kogono pinalore Galesia su lotu adanu-para kiritae onaanu remaa lakesuga nimimi page goa pipape. 2 Adaa oro raburi onaa rayome oyae mua nimina mone dipialepape. Go sarara madaa kogono pua muaeme mone-re medaloma waru pagaa salepape. Goa pua orope ni nimi piri-para epaluade rabu mone wala meda nakiritalimina. 3 Orope ni epaluade raburi nimina aa medaloma mapiraatepape. Goa pua neme nimuna pepa kaloa go nimina pa kiritae mone so Jerusalem su-para mea penaatoa. 4 Goa palua pare ni page pope yaliare gore nimu raapu palua.

Pol nipu Korin onaa adola pisa

5 Gore ni Masedonia su-para aba puare nimi piri wala orope epalua. 6 Goa palua pare nimi raapu ogesi-daa pirua ni wala orope su rado-para pora pamualuare nimimi ni raba mealimina. Goa pea pare wae po ripu ipua ipa morope morope lo rekaliapulu nimi raapu pa adaalupu page piralua palo ni maarea. 7 Gore ni Korin su epalua rabu nimi aipapulu na-adalua. Dia, Aa mudumi goa ta pea yaalore nimi raapu adaalupu page piralua. 8 Yapare ni Efesus su-para piruare Juda aanuna eta yawe ne Pentikos yapi di ado piralua. 9 Go su-parare neme kogono adaapu epe-rupa mada palua pare iaanu adaapu page pa pimi.

10 Oropere Timoti nimi piri-para epaliaga nimimi nipu waru surubalepape. Neme Aa Mudu-na kogono pe-rupa nipumi page pea-ga raba mealepape. 11 Gore aa medalomame Timoti pa aakone sua masaa narilatepape. Dia, nimimi nipu raba mua orope nipu pora-nia epe-rupa lamua pulupape. Goa pua nipuri niaana ame medaloma raapu ni piri-para epalia-pulu neme ado piralua.

12 Abiare niaana ame Apolos madaa agaa remaare gupa lagialo. Neme abade rana adaapu nipu nimi raapu paliminalo lakesu. Goa pisu pare nipu abia popere go kone naia-pulu orope epe yapi teade rabu nipu mada epalia.

Agaa remaa medaloma

13 Nimimi oyae waru adoa kone waru salepape. Goa pua puri pabo aawa paala naomalepape. 14 Nimimi kogono rayo palimi rabu pedo pu raaname omalepape.

15 Gore neme naa adami aa Stefanas page nipuna ona nogo naakinu nimu madaa remaa aba lagisude. Nimumiri mo Akaia su-para Gote madaa kone aba rulasimide. Goa pua nimumi Gote-na ruru onaa raba mulalo kogono waru pisimi. 16 Gore nimimi go piane aa-na kone mogeawa pawa piralimina. Goa puare onaa rayome nimu raapu pirua nimuna kogono epe-rupa pina mogeaatepape.

17 Gore Stefanas-para Fortunatus-para Akaikus nimu abade ni piri ipisimi rabu neme raaname waru omoa piruaayo. Gore nimu ni raapu mada naipisimi-pulu nimumi ni raba mu piruaeme. 18 Gore abade nimumi nimina robaa kuma pinalo nimumi page abia goa peme. Goa pea-ga nimimi nimu go piane aanu madaa epe kone salepape.

19 Gore Esia su robo-para aaya lotu-para kiritae onaanumi nimi-para epe-rupa piralepape agaa lo o taatema. Go page Akwila-para Prisila repaayana ada-para epa kiritaeme onaa rayome Aa Mudu-na bimi madaa epe-rupa piralepape lo o taatema. 20 Gore go-para piri Krais-na onaanu rayo-para abi patalepape lo o taatema. Nimi padane padane laatapumi nimina ame baaninu-para ki mealepape.

21 Niri Pol epe-rupa abi piralepape loa apo agaa tua repaato.

22 Pare aa medame Aa Mudu madaa pedo pu raaname naomalia-daare Gote-me nipu wae su-para mea lo palia. Gore Aa Mudu ne ora abia ipu kone salo.

23 Aa Mudu Yesu nipuna epe raba meape kone mealepa. 24 Nimi rayo Yesu Krais-na

ruru pimi-daa ni pedo pu raana omaluame
lalo. Go mada. Ni Pol yaade.

Korin Laapo Ripia Agaa

Korin su-para piri onaa medalomame Pol wae agaa lo tisimi rabu Pol nipu lo robaa kedaa misa. Go lo robaa perekeare Pol-me raana raapu pirua go pepa tua wala adenalo penasa. Nipumi Korin onaa raapu agaa maredepo yaatalo pisa. Go pepa tisare nimu wala pedo pu raaname omolalo tisa.

Aba ripia ia agaare Pol nipumi aba lakesa-rupa puri pane agaa pepa mada tua wala lakesa. Go agaare Pol nipu wae aa-rupa ma-aluaawa wae agaa simi-daa waat-alo tisa. Go pepa wala adoare nimuna lo robaa wala perekesimi. Go rabu Pol nipu pedo pisa.

Go su-para piri Kristen-nu wae-rupa pirisimi. Goa pua Pol-me mone kiritaawa nimu piri mea polalo pisa. Goa pua sapta 8-para 9 laapo madaare Pol-me Korin onaana lo robaa marekaawa mogo kogonona mone kalape agaa sa. Agaa medare Pol-me yaa agaa Aposel-nu medaloma Korin su-para epa aawa Pol nipuna bi rabuaawa nipuna Aposel kogono mabebolae agaa simi-daa go madaa agaa page tisa.

Robonu gupa adamina:

Pol-me Gote-para ora pi sa (1.1-11)
Onaanuna rikirana epe agaa kogono pisa-rupa (1.12–2.17)
Yesu-na titame omeame onaa surubisa (3.1–7.16)
Naraa onaa ode yaenu pa kasimi (8.1–9.15)
Pol-re kogono aa ora epe ria (10.1-13.10)
Ma-diaya abi piralepape agaa (13.11-13)

Pol-me Korin su-para pepa laapopa penaasa

1 Niri Pol abade Gote-me madamua Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Ni-aana ame Timoti saa laapo abia pipa rabu neme Korin su lotu adanu-para kirita pimi onaa nimina agaa tua repaato. Mo Grik su-para pimi Yesuna ruru onaanu piri-para go pepa tua repaato. 2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gialia rabu epe-rupa piralimina.

Pol-me ora pi sa

3 Niaame Gote-na bi minasaamina. Gore nipuri ora Gote niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa pirua niaa waru odome omea-pulu nipumi niaa rayo epe-rupa raba muaaya. 4 Goa pua niaa madaa kedaa epea rabu nipumi raba mua riaaya. Goa pea-pulu niaame page nipuna kone mua kedaa rini onaa page raba meamina. 5 Gore niaame Krais madaa kone sua kedaa pi kone nipu raapu mea ritima. Goa pua niaame Krais-na adaa raba meape kone mea sua piramina. 6 Gore niaame kedaa meda mealima rabu nimi raba mua oro yaalo epe-rupa piraliminalo pema. Goa pua niaame raba meape kone mealima rabu nimi page raba mealiminalo pema. Goa pua niaa pawa pirua kedaa ritima-rupa nimimi page go puri mapalaliminalo pema. 7 Goa pea-ga nimimi niaa raapu kedaa ritimi-pulu Gote-na puri mealimi. Gore niaame go raba meape puri mema-pulu nimi page mealimina pitapape.

8 Gore amenu pagalepa. Niaame Esia su rayo-para kedaa pi yae risima. Go rabu ora adaa kedaapeme niaa rabuaniaasa-pulu ni-aana puri page maomapasa. Goa pisa-pulu niaare omalema kone isima. 9 Gore niaana robaa-para gupa kone isima: Mo koso page aame onaa tu maomaatalo palia-daare niaa madaa opalia kone isima. Goa pisa pare niaana puri madaa kone narulasima-daa go kedaa ipisa ya? Dia, pare Gote-me ome onaanu rayo wala marekaaya-pulu niaame nipuna puri madaa kone sua ora mada adalimi. 10 Gore Esia su-parare oyae medame niaa tu maomaatalo pisa pare Gote-me niaa raba misa. Goa pisa-ga orope page niaa wala nipumi raba mealia. Gore nipumi niaa waru raba muaaya-daa ni nipu madaa puri paloa kone rulaema. 11 Nimimi page niaa raba meape beten laatepape. Goa pua Gote-me nimi onaa adaapuna beten pagoa niaa raba mealia. Go madaare onaa medalomame niaa madaa kone sua Gote-para ora pi teme.

Pol-me Korin onaanu yaa agaa nalakesa

12 Niaame nimina robaa-para adokaru mua epea pema. Go madaare niaame go su amaa pora epe-rupa pamua nimi raapu page epe-rupa piramina. Goa pua niaame go su amaa i kone nasua kudiri pi kone naisima. Dia, Gote-na epe raba meape kone sua nipuna puri mua epe-rupa pirua kone padane su piramina. 13 Goa pea-ga niaame agaa pepa madaa tu o taatemare nimimi dipiare adaliminalo pema. Gore nimi ray-ome ado kiritaliminalo kogono pe. 14 Gore Aa Mudu Yesu epaliade yapi di raburi ni-aame nimi madaa pedo pu piralima-rupa nimimi niaa madaa page pedo pu piralim-ina. Go madaa abia ogesi-daa niminaaeme.

15 Gore niaame epe kone sua nimi rana lapo epe kone mealiminalo nimi piri-para epolalo pima. Goa pua neme nimi piri rana lapo aba epalua kone salo. 16 Rana padanere Mesopotemia su-para palua kone salo pare wala Mesopotemia su gimoa wala nimi piri-para epalua kone salo. Go kone

isima-rupare nimimi niaa raba mua wala mo Judia su-para wala lamua palimina kone salo. 17 Gore go madaare neme kone laapo sua epolalo pisu ya? Gore neme epolalo pisu rabu naa bi minasaatalo pisu ya? Gore neme agaa laapo loa e loa wala dia lo pisu ya? Nimi go agaame makiraato kone isimi ya? 18 Gore Gote ora kone padane ia-ga neme agaa rayo e loa dia lapo rata nimi-para nasude. 19 Gore ni-para Sailas-para Timoti-para niaame nimina rikiraana pirua nimi agaa lagisima-dere gore Gote-na Si ora rialo Yesu Krais madaa agaa lagisimade. Gore Krais-re nipumi agaa laapo e loa dia lo natea. Dia, Yesu Krais-re ora Gote madaa e agu sa aa yaade. 20 Gore Gote-me onaanu-para ora goa palua ne agaa laketa-pulu Yesu Krais-me goa madaa e loa agaa pagoa ratisa. Goa pisa-ga niaame Yesu Krais-na bi padanere ora e loa simana Gote-na bi minasaatalo pema. 21 Gore Gote nipu padaneme niaa-para nimi-para Krais raapu puri mapalaaya. Goa pua abade Gote padaneme niaa epe rado-rupa meda mapiraasa. 22 Goa pua nipumi nipuna yope niaa madaa pua Holi Spirit niaana pu robaa-para mapiraasa. Goa pua nipuna orope giape konere Holi Spirit-mi gua epe koneme palua nea pisade. Goa pua niaame agaa laapo mada natema.

Pol Korin su-para abi napisa

23 Gore Gote-me ni adea-pulu neme yaa agaa natoa. Neme nimi kedaa pi agaa-daa nalagialua pare Korin su-para aipapulu naipisude. 24 Niaamere nimina kone rulae yae madaa agaa natema. Dia, nimimi puri paloa kone rulasimide. Goa pea-pulu niaame nimi raapu raaname omoa nimi epe-rupa piraliminalo kogono pema.

2

1 Gore ni nimi piri-para wala ipua kedaa gulalore ora naepalua kone isu. 2 Dia, neme nimina kone-para kedaa mapaluadaare nimimi nina robaa-para namaepeaalimi. Gore nimimi ni-para gupa pemede-ga akeane neme nimi-para kedaa mea gialua ya? 3 Gore nimimi nina robaapara raana masaape kone mulalo palimidaare ni wala nimi piri-para ipua kedaa pi kone namealua kone isu. Go kone kedaa nagulalore neme pepa tua o taato. Gore neme raaname ome raburi nimimi page go madaa raaname omeme-daa ade. 4 Gore abade neme nimi piri-para pepa tua o taarude. Go rabu naa robaa-para kedaa mua neme nimi madaa re page sude. Neme abade go pepa tisuri gore nimina pu robaapara kedaa masaatalo agu napisu. Dia, pare neme nimi madaa pedo pu raaname omape koneme nimi raba minalo pisude.

Nimi waea palimiri epeame abulalepape

5 Aa medame onaa medana robaa kedaa pi kone mea kateare gore nipumi nina pu robaa page padane ya-pulu kedaa namasaaya. Dia, pare nipumi nimi rayo kedaa pi kone medaloma masaaya. Pare neme agaa ora puri palo lapedepe nalanoga pa onaanu medalomana robaa-para meme kone namea imi-daa lagialo. 6 Gore go aare nipuna pupitagi nisade rabu nimi adaapumi kedaa kasimi-pulu gore abia go mada kone salo. 7 Goa pea-ga abiare nimina kone pereke sua nipuna pupitagi kone gimoa nipuna pu robaa-para maepealimina. Goa napalimi-daare nipuna robaapara i kone kedaame nipu rabuaniaalia. 8 Goa pea-daa nimimi odo pi kone sua raaname omape kone nipu mea waatemena. 9 Gore abade neme mo pepa tisuri neme nimi ko tulalo pisude. Go rabu nimimi nina agaa mana ratemena pae dia yapame adaluame tisude. 10 Yapare nimimi onaa medana wae yaenu mea rubua raakepe palimiri neme page mea rubaayo. Gore go wae yae neme mea rubalua-daare neme Yesu Krais-na ini agaa madaa mea ruboa nimi raba minalo pisu. 11 Goa pua Satan-me niaa makiraawa rabuaaniaalo neme wae kone mea raakepe rubaayo. Gore nipuna kone aba adema.

Troas su-para Pol palua kone isa

12 Abade Troas su-para pua Krais-na Epe Agaa laketalo pisu rabu Aa Mudumi nipuna kogonona pora gaape lobo isa. 13 Goa pisa pare niaana ame Taitus na-adasasu-pulu ni kone adaapu misu. Goa pua ni mo Troas su-para piri onaanu-para patalepape loa ni Masedonia su-para nipu asapulalo pisu.

Gote-na puri mua yada pamina

14 Gote-me oro yaalo ni raba mea-pulu neme nipu-para ora pi to. Niaa Krais raapu piramina Gote-me Krais-na purimi niaana wae yaenu iaanu-rupa rabuaniaaya. Goa pea-ga niaana kogono Gote-me onaa rayo-para Krais madaa remaa lakelaama puaaya. Go rabu ora epe kaa pi agaare su rayo-para pea. 15 Gore niaame kogono pema rabu Krais ora epe kaa pi miru-rupa Gote piri-para pisa. Goa kaare oro yaalo kagaa pirape kone mi onaapara page wae su naaku-para palimi onaa madaa page pua odobalia. 16 Gore wae naaku-para pope onaanumi go kaa meme raburi nimu tu maomaaya. Goa pea pare onaa medaloma oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama pope kaa meme rabu nimu epe-rupa mapiraaya. Goa pea-ga go epe kaa kalape kogonore niaa rayomere niaana bipa napema. 17 Gore aa adaapumi Gote-na agaa madaa mone meape kogono pemede. Niaame goa napema pare Gote-me niaa

mea rapaasa-pulu nipuna ini agaa madaa agaa padane waru loa Krais raapu pirua kogono pamina.

3

Kagaa agaana kogono ora pipape

1 Pare abia go pageme agaa madaa nina bi minasaatalo lagialo ya? Gore aa medalomame peme-rupa pepa kogono madaa bi waru meaminalo pi ya? 2 Dia-ga niaana bi meape pepa nona piane onaare nimi pimi. Go pepare niaana robaa-para ia-ga onaa rayome nimi pepa nona piane adoa dipitimi. 3 Go pepare Krais nipuna tinaloa niaame nimi piri-para mea ipisima. Apo pepa madaa nipumi pepa tape natua peparupa aana madaa natisa. Dia, pare oro yaalo kagaa pirape Gote-na Holi Spirit-mi onaanuna robaa-para pipaa-rupa tisa.

4 Gore Krais-me niaa raba misa-pulu niaame Gote madaa kone rulaawa go agaa adaliminalo adaapu tu ima. 5 Ora niaana bipa go kogono mada napula pisima. Dia, Gote padaneme puri gea rabu niaame go kogono mada pema. 6 Gore Gote nipumi niaa kone gua niaare nipu raapu pogatu pirape kogono mea gisa-pulu mada palima. Go pogatu pirape agaare pa rekena agaadaa Dia, pare Holi Spirit-miri nipuna pea. Gore rekena agaame onaa omape kone kata pare Holi Spirit-miri onaanu epe-rupa mapiraape kone kata.

7 Gote-me rekena agaare aana madaa tua gisa rabu Gote-na epe paana puri raapu ipisa. Goa pisa-ga Moses-na ini-parare paa waru roaaya-pulu mo Israel onaanumi nipuna ini agaa-para na-adesimi. Goa pisa pare oropere go epe paana puriri nadia sa. Gore rekena agaana kogonore omape dina puri mea ipisa. 8 Goa pisa pare Holi Spirit-mi onaanu oro yaloa kagaa pirape puri guaaya-pulu go rekena agaana puri maoge yaaya. 9 Gore go rekena agaa simide raburi wae yoto mea ipisa pare go kogono madaa epe paana puri adesima. Goa pua onaanu ora epe-rupa mapiraape kogonore rekena agaana puri rabuaaniaaya. 10 Goa pea-ga go kagaa agaana konena puriri abia ora waru epe ta-pulu abana lo robaana puriri madia yaasa. 11 Gore go epe kogono madaa epe paana puri raapu wae kone ogepu aasa. Goa pisa-pulu go oro yaalo kagaa pirape kone madaa nipuna epe paana puri ora adaalupe su yamea.

12 Niaame go oro yaalo kagaa pirape agaa mua piruaema-pulu niaame agaa puri paloa waru laketema. 13 Niaame Moses-me pisa napima. Gore mo Israel onaanumi Moses-na ini agaana i paa apetua dia nalo nipu adesalimi-daa nipumi ini agaana mamina ruginimi kunisa. 14 Gore nimuna pu robaa-para rero pisa rabu pa naipisa pare abia page nimumi abade rekena agaa pa dipi pirala peme. Goa peme-ga mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitisa. Gore pa onaame raa namea rubalimi pare Krais raapu pitia rabu Gote-me go yae mea rubalia. 15 Gore abia page nimumi Moses-na agaa dipia pago pimi rabu mo mamina rugini nona piane yaeme nimuna kone rigitabaaya. 16 Gore onaanu kone napereketeme rabu Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Moses Aa Mudu raapu pirisa onaana mamina ruginimi ini agaa pa rigitisa. 17 Go agaa madaare aa mudumi Holi Spirit madaa agaa ta. Goa pea-pulu Aa Mudu-na Holi Spirit aa meda madaa pitiare go aa-na wae yae madaa esepeaalia rabu nipu eperupa pa piralia. 18 Goa pea-ga niaa rayo yae medame niaana ini agaa rigitape yae naia. Goa pea-ga ipa-para oyae lewa lewa pala aatade-rupa onaanumi Aa Mudu-na epe puri niaana ini agaa-para mada adalimi. Oro yaalo niaame go epe paana puri mua piruaema rabu Aa Mudu-na kagaa kone wasupa adape nona pima. Go madaare Aa Mudu-ri Holi Spirit ya-pulu nipumi go kagaa konena puri page niaa guaaya.

4

Kogono aanuri sumi warini pe nona pea

1 Gote-me abade niaa odome omoa nipuna epe kogono pamonalo puri gisa. Goa pea-pulu niaame go kogono madaa nagimalima. 2 Dia, pare niaame kudiri pi konena wae yala polape konenu page aba gimisimade. Abiare niaame yaa agaa meda naloa Gote-na agaa page niaame nabebolamina. Dia, niaame ora agaa rayo loa Gote-na ini agaa madaa pirua onaa rayona robaa-para i agaa kuraliminalo kogono pema. 3 Gore niaame epe agaa go lagialema rabu namealiri gore ne repena ralae-para mea lopalimi. 4 Go su amaa makirae Satan-me mo onaanuna kone mea rogaa ia-pulu nimuna ini page rigitea. Goa pisa rabu Krais-na epe paana puri-para Epe Agaame nimuna robaa-para mada naepea rabu nimumi nipu na-ademe. Goa peme pare Krais-re ora Gote-na piksa pia.

5 Gore niaame niaana pa amaa agaa-daa nalagialema. Dia, niaame Yesu Krais-re ora Aa Mudu pia lo lagua niaare nipuna kogono aa pima lo lagema. 6 Gore abade Gote-me go ribaane su-para paa opena sapulu nipumi nipuna paare niaana robaapara page mea ipisa. Goa pea-ga abia niaame Gote-na epe paana puriri Krais-na ini agaa-para adema-pulu onaanu go agaa laketema.

7 Pare niaame go epe paa madaa kone mealima rabu niaa sumi warini pe nona

piane pirua go purina paa saapitima. Goa pea-pulu onaa rayome Gote-na puri ado kiritinaloa niaana puri madaa dia kone salima. 8 Gore kedaamere su rayona agaa epea pare niaa mada narabuaniaaya. Oro yaalore niaana robaa-para kone adaapu epea pare niaana kone ora namabebolaaya. 9 Go page iaa adaapumi rekoa niaa waea pulalo peme pare Gote-me niaa naminaa repaaya. Gore aanumi niaana yogane radaa waru manaawa waea peme pare niaa ora natu maomalimi. 10 Goa pua oro yaalo niaana yogane madaa epape yaere niaana kone-para Yesu omesa-daa niminaaema. Goa pea-pulu onaanumi nipuna kagaa kone wasupa niaana kone-para mua adaliminalo kogono pema. 11 Gore niaa oro yaalo Yesuna kogono pema rabu aa medalomame niaa tu maomaatalo peme. Goa pea-daa onaanumi Yesuna oro yaalo kagaa pirape kone wasupa adalimina niaame kogono pamina. 12 Go agaana re-re omape koneme niaana kone tu maomaatalo pamina. Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape koneme nimi raba minalo kogono pema.

13 Niaame Yesu madaa kone rulaemare abade Gote-na agaa i buk madaa gupa sa-rupa pema: Neme Gote madaa kone rulayo-pulu neme aba lapasu. Gore niaame page kone rulaema-rupa niaame page agaame lapaema. 14 Gote-me Aa Mudu Yesu wala marekaasa-daa niaame aba makuaaema. Goa pua Gote-me niaapara nimi-para marekaawa Yesu raapu mea mapiraalia 15 Go lagialema agaa rayore nimi raba minalo lagialema. Gore Gote-na epe raba meape konere adaapu ora mu kiritalimina. Goa puare go madaa nimimi beten adaapumi ora pi loa Gote-na bi minasaalimina.

Yesu madaa kone rulaasimi

16 Goa pea-ga niaame kogono nagimamina. Gore ora niaana yoganere o ta pare pinawa loa padane padane laatapu Holi Spirit-mi niaana pu robaa-para kagaa puri guaaya. 17 Gore go kedaa niaa madaa epeare ora adaape-daa dia mada rialima. Goa pea pare go kedaamere niaa epe kone gua oro yaalo kagaa pirape yoto adaape mea gialia. Goa pea-ga mogo oge kedaasimiri niaa narabuaniaaina lamina. 18 Gore niaana inimi ademade yae madaa na-adaba pima. Dia, niaame na-ade kagaa yaere waru adaba pima. Gore niaame go inimi ademare gore rudupu yapina salia. Goa pea pare oyae niaame inimi na-adema yaere oro sama lama pualia.

5

1 Gore niaana yoganere niaame su amaa ae kabe ada nona piane pima. Go ada kilipialia rabu niaana ada meda Gote-me wariasa-daa niminaaema. Goa pisa-daa go adaare aa medame abade kimi napisa pare so yaa-para aayare niaana oro yaalo pirape yogane gialia. 2 Gore abia niaa su amaa pima rabu niaame so yaa-para aaya ada ora mulalo pu rekena pima. Sogo yaa madaa yogane niaana pumi raana pina pima. 3 Sogo yogane mua mamina-rupa yamalima rabu niaana yogane naramualia. 4 Abia niaana yogane kabe ada-rupa aayadaa kedaa muaema. Gore niaame go su amaa yogane kilipiape kone naima. Dia, pare niaame kagaa yogane mulalo pima. Go rabu niaana omape yoganere niaa oro yaalo pirape yoganeme alopaawa niaa rigitalia. 5 Gote-me niaare so kagaa yogane meamonalo managolaaya. Goa pua nipumi niaa orope gialiade yaenuri Holi Spirit gearupa ora gulalo agaa lo mapataaya.

6 Goa pea-ga niaame oro yaalo robaapara puri waru mua piramina. Abiare niaana su amaa yoganere niaana ada nona piane pima-pulu niaa go yogane-para mada pima. Goa pea pare niaare Aa Mudu raapu nipuna ada-para mada napiralimadaa niminaaeme. 7 Goa pua abiare niaame nipu madaa kone rulaawa pirua niaame go oyae abi na-adema. 8 Goa pea-ga niaana robaa-para puri meamina. Niaamere go su amaa yoganere gimoa so yaa-para pua Aa Mudu raapu pirua kagaa yogane mulalo pema. 9 Goa pea pare niaana konere nipuna ada-para pua nipu raapu piralima palo go su amaa ada-para piralima palo niaame oro yaalo Aa Mudu raana omenalo kogono pema. 10 Gore orope Krais-me niaana koso pagaliade di raburi niaa rayo epa kiritalima. Gore niaame wae kogonopara epe kogono-para palima-daare onaa rayo padane padane laatapu nimuna yoto go kogono madaa mealimi.

Gote-na adami onaa piramina

11 Gore niaame Aa Mudu madaa paalame omoa kone niminaaema-pulu onaame nipu madaa kone narulaawa agaa laketema. Gore Gote-me niaa adokaru mina-ga nimimi page nimina pu robaa-para i koneme niaa ademe kone salo. 12 Go agaa madaare nimimi niaana bi minasaaminalo natema. Dia, pare nimimi niaa madaa kone mealiminalo teme. Goa pua nimimi onaa medalomana ini agaa madaa niaa pedo paliminalo agaa teme. Gore onaa medalomame nimuna kogono madaa pedo pua robaapara i kone na-ademe. Nimumi nimipara agaa teme rabu nimina robaa-para i kone madaa agaa laketeme. 13 Gore go onaanumi niaa maeyae onaa pima

temere niaame Gote-na kogono waru pamina. Go page nimimi niaa epe kone pema temere gore nimi raba meape kogono pipape. 14 Gore Krais-me niaa madaa pedo pu odome omesa-ga niaa kone waru sua nimi raba minalo kogono pema. Go aa padaneme onaa rayo madaa omesa-daa onaa rayo nipu raapu omesimi. 15 Gore nipu onaa rayo madaa omesa-pulu onaa abia pa pimi nimimi kone waru sua nimina pora pamua kone waru mealepape. Dia, pare nipumi niaa raba mulalo omoa wala rekesa-daa niaame nipu madaa kone rulaawa kagaa pora pamuamina.

16 Goa pea-ga abia niaame onaanuna kone adema rabu su amaa i koneme narumaa samina. Gore ora abade niaame Krais nipu pa yogane pirina kone sua go-rupa mea rumaasima. Goa pisima pare abiare niaame go kone gimoa go-rupa namea rumaaema. 17 Gore aa medame Krais raapu pirua kagaa kone mealiare nipu ora kagaa aa piralia. Goa pua abana wae kone rayore gimoa kagaa kone mu saapiramina.

18 Apo kagaa konere Gote-me gua abana kone mea rubisa. Abadere nipuna iaarupa pirisima pare Krais-na kagaa kone gua Gote raapu padane-para adami onaanu mapiraasa. Goa pua nipumi niaa onaa medaloma raba meamonalo kogono gisa. Goa pua niaame nipuna iaanu medaloma Gote-na adami onaanu maaulatalo pema. 19 Gore Gote-me onaa rayo Krais-na adami onaanu mapiraasadaa agaa lagema. Goa pua Gote-me nimuna waea pisimi madaa kone nasua wae yoto nasaapiruaaya. Gore onaa iaarupa pirisima rabu Gote-me niaa adami onaa mapiraasa. Go kone madaare niaa kogono pua onaa laketema. 20 Goa peapulu niaame Krais-na agaa mua nipuna agaa laketema. Goa teme rabu Gote nipuna agaa niaame lagialema. Goa pua naamere Krais-na agaa mua nimu-para puri paloa gupa teme: Gote-me nimi iaa aulaawa adami onaanu wala mapira ya-pulu agaa ria waru mema. 21 Krais-me waea meda page ora napisa yapare Gote-me niaa Krais raapu wae onaa-ga epeloa rayo epe-rupa mapiaaya. Go rabu nipu waea pi aa-rupa ma-aulaasa. Goa pua Krais-me pisare niaa rayo nipu raapu padane-para pirua Gotena redepo ne kone mua epe-rupa piraminalo pisa.

6

Aposel kogono madaa kedaa risimi

1 Niaare Gote-na kogono paema-pulu nimi-para agaa puri palo gupa teme: Nimimi Gote-na epe raba meape kone aba meme-pulu waru surubalepape. 2 Go madaare pagalepape. Gote-me gupa tea: Aba nimi epe raba meape yapi di raburi nena agaa pagesude.

3 Gore niaame kogono epe-rupa pua onaanu wala lopalimilo-daa napema. Goa pua nimumi niaana kogono madaa ero agaa mada nateme. 4 Dia, yapare onaanumi niaa Gote-na kogono aa adaliminalo kogono pema. Goa pua niaame radaa no kogono pala piramonare kedaa riape kogono pu waea rado radome page rabualiaga kogono pawa pamina. 5 Goa pala piramonare nimumi niaa tisimi page kalabus ada-para mapataasimi rabu page niaa wae-rupa piruaarimana loa pogolasaasima rabu page kogono pisima. Niaare kogono madaa pu imu-para yaapi pu radaa waru noa u waru napatua reame waru omesima. 6 Goa pisa pare niaa abia epe-rupa pima-ga kone waru niminaawa pawa pirua onaanu epe-rupa raba mema-pulu niaare oro Gotena kogono aanu-rupa ademe. Niaamere Holi Spirit-mi kone ginaloa puri mua niaame onaanu madaa pedo pu raaname waru omoa Gote-na kogono pa amaa pema. 7 Niaame ora agaa laketema rabu Gote-na puri mada kogono pema. Goa pua niaame epe redepo ne kone ima-ga niaame Gote-na iaanu tulalo pema rabu page nimumi niaa tulalo peme rabu page ora agaana redepo ne kone sua kogono pema.

8 Onaa medalomame niaana bi minasaaeme pare medalomamere waea pimi teme. Medalomame niaa-para ero agaa loa masaa rilaeme pare medalomame niaa epea aa-rupa adoa remaa laketeme. Nimumi niaare yaa agaa ne aanu kone imi pare niaamere ora agaa mea laketema. 9 Gore onaa medalomame niaana bi napagesimi pare onaa adaapumi niaana bi waru pageme. Medalomame niaa omaperupa pirisima pare abia nimimi niaa kagaa pa pimi-daa ademe. Gore niaa epe-rupa piraminalo Gote-me niaa kedaa pi kogono mea gea. Goa pea pare go oyaeme niaadaa natu maomaaya. 10 Niaare niaana pu robaa-para kedaa mema pare Gote-me niaa raba muaaya-pulu oro yaalo niaame raaname omamina. Niaare naraa onaarupa pirita pisima pare niaame Gote-na epe kone adaapu mua onaa adaapu page rumaa katema. Gore niaare oyaenu meda naima teme pare niaame oyae rayo ora saapiruaema.

11 Gore Korin onaa nimi-para epe agaarupa apo lagialema pare nimina robaapara i kone rayo penaame waatema. 12 Niaame niaana lo robaa-para i konere narogaa saapima. Dia, pare nimina pu robaa-para epe kone waru naimi-pulu nimimi niaa madaa pu robaa-para i kone penaame nawateme. 13 Gore abiare neme

nimi lagialo aaraame nipuna si agaa mana laketeme-rupa lalo: Niaame nimina robaa-para i kone rayo penaame waatema-daa go nimimi epe kone mua go-rupa pipape.

Niaare Gote-na ada-rupa pima

14 Gote madaa kone narulae onaanuri kone rado-rupa imi-ga nimu raapu pora napamualepape. Dia-ga epe kone i onaanu-para agaa rasini onaanu raapu pora meda-para napamualepape. Go page niaame abana kone-para kagaa kone lapo padane-para mada nakibumalima. 15 Go page Krais-para Satan lapona kone padane-para mada nasalipi. Gore mo kone rulae onaanu-para kone narulae onaanu raapu kone padane-para mada nasalima. 16 Go page Holi Spirit niaa madaa pia-ga niaare Gote-na epe ada nona piane pima. Goa pea-ga niaame remo yawe i aana madaa kone mada nasalima. Gore niaare ora pia Gote nipuna epe ada nona piane pima. Goa pea-pulu abade Gote-me gupa sa:

Niri nimina robaa-para pirua nimi raapu padane-para pamuamina.
Goa pua niri nimina Gote piralua-pulu nimiri nina ruru onaanu piralimi sa.
17 Goa pisa-pulu Aa Mudumi gupa sa:
Nimiri nimuna rikiraana gimoa ipulupape.
Goa puare nimimi remonuna wae kone naratalepape.
Goa palimi-daare neme nimi raapu piralua.
18 Goa pua niri nimina Aapa ora ria piralua.
Nimiri nina nogo naakinu piralimina.
Aa Mudu-ri oyae rayona puri yaalo agaa gupa lo mapataasa.

7

1 Gore nina ame baaninu-ya, Gote raapu pogatu pirape agaare niaa lagea. Goa pea-ga oyae rayomere niaana kone-para robaa-para maoyaalia-daare mea ruboa epe-rupa piramina. Goa puare niaame Gote madaa paalame waru omoa epe kagaa kone padane sua piralimina.

Korin onaame Pol madaa pedo pisimi

2 Niaame abade aa meda-para waea napua aa meda namaoyaawa page niaame abade aa meda namakirasima. Goa pea-ga nimimi niaa madaare pu robaa-para kone epenaatapape. 3 Neme nimi-para mariae agaa-daa nalalo. Dia, neme aba apo lawade. Niaame nimi-para kone waru imadaa nimi omalimi palo pa piralimi palo ni page nimi raapu piruaayo. 4 Neme nimi madaa kone mapiraawa nimi madaa pedo waru pe. Gore kedaa pi kone rayo niaa madaa epeare gore nina pu robaa-para puri waru mapalaaya. Goa pua naa raana ome konere robaa-para rulatabea.

5 Gore abade niaa Masedonia su-para epa opapasima rabu niaa ogesi-daa kitu napirisima. Dia, wae kedaanu ipisa-daa onaanumi arere pua niaana robaa-parare paalame omesima. 6 Pare aa meda nipuna pu robaa-para kedaa pea raburi Gote-me nimuna pu robaa-para epe kuma pi kone kata. Goa pea-ga Gote-me Taitus niaa piri-para mea rapaasa-daa niaana pu robaa-para puri mapalaaya. 7 Taitus niaa piri-para ipisa rabu gome agu niaana pu robaa-para puri namapalaasa. Dia, pare nimimi Taitus nipuna pu robaa-para epe kone kasimi-pulu nipumi go agaa lagisa rabu niaana pu robaa-para puri page mapalaasa. Taitus-mi nimimi ni ora adolalo pamededaa lagilo sa. Go page nimimi odome omoa ni raba mulalo peme-daa lagialo sa. Goa pea-pulu neme ora raaname waru omesa.

8 Gore neme pepa tua o taasude rabu nimina robaa-para kedaa mea gisa-daare ni abia odo napea. Yapare go pepa-me abade nimina pu robaa-para oge rudupu kedaa mapasa-daa odome omesu. 9 Goa pea pore abiare neme raaname waru omalo. Gore mo nimina robaa-para kedaa pi kone masaasude madaare raaname naome. Dia, pare go kedaa pi kone sua wala nimi go kone madaa lo robaa perekesimi-pulu go madaa raaname waru ome. Go kedaa pi kone madaare Gote-me nimina lo robaa maepeaasa-pulu niaana agaame nimina pu robaa-para namaoyasa. 10 Dia-ga kedaa rialima-para lo robaa wae raapu ritima rabu Gote-me kogono pea-pulu gome onaanuna kone maepeaawa oro yaalo mapiraape kone gulalo pea. Goa pea-ga kone perekealima lo robaa-parare ora epe ta-ga odome naomamina. Goa pea pare go su amaa piri onaanuna kedaa-para lo robaa wae mema konemere nimu maoyainaloa nimu ini adupialimi. 11 Gore lo robaa kedaa pi kone gisa-mere Gote-me nimi raba misa-daa waru ado pimi. Go kedaa pi kone misimi-pulu nimimi aipapulu rekoa kone maredepo yatepape. Goa pua aa medame waea pea rabu go madaare nimimi ratu yawoa Gote madaa paalame omoa niaa waru adolalo peme. Goa puare waea peme onaare nimimi lo robaa marekaawa nipuna kone maredepo yatepape. Goa rayo madaare nimimi nimina konere penaame epe-rupa meme. 12 Gore neme go pepa nimi pimi-para tua o taasude rabu neme go pupitagi nisade aa raba minalo agu-daa natisude. Go page go aame onaa madaa waea pisa-daare go agu raapo madaa kone sua pepa natisude. Dia, pare Gote-na ini agaa madaare nimimi niaa agu raaname omoa niminaaliminalo go pepa tua o taasude.

13 Go nimina kone agaa pagema raburi niaame epe kone sua epe-rupa piraema. 14 Gore neme abade nimi piri-para Taitus-

me agaa adaapu pua lakelasude. Goa pisu pare nimimi go agaa madaare ni yala namapasimi. Dia, agaa rayo niaame nimi-para simare gore ora agaa sima. Goa pea-ga niaame nimi madaa Taitus-para agaa adaapu loa epena sima. Go raburi niaame ora agaa lagisima kone sua makuaaema. 15 Gore Taitus nipu nimi piri ipisa raburi nimimi nipu mulalore paala omeme kone adaapu sima. Go rabu nimi rayome nipuna agaa pagoa mogeasimi-daa nipumi kone niminaabaaya. Goa pisimide rabu nipuna pu robaa-para nimi odome omoa raaname waru omo pia. 16 Goa pea-ga abia nimina kone-para epea palimi kone sua neme padane ora waru pedo pe.

8

Raba meape kogono

1 Gore niaame nimi lagulalo pima yaere Gote-me Masedonia lotu ada-para kirita piri onaanu epe-rupa raba mina mua titame omenalo niminaalima. 2 Go onaa nimumi kedaa adaape mea riasimi-pulu gomere nimuna kone rulae ko tulalo pisa. Goa pua nimu naraa onaa-rupa pimi rabu nimi robaa-para raaname waru omalimi. Go onaanumi mone ora adaapu kiritaawa kateme. 3 Neme adoa nimi lagialo. Gore pa nimuna oyae adoa go mone kirita sua medaloma rumaape-rupa isare waru rumaasimi. Goa pisa pare nimumi go kone page rabuaniaawa adaapu wala mea kateme. 4 Go rabu nimumi agaa puri palo loa mo Judia lotu ada-para page Gote-na ruru raba mina isimi-pulu go kogono pisima. 5 Nimuna konere niaame ora epe ta kone isima pare nimumi mone kogono agu-daa nakasimi. Dia, abade nimuna kone rayo Aa Mudu-para kasimi. Goa pua nimumi Gote-na kone mua nimumi niaa-para page kone kaloa raba misimi.

6 Goa pea-ga Taitus-mi go kogono abade ripimaawa mone oyae kiritainalo lakesima. Nipumiri nimina epe raana omape kogono raba minalo lakesima. 7 Gore oyae rayo madaare nimimi epe kone waru imi-ga Gote-para puri paloa kogono pua nimina raana omeme konena iniri mone katapape. Nimimi Gote madaa kone waru rulaawa agaa epe-rupa lakeloa makuaae kone waru sua raba mulalo kone page waru imi. Goa pua nimimi niaa madaa page kone waru imi. Goa pea-ga abiare nimimi raana omape kogono meme rabu kone waru ratua pipape.

8 Neme nimi pa pora medaloma nalagialo pare onaa medalomame epe kogono pulalo peme raburi kone mea waatea-ga adalepape. Go kogono madaare neme nimu odo omoa lo robaa waalape kone waru adaliminalo lagialo. 9 Gore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe titame omoa raba meape kone madaa remaa pagesimide. Nipuri yaa-para aa mudu pirisa pare niaa raba mulalore nipu waea naraa nona piane epa pirisa. Nipumi aa naraa piritalo pisare nimi nipuna loa epe kone madaa rabu mulalo pisa.

10 Abia nina konere oyae kirita sape kogono madaare nimi gupa lagialo: Go kogono aba maali padane dia naloa ripimasimi-pulu abia pu kiritatepape. Go kogono madaare nimimi aba raana waru omoa pulalo pisimi. 11 Goa pea-ga go kogono ora pu kiritalepape. Abade nimimi aipapulu kogono raaname omoa marekasimi go kogono abia page aipapulu pubalepape. Gore nimina kiritape mone adoa pipape. 12 Goa pea-daa nimimi oyae katalo raaname omalimiri Gote-me go kone adoa raaname omea. Nipumi nimi gulalo pi oyae madaa adoa raaname omalia. Nimimi kane oyae saapimiri nipumi go madaa adoa rumaalia.

13 Neme oyae adaapu mua onaa medaloma epe-rupa pirinalo oyae nakaato. Goa pula pe yaalore nimina oyae dia yalia. Neme nimi rayo padane-rupa piralimina kone i. 14 Abiare nimimi oyae adaapu imi-ga oyae dia ta onaanu medaloma katapape. Goa pea pare nimi oyae dia yalia rabu nimumi oyae adaapu salimi-daare gore nimi page raba mealimi. Go madaare nimi-para nimu raapu padane-rupa piralimina. 15 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Aa medame eta adaapupe mea kiritaaya pare rumaatalo pea rabu nipuna ora adaapu naia. Gore aa medame ogepusi mea kiritali-daare rumaame rabu gore nipuna eta ogepusi nadia yaalia sa.

Pol-me Taitus Korin su-para mea rapaasa

16 Taitus-na konere niaana kone raapu padane-rupa inalo nimi raba mulalo pea. Goa pua nipuna kone madaa Gote-para ora pi tema. 17 Gore nipumi niaana agaa pagoa ratea pare nipuna go kogono pulalo kone mua nimi piri-para epalia. 18 Niaana ame meda nipu raapu penaatema. Go amere Yesuna ruru onaa rayome Gote-na agaa lakelape kogono madaare nipuna bi minasaaeme. 19 Goa pea pare go-rupa agudaa dia. Gore mo Yesuna ruru onaanumi nipuri niaa raapu penaalame. Nimumi nipu Gote-na agaa kogono-para go mone surube kogono mea kasimi. Go madaare niaame raaname omape kogono pua niaa Krais-na onaanu raba muaema. Onaanumi go epe pora adalimi rabu Aa Mudu-na bi mada minasaamina. 20 Go mone adaape madaare pa aa medalomame ape

yaenu mada nateme-daare niaame go yae epe-rupa surubema. 21 Niaana konere Aa Mudu-na ini agaa madaa kogono waru pamina. Yapare nipu madaa agu-daa napema. Dia, pare pa onaanuna ini agaa madaa page kogono waru pamina.

22 Goa pua mone epe-rupa surubalima-pulu niaame niaana ame meda page nimu raapu penaatema. Nipuri oro yaalo niaame kogono rado rado katema rabu nipumi puri paloa niaa raba mulalo pea. Gore abia nimi madaa kone waru ia-pulu nipumi puri waru paloa go kogono mada palia.

23 Gore Taitus-ri nipu niaa kogono meda pi yago pirina saame nimi raba mulalo kogono pepa. Taitus raapu palimide amenuri nimu Gote-na ruru lotu adanu-para piri onaanu-repaa kogono pape aanu ya-pulu onaanumi nimuna kogono madaa Krais-na bi minasaalimi. 24 Goa pea-ga nimimi nimuna kogono madaa raaname omalepape. Goa palimi rabu mo Gote-na ruru piri onaanumi nimi madaa pedo pua madaa paliminalo teme.

9

Pol-me Gote-na ruru raba mealepape lo agaa lakesa

1 Gore Judia su-para pirua Gote-na ruru onaanu nimumi raba mulalo oyae pa kateme. Goa remaa pageme-ga neme nimi agaa wala adaalupu natua repalua. 2 Nimina konere niaame go kogono palima kone imi-pulu neme mo Masedonia onaanu nimi pedo pi agaa gupa pua lakesu: Aba patisa maali rabu Grik su-para pimi ame baaninumi nimi raba mulalo piruaeme lo lakesu. Gore Masedonia su-para piri onaa adaapumi nimina kone adoa nimumi pora waru mea waasimi. 3 Goa pua niaame nimi madaa pedo pua simade agaare pa agaa nasima pare go amenu penaatema. Goa pea-ga neme abade nimi lagesude agaa madaare nimimi oyae aba managolaba piralepape. 4 Niaame abade nimi madaa kone waru sua agaa adaapu sima. Goa pea pare mo Masedonia supara piri onaanu ni raapu nimi kiritaawa epola peme-pulu oyae nakiritalimi-daare nimi yala potema. Goa pua nimimi page yala waru poteme. 5 Goa pea-daa neme go amenu nimi piri-para aba mea epenaaloare nimina pa kaloa rumaape yae managola salepape. Goa pua pa mea rumaae yae managola salimiri niaa epalima rabu ora nimina kone sua katemenalo adalima. Niaame go mone oyae yoloa mulalodaa napema.

6 Go madaare nimi kone gupa pagamede niminaatepape: aa medame nipuna eta wai ogepusi poaliare gore nipuna eta page ogepusi no patalia. Pare aa medame e adaapu poaliare gore nipumi eta adaapu no patalia. 7 Goa pea-ga nimi padane padane laatapumi nimina kone waru suare oyae rumaa katapape. Goa pua nimi oyae katalo peme rabu kone laapo nasu nakalapape dia, ora mea ipu neme pi natapape. Dia, aa medame oyae kaloa waru raaname omeare Gote-me go aa madaa pedo pu raaname omalia. 8 Gore Gote-me nimi nipuna oyae waru guaaya-ga nimimi mealimi rabu nimina ki-para rulatabalia. Goa pea-pulu oro yaalo nimimi mealimi rabu oyae rayore mada saapiru kiritalimi. Goa puare nimimi epe kogono rayo madaa pu kiritalimi. 9 Go-rupare Gote-na buk-para agaa gupa ta:

Go aa nipumi abade naraa piri onaanu-
para oyaenu waru rumaa kasa.
Nipuna epe konere oro yaalo pa saapi-
raama laama palia.

10 Goa pua Gote-me eta wai aanu mea kata rabu napenu page poaeme. Goa pea-ga eta ini go piane yaere nimi adaapu ma-adaa gu kiritalia. Goa puare nipumi nimi epe kone su waru kalape yaenu mealminalo epe oyae adaapu maopalia. 11 Goa pua nipumi nimi oyae adaapupe mea gialia rabu oro yaalo nimimi page oyae adaapu mada kateme. Goa pua niaame nimina pa gi yaenu mea katema rabu onaa adaapumi Gote-para go oyae madaa ora pi mada teme. 12 Gore nimimi go epe kogono palimi rabu Gote-na ruru onaa raba mua nimu oyae rudu teme onaa rayo kalo kiritalimi. Goa pea pare go-rupa padane dia. Goa palimi rabu go madaare nimumi Gote-para raana waru omoa ora pi tema. 13 Goa pua nimimi go kogono pua onaa adaapu raba mulalo oyae rumaa kateme-pulu nimimi Krais-na epe agaana pora ratalimidaare adalimina. Goa pua nimimi pa onaa radonu rayo page kateme-pulu onaa adaapumi Gote-na bi minasaalimi. 14 Goa pua Gote-me nimi ora waru epe-rupa raba meape kone gua surubaaya. Goa pea-pulu nimumi nimi adaape raaname waru omoa Gote-para beten teme. 15 Gore Gote-me niaa pa amaa guaaya yaere gore niaame ora nakabalima pare niaame Gote-para go madaare ora pi lo piruamina.

10

Pol-na kogono madaa marakepeaa agaa laasimi

1 Niri Pol neme nimina kone maredepo yatalo Krais-na agaa kone nimi lagialua. Nimina rikiraana pimi onaa medalomame niri nimi raapu oge naaki-rupa pawa epa piruaayo teme. Goa teme pare wala ni

pisude raburi nimi madaa puri pane agaa pamu laayo teme. 2 Gore neme nimi agaa gupa mealo: Wala orope ni nimi piri-para epaluade raburi puri pane agaa lagula epea teme ya? Go onaanumi niri abana kone sua kogono pamu pealo teme-ga nimu padane pirinaloa puri pane agaa mada laketoa. 3 Ora niaare su amaa pima pare niaame go su amaa onaanuna kone-rupa nasu piramina. 4 Gore niaame yada pape yaenu aba saapimare pa go su amaa yaenu saapima kone nasamina. Dia, yapare niaame yada pema rabu Gote-na puri pane yada pape kone samina. Goa pua niaame iaanu raapu yada paape abuloa piri nona piane kepo mea rasitima. 5 Naamere nimuna yada paape makirae agaana re nagimema. Goa pua kone rayore onaanumi Gote-na epe kone gimolalo pemere go page niaame rugulala paina teme. Niaame onaa rayona kone marabuaniaawa niaa rayome Kraisna epe kone mua nipuna agaa pago ratu piramina. 6 Goa pua nimimi niaana agaa rayo pagoa rataliminalo lagema. Goa pea pare onaa medalomame go agaa rasatalimiri niaame puri pane agaa loa nimumi makuaainalo yaenu palima.

7 Gore nimimi go madaa kone waru salepape. Gore aa medame nipu Kraisna aa piritalo palia-daare nipuna robaapara i kone aba niminaawa kone wala melia. Gore nipu agu raapo Dia, pare niaa page Krais-na ruru onaanu pima. 8 Gore Aa Mudumi niaa-para puri gisa-pulu neme go kogono madaa pedo pu piruaayo. Pare neme pa bi mulalo pa amaa agaa nasude. Pagalepa. Nipumi puri gisare nimina robaa-para puri mapalainalo gisa. Gore neme go purimi nimi namaoyalua pare go pe kogono madaare neme yala napotoa. 9 Pare nimina koneme neme go agaa nimi paala masaatalo o taariana kone nasalepape. 10 Gore nimi medalomame go piane agaa pa teme: E, gore Pol-na pepare agaa puri pane kedaa pi agaa ia teme. Yapare nipu niaa raapu pa epa pia pa epa omapaaya pare nipuna agaare pa agaa ia teme. 11 Gore go agaa teme onaanu nimimiri kone gupa niminaatepape: Niaare su adaalu-para pirua page nimi raapu pima rabu page pepao taape kone-para page kone salima page ora padane kone sua pema.

12 Gore onaa medalomame niaana bi minasaaeme teme-daare nimu raapu napiralima pare paalame omema. Pa onaanuri nimi kone waru naimi. Nimuna pa piruaeme onaanuri nimuna bi minasaape kone sua medaloma rabuaniaawa ko tape agaa kone epea rabu rumaawa waru ademe. 13 Pare niaame niaana bi mada naminasalima. Dia, abade Gote-me niaa mea wasade kogono madaa niaame niminaawa pedo pua kogono pema. Go gisade kogonore nimimi page go pema-daa. 14 Gore go kogono madaare niaame nimi piri-para ipua Krais madaa Epe Agaa lagisima rabu go gisade kogono pa pisima. Pa aa medana kogono rado meda yaalore mada napula pisima. 15 Goa pea pare aa medalomamere nimuna kogono rado peme rabu niaame go aanuna kogono madaa nimuna bi minasaatalo napema. Dia, Gote-me niaa kogono gisa-daa niaame nimina kone rulae yae puri waru palainalo ado pima. Goa pua nimina rikiraanare niaame Gote-na gisade kogono ora adaminalo kogono pamina. 16 Goa puare niaame nimina masaa-nane* piri onaanu medanu-para Epe Agaa laketa palima. Goa pua niaame aa medaloma nimuna peme kogono madaa bi namulalo pema.

17 Go madaare agaa gupa ia: Aa medame pedo pedo palia-daare gore nipuna Aa Mudu ora pia-daa go madaa pedo palia. 18 Gore aa medame nipumi nipuna bi minasaaliare go konere epe kone-daa dia. Dia, yapare Gote-me aa meda madaa pedo paliare go aa padanere ora nipuna bi ia.

11

Pol-me makirae aanuna kogono gupa napipape sa

1 Gore neme pa maeyae agaa lalo-ga agaa loraawa pa pagalepape. Gore pa ogesi pirua pagamina. 2 Gote-me nimi madaa udipa kone ia-rupare neme page nimi madaa go kone i. Gore nimiri epe inumakua ona-rupa pirua epe aa meda ora palima kone imi. Go epe wariae aare nipu Krais yaade. 3 Pare neme nimi paalame waru ome. Aba mo makirae kone Satan paaka nona piane pirua waea pua go onana kone maoyaasade. Gore go-rupa nimina kone-para oyolalo nimimi Krais gimolalo peme rabu neme go madaa paalame ome. 4 Gore pa aa medaloma nimi piri ipua makirae Yesu radona agaa epa lageme rabu nimimi raaname waru omoa kone rulaeme. Gore niaame abade go rado makirae Yesuna agaa-daa nagisimade. Goa pea pare nimimi makirae epe remo madaa page epe agaa rado madaa page pa pageme. Goa peme pare abade niaame agaa mogeasima rabu Holi Spirit-na epe agaa lagisimade pare rado agaa-rupa maaulasimide.

* **10:16:** Pol-me nimina masaa-nane aaya adaare naare pabala-nane aaya adaare Korin-para Rom-para Spen-parana agaa lakesa. Gore pa i su meda-para Pol-me polalo pisa.

5 Pagalepa. Gore mo nimina epe aposel
kogono aanuna rola-para ni pa pide. Go
kone imi ya? 6 Gore nina lagede agaare goa
lape yaata kone sua pa amaa-daa natema.
Dia, pare neme makuaaliminalo kone waru
sua to. Gore oro yaalo nimi raapu pima
rabu niaame go kone rayo nimi mea waasi-
made.
7 Neme abade Gote-na Epe Agaa lag-
isude madaare neme mone yoto namisude.
Go kone madaare neme nimi epe onaanu
mapiraatalo nimina kone marekaasude.
Gore neme go pisunare akeane go waea
pisuna? 8 Neme nimi raapu pirua kogono
pisu rabu Yesuna ruru onaa medalomame
oyae gisimi. Gore nimi raba mulalore
apo nimi surubeme onaanuna oyae paake
nolalo-rupa mada pisude. 9 Abade ni nimi
raapu pirisima raburi naa mone dia sade
pare ni raba mealepalo kedaa nagisude.
Dia, mo niaana amenu Masedonia su gi-
moa mo Korin su-para ipisimi rabu ni
madaa dia sa yaenu rayo mea epasimi.
Gore abadere nimimi ni raba minalo kedaa
ogesi-daa page meda nagisude. Goa pua
orope page oro yaalo ni go kogono palua.
10 Gore neme Krais-na ora agaa ria ya-
pulu neme mone yolape kogono-daa ora
napalua. Goa pea-pulu gore ora mo Grik su
robo rayo-para pia aa medame page nina
kone mada narabuaniaalia. 11 Gore neme
goa palua ya? Neme nimi madaa pedo pu
raaname naome-pulu goa palua ya? Dia,
Gote-me nimi raaname omanolo go kogono
pe.
12 Gore pa aposel kogono aa medalo-
mamere nimuna bi minasaatalo kone sua
niaame pema-rupa kogono pinalo epa
teme. Goa pea-daa neme nimuna puri
rugulape kogono agu pala piralua. 13 Gore
mo aanuri yaa agaa aposel kogono aanu-
ga nimumi nimuna kogono madaa yaa
agaa medaloma page teme. Nimuna wae
kone sua pa yoganemere Krais-na ora
aposel kogono aa-rupa ma-aulaawa piru-
aeme. 14 Gore niaame go madaa nimi-
naamina. Satan-me page nipuna yogane
pepena waru ma-aulaawa ensel-rupa to
aaloa niaa makiratalo pea. 15 Goa pea-pulu
nipuna kogono aanumi nimuna kone mea
perekenaloa pa onaanumi nimu nipu ora
epe kogono pape aanu kone salimi. Goa
palimi raburi niaame go kogono madaare
niminaamina. Gore orope nimuna kogono
madaa wae yoto ora pua mealimi.

Pol-me aposel kogono pua kedaa adaapu misa

16 Aba lawade pare wala apo lalo: Aa
medamere niri pa bi minasaape agaa loa
maeyae ne aa kone nasalepape. Pare
nimimi niri maeyae ne aa kone salimiri
gore palainawa. Goa pea-ga oyae ogesi
madaa page pedo palua. 17 Abia pedo
palua pare neme Aa Muduna go pe agaa
ratua nalagiade. Dia, neme pedo pi agaa
lagialo rabu ni maeyae aa nona piane agaa
lagiale teme. 18 Gore ora aa adaapumi go
su amaa onaanuna kone sua nimuna pedo
pi agaa teme-pulu neme page go kone sua
ogesi lagialua. 19 Nimimi ora epe kone
imi-ga nimimi akeane pa maeyae ne aanu
raapu pirua raana omeme? 20 Gore pa aa
medame nimi puri pane agaa lagu nimina
mone mea rubo nimina oyaenu muboa
nipumi nimi aakone sua nimina ini agaa
ki paarame tua nimimi pirua agaa nateme.
21 Gore go pemea pape puriri napasima-
pulu neme mada yala pote.
22 Gore nimi Juda aanu pimi-rupa ni
page go-rupa pi. Gore nimu Israel aanu
pimiri ni page go-rupa pi. Gore nimumi
Abraham-na akuanu pimi-rupare ni page
go-rupa pi. 23 Gore nimu Krais-na ko-
gono aanu pimi ya? Abiare neme nina bi
minasaatalo maeyae ne aa teme-rupa la-
gialo. Goa pea pare neme Krais-na kogono
madaare neme nimi re-para aba ripia lage.
Nina kogono kalai pua neme nimu gupa
maorope aayo: Karapusa ada-para rana
adaapu mapatisimi rabu aa medalomame
rana adaapu repena unimi ni kudu tua yala
mapolaasimi. Go madaare rana adaapu ni
ora pode ini adupisu. 24 Rana supu mo
Juda aanumi ope oteme ni tisimiri rana
adaapu gupa 39-rupa tisimi. 25 Rana re-
pore Rom su-para piri aanumi ni aipuyame
tisimi. Rana medare aaname tisimi. Rana
repore ni ipunu madaa pirua mo ipa sol-
warame morope morope lo paboa ipunumi
tisa. Yapi medamere ribaa rana lapo sol-
wara madaa oyae ripinua ipa masaana ria
mawataina pirisu. 26 Ora rana adaapu ni
su adaalu meda-para pora kimisu pamisu
rabu ipame ru paboa pode omesu. Goa
pua pora pami onaa tumaomae paake mi
aanumi ni tulalo pisimi. Goa pua nina yago
Juda aanumi page nimu ruru radonumi
page ni tulalo pisimi. Goa pua adaare-para
piri aanumi ni kedaa gua onaa napiri pa
i su-para piri onaame page kedaa gisimi.
Ipa solwara madaa pamisu rabu page ora
waru moropisa rabu ora pode omesu. Goa
pua nina makirae amenumi page ni kedaa
agu gulalo pisimi. 27 Neme abade kogono
radaa pi rado rado pisu. Oro medaloma
ni ribaane-para pamua ni u waru napatisu.
Ni ora eta ipa page reame omesu. Ora rana
adaapu nina eta no pirape ada-para mam-
ina maraape page dia sa. 28 Go yae agu-daa
dia. Ora yapi tade yaalore neme Yesuna
ruru onaa raba mulalo kone adaapu i-pulu
ni kedaa go-rupa ruayode. 29 Goa pua
kone rulae onaa padanere puri waru nap-

ata rabu ni page nina puri waru napaato. Goa pua aa meda wae pupitagi nalia-daare neme go aa-na kone mabebolalua.

30 Gore neme pape kogono madaa nina bi minasaatalo nina konere puri napalape yapare mea waatade yae madaa neme agaa lagialua. 31 Gore Gote-re Aa Mudu Yesuna Aapa pia-ga nipuna biri oro yaalo minasaamina. Nipumi neme yaa agaa nalalo-daa niminaaya. 32 Gore Damaskus adaare-para pirisu rabu aa mudu Aretas-na gavman pirisa. Go aamere nipuna oda plisman-nu adaare-na kepona pora gaapenane epalia rabu Pol adialepape loa mapiraasa. 33 Goa pisa pare nina adami aanu medalomame nimuna adaa basket nu-para ni mea madua pagaa isimi. Goa pua mo adaare-na kepo loba pa i oge pora gaape meda pawa malopaniaasimi rabu neme gavman makiraawa pogola pisu.

12

Gote-me Pol oyae adaapu mea waasa

1 Gore nina bi minasaape konemere onaa naraba muaaya pare nina palua. Goa pea pare nina upaa medalomame aba ripia agaa medaloma Aa Mudumi upaa madaa mea waasa yaede madaa neme remaa lagialua. 2 Gore neme Gote madaa kone rulae aa meda* ade. Nipuna maali 14 patisa pare Gote-me go aa ora so yaa-para i su-para mea pisa. Gore yogane apalae mea pisa pae waasa mea pisa pae gore ni maarea. Gote nipuna padane niminaaya. 3 Gore wala apo lalo-daa: Neme Gote-na so yaa-para i su-para mea pisa aare neme ade. Gore nipu yogane apalae pisa palo pa nipuna kone wasupa agu raapo mea pisa pae ni maarea pare Gote-me adea. 4 Pare so yaa-para i su-parare gore nipuna agaa rado rado pagesa. Go agaare su amaa piri onaanumi go-rupa mada nateme. Gore ora rekena ia pae onaanumi so yaa-para ia oyae madaa nateme. 5 Neme go yaa-para adaape yae madaa pedo palua rabu nina bi naminasatalo palua. Gore nina pedo palua rabu nimimi ni puri namapalano niminaaemede yae madaa pedo palua.

6 Gore ora nina upaa madaa pedo pi agaa lagialuare gore niri maeyae ne aarupa mada napiralua. Ora dia, neme ora agaa agu toa. Goa palua pare neme pedo pa amaa napalua. Dia, aa medame nina kogono adoa nina agaa pagalia. Goa pua nipumi niri ora epe aa tea-daare nina pi kogono madaa tea. Go rabu neme nina bi minasaape kone madaa nata.

Radaa pi yaeme Pol-na to madaa kedaarupa awesa

7 Gote-me ni upaa madaa mea wasade ora adaa puri pane yae meda adesu. Gore nina bi naminasalua pare radaa pi yae meda mea gisa. Goa pua ni rope pape kone naisu rabu Satan-na ensel medame naa yogane madaa yaina mea gisa. 8 Go wae yainare mea raake painalo Aa Mudupara rana repo beten sude. 9 Goa pisu pare nipumi ni gupa lagisa: Gore nina epe raba meape yae-para titame ome konere ora ne madaa page pia sa. Nena to yogane oma paaya raburi nina puri waru minalo gialua sa. Gore Krais-na purimi ni surubea-pulu neme nina oma pae yogane madaa ora raaname waru ome. 10 Goa pea-ga go Kraisna kogono madaare kedaa rado radonu ni madaa epea. Goa pua ni puri napaato rabu page wae ero agaa teme rabu page radaa ne rabu page kedaanu gialeme rabu page wae po ripunu epea rabu page ora palainawa. Goa pea pare ni puri napaato rabu Kraismi ni puri waru guaaya.

Pol-me Korin su-para piri onaana kone rulae yae puri mapalasa

11 Neme apo bi minasaape agaare pa maeyae ne aa-rupa pirua lalo. Goa pea pare nimimi ni marekaeme-pulu neme gupa apo lalo-daa. Gore nimimi nina bi minasaaliminalo ora epe ta pare abade aposel kogono aanuna bi minasaasimi. Gore niri ora aa-daa pirita pe yaalore nimina pa epe aposel kogono aanumi ni mada narabuaniaaeme. 12 Neme abade nimi raapu pawa pirua kalai pu kogono pisu. Goa pua neme ora aposel kogono aa adaliminalo kogono pisude. Gore neme napiaanu page kogono rado pisude rabu na-ademe kogono pisu pare Gote-na puri mea waatalo pisude. 13 Gore Yesuna ruru onaa medalomame ni raba misimi. Goa pua neme oyae madaa agaa namisudere nimi maoge yatalo pisu ya? Gore odo pia pare nimi naraba misimidaa pisu ya?

14 Abiare nimi adolalo rana repopa e paluame pi. Goa pea pare neme nimina oyae gialepa-daa natoa. Dia, neme nimina mone mada namealua. Dia, pare neme ora niaa onaanu padane epe-rupa piraliminalo kone i. Gore nogo naakinumi nimuna agi aaraanu raba meape oyae namea kiritaeme. Dia, mo agi aaraanumi padane nimuna nogo naakinuna yaenu mea sua rana masaatalo katemede. 15 Gore neme raaname omoa nimi raba mulalore nina oyaenu mada mea rubalua. Go page nimi raba mulalore nina yogane page mada mea tu rubalua. Goa pua neme nimi madaa

* **12:2:** Pol-me Krais-na aa meda go aaya-daa sare api-para sa pae? Nipuna bipa nipu-para sa. Padane agaa madaa so lain 7 madaa adape.

pedo pu raana omape kone waru saluadaare nimimi ni madaa go kone oge-daa abuteme ya?

16 Goa pea pare onaa medalomame nipara apo piane aa pa teme: Ora nipumi niaana oyae namisa pare nipumiri kudiri pi kone sua makirae agaame niaana kone mabebolaaya. 17 Gore akea pua neme goa pisu ya? Neme aa medaloma abade nimi piri-para mea epenasu rabu nimina oyaenu yosimi ya? 18 Neme abade Taitus nimi piri-para pu lo lakesu rabu go aame mea epenasude. Gore Taitus-mi yaa agaa loa nimina oyae meda paake misa ya? Gore saana robaa-para kone padane sua kogono padane-rupa waru napisipa ya?

19 Gore nimimi kone gupa imi ya? Go pepa temare nimimi dipia niaa maredepo yanalo tama pae? Dia, niaame Krais-na kone mua agaa loa Gote-na ini agaa madaa teme. Gore ora nina adami aanu go agaare nimi raba minalo kogono rayo gorupa pema. 20 Gore wala ni nimi piri-para epaluade raburi nimi epe-rupa padane-rupa piraliminaloa adalua. Goa pua nimi epe-rupa napiralimiri nimimi ni adalimi rabu nimi page raaname waru naomalima. Gore neme nimi adalua rabu nimimi ratu yawo udipa kone su robaa-para wae kone su wae kone laapo su ero agaa-para po ripu agaa lo rope pape kone su mabebolape kone su go wae yae rayo adalua-pulu paalame ome. 21 Gore ni wala nimi piri epaluade raburi wae-rupa piralimiri Gote-me ni yala mapolalia lo paalame ome. Goa pua neme onaa adaapu abade waea pisimide madaa re loaayo. Gore nimu wae pupitagi noa kone naperekesimi. Nimuna paake nape kone-para nimuna robaa-para wae kone naperekesimi-pulu neme go kone madaare paalame omoa yala pi lo robaa page mealua.

13

Nimina kone rulae yae waru surubalepape

1 Abiare nimi piri-para rana repopa apo epalua. Go palua pare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: wae yae madaare aa laapo page aa repome go agaa pagalimi rabu go madaa puri palo loa maredepo yatepape ta. 2 Abade nimi waea pisimi aanu page nimi aa rayo-para page wala lagialo. Goa pea pare aba rana laapo nimi raapu pirisude rabu neme page lagisude. Goa pea pare abia page su adaalu-para pirua neme nimi gupa lagialo: Ni wala nimi piri-para epaluare neme aanu medaloma abade waea pisimidere neme pa pina nagimalua. 3 Gore Krais-na agaare nina agaapara tea-ga mada pagalimina. Goa peaga nipumi nimi raapu puri paloa kogono mea waatoa pare nipuna puri dia yaade pi ora mada nateme. 4 Gore abade nipu puri nasabaina nipu repena polopea madaa nilmi tisimide. Goa pisa pare Gote-na purimi nipu wala marekaasa-pulu puri paloa pa pia. Goa pua niaa page nipu-rupa pirua puri patema pare Gote-na purimiri niaa mua kogono mapaaya rabu Krais raapu pima.

5 Nimimi nimina kone rulae agaa waru adoa kone rumaatepape. Goa palimi rabu nimimi Yesu Krais nimina robaa-para piralia-daa nimi mada adalimina. Goa pua nipu nimina robaa-para napitiare akeane kone rulalimi pae? 6 Gore nimimi nimina kone adoa rumaalimi rabu niaa epe-rupa pima rabu nimimi adalimina kone salo. 7 Goa pua niaame nimi waea napaminalo beten laema. Goa pua nimimi niaana bi minasaaminalo nato. Dia, pare nimimi epe pora adaliminalo redepo ne kone sua kogono pipape. Goa pea pare nimimi epeadaa napema kone ima. 8 Gore niaame ora Gote-na epe agaa rabuaniaatalo kogono napalima. Dia, pare niaame ora agaa madaa kogono pamina. 9 Gore niaa puri napatema pare nimi puri waru imi rabu niaame raaname waru omema. Goa pua nimi oro yaalo waru epe-rupa piraliminalo beten laema. 10 Goa pea-ga abiare niaa su adaalu-para pirua niaame nimi pimipara pepa apo tua o taatema. Goa pua niri nimi raapu piralua rabu Aa Mudu-na purimi kedaa nagialua. Nipumi go puri ni madaa gisare gore nimina robaa-para puri mapalanolo gisa. Gore nimi maoyaape yae meda nagisa.

Pol-na madiaaya patalepape ne agaa

11 Gore ame baaninu-ya, neme agaa loraawa nimi-para abi patalepape lalo. Nimimi kone perekea kogono epe-rupa pipape. Nimimi nina agaa pagalepape. Nimimi kone padane sua epe-rupa padane-rupa piralepape. Goa pua Gote nipumi pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para nimi raapu pirina.

12 Niaa Gote-na ruru pimi onaa rayo padane padane laatapumi nimina yagonu raaname omoa nunu pipape.

13 Aa Mudu Yesu Krais-re nipuna epe raba meape kone nimi ginaloa Gote-me nimi pa amaa pedo pu raaname omalia rabu Holi Spirit nimina pu robaa-para rulatabenaloa piralepape.

Go yaade. Ni Pol-me lalo.

Galesia
Ripia Agaa

Aba ripia Yesuna agaa ratisimi onaare Juda onaa yaade. Yapare oropere Yesumi Aposel Pol-me pa ruru onaanu agaa lakenalo mea rapaasa. Go pa onaa page Yesuna ruru onaa pirisimi raburi kedaa adaa meda opisa. Abare go rurumiri Moses-na rekena agaa mo Juda aanumi pisimi-rupa naratisimi. Gore nimu Kristen pirisimi raburi Moses-na rekena agaa ratalimi yapae dia yapae loa Pol-me go buk-para agaa tu repaasa.

Aa medalomame go onaanuri Juda aanumi pisimi-rupa nimuna yogane kepenalo lakesimi. Goa pua Moses-na Rekena Agaa medaloma page ratinalo pisimi. Yapare Pol-me dia sa. Nipumi goa sa: Niaame Yesu Krais madaa kone rulaema rabu niaa Gotena ini-agaane epe redepone onaa pima. Goa pua niaa epe kagaa pirape yae mema sa.

Juda onaa medaloma mo Galesia su-para pua Kristen onaa Moses-na rekena agaa ratinalo mogeasimina paaya. Pol-me go remaa pagoa go pepa Galesia onaa re-para tu rapaasa. Gore nimuna kone rulae yaepara nimuna pianu wala maredepo yatalo tu rapaasa.

Riri-nanere Pol-me gupa sa: Gote-me ni Aposel kogono panolo madaa mea sa. Nipu aa medana raana narate sa. Gote-me nipu epe agaa namakuaae onaa epe agaa lakenalo mada misa. Oropere Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu Krais madaa kone rulaemere nimu Gote-na ini-agaane redepone onaa pimi. Go pepana pora po agaa re gupa: Yesu Krais-me niaa esepeaasa raburi Holi Spirit-mi niaana pora maredepo yaaya. Goa pua niaame yagonupara epe ae pema.

Robonu gupa adamina:

Ora kogono aa-na ora agaa ria (1.1-10)
Pol-me kogono pinalo Gote-me nipu mada misa (1.11-24)
Kogono aa medalomame Pol lo roba kasimi (2.1-10)
Pol-me Pita agaa mana lakesa (2.11-14)
Onaa Yesu madaa kone rulaasimi rabu kagaa kone misimi (2.15-21)
Rekena agaa madaa agaa lakesa (3.1–4.20)
Ona Sara-para Hagar laapo saa agaa lakesa (4.21-31)
Holi Spirit-mi niaa marekaaya (5.1–6.10)
Yesu-na repena polopea madaa omesana remaa lakesa (6.11-18)

Pol-me Galesia su-para o taape pepa tisa

1 Ni Pol-re onaa medame kone sua ni aposel kogono aa-rupa namadamisimi. Dia, pare Aapa Gote-me Yesu Krais matmatpara marekaasa-daa nipu lapome ni aposel kogono aa mapiraasipi. 2 Nina amenu niaame go Galesia su-para kirita piri onaanupara epe-rupa piralepa lo o taatema.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais-para go lapome nimina pu robaa-para epe kone page kuma pi kone page gua nimi raba mealipi. 4 Krais-me niaana Aapa Gote-na agaa waru pagoa Aaaraana bina kone kogono pisa. Niaare abia go su amaa pirua waea pi onaa raapu pima. Goa pea pare nipumi niaa go supara wala mulalo nipuna rana madaa epa omesa. 5 Goa pisa-ga niaame Gote-na bi oro yaalo minasaamina. Go ora.

Gote-na epe agaa padane ia

6 Go nimimi peme kogono madaare ni pururumi omoa pogolasaasu. Gote-me epe kone sua nimi odo omoa Krais mea rapasare nimi nipuna si wanenu-rupa mapiraatalo pisa. Goa pisa pare nimimi aipapulu nipu gimoa nimimi pa epe agaa rado meda rateme. 7 Goa peme pare Gote-na epe agaa rado meda naia. Dia, pare onaa medalomame nimina kone yolo mabebolatalo ini ritimi. Go rabu Krais-na epe agaa mea pereketalo ini ritimi. 8 Goa peme pare nimu-para niaa-para yaa-para piri ensel meda-para nimi epe agaa rado meda-rupa mogealimi-daare niaa rayo ora wae repena sulaa-para piralima. 9 Abade nimi lagiawade pare abia wala apo lagialodaa: Gore pa onaa medame niaana aba lagisimade epe agaa go-rupa napagalimiri gore mo onaa nimu wae repena sulaa-para palimi.

10 Abia neme go lagialo agaare pa onaanumi ni madaa epe kone inalo nalagialo. Dia, pare Gote-me ni madaa epe kone inalo lagialo. Gore neme onaa omeme paluame nato. Dia, neme onaa pa omeme paluare gore ni Krais-na kogono aa-daa napi.

Pol nipu aposel kogono aa-rupa mapirisana remaa

11 Gore naa ame baaninu-ya, nimi-para lagialo. Neme go epe mogeasude agaare pa aanumi natemede-rupa sude. 12 Go page pa onaa medame ni nalagisa. Go page pa onaa medame ni namogeaasa. Ora dia yapare Yesu Krais nipumi ni penaame paa mea waasa.

13 Abade neme Juda aanu madaa pisude remaa nimimi aba pagemede. Go rabu nemere odome naome su pare Gote-na disaipel onaa wae kedaanu mea kaloa nimu rayo mabebolaasude. 14 Gore neme Juda aanuna lotu mogeaawa niaana Juda akuanuna kone puri waru paloa mogeasude. Go

rabu Juda aa yagonuna konere neme ora rabuaasude.
15 Goa pisu pare abade nina amame ni namadisa raburi Gote-me ni nipuna kogono panolo epe kone sua ni mada misa yaa. Goa pua nipumi nipuna kogono panolo yaasa. 16 Goa pua nipuna Si ni mea waasa. Goa pua nipuna Epe Agaana pa su rayona pimi onaa rado rado rayo-para lakelanolo mea waasa. Gote-me nipuna Si ni mea waasa raburi neme aa medaloma agaa namisu. 17 Go page aba aposel pirisimi aanu Jerusalem su-para na-adola pisu. Dia, pare ni Arebia su-para pua piruare oropere Damaskus su-para wala pisu. 18 Orope maali repo patinaloa ni so Jerusalem su-para pua Pita agaa laketa pisu. Nipu raapuri yapi laapo pirisipa. 19 Go raburi neme aposel kogono aa rado meda na-adesu pare Aa Mudu-na ame Jems go aa padane-ma adesu. 20 Go agaa abia nimi pepa madaa tua epenalore Gote-me ni adea-ga gore neme nimi namakiraayo.
21 Oropere ni Siria Silisia su lapo-para pisu. 22 Goa pisu pare Judia su robo runane lotu ada-para kiritae Krais-na onaanumi naa bi pagesimi pare nina ini agaapara waru na-adesimi. 23 Goa pua nimumi pa onaanuna remaa padane gupa pagesimi: Abade nimu tulalo asapisade aare aba apo mabebolatalo pisade epe agaa mogeaaya page simi. 24 Gote-me ni madaa goa pianu remaa pagesimi-pulu nimumi Gote-na bi minasaasimi.

2

Aposel aanu medalomame Pol raapu kone padane-para isimi

1 Abade maali 14 popenaloa ni Barnabas raapu Jerusalem su-para wala pisipa. Neme Taitus page niaa repo pisima. 2 Gore Gote-me ni agaa mea lagisa-pulu ni pagoa pisu. Ni aa mudu agu raapo ado kiritisupulu neme ruru rado piri onaanu-para epe agaa mogetode remaa lakesu. Goa pua nina mogeasu agaa abade pisude page abia page kogono namaoyaalialo nimu agaa lakesude. 3 Taitus ni raapu pirisipa pare nipuna adaarere Grik aa pirisipa. Nipu kimisu aa yapare kiritae aanumi nipuna yogane kepeape agaa mana nalagisimi. 4 Goa pisa pare ora makirae ame niaana amenu medaloma kudiri pua padane-para epa odobasimi. Nimu kudiri pi kone sua niaa piri-para epa odobasimi. Nimuna konemere niaa Yesu Krais raapu epe-rupa piruaema-daa go kone adolalo ipisimi. Nimumi niaa Juda aanuna rekena agaa ratamonalo adolalo ipisimi. Go rekena agaa nakuralima-daare nimumi niaa rekena agaana rolo-para mapiraalimi kone isimi. 5 Goa pisimi pare niaame Taitus-na yogane kepena pi-daa ora nasima. Dia, niaame nimuna agaa ogesi-daa pagola pisimare nimimi page yogane kepene kone sua ora epe agaa mada napagalimi.
6 Goa pisimi pare nimuna aa mudu medalomame kagaa agaa mana meda nalagisimi. Gore nimuna bi rado radore nemere pa yada kone nai pare Gotemere aa mudununa bi madaa pedo raana naomea. 7 Ora dia, Gote-me ni ruru radopara epe agaa lakelanolo mea rapasa-daa adesimi. Abade Gote-me Pita Juda ruru piri-para mea rapaasa-rupa ni ruru rado onaa piri-para mea rapaasa. 8 Gore abade Gote-me Pita Juda aanuna rikiraana kogono pinalo puri kasa-rupa ni page Gote-me ruru radona rikiraana kogono panolo puri gisa. 9 Gore Jems-para Pita-para Jon-para nimuri lotu surubape aanu yapulu nimumi abade Gote-me ni kogono mea gisa-daa adesimi. Gupa adesimi-pulu nimumi Barnabas saana ki misimi. Niaare ora padane ame baaninu piramona simi. Barnabas saa lapo pa ruru radona rikiraana pua kogono pisipa. Goa palipa pare nimuri Juda aanuna rikiraana kogono pamina sima. 10 Nimumi go agaa padanerupa agu lagisimi: Niaamere naraame ome onaanu-para kone adaapu waru samina simi. Go konere neme ora raaname omoa oro yaalo go madaa kogono puri paloa pe.

Pol-me Pita-na wae yae penaame maopapaasa

11 Gore Pita Antiok su-para ipisa raburi onaanuna ini agaana agaa mana lakesu. Nipu wae kone isa rabu goa pisu.
12 Abade Jems-na ruru medaloma naipisimi rabu Pita-me ruru radonu raapu eta aba nisa. Goa pisa pare niaana rikiraanare Juda medalomame ruru rado aana yogane kepetalo kone waru isimi-pulu Pitame nipuna yagonu madaa paalame omesa. Go rabu nipumi wala ruru rado raapu gimoa eta nanoa pa pirisa. 13 Goa pisa rabu Juda aanu medalomame page paala omoa Pita makirae kone isimi. Goa puare nimuna makirae konemere Barnabas-na kone page yola pisimi. 14 Gore nimumi epe agaana pora epe-rupa nakurisimi-daa nimu rayona ini agaana Pita-para gupa lakesu: Nere Juda yapare nena konere su rado-para onaanuna kone madaa aposel su. Goa pea-pulu akeane neme ruru radopara Juda aanu-na pora kuralepape lo lakelae pae su.

Onaa rayome Yesu kone rulalimi-daare go onaanumi oro yaalo epe-rupa piralimi

15 Ora abade niaa Juda ruru madisimi rabu ora pa pupitagi nape ruru radorupadaa namadisimi. 16 Goa pea-ga onaa medame rekena agaa ratalia-daare go

madaa Gote-na ini agaana redepo ne onaadaa napitia. Dia, pare onaa medame Yesu Krais madaa kone rulalia-daare go onaa padanere Gote-na ora redepo ne onaa tea. Goa pea-ga niaame Yesu Krais madaa kone aba rulaema. Go Krais madaa kone rulalima raburi Gote-na ini agaana redepo ne onaa piruaema. Goa pua rekena agaa kurape kogono-daa dia. Onaa medame rekena agaa kuritalo palia-daare go madaare Gote-me nipu redepo ne onaadaa natea. 17 Pare pa agaa meda lagialo: Niaame Krais madaa kone rulaawa redepo ne onaa piralima rabu niaame Moses-na rekena agaa napagalima-daare ake palia ya? Go rabu Krais-me niaa pupitagi manainalo lamina ya? Ora dia niaame goa mada natema. 18 Dia, pare neme Juda aanuna rekena agaame niaa oro yaalo mapiraaina agaa gimisude pare go agaa wala makibumaalua go kone ora o ta. 19-20 Juda aanuna rekena agaamere ni oro yaalo kagaa pirape kone nagisa-daa naratisima. Dia, Gote-me ni lagialia-rupa paluame pi. Nina abana kone Krais-me repena polopea madaa rua omesa-pulu nina bipa-daa kone nai. Dia, pare abia Krais nipu nina pu robaa-para pirina abia su amaa pima rabu Gote-na Si madaa kone rulaawa piramina. Gote-na Simi ni odome omesa-pulu nipu ni madaa omesa. 21 Goa pisa-ga neme Gote-na epe raba meape kone mada namea rubalua. Dia, pare rekena agaame onaanu mada maredepo yaata peare gore Yesu nipuri pa amaa omesa.

3

Pol-me rekena agaa-para kone rulae yae laapo madaa agaa lakesa

1 Galesia onaanuri nimi maeyae onaarupa pimi. Yesu Krais aba nipu repena polopea madaa tu mudiasimi remaa nimimi waru pagesimide. Abiare nimiri ake koneme mabebolaaya? 2 Neme nimi-para agaa mealo: Nimimi Gote-na Holi Spirit misimi raburi gore akepu misimi ya? Nimimi rekena agaa pagoa misimi pare epe agaa pagoa kone rulae yae misimi ya? 3 Ora nimi maeyae-rupa pimi kone salo. Nimimi abade ripimasimi rabu Holi Spirit-mi nimi puri gisa. Gore abiare nimina rekena agaame kogono pubalimi ya? 4 Abade nimi epe agaa madaa kedaa pi yae misimi rabu gore nimimi go kedaa raapu kone pa misimi ya? Ora dia kone salo. 5 Gore agaa wala meanowa: Gote-me nimi Holi Spirit-na puri gua napiaa kogono nimina rikiraana pisa. Gore nimimi abade epe agaa pagoa kone rulasimi-pulu goa pisa. Nimimi rekena agaa pagoa peme-daa Gote-me go madaa kone naisa.

6 Abraham-na remaare Gote-na buk-mi gupa ta: Abraham-mere Gote kone rulasapulu Gote-me go kone adoa ne ora epe redepo ne aa sa. 7 Pagalepa. Goa pisapulu onaa medalomame Gote-na epe agaa pagoa kone rulaeme onaanuri gore nimu Abraham-na si wanenu piralimi. 8 Abade Gote-me ruru rado medanu page go agaa adalimi kone isa. Oropere ruru rado piri onaanumi Epe Agaa madaa kone rulaawa epe redepo ne onaa piralimi-daa aba adesa. Gupa adesa-pulu abade Gote-na Epe Agaame Abraham-para lakesa-rupa Gote-na agaa i buk-mi gupa tu isa: Abraham, ne madaare Gote-me su rayona piri onaa epe puri mea mapiraalua sa. 9 Goa lakesa-pulu onaanumi Abraham-rupa kone rulaemere nimumi epe puri padane-rupa mealimi. 10 Yapare onaa rayome rekena agaa ratulalo piri onaanuri wae kedaa mealimi. Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Gote-na rekena agaa i buk madaare onaa rayome go rekena agaa rayo napago kiriteme-pulu nimu ora wae kedaa mealimi ta. 11 Gote-na agaa i buk medame gupa ta: Onaa rayome kone rulalimiri Gote-me go onaare epe redepo ne onaa loa oro yaalo mapiraalia. Goa palia-pulu onaa medame rekena agaa pagoa kuralia-daare Gote-me go onaare epe onaa pi-daa ora natea. 12 Rekena agaare kone rulae yaedaa dia yapare kogono pape kone yaade. Gote-na agaa i buk madaa wala gupa ta: Onaa medame rekena agaa ora rayo pagoa ratalimi-daare gore nipu go-rupa oro yaalo mada piralia ta.

13-14 Gote-na epe puriri nipumi Abraham kasare Yesu Krais-me ruru radonu page mea kasa. Krais-me niaa madaa omesapulu nipumi rekena agaana kedaa rua niaa mea esepeasa. Go kedaa madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa meda repena polopea madaa tu mudialimiri gore nipu wae kedaa mealia ta. Goa pea-ga niaame Yesu Krais madaa kone rulaawa abade Gote-me lakesa-rupa Holi Spirit meamina.

Rekena agaame Gote-na pogatu pirape agaa mada namea rubalia

15 Gore nina ame baaninu, neme pa kone meda madaa remaa lagiano. Aa lapome nipu oyae meda madaa agaa padane loa goa papana tepe-daare kone mada naperekealipi. Go page aa medame apo piane agaa madaa rado meda makibumaawa agaa mada narasalia. 16 Gore Gote-na pogatu pirape agaame Abrahampara nipuna orope sinu-para lakesa. Go agaare Gote-me Juda rayo madaa nalakesa pare aa padane madaa lakesa. Gore nena naaki padane sade-pulu go naaki-rupare ora Krais yaade. 17 Nina agaana re-re gupa:

Abade Gote-re ora agaa loa kogono paluadaa ora palua sa. Gore wala orope maali 430 patinaloa rekena agaa mea ipisa. Gore orope ipisade rekena agaamere Gote-na pogatu pirape agaa mada narasalia. Go rekena agaamere Gote-na paliade yaenu mada nabebola talia. 18 Gore Gote-na giape konere rekena agaame mea gialia yalore niaame pogatu pirape agaa mada nameal-ima. Pare Gote-me ora agaa lakesa-pulu nipumi Abraham-para apo pogatu pirape agaa mea kasa. 19 Gore Gote-na pogatu pirape agaamere Abraham aba misa-pulu akeane nimu rekena agaa wala mealimi ya? Gore Gote nipumi onaanu wae yaenu penaame inalo mea waatalo pisa. Goa pua nipumi rekena agaa makibuma Krais mea epena kasa. Go rekena agaare Abraham-me naaki Yesu madialiade di dia naloa gimisa. Go naaki madaare abade Gote-me agaa loa palua mea pisa. Go rekena agaare ensel-numi mea ipua lakesimi. Goa puare nimumi rikiraana ae aa Moses kanaloa Moses-me onaanu mea kasa. 20 Pare Gote-me pogatu pirape agaa Abraham kasa rabu rikiraana ae onaa-para ensel-para medaparame namea rubisimi. Dia Gote nipuna padanere ora pia.

Rekena agaamere niaa Gote piri-para mea polalo pora waata

21 Gore rekena agaame Gote-na ora pogatu pirape agaa meda rabuniaalia ya? Ora mada dia. Yapare rekena agaa medame niaa oro yaalo epe-rupa mada mapiraalia-daare Gote-me go rekena agaa padane mada gisa. 22 Goa pea pare abia Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Wae koneme onaa rayo rigitisade ta. Goa peaga niaa rayome Krais madaa kone rulamina. Niaame goa palima rabu Gote-na ora pogatu pirape agaa mada mealima.

23 Abade kone rulape di naopapasa raburi rekena agaame niaa kalabus ada piri onaa-rupa mea adisa. Niaa mea adisa pare niaame orope Krais madaa kone rulatabenalo pirisimi rabu rekena agaame raba misa. 24 Go rekena agaamere niaana tisaa-rupa surubisa. Niaa gupa raba mua Krais epenaloa nipu madaa kone rulatalo pirisima. Kone rulaema rabu Gote-me niaa epe onaa tea. 25 Yapare abiare Krais-me kone rulae kone mea ipisana-daa rekena agaare niaana tisaa-rupa go agaana rolopara mada napiralima.

Kone rulae yaeme niaa Gote-na si wanenu-rupa mapiraalia

26 Nimi rayome Yesu Krais madaa kone rulaeme rabu Yesu raapu nimi rayo Gotena si wanenu mada piralimi. 27 Nimi onaanuri abade baptais misimi rabu nimimi Yesuna mamina-rupa maraaeme. 28 Abiare Juda onaanu-para Grik onaanu-para ora rado dia yaade. Goa pua niaa rado kone nasalepape. Go page kogono madaa adini aanu-para pa esepene aanu page niaa rado kone nasalepape. Go page aanu-para onanu-para kone rado rado nasalepape. Dia, pare abia niaa Yesu Krais raapu pimaga niaa rayo page ora padane-rupa pima. 29 Goa pea-ga nimi Yesuna ruru onaa-rupa pimiri gore nimi Abraham-na madini si wane-rupa page pimi. Goa pea-ga abade Gote-me Abraham madaa agaa goa palua sadeae pisa-pulu nimimi page mealimi.

4

Yesuna kogono mada Gote-na si wane pima

1 Nina agaa medare gupa: Naaki medame nipuna Aapana moae yaenu rayo mealia pare nipu pena naaki ogege aa raburi nipu pa aaraana kogono naaki aba piralia. Goa palia pare orope nipuna aapana moae yae rayo surubalia. 2 Gore nipu ogege aa pirina nipuna oyae surubape aanumi nipu waru surubalimi. Gore nimumi surubama puare Aapame abade mea robo isa yapi di madaa pua gimalimi. 3 Go-rupa page go naaki-rupare Yesu abi naipisa rabu pirua niaa go su yaa lapo surube remonuna kogono pa pirisima. 4 Pare Gote-me nipuna kone sua rabu nipuna naaki su amaa mea epenasa. Oname nipu madinaloa Juda aanuna rekena agaana rolo-para pirisa. 5 Gore niaame Juda aanuna rekena agaa pago pirisima-daa nipumi niaa raba mulalo ipisa. Goa pua nipumi niaa esepenaloare Gote-na si wane-rupa mapiraasa.

6 Goa pua nipuna si wane-rupa piruaema-pulu Gote-me nipuna sina Holi Spirit niaana robaa-para mea gisa. Nipu epa pirua go-rupa Aapa* Gote tea. 7 Goa pea-pulu abia nimiri pa kogono madaa adini aa-rupa napimi pare nipuna si wanenu pimi. Nimi ora Gote-na si wanenu ya-pulu ora Gote-me si wanenu kalape yaenu gialia.

Pol-me Galesia onaanu titame omesa

8 Ora abade nimimi Gote pia kone naisimi pare nimimi pa remonuna kogono adini aanu-rupa pirisimi. 9 Aba gupa pirisimi pare abiare nimimi Gote ora

* **4:6:** Pol-me gupa lakesa: Holi spirit nimi madaa piame Aapa yata rabu nimimi Gote makuaaeme sa. Hibru agaana ame-rupare Arameik agaa simi. Go agaa madaare page AAPA-ya simi. Go agaare Yesu-na adaa agaa padane agaa.

ademe. Yapare Gote-me nimiri aba adeaga akeane wala su amaa wae kone sua apo puri napane remome surubenalo piralimi ya? Ora nimuna kogono adini aarupare akeane wala pirua pagalimi ya? 10 Oro yaalo nimimi Juda aanuna kagaa yapi di adolalore pa di meda-para maali rabu adolalo peme. 11 Goa peme-daa neme nimi-para kone adaapu sua ni paalame ome. Go nimi madaa neme pe kogonore pa pua etapalia kone i.

12 Gore ame baaninu-ya, nimimi niaa kone padane-rupa samina. Gore niri aba nimina kone mua nimi-rupa abia go pidaa. Nimimi abade ni-para waea meda napisimide. 13 Nimimi adesimide. Abade ni yaina omesu rabu neme epe agaa meda nimina rikiraana epa lapedepesude. 14 Abade nina yoganere puri napabisa pare nimimi go adaa kogono madaa ni masaa narilasimide. Dia, pare nimimi ni misimide raburi gupa Gote-na ensel-rupa page Krais Yesu meape-rupa ni misimide. 15 Go raburi nimi raaname omesimide pare abiare nimi ake peme? Neme nimina aba pisimide epe kone-rupa madaa lagialo. Abadere nimina ini rasita pisimi yaalore gore ni gula pisimi. 16 Ake ya? Abia ora agaa lagialo-daare nimina iaa-rupa piralua ya?

17 Ora aa medalomamere nimi omeme peme pare nimuna wae kepo ru-nane mapiraatalo peme. Goa puare nimimi nimuna agaa pago piraliminalo makuaawa peme. 18 Gore pa onaanumi-para epe kone sua omeme palimi-daare gore epe ta. Goa pea pare nimimi oro yaalo omeme palimi palo ni nimi raapu piralua rabu nimumi go konere mada gimalimi kone salo. 19 Gore nina nogo naakinu ni nimi madaa radaa gupa pia. Onanumi naaki maditalo masaa nalade-rupa radaa pia. Go radaa no piraloga Yesu Krais-na konere nimina robaa-para waru rulatabaliade rabu go kone pu dia yalia. 20 Abia nimi raapu meda napiralopulu ni odo waru pia. Nimi raapu piraluare neme nimi agaa rado meda lagialua. Abia nimina konenu madaa neme kone adaapu salo pare neme akepu raba mealua palo ni maarea.

Hagar-para Sera lapona saa agaa

21 Nimi onaanuri rekena agaa pagoa go agaana rolo-para piritalo peme-daa abia ni agaa gupa mealua: Nimimiri Moses-na rekena agaa madaa tisa aanuna agaa waru pageme ya? 22 Go madaare Gotena agaa i buk-mi gupa ta: Abraham-re naaki lapo madisa. Goa pisa rabu pa kogonome adini oname naaki padane madinaloa nipuna oreme meda madisa. 23 Goa pisa pare pa kogonome adini onana naakiri gore niaa nona piane madisa. Goa pisa pare nipuna mupaa oreme madisa naaki gore Gote-raapu pogatu pirape agaa lakesa-pulu go naaki madiasa. 24 Go remaa madaare re gupa niminaatepape: Apo ona Hagar-re nipu kogonome adisa-pulu Moses-na pogatu pirape agaame onaanu mea pogatua adisa. Goa pisa pare ore meda esepene pirisa-rupa Gote-me pogatu pirape agaame onaanu ode mapiraaya. Go aba ripia pogatu pirape agaare Gote-me Sainai Rudu madaa mea kasa rabu Moses rekena agaa waria kasa. 25 Go Sainai Ruduri Arebia su-para aasa. Go Ruduri ora Juda onaanuna adaa adaare Jerusalem su-para nona piane. Go Juda onaanu pa kogonome adini onaanu-rupa pirua si wanenu page gupa pimi. 26 Goa peme pare so Jerusalem su rado meda yaa-para aayare Moses-na rekena agaana rolo-para napua ia pare niaana loa sae su aaya. 27 Gotena agaa i buk-miri saa agaa meda gupa ta: Go oname nipuna robaa-para kaapu sa-daa nogo naaki namadisa. Pare abia raana omape. Go ona aba nogo naaki radaa napina namadisi pare abia raaname omeaga epe-rupa yalape. Go ona aani gimena pa pimiri nogo naaki adaapu madialia. Aani piri onaanumi nogo naaki go-rupa mada namadialimi ta. 28 Amenu, nimiri Gote-me nipuna pogatu pirape agaana rolopara madisa Aisak nona piane padanerupa nipuna si piramonalo pea. 29 Hagarna siri niaa-rupa madisade naakimiri Aisak kedaa kasa. Go nona pianere Holi Spiritna purimiri Aisak madisa-rupa abia page pa madini onaanumi niaa kedaa gialimi. 30 Pare Gote-na agaa i buk-miri ake ta ya? Gupa ta: Go pa kogono madaa adini onapara nipuna si page nipu ratu rubamina ta. Gore go pa kogonome adini onana naaki pa akepaloa piri naakimi aaraana moae yaenu mada namealia ta. 31 Gore goa ta-ga niaare pa kogono madaa adini onana sinudaa dia pare niaare espene onana sinurupa pima.

5

Niaare ode akepaloa pimi onaa-rupa piramina

1 Gore Krais-me niaa akepaloa ode mapiraaya. Goa pisa-pulu niaa akepaloa ode onaa-rupa piramina. Goa pea-ga nimiri puri waru paboa pirua adalepape. Gore onaa medalomame rekena agaame nimi wala aditalo palimi-ga waru adalepape.

2 Pagalepa. Niri Pol-me lagialo. Nimina yogane kepetalo palimiri gore Krais-me nimi mada naraba mealia. Ora dia. 3 Wala apo lagialo. Nimiri nimina yogane kepetalo palimi-daare gore nimumi rekena

agaa rayo page pagalepape. 4 Pare nimimi rekena agaa pagolalo palimi raburi Gote-me nimiri ora epe redepo ne onaa natea. Dia-ga nimimi goa palimi-daare nimimi Krais gimolalo agu peme. Gote-na epe raba meape kuma pi kone page go rabu gimeme. 5 Pare Holi Spirit-na purimiri niaa raba minalo Gote madaa kone rulamina. Goa pua niaa Gote-me epe redepo ne onaa mapiraalia 6 Gore niaa Yesu Krais raapu pirua nipuna agaa pagoare go yogane kepeape palo nakepeape agaare ora pinawa. Goa pea pare niaamere pedo pua raaname omape kone salima rabu niaana kone rulape kone puri mapalaalia.

7 Abadere nimi epe-rupa Gote-na raana ome pora pamisimide. Gore aapimi pora rado mea waasa-daa epe agaa wala gimisimi ya? 8 Gote-me nimi yaasare nipumi pora rado meda mea waatalo nayaasade. 9 Aanumi saa agaa meda gupa teme: Bret ma-adaa yaape yis ogepusi suare bret rayo ma-adaa yaalia teme. 10 Niaame Aa Mudu raapu piruaema-pulu neme nimi epe-rupa piramina kone rulaayo. Nimimi page go nina kone mealepape. Goa pua nimimi kone rado rado nasalepape. Mo nimina kone mea mabebolaaya aare neme nipu madaa kone narulaato pare mo nipuna waeanu madaare gore nipu kedaa ora mealia.

11 Gore nina ame baaninu-ya, nimi agaa mealo. Pa ona medalomame neme yogane kepeape agaa pa mogeaaya teme. Gore goa to-daare akeane ni kedaa geme pae? Gore neme agaa go-rupa to-daare gore repena polopeana agaame onaana kone nabebolalia. 12 Gore mo nimina kone mabebolape aanuri nimumi go nimuna yogane ora kepe rubalepape. Goa pua surake page mu pae aanu pirina kone salo.

13 Amenu, nimiri abade Gote-me nimi pa ode piramina kone sua nimi mapiraasa. Yapare nimimi esepene kone salimi rabu abana konemere nimi surubalia-ga waru adalepape. Gore nimimi epe pedo pi kone sua nimina amenu raba mu surubalepape. 14 Gore rekena agaa rayona re-re agaa padane-para ia-daa lagialo: Neme nena yogane pedo pe-rupare onaa medanu raapu raana omoa pirape. 15 Yapare nimimi nimina rikiraana ratu yawaama pua yana-rupa pirua yada pu piralimiri nimi waru adalepape. Nimi rayo mao yaawa bebola piralimi.

Holi Spirit-na kone-para abana lo robaa lapona pea

16 Nina agaare go-rupa: Nimiri Holi Spirit-na kone ratua pamualepape. Nimimi goa palimiri abana kone mada gimalimi. 17 Gore niaana abana konemere Holi Spirit rabuaniaatalo pea pare Holi Spirit nipumi page abana wae kone rabuaniaatalo pea. Goa pua nipu lapore iaa-rupa pipi. Goa pea-pulu nimimi pa kone sua pulalo pemeare mada napalimi. 18 Holi Spirit-mi nimi pora mea waatea-daare nimi Moses-na rekena agaana rolo-para napiralimi.

19 Yapare nimimi abana koneme pora mea waatea-daare ona paake rume wae pugu pi kone su pu robaa-para wae kone rekoa gupa palimi. 20 Go rabu makirae wae remonuna bi minasaawa romo malu pu peme. Go page iaa aula pirua yada marekaawa udipa kone su ratu yawo oyae meda adoa epame omo peme. Go abana konemere amealu aaraalu page ruguta. Go page onaanu-para rurunu-para laapo wae kone sua rugulala pu gupa piruaeme. 21 Go rabu nimumi onaa medana oyae pa mu ipa bia no wae yaasa lo maeyae kone page kone rado rado sua go-rupa peme. Abade neme nimi lagisude pare abia page wala go lalo: Onaa rayome go-rupa waea palimiri Gote-na Surube Su-para mada na-adalimi.

22 Yapare Holi Spirit-mi kone guaaya-ga goa pipape. Onaanumi nipuna kone muare pedo pi kone su raana omoa pirua kuma pi kone su pawa epe-rupa piralimi. Go page epe kogono padane pu piralepape. 23 Go rabu nimimi pawasi kone epe-rupa sua piralimi rabu abana kone rabuaniaalimina. Go epe konenu imiri rekena agaa mabebolaatea pi-daa natema. 24 Yesuna onaa ruru rayome nipu raapu nimuna abana konenuri repena polopea madaa tisimide. Goa pisimi rabu oyae epaame ome kone-para oyae meape kone-para go rayo repena polopea madaa mea tisimide.

25 Holi Spirit-mi niaa epe puri guaaya-pulu nipumi niaana kone rayo page waru surubolalo pea. 26 Goa pea-ga niaame rope ne kone nasamina. Goa pua niaame amenuna pu robaa-para wae kone namaawa udipa kone page nasamina.

6

Niaana amenu raba mua nimuna kedaa riamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi aa medana waea pina adalimiri gore nimi Holi Spirit mua pimi aanumiri nipuna kone pawasi wala maredepo yaatapape. Goa palimi rabu Satan-me nimi page ko talia-ga nimina kone waru surubalepape. 2 Nimina ame baaninu raba mua nimuna kedaa nimimi mea riaalepape. Goa puare nimimi Krais-na agaa mana pago kiritalimi. 3 Yapare pa aa medame ni Aa mudu kone salia-daare nipumi maeyae kone ia. 4 Onaa rayome nimina kone adoa epe ta palo o ta palo rumaatepape. Gore nipumi epea

palia-daare nipumi raaname omalia. Goa pua epea palia-daare nipumi pa onaa meda raapu kogono pua adena kone nasalia. 5 Onaa rayome nimuna peme kogono mada kedaa rialimi.

6 Aa medame Gote-na agaa madaa tisaa pi tea-daare pa piri onaanu page nipu tisaa-rupa wala pirua nimu moge riaalia.

7 Yapare nimimi makirae kone nasalepape. Pa onaa medame Gote mada namakiralimi. Aa medame eta nape yae wai poaliare eta openaloa nipuna ini wala madaa mea nalia. 8 Aa medame nipuna abana kone saapirua kogono palia-daare go abana wae konemere nipu wae omape etana ini-rupa mea katea. Yapare aa medame Holi Spirit-mi raana ratua go madaa kogono palia-daare go Holi Spirit-mi nipu raba mealia rabu nipu epe eta mua teana oro yaalo epe-rupa piralia. 9 Goa palia-ga niaame epe kone su kogono palima-daare onaa raba mua nagimalimina. Dia, niaame go kogono nagimaliare epe nape eta wai openaloa no piralima. 10 Goa palima-pulu niaame epe raba meape pora meda adalimare gore niaame onaa rayo-para epe kone kalamina. Goa palima-daare niaame ora epe kone sua Gote madaa kone rulaawa onaa waru raba meape kone samina.

Pol-me Yesu Krais-na repena polopea raaname omesa

11 Nimimi go pepa adalepa. Neme adaa kobere pensol-me pepa madaa tua nimi piri apo repaato-daa. 12 Mo aa medalo-mamere nimina yogane kepeatalore ni-mumi agaa adaapu teme. Gore nimumi gupa teme rabu nimumi aa medalomana ini agaa madaa adaa bi mulalo agaa adaapu teme. Go-rupa pemere onaa medalomamere nimu Yesuna repena polo-pea madaa kedaa namea kanalo peme. 13 Pare mo aanumi nimuna Juda aanuna rekena agaa waru napageme. Dia, pare nimumi nimina yogane kepeatalo palimi-daare nimina yogane kepeape kone madaa agaa adaapu teme. 14 Goa peme pare Yesu Krais-me nipu aba repena polopea madaa omesa-pulu neme go Aa Mudu Yesu Krais-na kogono madaa agaa adaapu pa-liminalo toa. Yesu repena polopea madaa omesa. Goa pisa-pulu nipumi su amaa kone waeanu mea rubisa. Goa pisa-pulu neme go yaenu madaa kone ru-laawa wae kone nasaniaalua 15 Yogane ke-peape yapalo nakepeape yapalo gore ora pinawa. Gote-me niaare kagaa onaa-rupa mapiraaya-pulu go padane madaa kone rulaawa pedo pamina. 16 Gore onaa ray-omere go kagaa kone mea pago kuralimiri nimumi epe kuma pi kone-para odo omape kone-para mealimi. Gore Gote-na ruru onaa rayome page go epe kone page meal-imi.

17 Abia oge agaa meda lagialo: Oropere aa medame ni kedaa mada nagialia. Ni Yesuna kogonome adini aa-rupa pi-pulu nina yogane mada kodo suaaya.

18 Amenu, niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba meape kone-para epe kuma pi kone raapu mealepa.

Go ora. Apo mada lawade. Ni Pol.

Efesus
Ripia Agaa

Efesus agaana re-re go-rupa: Gote-me oyae rayosi yaa-para ia yae page su-para ia yae page Yesu mada makiritaawa nipuna bina rolo-para ina ta. Goa pua nipuri yae rayona aalu piralia. (1.10) Onaa rayo page Yesu mada epe-rupa pirinaloa lo robaa kumapu sua Yesu mada kone rulaasimi onaanu nimu lo roba padane-para sua pirisimi. Yesuna pisa kogono madare Gote-me onaa rayo wala misa. Goa pua nimu Holi Spirit pa gisa. Go pisamere abade oyae ora gialua lo isa agaa makuainalo pisa. (1.14)

Laapopare Pol-me Kristen-nuri Krais raapu rabuloa piralepape sa. Goa pua nimu kone padane sua Gote-na pianu ratalimina sa.

Go pepa madaare Pol-me saa agaa adaapu sa. Gore onaa rayo Yesu Krais raapu rabulu pirua ora ruru padane-rupa pimi lo mea waatalo pisa. Gote-na onaare yogane padane-rupa pima. Yesu Krais-re go to yoganena aalu-rupa pia (4.1-16).

Goa pua Yesu Krais-re go ada pigi-rupa aawobaaya (2.19-22). Gote-na onaare ada padane-rupa pimi sa. Yesuri go onana aani-rupa pia sa (5.22-32). Gote-me nipuna onaa madaa pulalo pea epea-nu waru adema sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Krais-na agaa mana epe (1.3–3.21)
Kagaa piruape kone wasupare Yesu madaa opea (4.1–6.20)
Epe-rupa piralepape agaa (6.21-24)

Gote-me Yesu madaare niaa epe onaa ma-aulaaya

1 Ni Pol-re Gote-me nipuna epe kone ni gua ni Yesu Krais-na agaa mogeape aa mapiraasa. Neme go pepa tua nimi Gote-na onaa pimi-para repaato. Nimi Efesus su-para piri onaanumiri Yesu Krais madaa epe-rupa kone rula piralepa. 2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone-para kuma pi kone nimina robaa-para ina.

Yesu madaa niaa yaa-para i yaenu gialia

3 Gore niaame niaana Aa Mudu Yesu Krais nipuna Aapa Gote-na bi minasaamina. Niaa Krais raapu piruaema rabu Gote-me yaa-para piri Holi Spirit-na epe oyae rayo niaa guaaya. 4 Abade Gote-me go su yaa laapo abi nawarisa rabu nipumi niaa raba mealua loa nipuna nogo naaki Krais raapu mapiraasa. Goa pisare nipuna ini agaa madaa niaame waea nasaapirua epe onaanu piraminalo pisa. 5 Abade nipumi niaa raana waru omoa kone sua Yesu Krais-mi niaa raba mina kone isa. Niaa nipu raapu piramona kone sua Krais su amaa mea rapaasa. 6 Gore Gote-me ora epe raba meape kone sua nipuna epe naaki pa mea rapasa-pulu niaame Gote nipuna bi minasaamina.

7 Gore Krais-me nipuna yaapi mea koyasa-pulu niaana waeanu raakepe rubaawa niaa epe-rupa mapiraasa. Goa pua Gote-me niaa ora yaalo pirapena waru raba misa. 8 Nipumi niaa raba misa rabu epe kone niaana robaa-para rulaatebea. Goa pua nipumi epe kone sua niaa go epe kone rayo gisa. 9 Go konere abade nipumi kudiri pi isa pare abia go kone niaa mea waata. 10 Gote-me abade go isa konena re-re go-rupa: Orope nipuna yapi di epenaloa nipumi su yaa lapo-para warini oyae rayo mea kiritalia. Goa puare Yesu nipuri ora mudu padane piralia.

11 Gote-me oro yaalo pulalo palia yaere nipuna raaname pea-pulu ora aba ripia nipuna kone ratua niaa nipuna ruru-rupa Yesu raapu mapiraasa. 12 Gore niaare aba Yesu Krais madaa kone rulaema-pulu niaame Gote-na epe paana purina bi minasaamina.

13 Nimimi page aba gupa pisimi. Nimimi ora agaa aba pagoare Yesu Krais madaa kone rulasimi. Go Epe Agaa pagesimi-pulu oro yaalo kagaa pirape kone misimi. Goa pua Gote-me Holi Spirit gialua sa-rupa nipumi gua sana nimi nipuna onaa mapiraawa gialua ta yae ora gu madia yalia. 14 Go Holi Spirit-ri niaana lo robaa-para rulaatebea-pulu Gote-me pogatu pi-rape agaa niaa nipuna onaa mada ora palia. Goa pua Gote-me niaa raba mua esepesa-daa nipuna bi minasaamina.

Pol-me Efesus onaa raba minalo beten laasa

15 Goa pua nimimi Aa Mudu Yesu madaa kone rulaeme remaa pagawa. Go page nimimi Gote-na ruru onaanu raapu epe raana omape kone aba imi remaa pagawa. 16 Nimimi goa peme-pulu oro yaalo neme Gote-para ora pi to. Neme oro yaalo nimi madaa kone mapiraawa beten laayo. 17 Neme niaana Aa Mudu Yesu Krais epe Aapa Gote-para beten oro yaalo laawa aayo. Gore Gote-me nimi Holi Spirit ginalo beten laayo. Holi Spirit-miri Gote-na agaare nimina kone-para inalo beten laayo. Goa pua nimimi Gote-na kone waru mua kone mealiminalo beten laayo. 18 Neme nimina robaa-para paa epenalo beten to. Goa pua nipumi nimi raba misa-ga nipu ado pirape konena re waru adalimina. Goa pua nipuna ora epe puri nimi gialia rabu adalimina. Go yaenuri nipuna onaa

niaa ginalo agaa sa-daa nimimi adaliminalo beten to. 19 Gore niaame kone rulaema rabu oro yaalo nipumi puri guaayadaa go kone adaliminalo beten to. Go adaa puriri niaana robaa-para rulatabea. 20 Go purimi page abade Krais matmatpara rogaasimi pare Gote-me nipu wala marekaasa. Nipu so yaa-para Gote-na popo ki-nane mea mapiraasa. 21 Abiare Krais-me so yaa-para pirua surube ensel-nu page ensel mudu aanu page remona asubaanu page go rayo madaare Yesu ora aa mudu padane piruaaya. Goa pua nipu abia go su yaa-para piri onaanu page wala orope warialiade su yaa laapona piralimi onaanu page nipumi adaa bi mua nimuna Aa Mudu padane piralia. 22 Yesu ora mudu ya-pulu Gote-me oyae rayo Krais-na aa rolo-para mea kirita isa. Goa pua Gote-me Krais ora kone rulae onaanuna Aa Mudu mapiraasa. 23 Goa pea-ga Krais-na onaa rayore ora Krais-na yogane nona piane piramina. Krais-me oyae rayo rulatabea-pulu nipuna yogane-rupa pimi.

2

Gote-me niaa aba ome onaare Yesu raapu kagaa mapiraaya

1 Abade nimimiri Gote-na agaa gimoa pupitagi nisimi-pulu nimina wasupanu ora omesimi. 2 Go raburi abade nimi go su amaa pirua wae onaanu raapu pirisimide. Goa pua nimimi wae ensel-nuna surube aanuna kone ratu pirisimi. Go wae remomere Gote-na agaa rasini onaanuna aaraa aawa surubesa. 3 Abade niaa rayore go wae onaanu raapu pirua niaana abana koneme waeanu rayo pa pu pirisima. Niaame go abana kone pa saapirua niaana tona raana ratu pirisima. Niaa rayo wae onaa-rupa pirisima-pulu Gote-na ratu yawape kone niaa madaa page isa.

4 Gupa pirisima pare Gote-me niaa madaa odo adaape omoa pedo pu raaname ora omesa. 5 Goa pua niaame nipuna agaa napagoa niaana wasupa ome onaarupa pirisima rabu Gote-me niaa ora odome waru omoa raba misa. Goa pisapulu nipumi niaare Krais raapu oro yaalo padane-para mapiraasa. 6 Goa pua nipumi niaa marekaawa Yesu Krais raapu mapiraasa. Goa pisa rabu niaame so yaa-para pia Krais raapu piruaema. 7 Nipumi goa pisare nipuna epe kone rayo oro yaalo orope pirape onaanumi adena kone sua pisa. Goa pua Gote-me niaa pedo pu raana ome Yesu Krais niaa raba minalo mea rapaasa. 8 Gote-me nimi epe raba meape kone gisa-pulu nimimi Krais madaa kone rulaawa oro yaalo kagaa piraama laama palima. Go konere niaame pula pisima-rupadaa dia pare Gote-me niaa pa ode gisa. 9 Goa pua niaame yae meda mada napalima-pulu niaana bi naminasaamina. 10 Gote-me niaa warisa-pulu Yesu Krais raapu niaa onaa kagaa-rupa mapiraasa. Goa pua niaame nipuna epe kogono pamina. Abade Gote-me niaa go epe kogono paminalo nipumi go kogono aba managola sasa.

Krais-me ruru lapo padane ma-aulaaya

11 Mo Juda ruru nimumi nimuna yogane kepeteme. Goa pua nimumi ruru rado onaanuri yogane nakepene aanu teme. Goa teme-pulu nimi kone waru sua nimina aba pisimide yae madaa kone niminaatepape. 12 Go raburi nimi abade Krais raapu re-para napirisimide. Nimi ruru ora rado pirisimi-pulu Gote-na Israel onaanu raapu napirisimide. Gote-me pogatu pirape agaa nipuna Juda ruru lakesa-pulu nimi ruru radonumi go palua ne kogono waru na-adesimi. Goa pua nimi go su amaa pa piraama pisimi rabunimi Gote madaa kone narulaawa pirisimi. 13 Abadere nimi rarane pirisimi pare abia Krais-na yaapimi nimi makiritaaya rabu Yesu Krais nipu raapu re-para pimi. 14 Abadere Juda aanumi nimi ruru radonu raapu yada pisimi. Go yadamere nimuna rikiraana kepo-rupa aasa. Goa pisa pare Krais nipu omesa rabu go kepo lakepe rubaawa nipi lapo wala ruru padane-rupa mea kiritasa. 15 Goa pua Krais-me Juda aanuna rekena agaa rayo mea rubisa. Go rekena agaana porapara agaa mana lapo rata mea rubisa. Nipumi goa pisa rabu Juda ruru radonu ora padane-para mea kiritaawa wala kagaa ruru padane mapiraasa. Go kagaa ruru padane ora nipu raapu ora eperupa mapiraasa. 16 Nipu repena polopea madaa omesa rabu go ruru lapo makibumaawa yogane padane-rupa mapiraasa. Go repena polopea madaare iaa ausimide kone rayo mea rubisa. 17 Krais ipisa rabu nipumi Gote-na epe-rupa pirape agaa mogeasa. Goa pisa rabu nipumi Gote adaalu-para pirisimi ruru rado page lakesa. Niaa Gote re-para pirisimade Juda aanu ruru page lagisa. 18 Niaa Juda aanu-para ruru rado onaanu-para Krais madaa kone padane sua niaana Aapa Gote piri-para mada palima. Niaa Holi Spirit padane muaema-pulu Krais-me Aapana pora niaa mea waatea.

19 Goa pea-pulu abiare nimi ruru rado onaanu page yada taepe onaa-rupa napima. Dia, abia nimiri Gote-na onaanu pirua ruru padane-rupa pimi. 20 Goa pua nimimiri Gote-na ada-rupa pisa. Nipumi niaa aposel kogono aanu-para Gote-na

agaa lakene aanu-para go aanuri ada daarupa awesa. Gote-me go ada pulalo pisaare Yesu Krais-re ora niaana ada pigi-rupa mapiraasa. 21 Go adana puri rayore Yesu madaa makibumaawa puri mapalaasa. Goa pua nipumi Aa Mudu-na epe lotu adarupa wariaa ma-adaa yaaya. 22 Goa pea-ga Holi Spirit ada waria robaa-para pirua Gote page go ada-para pia. Goa pua nimi Krais raapu pirua nipumi nimi ora kone rulae onaa rayo makibumaawa nipuna ada-rupa pimi.

3

Pa onaanu Epe Agaa lakelape kogono paaya

1 Goa pea-ga ni Pol-re neme nimi ruru rado piri onaanu raba mulalo ni Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi. 2 Gote-me ni epe raba meape kone gua nimi raba meape kogono gisadere pagesimide kone salo. 3 Go konere Gote-me abade kudiri pu isade pare nipumi ni lagisa. Go madaare aba neme agaa rudusi pepa madaa tua nimi piri-parao taasude. 4 Nimimi go agaa dipialimiri neme Krais-na kudiri pi agaa makuaaliminalo tu o taasude. 5 Oro yaalo abade Gote-me go kudiri pi agaare epe-rupa penaame namea waasa. Goa pisa pare abia Gote-na Holi Spirit-miri nipuna epe aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para penaame lapaeme. 6 Go agaana kudiri remaare go-rupa: Epe agaamere nimi ruru rado onaanuri niaa Juda onnanu raapu meda-para pirua Gote-na epe raba meape kone meamina. Go nimi ruru rado onaanuri Juda aanu raapu yogane padane makibumaawa ruru padane pimi. Goa puare Gote-me Yesu Krais madaa pogatu pirape agaa gisa-pulu nimi page epe-rupa mada pitimi. 7 Gote-me niri go epe agaana kogono raba mi aa mapiraasa. Nipumi ni go kogono panolo epe puri mapalaawa kone epe-raapu gisa. 8 Niri Gote-na ruruna aa yapulu rolo-para pawa pirisu. Go pirisu pare nipumi ni madaa epe kone sua onaa ruru rado meda nipuna Epe Agaa lakelanolo kogono gisa. Goa pea-daa neme Krais-na raana omape Epe Agaa lakelaluame pi. 9 Goa pua onaa rayo Gote-na kudiri pu pagaa i kone minalo mea waato. Gote-re nipu su yaa rayo wariaa nipumi onaana kone rayore oro yaalo pa kudiri pu paga isa. 10 Gore abade nipumi page pagaa isa pare abiare nipuna ruru padanere go epe kudiri pi agaa penaame pageme. Go raburi so ensel-na mudunu-para so yaa-para piri remonu page Gote-na rado rado makuaae kone adenalo abia nipumi penaame mea waata. 11 Goa pua Gote-me abade kone sua niaana Aa Mudu Yesu Krais-me mo kogono mea walapa pisa. 12 Goa pea-daa abiare niaame nipu madaa kone rulaawa Yesu raapu piramina. Goa pea-ga niaame paalame naomamina. Gote-na ini agaana epe onaa-rupa rekamina. 13 Goa pea-pulu abia neme nimi-para agaa gupa lalo: Nimi madaa kedaa rua nimi raba mulalo pi. Goa pea-ga nimina robaa-para kedaa namealepape.

Efesus onaanu Yesu raaname omalepape

14 Gote-me goa pisa-pulu neme Aapana ini agaana rumu koba pua beten lo aayo. 15 Go Aapamere onaa rayo so yaa-para pimi page niaa go su amaa aema page nipuna epe bi niaa madaa masaaya. 16 Neme beten gupa to: Nipuna epe kone rayo gua nimina pu robaa-para Holi Spirit mapiraawa puri waru ginalo beten laayo. 17 Nimimi kone rulaeme-daa Krais nipu nimina pu robaa-para pirinalo beten to. Goa pua Gote-me nipuna raana omape kone ma-salia rabu nimi puri paboa aalimi. Gupa repena pitaa no su-para odobaawa puri mapalaaya-rupa nimi puri paboa rekaliminalo beten laayo. 18 Goa pua nimi Gote-na ruru onaa rayo raapu pirua puri mealepape. Goa puare Yesuna odome ome konere ora adaa yaa-mama pua waru adaape palia-ga nimimi adalimina. 19 Gore nimi Yesuna raana ome konere waru adalimina. Goa pea pare nipuna epe kone ora rulatabea-pulu rayo ora mada na-adalimi. Gupa mu piralimiri Gote-na epe kone i yae rayore nimi madaa ora waru rulatabena.

20 Gore nipuna puri adaape niaame makuaawa adapere kone-para beten teme rabu nipuna purina agaa pa ogesi adema. Go purimiri niaana robaa-para kogono pea-pulu nipuna bi ora minasaamina. 21 Goa pea-pulu Gote-na ruru onaanu Yesu Krais-na bimi puri mapalaaya. Goa pua orope page abia page Gote-na bi minasaama pua oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

4

Niaa Krais-na onaare Krais-na yogane-rupa pima

1 Niri Aa Mudu-na kogono madaa ni kalabus ada-para piruaayo. Gore abade Gote-me nimi yaaloa epe pora kuraminalo mapiraasa. Nimi go kone mogea piraliminalo lagialo. 2 Nimi rayo onaanuna rikiraana pawa pirua nimina bi naminasaatepape. Pa pawa aawae onaanu-rupa piralepape. Nimimi nimina ame baaninu epe raana pi kone sua nimu raba mealepape. 3 Holi Spirit-mi niaa rayo padane piraminalo kone guaaya. Goa pea-ga nimimi puri

paloa go konere waru irulu saapiralepape.
4 Niaa rayo ora to yogane padane-rupa
gea-pulu Holi Spirit padane muaema. Go-
rupa page Gote-me niaa yae padane-rupa
ginalo surubema. 5 Go page ora Aa Mudu
padane-ma pia-pulu niaame nipu padane
kone rulaawa baptais padane meamina.
6 Go page Gote ora padane pirua nipu onaa
rayona Aapa pia. Nipuri ora niaa rayona
Aa Mudu pirua niaana rikiraana kogono
pua onaa rayona robaa-para pia. 7 Krais-
me niaa padane padane laatapu epe raana
pi yaenu pa gisa. 8 Go pa giape yaere Gote-
na buk madaa gupa tu ia:

Nipumi so yaa madaa pisa rabu kalabus
piri onaanu mea pisa.

Nipumi pa kane yaenu onaanu rumaa
kasa.

9 Go agaa so yaa madaa pisana re-re
akepu ya? Go agaare aba ripia nipu
su rolo-nane* aba ipisa. Goa pua so
yaa madaa wala pisa. 10 Goa pea-ga mo
aa aba no su rolo-nane ipisa aare nipu
wala so yaa madaa-nane page wala pisa.
Nipu ora so yaa ru-nanena madaa-nane
page pisa. Goa pua nipumi su yaa rayo
marulaatabasa. 11 Go nipu padane-ma
mere onaanu-para puri go-rupa pa kasa:
Nipumi onaa medalomare aposel kogono
aanu mapiraasa. Medalomare Gote-na
agaa lakene aa mapiraasa. Medalomare
epe agaa mogeape aanu mapiraasa. Onaa
medalomare kone rulae onaanuna surube
aanu mapiraasa. Medalomare tisa onaanu
mapiraasa. 12 Nipumi go-rupa pua Gote-
na onaa raba minalo puri gisa. Goa pea-
pulu niaame nipuna epe kogono palima-
daare Yesu Krais-na yogane ora waru adaa
yalia. 13 Goa pua niaa rayome kone padane
sua Gote-na Simi palimina kone ia ratua
pamina. Go rabu niaa ora onaa piralima.
Go rabu Krais-na puri page nipuna kone
page niaana robaa-para ora waru maru-
laatabaina. 14 Go rabu page niaa wala
oge nogo naaki-rupa napiramina. Nogo
naaki pima rabu pa po ripu agaa pagoa
kone laapo sua pima. Makirae agaa-para
yaa agaa ne aanu-para pa kone rulaema.
Goa pua niaa pupitagi noa pima. 15 Abiare
niaame onaa raapu epe raana omape kone
sua ora agaa padane lamina. Goa puare ora
onaa pirua niaana Aa Mudu Krais-ri nipu
padane raapu piramina. 16 Go aa mudumi
niaa nipuna yogane-rupa makibumaalia.
Goa pua niaa nipuna yoganeme raba mua
niaa rayo medaa-para pogatea. Goa puare
yogane padane pirua onaa padane padane
laatapumi epe raana omape kone sua yo-
gane puri minalo kogono pamina.

*Krais-na onaare pora kagaa madaa pa-
muamina*

17 Goa pea-pulu neme nimi-para agaa
meda Aa Mudu-na bimi madaa puri paloa
lagialo: Nimi ribaane-para piri wae onaa-
rupa wala napiralepape. Gore nimuna
kone rayo ora o ta. 18 Nimuna konere ribaa
ta. Goa pea-ga nimuna lo robaa rogaa
imi-pulu epe kone nasua pimi-pulu Gote-na
kagaa epe kone gimeme. 19 Nimu waea pua
yala napoteme-pulu nimu ora wae-rupa
pirua nimuna konere ora pugu pi yaenu
papena rekea.

20 Pare nimimi abade Yesu Krais madaa
kone wae namisimi. 21 Nimimi Krais-
na agaare aba pagesimi kone salo. Goa
pua nimi Krais-na disaipel onaa pimi-pulu
ora agaa aba mogeasimi. 22 Goa pea-ga
abana kone gimalepape. Go abana kone
su pirisimi rabu nimi abana koneme nimi
mea surubua rogaa isa. 23 Abiare nim-
ina kone-para lo robaanu kagaa rado epe
mealepape. 24 Goa pua nimi kagaa kone su
piralepape. Gote-me go kone kagaare ora
nipuna-ga niaa gisa. Go kagaa konere mua
temana ora epe-rupa mada pago piramina.

25 Goa pea-ga nimimi yaa agaa lape
konere gimalepape. Nimimi ame baaninu-
parare ora agaa ria tapape. Niaa ray-
ore yogane padane-rupa pima-ga goa pi-
pape. 26 Nimimi ratu yawalimiri go kone-
mere pupitagi manalia-ga gimalepape. Go
ratu yawe konere naare pabola palia rabu
ora gimalepape. 27 Gore nimina kone-
parare Satan odobatalo pia-ga waru su-
rubalepape. 28 Gore aa meda ne paake
noaayere go kone gimoa kogono pape. Goa
pua nena kimiri nimu raba mua naraa
onaa medaloma page raba mealepape.
29 Nimina agaame waea meda natapape.
Dia, nimiri epe raba meape agaa agu
tapape. Gore aa medana robaa-para kedaa
palia-daare go aa-na kone puri mapalaat-
alo epe agaa tapape. Goa pua nimina agaa
pagalimide onaanu-para epe agaa laketa-
pape. 30 Nimimi Gote-na Holi Spirit-ri ni-
aana robaa-para pia-ga kedaa nakatapape.
Gote-me nimi nipuna ruru mapiraatalo
nipuna Holi Spirit mea gisa. Gupa gisa-
pulu orope yapi di epalia rabu niaa mae-
sepeaawa waea ora napamina. 31 Nimimi
nimina robaa-para ia wae konenu rayo
mea rubalepape. Go ratu yawape kone-
para pu oyape kone-para wae-rupa rekape
kone-para ero agaa-para wae agaa yala po-
lape kone-para go rayo gimalepape. 32 Go
wae kone rasua nimina ame baaninu-para

* **4:9:** Pol-me goa sa: Krais ipuare wae su ru-para aba popa piruare wala oropere yaa madaa ora sone pisa. Goa sa pare makuaae aa medalomame Krais aba su amaa ipisa pare go-rupa ora sone wala pisa teme.

epe kone sua pawa piralepape. Gore Krais-me nimi madaa omesa-pulu Gote-me nimina wae yaenu mea rubisa. Goa pea-ga nimimi ame baaninuna wae yaenu rakepeatepape.

5

Niaare epe paana piramina

1 Nimi Gote-na epe nogo naaki piralimina nipuna agaa ratalepape. 2 Nimimi pa onaa medaloma raana omoa pedo pu piralepape. Gore Yesumi page niaa madaa raaname omoa pedo pua su amaa ipua sana niaa madaa omesa. Yesumi goa pisare Gote-para miru irua epe rede pi kaa opoa mea kasa.

3 Gore nimi Gote-na ruru pimi-ga aa paake rumi kone-para wae yala polape kone-para epame omape kone page gimalepape. Gore wala nimina rikiraana go yaenuna pi page naopenaatapape. 4 Nimimi agaa waenu nalo rapa agaa ratu yawe nalo agaa waenu nalo wae ero ne agaanu natapape. Gonu napipape pare nimimi Gote-para ora pi tapape. 5 Nimimi waru pagalepa. Aa meda nipu paake onaa yone aa page yala polape kone i aa page epame omape kone i aa page go piane aanumiri Krais-para Gote laapona Surube Su mada napalimi. Go kone rayore ora pa remona bi minasaape kone yaade.

6 Nimimi waru adalepape. Aa medalomame nimi omeme pua go wae pora-para nimi lamua palimi. Apo yae madaare Gote-na agaa rasua waea peme-pulu nipu ratu yawea. 7 Goa pea-ga nimimi nimu raapu padane-para napiralepape. 8 Abade nimi su ribaane-para pirisimide pare abia Aa Mudumi nimiri epe paa pi-para mea mapiraaya. Goa pea-ga nimiri paa pi onaarupa pora pamualepape. 9 Go epe paa-para piruaema rabu epe kone marekaawa epe redepo ne kone rayo-para ora agaa rayome puri mapalaaya. 10 Nimiri Aa Mudu-na raaname mealimina kone ia yae mealimina. 11 Nimi abana kone pa saapimi aanu raapu napiralepape. Go onaare pa ribaanepara piritalo waea peme. Nimimi gupa napipape. Onaa rayo raana omoa goa pemere epe paa mea waatapape. 12 Nimuna kudiri pi yaenu pa agaame lapere ni yala pea. 13 Gore nimimi apo waea peme onaanu epe paa-para penaame mea salimiri go kone waena re mada adalimi. Goa pua onaa medaloma epe paa-para mea mapiraalia. 14 Go madaare Gote-na agaame gupa ta:

U patea aare aipapulu rekape.
Ne tapa-para wala gimoa rekaina.
Go rabu Krais-na epe paa ne madaa epenaloa marekaaina.

15 Goa pea-ga nimimi pora pamu pimirupa waru adalepape. Nimi kone nai aarupa napiralepape pare kone makuaae aarupa piralipape. 16 Abiare niaa go pima raburi ora wae yapina pima. Goa pea-pulu epe kogono asapu pamina. 17 Goa pua nimi maeyae onaa-rupa napiralepape pare Aa Mudu-na kone mu piralepape.

18 Nimimi ipa bia nanalepape. Dia, go ipa-mere nimi maeyawa maoyaalia. Goa palia-ga nimina robaa-para Gote-na Holi Spirit mua rulatabena tapape. 19 Nimimi ame baaninu raapu epe buk yaasa lo epe mat yaasa lo epe lotu yaasa page lo puri ginalo piralepape. Nimina robaa-para epe kone rulatabalia rabu Aa Mudu-para page epe agaa-para epe yaasa madaa loa pipape. 20 Oro yaalo nimimi Aapa Gote-para oyaenu rayo madaa ora pi tapape. Goa puare niaana Aa Mudu Yesu Krais-na bi loa mealepape.

Repaayana agaa

21 Nimimi Krais-na bi minasaawa nimina ame baaninu raapu epe kone su pawa piralepape.

22 Nimi onanumiri nimina aaninuna agaa pago piralepape. Goa palimi rabu Aa Mudu-na agaa pago piralimi. 23 Gore aame ona surubea-rupa go-rupa madaa Krais-me Gote-na ruru surubea. Gote-na rururi Krais-na to yogane pima. Nipumi niaa kabisa-pulu nipuna onaa pima. 24 Gore Gote-na rurumi Krais-na kone rolo-para pimi-rupa nimi onanu page nimina aaninuna epe agaa rolo-para piralepape.

25 Nimi aanumi page nimina ore madaa raaname omoa pedo pu piralepape. Krais-me Gote-na ruru madaa raaname omoa pedo pua omesa-pulu go-rupa pipape. 26 Krais-me mo ruru Gote katalo pisa-pulu goa palia. Go ruru kasa rabu abare ipa-para epe agaa raapu radepea kasa. 27 Nipumi mo ruru ora nipuna ini agaana epe-rupa aina kone isa. Goa pua nipuna ruru ora pupitagi nano waea napu piramina. Nipuna konere niaa nipuna ruru mapiraatalo pisa-pulu niaa ora epe-rupa piramina. Niaa wae yae meda naina kone isa. 28 Goa pea-ga nimi aanumi nimina yogane madaa pedo pu piralemederupare nimina orenu madaa pedo pipape. 29-30 Aa medame nipuna yogane ronome naomea. Dia, pare nipumi eta kaloa waru surubea. Niaare Krais-na yoganerupa pima-ga nipuna ruru surubea-rupa surubamina. 31 Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Ona nena agi aaraa lapo gimoa aani raapu ora padane-rupa piralipina. Go page aa nipuna agi aaraa gimoa ona raapu pandane-rupa pirina. 32 Go agaare ora agaa

adaapu ia-ga pagalepa. Go agaare Krais-para nipuna onaa-para epe-rupa piraminalo lagiala kone salo. 33 Goa pea pare go agaare nimimi page pagalimina. Aa rayome nimuna bipa nimu raaname omoa pedo pu piraemede-rupare ore madaa go kone padane-rupa salepape. Ona rayome page nimina aa nina agaa pagalepape.

6

Nogo naaki agi aaraa rayona agaa

1 Nimi nogo naakinumiri nimina ama aapana agaa waru pagalepape. Goa palimidaare ora epe agaa mana waru mealimi. 2 Gore Gote-na agaa i buk madaa gupa ia: Nena ama aapa lapona agaa waru pagalepape. Go agaa mana madaare Gote-me ora pogatu pirape agaa epe-rupa gupa sa: 3 Nimimi goa palimiri epe-rupa pirua go su amaa adaalupu mada piralimi sa.

4 Nimi agi aaraanu nimiri nimina nogo naakina kone namao yaawa ratu naayawena tapape. Dia, nimimi nimu waru Aa Mudu-na bimi suruboa Gote-na agaa waru lakeloa nimu waru mapiraatepape.

Kogono naaki-para surubea aa lapona agaa

5 Nimi pa kogono madaa adini naakinuri nimina kogonona aaraa madaa paalame omoa nipuna agaa pagalepape. Goa puare makirae kone nasua nimimi Krais-na kogono peme-rupa pipape. 6 Gore nimumi ne ora epe naaki kone inalo nimuna ini agaa madaa pa kogono agu napipape. Dia, pare nimi Krais-na kogonome adini naaki-rupa pirua Gote-na kone nimina robaa-para mea sua kogono pipape. 7 Gore nimimi kone waru epe-rupa sua kogono pipape. Nimi goa palimiri pa onaanuna kogono paema kone nasalepape. Dia, pare ora Aa Mudu-na kogono-rupa pipape. 8 Gore nimimi go agaa waru pagalepa. Aa medame kogono epe-rupa palia raburi gore Aa Mudumi epe yoto katea. Gore nipu kogono adini aa yalia page kogono esepene aa yalia page yoto katea.

9 Nimi kogono surube aanumiri nimu kogono aanu-para page epeaanu agu pipape. Paala masaape kone page gimalepape. Pagalepa. Nimi kogono surube aanu page kogono madaa adini aanu page gore ora yaa-para pia Adaa Aa padane pirua onaa rayo kone padane samonalo pea.

Kone rulae onaare yada pape onaanu-rupa piralepa

10 Gore neme go agaare gupa lo kiritalua: Nimimi Aa Mudu raapu pirua puri paloa kone rulaawa nimina robaa-para nipuna epe puri mealepape. 11 Gote-me nimi soldia-na yada pape yaenu guaaya-ga mea salepape. Goa palimiri epe-rupa oro yaalo pirua Satan-na makirae kone page mada gimalimi. 12 Gore niaame onaanu raapu yada napema pare so yaa-para piri wae remonuna puri raapu yada pema. Niaame go wae ribaa surube puri pane remonu raapu yada pema. Go page niaame wae ensel mudunu surube ensel-nu raapu yada pema. 13 Goa pea-ga nimimi Gote-na yada pape oyaenu mea salepape. Goa palimiri wae yapi di raburi iaame nimi tulalo palimi rabu puri paloa mada rekalimi. Goa pua nimimi Satan raapu yada paa-mama pua yada pu kirituare nimina su-para puri paboa piralimi.

14 Gore nimiri go-rupa puri waru paloa piritalore gupa pipape: Epe agaare puri pane aako lete-rupa yamalepape. Epe redepo ne konere kapa yome warini yaerupame nimina aako madaa maraatepape. 15 Gore nimi managola palae piruare Gote-na Epe Agaame epe-rupa pirape madaa laketapape. Nimimi go konere aariti-rupa maraatepape. 16 Gore nimimi oro yaalo nimina puri pane kone rulaere gore nimina ralubi-rupa mea madialepape. Go ralubi madaare Satan-me etaane repena sulaa ralade nona piane pialia rabu madaa agalu palia. 17 Nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope konere nimina kapa yome warini raguna-rupa adipape. Nimi Holi Spirit-na rai kutu gina loare gore Gote-na epe agaa-rupa ripinaalepape. 18 Nimimi oro yaalo Gote-me raba minalo beten tapape. Holi Spirit-mi kone gialiade-rupare nimimi beten rado rado madaa teme. Goa pea-ga waru ado pirua beten nagimalepape. Goa puare oro yaalo nimimi Gote-na onaa medaloma raba minalo beten tapape. 19 Gore nimimi ni raba minalore beten gupa laketapape: Neme agaa laketoa rabu Gote-me paala ome kone mea rubinalo beten tapape. Go raburi neme epe agaa madaare ruru rado-para Gote-na kudiri pi kone mada laketoa. 20 Niri go epe agaa lakene aana kogono pawa. Go madaare ni kalabus ada-para pate. Gore epe agaa laketoa rabu neme puri waru paloa Gote-na agaa lakelanolo Gote yaaloa beten tapape.

Agaa medaloma

21 Gore neme pisude kogono rayo-para nina piruaayo-rupa Tikikus-mi nimi lagialia. Tikikus-ri ora niaana epe raba mi aa pirua kone padane sua Aa Mudu-na kogono waru pea. 22 Niaame ake pisima go remaa pagaliminalo neme Tikikus mea rapaato. Go remaa pagalimi agaamere nimina pu robaa puri mapalaalia. 23 Niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapome

ame baaninu nimi rayo-para kuma pi kone-para raana omape kone-para kone rulape kone raapu waru mealimina. 24 Goa puare onaa rayore nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa oro yaalo raana omape kone sua pedo pu kone salimiri gore Gote-na epe raba meape kone mealimina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Filipai
Ripia Agaa

Pol-me ipa solwara kenaawa mo Yurop su-para puare mo Mesadonia su-para iadaare Filipai su-para epe agaa moge riaasa (Aposol 16.6-15). Oropere adaare meda-para pisa rabu nipu kalabus ada-para adisimi. Nipu pirua pagesa pare aa medalomame Filipai su-para piri Kristen onaana kone rulae yae mabebolaaeme simi. Pol-me Filipai su-para rapaasa pepa dipialema raburi Pol kone kedaa mi agaa meda naadalema. Dia, pare nipu Yesu madaa kone rulaawa pedo pu pirisa.

Aba ripiare Pol ora mone oyae dia sa. Go rabu Filipai onaame nipu raba mulalo mone repaasimi. Go pepa madaare Pol-me Filipai ona-para go pisimi-a madaa ora pi lo agaa repaasa. Go page nimumi Pol kalabus ada-para pia loa kone adaapu sua kedaa mealimilo nimuna kone rulae mapuri palaatalo tisa.

Pol-me Gote-me nimu pa ode kasa yae madaa agaa lo repaasa. Go yaere go kagaa pirape yae Yesu Krais madaa misimi yae-para sa. Nimi Juda aanuna rekena agaa naratua go yae misimide sa. Dia, nimumi Yesu madaa kone rulasimi. Pol-me Filipai onaa Yesu Krais-na kone mina kone isa. Krais-mi nipu Aa Mudu kone naisa. Goa pua nipuna raana-daa naratisa. Dia, nipuna bipa nipu rabuaawa Gote-me kasa kogono pisa. Pol-me gupa sa: Onaanu Yesu raapu rabuloa pimi onaare Gote-na lo robaa kuma meme sa. Nimu raana page waru omeme sa.

Go pepa dipialema raburi Pol-me Filipai lotu ada-para piri onaanu raaname waru omesa-daa makuaatema.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-11)
Pol-na pisa remaa (1.12-26)
Yesuna kagaa pirape kone (1.27–2.18)
Timoti Epafroditis lapona kogono (2.19-30)
Kedaanu waru adamina (3.1–4.9)
Pol Filipai su-para piri onaa raapu pisa (4.10-20)
Pol-me abi patalepape agaa lakesa (4.21-23)

Pol-me pepa tua Filipai su-para rapaasa

1 Pol Timoti saa laapore gore Yesu Krais-na kogono naaki laapo pipa. Saame go pepare Filipai su-para piri Yesu Krais madaa kone rulae onaa rayome adaliminalo tu o taatepa. Nimi Gote-na ruru onaanu-para go lotu ada-para surube aanu-para kogono raba mi aanu-para page nimimi go agaa pagaliminalo o taatepa. 2 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapomere nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Oro yaalo nimi madaa kone epenaloare neme Gote-para ora pi to. 4 Oro yaalo neme nimi madaa beten tore neme raaname waru omoa to. 5 Aba ripia agaa pagesimi rabu page abia page neme epe agaa madaa kogono pere nimimi ni raba muaeme-daa pe. Go pea rayore neme raaname omoa beten to. 6 Go madaare neme go-rupa waru niminaato: Gote-me go epe kogono nimina robaa-para marekaa-mama puare orope Yesu Krais-na epaliade yapi di rabu nipumi go kogono mada pu kiritalia. 7 Gore nimi rayo madaare neme oro yaalo nina pu robaa-para epe kone suaayo. Nimi rayome ni epe agaa kogono panolo raba muaeme. Gore ni abia kalabus ada-para pi rabu page ni esepene aa pirisu rabu page nimimi ni raba muaeme. Go-rupa pirisu rabu neme iaanu-para epe agaa puri mapalaasude. Goa pua neme nimi rayo madaa nina robaa-para epe kone suaayo. 8 Gore neme Gote-na ini agaana Yesu Krais nipuna odome omape konere neme padane-rupa nimi madaa page robaa-para kone suaayo.

9 Oro yaalo nimi madaa neme beten go-rupa to: Nimina pedo pu raana omape kone ora adaa yaa-mama palia rabu nimina makuaae kone-para oyae maredepo yape kone page ora adaa yalia. 10 Goa pua nimimi oyae adalimi rabu ora epe-rupa mada rumaatalo palimi. Goa pua Krais wala orope epaliade yapi di raburi nimimi waea rayo raakepe ruboa waenu wala nasaapiralimi. 11 Goa pua Yesu Krais nipuna ora epe kone rayo nimina robaa-para marulatabaalia. Go madaare Gote adaa bi kaloa nipuna bi minasaalimina.

Pol-me epe agaa raba mulalo nipu kalabus ada-para pisa

12 Nina amenu, nimimi pagaliminalo lalo: Neme kedaa ruaayo rabu epe agaa narabuaaya pare mo kedaame epe agaa puri mapabaaya. 13 Goa pea-pulu go aa mudu Sisar-na ada surube soldia aa rayo-para onaa medalomame page ni Krais-na kogono pua kalabus ada pate lo remaa pageme. 14 Go page ni kalabus ada-para pate raburi niaame ame adaapumi go madaa kone sua robaa-para puri mapalaawa Aa Mudu madaa kone rulaeme. Go raburi nimumi paala naomoa go epe agaa ora puri palaa-mama pua laketeme.

15 Goa pemede aa medalomamere ni madaa udipa pua nina bi rabuaniaatalo pua Krais-na agaa mogeteme. Goa peme pare onaa medalomare ora epe kone sua

Krais-na epe agaa laketeme. 16 Go onaanumiri Gote-na epe agaa puri mapalaatalo kalapus ada-para pia kone imi. Goa pua nimumi ni madaa epe pedo raana omape kone sua epe agaa laketeme. 17 Goa peme pare medalomamere nimuna bipa nimuna bi minasaatalo Krais pa makiraawa agaa laketeme. Goa temere ni kalabus ada-para pirua kedaa waru meanolo agaa laketeme. 18 Goa peme pare go kone rayore palainawa. Gore yaa agaa ne kone-para ora agaa ne kone-para nimumi Yesu Krais madaa epe agaa laketeme-pulu neme go madaa raaname ome. Go madaare neme ora raaname waru omoa piralua.

Ni oro yaalo kagaa piraama laama palua-daa Yesu raapu piralua

19 Gore neme raaname omoa gupa nim-inaato: Nimimi ni madaa beten temenare Yesu Krais-na Holi Spirit-mi ni raba mealia rabu nimimi ni mea repaalimi. 20 Gore nina pu robaa-parare kone padane gupa suaayo: Nina kogono madaare neme ora ogesi-daa nagimalua. Dia, pare oro yaalo page ora abia page neme puri paloa pu robaa koneme Krais-na bi minasaaluame pi. Gore ni piralua page omalua page neme Krais-na bi minasaatalo pe. 21 Gore ni su amaa epe-rupa pa piraluare gore ake ya? Gupa-daa ora Krais raapu piralua. Go piralua pare ni omalua raburi neme ora nipuna epe yae rado meda mada mealua. 22 Yapare ni su amaa pa piraluare napiaa kogono mada palua-ga neme ake lano ya? Goa pua neme pa pirape pora-para palua palo omape pora-para palua palo neme aapora kuralua palo ni maarea. 23 Neme go madaare kone laapo i. Kone padanemere ni go su amaa gimoa Krais raapu pua piralua kone i. Goa palua-daa ora epeaalia. 24 Pare kone medare ni go su amaa pa pirua nimi raba meapere gore ora epe ta-daa go madaa kogono pano kone i. 25 Neme nimi madaa puri paloa kone suayo-pulu ni pa pirua nimi raba mealua kone salo. Go rabu nimina kone rulaaye puri mapalaawa raaname omaliminalo pora waatoa. 26 Goa pua ni wala nimi piri epalua rabu nimimi Yesu Krais raapu pirua ni madaa pedo pu piralimina.

Filipai onaanu epea pua Gote-me radaa nena gimisa

27 Yapare aalu agaare nimi pora epe-rupa pamu pirua Krais-na epe agaame lagearupa pipape. Goa palimi raburi nimi adola epalua palo na-adola epalua palo nimi madaa epe remaa pagalua. Go remaare nimimi kone padane sua epe agaa puri mapalaatalo kogono pamina. Goa pula peme yaalore nimi madaa ora epe remaa mada pagalua. 28 Gore nimina iaanu-para paala naomalepape. Nimina robaa-para puri mapalalimi rabu iaanumi nimu lopalima kone salimi. Gore Gote-me nimi raba mealia-pulu iaanu ratu tua epe-rupa mada piralimi. 29 Gore nimimi Krais madaa kone rulasimi rabu ora epe kogono pisimi. Goa pea pare nipuna kogono madaa radaa page mealimi. 30 Abiare nimimi ni raapu pirua yada pamina. Go yadare abade neme kedaa risude-rupa ni raapu padane-para pirua pamina. Goa palima pare abia page neme go kedaa ruaayo-daa remaa apo pageme.

2

Niaana bi rabuaniaatepape

1 Gore nimimi Yesu madaa kone rulaawa nipu raapu pirua puri muaeme kone salo. Gore Yesumi nimi pedo pua raaname omea-pulu nimi epe-rupa pimi kone salo. Gore nimi Holi Spirit raapu epe-rupa pirua kone padane sua pimi kone salo. Nimimiri onaanu medaloma madaa epe kone sua odome omeme kone salo. 2 Goa peme-daare nimi rayome ora kone padane sua pedo pu raana omape kone rumaatepape. Goa pua nimina pu robaa-para kone padane su piralepape. Goa palimiri ni ora raaname waru omalua. 3 Nimina bipa nimina bi minasaape kogono napipape. Go page nimimi ni ora adaa aa pi kone sua kogono napipape. Dia nimimi onaanuna ini agaana pawa epe-rupa pua piralepape. Gore onaa medalomame pa onaa rabuaniaawa ni ora epe aa pi kone nasalepape. 4 Nimina koneme oyae rayo nasurubalepape. Dia, pare nimimi onaa radonu madaa kone sua nimuna oyaenu page surubatepape.

Krais nipuna bi rabuaniaasa rabu Gote-me nipuna bi minasaasa

5 Nimimiri Yesu Krais-na kone padane mua go-rupa moge ratalepape: 6 Nipu ora Gote ria pirisa. Go pirisa pare nipumi ora Gote-rupa piruaayo kone puri palo naisa. 7 Dia nipuna bipa nipumi go kone gimoare Nipumi pa kogono naaki-rupa pirisa. Goa pua nipu aa nona piane pirua niaana yogane nona piane aawa pirisa. 8 Nipuna raaname nipu rabuaniaawa nipu Gotena agaa pagoa go pora ratisa. Goa pua nipu repena polopea madaa omesa. 9 Goa pisa-pulu Gote-me nipuna bi minasaawa sana ora so madaa-nane surubape go-rupa mapiraaya. Goa pua Gote-me nipu surube aa mapiraasa-daa nipuna bimiri ora bi rayo rabuaniaaya. 10 Nipumi go bi Yesu minasaa-pulu yaa-para piri onaanu page su amaa piri onaanu page no-nane piri onaanu page onaa rayomere rumu koba pua Yesuna bi minasaalimi. 11 Goa puare

onaa rayome Yesu Krais ora Aa Mudu teme. Goa puare niaana Aapa Gote-na biri ora so madaa-nane minasaalimina.

Niaare onaanuna rikiraana paa-rupa piramina

12 Goa pea-ga nina epe adami onaanu pagalepa. Nimiri oro yaalo abade niaa raapu pirua nina agaa pagesimide-rupa abia page pagalepape. Abia ni go su adaalu-para pi rabu page waru pagalepape. Gote-me nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope kone guaaya. Goa pea-ga abia pa aloma pua kogono waru pipape. Goa puare nimi oro yaalo epe-rupa pirape kone mealimi. 13 Gote-mere oro yaalo nimina robaa-para nipuna kone inalo kogono pea. Goa pea-ga nimimi nipuna pora waru kuralepape.

14 Kogono rayo nimimi pulalo palimiri ratu yawe kone raapu napipape. 15-16 Goa palimiri nimi epe-rupa pirua ora Gote-na si wane-rupa piralimi. Go rabu nimimi wae yaenu madaa kone nasalepape. Dia, pare ora epe kone samina. Nimiri go su amaa wae-rupa pirua pupitagi nape onaana rikiraana pirua Gote-na oro yaalo epe-rupa mapiraape agaa laketapape. Goa laketeme rabu nimi ora so yaa-para uba kedo nona piane piralimi rabu nimumi nimina epe paa adalimi. Goa pua Yesu nipu wala epaliade yapi di raburi neme nimi madaa pedo palua. Go raburi neme nimi madaa kogono abade pisudere ora pa amaa napisude-pulu adalua.

17 Nimimi Gote madaa kone rulatalo palimi-daare ni mada omaluame pi tapape. Nimimi kone rulae onaare Gote piri-para epe miru irua ora pi temede-rupa mada peme. Gore gupa omaluare neme nimi madaa yaapi koyaata pe yaalore nena yaapimi raaname omoa nimi raapu page go raaname omape kone gulalo rumaayo. 18 Goa pua nimimi raaname omalimi rabu neme page kone epe mealua.

Pol-me Timoti penaalo agaa lakesa

19 Gore neme Aa Mudu Yesu madaa kone rulaawa nimi piri-para Timoti mea rapalua. Nipu ipuare gore nimina remaa lagialia rabu nina robaa-para puri mapalaalia. 20 Timoti padane-mare saana pu robaa kone padane-rupa sua nimi raba mulalo pipa. 21 Go-para piri onaa medalomamere nimuna oyae rado rado pa amaa peme. Go peme-pulu nimumi Yesu Krais-na kogono napeme. 22 Goa peme pare nimimi Timoti-ri ora epe kogono pisa-daa ademe. Saa aaraala-rupa pirua epe agaa madaa kogono pepa. 23 Gore oyae rayo akea pua palima ya? Neme aba waru ado kiritalua. Goa pua neme nipu nimi piri-para aipapulu mea rapalua. 24 Goa puare Aa Mudumi ni pora mea waatea rabu ogesidaa pirua ni page nimi piri-para epalua.

Pol-me Epafroditus agaa lakesa

25 Nina konere niaana ame Epafroditus nimi piri-para page mea rapalua kone salo. Gore nimimi nipu penaasimi rabu ora kone padane sua kogono pua iaanu-para ora puri paloa raba muaaya. 26 Nipuna konere nimi adawe kone sua pu o ta. Gore nimimi nipu yaina omea remaa aba pagamedepulu nipuna kone-para kedaa pea. 27 Ora abade nipu yaina omesa rabu pode ini adupisa pare Gote-me nipu madaa odo omesa. Goa pisa pare Gote-me nipu padane madaa naodo omesa. Dia, pare ni page odo omesa. Gore nipu omola pisa yaalore ni kedaa waru rita pisu. 28 Goa pea-ga nimimi nipu wala adaliminalo mea rapalua kone salo. Go rabu nimimi raaname omalima rabu nina kedaa page dia yalia. 29 Goa pea-ga nimimi nipu adalimi rabu raaname waru omalepape. Nipuri ora Aa Mudu-na ame-rupa pia-ga ki waru katapape. Nimimi go piane aana biri minasaatepape. 30 Nipumi Krais-na kogono pua ni madaa ora pode ini adupisa. Nimi raba mulalo niaana kogono madaa pu kiritalo.

3

Krais madaa kone rulalia aare ora redepo ne aa piralia

1 Nina ame baaninu-ya, neme waru agaa lo kiritua lagulalo pi: Nimiri Aa Mudumi raana omape kone waru ginalo lalo. Neme agaa meda nimi piri-para wala o taapere nimi raba meapena ya-pulu ni kedaame naomalo.

2 Nimimiri waea pape aanu waru adalepape. Nimu ora wae yana-rupa pirua nimina yogane kepetalo peme-ga waru adalepape. 3 Niaame padanere ora yogane kadolape kone rado meda waru ima. Goa pua niaame Gote-na Holi Spirit-miri Gote-na bi minasaawa Yesu Krais raapu pirua raaname omoaema. Goa pua niaame yogane madaa kone naima. Go yaemere niaa mada naraba mealia. 4 Gore neme go yogane madaa i konenu waru ade-pulu agaa adaapu mada lalo. Gore aa medaloma nimu raba minalo yogane madaa kone sua kepetalo pemere neme nimuna kone page mada maoge yalua. 5 Pagalepa. Oro meda pa popenaloa nina yogane kepeasimi. Niri Israel aa pirua amame Benjamin-na ruru madisa. Niri akuanuna Hibru agaa to. Nemere Juda onaanuna rekena agaa waru pagoa Farisi aa page pirisu. 6 Goa pisu rabu neme pu maoyaawa Gote-na onaanu kedaa waru mea kasude. Gore neme rekena agaa pagoa go pora kurua go agaa ogesidaa nagimoa pisu. 7 Yapare abia neme

Krais madaa kone rulaawa apo pisude yae rayore ora epe yoto meape yae-daa nato. Dia, go yae rayore ora etapape yaenu lalo. 8 Neme apo abana kone agu-para nalalo. Dia, pare nina Aa Mudu Yesu Krais nipuna kone niminaaluame pi. Goa pea-ga niminaae kone madaare apo abana kone-para oyae rayo etapainawa. Neme Yesuna kone mua neme kone rado meda rayore aba gimoa rubisu. Neme Krais padane raapu polalo pi-pulu oyae medalomare ora wae eta ebo-rupa naaku-para mea rubalua. 9 Goa palua rabu ni nipu raapu ora padane piralua. Goa pea-ga niri nina bipa rekena agaa kuralua-daare epe redepo ne kone mada namealua. Dia, pare neme Yesu Krais madaa kone rulayo-pulu nina redepo ne kone muaayo. Go redepo ne konere Gote-me gea-pulu go koneme puri mapalaaya. 10 Abiare neme Krais nipu wala rekesa-daa makualaminalo pe. Go page nipumi pisa-rupa kedaa rua nipuna omesade kone mogeatalo pi. 11 Neme goa paluare ni page matmat-para wala rekalua kone sua ado piralua.

Pol nipu robo-para aloma pisa

12 Neme Yesuna kone rayo aba meawade kone sua nalalo. Dia, neme kone rayo namuaayo pare neme mulalo pi. Goa pe rabu Yesu Krais-me abade ni misa-rupare neme nipuna kone mulalo pi. 13 Nina ame baaninu-ya, neme go konere abi namu kirite. Dia, pare abiare neme ora kone padane gupa suaayo: Neme abade yaenuri kone rugulaawa orope epe yaenu mulalo kogono puri paloa pe. 14 Goa pua Gote-na kone ni aipapulu aloma epe-rupa puare epe yoto mulalo pi. Go yotore Gote-me Yesu Krais lakenaloa nipumi ni so yaa-para piranolo mayaatea.

15 Gore niaa Krais-na kone ora memaga kone rayo mogeamina. Yapare nimi medaloma kone rado saapimiri Gote-me go kone page mada maredepo yaalia. 16 Goa pea-ga niaame Krais raapu kone aba meamade-rupare gore waru ripinaabawa pora pamuamina.

17 Amenu, nimimiri nina kone ratalimina. Niaame pora epe-rupa ratalima-daare onaa medaloma go pora ratalimi page waru adalepape. 18 Oro yaalo rana adaapu nimi laguaayo pare abia page wala apo lagialo rabu re lalo: Gore onaa adaapumi Gote-na pora madaa kone narulaawa Krais-na repena polopea madaa iaa aulaeme. 19 Go onaanuri nimumi Gote madaa kone narulaeme pare yogane mada meape yae kone rulaeme. Nimumi kone rado suare yala pi yae madaare raaname omeme. Nimuna su amaa yaenu padane madaa puri pabea kone suaeme. Goa pea-pulu nimu ora wae naaku-para polalo pimi. 20 Goa peme pare niaare yaa-para pirape onaanu yaade. Niaamere Aa Mudu Yesu Krais nipumi so yaa-para gimoa epaliade yapi di waru ado piramina. 21 Go rabu nipumi go niaana omape yoganere wala nipuna epe yogane-rupa maawa puri gialia. Go puri nipu padaneme oyae rayo surubalia.

4

Agaa mana medaloma

1 Goa pea-ga nina epe ame baaninu-ya, neme nimi madaa raaname omoa nimi adawe kone sua piruaayo. Neme nimi madaa ora pedo pe. Nimimi go agaa pagalimi-daare Aa Mudu raapu waru epe-rupa piramina.

2 Gore Yuodia Sintike lapo nipiri Aa Mudu raapu akiala-rupa pirua kone padane salepape. 3 Gore saana kogono padane pepa-ga nemere go ona laapo raba meape. Nipu laapome abade ni raapu padane-para epe agaa kogono pisima. Nipu lapo-para Klemen-para kogono padane pi onaa medaloma page niaa kogono padane pisima. Mo onaa rayo oro yaalo piralimi-pulu nimuna binu Gote-na buk madaa ia.

4 Oro yaalo nimimi Aa Mudu raaname omalepape. Neme wala lagialo: Nimimi raaname waru omalepape.

5 Nimimi onaa rayo madaa kone pawa su piralepape. Gore Aa Mudu epape diri abia re-para epalia. 6 Nimimi oyae madaa kone adaapu nasalepape. Dia, pare oyae rayo dia yaliare beten loa Gote agaa mealepape. Goa puare nimina robaa-para ora pi tapape. 7 Goa palimi rabu nimi Yesu Krais raapu piralimi-ga Gote-na kuma pi konemere nimina kone pu robaa-para waru surubalia. Go kuma pi konere ora epe ta pare su amaa onaanumi mada naniminaalima.

8 Ame baaninu-ya, neme agaa waru wala lagialo-ga go kone rayore ora epe kone salepape. Epe koneme gupa lagialo: Ora agaa-para epe yae-para redepo ne kone-para epe pope poranu-para epe raana omape kone-para epe bi minasae yae-para go rayo madaa oro yaalo kone penaatapape. 9 Nimimi nina agaa pago misimidega go kone ratalepape. Gore nina mogeasude agaa-para nina pisude kogono lapo madaa kone sua go pora ratalepape. Goa pua Gote-me niaa-para epe kuma pi kone guaaya-ga nimi raapu piruaaya.

Filipai onaanumi Pol ode yae pa kasimi

10 Gore nimimi abade ni madaa kone sua raba misimi. Goa pua abia page ni raba mulalo pimi. Goa pea-ga ni Aa Mudu raapu

pirua neme raaname waru omalo. Ora
abade nimimi ni kone isimi pare nimimi
ni raba meape pora na-adesimi. 11 Niri
oyae dia ta-daa agaa nalagialo. Dia neme
go madaa kone adaapu nai. Oyae nipuna
ni madaa pa epalia-rupare ora epe ta kone
suaayo. 12 Niri ora aa naraape aa-rupa
pirua oyae adaapu meape aa-rupa page
piruasu. Gore eta adaapu nape rabu page
reae pi rabu page gona re-re neme ade.
Go page oyae adaapu saapiri rabu page
oyae dia ne rabu page gona re rayo adoa
pawa pi. Oro yaalo page su rado rado-
para page neme goanu rayo adoa pawa
piruaayo. 13 Gore Krais-me ni puri guaaya-
pulu go purimi neme oro yaalo oyae rayo
mada pu kiritalua.
14 Pare nimimi nina kedaa abade rua
raba misimide. 15 Go Filipai su-para piri on-
aanuri nimimi aba adesimi. Neme Masedo-
nia su gimoa Gote-na epe agaa lakelaama
pisu rabu nimina lotu lo piri onaanumi
ni raba misimi. Nimi padanemere niaa
raapu epe oyae ropo pisimi. 16 Gore aba
ni Tesalonaika su-para pirua oyae naisude
rabu nimimi rana adaapu ni raba mis-
imide. 17 Neme oyae medaloma pa giape
kone nasalo. Dia, pare nemere nimi go
epe kone madaa epe ode yoto adaa mealimi
rabu adaluame pi sude. 18 Abiare oyae
rayore neme aba waru mu kiritisu-pulu ora
rulatabea. Nimina pa gi yaenuri Epafrodi-
tus nipumi mea ipisa. Go yaenuri Gote-
na ini agaana ora epe kaa pide miru-rupa
irua o taasimide. Goa pisimi-pulu Gote-me
go miru adoa sana raaname omesa. Goa
pua neme page raaname omalo. 19 Goa
pua nina Gote-mere nipuna ora epe yae
nimi-para Yesu Krais mada gialia. Goa pea-
pulu nimi oyae medaloma dia yalia-daare
mada gu kiritalia. 20 Gore niaana Aapa
Gote nipuna biri oro yaalo minasaamina.
Go ora.

Agaa rugi medaloma

21 Nimi Gote-na onaanuri Yesu Krais
raapu pimi-ga abi epe-rupa piralepape lo
repaato. Nina amenu ni raapu pimamere
nimumi page epe-rupa piralepape lo o
taateme. 22 Go Gote-na ruru piri onaa
rayome page nimi-para abi epe-rupa pi-
ralepape lo o taateme. Medaloma Sisar-
na ada kogono paeme aanu nimumi puri
paloa epe-rupa piralepape lo o taateme.
23 Aa Mudu Yesu Krais-na epe raba
meape kone nimi madaa masaaina.
Apo mada. Ni yaade Pol.

Kolosi
Ripia Agaa

Kolosi-ri Esia su ru-para aasa. Efesus-re Kolosi adaare raapu re-para aasa. Pol nipu pa pirua aa medaloma pa onaa piri-para kogono pula penaasa pare nipu Kolosi su-para lotu ada meda namarekaasa. Pol-me aa medaloma Kolosi onaanuna kone rulae yae mabebolaaeme remaa pagesa. Goane go pepa tua kone perekenalo repaasa. Agaa puri panere goa sa: Yesu Krais-me niaa wala mealia sa. Goa pua niaa raba meape pora meda naia. Krais madare Gote-me oyae rayo maopaasa.

Pol-me go buk tua aa laapo piri-para mo Kolosi su-para mea pulupa loa repaasa. Mo aa laapona biri Tikikus-para Onesimus lapo.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pulupape agaa (1.1-2)
Beten loa ora pi agaa (1.3-8)
Krais-re go piane aa (1.9–2.19)
Krais mada kagaa pirape kone wasupa mealima (2.20–4.6)
Abi piralepape agaa (4.7-18)

Pol-me Kolosi su-para pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-me ni epe kone sua ni Yesu Krais-na aposel kogono aa mapiraasa. Nina ame Timoti raapu pirua go pepa tu repaato. 2 Nimi Gote-na ruru onaanu nimi Kolosi su piri onaanu-para go pepa apo tu repaato-daa. Nimimi Krais madaa kone rulaawa ame baaninu-rupa piralepape. Niaana Aapa Gote-me nimina robaa-para epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Kolosi onaanumi Yesuna agaa madaa kone rulasimi

3 Oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para beten teme raburi ora pi teme. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na Aapa ora ria pia. 4 Gore nimimi Yesu Krais madaa kone rulaawa Gote-na ruru onaa rayo-para epe pedo pu raana omeme remaa aba pagema. 5 Aba ripiare ora Epe Agaa nimi mea lagisimi rabu nimimi go agaana re robaa-para mea sua pimi. Goa puare nimimi so yaa-para iaa yae adoa mulalo piralimi-daare nimimi kone rulaawa Gote-na ruru-para pedo pu raaname omo pimi. 6 Su rayo-parare go epe agaa pago kiriteme. Goa pua onaa rayome epe kone sua epe-rupa pimi. Goa pea pare nimimi aba ripia Gote-na epe raba meape kone misimi rabu nimimi go kone waru adesimi. Go-rupare su rayo-para Gote-na agaa pago kiriteme. 7 Niaana epe kogono aa Epafras-me abade nimi go epe agaa moge riaasa. Go aare oro yaalo Yesu Krais-na kogono waru surubua niaa raapu kogono padane-rupa pea. 8 Gore Holi Spirit-mi nimi aba pedo pu raana omape kone gisa-pulu go aa nipumi niaa lagisa.

Pol-me beten loa Kolosi onaa puri mapalaasa

9 Niaame nimi madaa remaa laema rabu page abia page nimi madaa beten laema. Gote-me nimina robaa-para kone gua raba minalo niaame beten laema. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone waru nimi-naaware kone adaapu mealiminalo beten teme. 10 Go rabu nimimi Aa Mudu-na pora pamua nipuna kone mealimi rabu Aa Mudu nipumi raaname omalia. Go pora kurua epe kogononu palimi-daare Gote-na epe kone nimina robaa-para ora adaa yalia. 11 Goa puare Gote-na puri rayome nimi puri mapalainalo niaame beten gupa laema. Nipuna epe puri madaare nimimi epe-rupa pawa pirua kedaa rayo mada rialimi. 12 Nimimi Aapa nipu-para ora pi loa raana omalimina. Gore nipumi nimi mapiraasa-pulu nipuna saapirae yae mea rumaa gialia. Go yaere niaa epe paa-para pima onaanumiri Gote nipuna ruru pimaga go epe yae rayo mealima. 13 Abade su ribaane-para pirisimi rabu wae yaena purimi niaa rabuaniaasa. Goa pisare Gote-me niaa raba mulalo nipuna epe Sina Surube Su-para mea mapiraasa. 14 Go Simiri niaana waea mea rubaawa niaana pupitaginu ora pane misa.

Krais nipuna kone-para nipuna kogono laapo madaa agaa lakesa

15 Yesu Krais-re niaame nipu adema rabu nipu Gote nona piane yapare onaanumi Gote na-ademe. Krais-re ora Gote-me warisade oyae rayo surubea. 16 Gote-na Simiri so yaa-para i yae page su amaa i yaenu page rayo warisa. Nipumiri niaame adema yaenu page na-adema yaenu rayo warisa. Go yaa-para pimi remonu page asubaanu page surube ensel-nu page ensel mudunu page rayo warisa. Goa pua Gote-me su yaa oyaeyae rayo warisadere nipuna Naakina rolo-para ia. 17 Go oyaenu rayo nawarisa rabu nipu aba ripia pirisa. Goa pua nipu raapu epe-rupa ainalo warisa. 18 Gore kone rulae onaa rayore nipuna yoganena ru-para piramina nipu niaana Aa Mudu pia. Nipuri niaana yoganena re aa piruaaya. Nipuri go ome onaanu pimi-para pua pirisa pare Gote-me nipu wala marekaasa rabu nipu oyae rayona mudu piruaaya. 19 Gote-me nipuna puri kone lapo rata rayore go naaki padane madaa kata. 20 Gote nipuna koneme su yaa laapo rayo nipuna ini agaana wala mea kiritatalo pisa-pulu su amaa mea rapaasa. Nipuna Si Yesu repena polopea madaa omoa yaapi

koyasa-pulu Gote-me su yaa-para piri oyae page su amaa i yae page nipu raapu eperupa mapiraatalo pisa.
21 Abadere nimi Gote raapu re-para napirisimi pare nimi wae kone sua wae yae pua iaa-rupa pirisimi. 22 Goa pisimi pare nipuna naakina to yogane repena polopea madaa tu maomasimi rabu Gote-me abia nimi rayo nipuna adami onaanu-rupa mapiraaya. Goa pea-ga nipumi nimiri nipuna onaanu mapiraatalore ora pupitagi nane wae yaenu nasaapiruae onaanu nipuna ini agaana pirinalo mea kirita mapiraasa. 23 Goa pisa-ga nimimi Aa Mudu madaa kone waru rulaawa nipuna agaa ratalepape. Goa pua wae yae medame nimi nayolo rialiadaare nimimi aba pagesimide epe agaana oyae ado pirua nagimalimina. Niri Pol aba ripia neme go epe agaa lagua nimi raba meape aa pirisude. Go epe agaare go su amaa piri onaa rayome aba pageme.

Pol-me Kolosi onaanu raba misa

24 Abia neme rialo kedaare nimi raba mealuame raaname oma pi. Kedaa medalomare Yesumi nipuna ruru onaanu raba mulalo risa. Gupa risa pare abia page go kedaa medaloma pa ia. Nina yoganeme nape radaare Yesu nipuna nisade kone makibumaawa raba muaayo. 25 Gote nipumi abade ni mapiraasa rabu ni lotu ada-para kiritae piri onaanu raba mi aa mapiraasa. Goa pua neme nimi eperupa piraminalo raba muaayo. Goa pua neme Gote nipuna agaa nimi waru lage. 26 Oro yaalo abade go kudiri pua i agaare onaanu rayome napagesimi pare abiare Gote-na ruru onaa rayo madaa penaame mea waata. 27 Abiare Gote-me kone sua gupa pea: Nipuna kudiri pu i agaana rere nipuna onaa rayo-para mea waata. Go ora epe agaare onaa rayona rikiraana penaame waatea. Go kudiri pu i agaana re-re gupa: Krais-re nimina robaa-para pia-pulu nimi Gote raapu pirua nipuna epe paana puri kuma mealepape. 28 Goa pea-ga niaame Krais-na epe agaa onaa rayo-para mogeaema. Goa pua niaame makuaae kone mua agaa mogeaatalore agaa mana puri paboa laketema. Goa pua niaame onaa padane padane laatapu lakeloa Krais raapu puri pane onaanu piraminalo mogeaema. 29 Go kogono pulalo pe rabu nina purimiri oro yaalo neme kalai pua kogono paayo madaa radaa pea. Go puriri Krais-mi nina robaa-para guaaya rabu neme kogono mada pe.

2

Nimimi kone rulaawa mua yaa agaa gimalepape

1 Gore neme nimi madaa kogono pulalore ni radaa pisa. Go page mo Laodisia su-para piri onaanu-para onaanu medalomame ni waru na-ademe pare raba mulalo kogono pe. 2 Neme kogono go-rupa pere nimuna pu robaa-para puri mapalaawa pirua raana omape kone sua piraliminalo kogono pe. Go rabu nimumi makuaae kone mua pu robaa-para rulatabenalo waru mealiminalo. Goa pua nimimi Krais nipu Gote-na pagaa i agaana re adaliminalo kogono peme. 3 Gote-na pagae agaa rayopara nipuna makuaae kone-para gonuri Krais-me niaana robaa-para epenalo mea waatea.

4 Goa pea-daa nimi lagialo: Aa medame nimi arere pua makiralia-daare nipuna agaa napagalepa. Nipuna agaare ora epe puri pane agaa kone salimi pare nimi makiralia. 5 Gore ni nimi raapu meda-para napima pare nina koneme nimi madaa epenaato. Nimimi Krais madaa puri paloa kone rulaawa padane-rupa pimi-pulu ni ora raaname omalo.

Yesu madaa kagaa pirape kone wasupa meamina

6 Nimimi Yesu Krais ora nimina Aa Mudu madaa kone ruleme-ga nipu madaa eperupa piruatepape. 7 Gore repena Pita no supara puri paloa aaya-rupa nimi page nipu raapu piralepape. Goa pua nimimi nipuna puri meaa-mama pua kone waru rulaawa go-rupa piralepape. Epe agaa mogeasarupare epe-rupa piralepape. Goa pua oro yaalo nimimi Gote-para ora pi tapape.

8 Nimimi waru adalepape. Aa medalomame su amaa kone sua nimi makiraawa nipuna wae pora pamuape epaame omalimi. Go su amaa konere nimumi Aapa akuanuna agaa mana ya-pulu su yaa surube ensel waenuna agaa pagoa mogeaeme. Go rabu nimumi Krais-na agaa namogeteme.

9 Krais-na to yogane-parare Gote-na puri kone rayo rulatabea. 10 Goa pea-ga nimimi Krais raapu piramina Gote-na kone rayo nimina robaa-para rulatabena. Nipuri ora surube ensel-nu page ensel mudunu page go rayona mudu piruaaya. 11 Gore nimi nipu raapu padane-para pirua nimina yogane kepesimi. Goa peme pare yogane kepeape konere aanumi pemederupadaa namisimi. Dia, Krais-me nimina wae pupitagi ne kone mea rubua nipuna kagaa kone gisa. Go rabu Krais-me yogane kepeteme-rupa wae yae mea rubisa. 12 Gore nimimi baptais misimi raburi nimumi Krais matmat-para rogaasimi-rupa nimi page nipu raapu rogaabaema. Goa pua Gote-na purimi Krais

matmat-para marekaasa-rupa nimimi baptais mua Krais raapu ome onaanu piripara gimoa rekaeme. 13 Abadere nimimi pupitagi noa nimina kone wasupa omaperupa pirisa. Go raburi nimi ruru rado onaa pirua rekena agaana pora naratisimi. Goa pisa pare Gote-me Krais tapa-para marekaasa rabu nimi nipu raapu mapiraasa. Goa pua Gote-me niaana wae rayo mea rubisa. 14 Gore aa medame yago mulalo go aa-na bi pepa mada tu ia. Go-rupare niaame rekena agaa-para agaa mana-para napagesima rabu niaa raba minalo pisa. Goa pisa pare Yesu repena polopea madaa omesa rabu niaana rekena agaa page rigitaniaasa. 15 Goa pua nipumi go repena polopea madaa omesa rabu wae ensel-nu mudu ensel-nu iaanu ipulupa loa yaasa. Goa puare onaana ini agaana nipumi go iaanu adaniaawa yala mapolasa.

Niaare Krais raapu aba omesima

16 Gore nimumi nimi-para pa makirae agaa meda nateme. Nimimi eta no ipa nape rabu rekena agaa page natemena. Gore adaa di rabu page kagaa akua opaliade rabu page Kitu Pirape yapi di rabu page go madaa makirae agaa mada natemena. 17 Go agaare go-rupa lapere Krais epape di rabu lapena managola pa ia. Goa palia pare go yaenuna re-re Krais yaade. 18 Gore pa aa medame upaa pua epe oyae adoa koso lape agaa-rupa lagialiare nipuna agaa napagalepape. Nimimi ensel-nuna bi minasaalimi-daare nimina bi rabuaniaalimilo lagialia pare yaa agaa tea. Go piane aare nipu abade piri aa-rupa pirua nipumi abana kone sua laguaaya. 19 Gore Krais ora Aa Mudu piruaaya pare mo aa-rupare Krais raapu napiruaaya. Krais-miri niaa nipuna yogane piraminalo puri gua surubea. Goa pua nipuna uni-para kogaapupara puri gua niaa irulu saapiruaaya. Goa pua Gote-me niaa Krais-na rururi nipu raapu piramonalo puri gea.

20 Nimiri aba Krais raapu omesimi rabu su yaa laapona wae remo rayona puri rabuniaasa. Goa pea-ga nimiri akeane wala go su amaa onaa-rupa piralimi? Goa pua nimi go rekena agaa medaloma akeane pago pimi? 21 Go rekena agaare go yae kimi nameape loa naoraape loa nena to madaa narogaape agaa laguaaya? 22 Go piane rekena agaare ora pa ia-daa pa onaanumi go agaa mana lagialeme. Goa yapare go eta-para oyaenu-para niaame pu kiritalima-daare ora dia yalia. 23 Gore ensel-nuna bi minasaape agaa mana-para nimina bi rabuaniaape agaa mana-para to yogane maoyaina teme agaare ora epe ta kone imi? Gore nimumi makuaae kone mua teme pare mo agaa mananu pageme rabu Gote-na bi naminasaaeme. Dia, nimina bi meape madaa kone mapiraawa pageme.

3

Gote-me niaare Krais raapu aba marekaasa

1 Gote-me nimi Krais raapu aba marekaasa. Goa pisa-ga nimimi so yaa madaa i yaenuri nimina mealimina kone mapiraatepape. Sogo-parare Krais ora mudu pirua Gote-na popo ki-nane pia. 2 Oro yaalo nimi rayome so yaa madaa i yae madaa kone penaloa surubalepape. Nimimi go su amaa i yaenu madaa kone namapiraatepape. 3 Gore go su amaa nimiri aba ome onaa-rupa pirisimi-pulu nimimi go su amaa i yaenu madaa kone namapiraatepape. Dia, pare nimina oro yaalo kagaa pirape kone wasaanu-para Krais Gote raapu mea saaba pirina ta. 4 Goa pua Krais-re niaana oro yaalo kagaa pirape kone wasupana re yaade. Gore orope nipu su amaa wala epalia raburi nimi page nipuna epe paana ru-para padane-para rekalimi.

Niaare kagaa onaa piramina

5 Goa pea-pulu nimimi go su amaa agaa madaa ia kone rayore tu maomatepape. Su amaa i kone nimina robaa-para ia-ga gimalepape. Ona paake yone kone-para yala polape kone-para paonaanu yone kone-para pupitagi nolalo pi kone-para oyae inimi adoa epaame ome kone-para go rayore gimalepape. Oyae meda adoa epame omape konere ora pa remona bi minasae kone. 6 Gore onaa rayome Gote-na agaa napagoa mo wae yaenu palimi-daare Gote-me wae ratu yawape yoto mada gialia. 7 Abade nimimi page go aanu raapu pirua nimina robaa-para i kone wae rayo mua nimimi wae poranu kuritalo pisimide.

8 Yapare abia nimiri wae kone go-rupa rayore gimalepape: Ratu yawe kone-para wae pape kone rayo gimalepape. Go page ero agaa-para wae pugu pi agaa page rayo gimalepape. 9 Nimina ame baaninuri namakiratepape. Dia-ga nimimi abana kone-para wae rayore aba gimisimide. 10 Goa pua nimiri kagaa kone rayo meamede. Gote-me nimi ora kagaa onaanu-rupa warisa-pulu nipumi oro yaalo nipuna epe kone nona piane guaaya. Goa pua nimimi kone meaa-mama puare nipuna kone rayo mu kiritamina. 11 Niaa kagaa onaanu pima-ga ruru rado onaapara Juda onaanu-para rado-rupa napiramina. Goa pua yogane kepeape aanupara yogane nakepeape aanu-para rado napiramina. Goa pua kimisu onaanupara raa-para piri onaanu-para rado-rupa

napiramina. Goa pua pa kogonome adini onaanu-para pa esepene onaanu-para go rayo-rupa rado rado abia napiramina. Diaga Krais-me niaa rayore padane-rupa makibumaawa onaa rayona robaa-para rulatabenalo niaa kagaa onaanu mapiraasa.

Niaana yagonu raana waru omamina

12 Gote-me nimi madaa pedo pu raaname omesa-pulu nimiri ora nipuna ruru onaanu-rupa mapiraaya. Goa pea-pulu nimimi kagaa kone go-rupa sua piralepape: Waru odome omape kone-para raba meape kone-para pawa pirape kone-para go kone rayo sua ora pawa aawae onaanu piralepape. 13 Goa puare nimina rikiraana piri onaa medalomame nimuna bipa arere pape agaa loa ne pae ni pae agaa temedaare gore go wae kone mea rubalepape. Gore Aa Mudumi nimina wae yaenu aba mea rubisa-ga go-rupa nimimi nimuna wae yaenu page mea rubatepape. 14 Goa puare pedo pu raaname omape kone salepape. Go konemere ora epe kone rayo padane-para mea makibumaawa puri mapalaaya. Go rabu niaa kone padane mada salima. 15 Krais-me nipuna kuma pi kone guaaya-pulu go konemere nimina pu robaa rumaalia. Gote-me abade nimi yogane padane-rupa mapiraawa yaasa rabu nipumi go epe kone su padane-rupa piraminalo pisa. Goa pea-ga nimimi oro yaalo Gote-para ora pi tapape. 16 Krais-na ora epe agaare nimina pu robaa-para waru rubina madialepape. Nimina ame baaninu epe agaa rado rado mada maredepo yaina laketapape. Goa pua nimimi epe rupale yaasa-para epe mata-para epe lotu yaasapara loa nimina pu robaa-para i koneme Gote-para ora pi waru tapape. 17 Nimimi oyae rayo kogono pua agaa madaa temedaare gore Aa Mudu Yesuna bi madaa pipape. Goa pua nipuna bi madaare nimimi Aapa Gote-para ora pi tapape.

Kristen onaa-repaa madaa agaa

18 Nimi onanuri nimina aa-na ada saru saru pua piralepape. Goa palimi-daare Aa Muduna pora epe-rupa kuralimi. 19 Nimi aanumi page nimina orenu pedo pu raaname omalepape. Goa puare nimimi wae kone nasua nimina orenu-para puri pane agaa natapape.

20 Nimi nogo naakinumiri oro yaalo nimina ama Aapana agaa rayo waru pagalepape. Goa palimi-daare Gote-me go piane kone raaname omalia. 21 Nimi aaraa aginumiri nimina nogo naakinu-para ratu nayawalepape. Goa palimi-daare nimuna pu robaa maoyaalimi.

Kogonome adini aanu-para surube aa lapona agaa

22 Nimi kogonome adini aa rayore mo nimina surube aa-na agaa rayo waru pagalepape. Gore nimumi ademe-ga pa amaa kogono pua nimu omeme pulalo napipape. Dia, pare nimimi Aa Mudu madaa kone waru saabaawa ora kone padane sua kogono pipape. 23 Gore kogono rayo nimimi pemere Aa Muduna kogonorupa kone sua puri paloa kogono pipape. Nimimi pa aa madaa kogono pape yaade kone nasalepape. 24 Goa palimi-daare Aa Mudumi nimina epe yoto gialia. Aba nipumi nipuna onaanuna oyae makiritasa. Goa pua nimi rayo kogono peme rabu Adaa Aa Krais nipu padanena kogono peme-ga pagalepape. 25 Gore pa aa medame wae yae palia-daare gore go paliade waea madaa wae yoto mealia. Gote-me onaa rayo epe kone padane sua go wae yae madaa abutea.

4

1 Nimi kogono surube aanu nimimi mo nimina naakinu-para ora redepo ne kone sua suruba piralepe. Nimina Adaa Aa page so yaa-para pirua adea-ga pagalepape.

Agaa mana medaloma

2 Nimimi oro yaalo beten teme rabu waru ado piralimi. Goa pua nimimi Gote-para ora pi laatepape. 3 Niaa page raba minalo Gote-para nimimi beten laatepape. Gote-me niaa pora mea wanaloa niaame nipuna epe agaame Krais kudiri pi agaa madaa puri paboa lamona beten tapape. Go agaa madaare nimumi ni aba kalabus ada mapataasimi. 4 Nimi neme go epe agaana re waru maredepo yawa lakelano beten tapape.

5 Gore oro yaalo Gote madaa kone narulaeme onaanu adalimi rabu nimumi epe pora adenalo kone waru sua agaa laketapape. 6 Nimina agaare oro yaalo epe-rupa loa rede waru pina laketapape. Goa pua nimimi onaanuna agaa page epe-rupa oro yaalo abutapape.

Pol-me Tikikus-para Onesimus lapo mea rapaasa

7 Niaana epe ame Tikikus nipumi epe remaa rayo laguaaya. Tikikis-ri nipu ni raapu pirua Aa Mudu-na kogono ora waru puaaya. 8 Goa pea-ga neme go aa nimi piri-para mea rapalua. Nipumi niaa madaa remaa lagialia rabu nimina pu robaa-para epe kone mada salimi. 9 Nipu epalia rabu neme Onesimus-ri* ora niaana epe kogono pape ame awaa ora nimina adami

* **4:9:** Onesimus-re Filemon-na kogonome adini aa. Epe Agaana re adede kogonome adini aame page Tikikus raapu laama epalipi loa lakesa. Filimo-na agaa madaa page apo ia-daa.

aa page yaade. Oyaeyae rayo go-para peadaa nipumi nimi lagula epalipa.

Pol-me abi piralepape agaa Kolosi onaanu re-para rapaasa

10 Aristarkus-ri kalabus ada padane-para patepa pare go aamere nimi abi piralepape lo o taata. Mak nipu Barnabas-na aai go ameayame page abi piralepape lo o taata. Gore nipu nimi piri-para epalia raburi gore nimimi nipu mealepape. Go madaare abade neme nimi-para agaa mana la moyaasude. 11 Jisas nipuna bi meda Justus temede aa nipumi page abi piralepape lo o taata. Go aa repore Juda aanu pirua Yesu madaa kone rulasimi. Go aa repore Gote-na Surube Suna agaa madaa ni raapu padane-para kogono pema. Goa pua nimumi ni waru raba muaeme.

12 Epafras-me page nimi-para abi piralepape lo o taata. Go aa page nimina adami aa pirua Yesu Krais-na kogono pea. Oro yaalo nimi raba minalo beten puri paloa loaaya. Goa pua Gote-me nimi puri mapalaawa ora onaa mapiraawa nipuna agaa waru pagoa puri mealiminalo oro yaalo beten loaaya. 13 Neme nipumi kogono waru pea-daa neme nimi go-rupa lagialo: Nipumi nimi-para Laodisia su-para piri onaanu page Hierapolis su-para pimi onaaanu page raba muaaya. 14 Demas page niaana epe dokta Luk go lapome page nimi abi piralepape agaa lo o taatepe.

15 Nimi page neme abi piralepape lo agaare Laodisia su-para piri onaanu laketapape. Goa pua nimimi abi piralepape agaare Nimfa-na ada-para kiritaawa pimi. Krais-na onaanu page laketapape. 16 Nimimi go pepa aba dipi kirituare wala mo Laodisia su-para lotu kiritae lo pimi onaanumi dipina penaatapape. Go rabu page Laodisia su-para pimi onaa nimumi pepa meda o taanaloa nimimi go page dipialepape. 17 Gore nimimi Arkipus-ri gupa pua laketapape: Aa Mudumi abade mea gisae kogonore neme waru pu kiritape lo pua laketapape.

18 Niri nina go pepa kimi patalepape agaa la o taato: Abi patalepape. Ni Pol yaade. Niri kalabus ada-para pa pi-ga nimimi ni madaa kone narugulaatepape. Gote-na epe raba meape konere nimi padane padane lo gina.

Go mada.

Tesalonaika Egataa Ripia Agaa

Tesalonaika-re Mesadonia-na su robo rupara aaya. Pol-me Pilipai gimoare Tesalonaika su-para pua lotu ada marekaasa (Aposel 17.1-9). Pare Juda aanumi adesimi rabu onaa adaapumi Pol-na agaa ratua Kristen opesimi rabu nimumi Pol wae kone sua Tesalonaika magimaasimi. Orope Pol mo Korini su-para pua pirisa rabu nipuna kogono yago Timoti ipua mo Tesalonaika su-para piri Kristen onaanuna remaa lakesa.

Pol-me Timoti-na agaa pagoa go pepare Tesalonaika onaana kone rulae yae puri mapalaatalo Pol-para Silas-para Timotirepaame tisimi. Makuae aa adaapumiri go pepare Pol-na riri-nane ti pepa kone imi. Go pepa-parare Pol-me Tesalonaika su-para pimi onaana kone rulae yae-para epe-ae lapo madaa raaname omesa.

Go Kristen-repaamere Krais wala ake pua epalia pae lo namakuaasimi. Yesu abi naepena loa omesimide onaanu page epe piraama laama pope su mealimi palo makuaatalo pisimi. Yesu aa-rabu epalia palo page makuaatalo pisimi. Pol-me nimuna agaa abuloa gupa sa: Nimi epe ae ratalepape sa. Goa pua nimi managolaawa Yesu epalia yapi surubalepaape sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa pitapape agaa (1.1-3)
Kone rulae yae gupa ina agaa (1.4–3.13)
Goa napipape agaa (4.1-12)
Krais wala epalia rabu kone rulae onaanu epa mealia (4.13–5.11)
Gote-me nimi raba mealia-ga epe-rupa pitapape (5.12-28)

Pol-me Tesalonaika pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-para Sailas-para Timoti-para niaame go pepare mo Tesalonaika Yesuna ruru onaa nimimi adaliminalo tu o taatema. Nimi Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapo raapu piri onaanuri Gotena epe raba meape kone-para kuma pi kone laapo mealimina.

Tesalonaika onaaanumi kone rulaawa pirisimi

2 Oro yaalore niaame beten tema rabu nimina bi loa nimi madaa tema. 3 Gore niaame niaana Aapa Gote-para beten tema rabu nimimi kone rulaawa pora kuritimidaa niminaaema. Goa pua nimimi onaanu madaa pedo pu raaname omoa niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa ado pimi. 4 Gore ame baaninu-ya, nimiri Gote-me pedo pu raaname omoa nimi Yesu raapu mapiraasa-daa niaame aba makuaaema.

5 Niaame go Epe Agaa nimi piri mea ipisimare go Epe Agaa madaa kone waru rulaawa mea ipisima. Goa pua niaame lagisima rabu pa agaame nasima pare puripara Holi Spirit laapo raapu mea lagiamade. Go rabu nimi piri-para ipua nimi raba mula ipisima. Go kone rayore nimimi aba makuaaeme.

6 Go rabu nimimi niaana pora-para Aa Mudu-na pora laapo-para kuritimi. Goa pua nimimi Gote-na agaa pagoa kedaa adaapu risimi. Goa pisimi pare Holi Spiritmi nimi raana maomasa-pulu nimimi Epe Agaa madaa wala pedo peme. 7 Goa pisimi rabu Masedonia su-para piri kone rulae onaa-para Akaia su-para piri kone rulae onaa rayome nimina epe pora adesimi. 8 Goa adesimi rabu nimimi Aa Mudu-na Epe Agaa waru pagoa onaanumi su meda-para lamoneala Griki su-para lamoneala pua su rayo-para pago kiritisimi. Goa pua Masedonia Akaia su lapo-para piri onaanumi pagenaloa su rayo-parare nimi Gote-na agaa madaa kone rulaawa pagesimi. Goa pea-ga niaame wala nimi lagiape agaare meda pa naima. 9 Apo onaanumi nimina kone madaa agaa gupa teme. Abade niaame nimi piri-para ipisima raburi niaa epe-rupa suruboa makirae remonu gimisimi-daa remaa teme. Goa pua nimi kone pereke sua Gote madaa kone rulaawa oro yaalo pirape Gote nipuna kogono pisimina teme. 10 Go page nimimi Gote-na Simi so yaa gimoa wala go su amaa epaliade yapi di madaa ado pimilo go remaa teme. Go Naakiri nipu abade omesa pare Gote-me nipu wala marekaasa. Goa pisa-pulu orope Gote-me wae ratu yawape kone mea katea di rabu Yesumi niaa eperupa surubea-pulu Gote-me niaa wae-rupa na-abutea.

2

Tesalonaika su-para Pol-na pisa kogono

1 Gore nina ame baaninu-ya, abade niaa nimi piri-para ipisima rabu niaana kogono epe-rupa pisima-pulu onaa adaapu kone rulasimi. Go remaare nimi makuaaeme. 2 Abade niaa Tesalonaika su naipisima rabu mo Filipai su-parare kedaa waru risima. Go page niaa-para ero simi-daa nimimi aba pagesimi. Goa pisimi pare Gote-me niaana robaa-para nipuna puri mapalasa-pulu Epe Agaa lagisimade. Goa pisima rabu iaa adaapumi kedaa gisimi. 3 Niaame agaa nimi lagemare gore niaame wae kone nasu robaa-para wae koneme makirae agaa natema. 4 Dia, pare Gote-me niaa laguaaya-rupare lageme. Gore

nipumi niaa nipuna Epe Agaa onaanu-para lakelamonalo kogono gisa. Goa pisa-pulu niaame puri paloa laketema. Goa pemare aanumi niaana kogono epame omape kone inalo napema. Dia, pare Gote-me go kogono raana omenalo pema. Goa pemare Gote nipumi niaana pu robaa-para adokaru mua rumaaya. 5 Gore niaame agaa la moyaasima rabu niaame nimi omeme pi agaa nalagisimi-daa adesimi. Niaame go kogono pisimare gore niaame epame omape kone sua kogono napisima. Oro dia yapare gore Gote-me page adea. 6 Niaame go kogonore nimimi page pa onaa radonu page niaana bi minasaaliminalo napisima. 7 Go kogono pisima rabu niaare Krais-na aposel kogono aanu pirua niaa adaa bi mulalo napisima. Dia, yapare nimi padane-para pirisima raburi niaame ora epe kone sua nimi raba mulalo pirisima. Go-rupare onanumi nimuna nogo naakinu pawa surubalemede-rupa kogono pisima. 8 Niaame nimi madaa pedo pu ora raaname omema-pulu niaame nimi raapu pirua Gote-na Epe Agaa talo pisima. Go pua nimi raba mulalore nimumi niaa tu maomata pisimi yaalore niaame kone adaapu nasula pisima. Nimiri ora niaana epe adami onaanu ya-pulu go kone sua kogono pisima.

9 Gore niaana radaa pi kogonore ame baaninu-ya, nimimi aba ademe. Niaame Gote-na Epe Agaa mogeasima rabu nimi lagulalore puri waru paloa pisima. Gore niaame nimina eta oyaenu gialiminalo napisima pare oro yaalo niaame kimi kogono pisima.

10 Gore nimimi page Gote-me page niaana pora waru adesimi. Nimi kone rulae onaanumiri niaame kone ora epe sua redepo ne-rupa pirisimi-pulu nimimi waea na-adesimi. 11 Gore aaraa medame nipuna nogo naakinu-para epe aanu peade-rupare gore niaame page nimi-para pisima. Goa pua padane padane laatapu epea pemadaa ademe. 12 Niaame nimina robaa-para puri page kuma pi kone page gialema. Niaamere ora Gote-na kone mua pora go-rupa pamuaminalo pisima. Goa pua Gote-me nimi madaa pedo pinalo pora pamualepape lo lagesima. Gore Gote-me nimi nipuna epe puri mua nipuna Surube Su-para paliminalo mapiraaya.

Juda amenumi kedaa risimi-rupa nimimi page riaalepape

13 Go oyae madaare niaame Gote-para ora pi tema. Abade niaame Gote-na agaa nimi lagisima rabu nimimi pa onaanuna agaa-rupa napagesimide. Dia, pare nimimi ora Gote-na agaa pagesimide. Gore nimimi Gote madaa kone rulaeme rabu go agaame nimina robaa-para puri mapalaaya. 14 Nina amenu, nimiri Gote-na lotu adanu-para kiritae onaa so Judia adaa su-para pirisimi piane pimi. Nimu Yesu Krais madaa kone rulasimi-pulu gore nimu Gote-na ruru onaa piruaeme. Gore mo Judia su-para pirua Yesu Krais madaa kone rulaeme onaanumi kedaa go-rupa risimi. 15 Juda aanumi Aa Mudu Yesu-para Gote-na agaa lakene aanu-para tu maomasimi rabu niaa page kedaa gisimi. Go aanuri Gote gimoa ora onaa rayo-para iaa aulaeme. 16 Gore niaame pa ruru radonu-para epe agaa laketa pisima. Goa pisa pare nimumi epe agaa pagoa kone rulata pisimi pare Juda aanumi epe agaa mogeape pora rugusimi. Goa pisimi-pulu nimuna wae yoto meape yaere mea rulataboa pupitagi pa neme. Goa peme pare Gote nipuna ratu yawape agaare nimu madaa aba epa ia.

Pol-me Tesalonaika onaanu adape raana omesa

17 Gore ame baaninu-ya, niaa aba nimi raapu pirisimade pare Juda aanumi niaa ratisimi. Go rabu niaa ogesi nimi raapu rugula lapaawa pima. Gore ora niaana inimi nimi na-adema pare niaana konere ora nimi raapu inaloa pima. Go rabu niaame nimi adola epape pora asapu pima. Nimi ora adawe kone sua niaana pu robaa-para ora o sa. 18 Goa pea-daa niaame nimi adola epalima kone isima. Niri Pol oro adola epaayo kone sua pora asapisu pare Satan-me niaana pora rabusa. 19 Oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epaliade yapi di raburi niaa nipuna ini agaa madaa rekoa temana niaa ake mealima ya? Go rabu niaame ake madaa raaname omalima ya? Goa pua niaame pa giape yaere ake agaa adaapu loa mealima ya? Gore nimi madaa tema. 20 Gore nimi madaare niaa pedo pu pima.

3

Pol-me Timoti-ri nimu puri mapalainalo penaasa

1 Niaame nimi adolalo pirisimade rabu Sailas saa lapo Atens su-para pa piralipa kone sua Timoti mea rapasipa. 2 Go-para pirisipa rabu saame Timoti nimina kone rulae yae puri mapalainalo mea rapasipa. Gore nipuri niaana ame pirua Gote-na kogono saa raapu pua Krais-na Epe Agaa lakene aa yaade. 3 Gore nimi medaloma go kedaa riama puare masaa narilaliminalo Timoti mea rapasima. Gore Gote-me niaa go kedaa riamonalo aba mapiraasadaa makuaaema. 4 Gore abade niaa nimi

raapu pirisima rabu niaame radaa nalima lo lagisima. Gore padane lagisimade-rupare abia nimimi adaleme. 5 Goa peapulu neme nimi pa ado pirano kone naisu. Dia, neme Timoti nimina kone rulae yae adenalo mea o taasu. Gore Satan-me nimi malopaawa niaana kogono maoyatalo pisadaa Timoti mea rapasu.

Timoti-mi epe agaa lakesa rabu Pol-me raana omesa

6 Goa pisu pare abia Timoti-mi nimi gimoa epaade. Goa puare nipumi niaapara epe remaa epa lagiade. Nipumi nimina pedo pu raana omape kone-para kone rulae-para lagiade. Gore nipumi gupa lagia: Oro yaalo nimimi niaa madaa kone sua niaa adolalo peme lagia. Gore niaame nimi adolalo pema-rupa peme. 7 Gore nina ame baaninu-ya, niaame go remaa rapaema rabu nimimi kone waru rulaemepulu nimimi niaana robaa go pemeame puri mapalaeme. Goa pea-ga nimi re-para wae kedaa epalia rabu page radaa nape rabu page puri mu piruatepape. 8 Gore nimimi Aa Mudu raapu puri waru paloa piruaeme-rupa niaa raapu page ora eperupa piruatepape. 9 Gore abia niaame nimi madaa Gote-para ora pi tama. Gore niaame nimi madaa Gote-na ini agaana raana omema rabu oro yaalo ora pi tema. 10 Gore naare paalu page ribaa page nimina ini agaa ora adalima kone sua Gote-para oro yaalo agaa muaema. Gore nimina kone rulae ogesi-daa dia yaliare niaame nimi raba mulalo epalima.

Pol-me Gote-para nimu piri-para mea penaalo beten sa

11 Niaana konere niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu-para nipumi niaare nimi piri-para epamonalo pora mea waatea. 12 Niaana konere Asubame nimina pedo pua raana omape yae ma-adaa yaalia. Goa pua nimimi mo ame baaninu-para onaa rayo-para page go kone ma-adaa yaamama palimina. Goa paa-mama puare niaame nimi madaa pedo pu raana omemarupa piralepape. 13 Niaana konere Gote-me nimina pu robaa-para puri gialia. Goa pua oropere niaana Aa Mudu Yesu wala epalia raburi kone rulae onaanu page nipu raapu pirua nipumi nimi maepeaalia. Goa pua niaana Aapa Gote-na ini agaana nimi yala napoteme.

4

Epe pora pamuaema rabu Gote-me raana omea

1 Gore nina ame baaninu-ya, abiare niaame nimi mogeasima-rupare Gote-na pora ratalepape. Niaame puri paloa Aa Mudu Yesuna bi madaa waru lagialema. Abiare nimimi go pora epe-rupa pamuaeme-rupare orope page go-rupa agu pamualepape.

2 Gore niaame agaa rayo Aa Mudu Yesuna bi-para agaa mana lagemade rabu aba pago kiriteme. 3 Gote-na konere gupa: Nimimi ona paake yolape kone rayo gimoa nimi ora epe-rupa piralepape. 4 Gore aa rayome ona rumaape kone salimi-daare epe-rupa piralipa kone sua ona ora eperupa rumaatepape. 5 Rumaalimi rabu nimina kone-para wae-rupa epame naomalepape. Goa palimi-daare Gote-na agaa napage pa piri aanumi peme. 6 Go kone madaare nimina ame baaninu-para waea napua nimu namakiratepape. Gore aanumi kone rado rado go-rupa sua waeanu palimiri gore Aa Mudumi go kone madaa wae yoto katea. Abade niaame go agaare ora puri palo lagisimade. 7 Gote-me niaa paake aa rumi kone saminalo namapiraasa. Dia, nipumi niaa epe-rupa piraminalo yaaloa mapiraasa. 8 Goa pea-pulu aa medame mogeape agaa gimalia-daare nipumi pa aa meda masaa narialaaya. Dia, pare nipumi Gote masaa rilaaya. Go masaa rilaeme Gote nipumi nipuna Holi Spirit guaaya.

9 Nimimi ame baaninu madaa pedo pu raaname omape konere pepa-para mada natu repaalua. Dia, Gote-me ame baaninupara pedo pu raana omalepape lo aba moge riaasade. 10 Goa pisa-pulu nimimi nimina ame baaninu Masedonia su-para pirinupara pedo pu raaname omesimi. Goa pisimi pare ame baaninuri niaame nimi puri mapalaawa gupa pipape lo lagialema. 11 Gore kone gupa mogeatepape: Nimi pawa pirape kone waru sua maa adaalu-ae onaa-rupa napiralepape. Go page nimina kimi kogono pipape. Gore abade niaame nimi-para agaa lagisimade-rupa pipape. 12 Goa palimiri Gote madaa kone narulae onaanumi nimi epe bi gialimi. Go raburi nimina oyae page narudu yaalia-pulu onaa medalomana oyae meape kone nasalimi.

Orope Aa Mudu ipua niaa marekaawa kiritalia

13 Gore nina ame baaninu, pagalepape. Niaame aba ome onaanu madaa paliadea lagulalo pima. Goa pua onaa medalomame ome onaanu wala narekalimi kone suaeme rabu nimuna pu o ta. Goa pemega nimimi go madaa ora agaa pagalepa. 14 Gore Yesu omoa wala rekesa-daa go madaa niaame kone rulaema. Goa pua Yesuna puri madaare Gote-me Krais-na onaa aba omenu page marekaawa Yesu raapu padane-para mea epenatea-daa niaame go madaa kone rulaema.

15 Niaame Aa Mudu-na agaa nimi gupa
lagema: Wala oropere Aa Mudu wala epali-
ade yapi di raburi papiri onaanu orope epe-
nalo aba ome onaa riri-nane aba palimi.
16 Dia, Gote-na mudu ensel-me agaa puri
palo yaatea raburi Gote-na berome page
e tea. Go raburi Aa Mudu nipu so yaa
gimoa epalia. Goa palia pare aba ripia
onaa medaloma Yesu madaa kone rulaawa
omesimi onaanuri nimu aba ripia rekaa
epalimi. 17 Goa puare niaa pa pitimade
onaanuri Gote-me niaa go marekaalia onaa
raapu pitima. Goa pua nipumi niaa rayo
so yaa-para moae raapu mea pua Aa Mudu
madaata palima. Goa puare niaame Aa
Mudu raapu oro yaalo nipu raapu kagaa
piraama laama palima. 18 Nipumi goa
palia-ga nimimi niaana go agaa remaa
pagoa ame baaninuna lo robaa-para puri
mapalaainalo pua laketapape.

5

*Aa Mudu epalia di managolaawa pira-
ina*

1 Nina ame baaninu-ya, niaame Aa Mudu
epape diri go rabu epalialo pepa madaa
akolo tua lagiamona ya? 2 Gore nimina
bipa Aa Mudu epape diri ribaa paake ne aa-
rupa epalia-daa aba pageme. 3 Gore onaan-
umi abiare nimu ora epe-rupa pima teme-
daare nimu maoyaape diri aipapulu nimu
madaa epalia. Goa paliade raburi onan-
umi naaki nogo maditimi-rupa di epalia-
pulu nimimi go radaa mada napakealimi.
4 Yapare nina ame baaninu, nimiri ribaane-
para napimi-ga go yapi di epaliade raburi
paake ne aa-rupa epalia. 5 Dia-ga nimi ray-
ore paa-para piralepape. Niaare ribaane-
para wae-rupa napiramina. 6 Goa pea-ga
niaare mo wae onaa radonu u patu pimi-
rupa napiramina. Dia, pare niaana ini
waru rupaawa niaana kone waru redepo
naloa piramina. 7 Gore u pateme onaanuri
ribaa ora patemede. Go page ribaare on-
aanumi ipa bia noa maeyaemede. 8 Goa
peme pare niaa paa-para pima-ga niamere
waru adoa surubamina. Niaame kone ru-
lae yae-para raana omape kone-para sua go
konere kapaa yome warini mamina-rupa
maraamina. Goa puare Gote-me niaa oro
yaalo epe-rupa mapiraape konere niaame
kaapa yome warini raguna-rupa adi pam-
ina. 9 Gote-me niaare nipuna ratu yawe
kone meamonalo-daa namapiraasa. Dia,
niaana Aa Mudu Yesu Krais omesa rabu
nipumi niaa oro yaalo piraminalo kone
gisa. 10 Krais nipu abade niaa madaa
omesa. Goa pua nipuna di rabu niaa pa
piralima page ora omalima page gore nipu
raapu padane-para piralima. 11 Goa pea-ga
nimimi ame baaninu raba mua epe agaa
lakeloa pu robaa-para puri mapalatepape.
Gore abia go peme-rupare gupa pipape.

Gote-na ruru onaame epeaanu pina

12 Nina ame baaninu, nimi niaame gupa
lagialema: Aanu medaloma nimina riki-
raana epe kogono peme-ga go lotu surube
aanuna agaa mana epe-rupa pagalepape.
Go aanuri Aa Mudumi nimi aa mudu-
rupa mapiraaya-pulu nimumi nimina kone
maredepo yaanalo agaa lageme. 13 Gore
nimumi epe kogono peme-ga nimimi nimu-
para ora epe kone sua pedo pu raana
omape kone salepape. Nimiri nimina ame
baaninu raapu epe kone padane sua pawa
piralepape.

14 Gore ame baaninu-ya, niaame nimi-
para puri pane agaa gupa lagialema: Aa
medaloma kogono gimi omeme aanuri
nimimi puri mapalaawa epe-rupa pirina
tapape. Go page aa medaloma nimuna
pu robaa-para paalame ome aanuri puri
mapalatepape. Onaa medaloma puri naimi
onaa raba mealepape. Goa pua aa rayo
nimimi pawasi raba meaa-mama pipape.

15 Gore onaa medalomame nimi-para
waea palimi-daare wala nimu-para waea
na-abutepape. Dia, pare oro yaalo nim-
ina ame baaninu-para onaa rayo-para page
epe kone sua epe-rupa raba mealepape.

16 Nimimi oro yaalo raaname omo pi-
ralepape. 17 Nimimi oro yaalo beten
tapape. 18 Gore nimimi Gote-para oyae
rayo madaa ora pi tapape. Yesu Krais raapu
pimi-pulu Gote-me nimi raaname omalia.

19 Nimimi Holi Spirit-na puri naro-
gaatepape. 20 Onaa medalomame nimi-
para Gote-na agaa lagialimi-daare nimimi
nimu masaa narilatepape. 21 Gore
nimimi oyae rayore waru niminaawa
nimina kone-para epeaaliade yae waru
saapiralepape. 22 Goa puare wae yaenu
rayo ora gimalepape.

23 Gote-me niaa epe kuma pi kone
guaaya. Goa pua nipumi nimi rayo ora
nipuna onaanu mapiraatalo pea. Goa pua
nipumi nimina kone-para wasupa-para to
yogane rayo page suruboa ora nipuna on-
aanu piramonalo pea. Goa pea-ga niaana
Aa Mudu Yesu Krais epaliade yapi di raburi
nimi wae-rupa mada napiralimi. 24 Gote-
me nimi yaaloa mua epe kone oro yaalo
nimi madaa ia-pulu nipumi raba muaaya.

25 Gore ame baaninu, nimimi Gote-me
niaa raba minalo beten tapape.

26 Gote-na ruru pimi ame baaninu rayo
abi piralepape lo laketapape.

27 Aa Mudu-na bimiri nimi-para agaa
puri paloa lagialo: Go pepare nimimi ame
baaninu pimi-para rayo dipialepape.

28 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe
raba meape kone abi mealimina.

Ni Pol go yaade.

Tesalonaika Laapo Ripia Agaa

Tesalonaika su-para piri onaame Krais wala epalia raburi ake ora palia pae kone isimi. Medalomamere Aa Muduna yapi diri aba epaade simi. Go madaare Pol-para Silas-para Timoti nimumi onaana kone maredepo yatalo go pepa tisimi.

Pol-me talo: Go yapi diri abi naepaade sa. Riri-nanere onaame kalai waru pua wae aanumi puri waru pabalimi sa. Rekena agaa rasini aa meda ipua Yesu Krais-na iaa aba adalimi sa.

Pol-me mo onaa-para lalo: Nimina kone rulae yaena puri ma-adaa yaaina kedaa riaalepape sa. Nimuna bipa puri paboa kogono pu nimu surubenalo sa. Nipu-para nipuna kogono aa yagonumi peme-rupa kogono pape ki aa narabinalo sa. Yago raba meape page ki aa narakepealepape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Pol-me ora pi loa yapare waru adalepape sa (1.3-12)
Yesu wala epalia agaa (2.1-17)
Kristen-na pora epe-rupa pamualepape agaa (3.1-15)
Pora poae agaa (3.16-18)

Pol-me Tesalonaika su-para pepa rana laapo rapaasa

1 Sailas-para Timoti-para ni Pol page niaamere nimi Tesalonaika su-para pimi Yesuna ruru onaanu madaa kone ima. Goa pea-daa neme pepa tu repaato. Nimiri niaana Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais raapu piramina.

2 Goa pua Aapa Gote-para Aa Mudu Yesu Krais-parame nimi-para epe raba meape kone page kuma pi kone page guaina.

Pol-me Gote-para ora pi sa

3 Gore niaana ame baaninu, niaame nimi madaare Gote-para oro yaalo ora pi tema. Go konere ora epe ta gore nimina kone rulaere ora adaa yaa-mama pea. Goa pua nimimi ame baaninu-para pedo pu raana omape kone adaapu mone mone sama peme. 4 Goa peme-pulu niaame Gote-na lotu ada-para kiritaaware nimina bi waru minasaaema. Gore nimumi nimi kedaa geme rabu radaa noa page nimi epe-rupa pimi. Goa pua nimimi puri paloa kone waru rulaeme-daa niaame nimi madaa agaa adaapu tema.

Gote-me niaa epe redepo ne-rupa rumaalia

5 Gore nimina rigita pimi kedaa madaare niaame Gote-me yoto epe-rupa rumaaliadaa adalima. Goa pua nimimi Gote-na Surube Su ora adolalore kedaa ruaeme. 6 Gore onaa medalomame nimi kedaa mea epeme onaanuri Gote-me nimu madaa page kedaa katea. Gore Gote-me epe-rupa nipumi goa palia. 7 Go pua abia kedaa ritimi onaanuri nipumi raba mealia. Goa pea-ga nipumi niaa-para page goa palia. Oropere Aa Mudu Yesu-para nipuna puri pane ensel-nupara sogo yaa gimoa epape di rabu Gote-me niaana kedaanu madia yalia. 8 Go rabu go su amaa epalimi rabu adaa repena sulaa page mea epalia. Goa pua Gote madaa kone narulae piralimide onaanuri gore wae su naaku-para mea rubalia. Gore Aa Mudu Yesuna Epe Agaa napageme onaanuri mea rubalia. 9 Go onaanumiri ora radaa adaape no pirua Gote raapu padane-para napiralimi. Dia, pare adaalu su rado-para Gote na-ado piralimi. Goa pua nimumi Aa Mudu-na ini agaa-para nipuna epe paana puri-para ora na-adalimi pare wae-rupa pua piralimi. Gore Yesu Krais wala epaliade yapi di raburi abia waerupa piri onaanuri go wae su-para palimi. 10 Gore nipu epaliade yapi di raburi nipuna kone rulae onaa rayome nipuna bi minasaawa nipu madaa raaname omo piralimi. Niaame abade nipuna agaa nimi lagisimade rabu nimimi kone rulasimi. Goa pisimi-pulu nimi page mo onaa medaloma raapu epe-rupa piralimi.

Pol-me Tesalonaika onaa raba minalo beten sa

11 Goa pea-daa niaame go madaa kone sua oro yaalo niaana Gote-me nimi raba minalo beten laema. Gote-me nimi yaaloa epe-rupa mapiraasa-daa niaame go madaa kone sua Gote-me nimi puri ginaloa eperupa piraliminalo beten laema. Goa pua nimimi epea pulalo palimiri nipuna puri nimi ginalo beten tema. Goa puare nimimi Yesu madaa kone rulaawa pemede kogonore ora waru pu kiritaliminalo beten laema. 12 Goa palimi-daare niaana Aa Mudu Yesuna bi minasaalimi. Goa pua nipumi nimina bi page minasaalia. Goa madaare niaana Gote-para Aa Mudu Yesu Krais lapona epe raba meape kone gupa gialipi.

2

Krais wala epaliade

1 Gore nina ame baaninu-ya, niaana Aa Mudu Yesu Krais wala epenaloa niaa nipu raapu padane-para kiritalima. Goa palimidaa neme agaa puri paloa gupa lagialo: 2 Gore onaa medalomame Aa Mudu epape di meda naia teme-daare go agaa madaa

kone adaapu nasu piralepape. Gore pa aa medame Gote-na koneme niminaawa go-rupa lagialia pae pa nipuna niminaae agaa tapae maarea. Gore nimumi niaame pepa madaa tisimade agaa teme palo ni maarea. 3 Gore aa medame nimi-para agaa rado makirae konenu gupa lagalimidaare nimuna agaa napagalepape. Go yae epaliade yapi diri ora aba pa naepalia. Dia, yapare aba ripia onaa adaapumi pupitagi noa Gote masaa rilae onaa epa kiritalimi. Goa pua rekena agaa rasini aa page aba epenaloa onaanumi adalimi. Go wae aare nipu wae su naaku-para pope aa yaade. 4 Go aamere onaanumi oyaenu rayo madaa beten loa Gote-na epe yaenu teme-daa go rekena agaa rasini aame apo yae rayo maoyaatalo palia. Goa pua nipuna bi minasaawa mo oyaenu rayo rabuaniaalia. Goa pua nipu Gote-na epe ada-para pua pirua gupa tea: Niri ora Gote yaade tea.

5 Pagalepa, abade ni nimi raapu pirua go madaare aba remaa laguaarude. 6 Apo waea pi aare abia page kogono pala pia. Goa pea pare abia nipuna pora pamearupare nimimi aba adamede. Gore Gote-me nipu laketea di rabu apo rekena agaa rasini aa epalia. 7 Gore go rekena agaa rasape kogonore abia page nipu kaledoa kogono pa pea. Goa pea pare orope epaliade yapi diri wae kogono madaa pora rabuni aa penaaloa apo wae kogononu aipapulu opapalia. 8 Go raburi mo rekena agaa rasini aa nipuri penaame epa opapalia. Goa palia pare Aa Mudu Yesu nipuna agaana komome nipu tu maomalia. Gore Aa Mudu-ri nipuna epe paa raapu amaa penaame epalia raburi mo rekena agaa rasini aa ora madia yalia. 9 Go rekena agaa rasini aa epaliadere mo Satanna purimi mea epalia. Go rabu nipumi yaa agaa loa napiaa kogono rayo-para makirae puri pane kone-para kogono rado rado palia. 10-11 Goa pua go wae aamere ora makirae kogono palia rabu nipumi wae naaku-para polalo pemede onaanu makiralia. Yapare go onaanumi ora agaa madaa kone mada narulalimi-pulu Gote-me nimu madaa makirape yaenu epenatea. Goa pua nimumi go makirae agaa madaa kone rulalimi. Goa pua Gote-me nimu oro yaalo epe-rupa mada namapiralia pare wae naaku-para palimi. 12 Go madaare onaa rayome abade ora agaa madaa kone narulaawa waea pape madaare raaname omeme. Goa peme-ga Gote-na koso lape di raburi nimumi wae yoto mealimi.

Gote-me niaa wala mealualo mada misa

13 Pare ame baaninu, nimiri Aa Mudumi nimi madaa pedo pu raaname omea-pulu oro yaalo niaame nimi madaa Gote-para ora pi tema. Ora abadere Gote-me nimi oro yaalo kagaa piraama laama paliminalo mada misa. Goa pua nimimi ora agaa madaa kone rulasimi-pulu Holi Spirit-na purimi nimiri Gote-na onaa mapiraasa. 14 Go madaare niaame nimi-para Epe Agaa lagisima rabu Gote-me nimi yaaloa mapiraasa. Nipumi niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe paana puri meaminalo yaaloa mada misa. 15 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nimiri waru epe-rupa puri waru paloa piralepape. Gote-na ora agaa niaame abade nimi lagisima page pepa madaa tisimade agaa page nimimi waru niminaawa piralepape.

16 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-para niaana Aapa Gote lapo nipumi niaa madaa pedo pu raaname omoaepe. Goa pua nipumi epe kone sua nipuna oro yaalo kagaa pirape puri-para epe kuma pi su gialipina. 17 Goa pea-ga nipumi nimina pu robaa-para puri mapalaina. Goa pua nimimi epe kogono puare kone waru sua agaa epe-rupa temenalo nimi raba mealipina.

3

Gote-me niaa raba mina beten laatepape

1 Gore ame baaninu-ya, agaa abia lo kiritalua. Niaa Gote-me raba mina beten laatepape. Goa puare Aa Muduna agaa su rayo-para pago kiritina go mada nipuna bi minasaamina beten tapape. Gore nimina rikiraana pagesimide-rupa pagenalo beten tapape. 2 Go page nimimi wae pupitagi nape aanumi niaa waea napinalo Gote-para beten tapape. Gore onaa rayo Gote madaa kone narulaeme-ga beten gupa tapape.

3 Yapare aa mudu-miri niaa madaa kone ora waru mapiraawa nipumi nimi puri mapalaawa nimi surubalia. Goa palia rabu Satan-me nimi mada namao yaalia. 4 Go page Aa Mudumi nimi madaa niaana kone maredepo yaaya rabu niaame agaa lagemade-rupa nimimi page ora goa pemedaa niminaaema.

5 Gore Aa Mudumi nimina kone maredepo yaina. Goa pua nimimi Gote-na pedo pu raana omape kone niminaawa Krais-na puri pane marekaape kone mealimina.

Aa rayome kogono waru pipape

6 Gore nina ame baaninu-ya, niaame Aa Mudu Yesu Krais-na bi madaa agaa mana gupa lagialema: Pa aa medalomame kogono gimoa niaana lagisimade agaa napagalimide aanu raapu napiralepape. 7 Gore nimimi niaana kone mealepape. Abadere nimi raapu padane-para pirisima raburi ki aa esepene aanu napirua kogono pisimade. 8 Niaame nimina etanu page pa amaa namea nisimade pare niaame mone-me kabesimade. Niaame kogono puri paloa

pua kalai pu radaa pi kogono ribaa page
naare paalu page pisima. Gore nimimi niaa
madaa mone narubaliminalo goa pisima.
9 Gore niaame kogono gupa pisima-pulu
nimina eta nape oyaeyaenuri niaa gialepa
mada ta pisima. Goa mada ta pisimi pare
nimimi niaana pora adoa mogealiminalo
kogono pisimade.
10 Abade niaa nimi raapu pirisima rabu
niaame nimi agaa mana gupa lagisimade:
Aa medame kogono gimalia-daare go
aamere eta mada nano patalia simade.
11 Niaame nimina ruru aanu medalomare
pa pirua kogono napemelo remaa pagema.
Go pagoare go agaa sima. Go aanuri
nimuna maa adaalu mapuaawa aa medana
oyaenu adoa agaa pa teme. 12 Gore Aa
Mudu Yesu Krais-na bi madaare niaame
go aanu agaa mana puri paloa gupa teme:
Pora waru epe-rupa pamua kogono pua
nimina eta mealepape.
13 Goa pea-ga ame baaninu-ya, nim-
imi epe kogono pape gimi naomalepape.
14 Gore niaame go pepa tua otaamonaloa
aa medame napagalia-daare go aa waru
adalepape. Goa pua nimu raapu napi-
ralepape. Goa pua nimumi nimuna wae
kone madaa nimu yala poteme. 15 Goa
pea pare nimimi iaa kone nasalepape. Dia-
ga nimimi nipu ame kone sua agaa mana
tapape.

Agaa medaloma

16 Aa Mudu nipuri ora kuma pi konena
re ya-pulu nipumi oro yaalo oyae rayo
madaare kuma pi kone gina. Aa Mudu-ri
nimi raapu pirina.
17 Niri Pol nina abi patalepape lo pepa
madaa repaato. Gore nina pepa rayo
madaa neme go-rupa agu tuaayo.
18 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-na epe lo
robaa kuma nimi rayo raapu pirina.
Go mada ni Pol yaade.

Timoti Egataa Ripia Agaa

Timoti-ri nipu ogege aa meda pirua nipuna adaare Listra suri Galesia su robo-para pirisa. Nipuna agiri Juda ona pare nipuna aaraare Grik aa pirisa. Pol-me Timoti kogono pamu pinalo mea repaasa (Aposel 16.1-3).

Timoti-ri orope mo Epesas su-para i lotu adana aa mudu pirisa rabu Pol-me go pepa nipu piri tua rapaasa.

Riri-nane go pepamere gupa ta: Onaana kone rulae yae aa medalomame mabebolaalimi-ga Timoti ne waru adoba aape ta. Go aanuna kone rado piane gupa imi: Go su amaa yaenuri epe yaenu-daa dia sa. Aa medame ora epe pirape yae mulalore nipumi eta medaloma niti pua ona namealia.

Laapopa agaana adaa re agaa gupa ia: Epe lotu-para kogono surubape-na agaa sa. Goa pua lotu adana kogono aa-para surube aa ake piane aa piralia pae agaa sa. Agaa medare Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirape sa. Nipumi lotu adana ruru onaa padane padane laatapu-para pape aena page agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Epe-rupa piralepape agaa (1.1-2)
Epe agaa ake piane su-para pula (1.3–3.13)
Gote-na agaa-para nipuna piare ora adaape (3.14–4.5)
Pol-me agaa mana Timoti lakesa (4.6–6.21)

Pol-me Timoti piri pepa egataa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais nipuna madaa misa-daa nipuna kogono aa pi. Niaana raba mi aa Gote-me niaa Yesu Krais madaa wala mua niaa nipuna loa mapiraaya.
2 Timoti, neme lagisude epe agaa pagoa neme kone rulae. Goa pua nere ora nina si ya-pulu neme go pepare ne piri-para epe-nalo repaato. Gore Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi lo robaa niaa guaaya.

Niaame yaa agaa ora gimamina

3 Abade ni Masedonia su-para polalo pisu rabu nere Efesus su-para pirape lagisude pare pa pirape lo wala lagialo. Go su-parare aa medalomame yaa agaa gimoa redepo ne agaa mogeaatepape lo lakelape.
4 Gore Juda aanuri mina iti remaa page gimoa nimuna pa Aapa akuanuna binu page nadipialepape lo lakelape. Go piane konemere ape ero agaa marekaatalo teme. Go piane agaamere Gote-na agaa dia yalia kone sua go agaame kone rulaeme onaanu nimu naraba mealia kone imi.
5 Gore abia go agaa mana nimi-para lagialo-ga nimimi go agaa waru pagalimina. Pagalimi rabu nimina robaa-para epe kone padane sua robaa-para i redepo ne konena pamua Gote-na kone robaa-para mea salimina. Go konenumiri onaanu madaa pedo pu raana omape kone marekaalia.
6 Aa medalomame go redepo ne agaa gimisimi-pulu nimu pa agaa lama pua Gote-na pora narateme.
7 Nimu Gote-na rekena agaana tisaa piritalo pisimi pare nimuna agaa-para nimuna puri pane agaa rayo page nagimeme.

8 Gore Moses-na rekena agaa pagolape-mare epe ta pea. Yapare go rekena agaa epe-rupa pagoa kuramina.
9 Pare rekena agaare epe onaanu madaa naia-daa nimi-naaeme. Dia, rekena agaa rasini onaanu maredepo yaanalo gisa. Goa pua Gote masaa rilaawa waea peme aanumi pagaliminalo gisa. Goa pua onaa medalomame Gote-na kone madaa ero loa abana kone imi pare Gote-me nimu rekena agaa pagaliminalo gisa. Onaa medalomame agi aaraa tu maomaawa pa onaa radonu page tu maomaeme-daa go rekena agaa adoa rataminalo gisa.
10 Goa pua aa paake yone aanumi pagaliminalo mea gisa. Aanu medaloma onanu-para waea pua onaanumi paake noa piru rabuame page rekena agaa pagaliminalo gisa. Gore onaanumiri yaa madaa makuaa agaa lo yaa agaa teme onaanu page ora maredepa yatalo agaa gimoa peme rabu rekena agaame go yaenu penaame mea wanalo tu isa.
11 Go maredepo yape agaare Gote-me Epe Agaa remaa madaa gisa. Goa pua onaanumi go agaana re adaliminalo moge riaayo. Go Epe Agaare neme Gote-na epe paana kuma pi puri mada mogeaayo.

Gote-me Pol odome omesa rabu Pol nipumi Gote-para ora pi sa

12 Niaana Aa Mudu Yesu Krais-me ni kogono panolo puri gisa-pulu neme ora pi to. Gore nipumi ni nipuna kogono epe-rupa panolo ni madaa kone gua ni mapiraasa. Goa pisa-pulu neme nipu-para ora pi lalo.
13 Gore ora abade neme Krais wae agaa lo tua neme nipuna ruru piri onaanu-para yada kepea nimu-para ero agaa pamu sude. Goa pisu pare neme nipu madaa aba kone narulasu-pulu neme kone waru nasua go-rupa aba pu pirisu. Go kone naisu rabu nipumi ni odome omesa.
14 Goa pua Aa Mudumi ni waru odome omoa nipuna epe raba meape kone gisa. Goa pua nipumi robaa-para kone rulae-para pedo

pu raaname omoa kone kuma pi gisa rabu Yesu Krais raapu epe-rupa piruaayo.
15 Yesu Krais su amaa ipisare gore niaa pupitagi ne onaanu oro yaalo epe-rupa mapiraatalo ipisa. Go agaare ora agaa teme-ga onaa rayome pagoa kone waru rulaatepape: Gore ora pupitagi napena aa mudu ni Pol pirisude. 16 Goa pea pare Yesu Krais-me nipu ora pawa pirua ratu nayawape kone penaame waasa. Go rabu Gote-me ni wae aa mudu pirisu pare odome omoa raba misa. Goa pisare nipumi wala orope kone rulaawa piralimide onaanu naa kone adenalo pisa. Go onaanumi ni adoa nipu madaa kone rulalimi-daare nimu oro yaalo kagaa piraama laama palimi. Goa pisa-pulu Gote-me ni odome omoa raba misa. 17 Gore nipuri oro yaalo piruaayaade Aa Mudu Gote yapare onaa nimimi page nipu na-ademe. Goa pea-ga nipuna epe paana puri-para nipuna adaa bi-parare oro yaalo minasaamina. Go ora.

Timoti iaanu raapu yada pinalo puri pasa

18 Nina si Timoti-ri, abade Gote-na agaa lakene aanumi ne madaa agaa laasimide. Neme go agaa niminaawa agaa mana lagialo. Neme go agaa puri paloa pagoa neme yada waru pape. 19 Goa pua puri paloa kone rulaawa robaa-para i epe kone waru sape. Gore aa medalomame nimuna robaa-para i epe kone rubisimi rabu nimuna kone rulae maoyasimi. 20 Aa go-rupa pimiri Himeneus-para Aleksander-para nipu laapome goa pisipi. Goa pisipi-pulu neme nipu laapore Satanna puri madaa mea kasu. Goa pua nipu laapome Gote-na bi madaa ero agaa wala meda nasipi.

2

Beten lape loa agaa meape

1 Gore nena aba ripia pape kogonore neme gupa lagialo: Onaa rayome Gotepara beten tapape. Goa pua lape agaa-para onaanu raba meape agaa-para oyae meape agaa page beten loa agaa mealepape. 2 Beten temenare aa mudunu madaa page gavman-nu madaa nimimi Gote-para beten tapape. Gore nipumi niaa epe-rupa surubena niaa rayo ora pawa epe-rupa piramina beten go-rupa latepape. Goa puare niaa Gote-na ora epe kone mogea pora epe-rupa pamuamina. 3 Beten go-rupa teme rabu ora epe ta-ga niaana Raba Mi Aa Gote-me niaa raana waru omea. 4 Niaa beten tema rabu Gote-me nipuna konere onaanu rayo oro yaalo kagaa piraama laama pua nimumi ora agaana re waru adena kone suaaya. 5 Gore Gote padane-ma ora pia. Gore aa padane Yesu Krais-me Gote-para onaanu-para epe-rupa piraminalo makibumaaya. 6 Gore onaa rayo Yesu Krais nipu omoa wala kaba misa. Goa pua Gote-me ria omena kone isa-daa Yesu omesa. Go kone madaare Gote-me onaa rayo oro yaalo epe-rupa mapiraatalo wala misa-daa makuaaema. 7 Gore nina kogonore nipuna epe agaa onaa lakelanolo Gote-me ni aposel kogono aa mapiraasa. Goa pua nipumi niri onaa meda-para piru epe agaa mogeanolo madaa mua mapiraasa. Gore nimumi go agaare ora agaa loa go madaa kone rulaliminalo pe. Go madaare neme yaa agaa nalalo.
8 Gore nina konere lotu ada rayona kirita piri onaa rayomere beten lamina. Goa pua nimu ora epe-rupa pirua ratu yawape kone-para yada pape kone gimalepa. Go raburi nimuna robaa-para epe kone sua beten teme rabu ora epeaalia.

Onaanuna agaa

9 Gore nina konere onanu nimina uranu epe kone sua pawa epe-rupa yama piralepape. Goa pua nimina aalu iri madaa pepena adaapu napu epe epe yaenumi pepena napu kubulu sekerenumi pepena adaapu napamina. Goa pua yoto adaapeme kabe mamina-nu page namaraalimina. 10 Dia, onaanu nimi Gote-na wanenu piritalo temere gore nimimi epe kogononu palimiri gore nimina robaa-para ora epe pepena-rupa pipape. 11 Onanumiri nipuna kone rabuaniaawa agaa loraawa agaa pago piralepape. 12 Nemere onanu-para Gote-na agaa aanumi gupa mogetepape lo nato. Diaga onanuri lotu ada-para agaa loraawa pawa pirua pagamina. 13 Gore Gote-me Adam riri-nane waria pirinaloa orope warisa-daa onanu madaa go agaa lagialo. 14 Go page Satan-me Adam-para yaa agaa aba nalakesa rabu ona-para aba yaa agaa lakenalo go oname Gote-na rekena agaa rasisa. 15 Gore onanumi kone rulaawa epe kone saa-mama pua piralimiri Gote-me nimu raba minalo epe-rupa piralimi. Goa puare onanumi nogo naaki madialimi rabu Gote-me nimu epe-rupa raba mina.

3

Pol-me Yesuna ruru onaanu surube aanu agaa mana lakesa

1 Go agaare waru pagalepa. Aa medame Yesuna ruru onaanu surubanoloa kone mealiare gore nipumi ora epe kogono pulalo pea. 2 Goa pua Yesuna ruru onaa surube aa nipu waru epe-rupa pirua onaa medalomame nipu madaa wae yae meda na-adalimi. Goa pua nipuri ore padane raapu epe-rupa piralia. Goa pua nipumi oyae nolalo palia rabu adaapu nanena. Goa

pua nipumi epe kone sua epea pua pirina. Goa pua nipumi onaanu rayo ada mua page nipu onaa rayo-para page epe agaa mada mogeawa mea waatea. 3 Goa pua nipumi ipa bia naliare maeyae ne aa napiralia. Go page nipu aipapulu ratu yawe kone nasua piralia. Dia-ga nipumi onaanu-para pawa kuma pi kone ina. Goa pua nipumi mone madaa page kone adaapu naina. 4 Nipumi nipuna ona naakinu waru surubalia. Nipuna nogo naakinumi nipuna agaa epe-rupa pagalimi. 5 Gore aa medame nipuna ona naakinu waru nasurubaliadaare gore nipumi Gote-para Yesuna ruru onaanu mada nasurubalia. 6 Gore pena kagaa aalu ipa mi aame nipu surube aa madaa napiralia. Dia-ga nipumi Satanna kone mogealia-pulu aakone sua Satan wae yoto misade-rupa nipu page mealia. 7 Go lotu onaanu surube aare Gote-na ruru napiri onaanumi nipu epe aa lamina. Gore nipu epea pi-daa nateme-daare onaanumi nipu madaa wae kone ina. Go rabu Satanna makirae koneme nipu mealia rabu yala potea.

Lotu ada-para kiritae onaa raba mi aanuna agaa mana

8 Goa puare mo Yesuna ruru onaa raba mi aanumiri kone padane waru sua epe-rupa pirua kogono pamina. Goa pua nimumi ipa bia waru nanoa maeyane aa-rupa napirina. Goa pua nimumi aa medalomana mone oyaeyae mada epaame ome kone nasalepape. 9 Niaana kone rulae agaana re-re Gote-me nimu mea waatea-daa nimumi suruboa robaa-para kone waru niminaawa samina. 10 Aba ripiare nimuna kogono ko tulalo pea-ga adalepape. Goa pua nimumi epe-rupa palimi-daare nimumi Yesuna ruru onaanuna kogono pa pina. 11 Goa pea pare nimuna onanu page kone waru su pirua pa po ripu agaa natapape. Gore nimumi nimuna kone suruboa oyae rayo madaa epe kone sua epe-rupa pipape. 12 Yesuna ruru kiritae onaa surube aanumiri gore ona padane raapu piralepape. Goa pua nimumi nimuna ona nogo naaki waru surubalepape. 13 Aa medalomame Yesuna ruru onaanu surubenalo kogono palimiri epe kogono pua nimu epe bi mealimi. Goa puare niaame Yesu Krais madaa kone rulaawa nipu raapu pima-ga go raba mi aanumi agaa puri paloa onaanu mada laketeme.

Pol-me Gote-na piaanu madaa agaa lakesa

14 Gore abia go pepa talore ni nimi piri-para aipapulu adolalo epaluame pi. 15 Goa pea pare neme aipapulu naepaluare nimimi go agaa dipia mogealiminalo Gote-na ruru kiritae onaanumi epe-rupa pirape kone niminaalimina. Gote oro yaalo piruaaya-ga nipuna ruru pirua nipuna epe lotu ada-rupa pimi. Goa pua go onaanuri Gote nipuna ada pigi nona piane nimumi epe agaa raapu waru wamo pua surubeme. 16 Gore Gote-na agaa mea waasa-daa go agaana re ria ora adema. Goa pea-pulu aa medame go epe agaa madaa narabuaniaalia. Niaame Krais madaa gupa tema:

Nipu ora aa nona piane aulua yogane mua su amaa ipisa.
Nipumi Holi Spirit-na epe pora rayo penaame mea waasa.
Go rabu ensel-numi page adesimi. Onaanumi nipuna ruru rayo piri-para mogeasimi.
Su amaa onaanumi rayome nipu madaa kone rulasimi.
Goa pua Gote-me nipuna epe paana puri katalore nipu so yaa madaa mea pisa.

4

Yaa agaa ne aanuna agaa

1 Holi Spirit-mi agaa waru gupa lapa lagea: Orope yapi di epalia rabu aa medalomame kone rulae agaa gimalimi. Goa pua nimumi aa makirae wae remona agaa pagoa Satan-na kogono aanuna makirae agaa page pagalimi ta. 2 Go agaa madaare yaa agaa ne aanumiri nimumi makirae agaa teme rabu nimuna robaa-para i kone palakua yoa garuta-daa Satan-na kone sua teme. 3 Goa piane aa rurumiri nimu ona narumaape loa eta medaloma nanape lo mogeteme. Go teme pare abade Gote-me go etanu warisa-pulu niaa onaanumi ora agaa niminaawa kone rulaema-pulu go etanu madaa Gote-para ora pi loa mada nalima. 4 Oyae rayore Gote-me warisanare ora epe ta. Goa pea-ga wala meda pa nagimalimina yapare niaame mua Gote-para beten ora pi lamina. 5 Gore Gote-na agaa-para beten lapomere niaa Gote nipuna ruru onaa maaulaaya.

Timoti-ri Krais-na epe kogono aa pirina

6 Gore neme go agaa mana niaana amenu lakete-daare nere Yesu Krais-na kogono aa epe-rupa pirali. Goare nipuna agaa mada kone rulaawa go pageme agaa mogealiri ne puri pane kone mu pirali. 7 Goa pea pare onaa medalomame Gote-na agaa nalaawa pa remaa pamu teme-daare go makirae agaa nimimi masaa rilaatepape. Gote-na kone muare nimi puri mapalainalo pagalepape. 8 Gore niaana yogane puri mapalape kone gome niaa ogesi-daa raba mealia. Goa pea pare Gote-na kone gome niaa oro yaalo raba mealia. Goa pua

abia niaa pa pima-rupa page orope epe-rupa piralimi rabu page go koneme niaa raba muali. 9 Go agaare ora agaa teme-ga onaa rayome pagoa kone rulalimina. 10 Go madaare Gote-me onaanu rayo ora yaalo makagaa piraama laama mapiraalia-pulu nipumi kone rulae onaanu-para goa palia. Goa pua niaame oro yaalo kagaa pirape Gote madaa kone rulaawa nipu ado pima. Goa pea-ga niaame Gote-na kone mulalo kalai pu kogono pamina.

11 Gore neme go agaare onaa rayo-para puri paloa agaa mana mogeape. 12 Gore ne pena ogege aa ae-ga nimumi nere pa aa meda kone nasalimi. Dia, pare neme agaa padane lo pora epe-rupa pamu pedo pu raaname omo kone rula epe-rupa piraina. Goa pali rabu onaanumi go epe kone rayo adoa ratulalo palimi. 13 Nina epalua-daare abi page gore Gote-na agaa mana ia-rupa onaanu pagena dipia lakelape. Goa pua neme nimu-para Gote-na pora waru kural-iminalo agaa lakelape. 14 Gore abade lotu-na aa mudunumi ne mada ki isimi rabu ni-mumi Holi Spirit-na puri meainalo Gote-na agaa lagisimi. Goa pisa-ga go agaana puri nagimape. 15 Gore onaa medalomame pora epe-rupa kura-mama palimi rabu adalimi. Goa pea-pulu oro yaalo go kogono pulalore nena kone rayome go kogono pua waru surubape. 16 Goa pua nena kone waru surubape. Go onaanu mogeali rabu waru piralimi. Oro yaalo neme go kogono puri paloa pape. Go kogono paama pali rabu nena agaa page ratalimide onaanu page ne page oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

5

Onaa rayo nena agi baani Aapa ame pirina

1 Neme yomagaenu-para ratu nayawape. Dia-ga neme nena Aapa te-rupa nipu-para agaa pawa loa maredepo yape. Goa pua ogegea yagonu nena amenu-rupa nimu raapu pirape. 2 Goa pua onagaenuri ora nena agi-rupa kone sape. Go-rupa page ona inumakuanu page ora nena baaninu kone sape. Goa pua ona rayo madaa epe kone sua pora pamuatepape.

Ona wasaanuna agaa mana

3 Gore ona meda nipuna aa abana ini adupialiare nipu agu raapo ona wasaa piruaalia-pulu nipu waru raba meape kone samina. 4 Pare ona wasaa medare nipuna si wanenu pirina nipuna akuanu page pirina-ga nimumi aba ripia kogonore gupa palia. Go madu i si wanenumi Gote madaa kone su aba ripia nimuna agi aaraanu-para aaya akuanu page raba mealimina. Gote-me go kone madaa raaname ora waru omea.

5 Gore ona wasaare medare nipuna aani aba omesa-pulu nipu ora agu raapo pirina nipuna surubape onaanu napimi. Goa pea-ga nipumi Gote madaa kone waru rulaawa oro yaalo naare paalu page ribaa page nipumi Gote-para beten loa oyae mulalo agaa muaaya. 6 Goa pea pare ona wasaa medare nipuna abana kone wae pa saaba pia-pulu nipu pa piruaaya rabu nipu omape kone muaaya. 7 Gore pa onaanumi mo ona wasaanu-para wae agaa natemedaare Gote-na agaa mana pagoa ratina laketapape. 8 Goa pea pare aa rayome nimuna rurunu waru nasurubalimi page aa rayome nimuna onanu naraba mealimi page aanumi nimuna kone rulae yae gimeme. Goa pea-daa su ribaane-para piri onaanu wae-rupa pimi pare nimi page ora wae-rupa piralimi. 9 Gore ona wasaa lotu kogono pepa madaare pa ona wasaa rado radona binu madaa natape. Dia, pare ona wasaa medare nipu maali 60 pa pirua aa padaneme rumaasade bi pepa madaa mada tu ina. 10 Goa pua nipu epe kogono rado rado pi ona temenare abade nipumi nipuna si wanenu waru surubalia. Go page pora kimisu-para piri onaanu page eta katea. Go page nipumi Gote-na ruru onaanuna aa radepeaasa.* Go page nipumi abade naraa piri onaanu raba misa. Goa pua nipumi epe kogono rado rado page pea-pulu go ona wasaanu go-rupa lotu kogono pinalo nimuna bi pepa madaa tu sape.

11 Goa pea pare ona wasaa medalomare nimu ogege aa wala polalo peme-ga nimuna biri pepa madaa natape. Dia-ga nimuna robaa-para aa polalo kone rekea rabu nimumi Krais masaa rilaeme. 12 Goa puare abade nimumi kone rulaawa Krais-na lotu kogono wala gimalimi-daare nimumi Krais-para simide agaa rasalimi. 13 Gore nimumi Krais gimoa kone rado page gupa imi: Nimumi kogono gimi omoa adaare rayo-para pa pamuaeme. Goa pua nimumi onaanu medalomana agaa paake mua pamu laketeme. Goa pua nimumi pa kudiri agaa madaa loaeme. 14-15 Goa pea pare ona wasaa medaloma kia abia pa pora pamulalo Satan-na pora kuritimi. Goa pea-pulu nina konere aani ogege aa ome ona wasaanuri nimu wala rumaawa nogo naaki madua ada surubalimina. Nimumi goa palimiri niaana iaa medalomame niaa-para wae agaa mada nateme. 16 Goa pea pare kone rulae

* **5:10:** Abade go yapi di raburi onaa meda nena adaa-para epealia rabu aa madaa-ae kegere kogonome adini onaame radepeata pisimi. Go piane kogonore nipuna kogono aanu-para pipape lo lakesa.

onaa medalomare nipuna ruru-para ona wasaanu pitimi-daare nimuna kone wasupa waru surubalepape. Yesuna ruru onaa nimumi oyae kalape kedaa naomalimi. Dia, pare agu raapo piri ona wasaanu waru surubalepape.

Aa mudununa agaa kogono waru pinalo

17 Gore lotu adaa surube kogono ora eperupa peme-daare nimimi pa aa medana meape yotore ora laapo mealimina. Gore mo surube aanu nimumi onaanu Gote-na agaa waru lakeloa mogealimi-daare yoto ora waru mealimina. 18 Gote-na agaa i bukmi ta-rupara pagema: Mena gawame konape wit rabuaniaalia aburi nipuna yoto-ga nipuna agaa namea rogaape ta. Go pe-ga kogono aanumi nimu yoto mada mealimi. 19 Gore aa medame lotu surube aa madaa waea tea-daare nimimi nipuna agaa napagalepape. Goa pea pare aa repo lapome adalepa temere nimuna agaa mada pagape. 20 Gore lotu surube aa medalomame wae pu piralimi-daare gore neme Yesuna ruru onaa rayona ini agaa madaa go aapara agaa mana waru lape. Goa puare mo onaa medaloma page nimu paalame omalimi-ga lakelape.

21 Gote-na ini agaa-para Yesu Krais-na ini agaa-para Gote nipuna mapiraasade enselnuna ini agaa madaa page ne ora agaa lagialimi. Nemere apo agaa mana waru pagape. Goa pua agaa rayona re ora waru naniminaawa pa agaa aipapulu gupa nalape. Goa pua neme agaa mana lakete rabu aa yago madaa paala naomape. 22 Neme aa medalomame nimuna aalu madaa ki aipapulu nasape. Dia, nimumi waea pulalo palimiri nimu raapu napirape. Dia, pare oro yaalo ora epe-rupa pirape.

23 Neme pa ipa wain nolalo paliri ipa wain ogesi-daa sua nape. Goa paliri nena robaa-para ogesi-daa raba mealia.

24 Aa medalomame waea peme pare waru adema. Goa pea-ga go wae yaenu madaa wae yoto minalo aba mea palia. Yapare aa medalomana wae yaere kaledoa peme pare oropere onaa rayo nimuna kone penaa mea adalimi. 25 Go-rupa epe kogono page penaame epe-rupa adalima. Gorupare epe yae medalomare abia penaame na-adema. Goa pea-ga epe yaenu oro yaalo kudiri pu mada nasaama lama polalo pia.

6

Kogono naakinuna agaa

1 Kogono madaa adini onaa rayomere go kone niminaatepape: Nimina aa adaapumiri ora epe aa mudu kone sua nimuna bi minasaatepape teme. Goa pua pa onaanumi Gote-na bi madaa ero agaa naloa niaana aposel-me page ero agaa nateme.

2 Pa kogono pape naakinuri nimuna aa mudunumi kone rulaawa ame baani agu pimi-ga nipuna agaa narasalepape. Dia, pare go aa mudunuri nimu Krais-na ruru page pimi-pulu nimuna kogono ora waru epe-rupa pipape. Goa pua nimi kogono naakinuri kogono madaa epe yoto mealimi rabu pedo pu raaname omoa kogono pamina.

Oyae adaapu saayo konere wae kone yaade

3 Oro yaalo neme onaanu kone pa epe go-rupa menalo agaa loa mogeape. Pa aa medamere niaana Aa Mudu Yesu Krais-na ora agaa-para niaana mogeaema kone gimoa pa agaa rado meda mogealia-daare gore nipumi Yesuna agaa-rupadaa natea. 4 Go-rupare nimu pa rope pi kone sua kone waru naimi. Nimuna konere nimumi ape loa agaa madaa yada pulalo peme. Onaanumi go kone salimi rabu nimumi udipa kone sua arere pua ero agaa loa wae yala po tare maraakepea kone page salimi. 5 Goa pua mo onaanumi oro yaalo ratu yawoa wae agaa abuteme. Go piane onaanu nimuna konere pa maeyae kone sua ora agaa nateme. Nimuna konere Gote mada oyae mulalo teme.

6 Gore aa medame Gote-na raana kurua pa oyaenu madaa kone narulaliadaare gore nipu raaname waru omalia. Go rabu nipumi pa oyaeyae epaame ome kone nasalia. 7 Gore niaana amame niaa su amaa pena maditimi raburi niaa oyae raapu namadu imi. Go-rupare niaame go su amaa gimalimade raburi niaame oyaenu page mada naria palima. 8 Goa niaame eta mamina oyae suaemare niaame gore ora epe ta lamina. 9 Goa pea pare aa medalomame oyae adaapu sulalo kone salimi-daare gore wae koneme nimu ko tulalo pea. Goa pua nimuna konemere oyae adaapu epame omemepulu nimumi oyae adaapu saayo kone imipulu bebolalimi. 10 Gore mo mone oyae meape konere ora wae yaena re ya-pulu go oyae kone madaa opea. Aa medalomame mone madaa epame waru omemepulu nimuna kone rulae gimoa nimuna ropaa-para kedaa adaape rua wae-rupa piruasimi.

Aloma pua kagaa pirape kone wasupa meamina

11 Goa pea pare nere Gote raapu pi-ga neme mo wae kone gimape. Goa puare neme epe redepo ne kone-para epe-rupa pirape kone-para kone rulae-para pedo pu raana omape kone-para waru epe-rupa rekape kone-para pawa epe kuma pi kone apo rayore ora mealepape. 12 Goa pua Krais madaa kone rulaawa kogono kalai

puaa-mama puare oro yaalo kagaa pirape kone meamina. Go epe-rupa pirape kone pirinalo Gote ne yaaloa gisade. Goa pua neme onaa adaapuna ini agaa madaa nina epe kone rulae aba lapedepesu.

13 Gote nipumi oyae rayo wariaawa kone kasa. Go page Yesu Krais-me abade Pontius Pailat-na ini agaa madaa ni Gote-na si aayo lo lapedepesa. Go Naakina Aaraana ini agaa madaare neme agaa puri paloa go-rupa lagialo: 14 Gote-me epe kone mua niaa mea waasa-ga neme epe-rupa surubape. Neme go-rupa surubaa-mama puare orope niaana Aa Mudu Yesu Krais wala epaliade yapi di rabu penaame epalia-daa adalimi. 15 Nipuna epaliade yapi di madaare Gote-me nipuna raana ratua mea waatea. Gote-me nipu padane-ma puri paloa onaanu suruboa aa mudu rayona Aa Mudu pia. Goa page nipu ora aa adaana Aa Mudu pia. 16 Nipu padane-ma nipuna puri ora nadia yalia. Gote-na purina paa ora adaape ya-pulu niaa nipu piri re-para mada na-palima. Aa medame abade nipu na-adesa pare onaa rayome abi page nipu madaa na-adalimi. Nipu ora adaa bi page oro yaalo kagaa pirape puri page ora saaba piruaaya. Go ora.

Oyaeyae adaapu i aanuna agaa mana

17 Gore go su amaa pirua oyae adaapu saayo kone suaeme aanu gupa laketapape: Nimi pa aakone gimoa oyae madaa kone ogepu rulaatepape. Oyae rayo dia yalia yaenu madaare nimimi raaname waru naomalepape. Dia, pare Gote-me niaa oyae rayo epe-rupa meaminalo go-rupa waru guaaya. Goa pea-ga nipu madaa raaname omoa kone mapiraawa ado piramina. 18 Go oyaenu adaapu suaemede aanu agaa mana gupa lakelape: Nimimi epe kogono rayo waru pamina. Goa pua nimimi epe kogono rayo mada kone marekaeme-pulu nimumi go madaa raana waru omalimi. Goa pua nimumi oro yaalo nimuna oyae onaanu kaloa rumaatepape. 19 Gore nimumi go agaa pagalimi-daare orope nimu epe meape yoto mulalore epe kogono pamina. Goa pua nimu puri mua oro yaalo epe-rupa piraama laama palimi.

Timoti nena kogono waru surubape

20 Timoti, abade Gote-me ne epe moge riape kogono gisade-ga waru surubape. Goa pua pa su amaa i agaa-para pa maeyae ape lape agaa-para gimape. Goa agaare pa onaa medalomana kone waru nasua makuaape agaa teme pare go piane agaa ora o ta. 21 Gore aa medalomame go makuaape agaa epa ia tema pare nimumi epe redepo ne agaa gimeme. Gote-na epe raba meape konere nimi raapu ina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Timoti Laapo Ripia Agaa

Timoti-ri Pol-na kogono aa pirisa. Pol-me go pepare nipu piri-para tua penaasa. Pol-me nipu epe pora ratinalo mea waatalo tu rapaasa. Timoti nipuna kone rulae yae nayola painalo page Yesu Krais-na epe agaa lakelape lo agaa tua repaasa. Nipumi Gote-na redepo ne pora ratinalo page go pepa tisa. Onaame nipu radaa-para kedaa lapo mea kateme page go yaeme nipu kasa kogono puri paboa pinalo tu rapaasa.

Timoti-ri wae kone i aanuna agaa wae napagape. Go piane agaa pageme onaana pirape yae bebolalia. Timoti-miri Pol-na piaanu niminaawa ratina sa. Gore puri pabo kone rula yae-para robaa kumapu ina pirape-para yago rabame meape-para kedaa rado rado riapena agaa sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Timoti madaa beten lae-rupa (1.1-2)
Krais madaa yala napotapape (1.3-18)
Krais raapu pirua yada papena agaa (2.1-26)
Po rapo yapi di rabu onaanumi waea palimi (3.1-9)
Kone rulaawa piralepape (3.10–4.8)
Timoti-mi Pol wala epenalo abi piralepape (4.9-22)

Timoti-ri ora Gote-na kogono aa-rupa pirape

1 Niri Pol Gote-me ni epe kone gua Yesu Krais-na kogono aa mapiraasa. Goa pisapulu niaa Yesu Krais raapu oro yaalo pima. Nipumi goa palua lo ia agaamere niaa eperupa mada piramina.

2 Timoti, nere ora nina si ya-pulu neme go pepa ne piri-para tu repaato. Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais laapona epe raba meape kone-para odo omape kone-para kuma pi kone page nena pu robaa-para mea repaina.

Gote-na Epe Agaa madaa yalame naomamina

3 Gore nina Aapa akuanumi i kone sua Gote-na kogono pisimide-rupa neme page nimuna pora kuritu. Goa pua neme nipu-para ora pi to. Gore nina beten-mere ribaa page naare paalu page oro yaalo ne madaa kone sua Gote-para beten to. 4 Wala niminaayo rabu patape loa nena ini-para kilipisade re madaa kone sua ne ora adawe kone i. Goa paluare neme raaname waru omalua. 5 Gore neme ne ora kone padane sua niminaabaayo. Go puri paloa rulape agaare nena aaya Lois-para nena ama Yunis laapome page go-rupa kone rulasipi. Goa pua go epe kone rulaere ne madaa page ia-daa waru niminaayo. 6 Goa pea-ga neme nena epe kone ora nagimape. Abade neme naa ki nena aalu mada isu rabu neme Gote-na puri miside. Goa pua abiare neme wala go puriri ora waru marekaawa paina. 7 Dia nipuna Holi Spirit-na puri niaana robaa-para rulatabea rabu niaa puri paloa pedo pu raana omape kone sua niaa surubema. Goa pua niaame paala naomoa kogono pamina.

8 Goa pea-ga neme Aa Muduna agaa lakelape rabu yalame naomape. Gore ni kalabus ada-para pi-daa go madaa yalame naomape. Dia-ga Gote-me puri gialia raburi ni raapu kedaa rua Aa Mudu-na Epe Agaa onaanu lakelape. 9 Abade Gote-me niaa oro yaalo kagaa pirape kone gua niaa nipuna ruru onaa rayo piraminalo yaaloa mapiraasa. Gore nipumi niaame epe kogono meda pisima-daa kone napisa pare nipumi epe raba meape koneme pisa. Ora abade Gote-me su yaa nawarisa yapi di rabu Yesu Krais niaa gulalo kone mapiraawa agaa lo mapataasa. 10 Goa pisa pare abia go raburi niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-me go epe kone niaa penaame mea waasa. Gore Yesu Krais-me omape puri mea ruboa nipumi niaa oro yaalo eperupa mapiraatalo Epe Agaa penaame mea waasa.

11 Nipumi abade ni Epe Agaa lakelape kogono-para Gote-na kogono panolo ni aposel kogono aa mapiraasa. 12 Goa peaga neme go kogono pua kedaa ruaayo pare go madaa yala-daa napea. Dia, pare neme nina kone rulae aare koneme aba ade-pulu nipumi nina pawade kogonore waru surubaa-mama puare orope su amaa epaliade yapi di rabu page goa palia. Goa pea-pulu nipuna agaa madaare nina robaapara kone waru rulaayo.

13 Gore Timoti ora agaa ripiare abade neme ne mogesude waru niminaape. Go agaamere ne ora kagaa mapiraawa epe pora mea waatea. Goa puare niaana Yesu Krais raapu pirua nipu madaa kone rulaawa raana omo pedo pu piruape. 14 Niaana robaa-para pia Holi Spirit-na purimi epe agaa waru mogeawa surubape.

15 Gore nemere Esia su-para piri onaa rayome ni gimisimi remaa pagesi. Gore Figelus-para Hermogenes* laapome page ni aba gimisipi.

16 Neme Aa Mudu Onesiforus-repaa odome omenalo beten laayo. Ora rana

* **1:15:** Pol-me lalo: Esia su-para piri onaame ni aba gimame rabu Figelus-para Hemogenis nipu laapome page ni gimape. Akolo ya? Wae yaeme go su minabalia lo lakesa.

adaapu go aame nina robaa-para epe kone masaalua. Go page ni kalabus ada-para pi rabu nipumi ni madaa yalame naomesa. 17 Dia, nipu Rom su-para ipisa rabu ni epa asapu pirua orope ni adesa. 18 Goa pea-ga Aa Mudu epaliade yapi di rabu Aa Mudumi nipu odome omenalo neme beten laayo. Go page ni Efesus su-para pirisu rabu rana adaapu Onesiforus-mi ni raba misa-daa pa niminaaba pi.

2

Timoti-ri Yesu Krais-na epe etaa rini aarupa aasa

1 Gore naa si Timoti, nere Yesu Krais raapu pirua nipuna epe raba mi kone mua nipuna puri page meape. 2 Go agaa rayo abade pagesidere neme onaa adaapuna ini agaa madaa lagisude. Go agaare epe aa surubena lakelape. Go rabu nimumi onaa radonumi page mada adoa mogealimi.

3 Nere Yesu Krais-na epe etaa rini aarupa pirua kedaanu page riaaina. 4 Gore aa meda nipu etaa rini aa piralia-daare nipumi kogono radonu-para bisnis-nu page napalia. Dia, nipumi nipuna aa mudumi nipuna kogono madaa raaname omenalo etaa rini kogono agu pea. 5 Gore aa medame agirali lapena aloma pali-daare nipumi aloma pope pora gimoa napopene pora kabulaawa rekena rasaliare epe yoto namealia. 6 Go page aa medame nipuna maapu-para kalai pu kogono pua epe-rupa surubaliare gore nipumi go maapu-para poae etare nipu aba nalia. 7 Gore neme go ne lagialo saa agaa niminaape. Goa pua Aa Mudumi go agaana re rayore mada lagialia.

8 Neme Yesu Krais oro yaalo niminaape. Nipu aba omesa rabu Gote-me nipu wala marekaasa. Nipuri Devit-na rurumi madu i naaki pirisade pare neme Epe Agaa go naaki madaa mogeasude. 9 Neme go Epe Agaa lapedepe to-daa aanumi kedaa mariaawa ni pupitagi ne aa-rupa kalabus ada adi mapataaeme. Goa peme pare Gote-na Epe Agaare kalabus ada-paradaa namapataaeme. 10 Goa pea-pulu nina robaa-para puri mapalaawa neme go wae kedaanu rayo ritu. Goa pua Gote-me nipuna mapiraasade onaanu oro yaalo kagaa piraama laama pope kone mealiminalo kedaa ritu. Gore oro yaalo kagaa pirape kone-para oro yaalo epe paana puri page Yesu Krais raapu pirua mealimina. 11 Niaame go agaa madaa puri paloa kone rulamina:

Gore ora abade niaa nipu raapu omola pisima-daare gore niaa nipu raapu piralima.

12 Gore niaame puri paloa kedaa rayo ru piralima-daare gore nipu raapu page pirua oyae surubalima.
Gore niaame nipu masaa rilalima-daare gore nipumi niaa page masaa rilalia.

13 Goa pea pare niaame nipuna agaa gimoa naratalimare gore nipu padanemere nipuna agaa nagimalia.

Gore nipuna konere nipumi wala rado meda nasalia.

Ora epe kogono aare Gote-na ini agaa madaa adaa bi ia

14 Gore go agaare nena onaanuna konepara masaape. Goa pua Gote-na ini agaa madaa neme onaanu-para go puri pane agaa mana waru lakelape: Nimimi agaa madaa yada napipape lape. Go konemere onaanu mada naraba mealia pare onaa medalomame go agaa pageme raburi nimuna kone maoyaalia.

15 Neme ora epe kogono paa-mama paliri gore Gote-me nena kogono raaname omalia. Goa pea-pulu neme Gote-na redepo ne agaa epe-rupa lakete-daa nere go kogono mada yala naomali. 16 Gore pa onaanumi abana kone sua pa remaa lo pitimidaare go agaa madaare masaa rilape. Go piane agaare onaanumi pageme rabu Gote gimoa nipu raapu napitimi. 17 Onaanumi go agaa teme rabu go agaare wae rere pi nona pirua go wae yae adaa yoa onaa adaapu madialia. Apo agaa ne aa laapo Himeneus-para Filetus laapore nimuna moge riae tisaa pipi. 18 Go aa laapome epe agaana pora gimoa nipumi niaa eperupa wala marekaape diri aba popesade lo onaanu laketepe. Go agaamere Krais-na onaa medalomana kone rulae mabebolaawa maoyaaya.

19 Goa pea pare Gote-me niaa epe-rupa mapiraape porare aba makuaasa. Go agaare gupa sa: aa mudumiri nipuna ruru onaanuna ini agaa waru adea. Goa pua pepa meda gupa page tu isa: Onaa rayome niaa Aa Mudu raapu pima teme-daare nimumi wae kone rayore ora gimoa masaa rilalimina sa.

20 Gore adaa ada-para plet-nupara disnupara rado rado ia. Goa pua medalomare epe silva aaname warini page epe gol aaname warini page ia. Go agu-daa dia pare plet medaloma repename page sumi page waritimi. Goa pua medalomare epe kogono mada waritimi pare medalomare pa amaa kogono mada waritimi. 21 Goa pea pare aa medame go pa kogono pape plet wae-rupa gimoa epe-rupa piraliare nipu epe kogono pape plet nona piane pirua epe kogono palia. Goa pua nipu epe kogono rayo pulalo kone su pirua nipumi nipuna Aa Mudu mada raba mealia.

22 Gore neme ogegeanuna robaa-para wae kone agu mealimilore masaa rilape. Goa puare epe redepo ne kone-para kone

rulape kone-para pedo pu raana omape kone-para kuma pi kone-para go kone rayo mada pirape. Goa pua aa medaloma nimuna robaa-para kone padane sua Gote-me nimu raba minalo beten teme-daare nimu raapu epe-rupa pirape. 23 Goa pea pare maeyae kone-para kone nai lo rubebe pi agaanu page napagape. Go piane agaamere pa yada pape kone marekaayadaa ade. 24 Aa medame Aa Mudu-na kogono palimi-daare nipumi ero agaa mada natea. Dia, nipumi onaanu rayo-para epe kone sua agaa pawa loa ora epe tisaarupa piralia. 25 Nipumi pawasi kogono pua agaa rasini onaanu raapu agaa pawa maredepo yalia-daare Gote-me nimu raba mealia. Goa palia-daare nimumi kone pu robaa perekeare ora agaa mada waru adalimi. 26 Goa pua nimuna kone epe-rupa redepo yabo salimiri nimumi Satan-na pora gimoa pogola pamualimi. Goa napalimiri Satan-me nipuna ena agona nona pianepara mapiraalia rabu nipumi nipuna agaa pago pirinalo pea.

3

Po raapo yapi di rabu

1 Gore neme kone waru niminaape. Orope su yaa perekeape yapi di raburi onaa madaa wae yae adaapu opapalia. 2 Go rabu naama naama rubini aanu page piralimi. Goa pua oyae epaame ome onaanu page piralimi. Goa pua pa agaa adaapu lape aanu page piralimi. Goa pua onaanumi wae ero agaa teme. Goa pua nimuna agi aaraanuna agaa rasalimi. Goa pua nimumi ora pi page mada nateme. Goa pua nimumi Gote-na kogono masaa rialimi. 3 Goa pua nimumi onaa rayopara wae kone salimi. Goa pua nimumi odome omape kone page nasalimi. Goa pua nimumi epe onaanuna bi marabuaniaalimi. Goa pua nimumi ora wae-rupa pogolasaawa nimumi ratu waru yada onaanu tulalo piralimi. Goa pua nimumi epe kone rayore iaa onaa aulalimi. 4 Goa pua nimuna yagonu-para kawae madialimi. Goa pua nimuna wae kone aipapulu marekaalimi. Goa pua nimu aakone sua nimuna to yogane madaa pedo pedo puare nimumi Gote madaa pedo pu raaname naomalimi. 5 Goa palimi pare nimuna pa agaame lotu loa Gote-na bi teme pare ora Gote-na puriri namakuaalimi. Nere go piane onaanu ru-para napope.

6 Aa medaloma go piane aanumiri kudiri pi kone sua pora pamua onanuna ada runane pua odobaeme. Mo onanu nimu epe kone nasu robaa-para wae kedaanu saapirua nimumi pupitagi nolalo peme. Goa peme rabu go wae aanumi mo onanuna kone mabebolaaeme. 7 Go onanuri nimu oro yaalo epe agaa pago pimi pare nimumi ora agaana re mada naniminaaeme. 8 Gore abadere Janes-para Jambres* lapome Moses-na agaa napagoa yada lorape kone isipi. Go-rupa madaare wae aanumiri Gote-na ora agaa ria gimoa iaa aulaeme. Gore nimuna konere aba maoyawa kone rulapere ora naimi. 9 Go-rupa pimi pare nimina konemere waea adaapu-daa napalimi. Dia onaa rayome nimuna maeyae kone adalimi. Aba ripiare Janes-para Jambres laapona kone adesimirupa nimina kone page adalimi.

Gote-na agaare waru mogeape

10 Goa pea pare abade neme pora ratisude-rupa neme page abia go-rupa ratape. Goa pua neme go pora kurua nina mogeape agaa pagemede. Goa pua nina polalo pi porare neme page waru ade. Goa puare nina kone rulae yae-para nina eperupa pirape kone-para nina pedo pu raana omape kone-para nina puri paloa ado pirape kone-para go kone rayore neme aba ade. 11 Go page wae aanu medalomame ni-para waeanu pisimi page rana adaapu radaa nisude page neme gonu ade. Gore kedaanu rayo mo Antiok su-para page Aikoniam su-para page Listra su-para page kedaa rado radore ni madaa agu ipisadaa neme risude. Goa pisu pare neme mo wae aanu gimanolo Aa Mudumi go kedaa rayo ni madaa raba misa. 12 Gore onaa rayome Yesu Krais raapu pirua Gote-na kone meme rabu iaanumi go onaa kedaa kateme. 13 Goa pea pare wae aanu-para makirae agaa lakene aanumi wae agaa waru laketeme. Goa pua ora wae-rupa makiralimi. Go peme pare nimuna bipa go peme aame nimu wala makiraeme.

14 Goa peme pare nemere abade mo pagoa kone rulaside agaare waru puri paloa kone rulape. Gore neme go ora agaa ria lagisimide onaanuna kone aba waru adesi-pulu nimi niminaabaawa pe. 15 Gore neme go page niminaaye. Abade ne oge naaki pirua Gote-na Epe Buk madaa i agaa pago pirisi. Go buk-miri ne ora makuaae kone gisa-pulu go pora kuriti. Goa puare Yesu Krais madaa kone rulaawa ne oro yaalo kagaa piraama laama pali. Goa painalo Gote-me ne wala misa. 16 Gote-na agaa i buk rayore nipuna Holi Spirit-mi go agaa kaloa puri mapalaasa. Gore Epe Agaana kogonore ora agaa mogeawa kone maredepo yawoa niaana wae yaenu page

* **3:8:** Moses-na yapi di rabu Juda onaana remaa gupa ia. Janes-para Jambres lapore Isip supara yaasa rupina aa pirisipi. Go remaare Kisim Bek 7.22, 9.11 go-para page ia.

waaloa niaana epe pora pamuape agaa mana page lagialia. 17 Go agaa pageme onaanumiri Gote-na kogono peme rabu pu robaa-para puri mapalaawa nipuna redepo ne koneme epe kogono rado rado mada palimi.

4

Gote-na agaa onaa lakelaina

1 Gore Yesu Krais-me pa piri onaanu-para aba ome onaanu-para rayo yoto epa rumaalia-daa neme Gote-na ini agaa madaa ne agaa puri paloa gupa lagialo: Yesu Krais-re go su amaa ipua niaa oro yaalo surubalia-pulu go mada agaa mana lagialo: 2 Neme nipuna agaa onaanu waru lakelape. Goa pua ora yapi di rayo madaare oro yaalo puri paloa waru lakelape. Goa pua pawasi pua agaa waru lakelape. Goa pua nimuna kone maepeaaina ora puri pane agaa lakelape. Goa pua nimuna kone maredepo yaana lakelape. Go page nimuna robaa-para puri mapalainalo lakelape. 3 Goa pea pare oropere epaliade yapi di rabu onaanumi ora agaa ria napagalimi. Go rabu nimuna pu robaa ru-nane i kone madaa raaname omolalo nimuna tisaa rado radonu mea kiritalimi. Goa pua mo tisaanumi nimuna raaname ome agaa lakenalo rado rado mea kiritaa-mama palimi. 4 Goa puare nimumi ora agaa pagapere gimoa nimumi pa remaanu pagolalore nimuna lo robaa marekeaawa piralimi. 5 Goa pea-ga oro yaalo nena kone waru suruboa pora waru kurua pope. Goa pua kedaanu rua neme Epe Agaa lakelape kogono waru pua Gote-na gisade kogonore waru pu kiritape.

Pol-na kogonore go dia yala

6 Gore abia Gote-na miru iritalo repename waini ipa mea koyaaeme-rupa nina yaapi koyalimi rabu re-para omalalo pi. Abia nina kogono madaare nina omape di rudu yala. 7 Gore aanu epe agirali aloma pemede-rupare neme pora rayo pamuaware Gote-na gisade epe kone rulae agaa riare neme waru surubede. 8 Goa pea-ga epe-rupa aipapulu epeme onaana yotore aba managola saabaaya. Go epe yotore mo epe koso pagape Aa Mudumi nina aalu madaa epe raguna-rupa mea adi palia. Go aa epaliade yapi di raburi nipumi ni go epe yae gialia pare ni padane nagialia. Dia, pare onaa rayome nipuna epape di madaa raaname omoa suruba pimi onaanu page katea.

Agaa lo madiaaya patalepape ne agaa

9 Gore ni piri-para aipapulu epaina kalai pape. 10 Paga, Demas-me niri aba gimoa su amaa yae ratulalo raaname omesa. Gore nipumi ni gimoa Tesalonaika su-para pisa. Kresens nipuri Galesia su-para pisa Taitusri Dalmesia su-nane pisa. 11 Goa pua Luk padanere ni raapu pa pipa. Gore neme Mak pua lamu mua mea epape. Nipuri nina kogono madaa ni epe-rupa raba mealia. 12 Neme Tikikus aba Efesus su-para mea rapaasu.

13 Gore ne epolalo pali-daare nina saket mo Karpus nipu kasu-ga Troas su-para iaga neme ora pua meatepape. Go page buk mea epali rabu mo hos yoganeme warini buk-ri neme tisu-ga ora mea epape.

14 Aleksander nipu oyaenu aana brasme kunua warini aamere nipumi abade ni-para ora waea pamu pisa. Gore orope nipuna mo waea pisa madaare Aa Mudumi ora wae yoto katea. 15 Neme page go aa waru adape. Nipumi abade niaana agaa rabuaniaatalo agu pisa-ga. 16 Aba ripiare neme koso lape agaa sude raburi aa meda ni raba mulalo napirisa. Dia go raburi aa rayome ni gimisimi. Yapare neme nimu wae yoto naminalo Gote-para beten laayo. 17 Goa pisimi rabu Aa Mudumi abade ni raapu pirua ni puri gisa. Go rabu neme mo ruru rado piri onaanu rayo epe agaa pagenalo pamu lakesude. Go rabu iaanumi ora wae yana-rupa pirua ni nolalo pisimi. Goa pisimi pare Gote-me ni raba misade. 18 Go-rupa madaare aanumi ni waea pulalo peme pare Aa Mudumi ni raba mealia. Goa puare nipumi ni nipuna so yaa-para Surube Su adanolo epe-rupa mea palia. Goa pea-ga oro yaalo Aa Mudu-na bi minasaamina. Go ora.

19 Nemere Prisila-para Akwila repaaya-para epe-rupa piralepa lo wai lo repaato. Go page Onesiforus-repaa page epe-rupa piranalo wai lo repaato. 20 Erastus nipuri Korin su-para pa pirisa. Goa pisa pare Trofimus yaina omesa-pulu mo Miletus supara aina ipisude. 21 Gore upame omoa po ripu epape dinu epalia-ga neme ni piripara aipapulu abi epape.

Yubulus-para, Pudens-para, Linus-para, Klodia-para go nena amenu rayo page eperupa piralepape agaa lo o taatema.

22 Aa Muduri nena kone raapu piralia. Goa pua nimi rayome Gote-na epe raba meape kone kuma pi mealimina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Taitus
Ripia Agaa

Taitus-ri Juda aa-daa dia pare nipu Kristen ausa rabu Pol-na Aposel kogono raba misa. Pol-me Taitus-ri mo ipa solwara ini madaa i su Krit su-para mina repaasa. Lotu adana kogono surubenalo mapiraasa.

Riri-nanere pepa-me gupa ta: Krit onaana peme aere ora naepe ta sa. Goa peaga lotu adana mudu aa piritalo paliade aare epe pora ora ratalia. Oropere Pol-me Taitus-para onaa padane padane laatapu mogeaape yae lakesa. Gore yomagae page onagae page ogege aa-para inimakuapara pa kogono naakinu page rayo mogeaatepape lo lakesa: Go pepana pora po agaare gupa: Taitus-mi onaanu kone lo robaa padane sua yagonu-para epe onaa piralepape lo mogeaina. Goa pua nimu yada agaanu pu ratu nayawena sa.

Robonu gupa adamina:

Abi piralepape agaa-para Taitus beten lae-rupa agaa (1.1-4)
Onaanu Krais-na ruru ma-aulapena agaa ria (1.5-16)
Onanu nimuri go piane pimi (2.1–3.11)
Taitus-na agaa mana-para abi patape agaa (3.12-15)

Pol-me Taitus puri mapalape agaa tua pepa rapaasa

1 Ni Pol-re Gote-na kogono pua Yesu Krais-na aposel kogono aa page pi. 2 Go ora agaare niaame oro yaalo kagaa piraama laama polalore ado piruaema. Gotere nipumi yaa agaa nata pare abade su yaa abi nawarisa di rabu nipumi niaapara oro yaalo kagaa pirape kone gialua kone isa. 3 Goa puare orope nipuna epe di raburi nipumi nipuna epe agaame go oro yaalo mapiraape kone madaa penaame wasade. Goa puare nipumi go agaa neme surubanolo pisa. Goa pua niaana Raba meape Gote-me ne go epe agaa lakelape sapulu goa mogeaato.

4 Go pepare neme Taitus-para tu repaato. Nere ora nina naaki piraina kone i. Goa pua nena kone rulae yaere niaa raapu padane-rupa rulaema.

Pol-me lotu ada-para kirita piri onaa surubape aanu agaa mana lakesa

5 Nememe abade Krit su-para piraina gimisude kogono medaloma waru maredepo yaanalo pisude. Goa puare ora adaare rayo-parare neme Yesuna ruru onaanuna surube aanu mapiraaina kone isu. Goa pea-ga nina lagisude agaa mana niminaabape: 6 Go lotu surubape aare nipu epe-rupa pirua nipu mada wae yae meda naina. Go page nipu ona padane rumaaina. Goa pua nipuna si wanenumi Krais madaa kone rulalimina. Go page onaa medalomame nimu pupitagi napepara agaa rasini si wanenu mada nalamina. 7 Gore go aamere nipu Gote-na lotu kogono surubea-ga onaanumi nipuna wae yae na-adenalo nipu pora epe-rupa pamea. Go page nipumi aakone nasua nipumi aipapulu ratu nayawea. Nipumi ipa bia noa peme-rupa maeya nape kone naia. Nipumi wae-rupa pogolasaawa onaanu natina. Go page nipumi mone oyaeyaenu page epame naomea. 8 Dia, pare pora kimisu onaa epeme raburi nipumi waru raba mina. Nipumi epe redepo yape kone rayo madaa epame naomena. Nipuna robaa-para i kone waru suruboa Gote-na pora epe-rupa pamua redepo ne kone waru ina. 9 Goa pua nipumi abade mogesimide agaa madaa kone rulaawa waru lakena. Go rabu epe agaa laketea rabu nipumi onaanuna kone pu robaa-para puri mapalaina. Go rabu page nipumi agaa rasini onaanuna kone maredepo yaawa epe pora mea waatalo pina.

Krit su-parare yaa agaa ne aanu adaapu pirisimi

10 Gore agaa rasini aanu adaapu pirua pa agaa rado rado pa pamu loare onaanuna kone makiratalo peme. Goa peme rabu Juda aanu adaapu yogane kepene ruru pimi-ga go aanumi apo makirae agaa adaapu teme. 11 Go aanumiri waea pulalore onaanuna oyae yola muaeme. Go yala polape kogono peme rabu ora agaana mogeteme-pulu aaraalu rado radonuna kone mabebolaaeme. Goa pea-ga neme go piane aanuna agaa maloraape. 12 Abade Krit aa medare nipu agaa lakene aa pirua gupa sa: Krit aanuri oro yaalo yaa agaa ne aanu pimi. Goa pua kira mena-rupa pirua kogono gimoa eta adaapu noa poto labene aanu-rupa pimi ta. 13 Go agaare nipumi ora agaa sa. Gore nimina kone perekea eperupa rulaliminalo nimu-para ape loa agaa puri paloa lakelape. 14 Gore nimumi Juda aanuna pa itinu-para pa onaanuna rekena agaa-para giminalo agaa lakelape. Apo rekena agaanuri ora agaa masaa rilaeme aanumi laketeme.

15 Gore aanu medalomare epe kone sua pimiri nimumi oyae rayo ademe rabu epe kone agu suaeme. Goa pea pare aanu medalomare robaa-para wae kone sua kone narulaemere oyae rayo ademe rabu ora wae kone agu suaeme. Gore nimuna kone-para nimuna robaa-para i kone page ora mabebolainalo peme. 16 Gore niaame Gote adema teme pare nimumi Gote-na pora epe-rupa nakuritimi pare yaa agaa

teme. Go aanuri nimumi ratu yawoa agaa rasini onaanu pimi-pulu epea-daa ora napeme.

2

Onagae yomagaenumi epea pipape

1 Goa pea pare nemere epe maredepo yape agaa onaanu-para mogeape. Goa pua neme nimu gupa lakelape. 2 Yomagae aanuri nimi namaeyaatapape. Dia, pare nimi epe kone waru sua nimina kone waru surubalepape lo lakelape. Goa pua kone rulae agaa-para pedo pu raana omape kone-para adoa rekaape kone-para waru nimi-naatepape lo lakelape.

3 Onagaenu page gupa lakelape: Nimi pora pamualimi rabu Gote-na epe kone sape onaanu-rupa pamualepape lo lakelape. Nimimi onaa medalomana bi narabuaniaawa oro yaalo ipa bia noa meme kone nasalepape lo lakelape. Nimimi epe pora waalape tisaa-rupa piralepape lo lakelape. 4 Goa pua epe agaa mea waateme rabu pena rumaae onaanumi nimuna aaninu-para nogo naakinu-para pedo pu raana omape kone sua piralimi. 5 Goa puare go onanuri nimuna kone suruboa epe-rupa pirua nimuna ada-para kogono page waru surubenalo pora waateme. Goa pua go onanumiri nimuna aanina agaa waru pagaliminalo pora mada waateme. Goa pua nimumi pora epe-rupa kuralimi-daare pa onaanumi Gote-na epe agaa madaa wae agaa mada nateme.

Aa ogegeanu madaa agaa mana lakesa

6 Goa pea pare neme aa ogegeanu nimuna kone waru surubena agaa puri paloa lakelape. 7 Gore ne Taitus-ri neme onaanu epe pora kurinalo epe kogono pape. Goa pua agaa mogete rabu epe kone padane sua lakelape. 8 Goa pua neme epe agaa pamu te-daare onaanumi nena bi mada narabuaniaalimi. Goa puare niaana iaanumi niaa-para wae agaa mada nateme pare nimu yala poteme.

Kogono naakinuna agaa mana

9 Neme mo kogonome adini naakinu gupa lakelape: Gore kogono rayo peme rabu aa adaana agaa pagoa epe kogono pipape lo lakelape. Goa pua mo aa adaame nimu waru raaname omalia. Go page nimuna aa adaa-para wae agaame naabutapape. 10 Oge oyaesinu page paake namealepape. Dia, pare nimumi agaa waru ratua epe pora padane pamualepape. Goa palimi rabu onaanumi nimuna epe kogono rayo adoa niaana epe Raba mi Gote-na mogeasa agaare ora madaa minasaalimi.

Epe-rupa pirua Krais-na epape di ado piramina

11 Gore Gote-na epe raba meape konere nipumi onaa rayo raba minalo penaame mea waasa. 12 Go epe raba meape agaa pagema rabu Gote nipu masaa narilaawa su amaa i kone gimoa oyaenu epame naomema. Go agaa pagema rabu niaame niaana kone suruboa Gote raapu epe-rupa piramina. 13 Gore niaame Gote-na raba meape agaa pagoa ratalima rabu niaame puri paloa mo epe raana omape di epalia madaa ado pitima. Go di rabu niaana adaa Gote nipuna epe paana puri mea waatea-daa rayome adalima. Go di rabu page niaana Raba Mi aa Yesu Krais epalia. 14 Nipumiri niaa raba mulalo niaana wae yae rayo mea rubatalo omesa. Goa pisare niaa nipuna ruru piramonalo pisa. Goa pisa-ga niaana pu marekalaina niaame epe kogono waru pamina.

15 Go agaare oro yaalo onaanu pagena mogeape. Neme nimuna robaa-para puri mapalaawa wae yaenu gimalepape. Goa pua puri pane agaa mana waru lakelape. Goa pua pa onaanu medame nere riabo aa kone nasalimi.

3

Niaa epe kone sua piruamina

1 Gore surube onaa rayome gavmanna agaa-para aa muduna agaa-para pagoa pora ratalepape loa nimuna kone maredepo yaina agaa mana lakelape. Goa pua nimumi epe kogono rayo pala pirinalo waru lakelape. 2 Nimumi onaa meda madaa pa wae agaa natapape lo lakelape. Goa pua nimu pawa epe-rupa pirua epe konere oro yaalo onaa rayo-para salepape lo lakelape.

3 Gore abade page niaame maeyae kone sua agaa rasua wae-rupa pirisima. Goa pua niaamere kone wae rado rado isima rabu niaame wae yaenu madaa robaa-para raaname ome kone isimade. Goa pua niaame abade aanu medaloma mada wae kone sua nimuna oyaenu madaa oro yaalo epame omo pirisima. Goa pua aa medalomame niaa-para iaa aulasimi rabu niaame go wae kone abutalore nimu-para page iaa aula pirisima.

4 Goa pisima pare niaa Raba meape Gote-me niaa-para epe kone su pedo pu raaname omesa. 5 Goa pua nipumi niaa oro yaalo kagaa mapiraape kone gisa. Goa pisare niaame nipuna epe kogono pisima-daa napisa. Dia, pare nipumi niaa odome omoa niaa oro yaalo kagaa piraama laama popena pisa. Goa pisa rabu nipuna Holi Spirit-na purimi niaa kagaa nogo naakirupa mapiraasa. 6 Gore niaana Raba Mi

Aa Yesu Krais-me kogono pisa-daare Gote-
me Holi Spirit-na puri rayo niaa madaa
mea epenasa. 7 Nipuna epe raba meape
kone gisa rabu nipumi niaa epe redepo ne
onaanu mapiraasa. Goa puare niaame mo
oro yaalo kagaa pirape epe kone mua abia
page niaame go kone madaa ado piramina.
8 Go agaare ora agaa ria yaade.

Nina konemere go agaa neme puri paloa
lakelaina kone salo. Goa pua onaanu
medalomame Gote madaa puri paloa kone
rulalimiri gore nimi epe kogono palimina.
9 Goa pea pare kuma napi agaa-para nimi
madini akuana di-para arere pua ne agaa-
para rekena agaa madaa ape ne agaa-
parare go rayore ora gimape. Gore niaame
adema rabu mo agaamere niaa epe pora
ratapena-daa naraba mea.

10 Gore aa medame Yesuna ruru on-
aanu marugulala palia-daare neme puri
pane agaa mana rana padane page rana
laapo page lakelape. Goa pali pare nena
agaa napagalimi-daare gore neme nimu
gimape. 11 Gore neme makuaape go-rupa
aare nipuna wae yaeme nipuna kone ora
maoyaaya. Goa pua nipumi wae yae pea
rabu go wae yaeme nipu wae aa penaame
waatea.

Agaa medaloma lakesa

12 Gore orope Artemas-para Tikikus
laapo ne piri-para epenatoa-daare ne
aipapulu go Nikopolis su-para epope. Go
su-parare wae upame omape yapi Di-na
go su-para epalia-ga abi epope. 13 Neme
go rekena agaa tisaa aa Senas raba meape.
Apolos page raba meape. Neme nipu pora
pamina oyaenu page raba meape.

14 Go page neme niaana onaa rurunuri
oro yaalo epe kogono paminalo mogeape.
Goa puare onaa medaloma oyaenu ora dia
yaliare raba minalo lakelape. Goa pua nimi
pa ki aa esepene onaanu napiraliminalo
lakelape.

15 Onaa rayo ni raapu padane-para pima
onaamere epe-rupa piralepe lo agaa wai
lo o taaema. Gore niaana adami onaanu
pirua kone rulaemede onaanuri epe-rupa
piralepape lo lakelape.

Gote-na epe raba meape kone nimi rayo
raapu ina.

Filimon
Ripia Agaa

Filimon-re ora adaa aa pirua mo Kolosi su-para Kristen pirisa. Onesimus-ri nipuna kogono naaki pirisa. Nipuna kogono surube aa gimoa pa su meda-para pogola pisa. Go adaare-para Onesimus nipu Pol ada mua Kristen-rupa pirisa.

Go yapi dinare Pol nipu kalabus ada-para pirisa-pulu Filimon adola pope-rupa marisa. Pare nipumi pepa tua Onesimus kasa. Goa pua Onesimus wala nipuna surube aa piri-para mea rapaasa. Go pepa madaare Pol-me Filimon gupa lakesa: Nena kogono naaki ratu nayawape sa. Abiare go kogono naakiri Kristen pia-ga Filimon nemere ora nena ame-rupa meape.

Robonu gupa adamina:

Filemon epe-rupa aawape agaa (1-3)
Pol-me Filemon lakeloa Onesimus-re go piane aa sa (4-22)
Abi awape agaa-para beten lae-rupa (23-25)

Pol-me Philemon piri pepa tua rapaasa

1 Ni Pol-re Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para pi. Niaana ame Timoti saa laapome go pepa Philemon ne re-para o taatepa. Nere ora ni raapu kogono padane-rupa pepa. 2 Niaana baani Apia su-para niaana kogono yago aa Akipaa-para go pepa o taatepa. Go page nena ada-para lotu kiritalo pimi onaanu-para page go pepa o taatepa.

3 Niaana Aapa Gote-para niaana Aa Mudu Yesu Krais lapome nipuna epe raba meape agaa-para kuma pi kone-para nimina pu robaa-para mea gina.

Philemon-me Aa Mudu kone rulasa

4 Nina ame Philemon nere oro yaalo neme beten to rabu nena bi loa Gote-para ora pi to. 5 Gore nemere Gote-na ruru onaa madaa pedo pu raaname omoa Aa Mudu Yesu madaa kone waru rulaaye-daa remaa pagoaayo. 6 Gore niaa nimi kone rulaeme onaanu raapu kone padane-rupa samina. Goa pua niaa Yesu raapu pirua nipuna puri rayo adaminalo beten to. 7 Gore epe ame aa waru paga. Nena pedo pu raana omape konere ora epe ta konemere naa robaa-para raana omape kone masaawa puri ora mapalaaya. Gore neme kone gupa suaaye rabu Gote-na ruru onaanuna robaa-para epe kone masaaye.

Philemon-me Onesimus-ri nipuna amerupa lamu misa

8 Goa pua saa Krais-na ame pipa-pulu neme oyae meda paina kone i. Goa pua neme go konere agaa mana-rupa lagialo. 9 Neme ne madaa pedo pu raana omaloga neme agaa pawa meape. Gore ni Yesu Krais-na agaa lakene aa ya-pulu ni kalabus ada-para pi. Goa pea pare puri pane agaa nalagialua. 10 Dia, pare neme Krais-na pora pamuae kone isa-daa Onesimus* madaa agaa tepa kone i. Neme kalabus pirua neme nipu naa si-rupa kone rulape kone mogeaaya-pulu niri Krais-na Aapa pi. 11 Abade nipumiri ne raapu pirua epe kogono napisade. Goa pisade pare abiare nipumi saa laapo rata raba meape kogono pala.

12 Abia nipu wala ne piri mea repaato. Goa pi rabu nina robaa-para kone nipu mada pira palae epalia. 13 Neme epe agaa moge riape kogono madaa kalabus ada piruaayo-pulu neme Onesimus ni raapu pirua ni raba mina kone sawa. Goa pua nena alo-para nipu pirita penalo. 14 Goa pea pare neme go madaa e natedaare gore neme nipu nasaapitua. Dia, pare nena koneme nipu epenala kone sali-daare neme nipu mada mea rapalua.

15 Gore nipumi abade ne ogesi gimisade pare abiare wala nipu oro yaalo ne raapu piralipina. 16 Goa puare abia nipuri pa kogonome adini naaki-rupadaa napia. Dia, pare abiare nipu ora niaana Krais-na ame ya-pulu nipu madaa pa kogono adini aa pia-daa natema. Gore neme page nipu ora nina ame ya-pulu raaname omalo. Goa pea-ga neme nipu mealiri nipu kogono adini naaki epe-rupa piralia. Goa pea pare nipu Aa Mudu raapu pirua ora nena ame ya-pulu neme nipu madaa raana ora waru omape.

17 Goa pua neme saa Krais-na kogono padane pepa kone sali-daare gore ni mulalo agaa lage-rupa Onesimus page go-rupa waru mogeawa meape. 18 Goa pea pare nipumi abade ne madaa waea meda palo pisa-daare ni madaa yago ma-ape. Goa pua nipumi rudu meda mealo pisa-daare gore ni madaa yago ma-ape. 19 Niri Pol go agaare ora nina kimi talo: Go yanore nina bipa abutua. Gore ora nena eperupa pirape kone madaare nere ni madaa yago ia-ga akeane neme go madaa agaa lano ya? 20 Gore nina ame Aa Mudu-na bi madaare go epe raana pi kogono pape. Ne saa laapore Krais-na ame lapo pipa-ga

* **1:10:** Onesimus-ri Filimon-na kogonome adini aa yapare nipu pogola pua Pol raapu pisa. Goa puare nipu Kristen aa-rupa pua pirisa. Juda onaana rekena agaare go-rupa. Kogonome adini aa medaa gupa pogola palia-daare surube aame yada pi aanu lakeloa repena polopea madaa nilimi tala pisimi.

go kone madaare neme naa robaa-para epe kone masaape.
21 Neme go pepa epenalalore go agaa ratua piraina kone sua pi. Gore neme mo pape lalo yaenu rayo-para medaloma page mada pali kone salo. 22 Goa pea pare ne agaa meda pa lagialo: Neme nina ada pada meda managola sape. Gore neme kone salo pare Gote-me nimina beten pagalia rabu niri wala nimi raapu madaa mapiraalia kone salo.

Agaa medaloma lakesa

23 Epafras-re ni raapu Yesu Krais-na kogono madaa kalabus ada-para piruaaepa. Go aamere ne epe-rupa pirapelo wai lo o taata. 24 Nina kogono padane-para pi aanu Mak-para Aristarkus-para Demas-para Luk-para nimumi page ne-para epe-rupa pirapelo wai lo o taateme.
25 Abiare Aa Mudu Yesu Krais-me nipuna raba meape kone kuma pi nimina robaa-para mea repaaina. Goa pua nimi raapu ina.
Go mada. Ni Pol yaade.

Hibru
Ripia Agaa

Go Hibru agaame Kristen onaa meda nimuna kone rula yae gimisimi-daa go onaanu raba mulalo agaa tisa. Gore nimu rabuaniaawa kedaa kasimi. Go bukmiri nimuna kone rula yae puri mapalaalia. Gote-me Yesu Krais madaa pisa kogonona page agaa sa. Krais padanemere Gote-na epe ae mea waata.

Agaa adaa repo madaa agaa gupa sa: 1) Yesuri ora Gote-na Si pia. Yesu nipu go su amaa pa aasa raburi kedaa adaapu rua radaa adaapu nisa. Goaene Gote-me Yesuri ora onaa rayo raba minalo riri-nane mapiraasa (2.10). Goa pua Yesumi Profet aanu-para ensel-nupara Moses page ora rabuaaya. 2) Gote-me nipu ora eta irini aarupa mapiraasa. Juda aanuna eta irini aa page ora rabuaaya. 3) Yesuri ora eta irini Aa Mudu pia-pulu nipu madaa kone rulae onaa rayo mada wala mealia. Moses-na rekena agaame tare Yesumi pisa kogonona ora piksa-rupa ta.

Go pepamere onaa kone rulae yae puri mapalaawa abade Israel onaana puri pane kone rulae yae madaa agaa adaapu ia (sapta 11). Gupa sa: kedaa epalia page pinawa. Nimina kone rulae yae waru ripinua omalepape. Yesu piri pua nipuna piae ratalepape. Radaa-para kedaanu apo ritimiri pakeatepape sa.

Robonu gupa adamina:

Yesuri Gote-na puri (1.1-3)
Yesumiri ensel-nu page maoge yaaya (1.4–2.18)
Yesumi Moses Josua lapo rabuaniaaya (3.1–4.13)
Yesumi ofa miru irape aanu maoge yaaya (4.14–7.28)
Yesumi waru agaa-daa maoge yaaya (8.1–9.28)
Yesumi sipsip-na yaapi maoge yaaya (10.1-39)
Kone rulae yae penaame ina (11.1-12.29)
Gote madaa kone sua pora pamualepape (13.1-19)
Onaanu rabaminalo beten sa (13.20-21)
Pora po agaa (13.22-25)

Gote-na Simi niaa agaa laguaaya

1 Abade rana adaapu kone rado madaare
Gote-me niaana aapa akuanu agaa lakesa
rabu Gote-na agaa lakene aanumi agaa
rado rado adaapu lakesimi. 2 Goa simi
pare abia page ora orope di rabu Gote
nipuna Simi niaa nipuna agaa laguaaya.
Gore Gote-na Si nipumi go su oyae rayo
warisa. Goa pua su yaa perekealia rabu
Gote-me nipuna Si oyae rayo minalo mapiraasa. 3 Simiri Gote nipuna epe paana puri
mea waatea. Nipuri Gote-na kone nona
pi pirua nipuna puri pane agaame nipuna
warini onaa rayo-para oyaenu rayo-para
puri mapalaaya. Nipumi onaanuna wae
yaenu mea rubape kogono dia naloa nipu
yaa-para pua Gote-na popo ki-nane pua
piruaaya. Gote-re ora oyae rayona re yapulu nipu padane go-rupa piruaaya.

Gote-na Simiri ensel-nu maoge yaaya

4 Gote-me nipuna Naaki su amaa mea
rapaasa-daa go Naaki nipuna bimiri enselnuna bi page maoge yao sa. Go-rupa
abade aaraame Si lakeloa nena bimi enselnuna bi maoge yoa sa. 5 Siri ora mupaa
naaki padane ya-pulu abade Gote-me ensel
medaloma gupa nalekesa:

Nere nina Si pi-daa nalakesa.
Abiare niri nena Aapa pitualo enselnu
nalakesa.
Niri nipuna Aapa piralua. Nipuri nina Si
piralialo ensel-nu nalakesa.

6 Dia, pare abade Gote nipuna mupaa naaki
go su amaa rapatalo pisa rabu nipumi goa
sa: Nina ensel-numiri go naakina bi minasaalimina sa. 7 Goa sa pare nipumi mo
ensel-nu gupa lakesa:

Go ensel-nu aipapulu po ripu nona piane
mea repaato.
Goa pua nina kogono pi ensel-nu repena
sulaa-rupa mapiraayo.

8 Goa loa Gote-me nipuna Naaki gupa
lakesa:

Nena surubape yaenu Gote piri-para oro
yaalo pa su aalia.
Nena surube suri onaanumi ora redepo ne
kone sua waru surubalimi.

9 Naa redepo ne kone madaa ora waru pedo
pu raaname omo aaye.
Goa pea pare wae konere ora gimi ome.
Goa pea-pulu ni ora nena Gote-me neme
abade ne mapiraasude.
Goa pua nena epe kogono aa yagonu epe bi
kate rabu raaname omeme.
Goa pisi pare nena bi minasaawa raana
omape kone gisa rabu nimuna bi
maoge yaasa.

10 Goa pua Si madaa Gote-na agaa i buk
madaa gupa sa:

Aa Mudu abade neme go su waria sogo yaa
page warisu ia.

11 Go su yaa lapore ora nu piri-rupa kalepe
pape pua dia yalia.
Yapare nere oro yaalo kagaa piraama
laama pali.

12 Goa pua aanumi mamina mea koba
pimide-rupa
neme go su yaa lapo kobapu mua madia
yaali.

Goa puare aanumi maarae yae koloa alo
paeme-rupare go su yaa lapo kagaa
perekealia.
Goa pea pare nere oro yaalo pi-rupa agu pa
piraama puare ne ogae-rupa napi-
rali.
13 Abade Gote-me ensel-nu page goa
nalakesa:
Nimiri nina popo ki-nane epa piralepa lo
nalakesa.
Goa puare nimina iaanu kibu rolo-para
mapiraalua lo nalakesa.
14 Go agaare Si padane mada lagisa pare go
ensel-nu nimuri pa wasupanu nona piane
mapiraasa. Nimu Gote-na kogono pinalo
mapiraasa. Gote-me ensel-nu oro yaalo
kagaa piruape onaanu raba minalo mea
rapaaya.

2

Gote-me niaa wala misare ora adaa pisa

1 Goa pea-ga ora agaa ria niaame aba
pagemadere niaana kone-para waru mea
sua niminaaba piramina. Goa pua niaame
go pagema agaa ogesi-daa page nagimam-
ina. 2 Gote-na rekena agaare aba ripia
ensel medalomame kanaloa mea ipisimi.
Goa pisa pare onaa rayome go agaa napago
kiritisimi rabu nimuna napagesimi kone
mada wae yoto misimide. 3 Goa pisimi-
pulu Gote-me niaa oro yaalo mapiraape
kogonore ora adaape pisa-pulu niaame go
mada masaa rilalimare niaame page ora
wae yoto waru mealima.

Aba ripiare Aa Mudu nipuna oro yaalo
mapiraape agaa lakesa. Goa pua onaa
medalomame nipuna agaa pagoa simina
nimumi go agaa niaa mea waasimi. 4 Gote-
me page nimumi agaa ado makuaainalore
nipuna purimi kogono rado rado pu na-ade
kogono page nipumi napiaa kogono rado
rado page pisa. Go page Gote-me nipuna
kone sua Holi Spirit-na puri onaanu re-
para rumaa kasa.

Yesuri onaanu niaa wala mi aa

5 Abiare niaame makuaaema. Gote-me
go sua yaa waritalo pisa rabu nipumi ensel-
nu go su yaa surubenalo namapiraasa.
6 Dia, pare Gote-na agaa i buk-para aa
medame agaa go-rupa tisa:
O Gote, onaanu niaare ake ya?
Niaa pa oyaenu-rupaga akea pua niaa
madaa kone sua niaa surube pae?
7 Oge yapi di-na neme niaa mo ensel-nuna
rolo-para mapiraasi.
Goa pua neme niaa epe paana puri-para
gisi rabu ora aa muduna bi puri lapo
misima.
8 Goa pua neme oyae rayo niaana purimi
surubamonalo mapiraasi.
Gore go agaamere Gote-na oyae rayore
onaanumi surubenalo mapiraasa ta. Goa
pua nipumi ora oyae rayo surubaaya. Goa
pea pare abiare onaanumi oyae rayo su-
rubema pare waru na-adema. 9 Dia, pare
abia niaame Yesu adema. Abade rudupu
yapi di raburi nipu ensel-nuna rolo-para
mapiraasa. Goa pua Gote-na epe raba
meape kone madaa onaa rayo raba mulalo
Yesu omesa. Gore nipumi go onaa rayona
kedaanu rua omesa-pulu Gote-me nipu mi-
nasaawa nipuna epe paana puri-para adaa
bi lapo kasa.

10 Goa pua Gote nipuri ora oyae ray-
ona re ya-pulu nipumi oyae rayo warisa-
pulu nipuna surubea. Goa pea-ga nipumi
nipuna epe paana puri si wane adaapu
lamua pua katalo pisa-pulu Yesu radaa
manaasimi. Go radaa no pirisa rabu
Yesumi onaanu oro yaalo epe-rupa mapi-
raainalo riri-nane pua pirisa. Gote-me oyae
wariaawa surubea-pulu go pisare gore ora
epea pisa. 11 Yesumi onaa rayona waea
mea ruboa epe-rupa mapiraaya. Goa
pua nipu-para nipuna epe-rupa mapiraae
onaanu-para nimuna Aapare ora padane
pia. Goa pea-ga Yesumi go onaanu-para
ame baani gupa lapere nipumi yala napota.
12 Gore nipumi lalo:
O Gote-ya, nena biri nina amenu laketoa.
Gore neme nena bi minasaaluame mo
Yesuna ruru onaana ini agaana
madaa ne madaa epe yaasa toa.
13 Gore nipumi agaa wala gupa sa: Neme
Gote madaa kone waru mapiraalua. Goa
loa nipumi wala goa sa: Gote-me abade
nogo naaki medaloma ni gisa-pulu ni go
nogo naakinu raapu piruaayo sa.

Yesuri su amaa aa alua niaa raba misa

14 Gore nipumi nimu nogo naaki bi lake-
sadere nimu yogane yaapi apalae onaanu
pirisimi. Goa pisa-pulu Yesu nipu page
go onaanu nona piane pirua nimu madaa
omape kone sua pisa. Goa pua omesa
raburi nipumi onaa maomape puri i aa
Satan-na puri maoyaatalo pisa. 15 Nipumi
goa pisa rabu onaanuri su amaa pirua
omape madaa paalame omesimi. Goa
pua nimu go madaa wae kone saapirisimi:
Nimu paala omesimi rabu go konemere
nimu wae-rupa mapiraasa. Goa pisa-pulu
Yesu omesare go omape koneme adini on-
aanu esepetalo pisa.

16 Go madaare abade nipumi ensel-nu
raba mulalo naipisa. Dia, pare nipumi
Abraham-me madu i ruru onaanu raba
misa. 17 Goa pua nipuna amenuna kone
padane-rupa mu pirisa. Nipumi goa puare
nipu Gote-na miru irae aa piruare nipumi
Gote-na kogono puaaya. Gore nipu miru
irae aa-rupa pirisa rabu nipumi kone

padane sua odome omoa pisa. Goa pisa rabu nipumi onaa rayona wae yaenu mea rakepeatalo pisa. 18 Goa pua nipu mada wae kedaanu ipisare pupitagi ne koneme nipu ko tulalo ipisa. Nipumi go kedaanu risa-pulu wae yaenumi onaanu ko tulalo palia-daare gore nipumi nimu mada raba mealia.

3

Yesuna adaa bimiri Moses-na bi page rabuniaaya

1 Nina Krais-na ame baaninu-ya, Gote-me nimi page yaaloa epe-rupa mapiraasa. Goa pisa-ga nimimi Yesu madaa kone waru salepape. Gote-me Yesu niaa piri-para mea rapasanare nipumi Gote-na miru irae aa mudu pirua niaame kone rulaminalo kogono pisa. 2 Goa pua Gote-me abade nipu go kogono mapaasa rabu nipumi Gote-na agaa ora waru pagesa. Gote-na ruru onaa medalomare nipuna ada ru-para piri nona piane pirisimi. Goa pua abade Moses-me kogono pisa pare Yesumi go kogono wala ora misa. 3 Goa pea pare Gote-me Yesu nipu adaa bi mina kone isa. Go adaa bimiri Moses-na adaa bi maoge yaina kone isa. Gore ada pi aare nipuna adaa bi muaaya rabu nipumi go adana bi rabuaniaaya. Gorupare Yesuri nipuna adaa bimi ada pi aa nona piane pia. 4 Go ada rayore kogono pape aame paaya. Goa pua oyae rayo warini aare ora Gote nipu padane pia. 5 Gore Moses-me nipu kogono puare nipumi Gote-na pora waru ratua nipuna ruru raapu pirua agaa waru lakesa. Go rabu nipumi Gote-na orope pape-anuna agaa go rurunu lakesa. 6 Goa pisa pare Krais-re Gote-na Si pirua nipumi Gote-na ruru onaa ada nona piane waria mapiraaya. Gore nipumi Gote-na agaa ratua go kogono pisa. Gore oro yaalo niaana robaapara puri mapalaawa Aa Mudu epaliade yapi di madaa pedo pu waru suruba pimare niaa page Gote-na ruru mada pima. Goa pua nipuna ada nona piane pima.

Agaa rasini onaanuri Gote-na kitu pirape su namealimi

7 Goa pea-ga niaame Holi Spirit-na agaa pagamina. Gore Gote-na buk madaa i agaame gupa ta:

Abia Holi Spirit-na agaa pagalimi-daare
nimina pu robaa-para go agaa mealimina lo robaa narogaatepape.
8 Abade nimina akuanumi nipuna agaa rasua aakone isimiya-rupa napipape.
Go rabu nimimi mo onaa napiri su-para pua pirua
Gote ko tisimi rabu yola mi kone isimi.
9 Go su-parare nimina akuanumi maali 40
ru-para pisa.
Kogono pisu rabu ado kiritisimi. Go adisimi rabu ronome omoa ni ko tisimi.
10 Goa pisimi-pulu neme go onaanu nimu ora ronome omoa neme goa lakesu:
Oro yaalo nimimi kone wae sua nina agaa oro yaalo rasua nina kone namua pora go-rupa pameme.
11 Ni ora rono pisa rabu neme ora yaa madaa makuaa loa goa lakesu:
Nimi nina pirape su-parare ni raapu ora mada naepa piralimi sude.

Israel onaanumi Gote-na agaa rasisimirupa niaame goa napamina

12 Gore amenu nimina rikiraana aa meda nipuna pu robaa-para wae kone saliadaare Gote madaa kone narulaaya. Goa pua nipumi oro yaalo piri Gote gimaliaga nimimi nipu waru suruboa adalepape. 13 Goa pea pare nimina rikiraana piri onaanumi makiraawa pu robaa-para yola mi kone sulalo palimi-daare oro yaalo go ame baaninu waru raba mealepape. Goa pua Gote-na buk madaa i agaamere go rabu ta diri niaame page mada adalima. 14 Goa pua abade ripia niaame kone puri paloa rulasima-rupare abia page go kone puri paloa rulaa-mama puare omalima rabu page goa palima. Goa pua niaare ora Krais raapu nipuna onaa pitima.

15 Go madaare Gote-na buk madaa i agaame gupa tua suaaya:

Gore abia go rabu nipuna agaa pagalimiri gore nimi pu robaa narogaatepape.

Abade nimimi nipuna agaa rasua wae onaa pirisimide-rupa go kone namogeatepape sa.

16 Gore abade Gote-na agaare aapimi pa pagoa wae kone sua nipuna agaa rasisimi pae? Go onaa rayore Moses-me nimu Isip su gimoa lamua pisa raburi go wae kone simi. 17 Gore maali 40 patinaloare Gote-me aapi ratu yawesa pae? Gore nipumi waea pisimide onaanu ronome omesa. Goa pisapulu nimu omenaloa nimuna ronu onaa napiri su-para pa suaasa. 18 Gore Gote-me ora yaa madaa makuaa loa gupa lakesa: Nimi epe Kitu Pirape su-para ni raapu napiralimi. Goa saere aapi madaa sa ya? Gore abade mo nipuna agaa rasisimi onaanu lakesa. 19 Gore nimumi kone narulaawa Gote-na epe Kitu Pirape Yapi su-parare mada napua pirisimi-daa pagemade.

4

Gote-na ruru onaanu kitu mealimi

1 Gore abia Gote-na ora lalo loa aana orae agaare niaa nipu raapu ora kitu piramonalo lagisa. Goa pua nimimi nimina rikiraana onaa medaloma paala omoa waru adalepape. Goa pua Kitu Pirape Su

mulalo surubalimina. 2 Gore abade Israel
onaanumi Epe Agaa pagesimide-rupa ni-
aame page pagema. Nimumi Epe Agaa go
pagesimi pare nimu naraba misa. Gore
nimumi pa aaneme pagoa yapare nimumi
kone narulasimi. 3 Niaa onaanumi kone
rulaemare gore mo epe-rupa pirape kone
mua Gote raapu pima. Abade Gote-me go
madaa agaa gupa lakesa:

Ni rono waru pea-pulu neme ora yaa
makuaa lalo:
Nimuri oro yaalo nina pirape su-para
ni raapu ora mada napiralimi sa.

Goa sa pare nipumi su yaa wariboa kogono
pisa rabu nipumi go kitu pirape su man-
agolasa. 4 Gore yapi di 7 madaare Gote-na
agaa i buk madaa gupa tua isa: Gote-me
nipuna kogono rayo aba pu kiritua yapi 7-
mere nipu kitu pirisa tu isa. 5 Wala go agaa
medame gupa sa: Nimuri epe pirape su-
para oro yaalo ni raapu madaa naepalimi
sa. 6 Goa pua Epe Agaa aba pagoa kone
narulasimi-pulu nimu Gote raapu kitu pi-
rape su-para napirisimi. Goa pea pare
onaa medaloma Epe Agaa pagesimi-pulu
ru-nane pua Gote raapu mada kitu piralim-
ina. 7 Go-rupa kitu piralimi-daare Gote-me
yapi di rado meda page mea isa. Go isa yapi
Di-na biri ora go rabu-ga go bi abia maasa.
Oropere maali adaapu aba patinaloa Gote-
me Devit lakenaloa Devit-mi buk-para tu
mapataasa. Go agaare niaame go-rupa
dipitima:

Go rabu nimimi nipuna agaa pagalimi rabu
nimina lo robaa-para wae kone nasa
epape sa.

8 Yapare abade Josua-me onaanu epe
Kitu Pirape Su-para mea pola pisa yaalore
gore Gote-me wala Kitu Pirape Su meda
madaa agaa nalaketa pisa. 9 Goa pea
pare Gote-na rurumi pua meape suri abia
page pa ia. 10 Gore Gote-na kitu pirape
su-parare onaanu nimuna kogono gimoa
kitu piralimi. Gore abade Gote-me nipuna
kogono pu kiritua kitu pirisa-rupa kitu
piralimi. 11 Goa pea-ga niaame Gote-na
agaa waru pagoa niaa oro yaalo epe-rupa
pirape su-para pua piramina. Niaa rayome
go agaa rasalima-daare abade go onaanu
nimumi kitu pirape su-para napisimi-rupa
niaa page kitu pirape suna ru-para mada
napalima.

12 Gote-na agaare ora naomapaaya pare
go agaa ora puri paloa pia. Go agaare
nipu rai kutuna eke nona piane ya-pulu
eke laapo-ae rai kutu medaloma maoge
yaaya. Goa pua onaanumi go agaa pageme
rabu nimuna robaa-para rai kutu nona
piane yaeme awea. Goa pua go agaana
puriri niaana kone wasupa lapo kiritaaya-
para awea. Goa puare nipuna puriri
wala niaana uni rodai makibumaaya-para
page awea. Goa puare go agaana purim-
imi niaana robaa-para i kone-para niaana
raana pi kone-para adokaru mua rumaaya.
13 Gore Gote-me warini yae meda nipuna
ini agaana mada nakaledalimi. Dia, pare
su yaa rayona oyaere Gote nipuna ini
agaa madaa penaame suaaya. Goa pea-
pulu Gote padaneme niaana pema-nu adoa
mada rumaalia.

Yesuri niaana miru irae aa mudu pia

14 Gore niaana miru iraawa adaa aa
mudu pa pia. Nipu Yesu Gote-na Siri so yaa-
para pua odobaawa Gote raapu piruaaya.
Goa pea-ga niaame go kone rulae kone
waru irulu saaba piramina. 15 Niaame
niaana wae yae rabuape puri naima. Dia,
pare niaana miru irae aa mudumiri wae
yaeme niaa ko tulalo pia rabu go aa
mudumi niaa ora odome omo aaya. Goa
pua nipumi niaa raba mulalo pea. Go
oyae rayome nipu abade ko tulalo pisa
pare nipumi wae yae meda napisa. 16 Goa
pea-ga Gote-me niaana robaa-para puri
mapalaalia rabu Gote-na surubape kone
waru mula baina. Go-parare nipuna epe
raba meape kone meamina. Go pua niaa
madaa kedaa saliare nipuna epe koneme
niaa raba mealia.

5

Miru irae aa Yesumi niaa wala misa

1 Gore onaanuri Gote-na miru irape aa
mudu medare nimuna rikiraana mada
mua mapiraaya. Goa pua nimu raba mi-
nalo mapiraaya. Goa pua nipumi Gote
pa kalape yaenu-para miru irae kogono
puaaya. Gore Gote-me nimuna wae yaenu
mea rakepeainalo go miru irae kogono
pea. 2 Goa pea pare nipumi page pa kone
rado rado sua puri napata. Goa pua onaa
medalomame waea pua puri napateme
rabu nipumi nimu raba mulalore kogono
pawa paaya. 3 Gore nipumi page waea pisa-
pulu nipumi nipuna wae yae-para niaana
wae yae rayo mea rubapena miru iraasa.

4 Go Gote-na miru irae aa mudunumi ko-
gono peme rabu adaa bi kateme. Goa pea
pare pa aa meda nipuna kogono napeme.
Dia, Gote-me nipu kogono pinalo yaaloa
mapiraaya. Go-rupare aba ripia Gote-me
Aron yaaloa miru irae aa mada mua mapi-
raasa.

5 Go page Krais-re nipuna bi nipuna
minasaatalo Gote-na miru irae aa mudu
napirisa. Dia, pare Gote-me nipu go epe
kogono pinalo lakesa:

Nere ora nina Si yaade.
Abia neme ne nina Si penaame mea
waalalo lo lakesa.

6 Gore Gote-na agaa buk-para gupa tu isimi:

Nere Gote-na miru irae kogono oro yaalo
paina.
Goa pua ne miru irae aa Melkisedek-rupa
piraina sa.
7 Abade Yesu nipu su amaa epa aasa
raburi nipumi Gote-para beten-me* agaa
misa. Goa pua nipu omape paala omoa
gimolalo pisa rabu Gote-me nipu raba mi-
nalo beten lalaawa puri palo yaaloa re page
waru sa. Goa pua Yesu nipumi Gote-na
kogono pawa pua nipuna bi rabuaasa-pulu
Gote-me nipuna beten pagesa. 8 Yesuri
nipu ora Gote-na Si yapare nipumi radaa
nisa rabu nipu Gote-na agaa waru ratua
pora mogeatalo radaa nisa. 9 Goa pua
nipumi Gote-na agaa waru pagoa ratisa-
pulu nipu oro yaalo kagaa pirape konena re
piruaaya. Goa pea-pulu onaa rayome nipu
madaa kone rulaawa nipuna agaa pageme
rabu oro yaalo kagaa piraama laama pal-
imi. 10 Goa pea-ga Gote-me nipu miru
irae aa mudu mapiraasa. Goa pua go aa
Melkisedek-na rurunu mo miru ira-mama
pua pisimi-rupa mapiraasa.

Niaare oge nogo naaki-rupa napiramina
11 Go miru irae kogono madaare niaame
agaa adaapu lagialima pare go agaana
re aba niminaaliminalo kalai waru pema.
Gore nimimi aaroma yoa pageme-daa abia
nalagialo. 12 Gore niaame nimi waru
mogeaawa niaa nimina tisaa-rupa pima.
Goa pea pare nimimi kone waru abi nasu
kiriteme. Goa pua Gote-na aba pagesimide
agaana re-re pa aa medame wala nimi lag-
ina. Goa puare nimimi puri pane agaanuri
eta nona piane nanoaeme. Dia, yapare abia
nimimi adu-ipaa nona piane pa no aeme.
13 Gore onaa medame adu ipaa-rupa pa no
pimiri nimu oge nogo naaki-rupa pa pimi.
Goa pua nipumi epe pora wae pora laapo
mada na-ado rumaaya rabu pa adu ipaa-
rupa no pimi. 14 Goa pea pare puri pane
etare ora onaanumi waru neme. Go-rupa
onaanumiri epe pora wae pora lapo mada
adoa rumaalia. Nimimiri epe pora na-ado
pimi.

6

Niaame puri waru paloa kone rulamina
1 Gore abiare niaame epe puri pane agaa
mogeamina. Goa puare niaame Yesuna
agaana re agu-daa nalamina. Go page ni-
aame aba pagesimade agaana re padane go
piane agu nalamina. Niaame abade kone
pereke sua pa kogono masaa rilaawa Gote
padane madaa kone rulasimade. 2 Goa
pua niaame abade baptais meape agaa
pagoa aalu madaa ki sape agaa page pa-
gesima. Goa pua go agaa-para ome onaa
wala rekape agaa-para orope Gote-me koso
pagenalo yoto meape agaa-para go agaa
rayo pagesima-pulu go-rupa agu nalamina.
Dia-ga niaame ora onaanuna kone waru
sua agaa lamina. 3 Gore Gote-me niaa puri
ginalore ora niaame puri paloa kogono
pamina.
4 Onaa medalomame Gote gimalimiri
akea pua niaame go onaanuna kone wala
maperekealima ya? Gore nimumi Gote-
na epe paa-para pirua so yaa-para epede
puri misimide rabu Holi Spirit-mi nimu piri
ipisa. 5 Gore nimumi Gote-na agaa pagoa
nimu pora pamua ora epe ta kone isimi.
Goa pua nimumi Gote-na orope epape Di-
na puri medaloma adesimi. 6 Goa pisimi
pare go piane onaanu nimu lopome rabu
Gote madaa masaa rilaeme. Goa peme
raburi nimumi Gote-na Si wala repena
polopea-para rana laapo tua mudiaaeme.
Goa peme onaanu Krais adoa nimu yala
mapolalia. Goa peme rabu nimu wala kone
perekea nipu piri-para epape pora meda
naia.

Onaanumi Gote masaa rilaeme rabu ope etelo etelo openaloa mao yaaeme-rupa peme
7 Oro yaalo yai epea rabu sumi yai mea-
pulu onaanumi nimuna nape yaere go su
sege-para e poaeme. Goa peare Gote-me
onaa raba mulalo su madaa goa pisa. 8 Goa
pea pare su ope etelo etelo madita suri
ora wae su teme. Goa pea-pulu go su wae
madaare Gote-me wae ero agaa laketea
rabu repena sulaa-para ralia.
9 Gore nina adami aanu abiare niaame go
puri pane agaa lagema rabu nimiri go-rupa
naomalimi-daa waru adema. Gore nim-
imi oro yaalo epe-rupa kagaa pirape kone
muaeme rabu Gote-na epe puri mua epe-
rupa piramina. 10 Gote nipuna epe kone
sua nimi raba mealia. Goa pea-ga kogono
rayo nimimi pisimidere nipumi nimi mada
nakone rugulalia. Dia-ga abade nimimi
nipu madaa pedo pu raana omesimi-pulu
nimimi Krais-na ame baaninu oyae kaloa
raba misimi. Goa pisimi pare abia page
gupa peme. Goa pea-ga Gote-me nakone
rugulalia. 11 Gore niaame nimi rayona lo
robaa rekoa kogono puri palo paa-mama
pua omape di epalia rabu pamina kone
salema. Goa palimi-daare nimina epe ado
piri yaenu waru mealima. 12 Gore nim-
ina kone-para gimi naomalepape. Dia,

* **5:7:** Yesu Getsemani maapu beten lo pirua go ipula kedaanu pane mea ruba sa. Go-para page adaa: Mat 26.36-46, Mak 14.32-42, Luk 22.39-46. Gore Gote-me nipuna beten pagesa ora ria. Gote-me Krais omena gimoa tapa-para wala marekaasa. Omape yaeme nipu naripinasa. Goa pisa-daa Krais adaa bi ora madaa i medaa kasa. Goa pua aa mudu rayona adaa aa mudu nipu pia. Padane agaa medaa: Kog 2.24, Hib 2.9, Fil 2.6-11.

pare nimimi kone waru rulaeme onaanuna kone ado mogea epe-rupa ado piramina. Go rabu abade Gote-me nipuna onaanu-para meaminalo kasa yaenu nimimi mealimina.

Niaame Gote-na ora palua ta agaa madaa kone rulamina

13 Abade Gote-me Abraham-para aana oraawa goa palua lo agaa lakesa rabu nipumi yaa makuaa loa ora agaa ria lakesa. Goa puare puri pane aa meda napirisa-pulu Gote-na puri rabuaniaa nipumi yaa makuaa loa nipuna bimi loa agaa ria lakesa. 14 Neme ne ora ria lagialo sa. Goa loa nipumi lalo: Neme aana orae agaa loa puri adaape gua nena orope madiali sina akuanu ruru adaapupe mapiraalua sa. 15 Goa sa rabu Abraham nipu pa ado pirua gimi aipapulu naomesa pare nipumi Gote-na aana orae agaa suruba pirua misa.

16 Gore aa medame ora yaa madaa makuaa loa agaa tea-daare go aame nipuna bimi natea pare adaa aa medana bi loa ora lalo tea. Goa pua nipuna agaa puri mapalaatalo pea-pulu aa laapome yada palipi rabu apo yaa madaa makuaa loare ora papeanu-para ora meape yaenu mada teme. 17 Gore abade Gote nipumi gupa pisa. Nipuna Simi onaa raba minalo niaa penaame maasa. Goa pua nipuna pulalo pi kogono madaa kone naperekeyo salimi lo nipumi nipuna aana orae agaa puri mapalaatalo yaa madaa makuaa agaa sa. 18 Goa pua abiare go ora lalo agaa-para aana orae agaa laapo ia pare wala rado meda naia. Go laapo madare Gote-me yaa agaa mada natea. Goa pea-pulu niaare nipu raapu oro yaalo kagaa piraama laama palima. Goa pua mu kiritape diri niaana kone-para waru niminaaba pirua robaa-para puri mapalamina. 19 Gote-me niaa ado piralepape loa aana orae agaa-para pogatu pirape agaa-para robaa-para ora waru samina. Go konemere niaa Gote-na yaa-para i epe lotu ada ru-para epe-rupa mea palia. Sogo yaa-para i epe lotu ada-para palima rabu nimumi epe lotu adana mudiae mamina ru-para odobasimi-rupa ora odobalima. 20 Go rekena i lotu ada-rupare Yesumi niaa raba mulalo nipu aba pua odobaawa pirisa. Nipuri Gote-na miru irae aa mudu Melkisedek-na ruru yaalo pisa.

7

Melkisedek nipu ora Gote-na miru irae aa mudu pirisa

1 Go Melkisedek aare Salem su-para aa mudu pirua nipu ora so yaa madaa pia Gote-na miru irae aa mudu page pirisa. Abade Abraham-me yada pua aa mudu yapatu tua nipu adaa wala pisa rabu mo Melkisedek-re nipumi Abraham mo pora-nia madaawa nipu agaa mana kasa. 2 Goa pisa rabu Abraham-me yada waipina misa yaenu rayo rikiraana rumaala paawa medalomare Melkisedek kasa. Niaame go Melkisedek-na biri gupa perekeamina: Epe redepo ne kone rayona aa mudu lamina. Nipu Salem su-para piri aa mudu ya-pulu go suna biri gupa perekeamina: Nipu epe-rupa pawa piri aa mudu lamina. 3 Gore Melkisedek-re* aaraa aginu page napiri nipuna akuanu page agimi nipu madini di-para nipu omape di page ora naia. Goa pua oro yaalo piruaaya pare nipu Gote-na Si nona piane ora pia. Nipu Gote-na miru irae aa oro yaalo pa pia.

4 Melkisedek-re ora aa adaa-ga nimimi pagalepape. Niaana ora mupaa akuare Abraham-re nipumi yadana waipi mua mea ipisa yaenu rumaawa medaloma Melkisedek kasa. 5 Gore miru irae Livai-na si rurumiri Gote-na miru irae kogono misimi. Go kogono madaare agaa mana gupa lakesimi: Nimumi Israel onaana oyae rayo rumaa lapaawa ki lapo pegepuri nimi mealepape lo lakesimi. Gore mo Israel on-aare ora Livai-repaa pirua ora Abraham-na si wanenu page pirisimi. Gore Abraham-na ruru pirisimi aanuri Livai-mi nipuna ame-nuna ki lapo pegepu rumaape oyae kasimi. 6 Goa pisa pare Melkisedek nipu Livai ruru namadisimi. Go ruru napirisa pare nipumi Abraham-na oyae rugi 10 rumaawa misa. Goa puare Melkisedek nipumiri Abraham agaa lakeloa puri kasa. Gore Abraham-mere Gote nipuna aana orae agaa mea lakesa-daa ora aa mudu pirisa. Gupa pirisa pare nipumi Melkisedek oyae kasa rabu go aa-na puri misa. 7 Gore niaame gupa makuaamina puri kata aare ora adaa aa pia. Goa pua Melkisedek-mere Abraham maoge yaasa.

8 Gore mo Livai-repaare onaanumi oyae rugi 10 rumaainaloa nimu misimi pare nimu page pa omesimi. Goa pisa pare Melkisedek nipumiri onaanuna oyae 10 rumaae mua pa pirisa. Gore Gote-na agaa i buk madaare nipu abia page pa pia-daa niminaaema. 9 Goa pea-ga abasadere Abraham-me Melkisedek-para oyae 10 kasa rabu Livai-mi page kasa. Gore Livai aanuna si wanenumi apo oyae 10 misimide-pulu Livai-mi page kasa. Goa

* **7:3:** Melkisedek-re agimi go dina madisa pi page nata. Go dina omesa pi page nata. Nipuri go piane aa lo page buk Baibel-me nata. Goa pea pare go Hibru agaa tea aame Melkisedek-re Krais-rupa aa mudu kogono oro yalo yalo pisa ta.

pisa pare Melkisedek nipuna gupa-daa nakasa. 10 Gore Melkisedek-para Abraham laapo mo pora madaasipi rabu akua Abraham-me nipu pirisa. Goa pisa pare Livai-ri nipuna akuana robaa-para wasupa pirisa.

Gote-na miru irae kogonore aa rado abia pa pia

11 Abade Israel su-para piri onaanumi rekena agaa misimi rabu Livai ruru aanu Gote-na miru irae kogono agu pisimi. Goa pua mo Livai ruru aanumi Gote-na miru irae kogono ora epe-rupa pisimi rabu Gote-me miru irae aa rado meda orope namapiraata pisa. Yapare Gote-na miru irae aa rado meda mapiraatalo pisa rabu nipumi Erono-repaa namapiraae Melkisedek-repaa mapiraasa. 12 Goa pisa pare Gote-na miru irae aa ruru-daa alopata pula peme yaalore gore rekena agaame miru irae kogono page mea perekealia. 13 Goa pua niaana Aa Murdu-ri nipu madaa apo agaa tisade aare nipu ruru rado pirisa. Goa pua nipuna rurunumi miru irae aa mudu abade aana reke madaa Gote-na miru go-rupa nairisimi. 14 Dia-ga niaana Aa Mudu Juda aanuna rurunumi madisimi-daa niminaaema. Go madisa pare Moses-me Gote-na miru irae aa-na kogono madaa agaa lakesa rabu Juda ruruna bi nalakesa.

Miru irae aa meda Melkisedek-rupa

15 Gore Gote-na miru irae aa rado meda go piare mo Melkisedek nona piane pia-pulu miru irae kagaa agaana re-re waru niminaamina. 16 Go aare rado ruru meda yapare rekena agaame nipu Gote-na miru irae aa namapiraasa. Dia, pare nipuri oro yaalo kagaa pirape koneme nipu Gote-na miru irae aa mada mua mapiraasa. 17 Gote-na buk madaa i agaame nipu madaa gupa tu isa:

Nere nina miru irae aa oro yaalo piraina tu
isa.
Melkisedek nona piane-rupa pirali.

18 Goa sa-pulu abana rekena agaare puri napaboa niaa naraba misa-pulu Gote-me mea rubisa. 19 Gore Moses-na rekena agaame abade onaanu ora epe-rupa namapiraasa. Goa pisa-pulu Gote-me ora epe pora rado meda warisa. Go kagaa miru irae aamere abana rekena agaa rabuaniaawa niaare Gote piri-para mea palia.

20 Gote-me Yesu nipuna kagaa miru irae aa mapiraasare nipumi yaa madaa makuaa ora lalo loa mapiraasa. Abade miru irae aanu mapiraasa rabu aa medame go-rupa naloa pirisimi. 21 Pare Yesu nipu miru irae aa pirinalo Gote nipuna yaa madaa makua sa. Gore Gote-me nipu gupa lakesa:

Nere miru irae aa oro yaalo pirape.
Ni Aa Mudumi yaa madaa makuaae agaa
loa neme wala kone naperekealua
sa.

22 Go agaa lakesa rabu Yesumi ora epe aana oraalapae agaa mea ipisa rabu nipumi abade miru irisimide kogono rabuaniaawa nipuna kagaa kogono puaaya.

23 Abade Gote-na miru irisimide aanuri nimu omaama pisimi. Goa pua nimumi oro yaalo alopata pua nimumi kogono pala pisimi. 24 Goa pisimi pare Yesu nipuri oro yaalo pa pirua nipumi miru irini kogono oro yaalo palia. Goa pea-pulu nimumi alopae aa medaloma mada namapiraalimi. 25 Goa pea-pulu abia page orope page onaa medalomame nipu madaa kone rulalimiri Gote piri-para polalo palimi rabu go onaanu oro yaalo pirina lape su-para mapiraawa rabamealia. Gore nipu oro yaalo pa pia-pulu nipumi onaanu madaa Gote-me nimu raba minalo beten loaaya.

Gote-na miru irae aa mudu Yesumi niaa raba muaaya

26 Goa pea-ga Yesumiri niaana miru irae aa mudu pirua niaa waru raba muaaya. Gore nipuri ora epe-rupa pirua nipumi wae yaenu meda napisa-pulu ora wae yae pi onaanu gimea. Nipuri ora epe aa rado pirisa-pulu Gote-me waea pi onaanu raapu meda-para napirina so yaa-para aa mudu mapiraasa. 27 Abade Gote-na miru irae aa mudunumi yapi padane padane laatapu aana reke mada pua epe yaenu Gote-para miru irisimi. Goa pua aba nimuna wae yaenu mea rubenalo miru iraasimi. Goa pua oropere onaanuna wae yaenu mea rubenalo miru irisimi. Goa pisimi pare Yesumi nipu omoa nipuna yogane Gote kasa rabu nipumi rana padane kasa. Goa pisare nipuna wae yae madaa naomesa. 28 Gore Moses-na rekena agaame pa pupitagi ne aanuri miru irae aa mudunu mapiraasa. Rekena agaa maala misa pare orope Gote-me yaa madaa makuaa loa pisa rabu nipuna Si mapiraasa. Gote nipumi goa pisa-pulu nipumi Yesu oro yaalo epe-rupa mapiraasa.

8

Yesuri yaa-para miru irape Aa Mudu pia

1 Gore mo temade agaana re-re go-rupa: Niaana go-rupa epe miru irape aa muduri pa pia. Nipuri so yaa-para pia Aa Muduna king siaa popo ki-nane ora epe-rupa pia. 2 Nipumi Gote-na ora waru epe ada-para miru irae kogono pea. Go adaare abade aa medame nawarisimi pare Aa Mudu nipuna bipa pa warisa.

3 Gote-na miru irae aa rayomere Gote-
para pa ode kane oyaenu-para epe sip-
sip menanuna miru-para mea kalainalo
mapiraasimi. Goa pea-pulu niaana miru
irae aa Yesumi page epe oyaenu katalo
pea. 4 Yesuri nipu su amaa pirita pisa
yaalore nipu Gote-na Miru Irae Aa napirita
pea. Akolo ya? Gote-na miru irae
aa medaloma su amaa aba pirua rekena
agaame ta-rupa nimumi Gote pa kane oyae
kateme. 5 Nimumi Gote-na miru irae
kogono pemere nimumi so yaa-para epe
lotu ada ru-nane i kogono nona piane go
suna peme. Go-rupare Moses-me page
pisa. Moses nipumi sel mamina-me warini
lotu ada pulalo marekaasa raburi Gote-me
gupa lakesa: Gore neme ada wariali rabu
oyae rayore neme ne so rudu madaa mea
walawade nona piane wariape lo lakesa.
6 Goa pisa pare Gote-me Yesu nipuna miru
irae kogono mea kasa rabu go kogonome
miru irae aa medalomana kogono rabuani-
aasa. Gore Yesu nipumi Gote-re niaa raapu
kagaa pogatu pirua kogono abade pisimi-
rupa rabuaniaaya. Gore go kagaa pogatu
pirape kogono pisa rabu ora epe aana orae
agaame mea lagisa-pulu abana aana orae
agaa rabuaniaasa.

Kagaa pogatu pirape agaame abana aana orae agaa rabuaaya

7 Gore aba ripia pogatu pirisa-rupa ora
epe ta pisa yaalore gore Gote-me wala
rana laapopa pogatu pirape gimola pisa.
8 Goa pisa pare Gote-me abana pogatu pi-
rape agaa madaa pedo napisa. Goa pua
onaanuna wae yae penaame waasa rabu
nipumi adoa lalo: Abade Aa Mudumi gupa
sa: Pagalepa. Ora orope epaliade yapi
di raburi neme Israel onaanu raapu ka-
gaa pogatu pirape agaa laketoa. Goa pua
mo Juda onaa ruru page laketoa. 9 Goa
palua pare abade neme nimuna akuanu
raapu pogatu piru kogono pisu-rupa na-
palua. Abade neme nimu suruboa Isip su
gimenalo mea pisu. Goa pisu rabu nimumi
nina pogatu pirape agaa madaa kone naru-
lasimi. Goa pisimi-pulu neme nimu gimisu.
Aa Mudumi go madaa agaa gupa sa. Gore
Aa Mudumi wala page gupa sa: 10 Go kagaa
pogatu pirape agaa rado medare Israel on-
aanu laketoa. Go raburi neme nina rekena
agaa rayore nimuna robaa-para ina toa sa.
Goa puare nimuna kone-para masaalua.
Goa puare niri nimuna Gote piralua-pulu
nimuri naa ruru onaa piralimi. 11 Goa
palua rabu nimumi nimuna ame baaninu-
para Aa Mudu madaa kone rulaatepape lo
nalaketeme. Go rabu page nimumi nimuna
su padane-para piri onaanu-para Aa Mudu
madaa kone rulaatepape lo nalaketeme.
Dia yapare onaa rayome ni madaa kone
aba rula kiritua makuaalimi. Goa pua onaa
naraanu page aa mudunu page rayome
kone rula kiritalimi. 12 Go rabu neme nimu
madaa odome omoa nimina wae yaenu
mea rubalua. Goa pua neme nimuna wae
yaenu minarepaawa neme mea rubalua.
Aa Mudumi agaa gupa sa.

13 Gore Gote-me kagaa pogatu pirape
agaa madaa agaa lakesa-pulu go agaamere
abana mupaa pogatu pirisimi agaa ora
rabuaniaasa. Goa pua abade i yaenuri ora
aipapulu dia yalia.

9

Abade miru irae aanumi sipsip oyaena yaapimi miru irisimi

1 Aba ripia Gote raapu pogatu pirape
agaa lakesa rabu onaanumi Gote-na bi mi-
nasaame rabu go agaame pora mea waasa.
Go pogatu pirape agaa kasa rabu nimumi
epe lotu ada go su amaa warisimi. 2 Gore
nimumi lotu ada meda sel mamina-me
pisimi. Goa pua nimumi aba riri-nane robo
sua sel ada padane pisimi. Go ada-parare
lam reke madaa Gote-na warini bret raapu
mea isimi. Go riri-nane adana ru-parana
biri Epe Rekena Robene Rum simi. 3 Gore
nimumi mamina-me kepo pua gona masaa-
nanere oge sel ada meda pisimi. Goa ada
laapona biri Ora Epe Rekena Robene Rum
simi. 4 Go ada-parare epe kaa pi miru irae
yae isa. Go yaenu mea irisimi aana rekere
aana gol-me warisimi. Go ada-parare
meda-para pogatu pirape agaa sape bokis
mea isimi. Go bokis-ri nipuna ragala meda
aana gol-me warisimi. Go bokis-parare eta
mana pabe botol-para Aron-na rimaapu-
para aana laapo page mea isimi. Mo botol-
re aana gol-me warisimi. Mo rimaapuri
kagaa repena yonu apalae saapirisimi. Mo
aana laapo madaa Gote raapu pogatu pi-
rape agaa tapalaawa isimi. 5 Gore go bokis
so madaare ensel nona piane yae laapo
marekaasimi. Nipuri epe paana puri mua
Gote-na epa pirape robo mea waasipi. Nipu
pa awoa popaa ridulasipi robo-parare on-
aanuna wae yaenu mea rubape robo mea
waasa. Goa pisa pare abia go yaenuna re
rayo mada nalagialua.

6 Gore nimumi oyaenu go-rupa man-
agolaawa pisimi. Goa pua oro yaalore
mo Gote-na miru irae aanu nimuri mo
mamina-me riri-nane warini lotu ada-para
puare nimuna pa kogono pu pirisimi. 7 Goa
pisimi pare epe mamina ada laapopa rum
ru-nanere Gote-na miru irae aa mudu
padane odobata pisa. Ora maali rayo-
parare rana padane agu puala pisa. Goa
pisa rabu nipumi yaapi mea puala pisa.
Go yaapi-miri nipuna wae yae-para onaa-
nuna wae yae mea rubainalo miru irala

pisa. Go wae yaenuri onaanumi kone waru naniminaawa pisimi pare nipumi go rayo mea rubainalo pisa. 8 Go abana pora madaare Holi Spirit-mi niaa go-rupa waatea: Gore mo aba warisimide ririnane sel ada-para kogono pisimi rabu go epe sel lotu ada ru-nane mada na-adesimi. 9 Go mamina-me warini sel adaare abia niaame go rabu makuaamonalo warisimi. Go sel-me warini lotu ada-parare nimumi Gote kane oyaeyaenu-para mena oyaenu mirunu-para kasimi. Goa pisimi pare go onaanuna robaa-para i kone namaeapeaasa. 10 Go miru irae konere etanu-para ipa nape yaenu-para onaa redepo yaape yaenu page go yaenu madaa irisimi. Goa pisimi rabu rekena agaa kurua to yogane madaa kone sua pisimi. Gote-me go rekena agaa rayo kasare gore nimumi kurama pu pimi. Goa peme pare Krais-me oyae rayo maredepo yaanalo kagaa oyae mea ipisimi.

Krais-mere nipuna yaapimi ora pi lo miru irisa

11 Gore apo ipisade epe yaenuna miru irae aa mudu Yesu nipumi kagaa oyae mea ipisa. Nipuna lotu adaare ora epe tadaa pa su amaa onaana kimi warini-rupa dia. Nipuna pirape adaare pa sua amaa onaana kimi warisimi-rupadaa dia. 12 Gore Krais nipu Epe Rekena Rum-para pisa rabu nipumi meme sipsip-nu yaapi namea pisa. Dia yapare nipuna yaapimi rana padane Gote-para miru irisa-pulu nipu so epe ada-para rana padane pisa. Goa pisare nipumi niaa oro yaalo kagaa mapiraatalo pisa. 13 Gore aba pirisimide onaa medalomana yogane oto madaa niti pisimi. Goa pua mo Gote-na miru irae aanumi meme menanupara gawa mena yadapununa yaapi muare mo gawa mena wai page repena sulaapara irisimi. Goa pua go irini yaapi muare mo onaanu mada mea radu pisimi. Goa pisimi raburi nimuna yogane ora maepeaawa epe-rupa pirinalo pisimi. 14 Goa waru pisimi pare Krais-na yaapimi go pisimi-a rayo rabuniaasa. Yesu Krais-re nipumi oyae meda naisa. Dia, pare Holi Spirit-na puri oro yaalo nipu madaa isapulu nipuna tore Gote-para ora epe mirurupa kasa. Goa pisa-pulu nipuna yaapimiri niaana yogane agu-daa namaepeaasa. Dia, pare niaana pu robaa-para i kone rayo maepeaasa-pulu niaame oro yaalo pia Gote-na kogono epe-rupa pamina.

Yesuna yaapimi kagaa pogatu pirape agaa puri mapalaaya

15 Goa pisa-pulu Krais-me niaa raapu kagaa pogatu pirape agaana porare nipuna yaapimi pua puri mapalaasa. Goa pua nipu omesa rabu onaa rayo abana rekena agaa isimi rabu nimuna pisimi wae yaenu madaa nimu maesepeatalo omesa. Goa pisa-pulu Gote-me onaa rayo yaaloa mapiraasadere nimumi Gote-na aana orae epe puri rayo oro yaalo mealimina.

16 Gore aa medame nipu orope omalua kone salia-daare nipuna moae yaenupara nu yapara rumaatalo palia. Goa pua nipuna simi oyae minalo pepa madaa tua mapataasa. Goa pua simi aaraana moae yaenu mulalo palia-daare onaa medalomame apo pepa ademe-pulu si nipuna mealia. 17 Goa pea pare aaraa pa kagaa pirinare simi moae yaenu meape pepa madaa kone nasalia. Dia, pare omenaloare nimumi mulalore aanuna bi dipia rumaalimi. 18 Go kone padane-rupa suare abade nimumi rekena agaa padane isimi rabu yaapimi go agaa puri mapalaasimi. 19 Aba ripiare Moses-me rekena agaa rayo onaa lakelo kiritisa. Goa puare oropere nipumi gawa kebonu meme menanuna yaapi-para ipa-para moropisimi. Goa pua nipumi sipsip menana iri-para repena hisop-na yo apalae mua yaapi pataasa. Goa puare nipumi mo yaapimi rekena agaa i bukpara onaanu rayo madaa page pasa. 20 Go rabu nipumi lalo: Gote-me nimi rekena agaa pagaliminalo lagisanare go yaapi-miri apo agaa pogatu mapiraaya. 21 Goa puare Moses mo yaapimi sel mamina ada mada page mo lotu ada-para sape yaenu madaa page go yaapinu radu radu pasa. 22 Gore rekena agaa madaare yaapimi oyae rayo pode maepeaaya. Go page yaapi nakoyalimiri Gote-me onaanuna wae yaenu namea rakepeaalia.

Krais nipuna tome miru irisa rabu niaana wae yaenu rayo mea rubaasa

23 Gore go su amaa lotu ada-para Gote miru irata pisimide yaere so yaa-para i yae nona piane mea waasimi. Goa pea pare so yaa-para i yaenu rayo madaare epe miru irae yae rado piane medame maepeaatalo pisa. 24 Gore abade Krais pa su amaa aanumi warini ada-para naodobasa. Go aanumi pisimide mamina adaare so yaapara aaya nona piane aasa. Goa puare abiare Krais Gote-na ini agaa madaa pirua nipumi niaa raba minalo pu aaya.

25 Gore maali padane padane laatapu raburi Juda aanuna miru irae aa mudu Epe Rekena Robene Rum-para odobaawa mena medana yaapi mea isa. Goa pisima pare Krais-mere nipuna bipa yaapi koya sa rabu nimumi miru iritalo peme-rupare oro yaalo rana adaapu nakoyasa. 26 Gore nipumi rana adaapu pula pisa yaalore gore nipumi kedaa rana adaapu rita pisa. Dia goa pula pisa yaalore Gote-me su warisana rabu nipumi kedaa riaa-mama ipua abia page pa kedaa ruata pisa. Ora dia-ga Krais

su amaa rana padane ipua kedaa risa-pulu wala laapo pa narita epalia. Goa pua nipu niaa madaa omesa rabu Gote-para miru iritalo puare niaana wae yae rayo mea rubisa. 27 Onaa rayore padane rabu omoa wala orope Gote-me onaa rayo koso madaa epena tea. 28 Goa pea-rupare Yesu Krais-mere nipuna rana padane Gote-para miru iritalo kasa. Goa pisa rabu onaa rayona wae yaenu mea raakepe rubatalo pisa. Goa pisa-ga wala oropere rana laapo epalia rabu wae yaenu mea rubolalo-daa naepalia. Dia, pare onaanuri nipu madaa kone ora waru rulaawa nipu ado piralimi-daare nipumi go onaanu kagaa mapiraama laama palia.

10

Abade irisimide mirumiri wae yaenu narakepesa

1 Gore Juda aanuna rekena agaame orope paliade-anu rayo penaame nawaasa. Goa pua rekena agaare ora yaena re waru namea waasa pare wasupa ademe-rupa mada adesimi. Rekena agaamere maali padane laatapu Gote-para oyaena miru padane-rupa miru ira-mama pu piruasimi. Goa pua oro yaalo onaanu nimu lotu ada-para pisimi rabu rekena agaame nimu namaepea kiritisa. 2 Dia yapare rekena agaame Gote-na bi minasaatalo pisimi on-aanuri nimu waru maredepo yata pisa yaalore gore nimumi Gote-para epe kaa pi miru wala nairita pisimi. Go page miru irua onaanuna kedaa dia ta pisa yaalore nimumi miru irae kogono gimoa waea nasaapirita pisimi. 3 Goa pisimi pare oro yaalo maali epala pisa rabu mo nimuna miru irisimi rabu nimuna wae yaenu pa niminaaba pirua gona irisimi. 4 Goa pea-ga gawa mena yadapuna yaapi-para meme menana yaapipara-mere onaanuna wae yaenu ora namea rubisa.

5 Goa pea-pulu Krais go su amaa epolalo pirisa raburi nipumi Gote-para gupa sa:

Gore nimumi pa gawa mena-para meme
menanuna yaapi koyoa miru irua
katemere nimu gimi omesi.
Goa pua neme nina miru iratalo nena yo-
gane aba managola saaye.
6 Gore nimumi meme gawanuna to yogane
rayo aana reke madaa sua repena
sulaa-para mea sua miru irua wae
yaenu rayo mea rubaasimi.
Neme go kone rayo raaname naomesi.
7 Goa pisi-daa neme goa sude:
O Gote, neme ni adape.
Abade ni madaa rekena agaa i buk
madaa pepa tisimi ya-rupare abiare
nena agaa pagoa ratulalo aba epawa
sa.

8 Go aba ripiare nipu madaa rekena agaame miru irisimina agaa madaa gupa su: Nimumi meme gawa menanu tua miru iritimiri gore neme gime sa. Goa pua oyae ari go yaenu aana reke madaa repena sulaa-para wae yaenu mea rube-nalo miru iritimiri neme go kone madaa raaname page naomesi. 9 Goa puare wala oropere nipumi gupa sa: Gore neme ni adape. Niri nena agaa pagoa ratulalo aba epawa sa. Goa sa-pulu nimuna abana miru irisimide kogono rayore nipumi mea ruboare Krais niaa madaa omape kogono mea lopasa. 10 Yesu Krais-mere Gote-na kone rayo mua pisa-pulu nipuna yoganere Gote-na miru irape-rupa rana padane pisa. Goa pisa-pulu go madaare nipumi niaana wae yaenu mea rubainaloa epe-rupa pima.

Krais nipuna to mea kasa rabu ofa-rupa pua wae yaenu rayo mea rubisa

11 Gote-na miru irae Juda aa rayore reke madaa rekaawa nimuna kogono oro yaalo arinuna miru padane-rupa irisimi. Oro yaalo goa peme pare gomere onaanuna wae yaenu mada namea rubaasa. 12 Goa pea pare Krais-me niaana wae yaenu mea rubape miru-rupare ora rana padane-ma iraasame epesa. Go madaare oro yaalo go kogonome niaana wae yaenu rayo mea ruba kiritisa. Nipumi goa puare nipu Gote-na popo ki-nane pua pia. 13 Nipu goa pu kirituare Gote-me nipuna iaanu nipuna aa rolo-para mea mapiraainalo nipu ado pirua surubesa. 14 Gore nipumi rana padane miru irisaana kogono pua onaanu maepeaawa nimu oro yaalo epe-rupa mapiraatalo pisa.

15 Go madaare Holi Spirit-mi page niaa agaa gupa laguaaya: Gore Aa Mudumi goa sa: 16 Go kagaa pogatua pirape yaere go-rupa: Neme nimu raapu pogatapena agaa kagaa gupa laketoa: Nina rekena agaa ray-ore nimuna lo robaa-para masaalua. Goa pua nimuna kone-para rekena agaa page tu salua sa. 17 Goa lakeloa sana wala orope agaa meda gupa lakesa: Neme nimuna wae yaenu pisimide kogono madaa na-niminaaba piralua sa. 18 Gore Gote-me wae yaenu aba mea rubaasa-pulu wala niaame wae yae raakepenalo miru wala meda nairalima.

Niaame Gote kone waru rulaawa re-para baina

19 Goa pea-ga nina ame baaninu, Yesu nipuna yaapimi niaa aba kabesa-pulu Gote-na sogo epe rekena rum-para pua odobatalore gore niaame paalame nao-mamina. 20 Nipumi ora epe kagaa pora warisa-pulu niaa mo Gote-na ada-para baina. Go kagaa oro yaalo pirape porare nipu omesa rabu nimumi nipuna yogane

mo epe adana mamina pora gaape nona piane maoyaasimi. Goa pisa-daa niaa ora epe ru-nane mada odobamina. 21 Gore niaana Gote-na miru irae aa mudu padane pia-pulu niaa Gote-na rurunu mapiraaya. 22 Gore nipumi abade nipuna yaapimi niaana robaa-para i wae kone rayo mea ruboa niaa maepeaasa. Goa pua nipumi niaana yogane page epe ipame aba radepeasa. Goa pisa-pulu niaame kone padane sulalore puri waru paloa kone rulaawa Gote re-para baina. 23 Goa pua epe oyae gialua ta-pulu niaame kone waru rulaawa ado piramina. Goa pua Gote-me aana oraawa ora palua ta yaenuri ora mada palia. 24 Goa pua niaame niaana ame baaninu madaa kone waru sua nimu raba meamina. Niaame goa palima rabu nimumi raana omape kone-para epe kogono pape pora agu ratinalo raba meamina. 25 Goa pua niaana ame baaninu raapu kirita pirape konere nakone rugulamina. Onaa medalomame kone rugulaawa pirisimi-rupa napiramina. Dia, niaame ame baaninuna robaa-para puri mapalamina. Gore niaame Aa Muduna epape diri abiare aba rudu yala-ga nimu ora waru raba meamina.

Niaame Gote-na Siri masaa narilamina

26 Gore niaame Krais-na agaa aba waru pago kiritua wala orope niaana koneme pupitagi nalima-daare go wae yae mea rubolalore miru irae konemere mada namea rubalia. 27 Dia-ga niaame paalame ora waru omoa koso lape di madaa kone waru sua paalame omoa piramina. Gore onaa medalomare Gote-na iaanu apo piruaeme-pulu koso pagoare wae yoto minaloa oro yaalo raape repena sulaamere nimu rayo ralia. 28 Gore aa medaloma Moses-na rekena agaa rasisimiri adasae aa repo lapome nipuna pisa waenu lakesimi. Goa pisa rabu koso pagoare nimumi go aa madaa odome naomoa nipu tu maomasimi. 29 Goa pisa pare aa medame Gote-na Si masaa rilalia-daare Gote-me raaname omalia ya? Dia, go aamere ora wae yoto adaape mulalo pea. Yesuna yaapi-miri abade go aa nipu wala misa. Goa pisa pare mo Yesuna yaapimi Gote-na kagaa pogatu pirape yae nipuna puri mapalaasa. Go pisa-pulu Gote-na Holi Spirit-mi rabameape kone guaayare ora waea pea kone imi. 30 Go agaare Gote-me lagiala-ga pagalepa: Neme waea pi onaanu-para kone sua yago abutua sa. Goa pua nipumi wala agaa gupa sa: Aa Mudumi nipuna ruru onaa koso pago rumaalia sa. 31 Goa pea-ga aa meda apo-rupa waea paliare oro yaalo pa piri Gote-me wae yaena yago tulalo palia-pulu go madaare paalame waru omamina.

Niaame kone rulae yae madaa rekaamina

32 Pare nimimi abade pirisimide-rupa niminaatepape. Gore Gote-na epe paa adoa kedaa adaapu risimi rabu go yaenumi nimi narabuaniaasa. 33 Goa pua yapi medalomamere nimumi nimi pa onaana ini agaana marekaawa ero agaa loa waea pisimi. Goa pua oro medamere onaa medaloma kedaa go-rupa risimi rabu nimimi nimu raba mulalore nimu raapu pua pirisimi. 34 Goa pua onaa medaloma kalabus ada-para pirisimi rabu nimimi odome omesimi. Goa pua aanumi nimina oyae wala perea meala pisimi rabu nimimi raaname omoa ria mina gimisimi. Gore nimina oro yaalo epe pirape oyaenu ia-daa niminaawa go kedaanu riasimi.

35 Goa pisa-ga nimina robaa-para i puri pane kone rulae yae nimimi nagimalepape. Dia, go koneme nimi epe yoto adaape mea gialia. 36 Nimimi puri paloa rekaape kone salepape. Nimimi goa palimi rabu nimimi Gote-na agaa mogeawa Gote-me aana oraawa ora palua ta-pulu epe oyaenu pirua mealimina. 37 Gore Gote-na buk madaa gupa tu isa: Orope oge-daa pirua epaliade aare ora epalia. Gore nipuri ado piruaaya. 38 Goa pea pare nina epe redepo ne onaanumi kone rulaawa nimi oro yaalo epe-rupa piralepape. Goa palimi pare nimu padanemame ni masaa rilalia-daare neme nipu madaa raaname naomalua.

39 Goa sa pare niaame paalame naomoa pururu piae naloa alupamina. Dia, niaame ora kone waru rulaawa oro yaalo kagaa piraama laama palima.

11

Kone rulae yaena re agaa

1 Niaana kone rulae yaeme mealua kone sua ado pia yaere Gote-me ora gialia-daa makuaaema. Goa pua niaame aba naademe yaenu niaana kone wasupame aba niminaaya. Go konere ora ria yaade. 2 Abade pirisimi aanumi kone rulasimi rabu Gote-me nimu ora epe bi kasa. 3 Niaame page go-rupa kone rulaema. Goa pua Gote-me su yaa lapore go agaame warisaaya-daa makuaaema. Goa pua oyae rayo niaame namakuaaema yaenu mua Gote-me warisa.

Abel-para Enok-para Noa nimuna kone rulae yaena agaa

4 Abel-me Gote madaa kone waru rulasa. Goa pua Gote-para miru irisa rabu nipuna miru ora epea redepo sa. Goa pua Keinna miru maoge yaasa. Goa pisare Abel-me

kone rulasa-pulu go madaare Gote-me nipu maredepo yawa epe bi kasa. Abel-me Gote oyaenu pa ode kasa-daa Gote-me ora raana waru omesa. Gore Abel nipuri aba omesa pare nipu Gote madaa kone rulaawa pirisa agaare niaame pa go pagema-daa.

5 Enok page Gote madaa kone rulasa-pulu nipu naomesa. Nipu pa pirapalae Gote-me yaa-para mea pisa. Goa pisa rabu onaanumi nipu asapu pirisimi pare nipu na-adasasimi. Gore Gote-na agaa i buk madaare goa palia lo gupa tu isa: Abade Gote-me Enok so yaa-para namea pisa rabu Gote nipu madaa pedo pisa. 6 Gore aa medame Gote kone narulalia-daare Gote-me nipu mada pedo napalia. Gore aa rayo Gote piri-para polalo palimi-daare nimumi Gote ora pa pia-daa kone rulalimi. Go onaaanumi Gote kone rulalimi-daare nipumi nimu epe yaenu katea.

7 Noa-me page Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me Noa lakeloa wae kedaa meda orope epalialo remaa lapalasa. Go yae Noa-me aba na-makuaasa pare nipumi Gote-na agaa narasini sana sipi meda aba warisa. Goa puare nipuna ona nogo naakinu nimu ru-nane pua odobaawa epe-rupa pirisimi. Go nipuna kone rulae yaemere su amaa piri onaa rayo madaare yada robe nona piane-rupa rumaasa. Gore Noa nipu kone waru rulasa-pulu Gote-me nipu ora redepo ne aa mapiraasa.

Abraham-para Sara laapo

8 Abraham-me Gote kone rulasa-pulu Gote-me nipu yaasa rabu Abraham-me Gote-na agaa pagoa ratisa. Goa pua Gote-me ne adaare meda gialua loa waatalo pisa. Go suri Abraham nipumi na-adesa pare nipumi kone rulaawa nipumi go su mealua kone sua pirisa. 9 Nipumi kone rulaaware abade Gote-me gialua sa su-para pua pirisa. Nipu go su-para pua pirisa raburi gore nipu pora kimisu aa nona piane pua pirisa. Goa pua nipuna mamina-me pi ada mea pua Aisak-para Jekop nipu lapo pirisimi. Go aa lapore Gote-me nipu raapu go su ora minalo lakela palasa. 10 Oro yaalo Gote-me Abraham madaa kone mapiraawa warini adaare ya-pulu adawe kone sua pirisa. Abraham nipu omoare go ada re-para palua kone sua kone rulaawa pirisa. Gore Gote nipumi go adaare warisare oro yaalo kagaa pirape ada pigi mua warisa.

11 Sara-me page Gote mada kone rulasa-pulu nipuna naaki nogo madiape diri aba dia naloa onagae pirisa pare nipumi Gote madaa kone rulasa. Goa pua Gote-me aana oraawa ora palua lo agaa lakesa-pulu mada palia kone isa. 12 Goa pisa-pulu nipu ogae yoa re-para pode omesa pare nipu ora nogo naaki adaapuna aaraa pirisa. Nipuna madini si wanenuri gore nimu so yaa-para aaya uba kedonu-rupa pimi. Go page ipa solwara mada iade ipa mu-rupa page pirisimi. Go onaanuri niaame mada nadipi kiritalima.

13 Go onaanuri nimu kone rula piruare aba omesimi. Goa pua nimu abade go su amaa pirisimi raburi nimumi Gote-me aana oraawa goa palua lo lakesa yaenu abi namisimi. Dia, pare nimumi go yaenu oro opapalia-daa niminaawa mealima kone madaa raaname omesimi. Goa pisimi-pulu go su amaare nimu yada tae epe onaa pirua ora pa pora kimisu onaanu pimalo penaame lapaasimi. 14 Onaanumi agaa go-rupa temenare nimumi ora epe su rado mealima madaa agaa penaame lapaasimi. 15 Go onaanuri nimumi aba pirua ipisimide su-para ta pisimi yaalore go konemere nimu wala pola pisimi. 16 Yapare nimuna i konere ora epe su rado meda adawe kone isimi. Go suri yaa-para padane ia. Go kone isimi-pulu nimumi Gote-para nere ora ni-aana Gote tema simi rabu Gote-me yalame naomesa. Dia, nipumi go onaanuna kone rulae yae madaa oro yaalo kagaa pirape epe adaare so yaa-para managola saaya.

17 Abade Gote-me Abraham-na kone adolalo ko tisa rabu Abraham-me Gote madaa kone rulasa. Goa pisa-pulu nipuna si Aisak Gote-para miru irae yae nona piane tulalo pisa. Gore Gote-me aana oraawa goa palua lo agaa lakesa-pulu Abraham-me nipuna si miru irape nagimisa. 18 Gore Gote-me Abraham-para Aisak madaa aana oraawa ora palua lo agaame gupa lakesa: Gore Aisak-na rurumiri nena si wanenu madialia sa. 19 Gore Abraham-me si tulalo pisa rabu nipumi kone gupa isa: Nipu ora omalia-daare pinawa kone sua Gote-me nipu wala mada marekaalia kone isa. Goa kone isa pare abiare go piane agaa ia: Abraham nipuna konemere naaki tua matmat-para aba rogaabae yapare nipu matmat-para wala misa.

Aisak-para Jekop-para Josep-para

20 Aisak-me Gote madaa kone rulasa-pulu nipumi agaa mana Jekop-para Iso lapo puri minalo agaa mana lakesa. Go agaare nipumi orope papea mada kone lakesa.

21 Jekop-mere Gote madaa kone rulasa-pulu nipuna omape di rudu sa raburi nipumi Josep-na si laapo-para puri minalo agaa mana lakesa. Goa pulalore nipuna rimaapu ripinua rumu pege pua aalu ada-niaawa Gote-na bi minasaasa.

22 Josep nipu omolalo pala pirua pa kone rulaawa orope Israel onaanu Isip su gimoa palimi lo lakesa. Goa pua nipumi kone rulaawa nipuna uni ro rogaabae wala mua mea pulupape lo lakesa.

23 Moses-na agi aaraa lapomere Gote
madaa kone rulasipi. Goa pua naaki Moses
madisipi rabu nipumi ipa ini repaa-nane
aasa aroka re-parare naaki akua repo ru-
nane paga isipi. Gore go naakiri ora
ini ro epe naaki madu isipi. Goa pua
agi aaraa laapome king-na agaa madaa
paalame omoa pagaa isipi.
24 Gore Moses nipu Gote madaa kone
rulaawa aba adaa yaboa sana ni ora aa
mudu Fero-na wanena si-daa dia yaade
lo aba makuaasa. 25 Gore nipuna konere
Gote-na ruru onaa raapu pirua go kedaa
nimu raapu rita palua kone isa. Gore niri
go su amaa rudupu pirua pupitagi napere
gipia kone sua pisa. 26 Gore nimumi Krais-
na* kogono madaa ni ero agaa teme-daare
ora epe agaa te kone isa. Go konere Isip
su-para i mone oyae rayo rabuniaae kone
misa. Gore nipumi mo Gote-na epe yoto
meape di rabu raaname omalua kone isa.
27 Gore Moses nipumi Gote madaa kone
rulasa-pulu nipumi Isip su-para piri aa
mudumi nipu ratu yawalia madaa paalame
naomesa-pulu go su gimoa pisa. Gore aa
medame Gote ora na-ademe pare Moses-
na koneme Gote adesa-pulu nipu ora puri
paloa pirisa. 28 Gore Moses nipumi Gote
madaa kone rulasa-pulu nipumi eta irape
di isa. Goa puare nipumi gawa menana
yaapi pora gaape madaa pepe minainalo
lakesa. Moses-me naaki mupaa maomape
ensel-me Israel onaanuna madini mupaa
naaki natinalo rekena mada isa.

Israel onaa adaapumi Gote kone rulaawa puri misimi

29 Gore Israel onaanumi Gote madaa
kone rulasimi-pulu nimumi Ipa Kaane ke-
naasimi raburi ora su kaapu ne nona piane
kenaasimi. Goa pisimi pare Isip su-para
piri aanumi go ipa kaapune pare nimu
tulalo rata mea pisimi pare ipame nimu
rigitisa rabu nimu omabesimi.
30 Gore Israel onaa nimumi Gote
madaa kone rulasimi-pulu nimumi Jeriko
adaarena kepo yapi 7-pela pamu ma-
aawasimi. Goa pisimi rabu nimu Gote
madaa kone rulasimi-pulu go konemere
adaare-na aana kepo malopasimi.
31 Go page aa paake yone ona Rahap Gote
madaa kone rulaawa nipumi ada kedo aa
lapo raba misa. Goa pisa-pulu nipumi mo
agaa napagesimi onaanu raapu meda-para
natisimi.
32 Pare abiare neme agaa akepu mak-
ibuma lano ya? Dia-ga neme Gideon-para
Barak-para Samson-para Jepta-para Devit-
para Samuel-para mo Gote-na agaa mea
lakene aanu page remaa adaalu ya-pulu
mada nalagialo. 33 Go onaa rayomere
Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi
gavman padanena su-para piri onaa rayo
ora puri paloa yada pua rabuaniaasimi.
Nimumi ora epe kone sua goa pisimi-pulu
nimumi Gote-me aana oraawa goa palua
ne yaenu misimi. Go Gote madaa kone
rulae onaanumi wae kira menana agaa
page rogaae-rupa mada pisimi. 34 Gore
nimumi repena sulaa adaape ralae page
maudunaasimi. Iaanumi rai kutu nona
piane yaeme page kone rulae onaanu
awolalo pisimi pare nimu pogola pisimi.
Nimi ora omapae onaa pirisimi pare wala
orope puri pasimi. Goa puare yada pu-
lalore nimu ora puri paloa yada pua ni-
mumi soldia ruru rado adaapu pamu ratu
tisimi. 35 Goa pua onanu medalomame
kone rulasimi-pulu aba ini adupini onaanu
page wala rekesimi. Aa medalomare kal-
abus ada-para patinaloa nimuna iaanumi
nimu epa tisimi. Nimumi Gote-para masaa
rilata pisimi yaalore gore iaanumi nimu
esepe repata pisimi. Goa pisa pare nimumi
iaanuna agaa napagesimi. Dia, iaanumi
niaa talimi rabu matmat-para wala rekoa
oro yaalo piraama laama palima kone
isimi.

36 Gore kone rulae onaa medalomare
iaanumi ero agaa loa aipuyame kudu
tisimi. Medalomare iaanumi sen-me adi
ruare kalabus ada-para mapataasimi.
37 Gore aa medalomare iaanumi aaname
tu repena ebepene yaeme page ebepea rai
kutumi page kepe tua maomasimi. Kone
rulae onaa medalomamere oyae dia sa-
daa meme sipsip-na irimi warini mamina
yamoa pora pamuasimi. Gore nimu naraa
onaa piraawa kedaa waru mea kasimi.
38 Goa pua nimu pogola puare nimu onaa
napiri su-para pua su rudunu meda meda
madaa pua aana apedaa-para page pua
kaleda pirala pisimi. Gore nimu ora epe
onaa pirismi-pulu nimumi go su amaa wae-
rupa pirisimi onaanu raapu napirita pisimi
yaalore ora epe ta pisa.

39 Gore go onaa rayo Gote madaa kone
rulata pisimi yaalore nimu Gote-na ini agaa
ne ora epe onaa pirita pisimi. Goa pisa
pare abade Gote-me aana oraawa nimu-
para ora palua sa yae abi nameme. 40 Gore
abade Gote-me niaana ora epe yae rado
meda managolaawa sasa. Goa pua abade
pirisimi kone rulae onaanuri nimu aba riri-
nane mada namula palimi. Dia, pare Gote-
na konere go-rupa isa: Niaa nimu raapu
epe-rupa piraminalo managolaawa saaya.

* **11:26:** Krais-na bina re-re go-rupa: Gote-me madaa mua nipuna kogono pa inalo mea repae aa. Moses-mi Israel onaanuna rikiraana Isip su-para Gotena kogono pua puaa yaala poteare pinawa kone sua go buk Hibru tea aame makuaawa tisa.

12

Yesu waru ado mea kone rulamina

1 Gore abade epea pisimide onaanuri
nimu kone rulasimi-pulu niaa kutapu
mawabaawa niaa epe pora mea waasimi.
Goa pea-ga niaame niaana wae kedaa pi
yaenu rayo gimamina. Goa puare niaana
robaa-para epe agaame puri mapalaawa
Gote nipu piri-para polalore pora-nia waru
aipapulu baina. 2 Goa puare niaana inimiri
Yesu piri-para ada palae baina. Gore nipu
padane-ma niaana kone rulapena re page
niaana epe yoto meapena re page pia. Gore
abade Yesu nipu orope onaanu epe-rupa
mapiraape kone madaare raaname omesa.
Goa pua nipumi adaa kedaa pi yaenu mea
rua repena polopea madaa omesa. Goa
pua nipumi repena polopea madaa yala
naomesa pare omoa wala rekoa Gote-na
popo ki-nane siaa king mua pua pia.

Gote-me niaa kedaa geare maredepo yatalo pea

3 Gore abade waea pisimi aanumi Yesu
ratu yawesimi rabu nipu ora puri waru
paloa pisade kogono niminaatepape. Goa
puare nimimi kogono nagimi nimina
robaa-para paala naomoa piralepape.
4 Gore nimimi kedaa rabuapena yada peme
pare nimina yaapi abi nakoyaeme. 5 Gore
Gote-me nipuna agaa puri mapabaliminalo
lagisade agaare aba kone rugulabeme.
Nipumi gupa lalo: Nere nina si ya-pulu
Aa Mudumi nena kone maredepo yatalo
yada palia-daare go madaa waru adape.
Goa pea-ga ne epe-rupa pirainalo ne
maredepo yape kedaa gialia-daare nena
robaa-para wae kone nasape. 6 Gore akolo
ya? Aa Mudumi onaa rayo madaa pedo pu
raana omea-pulu nimuna kone maredepo
yaanalo kedaa gea. Goa pea-ga onaa rayo
nipuna si wanenu pima temare nipumi
kone maredepo yaanalo repena palaa
kudumi talia.

7 Goa peare Gote-me nimi kedaa gua puri
mapalaawa pawa piraliminalo pea. Gote-
me nimi-para kedaa geare ora nipuna si
wanenu pima lamonalo pea. Gore nogo
naaki medaloma nimuna agi aaraanumi
maredepo yape-rupa niaana kone mare-
depo yatalo pea. 8 Goa pea-pulu Gote-me
nipuna nogo naaki rayo-para agaa mana
loa kedaa katea. Goa pea-ga nimi-daa
Aapame namaredepo yaliare gore nimiri
ora nipuna nogo naakinu napimi. Goa pua
nimiri pa paake mua madini naaki-rupa
piralimi. 9 Gore niaana go su amaa aapan-
umiri niaa agaa mana lo kedaa gisimide
rabu niaame nimuna agaa kurua bi mi-
nasaasima. Goa pea-ga niaana kagaa po-
rana aaraare niaame nipuna agaa pagoa
nipuna pora kurua ora epe-rupa piramina.
10 Niaa go su amaa piri aapanumiri nipuna
raaname niaa oge nogo naaki raburi niaa
agaa mana loa kedaa gisimi. Goa pea
pare Gote-me niaa nipu raapu ora epe-rupa
piraminalo niaa raba meape agaa mana
raapu kedaa gialia. Goa pua niaa nipuna
epe paa-para pima. 11 Gore niaana Aapame
niaa kedaa guaaya raburi niaana robaa-
para wae kone su niaame pedo pedo pua
napimade. Goa pea pare oropere go kedaa
rua agaa mana pagoa epe-rupa pamualim-
ide onaanuri pu robaa-para epe kuma pi
kone sua ora epe-rupa pirualima.

Niaana uni radaa pina kone rulaawa rekaamina

12 Go page nimina ki aa laapo aba oma-
palia page pina-ga pa rekaatepape. 13 Goa
pua apo redepone porana pamuamina. Go-
rupa pamualimi-daare gore nimina aare
ora nao yaalia pare wala epeaalia.

14 Gore nimimi onaa rayo raapu epe-
rupa piramina kone mealepape. Goa
palima-daare ora epe-rupa piralima. Gore
aa meda nipumi epe-rupa pirape kone
nasalia-daare gore nipumi Aa Mudu mada
na-adalia. 15 Gore nimimi waru adalepape.
Akolo ya? Niaana ame baaninu nimu Gote-
na epe raba meape agaa gimoa masaa
rilalimi-daare waru adalepape. Goa pea-
ga onaa medaloma nimina rikiraana pirua
nimuna konere wae rero pi ini nona pi-
ane salimi. Gore nimiri go etana ini
rero pi ini mimi mao yaalia. 16 Goa pea
pare aa medame ona paake yolape kone
su piralia waru adalepape. Aa medame
Gote masaa rilalia-daare nipumi gimalia-
ga waru adalepape. Go konere abade
Iso-me page isa. Goa pisa rabu nipumi
eta rana padane yawape kabolalore nipu
mupaa naaki nipu pirua meape epe yaenu
page rayo rubisa. 17 Gore nipumi nipuna
Aapana agaa mana yaenu wala mulalo pisa
rabu Aapame dia lakesa. Gore Iso-me epe
yaenu wala mulalo asapisa pare nipuna
kone perekeape pora na-adasaasa. Goa pua
re loa pirua asapisa pare na-adasaasa-ga
waru niminaatepape.

Niaa yaa-para aba pima

18 Abiare nimimi oyae meda kimi oraawa
adape-rupa abi na-ademe. Go-rupare Is-
rael onaanumi so Sainai Rudu madaa adaa
repena sulaa adesimi. Go page ora ribaa
ruma rumane pirua puri pane po ripu
page misimi. 19 Goa pisimi rabu medame
bero talaina agaa medamere nimu agaa
lakesa rabu Israel onaanumiri go agaa
ogesi pagoa simina go agaa paalame omes-
imi. Goa pua nimumi Moses-para re loa
niaare go agaa wala pagapere gipia lo
lakesimi. 20 Gore Gote-me nimu lakesa
agaa maname lalo: Gore aa medame page

gawa meme sipsip-nu page go ruduna epalia-daare gore aana mua nipu ora tu maomatepape sa. 21 Nimumi go adesimi yaenu madaare nimu paalame waru omesimi. Goa pisa-pulu gore Moses-me page lalo: Neme ora paalame waru omoa pogolasaayo sa.

22 Gore nimumi abade oyae gorupanudaa na-adesimi. Dia, pare abiare nimi Saion rudu mada epamede. Gore abiare oro yaalo pa pia Gote-na adaarepara epamena. Go adaare ora so yaa-para ae Jerusalem su meda-ga go-parare pedo pu pimi ensel paapu paapu adaapu raapu epamena.

23 Abiare nimiri Gote-na mupaa naakina* ruru kiritae-para apo epamena-daa. Go rururi Gote-me nimuna binu pepa madaa aba tua sana pepa tapalaere so yaa-para ina epamede. Nimiri onaa rayo madaa redepo ne koso page Gote piri-para epamede. Go page nimiri abade Gote-me onaanuna wasupa maredepo yaasade onaanuri oro yaalo ora epe-rupa piralimide onaa epamena. 24 Nimiri Yesu-ya epame. Nipuri niaana rikiraana piri aa pia. Nipuna yaapimi niaa pogatu pirape yae puri mapalaasa. Gore nipumi nipuna yaapimi niaana wae yae mearubisa. Goa puare go kagaa poramere aba pirisade aa Abel nipuna waea abulasade yaapi nona piane-daa dia.

Niaa epe-rupa surubuaaya

25 Goa pea-ga nimimi waru adoa surubalepape. Go agaa lape aa masaa narilamina. Ora abade go su amaa piri onaanuri Gote-me puri pane agaa lakesa pare nimumi nipuna agaa rasisimi. Goa pisimipulu nimumi nimuna wae yoto mada napogola pisimi. Goa pea-ga abiare Gote nipu so yapare pirua niaa puri pane agaa laguaaya. Goa pea-ga niaame nipuna agaa mada masaa rilalima-daare gore niaa wae su-para mada pirita palima. 26 Abadere Gote-na agaame sa rabu su eto mapaasa. Goa pisa pare abiare nipumi niaa aana oraawa ora gupa lagea: Neme su waladaa maetopalua pare go rabu neme su yaa laapo rata mea perekealua ia. 27 Go agaa ta-rupa nipumi su wala maetopaliapulu niaame go agaana re gupa niminaamina: Abade Gote-me warisa yaenuri nipuna maetopaawa wala mealia. Pare oyae medaloma mada namaetopape yaenuri ora pa salia.

28 Niaame Gote-na Surube Suri etoto napalia madaare Gote-para ora pi lamina. Goa pua nipuna raaname omea kogono pua niaame beten waru loa nipuna kone mu piramina. Goa pua niaame nipuna bi minasaawa nipu madaa paalame omamina. 29 Gore niaana Gote-me oyae rayo repena sulaame ralade-rupa mea iraliapulu epe-rupa pirua nipu madaa paalame omamina.

13

Niaana ame baaninu raaname omamina

1 Gore Krais-na onaa nimimiri oro yaalo nimina ame baaninu madaa pedo pua raaname omo piralepape. 2 Gore pora kimisu aanu epalimiri gore nimimi nimu lamua pua ada mealepape. Gore abade aa medalomame gupa pisimi rabu ensel medaloma nimuna ada-para mea ipua surubesimi. Gore nimumi ensel kone-daa naisimi pare pa pora kimisu aanu kone isimi.

3 Gore niaana ame baaninu kalabus adapara pimiri niaame page nimu raba mulalore nimu re-para epea pamina kone mealepape. Go page onaa medaloma kedaa ruaeme gore radaa pinaloa nimu raapu kedaa riamina.

4 Gore repaaya auloa pirape-are ora waru epe ta. Gote-na ini agaa madaa ora epe-rupa piralepape. Gore Gote-me aa paake rumi onanu-para ona paake ne aanu rayo potare peme-pulu wae yoto mealimi sa.

5 Gore nimimi mone madaa epame omape konere ora nasalepape. Go page oyae nimimi aba saapimiri ora go mada kone sua piralepape. Go madaa Gote-me aba gupa sa: Neme nimi mada nagimalua nimi masaa ora narilalua sa. 6 Goa peaga niaame niaana pu robaa-para puri mapalaawa gupa lamina:

Aa Mudumi niaa raba muaaya.
Goa pea-ga neme paalame naomalua.
Gore onaanu medalomame ni madaa pa yada mada napalimi kone i?
Mada dia.

Yesuna agaa madaa yala palamina

7 Gore nimina aa mudunumi abade Gote-na agaa nimi lagisimide waru niminaatepape. Gore nimumi abade pa pirua pora epe-rupa pamisimi-daa go aanumi kone rulaawa pirisimi-rupa mogeawa piralepape.

8 Yesu Krais ora piri-rupa pa pia. Gore aba page abia page oro yaalo page padane pa pia. 9 Gore agaa rado radome nimina

* **12:23:** Krais-ri Gotena Si ora ria. (Hibru 1.6). Go buk Hibru tea aame gupa ta: Gote-me nipuna Sina ki madaa ia. Go suna pima onaanu waru katalo lapedepeta (6.12-para 9.15). Juda onaana rekena agaa madaare mupaa naakimi aaraana yaenu waru mealia. Go kone ratuare Gotena yaenu Si-mi mua niaa mea gea.

agaa epa mabebolaawa mogealimiri Gotena pora nagimalimina. Niaana robaaparare Gote-na epe raba meape agaame puri mapalaliare ora epeaalia. Gore niaana kone robaa-parare eta nape yaenu rekena salima-daare puri napalalia. Go poranuri onaanumi aba pago pirisimi pare go rekena agaame nimu naraba misa.

Ofa miru irisimina Gote-me raaname omea

10 Niaana miru irini aana rekere Juda aanuna mamina-me pi lotu ada-para isapulu go-para miru irisimi. Go aanumiri aana reke madaa irini yae mada nanisimi. 11 Gore Gote-na miru irae Juda aa mudumi sipsip gawanuna yaapi muare ora Epe Rekena Robene Rum-para mea puare Gote-me wae yaenu mea rubenalo miru iruasimi. Goa pisa pare gawa sipsip-nu riare Gote-na epe lotu adana kepo rarare iruasimi. 12 Goa pisimi-rupa Yesu nipu radaa noa repena polopea-para omesa rabu nipu page adaare kepo rarane pua omesa. Goa pua nipumi niaana wae yaenu mea rubolalore nipuna yaapimi niaa maepeaasa. 13 Goa pea-ga niaa page nipu raapu kepo rarane baina. Go kepo raranere nimumi nipu abade yala mapolaasimi. Goa pisarupare abia niaame nipuna kogono pema rabu onaanumi niaa nipu raapu yala polamina. 14 Gore go su amaare adaare oro yaalo kagaa pirape meda ora naia. Dia, niaame oro yaalo kagaa pirape adaare ora meaminalo asapamina. 15 Goa peaga niaame Yesuna bi madaare Gote-para ora pi loa raaname waru omamina. Niaame go epe raana pi konere gore oro yaalo nipu kalamina. Goa pua miru irape-rupare niaana agaa Gote lakelamina. 16 Gore nimi onaanumi epe kogono papere kone narugulatepape. Goa pua nimimi oyae dia yaliade onaanu rumaawa katapape. Gore go kogonore ora miru irinirupa mada peme-pulu Gote-me goa peme rabu raaname waru omea.

17 Nimina aa mudunumiri nimi raba mulalo oro yaalo surube-ga nimuna agaa pagalepape. Nimumiri oro yaalo nimina epe kone surubeme rabu nimuna kogono madaare Gote-para agaa laketeme. Gore nimimi nimuna agaa waru ratalimiri gore nimumi raaname waru omoa nimuna kogono epe-rupa palimi. Goa pea pare nimuna kone pu robaa-para kone kedaa pi salimi-daare nimumi nimi mada naraba mealimi.

Gote-na agaame niaa rabamina

18 Gote-me niaa raba minalo nimimi beten tapape. Gore niaame Gote-na ini agaa madaa niaana robaa-para i kone ora redepo yaina kone salema. Goa puare niaare oro yaalo kogono epe-rupa pulalo pima. 19 Gore Gote-me ni nimi piri aipapulu wala epenatea-daare nimimi Gote-para beten waru tapape.

20 Gote-me niaana Aa Mudu Yesu matmat-para wala marekaasa. Yesu omesa rabu oro yaalo kagaa pogatu pirape agaa maepeaasa. Goa pua abiare Yesu nipuri Gote-na sipsip surube aa mudu pia. 21 Gore Gote-me epe kuma pi kone nimi gina. Goa pua nimimi nipuna agaa pagoa rataliminalo go kone rayo gialia. Goa pua nipuna raana omeae niaa madaa sua Kraisna kogono pamina. Goa puare nipuna adaa biri oro yaalo minasaamina. Gore ora yaade.

Go agaana pora poae agaa

22 Ame baaninu-ya, nimi-para neme puri paloa agaa apo lagialo-daa. Gore nimimi pawa pirua nimi puri mapalape agaa waru pagalepape. Go pepa nimi piri-para tu repaatore pa rudusi-ga pagalepape. 23 Gore niaana ame Timoti kalabus ada-para pateapulu esepeame-daa remaa lagialo. Gore nipu ni piri aipapulu epaliade raburi saa laapo ratame nimi mada adola epalipa.

24 Nimimi niaa epe-rupa piramina agaare nimina aa mudunu-para Gote-na ruru onaa rayo page laketapape. Rom supara piri Krais-na ruru onaanumi nimi epe-rupa piralepape lo lamoyatema.

25 Gote-na epe raba meape agaare nimi rayo mada ina. Go yaade.

Jems
Ripia Agaa

Jems-na pepa madaare epe agaa adaapu tisa. Gore Gote-na onaanumi epe pora ratinalo mogeasa. Onaanu epe kone mu epe makuaae yae mu nipuna agaa makuaainalo saa agaa adaapu tisa.

Jems-me agaa puri paboa gupa sa: Yesu madaa kone rulae onaare padaa napiralmi sa. Dia, yagonu raapu epea-nu palia sa. Gomere nipu puri paboa kone rulaaya lo mea waatea sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1)
Kone rulae yaere waru ina lape agaa (1.2-8)
Naraanu-para oyae adaapu i onaanuna agaa (1.9-11)
Ko tulalo epalia rabu pa pea (1.12-18)
Agaa pagoa ratamina agaa (1.19-27)
Onaame kone padane samina (2.1-13)
Kone rulaawa kogono pamina (2.14-26)
Niaana eke waru surubamina (3.1-18)
Su amaa pirua ratape kone iaa-rupa (4.1–5.6)
Agaa mana medaloma (5.7-20)

1 Niri Jems Gote-para Aa Mudu Yesu Krais laapona kogono aa piruaayo. Neme go pepare Israel ruru onaa 12-pela piri-para tu repaato. Go nimina su gimoa su rado-para yada ta pua pirisimide onaanu nimi-parare epe-rupa piralepape lo repaato.

Ko ti yaemere niaa puri mapalaaya

2 Nina ame baaninu, pagalepa. Nimi madaa ko tape kone rado rado epalia rabu pu robaa-para wae kone nasalepape. Dia, epe pedo pi kone salepape. 3 Gore nimimi Gote madaa puri paloa kone rulaawa apo ko tape kone rabuaniaalimi rabu puri paloa wae kedaanu page mada rialimi. Goa palimi-daare rabu pedo pu piralimi. 4 Goa pea pare nimimi oro yaalo puri paloa rekaape kone waru epe-rupa sua wae kedaanu riamina. Goa pua nimimi epe kone waru sua palimi-daare nimina robaa-para Gote-na epe kone nadia yaalia. Dia, nimina robaa-para epe kone waru rulatabalia.

Onaa medaloma epe kone rudu tea-daare beten tapape

5 Gore nimi medaloma nimu epe kone rudu tea-daare gore nipumi beten loa Gote-me nipu kone kanalo agaa mealia. Gote-me kone adaapu onaa rayo epe-rupa kataga onaa medaloma apo kone dia yalia rabu nipumi ratu yawe agaa natea. 6 Goa pea pare Gote-para beten teme rabu kone waru rulaawa nipumi epe kone gina tapape. Goa pea-ga kone laapore nasalepape. Gore Gote-me ni gialia pae nagialia pae kone salimi-daare go konere ipa raa epala puala pea-rupa kone gupa imi. 7 Aa medame kone gupa salia-daare nipumi gupa Aa Mudumi nipu oyae meda gialia kone naina. 8 Dia-ga go aana konere mao yaalia-pulu kone rayo nipumi iare gore nipumi kone laapo sua pora pamualia. Go palia rabu Gote-me oyae nakatea.

Oyae adaapu i aa-para aa naraa lapo

9 Gore niaana ame baaninu medaloma aa naraa piralimiri pedo pamina. Gore akolo ya? Gote-me nimu adaa bi kateapulu go-rupa pina. 10 Go yapare oyae adaapu ia aare Gote-me nipuna bi rabuaniaalia rabu page pedo pina. Ake pea-daa ya? Oyae adaapu uburaeme aanuri nimu pakira-rupa omalimi. 11 Nipuna ini ro su amaa lopea rabu inina epe pepena page kilipi tea. Go-rupare amo ne aare mogo yaenu pa saabaina omalia.

Oyaeyaenumi onaanuna kone mabebolaaya

12 Aa medare kedaa pi yaeme nipu ko tinaloa yapare kone waru rulalia-daare nipu raaname waru omalia. Go aame ko tape kone rayo rabuaniaaliare Gote-me nipu epe yoto katea. Go palimiri Gote-me aana oraawa oyae gialua sa. Go pa kalape konere onaa rayome Gote madaa pedo pu raaname omalimi-daare oro yaalo kagaa pirape kone wasupa katea. 13 Goa pea pare oyae medame aa meda ko talia rabu go aana kone marekaawa nipumi waea paliare nipumi agaa gupa mada natea: Go page Gote-me ni go kone sanolo mea gia. Dia-ga wae yaeme Gote madaa ko natea. Go yaere Gote-me onaa madaa ko tape kone nasuaaya. 14 Goa pea pare niaa rayona robaapara i wae koneme aipapulu aba rekataboa niaa ko tulalo pea. Goa pua go koneme niaa omeme pua niaana kone makiraawa niaame waea pema. 15 Goa puare go niaana wae kone aipapulu rekataboa go koneme pupitagi manaape kone madita. Goa pua go pupitagi nape kone adaa yoa onaanu oro yaalo maomape kone masaaya.

16 Nimi nina ame baaninuri go koneme nimi makiraalia-ga waru adalepape. 17 Gore epe pa kane kone rayore go yaenuri epe adaa paa warini aaraame go oyaenumi niaa raba minalo mea epenaata. Niaana go Aapamere so yaa-para rado rado epearupa paa ya-pulu Gote-me kone naperekea niaa ribaa mada nama-ayaalia. 18 Dia-ga nipuna kone sua nipuna agaame loa niaa warisa. Goa pisa-pulu nipuna warini oyae rayo madaare niaa ririna mapiraatalo pisa.

Niaame agaa waru pago mea ratamina

19 Nimiri ora nina epe ame baaninu
pimi-ga go agaana re waru pagalepape.
Nimi rayome aipapulu ora agaa ria pa-
galepa. Goa pua nimimi aipapulu agaa
nalaketapape. Goa pua nimimi page agaa
pawa loa ratu nayawalepape. 20 Gore aa
medalomame ratu yawape kone salimi-
daare Gote-na epe redepo ne kone mada
namarekalimi. 21 Goa pea-pulu wae yae
pape kone rayo-para pugu pi kone rayo-
para page ora gimalepape. Gore nimimi
nimina bi rabuaniaawa Gote-me nimina
robaa-para i sade agaare nimimi nimi-
naaba piralepape. Go agaa pagoa pu robaa-
para mea salimi-daare go agaame nimi oro
yaalo kagaa piraama laama mapuaalia.
22 Gore nimimi go nipuna agaa aaneme
pa amaa napagalepape. Dia-ga go agaa
pagoa pora pamu kogono pipape. Goa
napalimiri nimiri makiraeme. 23 Gore
aa medame Gote-na agaa pa amaa pagoa
namogeta-daare niaame ini agaa-para wa-
supa madaa ademade-rupa nipumi pa go-
rupa pea. 24 Go aame nipuna wasupame
ini agaa-para adalia pare nipuna ini agaa
aipapulu kone rugulaaya. 25 Goa pea pare
aa medame waea pape kone madaa rekena
agaa epe-rupa ado niminaabaawa rataliare
Gote-me go aare epe kogono pinalo raba
mealia. Go aare nipuna aaneme pa page
aa-daa dia. Nipumi go agaa pagoa kogono
pea-pulu Gote-me puri kata.
26 Gore aa medame kone gupa salia: Niri
ora epe aa ya-pulu Gote-para epea puaayo
kone suaaya. Aa medame goa kone sua
nipuna eke waru nasurubea-pulu nipuna
kone makiraaya. Goa pea-pulu nipuna
kone rulae yae-para nipuna beten ta-rupa
page pa-rupa ta. 27 Gore Gote raapu epe-
rupa pirape kogono pamina Gote-na agaa
mana waru pagamina. Niaame kalae nogo
naakinu-para ona wasaanu-para waru su-
ruboa nimuna kedaa raba meamina. Goa
pua pora epe-rupa pamua su amaa piri on-
aanuna wae kone-rupa nameamina. Goa
pemare Aapa Gote-me niaa ora nipu raapu
pima tea.

2

Niaame onaa rayo madaare odome padane-rupa omamina

1 Gore nina ame baaninu, nimimi niaana
Aa Mudu Yesu Krais madaa kone rulaawa
nipu raapu pimi. Goa pua niaana epe paa-
para pia Aa Mudu raapu pimi. Goa pea-ga
nimimiri onaanu bi ia page bi naia page
kone padane sua kogono pipape. 2 Gore
aa medame nipuna epe maarae yaenu
yamoa nipuna aana gol-me warini kialonu
page mapiraawa nimina lotu ada-para epa
odobalia. Goa pea pare naraa aa medare
nipu wae mamina yamoa nipu nimina lotu
ada-para epa odobalia. 3 Goa palia pare
nimimi mo mamina epe epe yaenu yame
aa-para gupa teme: Ayo, mogo aa nere
go epe siaa madaa epa pira teme. Goa
pua nipuna bi minasaalimi pare mo aa
naraa-parare gupa teme: Nere mogo-nane
pua rekaa teme. Yapare piralua kone sali-
daare gore su amaa nina kibu rolo-para
pira teme. 4 Gore nimimi go kone sua
goa palimi-daare nimimi nimina rikiraana
amenu mea rumaawa koso lape agaa teme.
Go rabu nimina robaa-para wae kone sua
onaa wae-rupa rumaawa ademe.
5 Gore nina epe ame baaninu, nimimiri
waru pagalepape. Go su amaa onaa ray-
ona ini agaa madaa wae naraa onaa-rupa
piralimiri go onaanuri Gote-me epe kone
rulaliminalo mapiraasa. Goa pua nimu epe
agaa madaa amope-rupa piralimi. Goa pua
go onaanuri Gote madaa pedo pu raana
omeme-ga nipumi aana oraawa epe Su-
rube Su adenalo mapiraalia. 6 Pare nim-
imi go naraanu yala mapoaaeme. Nimi
makuaalepape. Aapimi nimi rabuaniaawa
kedaa mariaaeme? Go page nimiri aapimi
koso madaa yola peme pae? Goare mo
mone oraae aanumi padane goa pemede.
7 Gote-me abade Krais-na epe bi nimi lagisa
pare mo amope aanumi go epe bi rabua-
niaaeme. Goa peme-ga nimimiri akeane
amopenuna bi minasaawa naraanu yala
mapolaaeme pae?
8 Gore abade Gote-na mupaa rekena agaa
meda Gote-na agaa i buk-para gupa ti-
saaya: Nena pedo pu raana omape kone
i-rupare gore neme ada meda-para nena
yago madaa kome go-rupa raana omape
sa. Goa puare nimimi epe kone sua mo
rekena agaa kuralimi-daare ora epe ta.
9 Goa pea pare nimimi onaanu epe yae
maraaeme rabu epe-rupa raba muaeme.
Yapare medaloma adoa masaa rilaeme
rabu nimumi wae kone imi. Goa peme
rabu go rekena agaame nimiri ora agaa
rasini onaanu tea-daa adalimi. 10 Goa pua
aa padane-mame rekena agaa rayo pago
kiritala pare nipumi rekena agaa padane
rasaliare gore nipumi rekena agaa rayo
rasita. 11 Gote-me gupa sade: Neme ona
paake nayolape sade. Goa sa pare padane
gome page saaya: Neme aa meda natu
maomape. Gore neme ona paake yoloa
neme aa meda tua maomaliri gore neme
rekena agaa rasini aa piruaaye. 12 Gore
Gote-me onaanu rekena agaame mea ese-
peaaya. Goa pua nipumi go rekena agaame
nimi madaa koso lape agaa tea. Goa pea-ga
oro yaalo nimimi go madaa kone sua onaa
rayo agaa padane lo pora pamualepape.
13 Gore abade aa medame onaa meda
odome naomola pisa-daare gore Gote-me

go aa madaa koso-me mea rumaalia rabu nipumi odo ogesi-daa page naomalia. Goa pea pare aa medame onaa yagonu odome omeare gore nipumi koso epe-rupa mada pagalia.

Kone rulae yaeme epe kogono napaliare o ta

14 Gore nina ame baaninuri aa medame neme Krais madaa kone rulaayo tea pare nipumi epe kogono napea. Goa pea-pulu go aana pa kone rulaemere nipu oro yaalo epe-rupa pirape su-para mada namea palia. 15 Goa pea pare niaana ame baani medalomare epe maraape mamina-para nimu eta nape yae-para ora naimi. 16 Goa pea-ga nimimi mo nimu-para Gote-me nimi raba mina nimina to kekapu pape mamina-para eta page adaapu nalepa lo agaame teme-daare go agaare ake pu ya? Nimimi goa loa nimu raba meape maminanu-para etanu nakatemere go agaa padanemere nimu waru naraba mealia. 17 Gore aa medame kone rulaayo tea pare pa pirua nipumi epe kogono napaliare nipuna kone rulaere ome mada pa piralia.

18 Goa pea pare aa medame gupa tea: Neme kone waru rulaayo pare neme pa epe kogono pe tea. Goa tea-daare neme gupa lalo: Gore neme kone rulayere akea pua epe kogono mada pali pae? Goa pea pare neme epe kogono pe rabu nina kone rulae mada adaina. 19 Gore neme Gote ora padane agu raapo pia kone go-rupa rulaaye pae? Go kone ora epe ta pare wae re-monumi page go-rupa kone rulaeme-pulu nimu waru pagolasaeme. 20 Nena konere maeyae-rupa suaaye. Gore neme pa kone rulaawa epe kogono napaluare go koneme omape onaa mapiraalia. 21 Abade niaana akua Abraham-me nipuna si Aisak-re Gote-para aana reke madaa miru iritalo pisa. Goa pisa-pulu Gote-me Abraham nipuna kone adoa nipuri ora redepo ne aa sa. 22 Nimimi go remaana re naniminaaeme pae? Abraham-na epe kogono-para nipuna kone rulae raapu kogono padane pisa. Nipumi epe kogono pisa rabu nipuna kone rulae puri mapalaasa. 23 Abadere Gote-me gupa sa: Abraham-me Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me go kone rulasa-na madaare Gote-me nipu ora epe redepo ne aakone isa. Goa pua Gote-me Abraham-para gupa sa: Nere nina adami aa sa. Go agaana re-re Gote-na agaa i buk madaa tisimiya. 24 Gore aa medame kone rulaliadaa Gote-me go aare ora redepo ta pi-daa natea. Dia, pare nipumi aa medame epe redepo ne kone ia-daare go aame kone rulaawa epe kogono page palia.

25 Go kone padanere abade aa paake rume ona Rahap-me abade Josua aanumi agaa mea epenaasimide aanu nipuna ada-para epe-rupa surubisa. Goa pua nipumi nimu raba mua wala nimu pora rado meda-para rapaasa. Goa pisa-pulu Gote-me Rahap-re ora epe redepo ne ona mapi-raasa. 26 Gore niaana yogane wasupa apalae napirita pema yaalore niaa omola pema. Go page niaame pa kone rulaawa epe kogonona napula pema yaalore niaana kone rulape kone page omola pea.

3

Niaana ekere waru surubamina

1 Gore nina ame baaninu-ya, nimi medalomare tisaa piralua kone aipapulu nasalepape. Dia-ga orope Gote-na agaa maalae onaanuna agaa waru pagoa rumaatalo palia. Goa pua niaa tisaanu pitima aanuri Gote-me niaana kogono adoa ora puri paloa rumaalia. 2 Gore oro yaalo niaa rayome rado rado waea pema. Gore aa medame nipuna agaa teade rabu nipumi nipuna eke suruboa agaa wae nata pea yaalore go aa nipu padane ora epe-rupa pirita pea. Goa pula pea yaalore nipumi nipuna eke waru suruboa nipuna to yogane page waru surubola pea. 3 Gore niaame hos menana agaa-para ope aeneme aditimade rabu niaana koneme sua go hos niaame pora-nia lamua penaatema. Goa pea-ga go oge aeneme hos-na kone rayo surubea. 4 Go page nimimi ipunu ipa madaa pameade ipunu page adoa kone niminaa. Go ipunu-ri ora puri pane adaa yae-ga nipu puri pane adaa po ripu ipulaawa ipa madaa mapopaaya. Goa pea pare mo ipunu-na moropeala piri yaere ora oge yaesi yapare mo ipunu mea pami aa nipumi yada-para polalore gore mo oge moropeape yaere mea moropeta raburi pea. 5 Go page niaana eke yogane-para page oge rugini yapare ekeme to yogane rayo surubea-ga ora to rayona i ekeme padaneme agaa adaapu teme. 6 Ekeme page robaa-para i wae kone mea tea-ga gore repena sulaa nona piane ralia. Go ekere niaana yogane rayona rikiraana aaya-ga nipumi wae agaa kone rayo padane-para epa mea kiritaawa lapaaya. Goa puare nipumi niaana yogane rayo maoyawa raa-mama pea-ga niaana pora pamemanu page gore ora maoyaaya. Go repena sulaana konere wae naakuna repena sulaame nipuna poloa maraaya. 7 Gore raa-para piri mena yapa yaanu-para paaka-para ipa solwara mada pia yaenu page go yaenu rayore aanumi aba makuma pasimi pare agaa pagea. Abia page aanu goa pamina. 8 Goa pea pare aa medame nipuna eke mada namakuma palia. Dia-ga oro yaalo niaana ekeme rekoa wae

agaanu talo pea. Goa pea-ga niaame mada nasurubema pare niaana eke madaa ora wae ripana ia. 9 Padane go ekemere niaana Aa Mudu Aapana bi minasaaya pare niaana yagonu-para wae agaa teme. Goa pema pare go onaanuri Gote-me nipuna kone wasupa nona piane warisa. 10 Goa pea pare niaana eke padane-ma mere Gote-na bi minasaatalo page wae agaa talo pema. Gore nina ame baaninu niaame go-rupa kone mada nasalima. 11 Dia-ga ipa naaku-parare epe ipa-para solwara-para padane rabu napiralia. 12 Gore nina ame baaninuri gore repena fik-miri wala repena kama ini mada naepa etalia. Go page repena wainmiri wala repena fik ini mada naepa etalia. Go page ipa solwarare gore wala epe ipa mada naautea. Go page niaame wae agaa-para epe agaa padane agaa-para mada natema.

Epe konere Gote madaa epea

13 Gore nimina rikiraanare aa medame epe kone sua kone waru salia-daare nipumi epe pora pamualiade page nipuna epe kogono paliade page onaanu-para epe kone mea waatea. Goa palia-daare kone makuaawa aakone nasalia. 14 Goa pea pare nimimi onaa medaloma-para udipa kone nasua ero agaa naloa nimina bi naminasaatepape. Dia-ga goa palimi-daare nimimi aakone sua ora agaa gimoa yaa agaa teme. 15 Apo kone go-rupare onaanumi so Gote piri yaa-para namuaeme. Dia-ga ora abana kone sua Satan-me ginaloa peme-pulu su amaa onaanuna kone mogea peme. 16 Goa pua aa medalomame onaa radonu udipa kone sua nimuna bi minasaatalo palimi-daare go kone raapu wae yae rado rado pua epe-rupa napimi. 17 Goa pea pare aa medame epe makuaae kone Gote piri-para mealia-daare nipuna konere gupa ia: Ora aba ripa mupaare so yaa-para mi konere ora epeaaya. Goa pua onaanumi go makuaae kone sua onaa medalomanu raapu waru epe-rupa pawasi piruare pa onaa radonu-para agaa waru pagoa teme. Nimumi epe kone sulalore gore nimumi aba odome waru omoa epe kogonome onaanu raba mulalo peme. Goa pua nimumi onaa rayo madaa kone padane sua namakiralimi. 18 Goa pua niaame epe redepo ne kone padane su piralima-daare niaame onaa medaloma page raba mua epe-rupa mapiralima.

4

Su amaa yaenu madaa raaname omalimiri Gote-na iaa piralimi

1 Gore nimina rikiraana yada pu ratu yawe konere ake pua meme pae? Gore nimimi robaa-para oyae epame omemepulu go konemere oro yaalo nimina yogane maoyaatalo pea. 2 Nimimiri oyae rado radonu mulalo peme pare nimimi namuaeme. Goa pea-pulu nimimi oyae mulalore onaa tu maomaatalo peme. Goa pua nimimi page oyaenu epame omeme pare nimimi mada namealimi. Goa peme-pulu gore nimimi ratu waru yawoa yada peme. Gore nimimi Gote-para agaa nalaketemega nipuna giape yae namulalo peme. 3 Goa pea pare nimimi oyae mulalo beten temedaare nimina robaa-para i kone ora o tapulu nimimi mada namealimi. Dia, nimina konemere pa epame omape yae mulalore Gote-para agaa meme. 4 Nimi onaanuri ora agaa rasini onaanu pimi. Gore aa medame go su amaa konenu mada raaname omaliadaare nipumi Gote-para iaa autalo pea. Goa pea-pulu aa medame nipuna go su amaa oyaenu mulalo palia-daare nipu page Gote-na yada kepene aa-rupa piralia. 5 Go kone madaare Gote-na agaa i buk-miri niaa agaa mana nalaguaaya. Dia, yapare Gote-me abade mapiraasade Holi Spirit-ri ora puri waru paloa nipuna kone nipuna kogono pamonalo mapiraasa.

6 Goa pua Gote-me nipuna raba meape kone niaa ora waru guaaya. Goa pea-pulu nipuna agaa i buk-mi gupa tua isaya: Gote-me kone pogati onaanu ora gimoaaya pare nipumi pawa aawae onaanu nipuna raba meape kone waru kaloaaya. 7 Goa pea-ga nimimi nimina pa kone rabuaniaawa Gote-na agaa pago pirua pawa piralepape. Goa pua niaame Satan amaa mapiraalimare nipumi page nimi aipapulu gimoa pogola palia. 8 Nimiri Gote piri-para repara pulupape. Goa palimiri Gote nipumi nimi piri-para page epalia. Nimi wae-rupa piri onaanuri nimina kimi waea peme-ga ki waru radepealepape. Nimi makirae kone lapo imi onaanuri nimina pu robaa-para i wae kone rayo mea rubalepape. 9 Nimina robaa-para kedaa mulalore nimimi re lo piralepape. Abia nimina pedo pua giri teme-rupare wala perekea re teme. Goa puare nimina raana omape kone gimoa kedaa waru ritalo piralepape. 10 Go kone perekea Gote-na ini agaa madaa nimina kone maoge yawa piralepape. Nimimi goa palimi rabu Gote-me nimi epe-rupa raba mua nimina bi minasaalia.

Niaame pa amaa mariae agaa nalamina

11 Ame baaninu nimimi Gote-na onaanupara wae agaa natapape. Gore aa medame nipuna ame baani madaa wae agaa loa koso lape agaa tea-daare nipumi rekena i agaa madaa wae agaa loa rasita. Gore neme rekena agaa rasali-daare neme rekena agaa napago pirali. Goa pua go rabu

neme rekena i agaa madaa koso pagape aa-rupa pirali. Goa pua Gote-rupa piraliga rekena i agaa madaa koso natapape. 12 Goa pea pare Gote padane-ma piare nipumi rekena agaa sua koso pagolalo piruaaye. Gore nipu padane-ma mere onaanu oro yaalo mapiraape kogono pua onaanu maomape page go kogono pea. Goa pea-pulu ne raapu padane-para piri onaanu madaa koso lape agaa te-daare nere ora Aa Mudu nipuna pape kogono puaaye.

Niaame Gote-na agaa narasamina

13 Nimi onaanumi pagalepape. Nimimi lalo: Niaame ekeraa abia go adaarepara palua pare maali padane pirua ode mone kogono pua mone adaapu mealima. Gupa teme-ga nina agaa pagalepape. 14 Nimina ekeraa-nane pirape konere mada makuaaeme pae? Nimina pirape diri pa moae ogesi-daa rekasaawa wala dia yalia pea-rupa pimi-ga pagalepape. 15 Goa pua nimimi gupa temenalo: Gore Aa Mudumi kone salia-daare niaa mada pirua kogono rado rado palia. 16 Goa pea pare nimiri nimina aakone sua nimina bi madaa agaa adaapu teme-ga go-rupare ora o yaalia. 17 Goa pea-ga aa medame epe pora pamuape kone niminaawa napalia-daare go aare nipumi oro yaalo wae yae pape kone saapiralia.

5

Amope aanuna agaa

1 Abiare nimi amope aanuri nina agaa pagalepape. Ora wae kedaanu nimi piri epalia-ga nimimi re waru loa nimimi puri paloa piralepape. 2 Gore nimina kako-nu nimina pepenanu page aipapulu ramualia. Goa pua alurai daali oyaeyaeme nimina mamina-nu aba nabea. 3 Goa pua nimina epe aaname warini gol-para epe aana silvapara aba abu pua ramuaaya. Go abu pua ramuape yaemere onaanuna ini agaa madaa nimina wae yaenu rayo penaame salia. Goa pua go amope yaere repena sulaame nimina yogane ralade-rupa roaaya. Goa pua go raburi nimina kiritae kako mone oyaeyae-daa page dia yalia. 4 Waru pagalepape. Nimina maapu-para eta nape awasimide kogono naakinuri nimimi nimu makiraawa nimuna oge yoto kalape oyaenu medaloma pa saapitimi. Goa pua nimina eta kiritape kogono naakinu page nimumi puri paloa waru yaateme. Goa pea-pulu nimuna agaare so yaa-para piri puri paloa surube Gote-me nimuna agaa pagea. 5 Gore oro yaalo nimi amope aanu su amaa piruare gore nimimi epe epe yaenu adaapu mua pedo pedo pua pimi. Goa pua eta waru adaapupe noa menanu nona piane pimi. Goa pea pare abia nimi tape yapi di re-para epalia. 6 Nimimi epe redepo ne aanu koso lape agaa loa aba tu maomasimide. Goa pisimi rabu nipumi nimi nagimisa. Goa pea-ga nimi go pimi amope aanuri waru adalepape.

Niaana pu robaa puri mapalaawa kedaa rua Aa Mudu ado piramina

7 Goa pea-ga nina ame baaninu, nimimiri Aa Mudu epape yapi di pawa ado piralepape. Gore nimimiri maapu sae aaraame maapu-para epe nape yae etainalo ado piruaaya-rupa adamina. Nipumi nipuna pu robaa-para puri mapalaawa yai-para naare-para ado pirua nipumi eta mulalo pea. 8 Gore nimimi page nimina pu robaa-para puri mapalwa kedaanu pawa riaalepape. Aa Mudu wala epape yapi diri ora aba rudu yala-ga kone waru sua puri paloa kone rulaatepape.

9 Gore nina ame baaninu, nimina onaanu-para ronome naomalepape. Goa palimiri koso pagape Gote-me nimipara wae yoto rumaa gialia. Gore koso pagape aare nipu epolalo pia. 10 Gore ame baaninu-ya, aba gupa pageme. Mo abade piri Gote-na agaa lakene aanumiri Aa Mudu-na bi madaa agaa lakesimi. Gore abade nimumi nimu-para waea pisimide onaanuna kedaa pawa risimi. Goa pisimi-pulu nimimi go nimuna kone adoa mogealepape. 11 Pagalepa. Abade go aanu nimu kone rulaawa kedaa risimipulu niaame nimu pedo pu pirisimide aanu teme. Nimimi Jop-na remaare aba pagemede. Abade nipumi nipuna pu robaa puri mapalaawa pawa pirua nipu madaa wae yaenu ipisa rabu nipumi puri paloa risa. Goa pua oropere Aa Mudumi nipu madaa odome omoa raba misa. Gore Aa Mudumi niaa madaa odome waru omoa oro yaalo niaa raba minalo niaame adema.

Niaame ora yaa madaa makuaa agaa pa nalamina

12 Gore nina ame baaninu, nimimi aana orae agaa teme-daare yaa madaa makuaa loa agaa natapape. Nimimi yaa makuaa su makuaa loa oyae medaloma page makuaa loa agaame natapape. Dia, nimimi agaa meda madaa e teme-daare ora e tapape. Go page dia teme-daare ora go madaa dia tapape. Gore nimimi kone laapo sua yaa madaa makuaa teme-daare oropere nimimi Gote-na wae yoto mealimi.

Redepo ne aame beten tea rabu go beten ora puri waru pabea

13 Gore nimina rikiraana piri ame baani medame kedaa pi yae ruaayare nipumi Gote-para beten talo pea. Goa pua ame baani medana robaa-para raaname

omeare nipumi Gote-na bi minasaatalo yaasa talo pea. 14 Pare nimina rikiraanare niaana ame baani meda yaina omeare nipumi lotu ada surube aanu yaatea. Goa pua mo aanumi nipu madaa beten loa Aa Mudu-na bimi nipuna yogane madaa wabola koya salimi. 15 Gore nimumi Gote madaa kone waru rulaawa beten teme-daare Aa Mudumi go yaina ome aa wala marekaalia. Goa puare abade nipumi pisare Aa Mudumi go wae yaenu rayo page mea rubalia. 16 Goa pea-ga nimina wae yaenuri nimina amenu-para lapatepape. Goa pua nimimi nimina ame baaninu perekenalo Gote-para beten tapape. Gore kone rulaawa epe-rupa piri aame beten tea-daare nipuna beten-me puri paloa raba mealia. 17 Abade Elija pirisa rabu niaa nona piane pirisa. Goa pisa pare nipumi puri paloa Gote-para yai naepenalo beten sa. Goa pisa-pulu maali repo-para akua oraapu madaare yai naipisa. 18 Goa pinalo nipumi beten wala sa raburi yai ipua sana go su amaa eta nape yaenu wala opesa.

Aa meda Gote-na pora gimoa piraliare wala lamu mua walamina

19 Gore nina ame baaninu nimina riki-raana piri aa medame ora epe agaa gimoa nipumi wae yae agu pulalo palia-daare gore nipu epe pora wala mea waalape. 20 Pagalepa. Aa medame pupitagi ne aa epe pora mea waaloa raba meape. Goa pua go raba meae aame waea wala napi epe-rupa mapiraalia rabu mo wae aana kone wasupa kagaa piraama laama palia. Goa puare Gote-me go kone adoa go pupitagi nape aana wae yae ora adaapu mea rubalia.

Pita Egataa Ripia Agaa

Pita-me go pepare kedaa adaa ritimi Kristen onaana kone rulae yae mapuri palaatalo agaa adaapu gupa tisa: Kristen-numiri Yesu Krais-na epe agaa madaa kone rulatepape. Yesu nipu omoa wala rekesa. Goa pua nipumi wala epalua lo lagisa. Go agaa makuaawa wala epalia waru surubamina sa. Ora ria Kristen-numiri kedaa ritimi pare go yaere nimuna kone rulae yae ko tulalo pea. Goa pea-ga nimumi kone waru rulaawa Yesu wala epalia surubena. Go yapi di raburi nimu epe yae mealimi.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-na oro yaalo kagaa pirape (1.3-12)
Gote raapu epe-rupa piramina (1.13–2.10)
Kedaa epalia rabu pape-anu (2.11–4.19)
Pawa pirua Gote-na kogono pamina (5.1-11)
Pora po agaa (5.12-14)

Pita-me pepa rana padane tua rapaasa

1 Ni Pita-re Yesu Krais-na kogono aa pirua neme go pepa Gote-na ruru onaanu nimi pimi-para repaato. Nimi abade nimina adaarenu gimoa mo su rado rado-para yada ta onaanu pua pimi. Gore Pontus-para Galesia-para Kapadosia-para Esia-para Bitinia su robonu-para pua pimiga go pepa neme nimi piri-para repaato. 2 Ora abadere aapa Gote nipuna kone sua nimi nipuna onaanu mapiraasa. Gore Holi Spirit-mi abade nimi ora epe onaanu mapiraasa rabu Gote-me nimi Yesu Krais-na agaa pagoa rataliminalo pisa. Goa pua Yesu omoa wala rekoa pisa rabu nipuna yaapimi nimina wae yaenu mea radepe rubisa. Gore nipumi nimi epe-rupa mapiraainalo pisa. Nipuna epe kuma pi kone-para nipuna epe raba meape agaa-para nimina robaa-para rulatabenalo repaato.

Kagaa pirape kone wasupare so yaa-para meamina

3 Niaame Gote-na bi minasaawa ora pi lamina. Nipuri niaana Aa Mudu Yesu Krais-na aapa pia. Gore nipumi niaa odome waru omoa Yesu wala marekaasa. Goa pua Gote-me niaa kagaa onaa-rupa mapiraasa. Goa pea-ga niaa ora epe-rupa pirua orope Gote-me niaa minalo ado pima. 4 Goa pua nipumi nipuna onaanuri so yaa-para i epe kone wasupa gialia. Goa pea-ga niaame go yae ora ginalo ado pima. Go epe yaenu nipumi oro yaalo surubea-pulu mada naramualia page nao yaalia page oro yaalo nipumi managola suaaya. 5 Nimimi Gote madaa kone rulalimi rabu nipuna purimiri niaa surubaina. Goa pua nipumi niaa oro yaalo epe-rupa mapiraapena kone epalia rabu madaa mea waatea. Go rabu niaame nipuna epe surube yae mealima.

6 Go madaa niaame pedo pamina. Goa pea pare abia niaame oge rudupu pirua kedaa rado rado ru piruaeme. 7 Go kone-mere nimi Gote madaa kone waru rulaeme palo nimina kone-para ko tea. Gore epe abu pi aana gol-re mada o tea paloa nimumi go gol repena sulaa-para mea iritimi. Go rabu go gol-na puri ademe. Goa pea pare nimina kone rulape kone ko tulalo pea. Goa pea-pulu kedaa pi oyae medame nimina kone-para maoyaatalo palia rabu mada nao yaalia. Dia yapare nimina kone puri mapalaatalo pea. Goa pea-ga nimina kone rulae yaere aana gol-na puri page maoge yaaya. Goa pua oropere Yesu Krais su amaa penaame waatea rabu nimina bi minasaainaloa nimimi epe paana puri page ada bi page mealimi. 8 Gore abade nimimi nipuna ini-para na-adesimi pare nimimi nipu madaa pedo pu raaname omeme. Go page abia nimimi nipu na-ademe pare nimimi kone waru rulaeme. Goa pea-ga nimimi raaname waru omalepape. Go omeme raana-mere go su amaa omemede rana rayo maoge yaaya. Goa pea-ga niaame go madaa pa agaame mada nalaketema. 9 Goa pua nimimi kone rulape konena re muaeme-pulu raaname waru omeme. Go kone rulape konena re-re nimimi Gote nimina kone wasupa oro yaalo mapiraainalo muaeme.

10 Go oro yaalo kagaa pirape kone madaare Gote-na agaa lageme aanumi abade go agaana re lagisimi-pulu go agaa mu pirisimi. Goa pua Gote-me nimu pa gi kone ginalo agaa mea waasimi. 11 Gore Yesu Krais-na Holi Spirit-ri nimuna robaa-para pirua Yesumi kedaa rado rado rua wala orope adaa bi minalo Gote nipuna agaa lakene aanu lakesa. Goa pisimi-pulu nimumi oro yaalo go yaenu aa-rabu epalia yapae? Akeane epalia yapae agaa mu pirisimi. 12 Goa pua Gote-me nimuna kogono napinalo mea waasa. Gore abade Gote-na agaa lakene aanumi go agaa madaa lakesimi rabu nimi raba mulalo kogono pisimi. Goa pisimi-pulu nimimi page aba pageme. Gore abade nimumi Epe Agaa mea lagisimi rabu Gote-me Holi Spirit so yaa-para epenaloa nipuna purimi epe agaa niaa lagisimi. Goa pua ensel-numi page go epe agaana re niminaata peme yaalore nimumi raaname waru omeme.

Gote-me niaa epe-rupa piraminalo mapiraasa

13 Goa pea-ga nimina kone maredepo yawa waru surubalepape. Goa pua nimina kone rayore Yesu Krais su amaa penaame epalia rabu nipumi epe kone gina loa waru ado piralepape. 14 Nimiri nogo naakinumi agi aaraanuna agaa waru pagemederupa Gote-na agaa pagoa piralepape. Gore abadere nimimi kone waru naniminaawa wae konena pora ratu pirisimi. Goa pisimi pare abiare nimimi go pora wala naratalepape. 15 Dia, Gote-me nimi aba yaasadere nipu ora epe-rupa rado pia. Goa pea-ga nimimi pora pamualimi rabu epe redepo ne kone sua pamualepape. 16 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa tuaaya: Niri oro yaalo epe-rupa rado piane pi-ga nimi oro yaalo gupa piralepa.

Ora adaa yotome Gote-me niaa raba misa

17 Gore nimimi Gote-para beten teme rabu Aapa-ya teme. Go Aapamere onaa rayo madaa kone padane sua kogono rayo adoa onaanuna kone padane padane laatapu mea rumaaya. Gore go su amaare ora niaana adaare-daa dia yaade. Goa pea-ga su amaa pitimi rabu nipu madaa paala omape kone waru sua pora pamualepape. 18 Gore abade nimina akuanumi wae yae mogeasimi rabu nimimi go kone agu ratisimi. Goa pea pare Gote-me niaa go wae koneme rogaasaba esepenalo raba misa. Niaa raba mua kabesa rabu go su amaa yaeme niaa naraba misa. Dia, go su amaa aana silva-para gol-parame warini yaere ramua nipuna puri dia yalia. 19 Gote-me nimi wae yae madaa maesepeatalo pisa rabu pa su amaa i epe yaeme napisa. Dia, pare Krais-na yaapimi niaa pane mua maesepeaasa. Goa pisa rabu nimumi ora epe pepesone mena sipsip si tua miru* irsimide-rupa Gote-me Krais su amaa mea rapasa-pulu niaana wae yae madaa mea esepeasa. 20 Gote-me go su yaa abi nawarini awoare Krais nipumi go kogono pinalo mada misa. Goa pua nimi raba mulalo orope go di raburi penaame su amaa mea waasa. 21 Gore Krais su amaa ipua nimi raba misa. Goa pua Gote nipuna Krais abade matmat-para wala marekaawa bi kasa. Goa pisa-pulu nimimi Gote madaa kone rulaawa ado pimi.

Niaana amenu baaninu pedo pu raaname omamina

22 Gore abia nimimi go agaare ora waru pagoa rateme rabu nimina kone maepeaaya. Goa pua nimina kone rulae yaeme ame baaninu-para kone waru sua pedo pu raana omalepape. Goa pua nimimi nimu madaa puri paloa robaa-para kone padane salepape. 23 Gore Gote-na oro yaalo kagaa pirape agaame nimi kagaa onaa madisa. Gore ama aapame nimi madisipi-rupa dia yapare oro yaalo pirape Aapame nimi kagaa onaa mapiraasa. 24 Gore Gote-na agaa i buk-mi gupa ta: Onaa rayore su amaa aaya ripunu nona piane pimi. Goa pua nimuna to madaa pepena rayore mo ripununa ini nona pea. Gore ripu kaapu yoa nipuna ini radalapa lopea-rupare onaanu adaalupu napirua omalimi. 25 Goa pea pare Aa Mudu-na agaare oro yaalo pa salia. Go agaare nimumi Epe Agaa nimi piri-para mea ipisa rabu pageme.

2

Aa Muduri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia

1 Goa pea-ga nimimi wae kone rayo gimalepape. Goa pua yaa agaa lape konepara kudiri pi kone-para udiapa kone-para ero agaa-para go rayo gimalepape. 2 Gore nogo naakinumi adu nala omemede-rupa nimimi Gote-na epe agaa madaa go-rupa waru raaname omoa adu-rupa nalame omalepape. Goa pua oro yaalo nalimidaare go epe agaame nimi puri waru mapalaaya raburi nimi Gote raapu oro yaalo epe-rupa kagaa piraama laama palimi. 3 Gore nimimi Aa Muduna epe odome ome kone aba misimi-pulu redeme waru omeme.

4 Gore nimiri Aa Muduna piri-para ipulupape. Nipuri oro yaalo kagaa pirape aana nona piane pia pare Gote-me go aana ora epe ta kone sua mapiraasa. 5 Gore nimi pa kagaa pimi onaa page aana-rupa puri paloa rekoa ipulupape. Goa pua Gote-me nimiri Holi Spirit-na ada-rupa waritalo pea. Goa palia-daare nimimi Gote-na epe onaa pirua miru irae kogono pamina. Goa pua nimimi Holi Spirit-na kone mua Gote-para ora epe miru irae yae kalamina. Goa palimi rabu Yesu Krais nipuna pisade kogono madaa kone sua pamina. Goa pua Gote-me go iralimide miru adolalore gore raaname waru omalia.

6 Go madaare Gote-na agaa i buk meda page gupa tu isa: Neme yoto adaa meape aana meda madaa misu. Go aanare ada puri mapalape aana ya-pulu abia neme nipuri Saion su-para mapirayo. Goa peapulu onaa rayome nipu madaa kone rulalimi rabu nimu yala mada napoteme. 7 Nimi nipu madaa kone rulaeme onaanuri nimimi go aana ora waru epe ta teme. Goa pea

* **1:19:** Israel onaame Gote-para ora pi loa miru iritalore epe sipsip mena adoa pua irala pisimi. (Wok Pris 22.17-25) Pita-me go rekena agaa makuaawa goa sa: Krais-ri epe miru irape mena sipsip si yade sa.

pare onaa medalomame kone narulaeme
onaa nimi madaare agaa gupa ta:
Go aanare kogono aanumi abade
gimisimide.
Goa pisimi pare abia go aanare nipu ada
rayo puri mapalaaya sa.
8 Go page Gote-na agaa i buk medame
gupa ta: Go aana-mere onaanu maga-
taboa lopalimi. Go page go aana-mere
onaanu malopalialo tu isaya. Imumi Gote-
na agaa madaa kone narulasimi-pulu go
agaa madaa magatabesimi. Abade Gote-me
goa palimilo kone isa-ga goa pisimi.

Niaare Gote-na ruru onaanu pima

9 Goa pea pare Gote-me nimi aba madaa
misa-pulu nimiri nipuna ruru onaanu piru-
aeme. Nimiri miru irae onaa piruaeme.
Nimiri ora epe adaa su robo meda-para
piruaeme. Goa pea-ga nipumi nimi nipuna
epe kogono rayo onaanu-para lakelami-
nalo mapiraasa. Abade Gote-me nimi
yaasa raburi nimimi wae ribaane su gimoa
nipuna epe paa pi ru-nane epa odobasimi.
10 Abadere nimiri pa wae onaa ruru piru-
asimide pare abiare nimi Gote-na ruru
onaa piruaeme. Abadere nimimi Gote-
na odo omape kone naniminaasimi pare
abiare Gote-me nimi nipuna odo omape
koneme raba misa.

Niaare Gote-na kogono onaa piramina

11 Gore nimina adami onaanuri nimi go
su amaa oge rudupusi piralimi. Goa pea-
pulu ora pora kimisu onaanu page yada ta
epe onaanu page nimi gupa piralimi. Go
madaare neme nimi gupa lagialo: Nimimi
waea yolape kone sua palimi-daare nim-
ina wasupanu raapu yada kepetalo palimi.
Goa pea-ga nimimi go wae kone rabuani-
aawa gimalepape. 12 Gore nimimi ribaane-
para piri onaanu raapu polalore kone waru
sua epe-rupa pamualepape. Goa pua ni-
mumi nimi waea pape onaanu talo peme
rabu nimina epe pora aba adena. Goa
peme-pulu nimumi Gote-na epape di rabu
nipuna bi minasaalimi.
13 Nimimi Aa Mudu madaa kone penaloa
go su amaa aa muduna agaa mana rayo
ratalepape. Goa pua go su robo ray-
ona aa mudu page nimimi nipuna agaa
pagoa ratalepape. 14 Gore ora aa mudumi
gavman-nu mea epenaloa nimumi wae yae
peme onaanu-para yago tua wae yoto mea
kanalo mea epenasa. Goa pua epe kone
imi onaanuna bi minasaainalo mea epe-
nasa. Goa pea-ga gavman-nuna agaa page
waru pagalepape. 15 Gore Gote-na konere
nimimi ora epea palimina kone isa. Goa
palimiri nimimi agaa pa-rupa loa mayae
aanuna agaa madaa loraalimi. 16 Gore
nimiri epe ode pirape-rupa piralepape.
Goa pea pare epe ode pirape onaa pitimi
rabu niaare oyae rayo mada pua wae yae
mada rigitalimina lo natapape. Dia, nimiri
Gote-na kogonome adini onaanu-rupa pi-
ralepape. 17 Goa pua nimimi onaa lubu-
para epe bi mina kone salepape. Goa
puare Krais-na ame baaninu-para pedo pu
raaname omalepape. Goa pua nimimi Gote
mada paala omoa nimi ora aa mudu epe bi
ina kone salepape.

*Niaame Krais-na kone mua waea na-
pamina*

18 Nimi kogono naaki nimimiri mo nimi
surubeme aanu epe bi mina kone waru
sua piralepape. Goa palimi rabu nimimi
epe kone sua raba mi aanu padane-para
adalepape. Dia, pare nimimi mo wae agaa
loa surube aanuna agaa page waru pago pi-
ralepape. 19 Gore nimimi Gote madaa kone
rulaawa pora pameme rabu nimimi radaa
noa kedaa pa riaalepape. Goa palimi-daare
Gote-me go kone madaa raaname omoa
nimi raba mealia. 20 Goa pua nimimi epe
kogono peme rabu nimumi kedaa gialimi-
daare Gote-me nimi raba mealia. Goa pea
pare nimimi waea teme-pulu nimumi nimi
tua kedaa gialimi. Goa pua nimimi go
wae yae ora mealimi-daare akeane Gote-
me nimi epe bi gua raba mealia ya? Mada
dia.

21 Goa pea pare Gote-me nimi kedaa ri-
aminalo yaaloa madaa mea. Gore Krais-
me waea napua radaa pa amaa nisa. Goa
pisare nipumi niaa go pora rataminalo mea
waasa. 22 Gore nipumi abade waea meda
napisa. Goa pua nipu yaa agaa page ora
meda nasa. 23 Gore nimumi nipu-para
wae ero agaa simi rabu nipumi nimu-para
go wae agaa na-abusa. Goa pua nipumi
radaa adaa nisa rabu nipumi yada meda
nasa. Dia, pare nipumi epe redepo ne
lape agaa Gote madaa ado pirasa. 24 Gore
Krais nipuna yoganeme niaana wae yaenu
rayo mea ruare nipu so repena polopea
madaa omesa. Nipumi goa pisare niaana
wae yaenu lubu mea rubatalo pisa. Goa
puare niaa su amaa pitima rabu epe redepo
ne kone saminalo pisa. Gore nimumi nipu
nil-mi tu maomasimi rabu nipumi niaa ora
maepeaasa.

25 Abade nimi sipsip menanu pora gimoa
alupatade-rupa pirisimi. Goa pea pare abi-
are wala mo mena sipsip surubape Aa piri-
para wala mea ipisa-pulu nipumi nimina
kone wasupa waru surubalia.

3

Repaaya-na agaa

1 Gore Aa Mudumi nimina kone wasupa
surubea-rupare nimi onanuri nimina aa-
ninuna agaa pagoa piralepape. Goa pal-
imi rabu nimina aani medalomame nim-
ina pora epe-rupa piralimi-rupa adalimi.
Goa pua nimimi Gote-na agaa madaa kone
rulatepape. Goa puare nimimi pa agaa
nateme pare aaninumi nimina epe kone
adoa wae kone perekealimi. 2 Gore mo
orenu nimimi epe kone sua pora epe-
rupa pamualimi-daare aanimi goa adoa go
madaa page kone rulalimi. 3 Gore nim-
imi pa amaa yoganena pepena agu peme.
Gore niaame aalu irinu madaa pepena
waru pawa aana-me warini epe oyae page
pepena pua epe mamina rado radonu
page maraata palima kone-daa nasalepape.
4 Dia-ga nimina pepenare epe kone nimina
robaa-para waru mea salepape. Goa pal-
imiri go epe pepena naramualia-ga go epe
kone pu robaa-para saabaawa epe-rupa pi-
ralimi. Go konere Gote-na ini agaa madaa
ora epe ta. 5 Abadere onanumi Gote madaa
kone rulaawa epe-rupa pirisimi. Go onanu
nimuna pepenare nimuna aaninuna agaa
pagoa pawa pirisimi rabu ora epe pepena
nona piane pisimi. 6 Ona Sera-mere kone
go-rupa isa. Nipumi nipuna aani Abraham-
na agaa pagesa rabu nina aa adaa kone
sua nipuna kogono pasa. Goa pua nimimi
epe kogono pua oyae meda madaa paalame
naomalimi-daare nimi page Sera-na wa-
nenu nona piane pimi.

7 Nimi aaninuri nimina orenu raapu
waru piralimi pare onaanu nimuna yo-
ganere puri waru napabea-ga nimimi nimu
madaa epe kone sua raba mealepape. Nimi
onaa raapu epe-rupa piraliminaloa Gote-
me nipuna oro yaalo kagaa pirape kone
pa gialia. Gore nimimi go epe pora
pamualimi-daare oyae medame nimina
beten lape agaa mada narabuaniaalia.

Niaame kone padane sua piramina

8 Gore abia neme go agaare gupa lo kiri-
taluame pi: Nimi rayome epe kone padane-
rupa sulalore onaa rayo odome omalepape.
Goa pua nimina ame baaninu-para pedo
pu raaname omoa nimu raba mua nimu
adaa bi mina kone nasalepape. 9 Goa pua
aa medalomame nimi waea palimi rabu
nimimi nimu-para waea napua abutapape.
Go page nimi-para wae agaa teme rabu
nimu-para wae agaa na-abutapape. Dia-ga
nimimi agaa abute rabu Gote-na puri mina
agaa laketapape. Gore abade Gote-me nimi
yaaloa mapiraasa rabu epe puri gialua loa
pisa.

10 Gore Gote-na agaa i buk madaa gupa
tu ia:

Aa medame nipu epe-rupa pirua raaname
omalua kone sali-daare:
Gore nipumi wae agaa-para yaa agaa-
para ora natea.
11 Goa puare nipumi wae yae rayo masaa
rilaawa epe kogono agu palia.
Gore nipumi epe kone sua pawa epe-
rupa pirape pora kuritalo palia.
12 Go pora madaare Aa Mudumi epe redepo
ne onaa waru adoaaya.
Goa pua nipumi oro yaalo nimuna
beten pagoa nimu raba muaaya.
Goa pea pare Aa Mudu waea peme
onaanu adoa gimoaaya.

13 Goa pea pare nimimi puri paloa
epe kone sulalo palimi-daare aapimi nimi
mada mao yaalia ya? Gore ora mada
dia. 14 Goa pea pare nimimi epe ko-
gono pua go madaa radaa nalimi-daare
gore nimimi raana omo piralepape. Go
page nimimi pa aanu madaa paalame nao-
malepape. Go page nimina robaa-para
kone adaapu nasalepape. 15 Dia-ga nim-
ina robaa-parare Krais-na bi minasaawa
ora niaana Aa Mudu kone sua piralepape.
Gore pa aa medame nimina epe ado pirape
yaere ake yapae tea-daare oro yaalo nim-
imi kone waru sua go agaa epe-rupa abu-
timina. 16 Goa pua nimuna agaa abutalo
palimiri pawasi epe kone sua agaa lake-
tapape. Nimina pua robaa-para i konere
epe-rupa salepape. Goa palimiri nimi-para
ero agaa teme rabu nimumi nimi Krais-
na pora ratua piri onaa adalimi. Goa pua
nimuna teme yaa agaa madaa yala mada
poteme. 17 Gore Gote-me gupa kone saliare
niaame epe kogono pua go madaa kedaa
mealimare gore epeaalia tea. Goa pua
niaame wae yae pua go madaa wae kedaa
mealimare gore o yalia.

Krais omoa rekesare niaa kaba mulalo pisa

18 Gore Krais nipu niaa madaa omesa.
Goa pua nipu rana komeame niaana wae
yae rayo mea rubulalo omesa. Nipu
ora epe redepo ne aa pirisa. Goa pua
nipumi niaa wae onaanu Gote piri-para
lamua polalo omesa. Nipu ora aa-rupa
pirisa rabu nimumi nipuna to yogane tu
maomasimi pare nipuna wasupare wala
rekoa oro yaalo kagaa pa pia. 19 Gore
Krais nipuna wasupa rekoare wala wae
naaku-para pimi onaana kone wasupanu
epe agaa laketa pisa. 20 Go onaana kone
wasupanuri abasade Noa pirisa raburi ni-
mumi Gote-na agaa rasisimi. Go rabu
Gote-me nimu aipapulu natisa pare Noa-
me ipunu warisa rabu Gote-me pa ado
pirisa. Go ipunu-parare onaa 8-pela ru-
nane pirinaloa ipame page natisa. 21 Gore
mo ipare abia go baptais meape pora mea
waasa. Pare abia baptais mulalore pa yo-
ganena oto pi oyae namea rakepeaalia. Dia,

nimina pu robaa-para epe kone sua nimimi Gote-para ora agaa loa baptais mealepape. Go madaare Yesu Krais matmat-para wala rekesa-pulu nimimi go madaa kone rulaawa baptais mua oro yaalo kagaa piraama lama palimi. 22 Gore nipu so yaapara aba pua Gote-na popo ki-nane pua pia. Goa pua nipumi ensel-nu rayo-para so yaapara pimi puri pane mudu-para go rayore Krais-me surubea.

4

Niaame abana lo robaa gimamina

1 Krais-me abade nipuna yogane madaa radaa nisa. Gore nimimi page go kone padane-rupa kone sua robaa-para puri mapalaatepape. Gore aa medame pupitagi nape kone gimolalo palia-daare nipumi radaa nalia. 2 Goa pea-ga nimi su amaa piralimi rabu nimimi pa onaanuna wae yae pape kone gimoa Gote-na kone mua pora pamualepape. 3 Gore nimimi abade Gotena agaa napagesimi rabu nimimi ribaanepara piri onaa-rupa pirisimide. Goa pua nimimi yala polape kone su ona yolape kone su ipa bia noa maeyawa wae pupitagi no ipa bia nolalo kiritaawa makirae remona binu minasaasimi. 4 Abadere nimimi nimu raapu go wae yae pisimi. Goa pea-ga abia go wae poranu gimoa napameme rabu ribaane-para piri onaanumi naniminaawa nimi-para wae ero agaa teme. 5 Goa orope Gote-na koso pagape Aa Mudu piralia rabu nipumi pa piri onaanu-para aba ome onaanu-para nimuna yoto mea rumaalia. Goa palia rabu mo ribaane-para piri onaanumi nimuna peme kogono madaa lakelalimi. 6 Goa pea-ga Krais-me aba ome onaa piri-para pua Epe Agaa lakesa. Goa pisa rabu nimuna yogane apalae onaa rayo koso agaa pagoa yoto mealimi. Goa pisa pare nimimi kone rulaawa nimuna kone wasupanuri Gote raapu piralimi-daare go Epe Agaa aba lakesa.

Epe kogono naakimi Gote-na oyae rumaalimi

7 Abia oyae rayo dia yape diri apo rudu yala. Goa pea-ga nimimi kone waru sua puri paloa reka aatepape. Goa puare nimimi beten lape kone oro yaalo salepape. 8 Goa puare nimina amenu baaninu-para pedo pu raaname waru omalepape. Go konemere ora waea pape kone adaapu mada rigitabalia. 9 Goa pua nimina ame baaninu epalimi rabu nimina ada lamua pua waru surubalepape. Goa pulalore go madaa nimimi ratu nayawalepape. 10 Nimi rayo padane padane laatapumiri Gotena puri rado rado misimi-pulu nimina amenu baaninu raba mua epe-rupa surubalepape. Goa palimi rabu nimimi onaa medaloma raba mulalore Gote-na puri rumaamina. 11 Gore aa medame agaa mogetalore nipumi Gote-na epe agaa lagina. Go page aa medame onaa raba mulalore nipumi mo Gote-na kane purimi kogono pina. Goa pua kogono rayo madaare onaanumi Yesu Krais-para Gote-na bi minasaamina. Gore nipu madaare epe paana puri medaloma-para oro yaalo mealimina. Go ora.

Krais-mi kedaa risa nona pi epalia-ga riamina

12 Gore nina epe adami onaanuri go radaa pi oyae medalomame nimi ko tulalo epalia-ga go madaa napogolasaatepape. Gore go oyaere ora rado piane yae-daa lo gupa natapape. 13 Dia-ga nimimi Krais raapu radaa no aaeme-ga raaname waru omalepape. Goa pua oropere nipuna epe paana puri penaame waatea rabu nimina robaa-parare raaname ora waru omalimi. 14 Gore nimimi Krais-na agaa pagoa nipuna pora kuritimi rabu nimumi nimi-para wae ero agaa teme-daare nimimi raaname omalepape. Go rabu Gote-na Holi Spirit-ri ora Epe Paa ya-pulu nipu nimi raapu epa pirua nimi raba mealia. 15 Goa pea pare nimina onaa meda tu maomape aa pirua page wae pape aa pirua page pa pupitagi nape aa pirua page go-rupa piralimi-daare kedaa ora mada mealimi. 16 Goa pea pare nimi Krais-na onaa pirua go madaa kedaa rialimi-daare go madaa yala napotapape. Dia, pare nimi Krais-na bi teme-daare go kedaanu rua Gote-para ora pi tapape.

17 Gore Gote-me nipuna koso lape agaa tea raburi go yapi di aba rudu yalia. Goa pua niaa Gote-na ruru madaa koso aba loa rumaalia. Goa pua go onaanumi Epe Agaa madaa kone narulimiri Gote-me nimu-para ora wae yoto waru abutea. 18 Go madaare Gote-na buk madaa gupa tuaaya: Gore epe onaanumi oro yaalo kagaa pirape kone minalo kalai pu kogono waru pea. Goa pea-ga onaa medalomame Gote madaa masaa rilaawa wae yae peme-ga nimuri ake palimi ya? 19 Goa pea-ga onaa medalomame kedaa ritimi rabu Gote-me go pora waaloaaya. Goa pea-pulu nimumi epe kogono pua Gote-me niaa surubena kone samina. Nipumi abade niaa warisapulu niaa waru epe-rupa suruboa nipuna bina agaa pagoamina.

5

Nimi aa mudunumi Gote-na sipsip waru surubalepape

1 Gore neme page Gote-na ruru onaanu surube. Goa pea-ga nimimi page Gotena ruru onaanu surubape aanu puri pane agaa lagialo. Krais-me radaa no pirisa

rabu adesu. Goa pua nipuna epe paana puri penaame waatea rabu ni page mealua. Goa pea-pulu neme nimi lotu surubae aanuri kogono go-rupa paliminalo agaa gupa lagialo: 2 Gore nimimi Gote nipuna gisade ruru onaanu waru surubalepape. Nimuri ora sipsip-rupa piruaeme-ga waru surubalepape. Gupa surubalimi rabu Gote-na raana ome pora pamua raaname omena surubalepape. Nimimi go kogono palimi rabu yoto meape kogono-rupa napipape. Dia, pare nimina pu rekatabena go kogono waru pipape. 3 Goa pua nimimi surubape onaanu madaa kogono palimi rabu nimuna agaa narabuaniaalimi. Dia, pare nimimi nimu epe pora mea waatapape. Goa pua nimina epe pora rata mea epalimi. 4 Gore nimimi goa puaa-mama puare go sipsip surubape aa mudu epalia rabu nipumi nimi ora epe yoto gialia. Go yotore ora naramualia.

Niaame niaana pa kone rabuaniaawa epe kone samina

5 Goa pea-ga nimi ogege aanuri nimimi page surubape aanuna agaa waru pagalepape. Goa puare nimimi pawasi pirua nimina amenu raba mua pawa piralepape. Go raba meape konere kogono mamina-rupa yamalepape. Go madaare Gote-na buk madaa gupa tua ia: Gote-me aakone i onaanu gimea pare nipumi pawa aawae onaanu epe-rupa raba meape kone kaloaaya. 6 Goa pea-ga nimina aakone rabuaniaawa nimiri Gote-na puri pane aa kibu re-para pawa piralepape. Goa pua nipuna kone sua yapi di salia raburi nipumi nimi minasaalia. 7 Goa pea-ga nipumi nimi surubea-pulu nimina kone adaapu sape konere nipu piri-para mea rubalepape.

8 Gore nimimi kone waru marekaawa surubalepape. Nimina iaa Satan-re nipu mena kirame e waru puri paloa tade-rupa agaa lo pamuaaya. Goa pua nipumi puri paloa pamuare onaa medaloma asapua nimuna kone mabebolaatalo pea. 9 Goa pea-ga nimimi puri paloa kone rulaawa nipu gimalepape. Gore pagalepa. Nimina go su amaa pimi ame baaninu rayore nimumi wae kedaa nimimi ritimi-rupa ritimi. 10 Goa pua nimimi kedaa riaala palimi-daare Gote nipuna nimi surubalia. Go rabu nipumi nimi epe-rupa mapiraawa ora onaa mapalaalia. Gote-mere epe raba meape kone rayo gua nipumi nimi Krais raapu mapiraasa. Goa pua nipuna epe paana puri oro yaalo mealiminalo pisa. 11 Goa puare nipumi oyae rayo surubo oro yaalo puri waru suaaya. Go ora yaade.

Agaa medaloma

12 Neme go rudu pepa tua repaato rabu Sailas-me ni raba meala. Go aare ora niaana ora epe ame pia. Neme go pepa talore nimi puri mapalaatalo go agaare ora Gote-na epe raba meape agaa ya-pulu go lagialo-daa. Goa pea-ga nimimi go agaa madaa puri mu piralepape.

13 Gore Babilon* su-para piri ame baaninumi nimi epe-rupa piralepape lo repaateme. Go Yesuna ruru onaanuri Gote-me nimu page yaaloa nipuna ruru mapiraasa. Goa pua nina si Mak-me page nimi-para epe-rupa piralepape lo otaata. 14 Nimi rayome nimina amenu baaninupara Krais-na onaanuna pedo pu raaname omape kone sua nimuna ki mealepape. Nimi Krais raapu piri onaanuri nimina pu robaa-para epe kuma pi kone meamina.

* **5:13:** Pita-me Babilon agaana re-re go-rupa: Rom adaare-pare Babilon aasa. Akolo ya? Pita-na yapi dina Gote-na onaanu Babilon su-para piri Rom onaanumi waea adaapu pisimi. Gore Babilon onaame aba pisimi-rupa wala pisimi-daa sa.

Pita Laapo Ripia Agaa

Go pepana re gupa: moge riaae aanu medalomame pora pamua Kristen onaana kone rulae yae mabebolaeme-ga go aanuna agaa napagalepape sa. Aposel aanumi lakesimide agaa waru ripinaatepape lo tisa. Goa palimi raburi Gote waru makuaa Yesu page waru makuaalimi. Aposel aanumiri Yesu ora nimuna inimi adesimi. Yesumi nimu mogeasa agaa page pagesimi.

Aa medalomame Yesu wala naepalia simi. Go pepa-me gupa ta: Ora wala epalia ta. Nipu abi naepea pare go agaana re-re gupa: Gote-me aa meda pa alupaina kone naisa. Onaa rayo lo robaa perekena kone isa. Gote-re nipumi onaanu odome omoa nipu pawasi pirua raba misa. (3.9)

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-2)
Gote-me niaa yaaloa mada mua mapiraasa (1.3-21)
Makirae tisaa (2.1-22)
Yesu ora wala epalia (3.1-18)

Pita-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Ni Saimon Pita-re ni Yesu Krais-na aposel kogono aa pirua nipuna kogono aa page piruaayo. Neme go pepare onaa medaloma abade kone rulasimide onaanu re-para repaato. Gore kone niaame rulaema-rupa nimimi page rulaeme-ga ora epe ta. Goa pua niaa rayore Gote-na Raba Mi Aa Yesu Krais page nipuna epe redepo ne aa yapare niaa pa amaa gisipi. Go madaare niaame kone rulaema. 2 Abiare nimimi Gote-para niaana Aa Mudu Yesu-para nipuna epe makuaae kone meamina. Goa pua nipuna go epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimi madaa waru adaapu rulatabena.

Niaare Gote-me yaaloa mapiraasa

3 Gote-mere nipuna epe puri pane oyae rayo-para kone wasupa gulalore nipumi niaa yaaloa nipu si raapu mapiraasa. Goa pea-ga nipu madaa kone niminaawa pora pamuamina. 4 Goa pua nipumi nipuna epe kagaa pirape kone wasupa Yesu madaa managola saasa. Goa pua niaa gialia. Nimimi go nipuna kone mua nipu raapu piruaeme-ga go su amaa piri onaanu waerupa mapiraape kone mada pogola pua gimeme.

5 Goa pea-pulu nimimi go epe kone madaa nimina kone rulae kone raapu epe kogono kone sua makibumaatepape. Goa puare nimina epea pape kogono raapu nimimi makuaae kone sua mea makibumatepape. 6 Goa puare nimina kone suruboa Gote-na kone mua nimi epe-rupa pamualepape. Goa pua nimimi nimina kone suruboa go raapu puri paloa pawa pirape kone mua kedaanu page riaalepape. Goa pua kedaa riape kone raapu ora eperupa pirape kone sua makibumatepape. 7 Goa puare nimina epe-rupa pirape kone raapuri ame baaninu-para epe kone sua pedo pua pipape. Go raapu onaanu madaa pedo pu raaname omape kone raapu Gote madaa kone sua mapiraatepape.

8 Gore nimimi go kone rayo ora waru saapitimi rabu nimimi niaana Aa Mudu Yesu Krais madaa kone waru niminaama puare niaa madinalo kogono pamina. 9 Goa pea pare onaa medame go kone nasuaemere nimuna ini o ta-daa oyae mo-pare aaliade yae mada na-adea. Goa pua ini wae aame Gote nipuna wae yae mea raakepe rubisa-daa kone rugula waru naadea. 10 Goa pea-ga nina ame baaninu Gote-me nimi aba yaaloa nipuna ruru loa mapiraasa. Goa pisa-ga nimimi wala nipuna pisade kogono puri paloa waru irulu saapiralepape. Gore nimimi goa palimi rabu nimi mada nalopalimi. 11 Gore nimimi go agaa pagoa ratalimi-daare nimimi oro yaalo kagaa pirape yapi di odobaawa pirualimi. Go Surube Suri niaana Aa Mudu Raba Mi Aa Yesu Krais-mi surubea-ga ipulupape lo waru lagialia.

12 Goa pea-ga go oyae madaare neme nimi kone narugulaliminalo oro yaalo lagialua. Goa palua pare nimimi go agaa aba waru pagoa simina ora agaa madaa puri paloa ado piruaeme. 13 Goa pea pare neme go su amaa piruare neme nimi wala gupa lagialuare gore nimina kone marekaatalo pe. Goa konere ora epe ta kone salua. 14 Gore neme ogesi-daa pirua nina yogane gimolalo niminaayo. Go madaare Aa Mudu Yesu Krais-me ni penaame lagisa. 15 Goa pea-pulu orope omanoloa go agaa rayo niminaabaawa nimi epe-rupa mada pagalimina.

Krais-na epe paana puri adesima

16 Gote-na agaa niaame nimi-para niaana Aa Mudu Yesu Krais puri paloa epape di lagema. Goa pua niaame pa iti agaa napagoa lagema. Dia-ga ora niaana inimi nipuna adaa puri adesima-pulu niaame go madaa lagema.* 17 Gore Aapa Gote-me nipuna bi minasaa rabu epe paana puri kasa rabu niaa pirua adesima. Go rabu so

* **1:16:** Pita-me goa sa: Niaame tema agaare ora ria tema-ga nimina waru surubalepape sa. Akolo ya? Yesus Krais-mi pia ora ria adoa go agaa lapedepetema sa. (Mat 17.1-13, Mak 9.2-13, Luk 9.28-36)

epe puri pane Gote-na agaa medame Yesu-para gupa lakesa: Go Aare ora nina epe Siga neme nipu madaa pedo pu piruaayo sa. 18 Nipu raapuri epe rekena i rudu madaa pirisima rabu niaame so yaa-para epaade agaa pagesima. 19 Goa pea-daa niaame Gote-na agaa lakene aanuna agaa madaa puri paloa kone rulaema. Nimimi page go agaa waru pagalepape. Go agaare ribaane-para lam-rupa ralaaya. Goa pea pare Krais ipisa rabu yapi tade-rupa mo paa maoge yaaya. Goa ipisa rabu nipuna paa nimina robaa-para sulalo ipisa.

20 Goa pea pare nimimi go agaana waru niminaatepape. Niaana pa koneme Gote-na buk-para i agaana re-daa penaame nalaketema. 21 Dia-ga pa aa meda nipuna koneme Gote-na agaana re-daa namea lagisa. Dia-ga Holi Spirit-mi kone kalaa-mama pisa-ga nimumi Gote-na agaa onaanu lakesimi.

2

Wae aanumi kone rulae onaana kone mabebolaaeme
(Jud 4-13)

1 Gore abade Gote makirae aanu Israel su-para rekoasimi. Goa pisimi-rupare nimi piri-para makirae tisaanu page piralimi. Nimumi onaanu wae-rupa mapiraatalo makirae agaa epa lagialimi. Goa pua nimu epe-rupa mapiraasade Adaa Aa masaa rilalimi. Gore nimumi goa palimi lo Gote-me nimu wae-rupa palimiri mao yaalia. 2 Goa pea pare onaa adaapumiri makirae tisaanuna wae kone ratua mogeteme. Nimumi goa palimi rabu onaa medalomame Epe Agaana pora madaa wae agaa teme. 3 Go makirae tisaanu nimuri ora onaa medana oyae epame omoa nimina oyae yoloa mulalo palimi. Goa pua nimuna kone sua pa remaa lagialimi. Goa palimi pare nimuna koso pagape Gotemere nimuna wae yoto managola saaya. Goa pua nimu wae su-para mapiraatalo paliade Gote-re nipu ora u napati pa ado pia.

4 Ensel medalomame abade waea pisimi rabu Gote-me nimuna wae yae nagimisa. Dia, pare nipumi nimu wae su naaku-para adibasa. Ora ribaa yabaaya naaku-parare nimu orope koso lape yapi di rabu yoto minalo sen-me adibaaya. 5 Go page abade pirisimi onaanumiri Gote masaa rilasimi rabu nipumi nimu nagimisa. Dia, nipumi go wae onaanu piri-para go su rayona ipame minabasa. Goa pisa rabu Noa padanere nipumi epe redepo ne agaa lakesa. Goa pua Gote-me nipu raapu onaa 7-pela epe-rupa pirinaloa surubisa. 6 Goa page Gote-me Sodom Gomora su adaare lapo repena sulaame irabisa. Go adaare lapo-parare nimuna wae yaena yago gorupa abusa-daa waea pi onaa rayome go pora ademe. Nimi Sodom Gomora adaare pirisimide onaanu-rupa piralimiri nimi page maoyaalia. 7 Gore abade go rabu pirisade aa Lot-re nipumi go paake yolo pirisimi onaanuna wae yae madaa ora kone adaapu isa. Goa pisa-pulu Gote-me go aa Lot natu maomaae raba misa. 8 Gore go epe-rupa pirisade aamere nimuna rikiraana pirua nimuna pisimi wae yaenu ado pirisa. Goa pua oro yaalo nimuna wae agaa pago pirisa rabu nimuna wae yaenumi nipuna robaa-para ia epe kone mabebolaawa kedaa waru risa. 9 Gote-me mo aanu raba misa. Goa pua wae yaeme nipuna onaanu ko tulalo palia rabu Aa Mudumi nimu page raba mulalo niminaaya. Goa pua Aa Mudumi koso pagolalo ado piri onaanu page surubulalo pea. Goa pua orope koso lape di rabu wae yoto katea. 10 Goa pua onaa medaloma nimina kone-para rekatabala pua paake yolape kone su Aa Mudu-na puri ora masaa rilaa-daa gimeme.

Goa peme-pulu wae su-para pua wae yoto adaape mealimi. Mo makirae tisaanuri puri paloa wae pogati kone imi. Goa pea-pulu nimumi yaa-para piri epe enselnu paala naomeme. Dia yapare nimumi ensel-nupara ero agaa teme. 11 Goa peme pare mo ensel-nuna purimi makirae tisaanuna puri maoge yalia. Goa pea pare enselnumi nimuna Aa Mudu-na ini agaa madaa mo makirae tisaa-para ero agaa loa koso nateme. 12 Gore yaa yapa mena kiranu go oyaeme kone kaloa madini onaa-rupa pimi. Nimu yaa yapa-rupa patinalo pirua nimuna konere mo makirae tisaanumi gorupa mogeaateme. Goa puare nimumi oyae meda namakualimiri gore nimumi nipu-para wae ero agaa teme. Goa peaga nimuri yaa yapa mena kiranu nona piane pimi-ga nipumi nimu ora mao yaalia. 13 Nimumi abade onaanu wae yae kaloa radaa manasimi. Go-rupare nimu-para mo wae yae madaa radaa manaalia. Gore naare paalu rabu nimumi pedo pedo pu piritalore wae pua nimuna yogane madaa kone sua pimi. Gore nimumi nimi raapu eta nolalo pimi rabu nimumi wae yae pulalore makirae kone madaa pedo pedo peme. Goa pea pare nimimi go nimuna kone wae madaa yala potapape. 14 Nimuna inimiri oro yaalo wae onaanu adabaawa paake yolo pimi. Goa pua nimuna wae pupitagi nape kone sua pimi pare mada nagimalimi. Nimuna robaa-parare oyae epaame ome kone sulalo peme-ga nimumi puri napane onaanu malopatalo peme. Goa peme-pulu Gote-me go wae tisaanu nimuna wae yoto saapiraaya. 15 Gore ni-

mumi abade epe pora madaa masaa rilaawa gimisimi-pulu nimu alupalimi. Goa pua nimumi mo aa Beor-na sina pora pisaae mogeatalo peme. Go aa-na si Balmere wae agu pisa rabu mone yoto misapulu raaname omesa. 16 Nipumi goa pua waea pisa-pulu agaa natade mena donki medame aanumi tamede-rupa agaa lakesa. Goa pua mo aa Bal-para ratu yawoa apo wae yae pape konere mo donki mename magimaape lo agaa lakesa.

17 Go makirae tisaanuri epe agaa naloaeme-pulu nimu lumalade ipa-rupa piruaeme. Go page nimumi kone rado rado suaeme rabu pa yai lubi nona piane pimi. Goa pea-ga Gote-me nimu ora wae naakuna ribaane-para pirinalo mea lopalia. 18 Go aanumi pa aakone sua go su amaa pa maeyae agaa loa wae yae peme onaanupara laketea. Go pemede onaanumi go wae yae gimolalo peme. Goa peme pare mo aanumi nimu epaa omeme pua paake yolape kone mogeaawa wae kone rado rado page mogeteme. Goa peme pare wae yae gimoa pogotalo peme onaanumi go makirae tisaanuna pora kuritimi. Go rabu wae yae madaa nagimamina. 19 Go wae aanumiri go onaanu-para niaame nimi esepealima teme pare nimuna wae koneme mao yaape kogono peme. Gore pa wae kone medame aa meda rabuaniaawa mao yaaliare go aamere wae yae pu piralia. 20 Gore abade onaa medalomame niaana Raba Mi Aa Mudu Aa Yesu Krais madaa kone rulaawa nipuna kone misimi. Goa pisimi rabu nimumi go su amaa wae puri pane yae pogola pua gimisimi. Goa pisimi pare wala wae koneme nimu wala rabuaniaawa mao yaaliare go onaanuri ora wae-rupa piralimi. Gore aba ripia waerupa pirisimi pare nimu wae yaeme wala rabuaniaaya-pulu abia nimu ora wae-rupa piruaeme. 21 Goa pea-ga nimumi abade epe redepo ne pora napamua pula pisimi yaalore epe ta pea. Goa pea pare aba epe pora pamua wala Gote-na kane agaa mana masaa rilasimi-pulu ora o ta. 22 Gore nimu madaa pisade yadare niaame go remaa dipia ora ta-daa niminaaeme: Yana nipuna maaku ratu rubea pare go maaku wala mea nalia. Meda page gupa teme: Mena waswas taawa salima rabu nipumi kege-para pua kege pepeminua wala iralia temade-rupa peme.

3

Aa Muduri ora wala epalia

1 Nina epe adami onaanu abia go pepa nimi piri-para rana laapopa tua repaato. Go pepa lapo rata madaare neme nimina kone-para mo oyae mone minaabaeme-daa robaa-para ora epe kone masaatalo pepa tu repaato. 2 Gore nimimi go agaa niminaabatepape. Ora abade Gote-na ora epe agaa lakene aanumi simide agaa-para Raba Mi Aa Mudu-na agaa mana niminaaminalo gialo. Go agaare nimina aposel kogono aanumi nimi aba lagisimde.

3 Gore aba ripia nimimi go agaa waru pagalepape. Orope Aa Mudu-na epape yapi di raburi aanu medaloma opapaawa nimuna wae kone sua palimi. Goa pua nimumi nimi madaa giri laawa ero agaa teme. 4 Goa pua gupa teme: Nipumi abade ora wala epalua sa ya? Gore abiare nipu aa-para pua pia ya? Abade niaana aapa akuanu omesimi rabu puaa-mama pua abia page Gote-me oyae rayo warisade-rupa pa ia teme. 5 Goa teme pare nimumi go ora agaa gimoa gupa naniminaatalo pimi: Ora abade Gote-na agaame su yaa laapo waribisa. Goa pua go suri ipa raapu waria isa-ga ipame page waribisa. 6 Goa pea-ga Gote-me agaa sa raburi abade su amaa ipame minabaawa tisa. Go ipa-mere su rayo minabasa. 7 Goa pea pare abia aaya su yaa lapomere Gote-me koso lape yapi di surubea. Goa pea-ga Gote-me sade agaa padaneme go su yaa lapo repena sulaame epa renalo surubea. Go raburi wae yae peme onaanumi kosona ini agaana epa aainaloa nipumi nimu mao yaalia.

8 Gore nina ora adami onaanu nimimi go agaa padane-ma madaare kone ora narugulatepape. Aa Mudu-na konemere maali 1,000 nipu ora yapi di padane nona piane kone suaaya. 9 Goa pea-ga Aa Mudumi nipu raapu pogatu pirape agaa loa nipumi oyae maoyaatalore kogono pawa napea. Aa medaloma goa teme pare aa padane page maoyana kone Gote-me naia. Dia nipuna konere niaa onaanu rayo kone pereke samina. Goa kone niaa madaa sua nipumi niaa wala go epa mealia ado piruamina.

Orope go su yaa lapo dia yalia

10 Goa pea pare Aa Mudu-na epape yapi di raburi paake ne aa-rupa epalia. Go raburi yaa-para buba loa so yaa-para aaya yae rayo ora dia yalia. Goa pua so yaa-para aaya uba kedonuri rayo repena sulaame rabalia. Goa pua go su page su amaa aaya oyaenu page rayo rabalia. 11 Gore oyae rayo ora go-rupa dia yalia-pulu nimiri akea pua epe-rupa madaa piralimi ya? Gore nimimi epe kone rayo sua niaame Gotena pora waru ratamina tapape. 12 Nimimi go kone sua Gote-na yapi di madaa su ruba piralimi raburi go yapi di aipapulu

epenalo kogono pipape. Go Di raburi* repena sulaame so yaa-para i yaenu raboa dia yalia. Goa pua puri waru pabe repena sulaame so ubanu page raboa ipa nona pi aulua rayo lopalia. 13 Goa puare Gote-me su yaa lapo kagaa warialua sa-ga ora agaa lagisa. Go kagaa su-parare epe redepo ne kone sua epe onaa piralimi. Goa pea-ga niaame go padane madaa kone rulaawa ado piruaeme.

Niaame kone waru pereke sua Aa Mudu ado piramina

14 Goa pea-ga nina adami onaanu nimimi go yapi di epalia ado piramina. Gote-na ini agaana epe kone sua wae oyae meda wala nasaapiramina. Goa pua nimi Gote raapu padane-para pogatua piralepape. 15 Gore Aa Mudu-na pawa pirape kone madaare nipumi nimi oro yaalo pawa mapiraat-alo pea. Gote-me niaana epe ame Pol makuaae kone waru kasa-ga nipumi page go madaa nimi pepa tua rapaasa. 16 Gore nipuna pepa rayo-parare nipumi orope epape yapi di madaa remaa lagulalo tisa. Nipuna pepanu-parare agaa medalomana re-re kalai pua pagape agaa ya-pulu aanu medalomame go agaa madaa makiraawa mogeteme. Nimumi kone waru nasu naniminaawa-ga gupa mogeteme. Nimumi go agaa mabebolaaemere Gote-na agaa i buk madaa medaloma page mabebolaawa pa mogeteme. Goa pemere nimu wae su-para polalo peme.

17 Goa pea pare nina adami onaanu nim-imi abade go agaare pagesimi. Goa pea-ga go agaana re-re orope epalia yapi di rabu nimina kone waru sua piralepape. Goa pua nimimi mo Gote-na pora narateme aanuna wae kone namogeamina. Goa pua abia nimina epe-rupa mapiraape kone nagimalimiri ora nalopalimi. 18 Nimiri niaana Aa Mudu-na raba meape kone-para niaana Raba Mi Aa Yesu Krais-na makuaae kone-para meaa-mama pua robaa-para ru-latabenalo piralepape. Nimi madaare abia page oro yaalo page nipumi epe paana puri gina. Go ora yaade.

* **3:12:** 2 Pita 3.9-me page gupa ta: Adaa aa abi naipulare su aama pima onaanu lo robaa waru perekenalo pea. Go kone waru ratua niaana kone wasupa Gote katemare gore Adaa Aa nipu epape mana go laemade sa. Kogono 3.19-21 adape.

Jon Egataa Ripia Agaa

Go pepa madaare kone re laapo-rupa ia. Kristen onaanu aapa Gote-para Si Yesu Krais lapo raapu lo robaa padane sua pirinalo raba mulalo tisa. Yapare ribaane-para piri onaame nimi makiraawa yola pena kone naia.

Go ribaane-para piri onaame gupa teme: Go su amaa ia oyaenuri ora epe yaenudaa dia teme. Yesuri ora Gote-na si yaade. Goa pea-pulu nipu ora aa aalua go su amaa yaenu raapu mada narabuloa piralia. Niaa su amaa onaame pema-rupa goa mada napalia. Nimumi gupa simi: Aa meda Gote raapu epe-rupa piritalo palia-daare go aa nipu su amaa yaenu madaa kone naina simi. Goa pea-ga go yaenu ratape madaa kone naina.

Jon-mere Kristen onaame go piane agaa napagena kone isa. Nipumi gupa sa: Yesu ora aa opesa. Goa pua onaame Yesu madaa kone rulasimi. Nimumi Gote raaname waru omoa pa onaanu page raaname omalepape.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-4)
Paa-para ribaa lapo (1.5–2.29)
Gote-na nogo naaki-para Seten-na nogo naaki lapo (3.1-24)
Ora agaa-para ya agaa lapo (4.1-6)
pedo pu raana ompape kone sua kogono pamina (4.7-21)
Kone rulaawa su amaa kone rabuaniaamina (5.1-21)

Oro yaalo pirape agaana agaa

1 Gore ora aba ripia isade yaere neme nimi-para go pepa madaa tua repaato. Niaa aposel kogono aanuri niaana inimi go yae adoa kimi page oraasima. Goa pea-ga niaame epe-rupa oro yaalo pirape agaa madaa remaa tua otaatema. 2 Go oro yaalo pirape agaare abade penaame amaa ipisa rabu niaame adesima. Goa pea-pulu niaame go yae madaa agaa loa epe-rupa oro yaalo pirape yae madaa remaa laketema. Abade nipu aapa raapu pirisa pare amaa penaame ipisa-pulu niaame nimi lagialema. 3 Niaamere aba adoa pagema-pulu go madaare niaame agaa lagialema. Gupa lagialemare niaa raapu kone pu robaa padane-para saminalo pema. Goa pua niaana aapa Gote-para nipuna si Yesu Krais raapu page go kone sua niminaainalo pema. 4 Goa pua niaame go agaa pepa madaa talemare gore niaana robaa-para raaname waru omape kone sua rata mea polalo pema.

Niaame oro yaalo kagaa pirape kone sua pora pamuamina

5 Go agaa nipuna simi niaa laginaloa niaame pagoa nimi-para gupa lagialema. Gote nipu ora paa-rupa pia-pulu nipu madaa oge ribaane wae yae page oro meda naia. 6 Goa pea-ga niaame nipu raapu piramina tema pare niaame wala wae ribaane-para pora pamualimare niaame niaana pamualimade pora madaa yaa agaa tema. 7 Goa pea pare niaame epe paana pora adoa epe-rupa pamualima-daare niaame niaana amenu raapu padane-para pawasi epe-rupa piralima. Goa palima-rupare Gote-na Si Yesu omoa yaapi kilipisare niaana wae yaenu rayo mea rubenalo pisa. Goa pua nipu epe paa-para pia-pulu niaame go nipuna pora mogetema.

8 Goa pea pare niaame ni pupitagi ne aa tema-daare gore niaana bipa niaa makiraawa niaana robaa-para ora agaa naia. 9 Goa pea pare niaame niaana wae yaenu rayo aba lapalalima rabu Gote-me niaa nagimalia. Dia yapare nipumi epe kone padane sua niaana wae yaenu mea rubalia. Goa pua wae yaenu rayore mea ruboa niaa maepeaalia. 10 Goa pea pare niaame abade waea meda napisu temare go agaamere niaame Gote ora yaa agaa ne aa mapiralima. Goa pua go-rupa temare nipuna agaare niaana pu robaa-para naia.

2

Krais-re niaa raba mi aa piruaaya

1 Gore nimi naa nogo naakinu nimimi waea napaliminalo neme go Gote-na agaa nimi re-para tua repaato. Goa pea pare onaa medame waea paliare niaana raba mi aa Yesu Krais pia. Nipumi aapa raapu padane-para pirua niaa raba mulalo aapapara ogeyo pia. 2 Nipumi niaana wae yaenu mea rubatalo nipuna kogono pea. Gore nipumi go kogonore niaa agu raba mulalo napea pare su amaa piri onaa rayo raba mulalo pea.

3 Gore niaame Gote-na agaa mana pagoa ratalima-daare niaame nipu waru eperupa adoa niminaalima.

4 Goa pea pare aa medame gupa tea: Nemere Gote ora waru ade tea. Goa tea pare nipumi Gote-na agaa mana waru napago kuralia-daare go aa nipuri yaa agaa ne aa ya-pulu ora epe agaare nipuna robaa-para namea ia. 5 Goa pea pare aa medame Gotena agaa waru pagoa kuralia-daare nipumi Gote madaa pedopua raaname waru omea. Gore niaame Gote epe-rupa adola pula pema yaalore gupa pula pema:

6 Ni Gote raapu piruaayo tema-daare gore Yesu Krais-me pamisade-rupare niaame page go-rupa pamuamina.

Aa medame nipuna ame madaa pedo pu raaname omalia-daare gore nipu epe paa-para pora pamualia

7 Gore nina epe adami aanu neme go agaa mana nimi madaa talore go agaa pena kagaa agaa mana-daa natoa. Dia, nimimi aba ripia Krais raapu pirua go agaa mana pagesimide. 8 Goa pea pare abia go agaa manare neme nimi-para kagaa mana page lalo. Goa pea pare go agaana re-re Krais-me makuaasa-rupa nimina kone-para page waru makuaaeme. Goa puare go kagaa agaa maname ribaa dia yaa-mama puare ora paa pi yapi aba malapaaya.

9 Goa pea pare aa medame ni epe paa-para pora pamualo tea pare nipumi nipuna ame-para wae kone salia. Ora go piane aare nipu ribaane-para pa piruaaya. 10 Goa pea pare aa medame nipuna amenu madaa pedo pu raaname omoa pamualiare go aare Gote-na epe paa-para pamuaaya. Goa pua nipu onaa medaloma-para pupitagi nape kone nipuna robaa-para meda naia. 11 Goa pea pare aa medame nipuna ame madaa wae kone salia-daare nipu ora ribaane-para pa pamuaaya. Nipu ribaane-para pora pamea rabu ribaame nipuna ini maoyaaya-pulu nipumi epe pora asapea.

12 Nimi nina nogo naakinuri Gote-me nimina wae yaenu Krais-na bimi mea rubaasa. Goa pisa-pulu neme go pepare nimi piri-para tua repaato.

13 Nimi nina aapanuri nimimi aba ripia pirisade aa Yesu ademe. Goa pea-ga neme go pepare nimimi pagaliminalo lalo.

Nimi nina ogege aanuri nimimi Satan aba rabuaniaaeme-pulu neme go pepare nimi madaa repaato.

14 Gore nimi nogo naakinu nimimi Aapana kone waru ademe-pulu neme go agaare nimimi pagaliminalo tua repaato.

Nimi nina aapanu nimimi aba ripia pirisade aare ademe-pulu nimi go agaa pagaliminalo tua repaato.

Nimi aa ogegeanuri puri waru imi-pulu Gote-na agaare nimina robaa-para ia. Goa puare nimimi Satan page aba rabuaniaaeme-pulu neme go agaa nimi-para repaato.

Niaa go su amaa i yae madaa pedo pu raaname naomamina

15 Nimi go su amaa piri onaanuna kone-para go su amaa i yaenu-para pedo pu raaname naomalepape. Gore nimimi go su amaa yaenu madaa pedo pu raaname oma-limiri nimina robaa-parare aapa madaa pedo pu raaname omape kone naia. 16 Gore go su amaa kone rayore Aapame namea isa. Goa pea-ga robaa-para i pupitagi no-lalo kone-para onaanumi oyae adoa epame omemede kone-para onaanumi su amaa i pedo pape yae-para go rayore ora su amaa i kone ya-pulu Aapame go kone-daa namea ia. 17 Gore go su yaa lapo page onaanumi su amaa pulalo pemeae page ora dia yalia. Goa pea pare onaa rayome Gote-na kone mogealimi-daare nimu oro yaalo kagaa piralimi.

Krais-na iaanuri aba epa opapasimi

18 Nina nogo naakinuya, abia su yaa lapo dia talo pia-pulu di rudu yala. Abadere nimimi Yesuna iaa epalia remaa aba pages-imide. Goa pua abiare Yesuna iaanu rayo aba apo epamede-pulu niaame su yaa lapo dia yape di rudu yala-ga niminaamina. 19 Go iaanuri niaana ruru ora napirisimi-pulu nimumi niaa gimiside. Gore niaana ruru raapu pirita pisima yaalore niaa aba nagimola pisimi. Goa pea pare niaana ruru gimisimi-pulu go onaanu ora nimu niaana ruru napimi.

20 Goa pea pare nimi rayo madaare Krais-me Holi Spirit aba waru mea gisa-pulu nimi rayomere go agaa waru niminaaeme. 21 Goa pua nimimiri agaa napagola pisimi yaalore neme go pepa natua repaata pisu. Pare nimimi ora agaa waru pagesimi-pulu neme go pepa tua repaasu. Goa pua ni-aame agaa tema rabu yaa agaa natema-daa niminaaeme. 22 Gore yaa agaa ne aare aapi ya? Go aamere Yesuri ora Gote-na Mea Otae Aa Krais-daa dia tea-daare go aare nipu yaa agaa ne aa yaade. Go aare nipumi aapa-para Si lapo rata masaa rilaawa Krais-para ora iaa ma-aulaaya. 23 Goa pua Si Yesu masaa rilaaya rabu aapa page masaa rilaaya. Goa pea pare Si Yesu madaa kone rulalia-daare Aapa madaa page kone rulalia.

Holi Spirit-mi niaare ora agaa mogeaaya

24 Goa pea-ga nimimi epe agaa aba ripia go pagesimide-rupare nimina robaa-para saapiralepape. Goa palimiri aapa-para Si lapo raapu oro yaalo epe-rupa piralimina. 25 Go madaare Krais-me abade niaa oro yaalo kagaa pirape kone gialua lo pogatu pirape agaa lagisa.

26 Gore neme go agaare nimi makiratalalo peme aanuna peme-aenu madaa pepa tua repaato. 27 Goa pea pare abade Krais-me nipuna Holi Spirit-ri nimi waru mea gisa. Goa pua nipuna Holi Spirit nimina robaa-para rulatabea rabu pa aa medame nimi agaa mada namogealia. Dia-ga Holi Spirit-mi nimi oyae rayore waru mogeaaya. Goa pua go Holi Spirit-mi yaa agaa nata-pulu ora agaa mogeaaya. Goa pea-ga nim-imi Holi Spirit-na agaa kurua nipu raapu waru piralepape.

28 Gore nina nogo naakinu nimi Krais raapu waru piralepape. Goa palimiri orope

nipu penaame su amaa epalia di raburi niaana robaa-para puri waru mapalaawa nipuna ini agaa madaa yala napolamina. 29 Gore nimimi Krais ora redepo ne aa piruaaya-daa niminaaeme. Goa pua onaa rayore epe kone sua kogono peme rabu Gote-na nogo naakinu pimi-daa niminaaema.

3

Abiare niaa Gote-na si wanenu pima

1 Gore Gote-me niaa onaanu-para pedo pu raaname waru omea-ga adamina. Nipumi pedopua raaname omape kone adaapu ia-pulu nipumi niaa-parare nipuna si wanenu tea. Gore goa tea-daare niaare Gote-na si wanenu pima. Goa pea pare su amaa piri onaanumi Gote-daa naademe. Goa pua nimumi niaa Gote-na si wanenu pima page na-ademe. 2 Gore niaana epe adami onaanuri abiare niaa Gote-na ruru onaanu pima. Gupa pima pare oropere niaa piralima-rupare abia penaame nawata. Goa pea pare niaame aba gupa niminaaema: Orope Yesu Krais penaame epape di rabu niaame nipu waru adalima. Go rabu nipu-rupa epalima. 3 Goa pua onaa rayome nipu epenalo kone rulaawa ado pimiri nimuna pu robaa-para epe kone inaloa surubeme. Goa puare nimuna epe-rupa pirape konere Krais-mi ia-rupa imi.

4 Onaa medalomame waea pua Gote-na rekena agaa page rasitimi. Gore wae yae pape konena re-re rekena agaa rasini kone madaa ia. 5 Gore nimimi gupa niminaaeme: Krais abade su amaa ipisare nipumi wae yaenu mea rubulalo ipisa. Goa pisa pare abia page nipu madaa wae yaenu meda naia. 6 Goa pea-ga onaa rayo Krais raapu piruaemere go onaanumi pupitagi gimoa piruaeme. Goa pea pare onaa rayo pupitagi no piruaemere nimumi abade Krais na-adoa nipu naniminaaeme.

7 Gore nina nogo naakinu, aa medalomame nimi makiralimi-ga waru adalepape. Dia-ga epe kogono pi aare nipu ora redepo ne aa pia. Goa pua nipumi Krais-na redepo ne kone mogea nipumi pea. 8 Ora aba ripiare Satan-me waea paamama pua abia page aa medame waea peare nipu Seten-na ruru-para piruaaya. Gore Gote-na Si su amaa ipisare nipumi Satan-na kogono madia yatalo ipisa. 9 Gore aa meda Gote-na si pirua Gote-na kone mua piruali-daare nipumi kone wae rayo gimoa epe-rupa piruaaya. Goa pua Gote go aa nipuna aapa pia-pulu waea mada napu piralia. 10 Gore niaame aapi ora Gote-na si yapae lo aapi Satan-na rurunu yapae lo adolalo palima-daare niaame gupa adamina: Onaa rayome epe kone nasua epe kogono napalimi-daare gore Gote-na ruru napiruaeme. Go page onaa medame nimuna ame madaa pedo pu raaname naomalimi-daare nimu page Gote-na nogo naakinu-rupa napiruaeme.

Niaana ame baaninu pedo pu raaname omamina

11 Gore ora aba ripia nimimi agaa gupa pagesimide: Niaame niaana ame baani yagonu pedo pu raaname omamina. 12 Niaamere Kein-me pisa yadea napamina. Gore nipuri Satan-na ruru pirisa-pulu nipuna ame tu maomasa. Gore nipuna amere akeane tu maomasa ya? Go aa nipuna kogonore o sa pare nipuna amena kone ora epesa-daa nipumi ame udipa kone sua tu maomasa.

13 Gore ame baaninu-ya, iaa onaanumi nimi madaa ratu yawo piruaeme. Goa pea pare nimimi go kone madaa napogolasatepape. 14 Niaame niaana amenu madaa pedo pu raaname omemare abana omape kone gimoa Gote-na kagaa kone mua nipu raapu pima-daa niminaaema. Gore aa meda nipumi pedo pu raana omape kone nasaliadaare nipu wae omape kone pa saapia. 15 Onaanumi nimuna ame baaninu-para ratu yawape kone salimi-daare ame baaninu tu maomape kone imi. Goa pua onaa tu maomaaya aare gore nipu oro yaalo pirape kone na-agaa naniminaaya. 16 Yesumiri niaa madaa epa omesa-pulu abiare niaame pedo pu raana omape kone mada niminaaema. Goa pea-ga niaame page niaana ame baaninu madaa pedo pu raaname omalima-daare nimu madaa omamina. 17 Goa pea pare aa medame amope pirua nipumi aa meda oyae nasaapirina adalia. Adalia pare nipuna pu robaa-para raba meape kone nasalia-daare go aare nipuna robaa-para Gote madaa pedo pu raaname naomea. 18 Gore nina naaki nogonu niaana ame baaninu-para pedo pu raaname omemare pa kone agaame agu raana naomamina. Dia-ga niaame nimu-para pedo pu odome waru omoa nimu-para ora epea pamina.

Kone waru rulae onaanumiri Gote-na ini agaa madaa paalame naomeme

19 Gore Gote-na agaa pagoa nipuna pora kurua ratema-daare niaame ake lamina ya? Gore niaana robaa-para ora redepo tea rabu Gote-na ini agaana puri paloa mada rekamina. 20 Goa pua niaana robaapara i koneme niaa kedaa geare niaame gupa niminaaema: Gote nipumi oyae rayo ado kiritea-pulu nipumi robaa-para kone adokaru mealia. 21 Goa pea-ga nina epe adami aanu niaana pu robaa-para i koneme niaa kedaa nagialia-daare niaame

Gote-na ini agaa madaa robaa-para puri
mapalaawa epe-rupa piramina. 22 Niaame
Gote-na agaa mana pagoa nipu pedo pinalo
kogono pema-pulu nipu-para beten lam-
ina. Goa pua agaa mealima yae nipumi ora
gialia. 23 Goa pua nipumi agaa mana gupa
laguaaya: Nimimi nina Si Yesu Krais-na
bi madaa kone rulaawa ame baaninu-para
onaa radonu-para page pedo pu raaname
omalepape ta. Go agaa manare Krais-me
niaa rayo padane-rupa lagisa. 24 Goa pua
onaa rayome Gote-na agaa mana pagoa
mogealimi-daare nimu Gote raapu piru-
aeme. Goa puare Gote nimu raapu page
piruaaya. Go page Gote-me niaa Holi Spirit
guaaya-pulu niaame Gote niaa raapu pia-
daa madaa niminaaema.

4

Gote-na Holi Spirit-para wae remo Satan lapo

1 Gore nina epe adami onaanu-ya Gote
madaa makirae agaa ne aa adaapu go su
amaa epa pimi. Goa pea-ga aa rayome nina
robaa-para Holi Spirit pia temere go agaa
madaa kone narulaatepape. Pare nimimi
nimuna robaa-para Holi Spirit pia palo
adolalore nimuna agaa pagoa go agaana re
waru adalepape. Goa pua Gote-me nimu
Holi Spirit kasa palo nakasa palo adamina.
2 Gore ora Gote-na Holi Spirit-mi go agaa
laketa pea yaalore gupa adalimina: Aa
rayome Yesu Krais su amaa madisa rabu
aa nona piane ausa teme-daare go aanuri
nimuna robaa-para Gote-na Holi Spirit pia.
3 Goa pea pare aa rayome Yesu su amaa aa
nona piane pirisalo nateme-daare go aanu
nimuna robaa-para Holi Spirit napia. Yesu
madaa makirae agaa teme-pulu nimuna
robaa-parare wae remo Satan pia. Gore
abade go piane aa epalialo remaa pages-
imidere abiare go su amaa aba epa pia.

4 Gore nina naaki nogonu nimiri Gote-
na si wanenu pirua makirae aanuna agaa
napageme. Gore nimina robaa-para pia
Holi Spirit-na purimi apo rarane piri on-
aanuna remonu aba rabuaniaaya. 5 Go
onaanuri abana su amaa i yaenu madaa
agaa teme. Gore go su amaa piri onaanumi
page rarane piri onaanumi page nimuna
agaa waru pageme. 6 Goa peme pare
niaa Gote-na ruru piruaema. Gore onaa
rayome Gote makuaaeme rabu nimumi ni-
aana agaa mada pageme. Goa pea pare
onaa rayome Gote na-makuaaeme rabu
nimumi niaana agaa napageme. goa pua
niaame onaanuna kone ado rumaatalore
nimumi niaana agaa pageme palo dia ya-
palo adamina. Goa pua niaame Holi Spirit-
na ora agaa-para wae remo Satan-na yaa
agaa-para go lapo madaa adoa waru ru-
maamina.

Aa medame Gote raana omaliare pa onaa page raana omalia

7 Gore nina adami onaanu niaame ame
baaninu pedo pu raana omamina. Go
konere Gote-me guaaya. Goa pua onaa
medame go kone salimi-daare nipu Gote-
na si wane pirua Gote waru adea. 8 Gote
nipu ora pedo pu raana omape konena
re ya-pulu onaa rayome onaanu madaa
pedo pu raaname naomalimi-daare go
onaa Gote-na ruru napiralimi. 9 Gore Gote
nipuna naaki ora padane-ma pirisa pare
nipumi go naaki go su amaa mea rapaasa.
Goa pua niaame nipu madaa kone rulaawa
oro yaalo kagaa pirape kone mulalo pema.
Gore Gote-me goa pisa-pulu Gote-me niaa
nipuna pedo pu raana omape kone mea
waasa. 10 Gore pedo pu raana omape
konena re-re niaame Gote madaa pedo pu
raaname aba naomesima. Ora dia, Gote-
me niaa madaa aba pedo pu raana omoa
nipuna Si go su amaa mea rapaasare ni-
aana wae yaenu mea rubenalo pisa. Go
konere ora pedo pu raana omape konena
re yaade.

11 Gore adami onaanu Gote-me go kone
niaa gisa-ga niaame page niaana ame baan-
inu madaa go kone waru samina. 12 Gore
abade go su amaa piri aa medame nipuna
inimi Gote-na ini agaa na-adesa. Dia, pare
niaame niaana ame baaninu-para pedo pu
raaname omalima-daare Gote niaa raapu
pirua nipuna pedo pu raana omape konere
niaana robaa-para waru rulatabea.

13 Nipumi abade nipuna Holi Spirit niaa
gisa. Goa pisa-pulu gupa niminaaema:
Niaare nipu raapu padane-para pima. Goa
pua nipu page niaana robaa-para pia.
14 Gore Aapame nipuna Si Yesu mea ra-
pasare gore niaa su amaa onaa rayo
raba minalo ipisa. Gore niaame go kone
aba pago adema-pulu go remaa temade.
15 Gore onaa rayome Yesuri ora Gote-na
Si teme-daare nimuri Gote raapu padane-
para pirina Gote page go onaanuna robaa-
para pia. 16 Goa puare Gote-me niaa
madaa pedo pu raaname omea-ga niaame
go madaa kone rulamina. Goa pua onaan-
umi Gote madaa raana omoa nipu raapu
piralimi-daare Gote-me nimu raapu page
piruaaya. 17 Gore Gote-na pedo pu raana
omape koneme niaa waru aurubea-pulu
niaa go su amaa piruare Yesu-rupa piral-
ima. Goa pea-pulu adaa koso lape di raburi
niaame paalame naomalima. 18 Onaa ray-
ome pedo pu raaname omalima-daare wae
yoto madaa paalame naomamina. Dia-ga
go yago raana ome kone rulataboa-pulu
go konemere paalame omape kone rasu
rubalia. Goa pua onaa rayome wae yae
madaa wae yoto mealua kone salimi-daare
nimumi paalame omeme. Goa pea pare

onaa rayome paala omalimi-daare nimuna robaa-parare pedo pu raana omape kone narulatabea.
19 Gote-me niaa madaa pedo pu raaname omesa-pulu niaame go kone mada abutema. 20 Goa pea pare aa medame lalo: Neme Gote madaa pedo pu raaname ome. Nipumi gupa tea pare nipuna ame madaa ratu yawape kone suaaya. Gore go aa nipure yaa agaa ne aa pia. Gore go aare nipuna su amaa piri ame adoa nipu mada pedo pu raaname naomea. Goa pea rabu go aamere Gote na-adea-pulu nipumi Gote madaa pedo pu raana omape pora mada na-adalia. 21 Go madaare Krais-me niaa agaa mana gupa lagisa: Aa medame Gote madaa pedo pu raaname omalia-daare nipuna ame madaa page go kone salia.

5

Kone rulae onaanumiri go su amaa ia yae rayo rabuaniaaeme

1 Onaa rayome Yesuri ora Krais Mesaia pirua go su amaa ipisa-daa kone rulalimiri nimu Gote-na si wanenu pimi. Goa pua onaa rayome nimuna aapa madaa pedo pu raaname omalimiri gore nipuna si wanenu-para page go kone salimi. 2 Go page niaame Gote madaa pedo pu raaname omoa nipuna agaa mana waru pagalima-daare gore niaame Gote-na si wanenu-para page pedo pu raaname omamina. 3 Gore niaame Gote-na agaa mana waru pago ratalima-daare niaame Gote madaa pedo pu raaname omape kone mea waatema. Gore nipuna agaa mana kalai pua napagape ya-pulu niaame waru pagamina. 4 Gore Gote-na agaa mana kedaa napeapulu Gote-na si wane rayome su amaa piri onaanuna wae kone mada rabuaniaaeme. Niaame kone rulaema rabu go koneme go su amaa wae kone rayo mea rabuaniaaya.
5 Gore onaa rayome go su amaa konenu rabuaniaatalo palimi-daare nimumi Yesu ora Gote-na Si pia kone rulamina. Goa pua nimumi su amaa piri onaanuna wae kone mada rabuaniaalimi.

Got-me nipuna Si madaa agaa epe-rupa laguaaya

6 Yesu Krais-re nipu su amaa ipisa. Nipu ipisa rabu nipuna baptais-para nipuna yaapi-para koyatalo ipisa. Go rabu nipumi ipa agu raapo namea ipisa. Dia, yapare nipumi ipa mea ipisa rabu nipumi nipuna yaapi page mea ipisa. Holi Spirit-ri ora agaana re ya-pulu Holi Spirit-mi go agaa niaa laguaaya. 7 Goa pea-ga niaa ipa repo yaeme agaa lageme. 8 Go yae repo gupa: Holi Spirit-para ipa-para nipuna yapi-para go repome nipu madaa niaa-para agaa mea lageme-pulu ora padane agaa teme.
9 Gore adasae aanumi temede agaare niaame go agaa madaa kone rulaema. Goa pea pare Gote-me nipuna agaa laguaaya rabu ora puri paloa aanuna agaa rabuaniaaya. Gupa lagiape agaare aba Gote-me nipuna Si Yesu madaa agaa laguaaya. 10 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulaemere nimumi Gote-me lakene agaa robaa-para mea suaeme. Goa pea pare ona rayome Gote madaa kone narulalimiri nimumi Gote-na si madaa lakene agaa madaa kone narulaeme. Goa pua nimumi Gote-re yaa agaa ne aa-rupa mapiraaeme. 11 Gore ora agaa Gote-me niaa laguaayare gupa pagamina: Gote-me abade niaa oro yaalo pirape kone gisa. Gupa pisa-ga oro yaalo kagaa pirape konena re-re niaa nipuna Si Yesu raapu pirua muaema. 12 Onaa rayome Gote-na Si madaa kone rulaawa pogatua pitimi-daare nimumi go oro yaalo kagaa pirape kone muaeme. Goa pea pare onaa rayome Gote-na Si madaa kone narulaawa nipu raapu napiruaemere nimu oro yaalo nipu raapu napiralimi.

Niaame oro yaalo epe-rupa pirape kone niminaamina

13 Neme go pepa nimimi adaliminalo repaatore nimimi oro yaalo Gote raapu pirua niminaaminalo repaato. Nimimi Gote-na Si Yesuna bi madaa kone rulaemepulu oro yaalo kagaa pirapena re adaliminalo repaato. 14 Gore niaame Gote-na kone mua nipu-para oyae meda agaa mulalo pema. Go raburi nipumi niaana beten pagoa adalia? Gore nipuna kone muaema rabu niaame Gote-na ini agaa madaa puri paloa rekamina. 15 Gore niaame nipu-para beten tema rabu nipumi pagalia. Gore niaame beten loa niaame nipu-para niaa oyae meda ginalo agaa mealima rabu go yae page gialia-daa niminaaema.
16 Gore nimimi aa meda waea meda palaina adalimi-daare Gote-me go aa oro yaalo kagaa pirape kone kana beten tapape. Gore ame baaninu pupitagi neme rabu nimimi Gote-me mea rubenalo beten tapape. Goa pea pare beten talore Gote-me go wae yaenu mada mea rubape yaliadaare go madaa beten tapape lalo. Goa pea pare waea medare Gote-me mada namea rubape yalia-daare go madaa Gote yaaloa beten natapape. 17 Gore pupitagi nape kone rayore ora wae yae yapare wae yae medalomare Gote-me mada raakepe rubalia.
18 Niaame gupa adema: Gore onaa rayore Gote-na si wanenu pimiri nimumi waea pape kone naimi. Dia-ga Gote-me nipuna si waenu surubea rabu wae Satan-me nimu madaa namabebolalia. 19 Niaare Gote-na si wane pima kone aba niaame

niminaaema. Go page Satan-re go su amaa piri onaa rayo surubea-daa niaame niminaaema.

20 Gore Gote-na Siri niaa kagaa mapiraape kone gula ipisa-daa niminaaema. Goa pisa-pulu niaame ora Gote padane piadaa kone waru rulaema. Niaare ora Gote padane raapu pima. Goa pua nipuna Si Yesu Krais raapu page piruaema. Gore nipu ora Gote ya-pulu oro yaalo epe-rupa mapiraape konena re piruaaya.

21 Gore nina nogo naakinu nimiri go su amaa makirae gote ora gimalepape.

Jon Laapo Ripia Agaa

Lotu adana aa mudu meda Jon-me go pepa tisa. Onaa adaapumiri lotu ada padane-para piri onaanu piri tu rapaasana kone imi. Nimumi yago raaname omoa yaa agaa ne aanu waru adoa aina kone isa. Go aanuri Gote-na agaa mabebolae aanu yaade.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-3)
Pedo pu raana omape agaa (4-6)
Makirae tisaa aa-nu waru adalepape (7-11)
Pora po agaa (12-13)

Jon-me pepa rana laapopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru onaanuna aa mudu Jon-me go epe ona-para* nena nogo naakinu-para go agaa tua repaato. Gore nimi Esia su robo-para piri onaanuri neme nimi madaa pedo pu raaname waru omalo. Goa pea pare neme agu-daa dia. Onaa rayome ora agaa pageme rabu go onaanumi nimi madaa pedo pu raaname omeme. 2 Gore ora agaana re-re niaame niaana robaa-para mea samina. Goa pua oro yaalo page niaa madaa salia. 3 Gore aapa Gote-para nipuna Si Yesu Krais lapome nipuna raba meape kone-para odome omape konepare epe kuma pi kone-para niaa gea. Goa mealima rabu niaa ora agaa loa onaanu pedo pu raaname omamina.

Niaame pedopua raaname omape kone samina

4 Gore nena nogo naakinu medalomame ora agaa loa epe pora pameme-daa neme raaname waru ome. Go-rupa pamuapenare Aapame agaa mana niaa lagiaa. 5 Goa pua abia neme nimi epe onaa-para gupa lagialo: Niaa rayome pedo pu raaname omamina. Go agaare neme kagaa agaa mana nalagialo. Dia, ora aba ripiare nimimi go agaa mana pagesimi. 6 Gore pedo pu raana omape kone madaare niaame Gote-na agaa mana pagesimade-rupa go agaa waru pago pora pamuamina. Go aba ripia pagesimade agaa manare gupa: Nimi rayome pedo pu raaname omape kone mua piralepape.

Niaame Krais-na agaa waru saapiramina

7 Gore aa adaapumi niaa makiratalo su rayona pora pamu kiriteme. Goa pua nimumi Yesu Krais nipu abade su amaa aa nona piane naipirisa teme. Gore aa medame goa teare go aa nipu ora yaa agaa ne aa pirua nipu Krais-na iaa pia. 8 Goa pea-ga nimimi oyaenu mulalo kogono peme-ga nimimi nimina kone waru sua mo mealiminata yoto ora mealimina. Goa palimi rabu nimina yotonu page naetapalia pare rayo mada mealimi. 9 Goa pea pare aa medame Krais-na epe agaa mana waru napagoa nipu wae kone sua Krais-na kone raapu napitiare goa paliade aare Gote nipu raapu napiralia. Goa pea pare aa medame Krais-na agaa waru pago kuralia-daare go aare nipu aapa-para Si lapo nipu raapu pirualia. 10 Goa pea-ga aa meda nimi piri-para epa agaa aba pagesimide namea epaliare gore nimimi nipu nimina ada-para nalamua pulupape. Go page nimimi nipu-para epe-rupa pirape lo agaa natapape. 11 Gore aa medame go piane aa-para epe-rupa pirape tea-daare gore nipuna pea wae kogono raba mulalo ta.

Agaa medaloma

12 Neme nimimi adaliminalo agaa adaapu pepa mada tua repaano waape pina-ga neme nimi adola epaluade raburi agaa waru lagialua. Goa pua niaame raaname waru omoa padane-para pirua agaa lamina.

13 Gore nena epe baanina nogo naakinumi ne-para epe-rupa pirape lo agaa repaateme.

* **1:1:** Go agaare ora ona-para na-sa. Dia, Esia su-para piri onaanu-para saa pi agaa lakesa. Gore Jon-me goa sa: Neme nimi raana omalo-rupare ora agaa ria makuaaeme onaame page nimi raana waru omenalo lakesa. Gore Esia su-para piri Krias-na ruru onaa-para sa.

Jon Repo
Ripia Agaa

Lotu adana mudu aa medame go agaa tua aa mudu meda Gaius-para tu rapaasa. Nipumi Gaius-na bi minasaasa. Gore akepea-daa ya? Nipumi pa Kristen onaanu raba mulalo pisa. Goa pua nipumi Gaius-para aa meda Diotrefes padane waru surubape sa.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-4)
Gaius-ri kogono waru pisa (5-8)
Diotrefes-re kogono wae-rupa pisa (9-10)
Demitrius-ri kogono epe-rupa pisa (11-12)
Pora poae agaa (13-14)

Jon-me pepa repopa tua rapaasa

1 Niri Gote-na ruru surube aa Jon-me go pepare ne nina epe adami aa Gaius piri-para tua repaato. Neme ne ora pedo pu raaname omalo.

2 Nere ora nina adami aa ya-pulu neme nena oyae rayo epe-rupa ainalo Gote-para beten laayo. Goa pua nena kone epe-rupa sua nena yogane page epe-rupa surube-nalo Gote yaaloa beten laayo. 3 Abade nina amenu medaloma ni piri-para ipuare nimumi ne ora epe agaa madaa kone rulaaye simi. Ni agaa gupa epa lagisimi rabu neme nimu ora raaname waru omesu. Goa pea pare neme oro yaalo kone rulae yae madaa pora pame-daa neme makuaayo. 4 Gore nina nogo naakinumi epe agaa waru pagoa rateme-daa neme remaa pagoa raaname ora waru ome. Go madaare neme raaname ora waru ome. Go epe raaname omape konere wala yadame page mada narabua-niaalia.

Gaius-mi epe kogono pisa

5 Gore nina epe adami aamere ame baaninu raba mulalo kogono ora waru pea. Goa pe rabu ni pora kimisu amenu page go-rupa epe kone sua nimi raba mete. 6 Go raba miside ame baani medalomame nena pedo pu raana omape kone madaa go-para piri Yesuna ruru onaanu lakelame. Goa puare neme nimu raba mua epe pora mea walaminalo pe-ga epe-rupa pamualepape. 7 Nimu go amenuri Krais-na kogono pulalo pora pamuaeme rabu nimumi kone narulae onaanu raba meape yae namisimi. 8 Goa pea-ga niaa Krais-na onaanumi go aanu raba meamina. Gore nimumi ora agaa madaa kone mua kogono peme rabu niaame nimu raapu padane-para Gote-na agaa ora pia mada kogono pamina.

Diotrefes-me wae kone isa

9 Neme Gote-na ruru onaanu re-para rudu pepa meda aba tua otaasude. Goa pisu pare Diotrefes nipu nimuna aa mudu piritalo pisa-pulu nipumi nina agaa na-pagesa. 10 Goa pea-pulu ni nimi piri-para epalua rabu neme go nipuna pisade yae rayo madaa lapedepealua. Gore nipumi niaa madaa agaa wae rado rado loa yaa agaa pamu sa-pulu goa nimi lagialua. Gore nipumi goa agu-daa napea pare nipumi niaana amenu nipuna ada-para nalamua pea. Go page onaa medalomame go ame baaninu nimuna ada-para lamua polalo peme rabu nipumi dia loa nimu mo Gote-na ruru onaanu pane ratu tala pea.

Demitrius-miri ora epe kone isa

11 Gore nina ora epe adami aa nemere go wae kone namogeape. Dia, neme epe pora pamuape-rupa mogeape. Onaa rayome epe kogono pemere gore nimu ora Gote-na ruru pirua peme. Goa pea pare onaa rayome wae kogono pemere gore nimumi abade Gote na-adoa pisimi.

12 Onaa rayomere Demitrius-na* pia madaa agaa epe-rupa laeme. Goa pua Gote-na ora agaame page mo aame epea pealo lapaaya. Gore neme page nipuna epe kogono madaa agaa laayo. Goa pua neme makuaaye, neme ora agaa to.

Agaa medaloma

13 Gore neme ne agaa adaapu lagulalo pi pare neme go agaare pepa madaa mada natalua. 14 Dia yapare neme ne orope ogesi-daa pirua epa adalua kone salo. Go raburi saa agaa lapana.

15 Nena pu robaa-para epe kuma pi kone meaina. Gore nena adami aanumi ne-para epe-rupa pirape agaa lo repaatema. Neme page nina adami onaa rayo-para epe-rupa piralepape lo agaa repaato.

* **1:12:** Demitrius-ri Krais-na aa mudu pirisa. Jon-me nipuna bi rado yapare pepa tu paboare nipuna bi Demitrius maasa.

Jud
Ripia Agaa

Go pepana agaare 2 Pita madaa ia-rupa padane agaa nona pea. Epe agaana iaanuna agaa napagalepape lo Gote-na onaanu laketalo tisa. Goa pua gupa ta: Goteme niaa go padane piane kone rulae yae gisa. Niaa nipuna onaanu gisa-pulu aa medame mana kone sua go agaa mada naalopalia (ves 3).

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1-2)
Epe pora pamua makirae tisaa-nu gimamina (3-16)
Gote madaa kone rulae yae nagimalepape (17-23)
Epe-rupa piralepape agaa (24-25)

Jud-mi pepa tua rapaasa

1 Ni Jud-ri Yesu Krais-na kogono aa pi pare niri Jems-na ame page yaade. Neme go pepa Gote-na onaa nimi piri-para epenalalo. Nimiri aapa Gote-na pedo pu raana omape kone nimi raapu ina goa pua Yesu Krais-me nimi waru surubena. 2 Gore Gote-me nimi odome omape kone-para epe kuma pi agaa-para pedo pu raana omape kone-para go rayo gina loa nimina robaapara rulatabenaloa gome pua kuma mapaina.

Epe agaana iaanu page pimi (2Pit 2.1-18)

3 Gore nina epe adami ame baaninu neme Gote nipu raapu oro yaalo epe-rupa piruape kone madaa tua repaato. Go konere niaa nimi raapu meda-para pima. Go agaa tulalo pe rabu neme agaa ora puri paloa repaayo pare pea. Go agaare Goteme nipuna onaanu gisade kone rulape yae ora waru surubalepape lo agaa repaato. 4 Gore kone narulae onaa medalomare niaana rikiraana lotu ada-para kudiri pu epa pimi. Goa pua nimumi Gote masaa rilaawa gimeme-pulu nimumi Gote-na epe raba meape agaa page perekea nimumi pa agaa rado mogeteme. Goa pua nimumi wae oyae rado rado waritalo peme rabu nimuna wae yae namakuaaeme. Goa pua nimumi nimuna Aa Mudumi Yesu Krais masaa rilaeme. Ora agaa i buk madaa go aanu madaa agaa tu isa. Nimiri Gote-na koso madaa ipua wae yoto mealimina tu isa.

5 Gore nimimi aba pageme pare nimina kone wala marekaliminalo apo lagialo. Aa Mudumi Israel onaa nimu raba mulalo lamua pisa. Goa pisa pare Gote nipu kone narulasimi onaare nipumi rayo tu maomasa. 6 Go agaa page kone-para sua waru pagalepape. Abadere ensel-nu page nimuna epe surube kogono gimoa eperupa napirisimi. Goa pua nimuna su adanu gimisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimu sen-me adia oro yaalo pirape ribaane-para mea rapaasa. Goa pua nimu Gote-na adaa koso tea rabu nimu wae yoto waru minalo ribaane naaku-para mapiraaya. 7 Go agaa waru pagalepa. Abadere onaanu mo Sodom Gomora su lapona pirisimi onaanumi page ensel-numi pisimi-rupa waea pirisimi. Goa puare nimumi ona paake rume kone suare pa onaa medaloma raapu page wae kone rado rado sua pisimi. Goa pisimi-pulu Gote-me nimuna go kogono abutalore nimu repena sulaa-para oro yaalo pirualimi.

Goa pua abia niaa go onaanumi onanuna go pisimide waea makuaawa naratamina. 8 Go page mo abia pimi onaa nimuna wae upaa rado rado pua wae kone rado rado muaeme. Goa peme rabu nimimi wae pugu pi kone sua nimuna yogane maoyaeme. Goa puare nimimi Gote-na surube kogono masaa rilaeme. Goa puare nimumi so yaa-para piri epe ensel-nupara page ero agaa teme. 9 Go wae kone madaare aba ripia surube ensel Maikel-mere Satan raapu yada pisipi. Goa pua nipu laapome Moses-na ome rore aapimi ora mealia yapae loa agaa adaapu loa yada pisipi rabu mo ensel Maikel nipumi aakone nasua nipumi mo Satan-para wae ero agaa meda nasa. Dia, pare nipumi gupa sa: Aa Mudu nipumi ne-para ape loa wae yae gialia sa. 10 Goa pea pare mo yaa agaa teme aanumi oyae waru na-ado kiritua oyae madaa wae ero agaa pa teme. Goa puare nimuna konere mo kira menana wae kone nona piane meme. Goa pua go konemere nimu ora wae-rupa mapiraalia-pulu oyalimi. 11 Gore abade kone narulae aa Keinme pora pamisade-rupa nimumi go pora mogeatalo peme. Goa peme-pulu nimumi ora wae yoto adaape mealimi. Nimimi mone mulalore mo yaa agaa ne aa Balamna pora mogea Gote-na pora gimoa wae pupitagi neme. Goa pua nimimi abade pirisade aa mudu Kora-na pora page mogeteme. Apo aa Kora-me Moses-na agaa gimisa-rupare nimumi Gote masaa rilaawa pora pamuaeme.

12 Goa peme rabu nimi ame baaninu raapu kirita piruare kone padane-para sua Aa Mudu-na eta nalimi rabu mo aanumi page nimina eta mao yaapena epa kiritaeme. Goa pua nimuri nimi raapu eta padane-para noa nimu surubape kone namua paalame naomeme. Gore maapu kaapu ta rabu yai epea-daa raaname omema. Goa pea pare po ripumi kobere

moaenu mone ria pua one wala ria epala peare yai naepa. Go rabu niaana pu robaa o ta. Go-rupa madaare mogo aanume ora epe agaa laketema teme pare nimuna yogane suruboa yaa agaa teme. 13 Gore nimumi yala pi kone padane sua peme. Nimuna pupitagi ne konere ipa moropealade rabu raku supi madu salade-rupa pa oyaeyae mada kone suaeme. Goa pua so uba kedonu pora narati popea-rupa wae kone suaeme. Go kone imi-pulu Gote-me go onaanu nimuna pirape suri ora ribaa runane pirinaloa wariasa. Goa pua nimu gopara oro yaalo pirinalo warisaaya lo lakesa.

Nimu wae yoto mealimi

14 Aba ripiare Adam nipu piruare epamama ipuare Enok nipu Adam-na ruru 7-pelana pua pirisa. Gore Enok-me Gotena agaare kone narulae iaanu gupa lakesa: Aa Mudu nipu epe ensel paapu paapu adaapu raapu epalia. 15 Goa pua nipumi koso pagoa laape onaa rayo wae yoto katalo palia. Goa pua onaa rayome nipuna agaa napagoa nimuna pupitagi no aaemepulu nipumi nimu go wae su ribaane-para mapiraalia. Goa pua onaanumi wae-rupa pirua Gote ora wae ero agaa loaaeme-pulu nipumi nimu wae yoto katea. Go agaare Enok-me lakesa. 16 Go yaa agaa ne iaanumiri ora yaalo ratu yawoa wae yae adaapu pua onaanu rado-para page go nimuna piae moyaaeme. Goa pua go aanumi mo agaa ratua nimuna wae kone mogeteme. Nimumi nimuna bi minasaatalo peme. Go page aa medalomana oyae paake nolalo peme page omape aanu agu peme.

Nimimi puri waru paloa kone rulaatepape

17 Goa pea-ga nina adami aanuri nimimi kone waru su piralepape. Abade Gotena aposel kogono aanumi agaa lagisimide agaa nakone rugulatepape. 18 Gore nimumi nimi gupa lagisimi: Orope epaliade yapi di raburi aa medalomamere Gote-na i agaa madaa giri laalimi. Goa pua nimumi Gote madaa masaa rilalimi rabu nimuna pu robaa-para wae kone pa pogatala piralimi simi. 19 Go aanumiri nimu kone nasua onaanu rugulala pua piruaeme. Goa peme rabu abana kone sua peme-pulu Holi Spirit nimu raapu napia.

20 Goa pea pare nimi ora nina adami aanuri nimina robaa-para puri mapalaawa epe kone rulae yae raapu piralepape. Goa puare nimimi beten teme rabu Holi Spirit-na puri madaa beten tapape. 21 Goa pua nimimi oro yaalo Gote-na pedo pu raana omape kone puri paloa saapiralepape. Goa pua oro yaalo niaana Aa Mudu Yesu Krais ado piralepape. Goa pua Aa Mudumi odome omoa nipumi nimi oro yaalo kagaa piraama laama pope kone gialia-ga ado piralepape. 22 Goa pea pare aa medalomame kone laapo mealimi-daare nimimi nimu odome waru omalepape. 23 Gore nimuri repena sulaa-para piri onaa piane pimiga nimimi nimu aipapulu raba mealepape. Goa puare nimimi onaa medaloma page paala waru omoa odome waru omalepape. Goa palimi rabu nimuna robaa-para i wae pupitagi nape konemere nimuna maarae mamina amulu paaya. Goa pea-ga raba mealimi rabu go mamina amulu pi nona piane yae ora gimoa paalame omalepape.

Gote-para ora pi lamina

24 Gote-me nimi ora epe-rupa surubeapulu nimi wae yaena naaku-para nalopalimina. Goa puare nipumi nimi nipuna epe paana puri madaa marekaalia rabu nimimi wae yae nasaapiralimi. Goa pua nimi ora pedo pedo pua raana omoa piralimi-pulu nimi madaa waea nasalia. 25 Go Gote nipu padane-ma ora pia-pulu niaana Aa Mudu Yesu Krais-na kogono madaa niaa raba misa. Gore nipumi adaa bi mua niaana aa mudu pirua puri paloa surubape Aa Mudu pia. Gore nipuri abade go-rupa agu kagaa piraama laama ipisa-rupa abia page pa pia orope page go-rupa agu oro yaalo pa piralia. Go ora.

Kudiri Pi Agaa Lapaasa Ripia Agaa

Go buk-ri aa medalomame Kristen onaapara wae yae pisimi-daa goa napipape agaa tisa. Gore ake pea-daa ya? Kristen onaame Yesu Krais-ri ora nimuna Aa Mudu yaade loa kone rulasimi. Go buk-miri Kristen onaana kone rulae yae puri mapalaalia. Goa pu kedaa adaame nimu narabuaniaalia.

Go buk-parare orope pape yaenuna saa agaa adaapu ia. Abia go yapina pimi Kristen-numiri go saa agaare makuaawa pimi. Pare baptais nami onaamere namakuaalimi. Go saa agaana re gupa: Yesu Krais-ri ora Aa Mudu pirua nipuna ki madaare Gote-me iaa rayo rabualia. Satan page rabualia. Yesumi nipuna kogono madia yaalia raburi Gote-me onaanu puri paboa pirua nimuna kone rulae yae-na mina repaae-mere epe yoto katea. Nimu Gote raapu piralimi. Goa pua nimu kedaa meda wala namealimi. Gore ake pea-daa ya? Gote-me oyae rayosi kagaa maopaalia.

Robonu gupa adamina:

Aba adape agaa (1.1-8)
Lotu kerepopu-para agaa mana sa (1.9–3.22)
Rogaa palae buk madaa agaa ria ia (4.1–7.17)
Bero kerepopu madaa ria agaa (8.1–11.19)
Wataa-para raa kira aune yae laapona agaa (12.1–13.18)
Oyae rado rado adesa (14.1-15.8)
Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa isa (16.1-21)
Gote-me yaa-para piri iaa rayo rabua sa (17.1–20.10)
Adaa koso teme rabu (20.11-15)
Kagaa su laapo warialia (21.1–22.5)
Pora poae agaa (22.6-21)

Jon-me so yaa-para pi yaenu adoa pepa madaa tisa

1 Go pepa madaare so yaa-para kudiri pu isa yae Yesu Krais-me penaame mea waasa. Go kone rayore Gote-me Yesu lakenaloa Yesumi nipuna aposel kogono aanu-para orope epaliade yae madaa agaa lakesa. Krais nipumi oyae rayo mea waasa rabu nipuna ensel-me ni nipuna kogono pi aa Jon piri-para mea rapaasa. 2 Ni Jon-re neme go yae rayo aba ado kiritisu-daa ora ia lo lagialo. Go pepare neme Gote-na lagi agaapara Yesu Krais-me mea wane agaa-para lagialo.

3 Onaanumi go pepa dipia orope epape remaa pagoa go pepa madaa ti agaa pago kiritalimiri go onaa rayo nimumi raaname waru omalimi. Gore Gote-me go oyae rayo mea waalape diri rudu yala-daa lagialo.

Jon-me agaa 7-pela ruru piri-para rapasa

4 Neme go pepa lotu ada ruru 7-pela nimi mo Esia su robo ru-nane pimi onaa nimimi pagoa niminaalo repaato. Gote abia page pirua ora abade page nipu pirua pare wala orope nipu epalia. Goa pea-ga nimimi nipuna epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para mealimina. Goa pua go epe kone popo 7-pela nipuna epe pirape siaa re-para pimi-ga nimumi page apo epe konenu meamonalo guaeme. 5 Goa pua Yesu Krais-re nipumi page apo epe konenu nimi guaaya. Nipuri oro yaalo epe redepo ne agaa lakene aa piruaaya. Nipu aba ripia matmat-para marekesa-pulu nipu go su amaa pimi aa mudu rayona Aa Mudu padane pia.

Nipumi niaa madaa pedo pu raaname omoa nipuna yaapimi niaana wae yaenu rayo mea raakepe rubisa. 6 Goa pua nipumi abade niaare nipu pirape di madaa nipuna miru irae ruru-rupa mapiraasa. Goa pua ora nipuna aapa Gote padanena kogono pamonalo mapiraasa. Goa pea-ga Yesu Krais-re ora yaalo yaalo nipu epe paana puri-para nipuna pirape puri page mina. Go ora.

7 Adalepa. Nipu moae raapu ipula-daa onaa rayona inimi adalimi. Gore nipu abade nil-mi tisimide aanumi wala page adalimi. Goa pua su amaa piri onaa rayome nipu madaa aako rupitua wala re waru teme. Goa agaare ora ria yaade.

8 Gore ora puri pane Mudu Gote-me gupa sa: Ni padanere abade pirisu abia page pa pia orope page pa piralua sa. Go Gote padane abade pirua abia page pa pia orope page pa piralia.

Jon-me Krais adesa

9 Ni Jon-re nimina ame ria piruaayo. Ni Yesu raapu pirua nimina riaayo-ga rayome kedaa riamina. Goa pua niaa Gotena yapi Di-na pirua niaa rayo padanepara pua kedaa epe-rupa ria pirimina. Neme abade Gote-na agaa lakeloa neme Yesumi mea waasade agaa lakesude. Goa pisu pare nimumi ni yada tae aa mapiraawa solwara rikiraana ae su Patmospara mea mapiraasa. 10 Gore Aa Mudu-mi adaa oro raburi Holi Spirit-mi agaa laketa pisa. Goa pua neme nina masaa-nane pagesu rabu go agaare ora berona agaarupa sa. 11 Go agaamere gupa sa: Oyae rayo neme adaliri buk madaa tua mo lotu adapara kirita pimi ruru 7-pela-para otaape. Gore neme Efesus Yesuna ruru onaa-para Smerna Yesuna ruru onaa-para Pergamum Yesuna ruru onaa-para Taiataira Yesuna

ruru onaa-para Sardis Yesuna ruru onaa-para Filadelfia Yesuna ruru onaa-para page go rayo otaape sa.

12 Gore neme go agaa lagisi rabu pereke tua pane pisu. Goa pua adesu pare aana gol-me warini marekaape yae 7-pela isadaa adesu. 13 Goa pua go lam marekaape yaena rikiraanare aa meda pirisa. Nipu su amaa mapiraape aa Yesu nona pi pirisa. Gore nipumi mamina adaalupe yamoa nipuna aa page rigitua pirisa. Goa puare aana gol-me warini aako leteme nipuna aako madaa yamesa. 14 Go aare nipuna aalu rayore ora yaako pu rubisa pare ora puri pane yaako pi moae yaa koya nona pisa. Goa puare nipuna iniri ora repena sulaa nona pua paa pu rubisa. 15 Goa pua nipuna aare ora lepo lepo aasa pare aana barasa repena madaa irua kalo ti madaa lepo lepo atasa. Goa pua nipuna agaare ipa adaape otade-rupa madaa pagesu. 16 Goa puare nipuna popoke ki-nanere uba kedo ipa 7-pela saapirisa. Goa pua rai kutu eke one apone laapo ratae amaa opapasa. Goa pua nipuna ini agaa-para pisa paare naare ipulae-para pi ade nona pisa.

17 Neme nipu pua adesu raburi nipuna aa kibu-para pua lopoa niri ini adupialemede-rupa omesu-ya. Goa pisu pare nipuna kimi popo ki-nane oraawa lalo: Neme paalame naomape. Niri ora aba ripia pirua wala orope page epaluade Aa pi. 18 Abade ni ora ini adupisu pare abia ora pa pi-ga adalimina. Goa pua ni oro yaalo kagaa piraama laama palua. Goa pe-ga neme onaanuna ome su-para page pa pirape su page rata surubaayo. 19 Goa pea-ga neme adae oyae rayo pepa madaa tape. Goa pua abia go ia yaenu page orope epalide oyaenu page go rayo pepa madaa tape. 20 Neme nina popo ki-nane uba kedo 7-pela aana gol-me warini lam saapirape yae page adae. Go kudiri pi yaena re-re go-rupa: Go uba 7-pela gore gupa lotu ada 7-pelana ensel-nu nona piane aaya. Go lam saapirape yae 7-pela nimu mo lotu ada 7-pela nona piane aaya sa.

2

Efesus onaanuna agaa penaasa

1 Neme Efesus lotu ada-para piri ensel onaanu piri-para pepa meda gupa tua otaape sa. Go agaare popo ki-nane uba kedo 7-pela saapirua aana gol-me warini lam yaruape yae 7-pelana rikiraana pimi aanumiri gupa lalo: 2 Oyae rayo nimimi peme yaere neme aba makuaayo. Neme nimina epe pawa pirape kone ade. Gore nimi ora wae-rupa piri onaame raaname waru naomeme-daa ade. Go page nimumi niaa page aposel kogono aanu teme rabu nimimi nimuna teme agaana re adesimi. Go pua nimi ko tisimi rabu nimimi nimuna yaa agaa penaame mea waasimi. Go nimina konere neme ade. 3 Goa pua nimi pawa pirua nina bi madaa kedaa rua kalai pu kogono gimi naomeside neme ade.

4 Goa pea pare neme nimi lagiape agaa ia: Abade nimimi pena kagaa rabu rana kone miside raburi nimimi ni madaa pedo pu raaname omesimide pare abiare nimimi go kone wala gimoa goa napeme.

7-pela ruru onaa re-para pepa penaasa

5 Nimimi go wae kone gimoa abade epe pisimide-rupa go madaa kone salepape. Gore nimimi kone naperekealimi-daare nimi piri-para ipua nimina lam paa epa mealua. 6 Goa pea pare go epe konere nimimi pa saapitimi. Gore neme Nikolasna ruru gimi ome-rupa nimimi page nimu gimi omeme. 7 Gore onaanumi agaa pagolalo pimiri Holi Spirit-mi lotu adanu-para kiritae onaanu laketade agaa pagalepape. Gore onaa rayome yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri neme nimu oro yaalo kagaa pirape repenana ini nenalo katoa. Go repena iniri Gote-na maapu-para etea.

Smerna onaana agaa penaasa

8 Smerna Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda gupa tua otaape: Go agaare ni aba ripia pirua wala orope page oro yaalo page piralua-ga neme lagialo: Ni aba omesu pare wala orope ni epe-rupa pa pi-ga neme nimi agaa lagialo. 9 Gore neme nimi madaa epaade wae kedaanu ado kirite. Goa pua nimi onaa naraa-rupa pimi pare nina konere nimi amo onaanu-rupa piralimina. Goa pua aa medalomame nimi-para wae agaa teme-daa ade. Nimumiri niaa Juda aanu teme pare nimuri Juda aanuna ruru napimi. Dia-ga nimuri Seten-na ruru pimi. 10 Orope ogesi-daa pirua kedaanu rialimi pare nimimi go madaa paala naomalepape. Pagalepa. Satan-me nimina kone ko tulalo palia-pulu nipumi nimina onaa medaloma kalabus ada mapataalia. Goa palia rabu nimimi kedaa yapi 10 ru-para rialimi. Goa pea pare nimimi Gote madaa kone rulaamama puare omalimide rabu neme nimi oro yaalo mapiraape yoto gialua.

11 Gore onaanu agaa pagolalo pimiri Holi Spirit-mi lotu ada-para piri onaanu laketeade agaa pagalepape. Gore onaa rayome yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri Gote-me yoto katea rabu wala rana lapo omape konere nimi mada nasalia sa.

Pergamum su-para Yesuna ruru onaana agaa pisa

12 Pergamum lotu ada-para piri ensel-nupara pepa meda gupa tua otaape sa. Go agaare eke laapo waru ae rai kutu saapiri

aame lagialo. 13 Neme nimina suri aba
ade pare Satan-re go su-para aa mudu pia.
Goa pea pare nimimi nina bi madaa puri
paloa kone rulaeme. Goa pua go Satan pia
su-parare onaanumi go Gote madaa agaa
lakene aa Antipas tu maomasimi. Gore
nimimi ni goa pape lo kone rulae kone
meda nagimisimi.

14 Goa pea pare neme nimi-para agaa
mana medaloma lagialo-ga pagalepape.
Nimi Pergamum su-para pimi onaa
medalomame Balam-na wae kone mo-
geteme. Abade Balam-me Balak-para
wae agaa mogeasa. Goa pisa rabu Balak-
me Israel onaa pupitagi manaasa rabu
nimumi wae remona ada-para yawesimi
eta mea nisimi. Goa pua nimumi paake
yone kone isimi. 15 Goa peme pare onaa
medalomame nimi raapu pirua Nikolas-
na wae kone mogea ria teme. 16 Goa
pea-ga nimina pu robaa-para i wae kone
perekealepape. Nimimi goa napalimiri
gore ni ogesi-daa pirua nimi piri-para ipua
neme go onaanu raapu yada epa palua.
Goa paluare nina agaa ru-nane pirua amaa
opapae rai kutumi go agaa rasini onaanu
raapu yada palua.

17 Gore onaanumi agaa pagolalo palimiri
Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaa-para lake-
tade agaa mana waru pagalepape. Gore
onaa rayome yada puri paloa wae yae
rabuaniaalimiri neme eta medaloma so
yaa-para kudiri pu saayo-ga neme go eta
mea gialua. Goa puare neme aana yaako
pi page meda gialua. Go gialuade aana
madaare neme kagaa bi inalo gialua. Go
kagaa biri onaa medalomame na-ademe
pare mo aana mealiade onaa padane laat-
apu nimumi kone sua niminaalimi sa.

Taiataira Yesuna ruru onaanuna agaa

18 Gore neme mo Taiataira Yesuna ruru
ensel-nupara pepa meda tua otaape sa. Go
agaare Gote-na Simi lagisa. Gore nipuna
iniri ora repena sulaa ralade-rupa rea. Go
page nipuna aare aana bras repename roa
katade-rupa roaaya. Nipumi go agaare
nimi madaa laguaaya: 19 Neme nimina
kone rayo ado kirite sa. Goa pe-ga neme
nimina pedo pu raana omape kone-para
kone rulape kone-para nimina raba meape
kogono-para nimina pawa pirua kedaa ri-
ape kone-para go rayo neme ade. Goa
pua nimimi abi kogono peme rabu ripae
kogono maoge aaeme.

20 Goa pea pare abiare neme go agaa
nimi lagialo-ga pagalepape. Nimi mo ona
Jesepel-nu raapu pirua nagimeme-pulu ora
o ta. Go onamere ni Gote-na agaa lae ona
tade. Goa pea pare nipumi nimi nina ko-
gono naakinu nimuna kone mabebolaaya.
Goa pea-pulu nimumi ona paake yolo ni-
mumi abade wae remo ada-para irini oyae
no piruaeme. 21 Gore go oname nipuna
wae kone naperekea pawa napirisa. Goa
pua nipuna paake aa yolape kone nag-
imisa. 22 Goa pea-pulu neme go ona
kedaa minalo yaina ada mea salua. Goa
pua mo aa medaloma nipu raapu paake
yone kone sua padane-para wae radaa nal-
imi. Go aanumi go wae yae madaa kone
naperekealimiri neme abia nimu madaa go
kedaa katoa. 23 Goa pua go oname madu
saliade nogo naakinu nimu rayo page ta-
balua. Goa palua rabu lotu ada rayo-
para kiritae onaanumi mada adalimi. Gore
neme onaa rayona kone-para adokaru mua
ado kirite-daa lalo. Neme nimi padane
padane laatapuna kogono adalua rabu go
madaa yoto abutua.

24 Goa pea pare nimi Taiataira su-para
piri onaanuri nimi medalomamere go wae
agaa pagoa namogeteme. Goa pua pa onaa
medalomame Satan-na raguna lusini kone
epe ta temede pare nimimi go kone gupa
na-ademe. Goa pea-pulu neme nimi madaa
wala kedaa meda namariaalua. 25 Goa
pea pare epe kone rayo nimina saapimiri
ora saapira-maama pipape orope ni wala
epaluade rabu epa adalua.

26 Gore onaa rayome puri paloa yada
pua wae yae rabuaniaa-mama pua omal-
imi rabu neme nimu puri katoa. Go rabu
neme nimu su rayona aa mudunu mapi-
raalua. 27 Goa puare nimumi puri pane
aene rimaapu ripinua su rayo-para pimi
onaa surubalimi. Go puri mua nimumi
surubalimi rabu sumi warini sospen pua
polatabeba pea-rupare onaanu go-rupa tua
surubalimi. Go surubape kogonore Aa-
pame ni gisa-pulu nimu katoa. 28 Goa pua
neme so yaa-para aatade akuana aai uba
kedo nimu katoa. 29 Gore onaa rayome
go agaa pagolalo pimiri waru pagalepape
sa. Go agaare Holi Spirit-mi lotu ada-para
pima onaa niaa lagialia.

3

Sardis lotu ada-para piri onaanuna agaa

1 Gore neme Sardis lotu ada-para pimi
onaanu pepa meda tua otaape sa. Go Gote-
na 7-pela kone popome ni suruboa go uba
kedo 7-pela page neme surube. Goa pe-
pulu nimimi go agaare pagaliminalo tua
repaato. Neme nimina kone rayo ado
kirite. Gore nimumi nimi-parare gupa
teme: Go Yesuna ruru onaare epe-rupa
pa pimi teme. Goa teme pare nimi aba
omabeme. 2 Goa pea-ga nimimi aipapulu
reka piralepape. Goa pua nimina abia go
saapimi konere puri mapalatepape. Goa

napalimiri nimina pa saapimi kone page ora dia yoa omolalo pia. Gore nimiri nina Gote-na ini agaa madaa pirua kogono ora epe-rupa napeme. 3 Goa pea-ga nimina kone marekaawa piralepape. Abade nimumi agaa mogeasimi rabu nimimi epe-rupa pagesimi pare go agaa waru pago suruboa wae yae gimoa perekealepape. Gore nimimi u narekoa piralimi rabu neme paake ne aa ribaa ipulumide-rupa epalua. Goa palua-ga aa-rabu epalua palo nimimi go diri mada namakuame.

4 Goa pea pare nimi Sardis su-para pimi pa onaa medalomare nimina mamina oyaenu oto namaraatepape. Goa pea-ga nimimi nimina yaako pi mamina-nu maraawa ni raapu pora pamuamina. Gore nimi ora epe-rupa pimi-pulu ni raapu pamuamina.

5 Goa pua onaa rayo yada puri paloa wae yae rabuaniaalimiri neme go piane yaako pi mamina mea maraalaalua. Goa puare nimuna binuri epe-rupa oro yaalo kagaa pirape buk madaa ora nakunalua. Dia-ga nina aapa-para nipuna ensel-nuna ini agaa madaa neme go epe-rupa pimi onaare ora nina onaanu toa. 6 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri waru pagalepape sa. Go agaare Holi Spirit-mi mo Yesuna ruru onaapara laketa.

Filadelfia su-para ae Yesuna ruru onaanuna agaa

7 Gore neme Filadelfia lotu ada-para piri ensel-nupara pepa meda tua repaato sa. Goa agaare ni ora e-rupa oro yaalo kone padane su pirua lagialo. Nemere niaana akua Devit-mi pora ki saapirua lobesarupa pa aa medame mada nagarulalia. Go page neme pora garulaayo rabuari pa aa medalomame wala mada nalobalimi. 8 Gore oyae rayo nimimi peme yaere neme aba ade. Nimina ini agaa madaare neme go pora gaape lobo saayo-ga aa medame mada nagarulalia. Goa pua nimimi ogedaa puri pateme-daa ade. Goa pea-pulu nimimi nina agaa pagoa ni madaa kone rulaeme. 9 Pagalepa. Go Satan-na rururi nimumi niaa Juda aanuna ruru teme. Goa teme pare nimuri Juda aanu ruru napimi pare yaa agaa ne aanu pimi. Go aanuri neme nimu mea ipuare nimina rumu pege pua beten malaalua. Goa palua raburi go onaa rayome ni madaa pedo pu raaname omoa mada niminaalimi. 10 Neme nimipara agaa mana loa pawa piralepape lo lagisude. Nimimi go agaa pagesimi rabu wae kedaanu go su amaa epalia rabu neme nimi epe-rupa surubalua. Go kedaanuri onaa rayo ko tulalo epalia. 11 Goa puare nimi piri-para orope epalua. Goa pea-ga nimina saapiri oyaere waru irulu saapiralepape. Goa palimi rabu pa aa medame nimina oro yaalo mapiraape yoto-daa paake namealia.

12 Gore aa medame puri paloa wae yae rabuaniaaliare neme nipu Gote-na epe adaa pigi-rupa mapiraalua. Goa palua rabu nipumi go epe ada gimoa amaa-nane mada napalia. Goa pua neme nina Gote-na bi nipuna yogane madaa tu salua. Go page nina Gote-na ora kagaa adaare Jerusalem suna biri go aa-na yogane madaa tu salua. Go kagaa adaare yaa-para gimoa nina Gote piri-para epalia. Goa pua nina kagaa bi go aa madaa tu salua. 13 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri go agaa waru pagalepape. Goa palimi rabu Holi Spirit-mi Yesuna ruru onaanu-para epe onaa loa epe yaenu giala.

Laodisia Yesuna ruru onaanuna agaa

14 Gore neme Laodisia Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda tua otaape sa. Go agaana puriri Gote-me su yaa warisa rabu isade agaa. Go agaare neme Gote madaa ora laawa kone rulaayo. Gote-na warisade yaena re pirina go agaare neme nimi-para lagialo. 15 Gore nimina kogonore neme aba ado kirite. Goa pua nimiri upame naomoa ora kekapumi page naomo pimi. Goa pua nimimi kone laapo imi-daa gipia. Neme kone gupa salo: Upame omoa nina kogono waru napaaeme onaare mada adalua. Go page kekapumi omoa kogono waru peme go page mada adalua. Goa pea pare abia na-ade. 16 Pare dia nimi pa ogesi kekapu pi pirua ora kekapu pea-rupa dia ora upaa pea-rupa dia yapare nimina kogono rede napea-pulu neme nina agaa-para maakurupa ratulalo pi. 17 Gore nimimi gupa teme: Niaare mone adaapupe sua oyae ora adaapupe ima teme. Naamere ora oyae rayo suaema teme. Goa teme pare nimi ora wae-rupa pimi-ga nimi odome omalo. Goa pua nimiri ura onaapu nayame ini rubu pi onaa-rupa pimi.* 18 Goa pea-pulu neme go agaa nimi lagialo: Nina aana gol kabalepape. Go gol-re repena sulaame roa epe suku pi yae ia-ga kabo sua amo ne onaanu piralimi. Go page nimimi yaako pi mamina kaboa nimina yogane rigitinaloa pitimi onaa rayona ini agaa madaa yala napoteme. Go page nimi naini-para sape epe marasin kabalepape. Goa palimiri nimimi oyae rayo mada adalimi. 19 Gore onaa rayo madaa pedo pu raanaame omere gore nimu-para agaa mana loa nimuna kone maredepo yaanalo kuma mapaayo. Goa pea-ga nena kone ora waru sua wae yae madaa nimimi kone perekealepape.

* **3:17:** Laodisia onaa nimuna ini agaanare nimu oyae waru ora-ae pirisimi pare Gotena ini agaanare nimu odo pi onaa-rupa piruasimi. Padane agaa 2.9-para adape.

20 Pagalepa. Ni pora gaape-para rekaawa
pora gaape tuaayo. Gore aa medame nina
agaa pagoa pora lobalia-daare ni nipuna
ada-para epa odobaawa nipu raapu pi-
ralua. Goa pua neme nipu raapu eta
no piralua nipu page ni raapu eta no pi-
ralia. 21 Gore onaa rayome puri paloa
yada pua wae yae rabuaniaalimi nimuri
nina epe pirape siaa king ia-para ni raapu
mapiraalua. Gore abade neme yada pua
wae yae rabuaniaasu-pulu ni page nina so
Aapana epe pirape siaa king madaa aapa
raapu piruaayo. Go-rupa mada piralimi
sa. 22 Gore onaa rayome go agaa pagalimiri
waru pagalepape. Go agaare Holi Spirit-mi
Yesuna ruru onaanu-para agaa laketa.

4

So yaa-para pia Gote madaa beten loaeme

1 Gore yae aba dia naloa so yaa madaa
pora gaape meda loba pa isa-daa ni Jon-
me adesu. Agaa medare bero temede-
rupa pagesu pare go agaame ni wala gupa
lagisa: Nere sopo-pare ipu sa. Neme orope
epaliade oyae rayo mea waatoa sa. 2 Go
raburi aipapulu Holi Spirit ni piri-para
ipua puri gisa. Goa pisa pare so yaa-para
pirape siaa king* meda isa pare aa meda
go madaa pisrisa-daa adesu. 3 Go siaa
madaa pirisade aare gore gupa adesu. Go
aana ini agaa madaare poto poto palasa-
ga gore aana jaspa-para konilian lapona
epe pepena nona piane pisa. Go raburi
asawakumi go aa mudu pirisa siaa mea
maawa isa. Gupa isa pare aana emeral
kagaa rekene ne mada poto poto pala aasa.
4 Goa pua go aa muduna piri siaa madaare
siaa 24 mo mudu makuaae aa pirisa-para
mawaawa saabaasa. Go siaanu madaa
kone makuaae aa 24 pirisimi. Gore mo aa
mudu yapatuna mamina-re yaako pi agu
yamesimi. Goa puare nimumi aana gol-
me warini raguna dipisimi. 5 Mo aa mudu
pirisa siaa madaare yaki repena pitaa-rupa
agaa rado radonu-para yaa-para kululu
tade-rupa page ipisa. Goa pua aa mudu
pirape siaa robaa-nanere paata 7-pela risa.
Go risade paata 7-pelari gore Gote-na kone
popo 7-pela yaade 6 Go Aa Mudu-na pirape
siaana robaa-nanere oyae meda saabasa-
ga gore adaa ipa ini nona piane isa pare ipa
wasupa rilala aasa-pulu waru adesu.

Goa puare aa muduna siaa su mawaae-
nanere pa pirae yae maala pirisimi. Go
oyae maalare nimuna robaa-nane page
nimuna masaa-nane page go lapo rata
madaare ini adaapu risimi. 7 Go piri yae
padanere nipu ora mena laion-rupa pirisa.
Lapore mena gawa nona piane pirisa. Gore
repore nipuna ini agaa pa onaa nona pi-
ane pirisa. Oyae maalare yaa itaayama
biyaa pami nona piane pirisa. 8 Go pa pia
yae maalare nimu padane padane laatapu
madaare nimuna popaa 6 agu aasa. Goa
puare nimuna popaa rayo madaa page
rolo-nane page ini risimi. Gore ribaa
page paa-para page oro yaalore nimumi
yaasa gupa loaasimi: Mudu Gote-re ne puri
adaape pate-ga. Ne ora epe ta. Ne ora epe
ta. Ne ora epe ta simi. Ne ora abade page
pirua abia page pi ora yaalo page piruali
simi. Go agaare u napati pa pirua teme.

9 Go pa piri oyae maalame aa mudu
pirape siaa king oro yaalo pa pi aa loa
yaasa teme. Goa temere nipuna bi mi-
nasaawa nipu puri ina-ga ora pi lo pimi.
Oro yaalo mo oyae maala-mere gupa lo
pimi. 10 Yaasa teme rabu mo makuaae
aa mudunu 24 rumu koba pua Gote-na bi
minasaa pimi. Goa pua nimuna epe raguna
mo aa mudu pirape siaa-na robaa-nane
mea ludi lopaawa nimumi gupa teme:

11 O Gote, nere niaana Aa Mudu padane
yaade.
Ne padanere onaa rayome epe paana puri
page bi minasaape kone page puri
rayo page meaina teme.
Gore abade neme oyae rayo warisi.
Goa pua neme kone sua oyae waria pisi
rabu go oyae rayo epe-rupa pirape
kone kasi teme.

5

Jon-me buk meda rogaa palae ina adesa

1 Goa pua neme epe siaa madaa pia
aana ki adesu. Nipuna popoke ki-nanere
nipumi rogaae buk meda isa. Go buk-
ri amaa-nane page ru-nane page tapalae
isa. Goa pua rekena i ope 7-pela-me mo
buk madaa rogaa palae isa. 2 Goa pua
neme puri pane ensel meda adesu rabu
nipumi puri paloa gupa sa: Ora epe aa
medare aapi ya? Go buk madaa rekena
ia-ga aapimi rogaabae opere mada esepea
buk lobalimi? 3 Goa sa pare aa medare
yaa-para napiri go su amaa napirua su ru-
nane page aa meda napirisa. Goa pisa-pulu
no buk mada mea esepea ru-nane adape
aa meda page napirisa. 4 Goa pua nimumi
epe aa meda asapainaloa nipumi buk loboa
adenalo napirisa-pulu neme re ora waru
sude 5 Go rabu makuaae aa mudu medame
ni gupa lagisa: Neme re nalape. Neme
Yesu adape. Nipuri mo Juda aanu rurumi

* **4:2:** Jon-me siaa king madaa pirina adea aare Gote-para ta. Yapare go agaamere ora Gote adawa pi-daa nata. Dia, pare lain 7-para 10 laapo madaare Gote sia king madaa pia ta. Goa pea pare Gote-re onaa-rupa pia pi-daa nata. Nipuna paa-para nipuna pepena-para nipuna su adaa ora epe ta-daa adaawa lade.

madisade puri pane mena laion yaade. Goa pua niaana akua Devit-mi go puri pane aa madisa. Go aamere wae yae rabuaniaasapulu mo buk 7-pela rogaapa iare nipumi mada esepea mea rubalia sa.

Jon-me sipsip mena si adesa

6 Go rabu neme sipsip mena si meda adesu. Nipu aa mudu pirape siaa king repara rekesa. Go sipsip-ri nimumi abade tu maomasimide nona piane adesu. Goa pua mo sipsip-ri apo piruaaya oyae maalana rikiraana page mo makuaae aa 24 mudunu rikiraana page nipu aasa. Goa pua mo sipsip-ri nipu madaa aalu eperaa 7-pela aawa ini 7-pela aasa. Gore gupa Gote-na 7-pela Kone Popo go madaa pirina Gote-me nimu su rayo-para mea rapaasa. 7 Go rabu mo sipsip-mi king siaa madaa piripara puare Gote-na popo ki-nane i buk pua misa 8 Gore nipumi go buk misa rabu apo epe paa pi yae maala page makuaae aa mudu yapatu 24-pela page mo sipsip madaa rumu koba pua pirisimi. Go aa mudu rayome alowa nona piane rabialo saapirisimi. Go page aana gol-me warini plet kopo mea isimi. Go plet madaare epe kaa pi miru irae yae adaapu isimi. Gomere Gote-na ruru onaana temede beten nona piane simi. 9 Go raburi nimumi kagaa yaasa meda gupa simi:

Ne ora epe ta-ga mogo buk muare mo nipu rogaabaaya reke mada esepea sape.

Gore abade nimumi ne tu maomasimi rabu nena yaapimi Gote-na onaa piramonalo kabesi.

Gore neme ruru rado rado piri onaanupara adaa agaa rado rado teme-para page to rado rado aeme onaanu page ora kimisu su rayo-para piri onaanu page nena yaapimi kabesi.

10 Go onaa rayore neme niaana Gote-na miru irae kogono kaloa go onaa mapiraasi.

Goa pisi-pulu nimumi su amaa pimi pua surubolalo piralimi simi.

Sipsip mena sina bi minasaasimi

11 Gore neme wala adesu rabu neme ensel adaapuna agaa pagesu. Nimuri ora adaapu pirua ipa o-rupa pirisimi pare mada nadipialima. Gore nimu king siaa-para pa piri yae maalapu-para makuaae aa mudunu 24 mea kutapu maawa aasimi. 12 Goa pua nimumi puri paloa gupa yaasimi:

Go sipsip mena abade tu maomasimi pare abia nipu epa pia.

Goa pea pare nipumi surubape puri muaaya.

Go page epe oyae rayo-para epe makuaae kone-para adaa puri page muaaya.

Goa pua onaa rayome nipuna bi minasaamina.

Goa puare nipumi epe paana puri-para adaa bi-para muaaya simi.

13 Go rabu neme so yaa-para piri oyae rayo-para su amaa piri oyae rayo-para su ru-nane piri oyae page go yae rayona agaa pagesu. Gore nimu rayome yaaloa gupa simi:

Gote-re Aa Mudu siaa king madaa pia-ga nipuna sipsip si page nipu laapome adaa bi-para bi minasaape kone-para epe paana puri-para ora puri rayo-para oro yaalo yaalo muaepe simi.

14 Goa simi rabu mo pirisimi yae maalame lalo: Go ora yaade loa agaame abusimi. Goa pua makuaae aa mudu 24 nimu rumu koba pua nipuna bi minasaa beten simi.

6

Sipsip mename buk-na ope 7-pela rogaa palae esepisa

1 Go rabu neme ope 7-pelame rogaaede buk-ri mo sipsip simi mupaa rogaaede aba kagolo isa-daa adesu. Goa pua mo piri yae maalana padaneme nere ipu sa. Go yaeme agaa sa raburi yaa-para kululu tade-rupa sa. 2 Gore neme wala inimi adesu pare yaako pi hos mena meda adesu. Go hos madaa pirisa aame etaa awo risa. Goa pua nimumi nipu epe raguna meda kasimi. Goa puare nipu yada pape kogono pu kiriti aarupa pirisa.

3 Wala mo sipsip simi mo buk rogaae ope laapo esepisa. Goa pua pa pipi oyae laapome nere ipu sa-daa pagesu. 4 Goa pua hos meda wala ipisa pare kane ipisa. Go mena madaa pirisa aa puri page kasa. Nipu go kogono pinalo rai kutu adaalupe meda kasa. Go rabu nipu aipapulu pua go su amaa piri onaanu yada pua onaa radonu tu maomainalo pisa.

5 Wala sipsip simi mo buk rogaae ope repo esepisa. Go rabu neme pa pimi oyae repome nere ipu sa-daa pagesu. Gore neme wala adesu raburi kobere hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aamere kedaa meape yae meda ripinaasa. 6 Goa pua neme pa pimi yae maalana rikiraanare agaa meda gupa pagesu: yapi padaneme kogono kabape-rupa adaa yotore oge pepara paba palae i wit madaa meape. Go page go yapi padanena yoto adaa monemere pa oge pe repo pabapalae i wit bali mada meape Goa pea pare neme wain-para wel lapo rata namaoyaape sa.

7 Goa pua mo sipsip simi mo buk madaa rogaaede rekena ope maala esepisa. Go rabu mo pa pimi oyae maalame nere ipu simi-daa pagesu. 8 Goa puare neme wala

adesu rabu abu pi hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade aa nipuna biri Omape yae simi. Go aamere wae su-para pirape yae mea ipisaaya. Goa puare nipumi su amaa piri onaa rayo adoa sana robo maala mea rumaawa ruru padane tu maoma puri misa. Goa pua nipu lapome ruru padane madaare rai kutumi tu maomape puri mua reame maomape puri mua yaina maomape puri mua su amaa ae kira mena oyaenumi page tu maomape puri misipi.

9 Goa pua mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope supu mea esepisa. Goa puare aba ome aana wasupanu aana reke rolo-para adesu. Abade go onaanumiri Gote-na agaa puri paloa lakeloa Gote madaa kone rulaawa lakesimi-pulu iaanumi nimu tabesimi. 10 Go rabu go wasupanumiri puri paloa gupa simi: O puri pane Aa Mudu, nere ora epe-rupa pi-ga nena kone rayo ora epe ta. Gore yapi akepu raapo dia yalia rabu neme go su amaa piri onaanu-para koso lape agaa te ya? Goa pua nimumi niaa tisimi-ga aa-rabu neme niaana yapinuri nimu-para abulaali pae simi. 11 Goa puare nipumi mamina adaalu yaako pi yapatua nimu padane padane laatapu kasa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Gore nimi ogesi adoaawa kitu pi-ralepape. Oropere nimina kogono padane pi onaanu-para nimina amenu-para nimina tu maomasimide-rupa palimi. Goa pua go omalimide onaanuna dia yo kiritinaloa nimina yaapi mada abutua sa.

12 Gore neme mo sipsip simi mo buk rogaae rekena ope oraapu esepisa-daa adesu. Goa pisa rabu su amaa su eto eto adaape meda pua naare wala perekea kobere sa. Nipu kobere bek nona pi aasa. Goa pua akua page perekea kane aasa. Goa pua ora yaapi nona piane aasa. 13 Go page so yaa-para aaya ubanu go su amaa lopesimi. Gore repena fik iniri porea-ga po ripumi maodaaya-rupa uba kedo go-rupa lopesimi. 14 Gore yaa page dia sa rabu yaa-para makobapaawa salemede-rupa koba pisa. Goa pua rudu rayo page ipa solwara pirade su rayo page su rado-para mea pisa. 15 Goa pisa pare su amaa mudu piri aanu yapatu page su adaare surubeme aanu page soldia aanuna aa mudu yapatu page amapenu page puri pane aanu page adini kogono pi aanu page kogono esepene aa rayo page gore nimu rayo aana apedaa-para kaleda pirisimi. Go rabu so rudunu madaa ae adaa aana rolo-para kaleda pirisimi. 16 Nimu go-rupa pirisimi rabu nimumi rudunu-para aana-nu page gupa simi: Nimu roboa niaa makaledaatepa simi. Gore king siaa madaa pirape aa-para go sipsip si lapome niaa ratu yawape niaa makaledaatepape. 17 Gore nipuna ratu yawape adaa yapi di ipua wae yaenuna yoto abutalo pea-pulu onaa rayo agaa meda mada nateme simi.

7

Israel onaa 144,000-me Gote-na yope pi oyae misimi

1 Goa pu kiritinaloare neme ensel maalapu adesu. Nimu naare ipula pabala re laapone page rekasimi. Goa pua ensel-numi mo po ripu maloraasimi-pulu go su madaa naria pua mo ipa solwara madaa page go repenanu page naria pisa. 2 Goa pua neme ensel meda so naare opea-nane ipisa-daa adesu. Nipumi mo Gote-na yope pi yae mea ipisa. Goa pua nipumi abade mo Gote-me puri kasade ensel maalapu-para puri paloa yaasa. Go ensel maalare Gote-me ipa solwara-para go su laapo maoyaatinalo puri meda kasa. 3 Gore mo ensel medame lalo: Nimimi go ipa solwara-para go su-para repenanu page abi namaoyatalepape. Niaame niaana Gote-na kogono pi onaanuri nipuna yope pi oyae nimuna eno madaa aba salima sa. Goa palima-daare nimimi go su ipa solwara-para repena oyaeyae mada maoyalimi. 4 Goa pua Gote-na yope pi yae eno madaa rini onaanuri nipuna di pagesu. Gore Israel su-para piri 144,000 onaa Gote-na yope pi yae mu pirisimi. Israel ruru 12 gupame misimi. 5 Gore Juda rururi onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae misimi. Gore Ruben-na ruru onaa page gupa ora adaapu 12,000 Gote-na yope misismi. Gat-na ruru onaa page adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi. 6 Gore Asa-na ruru onaa page ora adaapupe gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Naptali-na ruru onaa ora adaapu gupa 12,000 Gote-na yope pi yae mua pirisimi. Go page Manase-na ruru page onaa ora adaapupe gupa 12,000 Gote-na yope mua pirisimi. 7 Gore Simeon-na ruru onaa page ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go page Livai-na ruru page ora onaa adaapu gupa 12,000 mua pirisimi. Go page Isakar-na ruru adaapu gupa 12,000 onaame page mua pirisimi. 8 Sebulun-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 onaame page Gote-na yope mua pirisimi. Josep-na ruru page ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na ruru yope pi yae mua pirisimi. Benjamin-na rururi ora adaapu gupa 12,000 onaame Gote-na yope mua pirisimi. Go onaa rayomere Gote-na yope pi yae mua pirisimi.

Onaa ora adaapupeme Gote madaa beten simi

9 Goa pu kiritinaloa neme wala kiritae onaa ora adaapupe adesu. Su rayona

piri onaanu rayore ora adaapupe pirisimi pare onaanu nimu mada nadipisu. Go onaa rayore gavman padanena onaa rado radonu page ruru rado radonu page yogane rado rado ae onaanu page adaa agaa rado rado ne onaanu page go rayo nimuna rado pirisimi. Goa pua nimu aa mudu piri siaa king madaa page mo sipsip sina ini agaa madaa page aawasimi. Nimu rayome yaako pi mamina adaalupe yamoa nimuna kimi kaa ai yo ripinaasimi. 10 Goa pua nimumi puri palo yaaloa gupa simi: Go niaana Gote-re king siaa madaa pi sipsip si page nipu lapome niaa oro yaalo kagaa mapiraape kone gisi-pulu niaa kagaa onaa epe-rupa pima simi.

11 Goa pua apo pa ae oyae maalapu-para ensel-nupara kone makuaae aa 24 nimu mo aa mudu pia siaa king madaa kiritaawa aasimi. Go rabu nimu rayo king siaa i-nane rumu pege pua nimumi Gote madaa beten simi. 12 Go rabu nimumi gupa simi: Niaana Gote ora pirana-ga oro yaalo nipuna bi minasaamina. Goa puare nipu madaa epe paana puri-para epe makuaae kone rayo ia-ga niaame nipu-para ora pi lamina. Go page nipumi ora puri adaape ia-ga niaame nipu adaa bi kalamina simi. Go rayore ora nipuna ia pare oro yaalo nipuna pa inalo teme simi. Go agaare ora yaade simi.

Radaare apo dia yala-daa

13 Go rabu makuaae aa mudu medame ni agaa gupa misa: Go onaanuri nimumi yaako pi mamina maraarimi-ga gonuri aapi ya? Gore nimuri aane pirua ipisimi? 14 Gore neme nipuna agaa gupa abusu: Adaa aa, nena ade. Goa sude rabu nipumi ni gupa lagisa: Go onaa rayore abade wae kedaanu ipisa rabu nimumi go kedaa epe-rupa risimi. Nimuna adaalu mamina-nuri sipsip-na yaapimi radepeasapulu mo mamina-nu yaako yaako puaaya. 15 Goa pea-pulu nimu Gote-na aa mudu pirape siaana robaa-nane rekaeme. Goa pua naare paalu page ribaa page nimu Gote-na epe ada-para pirua nipuna kogono palimi. Goa pua mo aa mudu piri siaa madaa pia Gote-me nimu raapu pirua surubalia. 16 Gore nimu wala reame naomo ipa nalame page naomalimi. Naareme nimu page mada na-adalia. Goa pua naareme page pa kekapu pi oyae medame nimuna yogane mada naraalia. 17 Dia, sipsip siri nipu aa mudu pirape siaa rikiraana pia-ga nipuri nimuna surube aarupa piralia. Gore nipumi nimu oro yaalo mapiraape ipa naaku-para mea palia. Goa pua nimu puri mapalape ipa nalimi. Goa pua Gote-me nimuna ini-para kilipialiade re kunalia-pulu nimumi re wala nateme.

8

Buk rogaae ope 7-pela esepisa

1 Gore mo sipsip simi mo buk rogaae ope 7-pela mea esepisa. Goa pisa rabu so yaa-para agaa loraawa ketopala ape oyae page dia yama puare naare ini ogesi-daa perekea dia sa. 2 Goa pua neme Gote-na ini agaa madaa rekaasimi ensel 7-pela adesu. Go rabu nimu bero 7-pela kasa.

3 Goa pua ensel rado meda mo aana reke aasa re-para epa rekaasa. Goa puare nipumi Gote-na epe kaa pi miru irae aana gol-me warini plet madaa sapalae sasa. Go ensel-re epe kaa pi miru adaapu kasimi. Go kaa pi miruri Gote-na onaa rayona beten lape agaa sapalae isa. Goa pua go ensel-me king siaa robaa-nane aana reke madaa irinalo mea isa. 4 Go miru irae epe kaa pi yaere ensel-me plet ripinaasa rabu Gote-na ruru onaana beten raapu so yaa-para pia Gote piri-para popesa. 5 Goa pua ensel-me epe kaa pi miru iru sape plet-re mea pua mo aana reke madaa repena sulaa muare mo plet mada rulatabesa. Goa puare go repena sulaare no su amaa mea lopasa. Go repena sulaa aba mea lopainaloare yaapara kululu loa buba sa. Go buba sa raburi yaa-para yaki repena pitaa-rupa page pisa. Go rabu page su eto eto pisa.

Ensel maalapumi bero tala aasimi

6 Go rabu ensel 7-pela nimumi bero lape oyae managola talo pirisimi.

7 Goa pua mupaa ensel-me nipuna bero tisa. Go raburi radaaki aapa-para repena sulaa laapore yaapi raapu maayadataawa su amaa koyo pabesa. Goa pua su amaa i oyae rayo repo puru pia pare rumaaemarupare repena sulaame rumaae su rugi meda-nane page mo rumaae repena rugi meda-nane page kagaa rekene ripu rayo rabisa.

8 Goa pua mo ensel laapome nipuna bero tisipi. Go raburi adaa rudu meda nona piane repena sulaame ralaina no ipa solwara madaa pua lopesa. Goa pua ipa solwara ipa repo mea rumaaeme ipa solwara robo padane yaapi nona piane ma-aulaasa. 9 Goa pua pa solwara mada piri oyaenuri repo rumaae mea padanere ini adupisimi. Goa pua ipa solwara madaa i sip rayo rumaawa ora robo padane ma-aulaawa go sip-nuri ora roboa mabebolaasa.

10 Go rabu mo ensel repome nimuna bero tisimi. Go raburi adaa uba kedo medare repena sulaa pupalae so yaa-para gimoa no su amaa epa lopesa. Goa puare pupulae ipa-para ipa yokea page robo repo rumaaemare go uba mo ipa robo padane madaa lopesa. 11 Go ubana biri Rero pi Yae simi. Go uba lopesa rabu ipa rayo robo padane

rero mapasa. Goa pisa-pulu aa adaapumi go ipa nisimi raburi nimu omabesimi.
12 Goa pua mo ensel maalame nipuna bero tisimi. Goa pua niaame akua-para uba-para naare-para robo repo mea rumaaeme-are go naare uba akuanuna paare rana padane maudunaasa. Goa pisa-pulu nimu paa pinatalo pisimi rabu nimuna paana puriri medaloma ribaa yabaina loraasa Goa pisa-pulu yapi-para ribaa lapore nipuna ralade di rabu medaloma rigitisa. Robo padane rigitua narisa.
13 Go rabu neme so yaa-para adaa itaayama meda riya pua agaa puri paloa sa raburi neme pagesu. Nipumi gupa sa: Odo pia, wae yae apo epea-daa. Go su amaa piri onaa rayo madaare go wae yae apo epalia. Gore mo ensel repo rayome nimuna bero talimi rabu onaanu madaa kedaa epenalo odome omalo sa.

9

Ensel supame bero tisa

1 Goa pua mo ensel supame bero tisa. Go rabu neme uba kedo meda so yaa-para ralataboa epa lopesa-daa adesu. Goa pua go ubare nipumi no wae su naakuna pora gaape lobenalo ki kasa. Go naakuri ora su ru-nane isa pare adape-rupa ia. 2 Goa pua mo ubame go naakuna pora gaape loboare no naaku-para opatabea miruri adaa repena irini rabu piade-rupa miru kaapu go-rupa opesa. Go naaku-para opesade puri pane mirumiri naare-para po ripu lapo rata ribaa maayabaasa. 3 Goa pua oboro ora adaapu go miru rayo gimoa nimu so ru-nane rayona pisimi. Goa puare go oboronu nimuri supi kalai nona pianena puri kasa. Goa pua nimu radaa kalapelo puri kasa. 4 Gore nimumi puri misimi rabu ripu yamala repena oyaenu rayo namaoyatepape lakesa. Gore dia, pare nimimi Gote-na yope pi oyae nimuna eno-para nasabaayade onaa yapatu talepape lo lakesa. 5 Goa pua nimumi akualu supumiri go wae aanu radaa mapaawa yapare nimu ora natu maomatepape sa. Gore mo supi kalaimi onaanu ne rabu nimuna radaa peade-rupare itaa alubimi neade nona piane radaa gupa mealimi. 6 Go akualu supu madaare nimu omalalo pora asapu piralimi pare nimumi pora na-adasaalimi. Gore nimuna konere niaa abi omawe kone salimi pare nimu madaa omape yae naepalia.
7 Neme go oboronu adesu rabu nimu yada pulalo pimide hos nona pisa. Nimuna aalu madaare aana gol-me warini raguna nona piane adipisimi. Goa pisa pare nimuna ini agaare gupa aanu nona pi aasimi. 8 Goa puare nimuna aalu iriri onanuna aalu iri adaalupe nona piane aasimi. Go pea pare nimuna eta nape agaare gupa mena laion-na agaa nona piane aasa.
9 Nimuna aako madaare kapa yome warini mamina nona piane maraasimi. Goa pua nimuna popaare yaa kaimana popaame tade-rupa baubau simi. Go popaanuna agaare aa meda yada pulalore hos madaa yada pape yae ripinaa palae pirua nimumi yolade kaarana agaa nona piane baubau simi. 10 Go oboronu madaare nipuna aa-puri rama rugi nona pua eke waru awoa onaanu awesimi. 11 Nimu surubape aa mudu padane mapiraasa. Go aa muduri no su nekaa-para surube Satan-na wae ensel piruaaya. Go ensel-na biri Hibru adaa agaa madaare Abadon teme. Goa pua Grik adaa agaa madaare Apolion teme. Goa pea pare niaana adaa agaa madaare Oyae Raayo Maoyaape Aa tema.
12 Abana wae kedaa dia naloare wala kedaa lapore orope pa epalia-ga adalimina.

Ensel oraapumi bero tisimi

13 Goa pua ensel oraapumi bero tisimi. Goa pisa rabu neme agaa meda gupa pagesu. Go agaare aalu eperaa maala aana gol-me warini reke madaa aasade yaena rikiraana pagesu. Go rekere Gote-na robaanane aasa. 14 Gore mo agaame bero tisade ensel oraapu-para gupa lakesa: Gore ensel ipa maalapuri adaa ipa Yufretis-para kalabus ada patisimi. Gore neme nimu epenalo pua esepea repaape sa. 15 Gore nipumi mo ensel maala pua epenasa. Gore onaa rayo ruru repo mea rumaawa ensel maalame ruru padane tu maomaatalo pisimi. Go ensel-nu aba managolatalo pisa. Gore ora abi go yapi rabu naare aayade di rabu-para akua rabu-para padane go ma-alimi agu raapo go kogono managola pirisimi. 16 Gore mo soldia aanu hos mena madaa pirisimide-rupare gore ora adaapu ripu yamala-rupa 200,000,000 pirisimi. Neme nimuna dipia bi gupa pagesu. 17 Gore neme upaa nona piane pua adesu rabu hos madaa pirisimide aanu adesu. Goa pua nimuna aakore maraape kapa yome warini mamina-nuri kane page kagaa rekene page abu pi page mea kasimi. Go kaanere ora repena sulaa nona pisa. Go kagaa rekene ora aana bisululu nona pisa. Go abu piri ora aana silva nona pisa. Goa pua hos menanuna aaluri mena laion-na aalu nona piane adesu. Goa pua miru-para repena sulaa-para bisululu-para go yaenu moropeta-pulu pugu pea. Goa pea pare go yaere nimuna agaa-para epa odobawoa aloma peme. 18 Gore su amaa piri onaa rayo ruru repo rumaawa go wae yae repome ruru padane tu maomasa. Go wae yae repore gupa mo repena sulaa-para miru-para bisululu-para rapalae ipua

hos menanuna agaa-para epa odobasa. 19 Go hos menana puriri nimuna aapunane page nimuna agaa-nane lapo pua odobasa. Goa pisa pare nipuna aapuri paaka nona pisa aalu page aasa. Gomere onaame radaa manatalo tisimi.

20 Gore mo onaa rayo medaloma rumaa mapiraasa yapaturi go wae yaeme nimu natu maomasa. Goa pisa pare nimumi nimuna wae kone naperekeasimi. Goa pua nimumi wae remonuna bi minasaape kone nagimisimi. Go page nimumi aana repena laapo warini makirae yaenu nagimisimi. Warisimi rabu aana gol-para aana silva-para aana bras-para pa aaname page warisimi. Goa pisimi pare go makirae yaenuri oyae na-ado agaa napage pora napameme. 21 Go page go aa rayomere abade aanu medaloma tu maomaawa nimumi romo malumi tua paake yone kone sua oyaenu paake nisimi. Goa pisimi pare nimumi kone naperekeasimi. Go pua go oyaenu madaa masaa narilasimi.

10

Ensel-me Jon buk kasa rabu nipumi nisa

1 Gore aba dia naloare neme so yaa-para piri puri pane ensel meda ipisa-daa adesu. Nipuna yoganere ora moaeme rigitua maraasa. Goa pua asawakuri nipuna aalu maawa isa. Nipuna ini agaa-parare naare roae nona pisa. Nipuna aa laapo madaa repena sulaame ralae nona pisa. 2 Gore nipuna kimi oge buk-si meda saapirisa. Nipuna aa kalae-nanere ipa solwara mada aawa aa koya-nanere su amaa aasa. 3 Goa pua mena laion adaapumi puri paloa e tade-rupa nipumi yaasimi. Goa puare so yaa-parare kululu 7-pela buba loa sana nimumi nipu-para agaa abusimi. 4 Go kululu 7-pela buba lo kiritinaloare neme go pepa tulalo pisu. Goa pisu pare neme so yaa-para i agaa meda gupa pagesu: Go kululu 7-pelami buba sa-daa nena kone-para kudiripu waru sape sa. Neme pepa mada natape sa.

5 Go pua neme adesu rabu ipa solwara-para su amaa lapone rekasade ensel-me nipuna popoke kiri so yaa-nane minasaasa. 6 Goa pua nipumi Gote-na bi madaa yaa madaa makuaa sa. Goa pua Gote-re oro yaalo pirua abade su yaa lapo rata wariasa sa. Nipumi go yae lapo-para ia oyae rayo page warisa. Ipa solwara page oyae rayo go ipa solwara-para piri oyaenu page warisa. Go madare ensel-me yaa madaa makuaa loa gupa sa: 7 Dia-ga orope ensel 7-pelame bero nipuna e talo palia raburi Gote-me nipuna kudiripu i kone madia yaawa pogatu piramina sa. Go konere abade Gote-me nipuna kogono pua agaa mana lakene aanu lakesa.

8 Goa pua so yaa-para aba pagesude agaare gore ni wala gupa lagisa: Go enselme kimi buk saapirua nipu no ipa solwara-para su amaa lapo wala rekaaya-daa buk pua mea sa. 9 Gore neme ensel piri puare neme go oge buk-ri ni gi lakesu. Gore nipumi ni-para lalo: Neme mea naliri nena agaa-parare alubi aapa ne nona piane rede palia. Goa pea pare nena robaa-para ramua rero palia sa. 10 Nipumi goa lagisapulu neme nipuna kimi saapiri buk misu. Gore neme agaa-para nisu rabu alubi aapa nona pua rede waru pisa. Goa pisa pare nina robaa-para puare ora rero waru pisa.

11 Goa puare ni-para gupa lagisa: Gore neme Gote-na agaa wala lakelape. Go agaamere su rayona epaliade oyaenu madaa remaa lakelape. Goa pua yogane rado radonu onaanu-para gavman rado rado-para adaa agaa rado radonu-para aa mudunu-para go rayo madaa lo kiritaina sa.

11

Aa lapome agaa lapedepesipi

1 Goa puare nimumi ada robo sulalo kawi palaa salemade-rupare ni Jon gisa. Go yaere pora pami repena uni-rupa gua ni-para lagisa: Ne pua Gote-na epe ada-para pua nipuna miru irae aana reke adaalupe laapo madaa pua mea sa. Goa pua neme nimumi lotu ada-para beten teme pare akepu raapo yapame dipiape. 2 Goa pea pare Gote-na epe adaarena peraananе adaalupu yoloa nameape. Go peraananere pa ribaane-para piri onaanu go-para epa piralimi. Goa pua nimumi akua 42 ru-para Gote-na epe adaare-para mao yaama palimi. 3 Gore nina agaa lakelape aa laapore neme puri kaloa repaalua. Go rabu nipumi bek piriri mamina-rupa yamoa Gote-na agaa nipumi onaa laketepe. Gore mo Gote-na epe agaa lakelaama pula pirinare yapi di gupa 1,260 go-rupa patalia.

4 Go agaa lakelape aa laapore su surube Aa Mudu-na ini agaa madaa rekaalipi. Go aa laapore Gote-na agaa lakene aa laapo yapulu nipu repena oliv laapo-para lam laapo page gona rikiraana piralipi. 5 Gore pa aa medalomame nipu mao yaatalo paliadaare gore nipuna agaa-para repena sulaame iralipi. Goa puare nipuna iaanu waru iraabalipi. Gore onaa rayome nipupara wae pulalo palimi-daare nipumi nimu irua tu maomaalipi. 6 Goa pua nipuna purimi yai naepenalo yaa madaa pora poalipi. Goa pua Gote-na agaa lakelala palipi rabu yai naepalia. Go page nipu laapome ipa yokea-para rayo surubalipi

pare go ipare kupa nona piane mada maaulaalipi. Goa pua nipumi nipuna kone suare go su amaa piri onaare wae yainanu rado rado peme-pulu mada talipi.

7 Gore nipumi Gote-na agaa lakelo kiritalipi rabu raa-para piri raa yana pita pea yapare naaku-para gimoa amaa-nane epalia. Goa pua nipumi nipu lapo raapu yada pua rabuaniaawa nipu lapo tu maomalia. 8 Gore nipuna yogane ro lapore mo adaa adaarena pora-nia pua salipi. Gore niaame go adaare madaa saa agaa gupa teme Sodom Isip laapore wae su teme. Go adaare-parare nipina Aa Mudu repena polopea madaa nil-mi tisimi. 9 Go rabu onaa rayome go aa laapona ro ado ladede palimi rabu nipuna ro narogaaminalo agaa adaapu teme. Go onaa rayore nimuna su rado radonu page nimuna ruru rado radonu page adaa agaa rado rado ne page gavman-me surube su robo radonu page go rayome yapi repo dia yoa maalana rikiraanare nipu lapona ro pa ado piralimi. 10 Gore su amaa onaa rayomere nipu lapo omalipi rabu raaname omalimi. Goa palipi rabu nimumi yaasa lo etanu no nimuna adami ona oyae pa ode kalo piralimi. Gore go aa laapore Gote-na agaa lakene aa pirua su amaa onaanu nimu kedaa waru mea kasipi-pulu goa palimi.

11 Goa pua yapi repo dia naloa maalana naare rikiraana aatade rabu Gote-me nipu laapona kone wasupa wala polo pabesa. Goa pisa rabu nipu rekoa aasipi rabu onaa rayome nipu laapo adoa ora paalame omoa pogolasaasimi. 12 Nipu rekaasipi rabu yaapara agaa meda gupa puri palo yaaloa lakesa. Nipi lapore go yaa-para ipulupa sa. Gore iaanumi adobaina nipu yaa-para moaeme madaa pisipi. 13 Goa pua yaa-para pulaina su eto pisa. Goa pisa rabu 9 adaa adaare su agaa mua mabebolaasa. Goa pua su eto pisa rabu onaa 7,000 omesimi. Goa pua onaa medaloma pa pirua nimumi paalame waru omesimi. Goa pua rabu so yaa-para pia Gote-na bi minasaasimi.

14 Goa pua adaa wae kedaa laapo aba dia naloa yapare wala repo pa kedaa go piane epalia-ga ado piralepape.

Namba seven ensel-me bero tisa

15 Go rabu mo ensel namba 7 nipu epa rekaawa bero tisa. Go rabu so yaa-para i agaa medame puri paloa gupa sa: Abiare go su rayo surubape aare niaana Aa Mudupara nipuna Mea Repae Aa Krais* lapome surubalipi sa. Goa pea-pulu Krais-me oro yaalo surubalia sa. 16 Goa sa rabu mo kone makuaae aa mudunu 24 nimuna king siaa madaa pirua Gote re-para pirua nimumi adaniaa lopoa Gote madaa beten gupa simi.
17 O Mudu Gote, ne ora puri ia.
Nere abia page piruaaye abade page pirisi.
Nere abia nena adaa purimi onaanu suruboaaye-daare niaame ora pi tema.
18 Gore mo pa ribaane-para piri onaanumi ora ratu waru yawalimi.
Gore abia nena ratu yawape di re-para saina-ga ome onaaanu koso lapena epa aalimi.
Abiare neme niaa kogono naakinu-para nena agaa ratua ae aanu epe yoto kalaina.
Goa pua nena ruru rayo page naraanu page adaa bi imi onaanu page nimumi ne paalame omeme-ga epe yoto meape yape di abia go ipula-daa.
Go page abiare onaanumi su mao yaemepulu nimu tape di abia go ipula-daa.
19 Gore nimumi go agaa loare so yaapara aaya Gote-na epe adana pora gaape lobesimi. Goa pua pogatu pirape agaa i buk rogo epe ada ru-nane isa-daa adesimi. Go raburi yai repena pia ari kululu loa suminini page pua yai radaki aapa waru lopesa.

12

Ona-para adaa waata paaka lapo

1 Go rabu so yaa-para adaa yae medarupa opapasa. Go yaere ona meda pirisa. Gore mo onaame naarere nipuna maminarupa yamoa nipuna aa rolo-para akua opo risa. Goa pua nipuna aalu madaare uba kedo 12 kepaa kepapu opo risa. 2 Go onana nogo naaki padaa pirisa-pulu madiapena masaa nisa. Goa pua ora radaa waru pisapulu nipumi puri paloa epa yaasa. 3 Gore yaa-para adape yae meda pa opesa Go yaere adaa waatape nona piane isa. Gore nipu ora kaloti pirua aaluri 7-pela aasa. Goa pua eperaa 10 aasa. Gore nipuna aalu rayo madaare epe raguna padane laatapu adipisa. 4 Gore uba rayo robo repo rumaawa mo waata nipuna aapumiri so yaa-para ae uba kedo robo padane mea yoloa no su amaa mea lopasa. Goa pua so yaa-parare ubana robo lapo padanere pa aasipi.

Go waatare mo ona nogo naaki maditalo pisade onana ini agaa madaa epa reka aasa. Gore nipumi adapaba pirina nipumi mo naaki madu i mea nolalo pisa. 5 Goa pua mo ona naaki madu isa. Go naakimiri orope onaanu rayo surubalia sa. Gore oname naaki aba madu kiritinaloare aipapulu mo naaki mea pua Gote-na king

* **11:15:** Grik agaa madaa gupa teme: Onaanu wala minalo mea repea-aere nimumi bi Krais ma-aasimi.

siaa rolo-para mea pisimi. 6 Goa pisa rabu
mo onare onaanu napiri su-nane pogola
pisa. Go su-nanere Gote-me nipuna su me
manogolasasa. Goa pisa-ga nimumi yapi di
1,260 ru-nane eta kalo surubaasimi.
7 Go raburi yada adaa meda so yaa-
para pulalo pisimi. Maikel-para nipuna
epe ensel-nu rayo raapu mo adaa paaka
raapu yada pisimi. Goa pua mo waata-
para nipuna wae ensel-nupara page yada
pulalo pisimi. 8 Goa pisimi pare ni-
mumi waata rabuaniaasimi-pulu waata-
para nipuna ensel-nupara nimu yaa-para
adaalupu pirape awi naisa. 9 Goa pua mo
waata amaa mea rubisimi. Go waatare ora
abasade piri waata-ga nipuna biri Satan
yapare Wae Remona Mudu simi. Nipumi
ora su amaa onaa rayo makiraaya. Goa
pisa-pulu nimumi nipu no so amaa mea
lopasimi.
10 Go rabu so yaa-para puri pane agaa
meda gupa pagesu: Abiare Gote-me nipuna
oro yaalo kagaa pirape kone mea ipua niaa
gua raba muaaya. Abia Gote-me nipuna
puri page penaame mea waaloa mudu
piruaaya. Abia nipuna Mea Repae Aame
nipuna surube puri mea waloaaya. Gore
apo wae aare oro yaalo naare paalunu page
ribaanu page Gote-na ini agaa madaa pirua
nipuna onaa madaa go wae koso lape agaa
sa. Go aa Satan-me koso lape agaa lo pirisa.
Goa pisa pare abiare ensel-numi nipu su
amaa mea lopaarimi. 11 Niaana amenumi
nipu rabuaniaasimi rabu nimumi sipsip
sina yaapimi raba misa. Goa pua nimumi
ora agaa go lakesimi rabu go madaa page
puri mua Satan rabuaniaasimi. Nimumi
go pisimi rabu nimu go so amaa epe-rupa
pirape kone naisimi. Dia, pare nimuna
kone wae isimi-pulu iaanumi nimu tu mao-
masimi. 12 Goa pea-ga nimi yaa-para piri
onaa rayore nimi raaname waru omoa
piralimina. Goa pea pare no ipa solwara re-
para piri onaa rayore adaa kedaa nimi re-
para epalia-ga waru adalepape. Gore Satan
nimi raapu aba pia pare nipu pua pirape
yapi diri rudupu yaalo ratu waru yawesa.
13 Gore mo waatame nipu no su amaa
pirano kone isa pare nipumi abade naaki
madisade ona ratu tisa. 14 Goa pisa-pulu
nimumi adaa yaa itaayamana popaa mua
mo ona madaa maasimi. Goa pua nipu
onaa napiri su-para riya pua go adaa waata
gimoa pogola pisa. Go-parare nimumi
eta waru kaloa nipu go su-para waru su-
rubisimi. Gore nimumi suruba pirinare
maali repo patuare akua oraapu pirisa. Go
rabu waata nipu mada natisa. 15 Goa pua
ona tulalo mo waatame nipuna agaa-para
ipa maaku ratu isa. Go ipare ora adaa
ipa ralade-rupa maaku ratisa pare ipa raa
puare mo ona rata mea pisa. 16 Goa pisa
pare mo sumi go ona raba misa. Goa pua
su lobatabebe puare mo waatame nipuna
agaa-para maaku ratu isade ipare su-para
raa odobasa. 17 Goa pisa rabu adaa waata
nipumiri mo ona-para ora rono adaape
yawesa-pulu nipu puare go onana si wane
medaloma raapu pua yada pula pisa. Go
si wanenuri nimumi Gote-na rekena agaa
waru pagoa Yesumi mea wasade agaa
madaa kone rulaeme-pulu waatame nimu
raapu yada pula pisa. 18 Goa pua mo
waata nipuri no ipa solwara repaa-nane
reka aasa.

13

Raa kira aune yae laapo ipisipi

1 Gore neme adesu raburi raa kira aune
yae meda no ipa solwara-para sone opa-
pasa. Nipuna aalu eperaare 10-pela opoa
nipuna aalu 7-pela aasa. Goa pua nipuna
aalu eperaa 10-pela madaare aa muduna
epe raguna padane padane lo mea adipasa.
Goa pua nipuna aalu 7-pela madaare Gote
madaa ero ne bi tua isa. 2 Go raa kira
aune yae adesu raburi nipu lepat mena
nona piane pirisa kone isu. Nipuna aare
gupa bea menana aa nona pisa. Goa pua
nipuna agaare laion menana agaa nona
pisa. Mo adaa paaka waata nipuna puriri
mo kira aune yae kaloa nipumi nipuna aa
mudu pirape siaa king madaa mapiraasa.
Goa puare nipumi nipu surubape puri page
kasa. 3 Gore mo kira aune yae madaare
nipuna aalu padane aba tinaloa ome nona
pea. Goa pea pare go aalu madaa piri
rerere aba kaapu yoa aalu wala epe aasa.
Goa pisa-pulu su amaa piri onaa rayome
go raa kira aune yae madaa paalame omoa
nipu rata mea pisimi. 4 Gore adaa paaka
waatape nipuna puriri go raa kira aune yae
kasa. Goa pisa-pulu onaa rayome go waata
madaa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi
mo raa kira aune yae madaa page paalame
omoa beten lo pirisimi. Goa pua nimumi
gupa simi: Go kira aune yaere nipuri ake
nona palia pae simi. Gore onaanumi nipu
raapu yada mada napalimi simi.
5 Gore Gote-me mo raa kira aune yae
nipuna palaina gimisa raburi nipumi Gote-
para ero agaa adaapu simi. Nimimi go ero
agaa lalainare akua 42 popesa. 6 Goa pisa
pare nipumi Gote-para wae ero agaa loa
Gote-na bi-para Gote nipuna piri su-para
ero agaa loa go Gote-na so yaa-para pimi
rurunu-para page wae ero agaa simi. 7 Goa
pua Gote-me nipuna onaanu raapu yada
pa pina gimisa-pulu yada puri paloa puare
nipuna ruru marabuaniaasa. Goa pua
Gote-me pa pina gimisa-pulu raa kira aune
yaeme ruru rayo-para su rayona pimi onaa
to rado rado aeme onaanu-para adaa agaa
rado rado teme-para gavman rado rado

surube onaanu-para go rayo surubenalo wae yaeme puri mea kasa. 8 Gore su yaa laapo nawarisa rabu Gote-me onaanuna bi mo tisimide mena sipsip sina buk madaa tu isa. Goa pea-ga su amaa onaa rayore nimuna bi Gote-na oro yaalo mapiraape buk-para natu isa-pulu nimumi go raa kira aune yae madaa beten lo piralimi.

9 Gore onaa rayome pagaleme agaa waru pagalepape. 10 Gore onaa medaloma kalabus ada-para patula polalo palimiri gore nimu page kalabus ada-para mea palimi. Gore onaa medaloma rai kutumi tua maomalimi-daare gore nimu page rai kutumi tu maomalimi. Goa palimi-pulu Gotena ruru onaare puri palo pirua nimimi kone rulape kone waru saapiralepape.

11 Gore neme adesu rabu kira aune yae medare no su ru-nane pirua so amaanane ipisa. Nipuna aalu madaare sipsip memenuna piade-rupa eperaa laapo pisa. Nipumi agaa sa rabu mo paaka waatana agaa-rupa sa. 12 Go raa kira aune yae laapo nipumi aba ripia ipua raa kira aune yaena puri mua nipu raapu pisa. Goa pua nipumi su amaa pimi onaa page oyae rayome page abade ipisade kira aune yae madaa beten malasa. Go aba ripia ipisade raa kira aune yaere nipu maomape wae reredere aba kaapu sade. 13 Gore go laapopa raa kira aune yaemere puri pane adaa kogono rado rado pisa. Goa pua nipumi onaanuna ini agaa madaare so yaa-para i repena sulaa meda su amaa mea lopasa. 14 Goa pua aba ripia pirisa raa kira aune yaena ini agaa madaare oyae laapome napiaa kogono rado rado pisa. Go rabu Gote-me pa adoba pirisa. Goa pua kira aune yae laapomere go su amaa piri onaa rayo makiraa pirisipi. Gore nipumi onaanu gupa lakesa: Nimimi mo raa kira aune yae mupaare repename warini piksa meda warialepape. Goa puare nipuna bi minasaatepape sa. Go raa kira aune yaere abade rai kutumi tisimiya pare nipu naome pa pirisa. 15 Goa pua Gote-me mo raa kira aune yae laapome kogono pina gimisa. Goa pisa rabu oyae laapome aba ripa warisimi repename warini piksa madaa kone popo polo pabisa. Goa pisa-pulu go repename warini piksa-me agaa loa onaa medaloma nipu-para beten natemere gore nimu mada tu maomalia sa.

16 Goa pua mo raa kira aune yaemere nipu puri pabisa-pulu onaa rayore nimuna popo ki-nane page nimuna eno madaa page yope pubabebe pisa. Goa pisa rabu aa mudunu-para naraa piri onaanu-para amo onaanu-para pa kogonome adini onaanupara pa esepene onaanu-para go rayo madaa yope pubabebe pisa. 17 Goa pisapulu pa onaa meda raa kira aune yaena yope-daa napubalia-daare nipumi oyaenu medaloma mada nakabalia. Goa pua nimumi page nipuna oyae mada nakabalimi. Go kira aune yaena yopere nipuna bi-rupa talimiri nabanu talimi. 18 Niaame go madare kone waru samina. Gore aanu medaloma makuaaemere go kira aune yaena naba waru adoa samina nabana re waru niminaamina. Go naba perekea sanare aa medana bi teme. Go naba dipitimare 666 mada adalima.

14

Onaa 144,000-me sipsip mena si madaa yaasa simi

1 Neme wala adesu rabu mo sipsip siri so Saion rudu madaa aasa. Goa pua onaa 144,000 nipu raapu aasimi. Go onaanuri sipsip menana si-para nipuna aaraana bi laapore abade Gote-me nimuna eno madaa tisa. 2 Goa pua nemere agaa meda pagesu pare go agaare adaa ipame o ta-rupa page adaa ari kululu ta-rupa pagesu. Go agaare adaa spika-para lalae nona piane pagesu. 3 Goa pua go onaanuri nimu aa mudu pirape siaa king eno-nane rekaasimi. Goa pua pa piri yae maala page mo makuaae aa mudu 24-na ini agaa madaa rekaasimi. Goa pua go onaa 144,000 Gote-me nimu raba mu kabesa-pulu nimumi kagaa yaasa meda simi. Pa onaa radonumiri go yaasana agaa mada napagesimi. 4 Go pirisimi aa rayomere abade nimumi ona medaloma narumaawa ona raapu u napatisimi. Dia, go aanu nimu ora epe kone wasupa meape nona piane pirisimi. Gore su rayona mo sipsip si tulalo pisa-parare mo aanu nimu rayo page puala pisimi. Gore nimu go su amaa piri onaa raapu pirisimi rabu Gote-me nimu nipuna ruru aba ripia kaboa mapiraasa. Go aanuri Gote-me nipuna sipsip si raapu go aanu aba riri-nane mapiraasa. 5 Nimumi abade yaa agaa nasimi. Goa pua nimumi pupitagi nape gimoa eperupa pirisimi.

Ensel repome agaa lapedepesimi

6 Gore neme ensel meda so yaa-para biyaa ipulaina adesu. Nipumi oro yaalo pirape Epe Agaa mea pisa. Goa pua nipuna kogonore Epe Agaa so amaa piri onaanu lakelo kiritisa. Goa pua gavman rado radome surube onaanu-para ruru rado radonu-para ada agaa rado rado ne onaanu-para to rado rado aeme onaanu page lakelo kiritisa. 7 Gore nipumi puri paloa gupa lakesa: Gote-me onaa rayo koso laawa yoto rumaape diri aba rudu yala-ga nimimi nipu madaa paalame omoa nipuna puri epe bi minasaatepape. Goa peaga nimimi Gote padane adalimina beten

tapape. Nipumi abade su-para yaa-para ipa solwara-para oyae rayo nipumi warisa.

8 Gore ensel medamere mo aba pisa ensel-na masaa-nane ipisa. Go ensel laapome agaa meda gupa sipi: Adaa Babilon* adaa adaare-re ora pabo tina sa. Go Babilon so padanere su rayona piri onaanu-para nipuna puri pane wae kone kanaloa paake yone kone agu isimi. Gore nipumi puri pane wain ipa kasa-pulu nimumi pupitagi nisimi. 9 Gore wala ensel meda nipu mo ensel laapopana masaa-nane ipisa. Go ensel repopame puri paloa gupa sa: Gore onaa rayome go raa kira aune yae page nipuna repename warini piksa page go laapona bi minasaalimiri nimuna ki madaa page eno madaa page kira aune yaena bi mua yope palimi sa. 10 Goa pua go onaanuri nimuna Gote-na wae ipa wain nalimina. Go wain-ri Gote-na ratu yawe wain ipa-ga nenalo ratu yawe kone raapu epalia. Dia-ga nipuna ratu yawe konere niaana wae yaena yoto giape oyae raapu kap-para koyo pabo salia. Go onaanumi mo ipa mea nalimide raburi nimumi radaa waru noa repena sulaa kekapu palae bisululu raapu piralimi. Go pua ora epe ensel-nuna ini agaa-para epe sipsip sina ini agaa madaa page radaa no piralimi. 11 Go repena sulaana mirumiri nimu radaa manasua oro yaalo so madaa popalia. Go onaanumiri mi kira aune yae-para nipuna repename warini piksa-para beten lo bi minasaasimi-daare go onaa nimuna bi minaloa wae yoto mealimi. Goa pua ribaa-para naare paalu page nimumi kitu napiri radaa no piralimi.

12 Goa pea-ga Gote-na ruru onaanuri puri paloa piramina. Goa palimiri nimimi Gote-na agaa mana waru pagoa Yesu mada page kone rula piramina.

13 Goa pua neme so yaa-para epe agaa meda pagesu rabu go-rupa sa: Neme agaa gupa lape sa: Abia page oropenu page onaa rayome Aa Mudu madaa kogono pua omalimi-daare go onaanu nimumi epe raana pi kone mealimina sa. Goa sa rabu Holi Spirit-mi e loa go agaa go-rupa abusa: Nimumi abade go kalai pu kogono pisimi-pulu nimu kitu piralimi. Goa pua nimuna pisimide kogono madaa epe yoto mealimi sa.

Maapu eta madiape di rabu

14 Goa pua neme adesu rabu so yaa-para yaako pi moae meda isa. Go moae madaare su amaa aa nona pi meda pirisa. Goa pua nipuna aalu madaa aana gol-me warini epe raguna adipisa. Nipuna kimiri pakipi rai napi ora eke waru ae meda saapirasa. 15 Go rabu ensel rado medare epe lotu ada amaa-nane pelataboa ipisa. Goa pua nipumi so moae madaa piri aa-para puri palo gupa yaasa: Nena pakipi rai napimiri eta nape oyae kadolaina sa. Go su amaa eta nape yapi di aba epaade-ga epe eta rayo aba poroaaya-ga napea-ga nakepoaina sa. 16 Goa pua so moae madaa piri aamere nipuna pakipi rai napi ripinaa palae su amaa ipisa. Goa pisare nipumi su amaa poro aaya epe eta rayo meamina.

17 Goa pua neme gupa adesu. Go rabu ensel meda Gote-me epe lotu ada so yaa-para aaya-para pirua amaa-nane ipisa. Go ensel-me page pakipi rai napi eke waru ae ripinaasa. 18 Goa pua repena sulaa surubae ensel medame page so yaa-para i aana reke gimoa nipu page ipisa. Goa pua nipumi mo eke waru ae pakipi rai napi saapirae ensel-para gupa lakesa: Nena pakipi rai napi meda mua no su amaa ia wain maapu tu kiritape sa. Gore go maapuna ini rayore porabea-ga ralape sa. 19 Goa lakesa rabu mo ensel-me nipuna pakipi rai napi su amaa ipua mea wagepua tisa rabu nipumi mo wain pu madaa ini etapalae ralabisa. Goa pua nipumi go ini rayore aaname igipini oyae-para mea lopasa. Goa pua go oyaeme rabuatinalo pisa-rupare Gote-na ratu yawe kone mada misa. 20 Goa pua adaa adaare kepo raranere wain igipini yaeme ini igipisa. Go oyaeme wain ini rayo igipisa rabu nipuna agaa-para yaapi waru popesa rabu su adaalu-para gupa 200 mail pupua wala pa onaa minabae-rupa risa.

15

7-pela ensel-me 7-pela waea sasimi

1 Go rabu neme so yaa-para kagaa puri pane yae meda adesu. Go oyaere ora rado piane ya-pulu neme kone adaapu isu. Gore ensel 7 pirua su amaa onaanu maoyaatalo wae yaina nona piane yaenu 7-pela saapirisimi. Gore orope go wae oyae popa dia yaliade raburi wala wae yae meda ora naepalia. Go wae yae 7-pela madaare Gote-na ratu yawe konere ora dia yalia. 2 Go rabu neme ipa ini adaape nona piane adaa oyae meda adesu. Go ipare widoa garulape wasupa glas raapu repena sulaa raapu moropea warisa. Goa pua neme onaa medaloma adesu. Nimumi mo raa-para piri kira aune yae-para nipuna repename warini piksa raapu yada pua nipu rabuaniaasimi. Go kira aune yae nipuna bi perekea pa naba isa. Go onaanumi nipu ipa ini madaa wasupa

* **14:8:** Go agaare Rom adaare-para lalaawa Babilon adaare loa saa pi agaa lakesa. 1 Pita 5.13 madaa page ta-rupa. Pare kone medamere waea peme onaare Babilon adaarena bi meme sa.

nona piane adolalo pua pirisimi. Goa pua Gote-me nimu alowa kasa-pulu nimumi go saapirisimi. 3 Nimumi Gote-na kogono aa Moses-na yaasa loa sipsip sina yaasa page laasimi. Go yasaare gupa simi:

O Aa Mudu Gote, nere puri adaape pate.
Go kogono rayo neme pere ora epe kogono ya-pulu puri paloa pe.
Nere go su amaa piri onaa rayona aa mudu padane piruaaye.
Goa pua nena konere ora epe ta-ga ora redepo ne kone suaaye.
4 Aa Mudu, ne padanere ora epe aa piga onaa rayome ne madaa paalame omalimi.
Goa pua onaa rayome nena bi waru minasaaeme.
Goa pua su rayona piri onaanu ne piri-para epa rumu koba pua aalu adaniaawa nimumi ne madaa beten teme.
Gore su rayo-para piri onaanumi nena epe redepo ne kogono adoa kiritemepulu goa palimi simi.

5 Goa pua so yaa-para aaya epe sel lotu ada pora gaape lobesa-daa adesu. Go lotu ada-parare Gote nipuna pirape ada aasa. 6 Goa pua ensel 7-pela nimumi orope wae yae saapirua padane padane laatapu epe ada gimoa amaa-nane ipisimi. Gore nimumi ora epe yaako pi mamina yamoa nimumi epe aana gol-me warini aako lete nimuna kadesa madaa yamesimi. 7 Goa pua pa oro yaalo piri oyae maala pana medamere ensel 7-pela-para go yaenu kasa. Go oyaere nimumi aana gol-me plet 7-pela sapalae kasimide oyaere Gote-na ratu yawe kone go plet 7-pela madaa rulatabesa. Go Gote-re nipu oro yaalo kagaa piraama laama palia. 8 Goa pua Gote-na puri-para nipuna epe paana puri-para gona miruri Gote-na epe lotu ada-para rulatabesa. Goa pua epe lotu ada-parare pa onaanu mada napalimi. Dia, mo ensel ipa 7-pelame wae-rupa mapiraape kogono 7-pela aba pu kiritinaloa ru-nane wala orope palimi.

16

Gote-na ratu yawe kone panapu saabaaya

1 Goa pua mo epe lotu ada ru-nane agaa meda sa rabu neme pagesu. Go agaame go ensel 7-pela-para puri paloa goa sa: Nimi puare Gote-na ratu yawe konere plet kerepopu madaa ia-ga mea pua no su amaa koyo rubalepa sa.

2 Goa pua aba ripia aasa ensel-me nipuna adaa plet mea pua su amaa koyo lopasa. Goa pisa raburi mo raa kira aune yaena yope pisimide onaanu madaare wae adaa gaale rerenu mapiraasa. Go onaanumi abade mo kira aune yae nipuna piksa adoa beten simide onaanu madaa page mapiraasa.

3 Goa pua ensel laapomere nipuna adaa plet i yaere mo ipa solwara madaa mea koyo lopasa. Goa pisa rabu yaapiri ipa solwara madaa aba ome onaanuna yapi-rupa popesa. Goa pisa raburi no ipa solwara-para piri oyaenuri rayo omabesimi.

4 Goa pua ensel repo pamere nipuna plet madaa sapalae muare no ipanu popea-para page ipa yokea-para page koyo pabesa. Goa pisa rabu ipa rayo perekeare yaapi agu popesa. 5 Go rabu neme ipa surube enselna agaa pagesu. Nipumi goa sa: Epe Redepo ne Goto, nere abia page pi abade page pirisi. Nena koso lape agaa madaare neme wae yoto mea rumaali rabu ne redepo ne kone sua rumaaina sa. 6 Go wae menana yope mi aanumiri abade Gotena ruru-para Gote-na agaa lakene aanu page tu maomaasimi rabu nimuna yaapi pupubisa. Goa pisa-pulu go onaa waenumi yapi nenalo kalape sa. Goa pua nimuna yoto ora waru mealimi. 7 Goa pua agaa meda aana reke aaya-para gupa pagesu: Aa Mudu Gote, neme puri rayo waru pate. Nena koso lape agaame onaa mea rumaali pare nena epe redepo ne kone sua rumaali sa.

8 Goa pua ensel maalame nipuna adaa plet madaa sapalae yaere naare madaa mea koyasa. Goa pua Gote-me naare nipu puri kasa raburi go naare kekapumi onaa rayona yogane laula pape pisa. 9 Gore naare waru risa rabu nipuna kekapu ora adaape pisa rabu onaanu rayo waru risa. Go rabu Gote-me go wae yae madaa puri kasa rabu nipuna bi madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi wae kone naperekea Gote-na epe puri pane bi naminasaimi. 10 Goa pua mo ensel supumiri nipuna adaa plet madaa sapalae mo raa kira waena aa mudu pirape siaa king madaa mea koyasa. Go raburi mo raa kira aune yaena ruru pirisimi onaa rayo madaa ribaa yaama pisa. Goa pua nimu radaa waru no pirisimi-pulu nimuna abulu page regepe no pirisimi. 11 Goa pua nimuna to madaa gaale rere pirisa-nuri radaa waru nisimi. Goa pisa pare nimumi yaa-para piri Gote madaa ero agaa simi. Goa simi pare nimumi kone naperekea abana wae kone nagimisimi.

12 Goa pua mo ensel oraapumiri nipuna adaa plet madaa sapalae adaa ipa Yufretis madaa mea koyasa. Goa pisa rabu mo ipa rayo makaapu yabaawa no naare ipulanane piri aa mudunu epenalo pora warisa. 13 Goa pua neme puri pane wae remo ipa repore uri kenome nona piane adesu.

Nimu mo adaa paaka waatapena agaa-para mo raa kira aune yaena agaa-para makirae agaa ne aana agaa-para page epa opatabisimi. 14 Go remonuri ora wae remo rayo yapare nimumi napiaa kogono rado rado pisimi. Gore nimu su amaa piri aa mudunu rayo piri-para pisimi. Goa pua go puri pane Gote-na adaa yapi di raburi go aa mudunumi yada pinalo mea kiritalia.

15 Waru pagalepa: Ni Yesuri paake nape aanu ipulumide-rupa aipapulu epalua. Goa palua-ga onaanumi u napatu ura onaapu epe-rupa yamoa piralimi-daare nimi raaname omalimi. Goa pua ni epaluade rabu go onaanu medalomame ura onaapu waru naayame aanumi ni mada na-adalimi. Goa pua onaana ini agaana aako onaapu yamoa pimi onaanumi yala napoteme.

16 Goa pua wae remo rayome aa mudunu padane-para makiritisa. Go makiratape suri Juda aanuna agaamere Amagedon teme.

17 Goa pua mo ensel 7-pelame nipuna adaa plet madaa isade nipumi po ripu-para mea rubaasa. Goa pua epe ada ru-nane aa mudu pirape siaa king isa-para agaa medame puri paloa goa sa: Go yaenuri abia dia yala sa. 18 Goa pua yaki repena piaa-mama puare oyaeme agaa adaapu rado rado loa yaa-para kululu loa su minini adaape pisa. Abade Gote-me onaa wariaa-mama ipuare go piane su minini meda napinasa pare go su etome ora rayo rabua-naasa. 19 Goa pua adaa adaare robo repo rupialala pisa. Goa pua su rado rado rayona adaarenu rayo agaa me loa maoy-aatisa. Goa pisa pare Gote-me wae su Babilon abutalo kone sua nipumi Babilon nipuna kap madaa wae ipa wain pirapalae mua mea manasa. Go wain ipare Gote nipuna ratu yawe kone rayo go-para mapi-raasa. 20 Go rabu page ipa solwara riki-raana aaya sunu rayo minabaawa rudunu page ora dia yalia. 21 Goa pua adaa yai raapuri radaki aapa adaape epa lopalia. Go radaki aapa padane padane laatapu madaare rais bek-na kedaa-rupa lopesa. Go yaa-para lopoa onaanuna to madaa tisa. Gore go yaere ora wae yae ya-pulu onaa-numi Gote-para wae ero agaa simi.

17

Aa rume oname wae yoto misa

1 Goa pua mo adaa plet 7-pela saapi-raeme ensel 7-pelare padanemere ni piri ipua ni gupa epa lagisa: Ne epali rabu neme mo adaa paake aa rumi oname wae yoto melia rabu neme adaina. Nipuna adaa adaare ipa adaapu pope repaa-para warisa. 2 Go su amaa piri aa mudunu wae kone adaapu sua Gote gimoa Satan-na kone misimi. Go konere nimumi mo adaare-para paake aa rumi kone-rupa sua pirisimi. Goa pua su amaa piri onaa rayome go ona* raapu waea pu piruare maeyae onaa-rupa pirisimi sa.

3 Go rabu Holi Spirit ni raapu pirasa rabu mo ensel-me ni onaa napiri su-para mea pisa. Go su-parare neme ona meda adesu. Go onare nipumi kane raa kira aune yaena masaa madaa pirasa. Go raa kira aune yaena to yogane madaare wae bi rado rado adaapu tu saabaasa. Go bi rado radore Gote ero agaa lape-rupa tu saabaasa. Gore mo raa kira aune yae nipuna aalu 7-pela aasa. Goa pua nipuna aalu kepare 7 aasa. 4 Go onamere epe kane mamina-para kobere mamina lapo maraawa aana gol-me warini pepenapu palae mapiraasa. Gore abade nimumi epe aana-para epe kulubu-para mone yoto adaapumi kabesimi. Goa pua nipuna kimi page aana gol-me warini kap saapirisa. Gore paake nape kone sua pisa-pulu nipumi Gote-para wae ero lape yae-para pugu pi yaenu-para mo kap-para mapiraasa-pulu rulatabesa. 5 Gore nipuna eno madaa page bi saabaasa. Go bi madaare saa agaame kudiri pu re gupa saabaasa: Adaa Babilon suri nipu paake aa rumi kone i onaanu-para wae pugu pia pi onaanu-para go suna agi padane piruaaya. 6 Go onamere abade Gote-na ruru onaa tu maomaawa nimuna yaapi noare nipu maeyasa. Go page onaanumi Yesu madaa kone rulaawa nagimisimi-pulu go oname tu maomaawa nimuna yapi noa maeyasa. Gore neme go ona adesu raburi pogolasaawa kone adaapu isu.

7 Neme akeane kone adaapu sae? Goa pua ensel-me ni agaa gupa misa: Neme akeane kone adaapu sae? Neme abiare go onana kudiri pi konena re-re neme mea ipua ne lagialua. Goa pua go raa kira aune yaena masaa madaa ona pia page re lagialua. Go yaere nipuna aaluri 7-pela aawa nipuna aalu eperaa 10-pela pisa. 8 Neme go raa kira aune yae aba adesu rabu nipu abade pirisa pare abiare napia. Goa pea pare oropere nipu su naaku gimoa amaa-nane penaame epalia. Go rabu nipu popalia-rupa ora na-adalimi. Goa pua go su amaa piri onaanu medaloma abade Gote-me su yaa nawarisa rabu nimuna binu oro yaalo kagaa pirape buk madaa natu isa. Go onaanu nimumi go raa kira aune yae ademe rabu nimumi kone adaapu meme.

* **17:2:** Go ona paake aa paake rumi yaena agaamere Gote gimoa pa yaaga Gote-para rado yaenu rateme onaa-para sa. Gote-na ini madaare gore aa nipuna ore gimoa ona paake yone-rupa madaa sa.

Gore abade nipu pirisa pare abiare wala napiruaaya. Goa pea pare wala orope nipu wala epalia. Go rabu nimimi kone adaapu mealimi.
9 Aa medame kone waru sua maluba kegealiare go oyaena re makuaalimi. Go aalu 7-pela aasa pare kanapu 7-pela tisa. Go rudunu† madaare ona pirisa. 10 Goa pua adaa aa mudu 7-pela page pirisimi. Goa pua mo aalu 7 aasare aa mudu 7-pela nona piane pirisimi. Aa mudu supuri abade mea rubisimi pare abiare padane-ma pa pia. Goa pua padane-mare aa mudu-rupa nipu wala orope piralia. Gupa piralia pare nipu oge rudupu yapi di mada piralia.
11 Go raa kira aune yae abade pirisa pare wala abia napiare nipu page aa mudu 8-pela pa-rupa pia. Goa pea pare nipu mo namba 7-pela muduna ruru aawa su naaku-para piralia. 12 Gore neme aalu eperaa 10-pela su adaarena ora aa mudu 10-pela piralimi. Go aa mudu-para nipu abi naepa pirua surubeme. Dia, pare orope go raa kira aune yaena puri mua nipu raapu surubalimi. Nimu pirape diri pena naare ini perekealaina padane piralimi pare ogesi surubalimi. 13 Go aa mudu 10-pela nimumi kone padane agu sua nimuna puri-para nimuna surubape kone page mo raa kira aune yae pua kateme. 14 Goa pua nimu rayome mena sipsip si raapu yada palimi. Go rabu mo sipsip si nipu madaa kone rulae onaanu-para nimu raapu yada pua go aa mudunu rabuaniaalimi. Nipuri Aa Mudu rayona ora Aa Mudu page king aa mudu rayona Aa Mudu page piralia-pulu mada rabuaniaalimi. Goa pua nipu raapu pirape onaanuri nipuna aba yaaloa mapiraasa-pulu nipuna agaa waru pagoa nipuna pora ratalimi sa.
15 Goa pua mo ensel nipumi ni page gupa lagisa. Abade nere go adaa ipa ini-para pirade ona yaade. Goa ipa madaare nena to yogane rado ae onaanu-para kiritae onaanu-para su rado rado piri onaanu-para adaa agaa rado rado ne onaanu-para ade. 16 Gore aba ade aalu eperaa 10 oyae page raa kira aune yae laapome paake aa rumi ona madaa wae kone waru sua tulalo palipi. Goa pua nipu waru tuare nipuna oyaenu mamina-nu page kolo rialipi. Goa puare nipuna yogane-para aaya midi mea noa nipu repena sulaa-para mea irabalimi. 17 Gore Gote-me nimuna kone robaa-para nipuna kone mapiraasa. Goa pisa-pulu nimumi kone padane sua nimuna surubape puriri kira aune yae kateme. Goa pa amaa pula aainare Gote-na agaana re ora penaame epalia rabu go puri dia yalia. 18 Gore mo ona nipu ora wae adaa adaare-para piri onaa nona piane ya-pulu nipu su amaa pimi aa mudununa puri rabuaaniaalia sa.

18

Babilon adaare pabo tisimi

1 Neme go yaenu aba adoa ensel meda so yaa-para pirua ipisa-daa adesu. Gore nipu adaa puri isa pare nipuna epe paame go su madaa roalia rabu epe-rupa surubenalo pisa. 2 Gore nipumi agaa puri paloa gupa sa: Adaa Babilon su adaare pabo tina. Abiare go adaare-para wae remonu-para wae oto pi remonu page pimi. Goa pua go osade adaare-parare wae oto pi yaanu page nipu madaa ada waria aeme. 3 Gore abade nipuna onaa rayo nipuna ipa wain kaloa nipu agaa mana lakesa. Go puri pane wain-ri nimu wae-rupa pirape kone mulalo no pirisimi. Gore go su amaa pirisimi aa mudu king-numi page go ona nipu raapu wae paake nape kone sua pirisimi. Goa pua go su amaa bisnis kogono pua mone pisimi aanumi page go onana pupitagi nape kone madaa mone yoto adaapu misimi sa.
4 Goa pua neme agaa meda so yaa-para ipisa rabu gupa pagesu: Nimiri nina onaanu-ga nimi go su gimoa pulupa. Nimi goa palimi-daare nipu raapu waea napalimina. Goa palimiri nipumi mealia wae yoto namealimi. 5 Nipuna wae yae rayore ora adaapupe saa-mama puare ora so yaa popa oraata aaya. Goa pea-ga Gote-me nipuna wae yae rayo madaa aba niminaa kiritea. 6 Gore nimimi go wae onana kone niminaawa nimimi abulu kiritalepape. Gore nipumi abade nipuna wae kogono pisa madaare nimimi wae yotome rana laapo abutapape. Gore nipumi abade ipa puri pane kap-para mea gisa-ga nimimi ora puri pane ipa nena nipuna dis-para satepape. 7 Gore nipumi abade nipuna bi minasaawa epe pepena pua epe-rupa pirisa. Goa pisa-ga nimimi go kone abutalo palimiri radaa waru manaatepape. Gore nipumi wae kone saliare oyae go-rupa katapape. Goa puare nimimi nipu re waru adoa abuta. Gore nipuna robaa-para kone go-rupa mua lagialia: Niri go su yaa rayo surube mudu ona ya-pulu go aa mudu pirape siaa mada piruaayo tea. Gore niri ona wasaa napia loa wae kedaa page naepalia-pulu neme re mada natoa. 8 Goa tea-pulu wae oyae rado radore padane go yaapimi agu nipu madaa epalia. Go rabu yaina page mua kedaa adaape rua piralia. Goa pua reae adaa page pabalia. Goa palia raburi repena sulaame Babilon adaare rayo waru rabalia. Gore Aa Mudu Gote-me nipu raapu

† **17:9:** Rom ada kagurere 7-pela rudu meda madaa warisimi. Go madaa saa pi agaa ta paaya.

koso loa wae yoto mea katea-pulu nipu ora puri paloa pa pia sa.
9 Go rabu go su amaa pirisimi aa mudu king-numiri go ona raapu ora waea pua yolape kone sua piralimi. Goa pisimi-pulu go aa mudu king-numiri nipu mea irini miru adalimi rabu nimuna aako rupitua re lo piralimi. 10 Gore mo aa mudu king-numi nipuna radaa nape yae aba adoare nimumi paalame omalimi. Goa pua nimu rekaawa gupa teme: Odo-e, loare odo ora waru pia teme. Go Babilon adaare nere puri waru pane adaa adaare yaade. Gore naare ini padane pereke talainare nena wae yaenu yoto abulamono teme.
11-12 Goa pua su amaa pimi mone yoto mi aanumi page go adaare madaa re waru loare nimuna pu robaa-para ora o tea rabu re waru teme. Gore nimuna kako-nupara moae yaenu meape onaa napimi-pulu kakore nakabalimi teme. Nimuna aana gol-para aana silva-para epe yoto meape aana-para epe kulubu-para go mone yoto adaapu aba misimi. Go page epe yaako pi mamina-para kobere mamina page ora oma pae epe lapalape page kane mamina page go oyaenu abia nakabalimi. Goa pua epe kaa pi repenanu page elepan menana imaame warini yae page epe yoto meape repename warini yae page abia nakabalimi. Goa pua aana bras-para aene-para epe puri pane aana gonumi warini yae page nakabalimi. 13 Goa pua go kako-nu page nakabalimi: Sinamon-para yabia-para kaa pi miru irae yae-para repena maara nona piane yae-para repena emabo nona piane yae-para wain-para wabola-para bret warini palaawa-para wit-para mena gawa sipsipnu-para hos mena-para hos mename yone kaaranu-para kogono madaa adini aanu page abia nakabalimi. Goa onaanu page nakabeme pare nimuna kone wasupa mabebolaaeme. 14 Goa pea-pulu mone yoto mi aanumi go onaanu goa madaa nateme: Go oyaere nena robaa-para adawe kone sua aba mula pisi pare go rayo ne gimoa dia yalia teme. Goa pua epe yoto meape yae rayo page nena epe pepena oyae rayo page go rayo dianialo pi-pulu ora diania tea.
15 Goa pua mone yoto mi aa medalomamere go adaare-para bisnis kogono aba pua mone adaapu misimi. Go aanuri nimumi go onana radaa pi oyae adoa paalame omoa nipu ora mo-para pua piralimi. Gore nimu mo-para aawa re waru lo pirua gupa yaatea: 16 Odo waru pia. Go aba nena ini agaare ona epena pepenarupa mapaawa yoto misi rabu waea piside teme. Abade nipumi epe yaako pi mamina-para epe mimi pi mamina-para kane mamina rado rado yamesa. Goa pua nipuna tona pepenare aana gol-me warini yae mua mone yoto waru i aana pepenanu page ora epe yaako pi kulubumi page nipuna pepena waru pisa. 17 Goa pisa pare naare ini padane perekealaina go pepe rayo dia yoa pane pula teme. Go page mo ipa ipunu rini aanu page mo ipunu kaboa su rado-para polalo palia onaanu page go ipunu ru-nane kogono pi aanu page mo ipa solwara madaa kogono pua mone mi aanu page nimu rayo Babilon su adolalo rekaasimi. 18 Gore nimumi mo adaare repena sulaame irisa miru adesimi rabu nimumi puri palo goa simi. Go adaare-re nipu padane ora puri pata-ga meda gorupa na-aaya simi. 19 Goa loa nimuna aalunu madaa kege mea awo sua re lo nimuna robaa-para kedaa pina pirisimi. Goa pua nimumi goa simi: Odo waru pia simi. Go adaa adaare-para ora wae yae meda epaade simi. Go adaare-parare ipa solwara madaa pamisade ipunu-na aaraanu ipu nipuna pora pamua yoto mua amope-rupa pirisimi. Goa pea pare naare ini padane pereke talaina go adaare raboa repo nasade simi.
20 Nere yaa-para piri Gote-na ruru onaanu-para aposel kogono aanu-para Gote-na agaa lakene aanu-para nimi rayome mogo adaare raboa repo nasala madaa raaname waru omalepape. Gore go onana adaare nipumi abade nimi-para waea pisa-pulu Gote-me adoa koso laawa wae yotome abusa.
21 Go agaa aba dia naloare puri pane ensel medame aana adaape meda minasaawa ipa solwara-para mea lopasa. Go aanana kedaare wit-na ini marabuaawa pelatabebe pinalo i yae ya-pulu kedaa waru pisa. Nipumi goa pisa rabu nipumi lalo: Go mea lopaato-rupare nimumi adaa adaare Babilon page gupa mea rubawade sa. Goa pua ora dia yalia-pulu onaanumi wala mada na-adalimi. 22 Goa pea-pulu go adaare-para alowana agaa pagape rabialo rado radona agaa page emaape page bero page temede-rupa onaanumi mada napagalimi. Goa pua oyae warini kone rado rado imi aanu page wala ne go adaare-para napitimi. Goa pua wit maraabuape yaena e page wala meda napagalimi. 23 Goa pua lam kolo memena paare go adaare-para wala meda mada naroalia. Goa pua ona aa lapo page rumaatalo palipide raburi nipuna rome agaa meda mada nalalapalimi. Abade nena mone yoto mi aanu pirisimide raburi gore go su rayona nimu mudu pirisimide. Go rabu abade nena romo malumumi neme su amaa piri onaa rado radonu makiraside sa.
24 Gore Gote-me nipuna ruruna yapi page nipuna agaa lakene aanuna yaapi page go adaare-para koyasimi-pulu nipumi Babilon

piri onaanu-para wae kedaa yoto kaloa yaapi abusa. Gore Gote-na iaanumi tu maomasimi rabu koyasimi yaapi rayo wala abuteme.

19

Babilon adaare tisa rabu pedo pisimi

1 Goa pua wala orope neme puri pane agaa meda pagesu. Go agaare so yaa-para piri onaa adaapumi Gote-na bi gupa minasaa laasimi: Niaame Gote-na bi minasaamina. Niaana Gote nipu padane-mame oro yaalo kagaa pirape kone wasupa-para nipuna epe paana puri niaa guaaya. Goa pua nipu ora puri pane aa piruaaya. 2 Gote nipuna koso lape agaare ora waru loa epe redepo ne kone ya-pulu yoto mea rumaalia. Goa pua Gote-me paake aa rume onana wae yoto rumaa kasa. Go oname Gote-na kogono onaanu tu maomasa-pulu nipuna go wae yaena yoto kasa.

3 Goa pua yaa-para aae onaanumi gupa yaasimi: aapa Gote nipuna bi mada minasaamina simi. Gore repena sulaame mo adaa adaare irabasa rabu nipuna miru so yaa-para oro adaalupu puaa-mama pisa. 4 Go agaa lo kiritainalo mo kone makuaae aa mudu 24-para mo pa piri oyae ipa maala-para nimu rayome rumu koba pua pirisimi. Go rabu nimu page aa mudunumi page Gote nipuna siaa king madaa pirina beten lo pirisimi. Goa pua nimumi gupa simi: Ora ria yaade. Niaame Gote-na bi minasaamina simi. 5 Go rabu Gote-na aa mudu piri king siaa-para agaa meda gupa ipisa: Gote-na kogono onaanu-para onaa rayome Gote paala omeme-nupara onaa naraanu-para aa mudunu-para nimi rayome Gote-na bi minasaatepape sa.

Sipsip sina ona rumaatalo pisa rabu eta adaa irisa

6 Go rabu adaa onaanu kiritaba pirua agaa meda gupa lo pirisimi-daa pagesu. Go lalaasimi agaare adaa ipa o lalae nona pisa. Go agaare so yaa-para kululu taderupa simi. Go agaa simi rabu nimumi gupa simi: Gote-na bi minasaamina. Aa Murdu-ri niaana puri pane Gote-ga abia nipu ora aa mudu pirina simi. 7 Goa pea-ga niaame epe kone waru sua raaname waru omamina. Nipu epe puri ia-ga nipuna bi minasaamina. Gore sipsip* mena sina ona rumaape yapi diri aba rudu ta-ga nipuna onare epepe mamina managola sua pia. 8 Gore Gote-me e laade-ga go oname ora epe yaako pi mamina mua nipuna to mada mea maraasimi. Go epe maminare Gote-na ruru pirua onaanumi epe kogono pasimide-pulu go mamina nona piane yamesimi.

9 Goa pua ensel-me ni-para gupa lagisa: Go agaa pepa madaa waru tu sape sa. Sipsip mena sina ona rumaawa eta yawae di rabu Gote-me onaa medalomanu yaaloa eta nola ipulupa tea-ga nimumi raaname omalimina. Goa loa nipumi ni wala gupa lagisa: Go agaare Gote nipuna ora agaa lagialo sa. 10 Go rabu niri ensel-na aa kibunane rumu koba pua neme nipu madaa beten toame pisu. Goa pisu pare nipumi ni gupa lagisa: Neme ni-para goa napape sa. Niri nena kogono naaki pi. Goa pea-ga nena amenu raapu kogono pide. Gore onaa rayome Yesu penaame mea waasa-daa ora agaa waru pageme onaanu raapu kogono page pide. Goa pea-ga nina bi naminasaina Gote-na bi padane minasaape lo lagisa.

Aa meda yaako pi hos mena masaana pirisa

11 Gore neme yaa-para adesu rabu yaa pora gaape loboa hos mena yaako pi meda ipisa-daa adesu. Go hos madaa pirisa aana biri Kone Rulape-para Ora Agaa Ne Aa gupa teme. Go aare nipuna koso lape kogono epe-rupa rumaawa nipumi epe kone agu sua yada go-rupa pea. 12 Nipuna ini laapore repena sulaa-rupa roa nipuna aalu raguna adaapu adipisa. Goa pua nipuna yogane madaare bi meda tu saabaasa. Goa pisa pare nipu agu raapome go bina re makuaaya. 13 Goa pua nipuna maarae adaalu mamina-re yaapimi radepesa. Gore nipuna biri Gote-na Ora Agaana Re teme. 14 Gore so yaa-para piri yada pape aa rado radonu nimuna yaako pi hos madaa pirua nimumi go aa ratamea pisimi. Goa pua nimuna to madaare ora epe lapalape yaako pi maraawa ora lepo lepo pi yae maraasimi. 15 Gore mo aa-na agaa-parare eke waru ae rai kutu pelatabisa. Go rai kutumi su rado rado-para piri onaa rayo rabuaniaalia. Goa palia raburi nipumi puri pane aene rimaapu ripinua nipumi onaanu rayo waru surubalia. Goa pua nipumi wain ini igipini yae-para nipuna wain inina ipa rabuaniaalia-rupare puri pane Gote-na ratu yawe kone mea katea. 16 Gore nipuna adaalu maarae mamina page nipuna palaa madaa page bi gupa tu saabaasa: Go aare Aa Mudu rayona Aa Mudu page Aa Mudu rayonme Aa Mudu yaade. Go-rupa tu saabaasa.

17 Goa pua ensel meda naare ini-para reka aaina adesu. Gore nipumi so yaa

* **19:7:** Sipsip menasi ona rumaatalo pisa aere Krais Yesu-para ta. Krais nipuna rumaape onare go su aama pimi onaanu-para sa. Krais nipu su aama wala epaliare nipuna onaanu epa rumaawa epe su adaa-para mea palia. Oro yalo yalo piruape su yaade.

madaa pamuala aasaaya pare puri palo yaaloa gupa yaasa: Nimiri Gote-na ogere waima yaaloa nalimina epa kiritatepa. 18 Gore aa mudununa yogane midinu epa nalimina. Go yoganere soldia aanu-para nimuna surubape aa mudunu-para hos mena-para nimuna masaana pirape aanu-para ora onaa rayona yogane midinu epa nalimina. Goa pua kogonome adini aanu page pa piruae aanu page onaa naraanu page aa mudunu page go rayome yogane midinu epa nalimina sa.

19 Go rabu neme mo raa kira aune yae-para go su amaa piri aa mudunu-para nimuna soldia aanu-para nimu rayo epa kiritabaina adesu. Gore nimumi go hos mena madaa pirapalae ipisade aa raapu yada pulalo pisimi. Goa pua nimumi nipuna yada pape aanu raapu yada pinalo pisimi. 20 Goa pisa pare nipumi raa kira aune yae-para makirae gote-na agaa lakene aanu rayo kalabus ada-para mapataasimi. Goa makirae gote-na agaa lakene aamere mo raa-para piri yaena ini agaa madaa napiaa kogono adaapu pisa. Go puri pane kogonomere mo raa-para piri yaena yope palaasa adesimi onaa rayo makirasa. Go page nipumi repename warini piksa adoa beten simide onaa page makirasa. Go rabu mo raa-para piri yae-para makirae agaa lakene aa mo adaa naaku-para mea rubisimi. Go-parare radaa pi repena sulaa-para bisululu rapalae repena egaa waru rala aaya. 21 Goa pua hos mena madaa piri aame nipuna agaa-para opatabea rai kutumi kira aune yae-para makirae aa lapona soldia aanu tu maomasa. Goa pisa rabu yaa adaapu biyaa ipua go aanuna ro epa nabisa rabu nimuna robaa rulatabesa.

20

Satan maali 1,000 kalabus patisa

1 Go rabu ensel meda so yaa-para gimoa epa kilipisa-daa neme adesu. Gore nopara saa-mama puaede naakuna ki nipumi garulaniaatalo mea ipua nipumi kedaa pi ope sen page ripinaasa. 2 Nipu ora abade pirisa rabu page ora irulu ripinaa palae isa. Go paakare nipu abade piri waata nona piane Satan ya-pulu ensel-me nipu ope senme adia nipu maali 1,000-rupa kalabus ada mapataasa. 3 Gore ensel nipu no naakupara mea lopaawa pora waru poasa. Goa pua naaku madaare oyae mea lopae raburi dede lama pulade-rupapara garulaniaasa. Goa pisa-pulu Satan-me su rayona piri onaanu wala mada namakiralia. Gore nipu maali 1,000 aba dia naloa orope nipu onaanu wala makiraainalo epena tea. Gore nipu rudupu yapi Di-na esepe palia rabu pora pamualia.

4 Go rabu neme aa mudununa pirape siaa king-nu adesu pare go siaa madaa pimi aanu adesu. Gore Gote-me nimu kane kogonore nimumi koso lape agaa pagoa onaanuna yoto mea rumaainalo puri kasa. Goa pua onaanu Yesumi mea wasade ora agaa-para Gote-na agaa ria page lakesimipulu iaanumi goa napipape loa nimuna maa kepesimi. Goa pua onaa wasupanu medaloma page adesu. Go wasupanumi raa-para piri oyae-para nipuna repename warini pikisi madaa beten nasimi. Goa pua go raa-para piri oyaena yopere nimuna eno madaa page kinu madaa page napisimi. Goa pea-ga nimu rekoa Krais raapu maali 1,000 aa mudu pirua surubalimi. 5 Goa pisa pare ome onaa medalomare go rabu abi naare raalimi pare maali 1,000 aba dia naloa nimu page rekalimi. Go rabu Gote-me ome onaa marekaape yapi di epalia. 6 Gore onaa aba ripia rekalimidere Gote-na epe kone mi onaa ya-pulu raaname waru omalimi. Wala rana lapo omape purimiri onaanu mada narabuaniaalia. Gore ora dia go onaanuri Gote-para Krais lapona miru irae onaanu pua pirialimi. Goa pua nimu Krais raapu aa mudu-rupa maali 1,000 rupara piralimi.

Satan-na puri-para nipu page pabo talimi

7 Orope maali 1,000 dia yalia raburi Satan nipu amaa-nane epenalo kalabus ada pora gaape loba palia. 8 Go raburi nipu amaa-nane ipuare go naare ipula pabala re lapone piri onaanu rayo makira tula epalia. Go piri onaanuri nimu Gote-na ruru-para Megok-na ruru lapo piruaeme. Goa pua nimu yada pinalo Satan-me mea makiritaalia. Gore nipuna meape onaanuri solwara mu-rupa epa kiritalimi. 9 Go onaanuri nimu su rado rado rayo palimiri Gotena ruru onaana adaare waria piri-para pua kuta palimi. Go adaare-para pimi onaare Gote-me pedo pu raaname waru omalia. Goa pea-ga repena sulaa so yaa-para ipuare go soldia onaa rayo rabalia. 10 Go rabu Satan-me abade nimu makirasae onaare Gote-me pora gaape garulaawa naakupepara mea lopalia. Go-parare adaa repena sulaa-para bisululu ralae-para sua aalimi. Go naaku-parare raa kira imae-para makirae agaa lakene aa nipu lapore aba mea lopalia. Goa pua nimu piruare ribaa page naare paalu page e lala pirua radaa agu no piralimi.

Lo kiritape koso adaa rekalia

11 Go rabu neme adaa aa mudu pirape siaa king adesu. Go siaare ora yaako puti madaa piri aa page adesu. Gore nipumi puri paloa agaa sa rabu su yaa laapo pereke tua pogola pisipi. 12 Goa

pua neme aba ome onaa rayo adesu. Goa pua mo onaa naraanu-para mudunu-para aa mudu pirape siaa ia-nane rekaasimi. Goa pua mo siaa madaa piri aame buk lobenalo mea kasimi. Goa pua ora eperupa kagaa piraama laama pope buk page mea lobesa. Goa puare nipumi buk-nupara nimuna pisimide kogono adoa rumaasa. Go rabu mo aba ome onaa rayo koso naloa yoto rumaasa. 13 Go rabu abade ipa solwara-para omesimide onaanu page marekaalia rabu rekoa epalimi. Goa pua wae omape naakumi nipuna maomape onaanu page epenatea. Goa pua koso pagape aame nimu rayona koso pagalia. Goa pua abade nimumi pisimide kogono niminaawa nimuna yoto gu-rupa marula katea. 14 Goa pua adaa magomawe naaku-para rara inimi warini repena sulaa adaape ralaaya-parare omape kone-para ome onaanu page mea lopasa. Go adaa magomawe naaku repena sulaa rala aaya-parare wala rana lapo pa omapere go-para palimi. 15 Goa puare koso pagape aame onaa rayona binu epe buk madaa nasalia-daare nipumi go onaanu naaku repena sulaa reapara mea lopalia.

21

Kagaa su yaa lapo opalia

1 Go rabu neme kagaa yaa-para kagaa su lapo adesu. Go raburi abana su-para yaa lapo rata dia yoa ipa solwara page dia yalia rabu wala meda nasalia. 2 Goa pua neme kagaa opaliade epe Jerusalem su-para siti adesu. Go adesu rabu kagaa adaarere Gote-na su gimoa su amaa ipisa. Gore Jerusalem su-para siti nipumi pepena ora epe meda pua sasa. Go pepenare nogonumi aa polalo raana waru omoa pepena epe-rupa peme-rupa mada pua Jerusalem kagaa go piane ipisa. 3 Go rabu agaa meda mo aa mudu pirape siaa king isa-para puri paloa gupa sa: Pagalepa. Abiare Gotena kagaa adaarere nipuna onaanu raapu aaya. Goa pea-ga nipu nimuna rikiraana salia rabu nimi nipuna ruru onaa piralimi. Gore Gote nipu nimu raapu piralia-pulu ora nimuna Gote padane raapu piralimi. 4 Go rabu nipumi nimuna lo pimi re ipa rayore dia yalia. Goa pua onaanu nimu wala naomoa robaa-para kedaa page wala namealimi. Goa puare nimumi re page wala mada nateme. Goa pua nimumi radaa page wala nanalimi. Goa pua abana su yaa laapore ora dia yalia sa.

5 Go rabu aa muduna siaa king madaa piri aame goa sa: Neme oyae rayo kagaa warialua sa. Goa pua nipumi ni wala lagisa: Neme go agaare pepa madaa tape. Goa agaare ora agaa ria onaa rayome go agaa madaa kone rulalimina sa. 6 Goa loa nipumi ni wala gupa lagisa: Go oyae rayore dia yaade. Niri ora aba ripia page pira-mama pisude abia page pa piralua wala orope page pira-mama palua. Niri ora oyae rayona re pi. Goa pea-ga onaa rayome ipa nalame omalimi-daare neme mo ipa epe oro yaalo kagaa pirape ipa yokea-para mea mapiraalua. 7 Gore onaa rayome yada pu kiritua wae yae gimalimi rabu neme epe kone katoa. Goa pua ni nimuna Gote piralua rabu nimu nina si wane-rupa piralimi.

8 Goa pea pare paalame omoa pogolasaaemede onaanu-para kawae madini onaanu-para wae pugu pi kone sua piri onaanu-para onaa tu maomaemede onaanu-para aa rume yone onanu-para romo malu saapiri onaanu-para remo aapa minasaaeme onaanu-para yaa agaa ne onaanu-para go rayo nimu no magomawe repena sulaa-para bisululu rapalae su naaku-para mea lopalimi. Go naakuri rana laapopa omape su ya-pulu radaa no piralimi sa.

Kagaa Jerusalem su adesu

9 Goa pua ensel 7-pela pirina meda ni piri-para ipisa. Go ensel nipu dis 7-pela saapiri ensel ipisa. Nimuna dis-nuri orope epape wae yae pabo isa. Go ensel-me ni gupa lagisa: Ipu. Neme sipsip sina ore ne mea waatoa. Abia nipumi pena go rumaaria. 10 Go rabu Holi Spirit ni madaa puri paloa epa pirisa rabu ni ora rudu so-para lamua pisa. Go raburi nipumi ni go epe adaare kagaa Jerusalem su-para siti mea waasa. Go siti-ri Gote so yaapara gimoa su amaa ipisa. 11 Goa pua su amaa ipisa rabu Gote-na epe paana purimiri go adaare-para roasa. Paa nipu lepo lepo aatade ru paare ora epe aana jaspa nona piane roasa. Go aana jaspa madaare mone yoto waru mua nipuna pepenare ora penaame wasupa madaa ademade-rupa pisa. 12 Go adaarena pisimi kepore ora adaalupe pua adaare maawa kutapu isa. Go kepona pora gaape 12 lobo isimi-pare ensel 12-pelame pora gaapenu surubesimi. Go pora gaape padane padane madaare Israel onaanu nimuna ruru 12-na bi rado rado tu sabaasa. 13 Goa pua naare ipulananere pora gaape repo lobesimi. Naare pabala-nane pora gaape repo pua lobesare meda-nane repo meda-nane page repo pua lobesa pare makiritaawa 12 warisa. 14 Go adaarena kepone nipuna irima yaruape yaere aana 12 yaruasimi. Mo aana 12 madaare sipsip mena sina 12 disaipel-na bi tua saabaasimi.

15 Go ensel ni raapu agaa sipa rabu
nipu go adaarena naba mulalo aana gol-
me warini oyaeme meda saapirisa. Gore
nipumi adaarena pora gaapenu page kepo
page robo mulalo pua go oyae saapirisa.
16 Go adaa adaarena robore ora peraa lapo
page maluae lapo page gore ora epe-rupa
padane nona pisa. Gore rudu rabulaawa
page adaalu ke-nane page rata padanea
pisa. Gore ensel-me ada mada mulalore
nipumi kawi paala mua ada mada misa.
Nipuna rugi lapore adaalu gupa 2,500 kilo-
mita misa. Goa pua mo adana malue ke-
nane lapo robo sua isa raburi ora padane-
rupa aasa. 17 Goa pua ensel-me kepo pisa.
Goa pua keporekae-rupana madaa misa
raburi 65 mita pisa. Go ada robo isa kawi
palaare aanumi ada robo salemede-rupa
ensel-me page padane go yaeme robo isa.
18 Go adaare kepo warisa aanare jaspa-
me warisimi. Goa pua mo adaarere
aana gol-me warisimi. Goa pisa pare go
adaarere wasupa palae madaa lepo lepo
yaatae aasa. 19 Goa pua mo adaarena kepo
yamanu kebe ti aanare Gote-me mone yoto
ora adaape aana rado radonu mua mo
adaare-na kebe tasaasa. Gore ora aba ripia
epe pepena pae aanare aana jaspa aasa.
Go aana madaare aana sapaia aasa. Goa
pua aana repore yaako pi-ga go aanana biri
aget teme. Go aana madaare pa aana kagaa
rekene aana emeral teme. 20 Goa pua aana
supuri kane yaako pu ti lapo aepe pare
sadonikis teme. Gore pa aana kane medare
konilian aasa. Goa pua kepo pi aanare
abu pi krisolait aasa. Goa pua ru laapo
pa aanare kagaa rekene aana beril aasa.
Goa pua repena padane aanare abu pi aana
topas aasa. Goa pua ki lapo pegepupa
aanare kagaa kererene-para abu pi lapo
kiritae aana krispores aasa. Goa pua aa
egataa aanare rado piane rimu pi nona
piane aana haiasin aasa. Goa pua 12-pa
aanare ora kane rado piane aana ametis
aasa. Go aana rayore nimumi wariaawa
surubisimi. 21 Go kepona pora gaape 12
madaare adaa mone yoto meape epe aana
sekere mua warisimi. Goa pea pare ora
epe adaa sekere padanemere pora gaape
padane warisimi. Go adaare-na pamuape
porare ora epe aana gol-me warisimi-pulu
epe-rupa lepo lepo yaawa kuma pi aasa.
22 Goa pua neme go adaare-para epe
mea nona piane lotu ada meda-ae na-
adesu. Dia, puri pane Aa Mudu Gote-me
page sipsip Si page nipu lapo go adaare-
para pirualipi. 23 Go adaare-parare naare
akua laaapo naroaaya pare Gote nipuna
epe paana purimi ma-aulaawa roaawa sa.
Go page sipsip mena Simiri go adaare-
na lam paa-rupa roalia. 24 Goa pea-pulu
su amaa piri onaa rayore go adaare-na
paa madaa pirualimi. Goa pua go su
amaa piri aa mudunumi nimuna mone
yoto meape oyaenuri go adaare-para mea
epalimi. 25 Goa pua naare paaluri mo
adaare-para oro yaalo paa pualia rabu pora
gaapenu paa lobapasalia. Dia yapare go
adaarena paame su rayo rabualia. 26 Go
raburi su rayona pepena pape oyae rayo
page mone yoto meape oyaenu page no
adaare ru-nane mada mea epalimi. 27 Goa
palimi pare wae oto pi yaenu-para wae
yae pua yala mapolateme onaanu-para yaa
agaa ne onaanu-para go rayore adaare ru-
nane mada naepa odobalimi. Gore ora
mada dia yapare mo sipsip Simi onaa
medalomana biri oro yaalo epe-rupa pi-
rape buk madaa aba tu isa-pulu go on-
aanu padanere go adaare-para mada pua
odobalimi.

22

Ipa-para repena lapo adesa

1 Goa pua mo ensel-me ora epe pupulae
ipa meda waasa. Go ipare wasupa-rupa
lepo lepo yaatae adesu. Go ipare Gote-para
sipsip Si lapona king siaa rolo-para yokoa
ipua sanare onaanu kagaa mapiraape ipa
yade lo lagisa. 2 Go ipa nipuri mo adaarena
adaa pora rikiraana yokoa ipisa. Go ipa
mone pane one pane lapore onaanu oro
yaalo kagaa pirape repena page aasa. Go
repenana iniri etala pia rabu ini 12 rado
etala. Go pua akua 12 madaare go-rupa
ini etala pisa. Go repena nipuna yore su
rayo-para piri onaa raba meape-rupa etea.
3 Goa pua oyae rayo Gote-me ratu rubalia
rabu wae yaenu meda go adaare-para wala
nasalia.

Gore Gote-para Sipsip Mena Si laapona
aa mudu pirape siaa king-ri go ada re-para
salia. Goa pua Gote nipuna kogono onaan-
umi nipuna bi minasaawa beten lalaalimi.
4 Goa pua niaame nipuna ini agaa adoa
nipuna biri niaana eno madaa tu saabalia.
5 Goa pua ribaame go su wala nasurubalia.
Goa pua Mudu Gote nimuna paare naarena
paa madaa kone nasalimi. Goa puare nimu
oro yaalo onaa mudunu piralimi.

Yesu wala epalia

6 Go rabu ensel-me ni gupa lagisa: Go
agaare ora agaa ya-pulu onaa rayome go
agaa madaa kone rulalimina. Gore Aa
Mudu Gote-me nipuna agaa lakene aa-
nuri nipuna Holi Spirit kata. Goa pea-ga
nipumi ni nipuna ensel-me nipuna kogono
onaanu-para aipapulu orope epaliade oyae
rayo gupa lo makuaainalo mea rapaasa.
7 Yesumi lalo: Pagalepape. Niri nimi piri-
para aipapulu epalua. Gore onaa rayome
Gote-na agaa go buk madaa ia waru pago
piralimiri nimu raaname waru omena sa.

8 Go agaa oyae rayore ni Jon-me pagoa
ora ria adesu. Gore neme go agaa oyae rayo
aba pagoa ado kiritisu rabu mo ensel-me ni
go oyae rayo mea waasa-pulu neme nipu
rumu koba pua beten talo pirisu. 9 Goa pisu
pare nipumi ni-para goa lagisa: Gupa na-
pape. Niri ne-para nena Gote-na agaa lak-
ene amenu page nimina kogono padane pi
aa yaade. Niri go buk-para i agaa pageme
onaa rayona adami aa pi. Goa pea-ga neme
Gote padane madaare beten loa nipuna bi
minasaape sa. 10 Goa pua nipumi ni gupa
lagisa: Go Gote-na epaliade remaare go buk
madaa ia-ga neme napagaasape. Dia-ga go
oyae rayona epaliade yapi diri aba rudu
yaade sa. 11 Goa pea-ga wae yae peme
onaanu nimuna wae yae ora pa pipape. Go
page onaa medaloma oto pi kone imiri gore
ora wae oto pi kone pa pina. Gore onaa
medalomame epe kogono palimiri gore ora
epe kogono paina. Go page onaa medaloma
ora epe redepo ne-rupa piralimi gore nimu
go rupa pa piralimina sa.

12 Gore Yesumi pagalepape sa. Neme
aipapulu ipua nimi giape yoto mea epalua
sa. Goa pua onaa rayome kogono pisimi-
rupa adoare go madaa neme nimuna yoto
rumaalua sa. 13 Ni padane-mare ora abade
page pirisude wala orope page piraama
laama palua sa. Goa pua niri ora aba ripia
pirisude wala orope page pa piralua. Gore
ni oyae rayona re ya-pulu oyae rayo neme
pu kiritalua.

14 Gore onaa rayo nimuna adaalu
mamina-nu waru radepe suare nimu
raaname omo piralimi. Goa puare nimu
oro yaalo pirape repenana ini mada mea
nalimi. Goa pua nimu mo kagaa adaarena
pora gaape-para mada pua odobalimi.
15 Goa pea pare adaarena kepo raranere
wae kone sua yana nona piane onaanu
pirualimi. Go rarane page romo malu
saapiri onaanu-para paake aa rume ona-
para ona yone onaanu-para onaa tu
maomae onaanu-para wae remona aapa
saapimi onaanu-para yaa agaa ne onaanu-
para go rayo adaare rarane piralimi.
Mo yaa agaa ne onaanuri nimu Gote-
na adaare kagaa rarane piralimi. 16 Ni
Yesuri neme nina ensel nimina lotu ada-
para mea repaawa go agaa naa ruru onaa
pua lakelaasu. Ni padanere Devit-na ruru
agepa madisa. Gore niri yapi malataalo
aayade uba kedo ai nona piane piralua sa.

17 Gore Holi Spirit-para mo sipsip mena
si lapome lalo: Nere ipu sipi. Goa pea-
ga onaa rayome go agaa pagalimiri nimu
page epalimi. Go onaa rayome ipa nalame
omalimiri epe ipa nola baina lamina. Goa
pua onaa rayome go oro yaalo kagaa pirape
ipa nolalo palimiri go ipa epa nalepape.

18 Go buk madaare Gote-me orope mea
epaliade aanuna remaa ya-pulu ni Jon-me
go agaa pageme onaanu-para puri pane
agaa madaa gupa lagialo: Gore aa medame
go buk-na agaa raapu pa agaa meda mak-
ibuma paliare Gote-me nipu kedaa waru
katea. Goa palia rabu Gote-me go buk-
para tisude wae yae 7-pelare go aa katoa.
19 Go pua aa medame go Gote-na agaa
meda go buk-para mea rubaliare Gote-me
go aa oyae rumaaliade pare nipuna oyae
mea rubalia. Go mea rubaliade yaere
nipuna oro yaalo mapiraape repena ini-
para nipu go epe adaare-para odobaliade
pora page namealia. Go rumaape yaere go
buk madaa tua oro yaalo laguaayode.

20 Gore Yesumiri go agaa rayo madaa
nipuna ora agaa ta-ga loa kone mapiraal-
imiri gupa lalo: Go agaare ora yaade. Goa
pea-pulu ni page aipapulu epalua sa.

Gore Aa Mudu Yesu ne aipapulu ipu.

21 Gore Aa Mudu Yesuna epe raba meape
kuma pi konere nimi rayo madaa ina. Go
yaade. Jon.